

PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

HUSZONKETTEDIK KÖTET

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET

DEBRECEN

2023

Kiadja: a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület

A sorozat alapító szerkesztője: Ungvári János

Felelős kiadó: Dr. Cs. Nagy Gábor

Kötetszerkesztő: Hajas Zsuzsa és Baloghné dr. Zsoldos Julianna

A kötet előkészítésében, szerkesztésében közreműködtek

Dr. Gerencsér Attila, Jagusztinné dr. Ujvári Klára, Janóczki József, Juhász Ferencné,
Juhász Sándorné, Kálmán Antalné, Kapronczai Mihályné, Olajos Istvánné,
Szikszainé dr. Nagy Irma, Veres Hajnalka

HU ISSN 1589-4185

Nyomdai munkálatok: Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Kötetünk megjelenését támogatták

Önkormányzatok, intézmények

Biharkeresztes Város Önkormányzata
Csiha Alapítvány Hajdúböszörmény
Debrecen MJ Város Önkormányzata
Dunaújváros MJ Város Önkormányzata
Földes Község Önkormányzata
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata
Hajdúdorog Város Önkormányzata
Hajdúnánás Város Önkormányzata
Hajdúszoboszló Város Önkormányzata
Kaba Város Önkormányzata
Karcag Város Önkormányzata
MTA Debreceni Területi Bizottsága
Nádudvar Város Önkormányzata
Nádudvar Ady Endre Múvelődési Ház és Könyvtár
Nyíregyháza MJ Város Önkormányzata
Polgár Városért Alapítvány
Püspökladány Város Önkormányzata
Szár Község Önkormányzata
Szarvas Város Önkormányzata
Székesfehérvár MJ Város Önkormányzata
Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium Karcag
Tiszacsege Ifjúságért Alapítvány
Tiszacsege Város Önkormányzata

Magánszemélyek

Bálint Mihályné, Baranyai Ildikó, Bukta János, Dombrovsky Ádám Miklós,
Kálmán Antalné, Kovács Péter, Kondacs Mihályné, Mészáros Lajosné,
Dr. Szalóki László Péterné, Szikora Imre, Toldi Balázs, Ungvári Jánosné

és a személyi jövedelemadójuk 1%-át felajánló támogatók.

Tartalom

Előszó		9
Szerző/szerzők	Aki(r)ól a szerzők megemlékeztek	
<i>Dr. Sallai J. – Ábrányi M.</i>	Ábrányi Ede tanár, szakfelügyelő	11
<i>Dr. Sallai J. – Ábrányi M.</i>	Ábrányi Edéné tanár	14
<i>Fogarassy Zoltán</i>	B. Szűcs Ferenc zenetanár, szakfelügyelő	18
<i>Nagy Éva</i>	Babka József zongoratanár, címzetes igazgató	20
<i>Dr. Cs. Nagy G.– Bimbóné dr. Poór K. – Hajas Zs.</i>	Bakó Mária műszaki oktató, tanár	24
<i>Raffay Zoltánné – Máté J.</i>	Bálint Mihály tanár, főiskolai docens	26
<i>Nagy Aladár és felesége – Uti L.</i>	Balogh Jolán tanár	30
<i>Kontra Zoltánné Bánhegyesi Judit</i>	Bánhegyesi Sándorné tanító	33
<i>Berzi István</i>	Berzi Imre tanár, szakfelügyelő, igazgató	36
<i>Sárvári János</i>	Bodnár Sándor középiskolai tanár	38
<i>Klobusnikné Pogány S. – Pappné Soltész E.</i>	Bollobás Béla tanár, iskolaigazgató	42
<i>Komlósy Tamásné</i>	Bukta Jánosné tanárnő	46
<i>Juhász Ferencné</i>	Burai István tanító, tanár	50
<i>Ricsey E. – Cs. Nagy Á.– Cs. Nagy B.</i>	Cs. Nagy Lajos tanár, gyógytestnevelő	55
<i>Cseh Ildikó</i>	Cseh Antal tanár, tanítóképző intézet igazgatója	59
<i>Dr. Szabó I. – Tüttő I. – Kiss Erzsébet</i>	Csiki László mezőgazdász, főiskolai tanár, szakíró	61
<i>Szenes János</i>	Dankó Ervin iskolaigazgató	65
<i>Végvári Györgyi</i>	Dr. Dendély Béláné tanító, tanár	68
<i>Dr. Nagy J. T.– Dobozyiné Kovács M.</i>	Dobozy Edgár Kálmán tanár	71
<i>Erdősné Fagler E. – Farkas Jánosné</i>	Erdős János tanár, karnagy, zenetörténész	74
<i>Raffay Zoltánné</i>	Erdős Jenő kántortanító, iskolaigazgató, karnagy	78
<i>Falucskainé Csucsí Ágnes</i>	Falucskai Jenő tanár, gimnáziumigazgató	83

<i>Fekete L. – Fekete G. Á.</i>	Fekete Lórántné tanító, tanár	87
<i>Vizváry V. – Fericsán Kálmánné</i>	Fericsán Kálmán tanár, edző, helytörténész	90
<i>Kopka János</i>	Fiedler Barna testnevelő tanár	95
<i>Fogarassy Zoltán</i>	Dr. Fogarassy Csaba egyetemi tanár	96
<i>Kóródiné Bojtor Anikó</i>	Gál András zenetanár	100
<i>Varga Zoltán</i>	Gäwert Henriette óvónő	103
<i>Dr. Kántor Sándorné dr. Varga Tünde</i>	Dr. Gecse Frigyes matematikus, egyetemi tanár	107
<i>Dr. Váczi Imre</i>	Gullner Vilmos Elek mérnök-tanár	111
<i>Kathó Á. – Kövér A.</i>	Dr. Gulyás Zoltánné Nemes Klára tanár	114
<i>Varga Zoltán</i>	Dr. Gürtler Magda tanár, író, helytörténész	118
<i>Dr. Joóné dr. Molnár Zita</i>	Gyera Jánosné tanár	121
<i>Palicz Anikó</i>	Dr. Hadházy Jenő tanár, előadó, főiskolai docens	125
<i>Muszka Attiláné Hajzer Csilla</i>	Hajzer László tanító, közoktatási tanácsos	131
<i>Dr. Hári Ferencné Poór Ildikó</i>	Dr. Hári Ferenc tanár, gimnáziumigazgató	135
<i>Buglyó Juliánna</i>	Hegedűs Juliánna tanító	138
<i>Dr. Illés Andrásné – Raffay Zoltánné</i>	Dr. Illés András tanár, főiskolai docens	142
<i>Ali Csilla – Kiss Erzsébet</i>	Dr. Jakabházyne Mező Mária tanár, edző	146
<i>Németné Dávid Irén</i>	Joó Józsefné óvónő	149
<i>Kácsor M. – Kácsor I.</i>	Dr. Kácsor Ferenc József tanító, tanár, egyetemi oktató	153
<i>Icsu Ferencné</i>	Kapitány Sándorné óvónő	156
<i>Dr. Gulyás Antal – Karcagi Gyuláné</i>	Karcagi Gyula tanár, minisztériumi tanácsos	159
<i>Kiss Erzsébet</i>	Kertészne Szentesi Éva Zs. tanár, edző	161
<i>Dr. Kiss Tibor</i>	Kiss Jánosné Magyar Irén tanár	166

<i>Dr. Kiss Lászlóné</i>	Dr. Kiss László egyetemi docens	168
<i>Dr. Kiszely Lukácsné –Dr. Gulyás Antal</i>	Dr. Kiszely Lukács tanár, igazgató	170
<i>Kocsi Erzsébet</i>	Kocsi Gyuláné óvónő	172
<i>Szabó Tünde Júlia</i>	Konrádné Kun Erika zongoratanár	177
<i>Kerti Józsefné</i>	Korcsmáros Sándor tanító, tanár, igazgató, polgármester	181
<i>Vig Márta</i>	Korcsog Veronika tanító	186
<i>Koroknai T. – Koroknai B.</i>	Koroknai Istvánné tanító	187
<i>Belényessy I. – Dr. Sipos Béla</i>	Kovács Lajos énektanár	191
<i>Olajos István</i>	Kozma Tiborné középiskolai tanár	194
<i>Kovács András</i>	Krizsán Mihály tanító, csapatvezető, igazgató	197
<i>Kurucz É. – Kurucz E.</i>	Kurucz Mihály középiskolai tanár	202
<i>Kurucz É. – Kurucz E.</i>	Kurucz Mihályné tanító	204
<i>Riczu Éva</i>	Dr. Lakatos Sarolta tanár, muzeológus	207
<i>Icsu Ferencné – Molnár Endréné</i>	Lénárt Béláné óvodapedagógus, óvodavezető	210
<i>Gyula Ferencné</i>	Marczin Imréné tanár	213
<i>Németné Dávid Irén</i>	Márton József Gyula tanító, tanár	215
<i>Kálmán Antalné</i>	Dr. Matolcsi Lajos tanító, egyetemi docens	219
<i>Metzger Á. – Metzger E. – Gajdó A.</i>	Metzger János kántortanító, tanár	223
<i>Icsu F.-né – Kovácsné Hamar É.– Mézes V.</i>	Mézes Attiláné óvodapedagógus	227
<i>Katonka Pál</i>	Mező Imréné tanár, tagozatvezető	229
<i>Dr. Gulyás Antal</i>	Mihályi Gyuláné ének-zene tanár, karvezető	233
<i>Dr. Mikula Loránd</i>	Mikula Imre tanár, közgazdász	236
<i>Dr. Mohácsi S. – Kiss Erzsébet</i>	Dr. Mohácsi Sándorné tanár	237
<i>Havas-Horváth István</i>	Dr. Molnár Dezső tanár	240
<i>Husvéth András</i>	Mónus Imre tanító, tanár, népművelő	243

<i>Lengyelne Mucsá Ildikó</i>	Mucsá Jánosné középiskolai tanár	244
<i>Muskovits Istvánné</i>	Muskovits István tanár, iskolaigazgató	248
<i>Pósa Z. – Dombrovsky Á. – Kiss E.</i>	Nagy Éva tanító, tanár, úszóedző	252
<i>Juhász Sándorné</i>	Nagy Vincéné tanító, tanár	255
<i>Szilágyiné Németh S. – Novák Kovács Zs.</i>	Németh Rudolf középiskolai tanár	258
<i>Nyeste E. – Nyeste L.</i>	Nyeste Elek középiskolai tanár	261
<i>Dudás Lajosné Palotás Mária</i>	Palotás Gyuláné óvónő	264
<i>Pap K. – Dr. Gulyás A.</i>	Pap József tanító, tanítóképző-intézeti tanár	267
<i>Dr. Makai Éva</i>	Pataki Gyula tanító, a Fiúfalva alapítója	269
<i>Perlaki R. – Perlaki I.</i>	Dr. Perlaki Ernő tanító, tanár, docens	273
<i>Lobocky M. – V. Petro É.</i>	Petro Vilmosné tanító, iskolaigazgató	277
<i>Pinczés M. – Pinczés Gy. – Pinczés L.</i>	Pinczés Györgyné tanítónő	280
<i>Bíró Gyula</i>	Podani Mihályné óvodapedagógus	283
<i>Dr. Komáromi I. – Raffay Zoltánné</i>	Puskás Simon tanár, szakvezető	286
<i>Zohány Margit</i>	Rác Zsigmondné énekezen tanár, docens	289
<i>Szamosi Istvánné Reményi Éva</i>	Reményi József tanár	294
<i>Szamosi Istvánné Reményi Éva</i>	Reményi Józsefné óvónő	297
<i>Dr. Sipos Béla</i>	Ritter-Rédey János néptanító, iskolaigazgató	299
<i>Rohovszky K. – Rohovszky R.</i>	Rohovszky Rudolf tanár, iskolaigazgató	302
<i>Török Zsuzsánna</i>	Rotschnek Jenő gazdasági tanár	304
<i>Sütő J. – Sütőné Kovács G.</i>	Sütő Józsefné tanító	306
<i>Dr. Cs. Nagy Gábor</i>	Szabó Zoltán műszaki tanár	311
<i>Dr. Szalai Károly</i>	Dr. Szalai Károlyné középiskolai tanár	315
<i>Dr. Szász A. – Dr. Laczi F. – Dr. Laczi B.</i>	Szász Béla középiskolai tanár	317
<i>Farkas Jánosné</i>	Szikora Imréné tanár	320

<i>Takács L. – Dr. Takács I.</i>	Takács Károlyné tanító, szakvezető tanár	324
<i>Dr. Tanyi Péter</i>	Dr. Tanyi János állatorvos, egyetemi tanár	327
<i>Dr. Tanyi Péter</i>	Dr. Tanyi Jánosné tanár, iskolaigazgató	329
<i>Dr. Tar Károlyné Szoboszlai Katalin</i>	Dr. Tar Károly tanár, osztályvezető, költő	333
<i>Tarsoly Gézáné – Borovics Gy.</i>	Tarsoly Géza tanító, tanár, igazgató	338
<i>Tokaji M. –Tokaji L. –Tokaji I. –Tokaji I.</i>	Tokaji István János kántortanító, tanár, igazgató	341
<i>Tokaji M. –Tokaji L.–Tokaji I. – Tokaji I.</i>	Tokaji Istvánné Nagy Ilona tanítónő	342
<i>Széll Ivánné Tóth Mária</i>	Dr. Tóth Ervinné középiskolai tanár	344
<i>Tóth Lászlóné – Griger Mihályné</i>	Tóth László Balázs tanár, igazgató, képviselő	345
<i>Tóth Vincéné – Kiss E.</i>	Tóth Vince tanító, testnevelő, újságíró	348
<i>Dr. Gaal György</i>	Dr. Váczy Margit tanár, festőművész	352
<i>Borók Imre</i>	Dr. Varga Gábor főiskolai docens	355
<i>Vas I. – Vizváry V.</i>	Dr. Vasvári Lajos tanár	359
<i>Gyula Ferencné</i>	Záloghné Ács Éva tanár, igazgató	364
<i>Komka M. – Kiss E.</i>	Zsivotzky Gyula testnevelő tanár, edző	367
Emlékezzünk régiekről		
<i>Dr. Gaal György</i>	De Gerando Antonina leánynevelő, igazgató, tankönyvíró	372
<i>Killyéni András</i>	Gspann Károly testnevelő tanár	377
Útmutató arcképvázlat-íróknak		383

Előszó

*„Volt emberek. Ha nincsenek is vannak még. Csodák.
Nem téve semmit, nem akarva semmit, hatnak tovább.”
(Kosztolányi Dezső)*

Kedves Olvasó!

A Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület évente megjelenő kiadványával, a *Pedagógusok arcképcsarnoka* XXII. kötetével lép most a nyilvánosság elé. Egyesületünk abban a hitben folytatja a két évtizede elkezdett értékmentő munkát, hogy ezzel is mindent megtesz a pedagógusi munka elismeréséért, megbecsüléséért. Az arcképvázlatírás szándéka és küldetése nem változott: megörökíteni mindazoknak a pedagógusoknak az emlékét, akiknek szakmai munkája, közéleti tevékenysége, emberi példája követésre méltó, akiket az élő emlékezet a jövő nemzedékek számára ismertté tehet. Az eltelt 20 évben a *Pedagógusok arcképcsarnoka* sikeres sorozattá vált, ismerik és elismerik határon innen és túl. Ez évben is eljutottak a szerkesztőséghez Erdély, Kárpátalja és Felvidék magyar pedagógusairól írt emlékezések.

Ez a kiadvány olyan pedagógusokat örökít meg, akiknek a jövő számára is van üzenetük. Pályahűséggel tették a legszebb feladatot: felfedezték, csiszolták és óvták a fiatalokban a legnemesebb értékeket. Sokuk emberi magatartása útravalóul szolgálhat, elsősorban a pedagóguspályát választók számára. Sorozatunk eddigi köteteiben már több mint 2550 pedagógus emberi és pedagógusi alakját elevenítjük fel.

Az érdeklődő olvasó jelen kötetünkéből 112 rendkívüli személyiség arcképvázlatát ismerheti meg. Kosztolányi Dezső szavaival élve mindegyik „*egyedüli példány*” „*a nagy időn se lesz hozzá hasonló.*” Még a XIX. században született 5 kiváló pedagógus, akiknek tanítványok tanítványai őrzik emlékét. Ők még más iskolaformákban, leánynevelőben, tanonciskolában, különböző felekezeti iskolában tanítottak, de hatékony módszerekkel oktattak-neveltek. Az emlékezésekben bemutatott pedagógusok legtöbbször a 40-es, 50-es években kezdték pályájukat, a II. világháború, az 56-os forradalom nehéz éveiben és az azt követő évtizedekben teljesítettek szolgálatot. Az életöszön azonban minden korban erősebb volt a veszteségek-nél, a műveltség megszerzése és a gyermekek jövője érdekében a pedagógusok mindenkor erkölcsi kötelességüknek érezték menteni az elért eredményeket. A nehéz idők mindig edzik, próbára teszik az embert fizikailag és szellemileg is. Nem könnyű rá magyarázatot találni, de érdekes adat, hogy az itt szereplő pedagógusoknak közel fele hosszú életet, 80-90 év fölötti életkort élt meg. Egy százéves pedagógustársunkról is olvashatunk.

A kötetben szereplő pedagógusok közül óvodapedagógusként teljesítette hivatását 12 társunk. Ők a legkisebb gyermekek gondozását, fejlesztését, iskolára felkészítését tették nagy-nagy szeretettel. Tanítóként kezdte pályáját 28 kolléga, tanárként 29, középiskolai tanárként 27, mérnök-tanár, egyetemi tanár 16 fő. Meglepően sokan vállalkoztak a tanítás mellett magasabb szakképzettség megszerzésére, vezetői feladatok ellátására. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy közülük többen bejárva az iskolatípusok és tudományos minősítések fokozatait egyetemi tanárok, docensek lettek. Tizenhat kiváló szakember van közöttük, aki megszerezte a doktori címet. Ők a hazai és nemzetközi tudományos élet elismert tekintélyei, megérdemlik az utókor emlékeztetését.

Emlékezéseinkben jelentős számban vannak művésztanárok is a kultúra minden területéről, a zene, a költészet, a képzőművészet kiváló képviselői. Tanulságos és példaértékű, hogy a korábbi pedagógusok a közéletben milyen sokféle feladatot vállaltak és teljesítettek.

Szerepük meghatározó a tehetséggondozásban, a települések kulturális és sportéletében, a művelődésben.

Elismerésre méltó, hogy egyesületünk ez évben is folytatja az „Emlékezzünk régiekről” címmel indított hagyományt. Így került most kötetünkbe két megemlékezés.

Egyesületünk vezetősége nevében köszönetemet fejezem ki mindazoknak, akik a mostani kiadványunk megjelenését önzetlen tevékenységükkel, valamint anyagi támogatásukkal segítették. Hálás köszönetünk elsősorban az arcképvázlatíróknak szól, akik az egykori pedagógusok szellemi hagyatékából most újabb értékekkel gazdagították az „emlékezés kincses-tárát”. Szeretettel ajánlom olvasásra a *Pedagógusok arcképcsarnoka XXII.* kötetét! Ismerjék meg Önök is ezeket a rendkívüli és példaértékű életutakat!

Új arcképvázlatokat a jövőben is várunk, megírásukhoz az alkotásra vállalkozók a kötet végén és az egyesület honlapján találnak útmutatót.

JUHÁSZ FERENCNÉ
KSPE tag
Balmazújváros

*„A tudományos emberfő mennyisége a nemzet igazi hatalma. ...
Nem termékeny lapály, hegyek, ásványok, éghajlat, stb. teszik a közérőt,
hanem az ész, mely azokat józanon használni tudja.”*
(Széchenyi István: Hitel, 1830)

Á

ÁBRÁNYI EDE (Nyírlugos, 1934. augusztus 12. – Nyíregyháza, 2004. október 22.) tanár, szakfelügyelő, oktatásszervező

1934. augusztus 12-én született Nyírlugoson. Édesapja parasztember volt ruszin felmenőkkel. Szláv származású, nyugodt, szelíd édesanyja a háztartást és a háztájit igazgatta. Hét életben maradt gyermekük közül Eduska – ahogy a családtagok szólították – a hatodik volt, ráadásul a legkisebb a fiúk közül.

A vallás meghatározó volt a család életében, édesapja kántor és harangozó volt, édesanyja egyházzsolga a helyi görögkatolikus templomban. Ebben az időben Pregun Dezső parókus teljesített itt szolgálatot, akinek a felesége, Katalin asszony lett a fiúcska a névadója. Egy mozifilmben látott rokonszenves főhős után javasolta a szülőknek az Ede nevet.

A családfő tekintélyelvű ember volt, megingathatatlan akarattal. Az ő szava volt a „törvény” otthon. Két világháborút is túlélve szilárdan hitte, hogy a biztonságot a föld megművelése, és jószágok nevelése jelenti. Nem érhet baj, ha mindig megvan a betevő falat a népes család számára. Így a fiúk számára elrendelt út volt, hogy az elemi iskola elvégzése után a helyi termelészövetkezetben és a saját földeken dolgoznak majd. A lányok kereskedelmi iskolát végeztek, utána a helyi boltokban helyezkedtek el.

A kis Ede érdeklődő, jó tanuló fiúcska volt. A jószágok legeltetése közben is lelkiismeretesen készítette el házi feladatait. Az elemi iskola későbbi éveiben figyelemre méltó előremenetelt mutatott. Szilárdan eltökélte, hogy egyetemre megy, és orvos lesz belőle. Ehhez azonban először a középiskolába kellett volna bejutnia. Közeledett a felvételi jelentkezés ideje. Édesapja azonban hajthatatlannak tűnt. A földeken van szükség a dolgok kezére. A debreceni iskola pedig csak a pénzt veszi el a családtól. A kis Ede azonban megmakacsolta magát, és sírva fenyegetőzött azzal, hogy elköti a tehenet, eladja, és annak az árából megy tanulni.

Édesanyja nem sokszor fordult szembe ura akaratával. Ekkor azonban szövetségesre talált a Pregon házaspárban. Az ő segítségükkel sikerült meggyőzni a családfőt, hogy megváltoztassa a döntését. Így lett a kisfiú debreceni diák.

A Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumba nyert felvételt. Osztályfőnöke dr. Losonczi Mihályné volt, aki a második édesanyjuk lett a következő 4 évben. Nemcsak tantárgyait tanította nekik, hanem életre is nevelte őket. A gimnazista fiúk kamaszos rajongással vették körül a kedves, szép fiatal Angéla tanárnőt, aki olyan hatással volt tanítványaira, hogy azok nemcsak kötelességből tanultak. Versengtek egymással, hogy elvárásainak megfeleljenek, az elért eredményeikre, szellemi és fizikai munkában való helytállásukra büszke lehessen. A tanárnő visszaemlékezéseiben kitűnő szeretettel emlegette 1954-ben végzett osztályát, ahol a régi osztálytársak még nyugdíjas éveikben is összejártak, és osztályfőnökükkel is tartották a kapcsolatot annak haláláig.

A középiskolai évek egy új világot nyitottak meg a falusi fiú számára. Ekkor sajátította el a latin műveltség alapjait. Sportolni kezdett, és szép sikereket ért el röplabdázóként. Megtanult otthonosan mozogni a társaságban, ekkor vált igazán közösségi emberré.

A középiskola elvégzése után az orvosi egyetemre szeretett volna menni, de az akkori rendszer dogmái miatt ez nem sikerülhetett. Önhibáján kívül öt helyen felvételizett, míg végül a Kossuth Lajos Tudományegyetemre nyert felvételt. Később így emlékezett erre: *„Nem akartam pedagógus lenni, de mert az istenek így akarták, mégis az lettem. Tekervényes utat járva jutottam el a katedrára. Ha most kellene pályát választanom, akkor is a pedagóguspályát választanám.”*

Földrajz–földtan szakon kezdte meg tanulmányait, amelyet egészségi okok miatt meg kellett szakítania. Mialatt lábadozott, megszűnt a földtan szak oktatása az egyetemen, ezért történelem–földrajz szakon folytatta tanulmányait, később engedett kedvenc tárgya, a pedagógia csábításának, így végül történelem–pedagógia szakon diplomázott.

Az egyetemen azonban nemcsak szakképzettséget szerzett, hanem elnyerte csoporttársa, Akurátni Mária barátságát is, mely barátság aztán szerelemmé és házassággá érett.

Tanári pályáját **Nagykállóban** kezdte, ahol egy évig tanított. 1960-ban a **nyíregyházi Bessenyei György Középiskolai Fiúkollégiumba** nevezték ki kollégiumi nevelőnek, mellette a **Vasvári Pál Gimnáziumban** tanított történelmet.

Kétéves tanítási gyakorlat után a **Szabolcs-Szatmár megyei Tanács Művelődésügyi Osztályára** hívták meg személyzeti előadónak, amikor a megyében új középiskolák indítása, szakközépiskolák szervezése, az 5+1-es, valamint a 4+2-es képzési rendszerek bevezetése volt napirenden új iskolák építésével, kollégiumok bővítésével. Rá ebből talán a legnehezebb rész hárult; meg kellett teremtenie a fejlesztésekhez szükséges személyi feltételeket. Nevelőszerezés céljából járta tehát az egyetemeket, egyetemi végzettséget szerző tanulásra nyert meg általános iskolai tanárokat, tanítókat, műszaki oktatókat. Sok időt, energiát igénylő feladatát igen eredményesen végezte. Nem íróasztal mögül, hivatalnokként tett ennek eleget, hanem az egyes középiskolák megismerésével, a velük való együttműködéssel.

A megyei tanügyigazgatásban eltöltött hat év után, 1967-ben megyei történelem szakos szakfelügyelői megbízást kapott. Egyidejűleg kinevezték félállásban a **nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnáziumba**. Az iskola nem volt teljesen új számára. Egyrészt korábban hivatalból kísérté figyelemmel az itt folyó munkát, másrészt felesége is itt tanult, majd tanított.

Szakfelügyelő munkáját a megye középiskoláit jól ismerő szakemberként végezte. Nem a váratlan ellenőrzést, hanem a tapasztalatok átadását tekintette elsődleges feladatának, különösen a kezdő tanárok tanácsokkal való ellátását, a mindenre kiterjedő szakmai,

pedagógiai képzés szorgalmazását, a történelemtanítás hatékonyságának emelését.

Tanóráit soha nem rutinból tartotta, hanem gondos felkészüléssel; szakfelügyelői példaadáshoz illő tervezetek, vázlatok készítésével, változatos eszközök és módszerek megválasztásával. Jól hasznosította a pedagógiai, módszertani felkészültségét és azokat az ismereteit, amelyeket fél Európa történelmi helyszíneinek a személyes meglátogatásaival szerzett. Komolyan, mégis oldott hangulatban vezette óráit. A tanulók képességéhez, érdeklődéséhez, iskolán kívül szerzett tudásához igazodva, pedagógiai transzformációval közérthetővé tudta tenni a nehezebben megérthető történelmi összefüggéseket.

A tanórákon kívüli eseményeknek, rendezvényeknek is aktív részese volt. Megannyi emléket, humoros történetet őrzött a kulturális és sportrendezvényekről, a diák- és tantestületi kirándulásokról, „legendás” almaszedésekről, honvédelmi napokról. Egyenes tartása, látszatra szigorú eleganciája mögött játékos humor bújt meg. Ilyenkor kapható volt a játékra, diákos csínytevésre is. Tréfás mondásai szállóigékké váltak, melyet a tanári kar fiatalabb tagjai átvettek tőle, és a mai napig emlegetnek.

Régi vágású úriemberként volt egy szokása; a végzős lányokat az érettségi bankett után már nem tegezte tovább. Így aztán mulatságosak voltak azok a találkozások, ahol „kezet csókolom” üdvözlésére nem egyszer „csókolom Ede bácsi” volt a válasz a családanyáktól, akik egykor tanítványai voltak.

A Zrínyi nemcsak a munkát, hanem barátságokat is jelentett. A tantestület jónéhány tagjával rendszeresen összejártak, baráti összejöveteleket tartottak. Ilyenkor a kulináris élvezetek mellett maradt idő egy kis csevegésre, poharazgatásra, kártyapartira. A társaságban jól megfért egymás mellett több generáció; a volt és jelenlegi igazgató, nyugdíjas pedagógusok, aktív kollégák.

A tanítás mellett az utazás volt az egyik szenvedélye. Baráti társaságukkal bejárták szinte egész Európát abban az időben, amikor ez még nem volt olyan magától értetődő dolog. Feleségével eljutottak az Egyesült Államokba is. Az Amerikába szakadt egykori „csokonais” gimnáziumi diáktárs, Szova János jóvoltából eljutottak Washingtontól New Yorkon át Buffalóig is. A Niagara vízesés hatalmas zuhatagát figyelve elérékenyülve merengett el, milyen messzire is juttatta az élet a kis nyírségi szülőfalujából.

A házaspár számára az utazások nemcsak öncélú szórakozást jelentettek. Hazatérve a látottakat, élményeket színes útleírásokként beleszótték a tananyagba, szélesítve tanítványaik látókörét, kitérve előttük a nagyvilág kapuját.

Az igazi kikapcsolódást a hétvégi kert művelése jelentette számára. A családi gyökerekhez visszanyúlva lelkes odaadással vetette magát a gazdálkodásba. Fáradozásai eredményeként sikerült a környék legapróbb zöldségeit és gyümölcsseit megtermelnie. Családtagjai gyakran évdtek vele a „bonsai” paprikái, paradicsomjai, mikroszkopikus zöldségei miatt.

1995-ben ment nyugdíjba. 35 éves pályafutásából 28 éven keresztül a Zrínyiben tanított. Mindenekelőtt a tanítványokra gondolt szívesen, örült a sikereiknek, büszke volt arra, hogy megállták a helyüket mind a felsőoktatási intézményekben, mind pedig az élet különböző területein.

Szeretettel emlékezett kollégáira, igazgatóira és a munkát segítő technikai dolgozókra is. Haláláig minden nap elsétált a Zrínyi kollégiumába ebédért. Ez jó alkalmat teremtett arra, hogy találkozhasson a volt munkatársakkal, szakácsnőkkel, akiktől kis csevegés közben mindig megtudhatta az iskolával, kollégákkal, diákokkal kapcsolatos friss híreket, naprakész információkat.

A nyugdíjas éveiben az unokák vették át a főszerepet az életében, akiket rajongással

szertett. Fia gyermekeivel a távolság miatt ritkábban találkozhatott. Nyíregyházán élő lánya gyermekeinek neveléséből viszont aktívan kivette részét feleségével együtt. Láthatatlan köldökzsinór volt közöttük, unokái kedvéért bármire kapható volt.

Életének utolsó évében érezte, hogy közel a vég. Amikor erről beszélt ismerőseivel, volt kollégáival és búcsúzkodott tőlük, hitetlenkedve hallgatták és szelíden dorgálták, ne gondoljon erre, sok még a tennivaló az unokák körül. Aztán rövid szenvedés után 69 évesen hirtelen elhunyt.

Halálakor *Huszárné Kádár Ibolya*, a Zrínyi Ilona Gimnázium igazgatója és egykori diákja így emlékezett meg róla: „*Mi akkor csak éreztük, ma már tudjuk: minden átadott ismeret csak ürügy volt arra, hogy megérintsd a lelkünket, csiszolgass rajtunk. Az emberformálás istenadta tehetségét birtokoltad az oktatás valamennyi területén: katedrán, íróasztal mellett vagy a megye iskoláit járva.*

Összetéveszthetetlen, egyenes tartásod sosem volt rátartóság. Legfeljebb magasabbról láttad, hogy kinek mikor és miben kell segítened. Önzetlen maradtál akkor is, amikor felértek hozzád a bajok. Először ezt köszönjük, s csak ezután a Zrínyinek adott huszonnyolc aktív éved. Engedd, hogy őrizzük szürke-kék hibátlan eleganciád, rekedtes hangod nyugodt tónusát, cinkosságra ingerlő huncut mosolyod! Ha már nem lehetsz a mi Ede bátyánk, maradj számunkra az örök Tanár Úr!”

DR. SALLAI JÓZSEF
és ÁBRÁNYI MÁRIA
Nyíregyháza

ÁBRÁNYI EDÉNÉ Akurátni Mária (Polgár, 1937. május 31.– Nyíregyháza, 2020. december 29.) tanár

1937. május 31-én született pedagógus szülők egyetlen gyermekeként. A család ekkor Tiszapolgáron élt, ahol a családfő, Akurátni József a helyi polgári magániskola igazgatója volt, felesége Szinegh Mária is ott tanított. A szülők között nagy volt a korkülönbség, ezért szinte ajándékként élték meg gyermekük születését, akit egész életükben féltő gondoskodással vettek körül, igyekezve mindent megadni neki.

Kisgyermekkorát Polgáron töltötte, itt ismerkedtek meg többek között Pécsi Ildikóval, a későbbi színművésszel, akivel később egy középiskolába is jártak Nyíregyházán. (Amikor a művésznő már ismert „öregdiákként” vissza-visszalátogatott a Zrínyi Ilona Gimnáziumba, többször csalt mosolyt a diákok arcára, amikor „Pécsi Ildi” és „Aku Mari” harsányan üdvözölte egymást a hosszú folyosó két végéről. Hasonló temperamentumukat talán a szülőhelyükről

hozták magukkal.)

Az általános iskolai években a polgári római katolikus Zárda növendéke volt. Cserfes, szeleburdi természetével gyakran okozott főfájást az apácáknak. Felőttként nevetve emlegette, hogyan riogatta békákkal a jámbor nővéreket.

1944 második felében gyökeresen megváltozott a család élete, hiszen mindenüket hátrahagyva menekülniük kellett Polgárról a front elől. A kis Marika – édesapjától elszakadva – édesanyjával menekült. A látottak és az átélt borzalmak örökre nyomot hagytak benne. Ráadásul szembetegséget kapott, amit nem tudtak kezelni, így egyik szemére majdnem teljesen megvakult.

A háború után mindenüket elveszítve az üres, kifosztott házukba tértek haza. Lehetőségek híján Nyíregyházára költöztek, ahol általános iskoláit befejezve a Nyíregyházi Zrínyi Ilona Gimnáziumban folytatta tanulmányait. Az iskola innentől kezdve a folytonosságot jelentette számára. (Itt volt gimnazista diák, majd tanár és ide járt mindkét gyermeke.) Középiskolásként 1951-től 1955-ig járt a régi Jósa András utcai épületbe, ott is érettségizett.

Szülei otthon ragaszkodtak a polgári értékekhez, így lányukat is ennek a szellemében nevelték, zeneórákra járatták. Tehetsége hamar megmutatkozott, gimnáziumi éve alatt rangos zongoraversenyeken mutatta be tudását, ért el szép sikereket. Országos 2. helyeztként a zsűriben helyet foglaló Fischer Annie biztatását, dicső szavait is bezsebelhette.

A zongora azonban nemcsak kedvtelés volt számára. Bár igazán a tanári hivatás vonzotta, de szülei származása miatt nem volt biztos, hogy felveszik az egyetemre, így a zongoraversenyen elért helyezés belépőt biztosíthatott volna a Zeneakadémiára. Az élet azonban közbeszólt, és 1955-ben késve ugyan, de megkapta felvételi értesítését a Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem–földrajz szakára.

Későbbi férjével, Ábrányi Edével is az egyetemen ismerkedett meg. Kedves családi anekdota kettejük első találkozására. Az akkor már felsőbb éves, földrajz–földtan szakos fiatalember részt vett a kollégiumi diákbizottságban, és az ominózus napon éppen a kollégiumi férőhelyek kiosztásában segédkezett. A magas, szőke, kékszemű röplabdázó népszerű volt a lányok körében. Aznap is azzal ugratták a kollégiumi társai, hogy ő bizony csak udvarolgat, de soha nem fog megállapodni. Éppen ebben a pillanatban toppant be az aulába a késve érkező, esőtől bőrig ázott, zilált frizurája ellenére is bájos Mária, akit megpillantva azt mondta a többieknek: „*Tévedtek, ez a kislány lesz a feleségem*”. Később meg is mozdított ezért minden követ, az sem zavarta, hogy az első éves fiatal lány akkor már eljegyzett menyasszony volt.

A sors is segédkezett a fiatalok egymásra találásában. A fiatalembernek betegség miatt ki kellett hagynia egy évet, időközben a földtan szak is megszűnt az egyetemen, ezért csoporttársak lettek, és immár jegyespárként együtt vehették át középiskolai tanári oklevelüket 1959-ben.

Az egyetem elvégzését követően volt középiskolájában, a Zrínyi Ilona Gimnáziumban szívesen fogadták volna kolleginájuknak a mindenben példás egykori tanítványt, de üres álláshely hiányában erre csak egy kis kitérő után kerülhetett sor. Így a **Rozgonyi Piroska Kollégiumban** kezdte pályafutását kollégiumi nevelőként.

1960-ban kötöttek házasságot Ábrányi Edével, két gyermekük született. (Fiuk, Tamás mérnök lett, lányuk, Mária közgazdász.)

1962-ben történelem–földrajz szakos tanárként végre bekerült a „**Zrínyi**” tantestületébe. Szinte jelképes, hogy pályája az új, Széchenyi utcai épületbe való költözéssel kezdődött. Ám az épület természetesen csak díszlet volt. Az iskola szellemiségét az ekkor induló „nagy tanárgeneráció” felkészültsége és elkötelezettsége biztosította. Egyik visszaemlékezésében

így vall erről az időszakról: *„Kezdő tanárként szorongva láttam munkához, hiszen sok tanárom még az iskolában tanított, s féltem, hogy megfelelek-e az általuk elvártaknak”*. Szerencsére könnyen ment a beilleszkedés, mert volt tanárai (Szitha Mária, Urbán Erzsébet, Irsay Rezsőné, dr. Mandula Sándorné, Hadháziné Etelka néni és Horváth Sándor) nemcsak szakmai és pedagógiai segítséget nyújtottak, hanem emberi magatartás terén is útmutatást adtak. Mindig hálás szívvel gondolt rájuk.

Sok gimnáziumi és egyetemi társa, később számos volt tanítványa is kollégája lett a hosszú évek során, hiszen a Zrínyi Ilona Gimnázium híres arról, hogy diákjait visszavárja az egyetem elvégzése után is.

Kiválóan felkészült és szakmájában elismert tanár volt. Munkatársai becsülték, szerették, tanítványai elragadtatással beszéltek róla. Szünetében volt a tanítás, osztályfőnökként pedig gondoskodó „anyai” szeretettel vette szárnyai alá tanítványait. Sajátos egyéniségével mindig mindenütt jelen volt. A folyosón, a tábla előtt, a nevelőiben vibrált körülötte a levegő. Jellegzetes hanghordozása, göndör kacagása megkülönböztette mindenkitől. Mindig mesélt, sebesen fűzve egymásba gondolatait.

Nemcsak a kötelező tudást szerette volna átadni, hanem ennél sokkal többet. A szakbarbárok és uniformizáltság idején egy összetett és széles spektrumú, lényéből fakadó kulturáltságot képviselt. A gimnázium jelenlegi igazgatója, *Huszárné Kádár Ibolya* volt „Zrínyis” diákként így emlékszik a vele töltött diákévekre: *„A műveltség számára egy eszmény volt, mely magába foglalta a zene, az irodalom, a könyv szeretetét. Ez tette ítéleteiben gondolkodásmódjában magabiztossá. Földrajzórán néha fontosabb volt megemlékezni a bayreuthi operafesztiválról, mint a Ruhr-vidék széntermeléséről. Ami akkor csapongásnak tűnt, arról ma már tudjuk, hogy látókörünk szélesítésének következetes módszere volt. Mert a műveltség nemcsak tudást, hanem folyamatos pedagógiai cselekvést is jelentett számára. Olykor hirtelen váltásokat, asszociációk gazdag sorát. Mindent át akart adni: ismeretet, szemléletet, utazási élményeket.”*

A történelem a kisujjában volt. Minden évszámot fejből tudott. Közgazdászokat, jogászokat, történészeket és még sokakat készített fel a pályájukra. Nemcsak a tanórák és fakultációk alatt, hanem különórákon is foglalkozott velük. Büszke volt rá, hogy több diákja vett részt országos középiskolai versenyeken, ahol jónéhányan szép sikerekkel, előkelő helyekkel igazolták vissza a befektetett tudást és energiát.

Akkor volt elemében igazán, ha fiatalok között lehetett. Az Ábrányi házaspár mindig kapható volt arra, hogy többnapos kirándulásokra kíséren osztályokat. Még ha nem is ők voltak az osztályfőnökök, a diákok kérésére nem tudtak ellenállni, és vállalták a felügyeletet, csak hogy újabb élményekkel gazdagodhassanak a fiatalok.

Történt egy ilyen alkalommal, hogy az egyik osztályt Pécsre kísérték. Egy ott élő fiatal pilótaismerősük meghívta az egész osztályt egy kis sétarepülésre. Természetesen izgalmas kis kalandnak ígérkezett, és szívesen mentek a diákok. Itt érte őket a meglepetés: meglátták, amint Marika néni közel a nyugdíjhoz felveszi a bukósisakot, és egy sárkányrepülő utasaként a magasba emelkedik, lekörözve a fiatalokat, hatalmasat nőve az osztály szemében. Leszállás után árulta el, hogy gimnazista korában szeretett volna megtanulni repülni, de az édesapja haragja és aggodása véget vetett az óráknak. Később ezt az álmát Tamás fia váltotta valóra, aki műrepülő pilóta lett.

A magánéletben is társasági ember volt. Baráti körük jórészt pedagógusokból állt. A Zrínyi Ilona Gimnázium tantestületéből a Jószy, az Eötvös, a Kövér és a Munkácsi házaspárral, Margittai Valériával és Jaross Kálmánnal rendszeresen tartottak összejöveteleket. A népes

kis társaságban szép számmal akadtak születés- és névnapok, amit meg lehetett ünnepelni egy kis baráti beszélgetéssel. Az évek folyamán nemes vetélkedés alakult ki közöttük a vacsorakölteményeket illetően. Mindenkinek volt egy újabb receptje vagy egy favorit étel, amit csak ő tudott úgy elkészíteni.

Ennél is szorosabb barátság fűzte őket a szintén pedagógus Figula házaspárhoz és a Vasas házaspárhoz, ahol a feleség, Ica néni szintén tanárnő volt. Közös szenvedélyüknek hódolva együtt beutazták a fél világot. Egy-egy külföldi kirándulás megtervezése néha egy egész évet is igénybe vett. Az előkészületek és a tervezgetések jó indokot szolgáltatottak a baráti összejövetelekre. Mérnöki precizitással dolgoztak ki minden részletet. Az utak alatt szerzett élmények aztán évekilátottak beszédtémát felidézve egy-egy kedves emléket, komikus helyzetet, mókás történetet.

A tanításon és az utazáson kívül két szenvedélye volt: a kézimunka és az olvasás. Az egyes tájegységekre jellemző népi motívumokat kutatva, iparművészeket is meghazudtoló ügyességgel „gyártotta” a terítőket, díszpárnákat. A magyar konfekcióipar egyenruháit háttérbe szorítva viselte a maga hímezte blúzokat, szoknyákat, ruhákat. A könyveket lánykorától kezdve „falta”. Képes volt egyfolytában elolvasni egy regényt úgy, hogy közben egy szemhunyasnyit sem aludt. A könyvek szeretete élete végéig elkísérte.

1995-ben ment nyugdíjba. 35 éves pályafutásából 33 évet a Zrínyi Ilona Gimnáziumban tanított, ahol számos emlékezetes élményben, sikerben volt része, amihez természetesen olykor kudarcok is társultak.

Nyugdíjasként nagy örömmel töltötte el, ha találkozott volt tanártársaival, tanítványai-val. Ilyenkor felelevenítették a múlt emlékeit, elbeszélgettek élményekről, gondokról, problémákról is.

Betegsége előtt izgalommal várta az érettségi találkozókat, mert így nyomon követhette tanítványai életét, sorsát visszaigazolásként, hogy a munkája nem volt hiábavaló. Idős korában is emlékezett minden tanítványára. Mindig az volt a legkedvesebb, akiről éppen felidézett egy-egy „felejthetetlen” történetet. Aztán szép lassan kiderült, hogy szinte mindenki, akit a hosszú évek alatt tanított, a kedvence volt.

Bár egészsége megromlott, és élete alkonyát jórészt ágyhoz kötve töltötte, de szellemi frissessége 82 éves korában bekövetkezett haláláig megmaradt.

Búcsúztatóján a Zrínyi Ilona Gimnázium igazgatója így emlékezett meg róla: *„Próbáltam inspirációt szerezni másoktól is, hogy a gyászbeszéd egy kicsit objektívebb legyen. Gyászbeszéd? -Kérdeztek vissza. Hiszen Marika néniről csak vidám és vicces történetek vannak. A sokadik egybecsengő válasz után rá kellett jönnöm, hogy egy tanári pályán ennél nem lehet nagyobb elismerés. Évtizedekkel az érettségi után nem a kanonizált és elfeledett tudás, nem a feleltetések félelme és szorongása kerül elő, hanem a vidámság, az összetéveszthetetlen intellektuális humor és személyesség. A sok kedves, vidám, szubjektív mozaik így áll össze bennünk egy objektív és – sajnos – befejezett tanári-emberi portrévá... Él bennem egy mozdulata: Áll az osztály előtt, magyaráz, és fogja a tábla szélét. Talán ezzel regulázta magát, hogy szárnyalás helyett maradjon két lábbal a katedra és a tanterv valóságában.”*

DR. SALLAI JÓZSEF
és ÁBRÁNYI MÁRIA

„Meg kell tanítani a gyerekeknek azt, hogy önmagáért élvezzék a tanulást, ne csak azért, hogy jó jegyeket kapjanak.”
(Csíkszentmihályi Mihály)

B

B. SZŰCS FERENC (Nagykőrös, 1897. november 12. – Debrecen, 1972. január 31.) zene tanár, szakfelügyelő

Szülei B. Szűcs László és Gál Mária. 1914-ben végezte el tanulmányait a nagykőrösi tanítóképzőben. 1922-ben Salgótarjánban házasságot kötött Rudle Erzsébettel. Felesége szintén zene tanár volt. Gyermekük nem született.

1921-1928 között a ceglédi gyülekezet kántora volt. 1925-ben magán-zeneiskolát indított. 1927-ben a Zeneakadémián, zeneszerzés tanszakon zene tanári oklevelet szerzett. 1928-ban a **sárospataki kollégium** énektanára lett. Székfoglalóját *Művészet és dilettantizmus a zenében* címmel tartotta meg. Iskolájával a 7. középiskolai dalversenyen oklevelet nyert. Vezette a főiskolai kórust és a gimnáziumi vegyeskart, elnyerve velük az Országos Dalosszövetség Liszt plakettjét.

Még ugyanebben az évben Debrecenbe költözve a **Dóczi Református Tanítónőképző** ének-zene tanára lett, 1942-ig. 1929-ben újraalapította a Templomegyesület énekkarát, emellett a Debreceni Református Tanítók Vegyeskarának és a Debreceni Iparos Dalkörnek is karnagya volt. 1932-ben jelent meg a Protestáns Tanügyi Szemlében az írása, amelyben kifejtette az iskolai zeneoktatással kapcsolatos gondolatait. Üdvözölte az elemi iskolai hivatásos ének-zene tanárképzés megindulását, a középiskolai képzést egyenesen korszakalkotónak nevezte. Rámutatott arra is, hogy az énektanítás az érzelmi nevelés hatékony eszköze is, ugyanakkor a társadalom szempontjából is értékes misszió, hiszen általa „a társadalmi válaszfalak eltűnnek, a lelkek közelebb férkőznek egymáshoz” írta cikkében. Emellett nem elhanyagolandó, hogy az új alapokra helyezett ének-zene tanárképzés hozzásegítheti a magyar zenei életet az országhatárokon túlnyúló eredmények felmutatásához, Magyarország nagyobb nemzetközi megbecsüléséhez.

1933-ban az Országos Dalszövetség IX. kerületének társ-karnagya, művészeti bizottságának előadója és jegyzője. 1935-ben a Kollégium tanítóképző kántorképesítő

bizottságának tagja. Kezdeményezésére alakult az iskolában az önképzőkör zenei szakosztálya. A diáklányok Vöcsi becenévvel illették. Tanári munkájáról a következőt írta az egyházi tanfelügyelet: „*A megtanulásra fölvett három zoltárt és három dicséretet, egyszer egyenként, majd összesen énekelgetve, szinte észrevétlenül sajátították el a növendékek a dallamokat. Éspedig nem érzéketlen, unatkozó hangon, hanem az énekszöveg és dallam együttes hatása folytán, szinte templomszerű áhítattal. De elméletben is tanulják az összhangot. S előttem egészen új methodus szerint. A szaktanár egy alaphangból kiindulva, gyönyörű harmóniát hozott elő három négy hangra. Művészkézből, művészi produktum.*”

Maga is írt kisebb zenei műveket. 1933-ban jelent meg *Gyermeklánccsü* című elemi iskolai dalgyűjteménye. *Magyar Kantátáját* már az előző évben bemutatták. 1942-ben a **sepsiszentgyörgyi állami tanítóképző** hívta meg tanárnak, ahol internátusi, konviktusi felügyelői feladatokat is ellátott. Erdélyi, majd debreceni tankerületi tanulmányi felügyelő, a Konvent énekügyi bizottság előadója, a zenei albizottság tagja, ORTE (Országos Református Tanáregyesület) központi igazgatósági tag volt, előadásokat tartott a református nőszővetségben: *Gyülekezeti énekgyűnk időszerű kérdései* címmel.

1946–47-ben menekült tanárként **Nagykőrösön** tanított. Az 1947-48-as tanévben a **Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetének** tanára lett, a zenei szertár őre, énekarvezető. A felekezeti tanítóképzés megszűnésével, a zenei gimnáziumi tagozat felállításával 1949 novemberétől 1953 nyaráig a **Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának** tanáraként működött. Támogatta és aktívan részt vállalt a zenei gimnáziumi tagozat fejlesztésében, a kántorképzés fejlesztésében, aminek a zenei gimnáziumi érettségi csak első lépcsője. Egyházi tanügyi főhatóságához írt felterjesztésében kérte a készségi tárgynak minősített ének-zene tanári kötelező heti óraszámának 24-ről 22-re leszállítását, azzal az indokkal, hogy az éneket a zenei gimnáziumi tagozaton nem lehet készségi tárgyként kezelni.

Baji László, egykori kollégiumi diákja, későbbi ének-történelem szakos tanár, szakfelügyelő (Pályaképe az Arcképcsarnok 2016. évi kötetében) a pályán ösztönzőjének nevezte B. Szúcs Ferencet, akit azonban a diákok szigorúsága miatt nemigen kedveltek.

Igazgatója így írt óralátogatási tapasztalatairól: „*Tanár az órát derűsen, biztos kézzel irányítja, állandóan jó és élénk osztálymunka van. Az eredmény is teljes mértékben kielégítő.*”

1952-ben, Mikulai Gusztáv igazgatósága (1950–1954) alatt lett a középfokú Állami Zeneiskola (ma **Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola**) kinevezett tanára. Zeneirodalmat és zeneelméletet tanított, és Gulyás György igazgatósága (1954–1966) idején a szakiskola helyettes igazgatója volt 1954–61 között. Nagyon szigorú, következetes, ellentmondást nem ismerő, nagyszerű tanár volt – így emlékeznek rá, akik még életében ismerték. 1961-ig tanított az intézményben.

A debreceni körzeti zeneiskolák szakfelügyelője, a Magyar Zeneművészek Szervezete megyei elnökségében a zenepedagógus szakosztály vezetője, 1959-től pedig a szervezet elnöke volt. A Miskolci Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola 1958-59. tanévi szaktanárok képesítő vizsgájának a minisztérium által kiküldött elnöke volt. Az 1950-es években 4 alkalommal vett részt a Tóthfalusi kulturális versenybíró bizottságban. 1958-ban a középfokú oktatás mellett a vendéglátós népi és tánczenészek továbbképző tanfolyamának egyik vezetője, valamint a zeneművészek szakszervezetének megyei elnökségi tagja lett. 1960-ban a szakszervezet megyei elnökévé választották. 1972. január 31-én halt meg Debrecenben.

Források:

Debreceni református tanítónőképző intézet értesítői, 1928–1942

Tiszántúli Református Egyházkerület Levéltára

A Debreceni Zenede (Állami Zeneiskola) értesítői, a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola ny. könyvtáros-tanárának P. Stébel Ildikónak közlései

FOGARASSY ZOLTÁN

Debrecen

BABKA JÓZSEF (Nyíregyháza, 1937. szeptember 23. – Nyíregyháza, 2021. december 8.) zongoratanár, címzetes zeneiskolai igazgató

Nyíregyháza magas szintű zenei életében, a zeneiskola létében maradandó érdemeket tudhat magáénak Babka József. Nyíregyházi polgári családba született, a Mező utcai benzinkút helyén állt a házuk. Édesanyja Smid Mária, édesapja Babka József cipőkészítéssel és javítással foglalkozó iparosember volt. A szülők először hegedűtanárt fogadtak fiukhoz, majd másfél év után, a városi zenekar megalakulásakor a hegedűt felváltotta a furulya. A zongorával 1950 nyarán ismerkedett meg: egy közismert zongoratanárnőtől az édesapa munkadíj helyett fia billentyűs hangszerezen történő oktatását kérte. Eleinte zenei munkacsoportban tanult zongorázni, majd 1952–1956 között a zeneiskola tanulója volt. A városban a Bessenyei Kör felkérésére 1939-ben Vikár Sándor irányításával indult el a szervezett zeneoktatás az előképző és a zongora tanszakon. Kezdetben az intézmény a Kálvineum épületében működött, hat év múlva jött létre az önálló Nyíregyházi Zeneiskola a Széchenyi utca 13. szám alatt.

A Kodály Zoltánnal való személyes találkozás meghatározó volt pályája későbbi alakulására. *„Soha nem felejttem azt a gyerekkori élményt, amikor találkozhattam Kodály Zoltánnal. Debrecenben vendégeskedett, mi nyíregyházi zeneiskolások is átmentünk látni a Mestert. Ajándékot is vittünk neki, egy szép beregi szőttest, amit én adhattam át a világhírű zeneszerzőnek. Ez a pillanat tovább erősítette bennem a művészetek iránti vágyat.”*

A nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium tanulójaként a sok gyakorlás mellett a többi tantárgyból is szépen teljesített, 1956-ban érettségizett. Már 17 éves korában eldöntötte, hogy zenével szeretne foglalkozni. Ezt követően Miskolcon járt három évig a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolába, majd a tanárképző tagozat hallgatója lett, és 1962-ben zongoratanári diplomát szerzett.

Szülővárosa iránti vonzódása nem szűnt meg, így diplomaszerezés után a **nyíregyházi zeneiskolában** kezdte az új tanévét. *„Mikor frissen végzett zongoratanárként 1962-ben hazajöttem, egy sor újdonságot találtam, és tucatnyi új tervről, elképzelésről értesültem*

Sanyi bácsitól. Tizenkét tantermes új szárnnyal bővült a Széchenyi utcai zeneiskola. Ma már talán hihetetlennek tűnik, hogy akkor 14 helyen tanítottunk, mert nem volt olyan iskola, ahová a zene iránt érdeklődő több száz gyerek járhatott volna. De már akkor látszott, hogy a nyírségi emberek élnek-halnak a muzsikáért, hiszen a szülők presztízst csináltak abból, hogy gyermekeik zenei képzésben is részt vegyenek, még vidékre is kijártunk órákat tartani.”

Családi élete is szépen indult. Szabó Gabriellát közös ismerősük mutatta be neki, a fiatalok 1967-ben fogadtak egymásnak örök hűséget. Leánygyermekeik – bár tanultak zenét –, nem követték édesapjuk hivatását: Beáta óvoda- és táncpedagógus, a Tündérvárosi Keleti Óvoda intézményvezető-helyettese, Júlia pedig közgazdász lett. Édesapjuk nem vette zokon, hogy gyermekei nem követték a zenei pályán: „*Mindenre születni kell*” – mondta bökös elfogadással. A lányok által később összesen három fiúunokának örülhetett Babka József.

1972-ig zongoratanárként, 1972–1974 között igazgatóhelyettesként dolgozott. Vikár Sándor nyugdíjazását követően 1975-től mintegy huszonöt éven keresztül állt a zeneiskola élén. A zenei nevelés iránti elkötelezettséget szem előtt tartva igyekezett a munkafeltételeket megteremteni. 1977 legkiemelkedőbb rendezvényének az I. Országos Zongoraverseny tekinthető, melynek Sára Jenő zongora tanszakvezetővel és Fesztóry Ágnessel karöltve egyik megálmodója volt. Az esemény alkalmából Nyíregyházára jöttek és a zsűri munkájában feladatot vállaltak olyan művészek, akik egyúttal neves tanítómesterek is voltak: Falvai Sándor, Kadosa Pál vagy Máthé Miklósné. Segítették kibontakoztatni a fiatal tehetségeket Kocsis Zoltántól Ránki Dezsőig. Az ebben való részvétel nagy megtiszteltetés is volt számukra. Az 1980-as évek végén kilenc zeneiskolai igazgatóval megalapította a Magyar Zeneiskolák Szövetségét, s kitartó munkával elérték, hogy ne csak önkormányzati, hanem állami támogatást is kapjanak a zeneiskolák. Éveken át a megye képviselője volt az elnökségben, s haláláig tiszteletbeli tagja maradt.

Bár az igazgatói megbízatás rengeteg munkát adott számára, a zongorához soha nem lett hűtlen. Szakmailag is szép sikereket ért el pályafutása során. Tanította Kovács László Liszt-díjas karmestert, zongoraművészt, aki az Operaházig vitte. Budai Lívia operaénekesnőt is számtalanszor kísérte. A **Magyar Rádió Gyermekkora** gyakorta számíthatott rá, mint **zongorakísérő**, valamint jó szakmai kapcsolatot ápolt Csányi László és Botka Valéria karvezetőkkel. Emellett hosszú éveken át szerepelt a **Filharmónia** rendezvényein mint zongorista. Mindenre emlékezett – ki mit játszott, ki mit viselt a koncerteken – ezeket az alkalmakat is élményként élte meg.

Vezetése alatt a zeneiskola nemcsak a zenei, hanem a kulturális és a művészeti élet központja is lett a városban. Maga köré gyűjtötte azokat a kollégáit, akikre számíthatott és akikkel együtt tudott gondolkozni, ötleteket megvalósítani. Mottója az „*akkor és most*” volt: amilyen tevékenységet éppen végzett, az volt *akkor* a legfontosabb, arra koncentrált. Tudatosan formálta a tanári kart, melynek tagjai bármikor számíthatnak rá szakmai vagy akár magánéleti kérdésekben is. Ő volt az, aki soha egy születésnapról, évfordulóról nem feledkezett el. A növendékeit is ugyanúgy az ajtóban várta, mint a kollégáit vagy a koncertre betérő látogatókat. Leánya, Beáta gyakran hallotta tőle: „*Akik itt vannak, azoknak kell örülni.*” Ötlete alapján vezették be a nyilvános hangszeres vizsgát a szülők, rokonság jelenlétében, és valósult meg a „Nyíregyházi zeneiskolából indultam” sorozat, melynek keretében a zenei pályára került egykori növendékek visszatértek az iskolába egy-egy koncert erejéig. Szoros kapcsolat alakult ki különböző városi szervezetekkel: így kerülhetett sor az épületben az örmény kisebbség hangversenyére és találkozására, a Zsidó Baráti Kör összejövetelére, az Orvosi Kamara hangversenyére, a Barzó Endre Társaság kiállítására. Közös programokat

szerveztek a Nyíregyházi Társaskörrel, a Megyei Pedagógiai Intézettel, a MATÁV-val, a Bessenyei Társasággal, az akadémia képviselő dr. Kecskés Mihály professzorral, a Kodály Társasággal, a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtárral.

Rendkívül nagy jelentőségű volt, hogy 1988-tól külföldi zeneiskolákkal rendszeres cserehangversenyeket szervezett a zeneiskola. Így ismerkedhettek meg Ungvár, Iserlohn, Eperjes, Przemysl, Bécs, Máramarossziget zenei életével, és jöhettek onnan fiatalok bemutatkozni Nyíregyházára. Ez nagyon fontos volt a hallgatók zenei műveltségének bővítése szempontjából. Jóska bácsi állandóan képezte, fejlesztette magát, és ez alól az idegen nyelv tanulása sem jelentett kivételt: folyamatosan csiszolta német nyelvtudását, melynek nagy hasznát vette ezen alkalmakkor.

Mindezek tükrében egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy szükséges egy új zeneiskola felépítése, hiszen több épületben folyt a tanítás, emiatt sok szervezési nehézséggel kellett megküzdeni. Babka József kiváló kapcsolatépítési tehetségét mi sem bizonyítja jobban, minthogy vezetése alatt épült fel több ütemben a jelenlegi 51 tantermes, két hangversenytermes, stúdióval, könyvtárral ellátott iskola. A Kürt utca 5-11. szám alatti új épületet 1995-ben adták át, egy év múlva pedig már itt tartották az Európai Zeneiskolák Szövetségének (EMU) közgyűlését, s minden vendég a 21. század zeneiskolájaként emlegette az intézményt. *„Jó volt látni a tizenhét ország küldöttét, amikor körbejárták iskolánkat. Az ilyen pillanatokért érdemes dolgozni akár egy életen át is. Szélesek a zeneiskola társadalmi kapcsolatai. Azt gondolom, Vikár Sándor örülne, ha a róla elnevezett iskolát meglátná”* – így szól a visszaemlékezés 2002-ből. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy tevékenysége nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az iskola a hazai kulturális és zenei élet egyik központjává vált.

Babka József 2000-ben vonult hivatalosan nyugállományba, de ezt követően még hosszú éveken át volt óraadó, és sok növendék zenei pályáját egyengette mint zongorakísérő. Nyugdíjas éve alatt is rendszeres közreműködője volt az iskolai és városi zenei életnek, gyakorta kérték fel házasságkötési ceremóniakon való közreműködésre. A zongorázástól soha nem szakadt el, ha felkérték, örömmel vállalta a fellépést. Rendszeresen írt cikkeket a Kelet-Magyarország napilapba a bérletes filharmóniai koncertekről. Kissé zárkózott természetű lévén csak legközelebbi családtagjai tudhatták, milyen fájdalmas volt számára felesége elvesztése, aki 2002-ben hunyt el gyógyíthatatlan betegségben. A tudatosság, amely egész életére jellemző volt, ezen a nehéz időszakon is átsegítette. Aktívan teltek napjai, rendszeresen úszott, tornázott egyéb teendői mellett. *„Reggeltől estig mindig van mit csinálnom. A házimunka elvégzése után unokázom, illetve még ma is minden nap gyakorlok. Hangversenyekre járok, kétféle bérletem is van Nyíregyházán. Ha pedig sikerül jegyetszereznem, akkor Salzburgba, Bécsbe, illetve Budapestre is elutazom koncertekre, operaelőadásokra.”* 2012-ben ünnepelte diplomája átvételének 50. évfordulóját, s ez év szeptember végén a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézete Bartók-termében vehette át jubileumi aranyoklevelét. S ha már ott volt, a szervezők felkérték, hogy működjön közre az ünnepséghez kapcsolódó díszhangversenyen is. *„Gyorsan eltelt ez az ötven év, amely tele volt munkával és sok szép sikerrel. Úgy érzem, mindent elértem, amit ezen a pályán el lehet érni”* – összegezte az elmúlt évtizedeket Babka József a jeles esemény kapcsán. A hosszú és méltán elismert szakmai és magánéleti út 84 év elteltével ért véget: 2021-ben szülővárosában hunyt el. A zene iránti elköteleződésével, emberségével megmutatta azt a többletértéket, amely példa az utódoknak.

Papp Istvánné Szabó Ella, aki tisztségében váltotta a zeneiskola élén, az alábbi sorokkal búcsúzott kollégájától, egyben példaképétől: *„Ismét eltávozott egy ember, a Vikár*

Sándor Zeneiskola egykori vezetője, szeretett kollégánk, aki méltósággal viselt betegsége után 84 éves korában hunyt el: Babka József címzetes igazgató. Jóska bácsi a zenében az emberiség együtt-hangzását érezte, amely áthatja életünket, benne van a viselkedéskultúránkban, szellemi és érzelmi törekvéseinkben egyaránt. Ő maga így élt, tettei bizonyították ezt és példaként álltak – és állnak az utókor számára. Nyíregyháza magas szintű zenei életében, a megye zenei tanításában, közösségének formálásában, a zeneiskola létében maradandó érdemeket tudhatott magáénak. [...] Ő volt a tisztességes, talpig becsületes „régivágású” úriember, aki hallatlan memóriával, műveltséggel rendelkezett, igazi művésztípus volt, mindamellelt jó barát, emberséges tanár – és igazgató. Büszke vagyok és hálás a sorsnak, hogy ismerhettem, kollégája és utódja lehettem. Munkásságát ő korábban így fogalmazta meg: »Én azt hiszem, mindent elértem az életben, amit pedagógus elérhet. A semmiből teremtettük meg a zenei kultúra alapjait. Felnőtt több zeneszerető és a zenét művelő generáció. Örülök, hogy én magam is hozzájárulhattam szülővárosom zenei életének kiteljesítéséhez.«

Az élet összefügg a múlt ápolásával, a jelennel való szembenézéssel és az új mérföldkövek felé való haladással. Köszönettel tartozunk azokért az időkért, a koncertemlékekért, amelyekkel megajándékozott bennünket. Szeretettel és tisztelettel őrizzük emlékét.”

Kitüntetései:

- „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntető cím – 1973
- „Kiváló munkáért” kitüntetés – 1978 és 1983
- „A szocialista kultúráért” kitüntetés – 1989
- „Nyíregyháza városért” emlékérem – 1995
- Arany Katedra emlékplakett – 1996
- A „vidék tehetségeiért” díj – 2000
- Pedagógus szolgálati emlékérem – 2000
- A „Magyar Művészetoktatásért” plakett – 2004
- Aranydiploma – 2012

Források:

Babka József címzetes igazgató In: Szabolcs-Szatmár-Beregi Almanach 10. kötet. In-Forma Kiadó, Nyíregyháza, 2000. p.8-9.

Vikár Sándor karnagyról beszél Babka József zongoratanár In: Általuk híres e föld. Kilencvenkilenc interjú három megyéből. In-Forma Kiadó Nyíregyháza, 2003. p.400-403.

M. Magyar László: Még ma is jó barát a zongora In: Kelet-Magyarország. Helyi közélet LXIX. évf. 239. sz. 2012. október 11. 8. p.

Angyal Sándor: Egy élet a zongora világában. In: Kelet-Magyarország. A Kelet arcképcsarnoka LXXI. évf. 114. sz. 2014. május 17. 7. p.

Pappné Szabó Ella: Babka József. In: A Magyar Kodály Társaság Hírei XLIII. évf. 2022.1.sz. 47-50. p.

NAGY ÉVA
Nyíregyháza

BAKÓ MÁRIA (1955. szeptember 2. – 2021. szeptember 19.) műszaki oktató, tanár

Bakó Mária Debrecenben született, és egész életében ebben a városban élt. Édesanyja, Bányai Mária és édesapja, Bakó Imre nagy szeretetben nevelték családi házukban, ahol kicsi gyerekkorától természetközelen élt. Nagyon szerette a növényeket, állatokat. Szeretettel beszélt gyerekkori családi nyaralásairól, kirándulásairól. Szülei igyekeztek mindazt biztosítani számára, amivel felvértelve boldog életet élhet. Nyelveket tanult, színházba, moziba járt, rengeteget olvasott, kreatív volt a kézimunkázásban, varrt, kötött, horgolt, nagyon finomakat sütött. Példás szorgalmát és későbbi hobbjait is a szülői házból hozott minta alapján alakította ki. Édesapját nem sokkal érettségi vizsgáját követően, édesanyját az ezredfordulón veszítette el.

Bakó Mária – vagy ahogyan a kollegái, barátai szólították: „Bakómari” – 1970-ben olyan jó eredménnyel és felkészültséggel fejezte be tanulmányait az akkori KLTE Gyakorló Általános Iskolájában, hogy sikeresen felvételizett a többszörös túljelentkezéssel bíró, népszerű Debreceni Vegyipari Szakközépiskolába. A „C” jelű induló osztályba került, amelynek tantermét a régi iskolaépület „kakasülőjén”, a III. emeleten jelölte ki az intézmény vezetése. Ez a tény – mivel távol esett a hivatalos irodáktól, kisebb volt a tanári ellenőrzés „veszélye” – diákszemmel nézve igen jó feltételt teremtett ahhoz, hogy markáns, hangulatos, összetartó, az érdekeikért kiálló osztályközösség jöhetett létre a tehetséges tanulókból. Ebben a csoportban maga szerény módjában, de elkötelezetten illeszkedett be „Bakómari”: tanulmányait a szülei által is elvárt példás szorgalommal, kiegyensúlyozottan végezte, és közben erős kötődés, felelősségtudat alakult ki benne az osztálytársai iránt. Jól tanúsítja ezt az önzetlenségét, hogy a későbbi években, évtizedekben ő vállalta magára az érettségi találkozók előkészítését, és azokat odaadó módon, ötletesen és nagyon jó visszhanggal meg is szervezte.

Sikeres érettségi vizsgája és középfokú vegyész szakmai végzettsége birtokában lépett be a munka világába: 1974-től 1989-ig a **KLTE TTK Kémiai Szakmódszertani Csoportjában** dolgozott. Laboránsként a kémia szakos tanárjelöltek gyakorlati foglalkozásainak előkészítésében, lebonyolításában vett részt; igényes közreműködését mind a vezetői, mind az egyetemisták nagyra értékelték. Hatékonyan működött közre új, modern tanári demonstrációs és tanulói kísérletek és más módszerek megtervezésében és a képzési programba való beállításában. Népszerű volt a hallgatók körében, mert megbízható szakmai felkészültségéhez példás segítőkészség párosult. Önmagával szembeni igényességét tanúsítja, hogy munkaköri feladatainak teljesítése mellett autodidakta módon elsajátította a gépírást, amit később a számítógépes kultúra alkalmazásában is hasznosított. Érdemi közreműködésével készült el az egyetemi oktatásban alkalmazott „Kémiai tantárgypedagógia” kari jegyzet, majd a „Módszerek és eljárások a kémia tanításában” című tankönyv; mindkét kiadvány szövegszerkesztése az ő munkája volt. Szabadidejében megkezdte a német nyelv tanulását, amit folyamatosan fejlesztett, és ezt a képességét a későbbiekben – mind a privát életében, mind a közösségi közreműködésben – tudatosan és eredményesen alkalmazta. 1989-ben visszatért az alma materbe: az egyetemi szakmódszertani képzésben szerzett ismereteit a **Vegyipari Szakközépiskola** laboránsaként, oktatástechnológusaként hasznosította, amivel nemcsak a kémia és a laboratóriumi gyakorlatok tanításához járult hozzá, hanem más természettudományos és közismereti tantárgyak tanárainak munkáját is segítette.

Közismereti tárgyakat tanító kollégái úgy emlékeznek az 1990-es évtized oktatástechnikai lehetőségeire, hogy a digitális szemléltetés még nem volt jellemző az iskolákban. Sokféle technikai eszköz segítette az oktatást, amelyek nem álltak rendelkezésre minden teremben, és a berendezések működését is felügyelni kellett. Az oktatástechnológus jelenléte az iskolában a tanárokat megkímélte a hosszabb előkészítő munkától, mert a megadott időben, órára, percre pontosan minden rendelkezésre állt, és működőképes volt. Bakó Mária emellett tantárgyanként áttekinthető formában katalogizálta a rendelkezésre álló, oktatástechnikai eszközök által közvetíthető tartalmakat is (videók, diák, diafilmek, poszterek, szemléltető tablók, hanglemezek, kazetták stb.). Fogékony volt az új műszaki megoldásokra, ha valami technika-ilag elavult, a régit felváltó új dolgokat nagyon hamar és kifogástalanul elsajátította. Abban is lehetett rá számítani, hogy ismeretterjesztő csatornák felvételeivel az iskolai videotárat gazdagítsa. Segítette munkánkat a 2004. évi új típusú érettségi (kétszintű érettségi) bevezetésekor is. Közreműködésével készült el mind az elméleti, mind a gyakorlati feladatsorok számítógépes összeállítása.

Megbízható, alapos munkavégzése mellett továbbfejlesztette tudását is: a BME Pedagógiai Intézetében Műszaki oktatói végzettséget szerzett, és ennek birtokában a továbbiakban vegyész és környezetvédelmi laboratóriumi gyakorlatokat vezetett mind az alapozó, mind a technikus évfolyamokon. Szaktanári munkáját mindvégig pontos tervezés, biztos szakmai felkészültség és módszertani tudatosság jellemezte, amihez segítőkész, tanuló-középpontú beállítottság párosult. Ennek megfelelően a technikusképzésben osztályfőnöki feladatokat is ellátott, és – német nyelvtudását érvényesítve – elismerésre méltóan vett részt az iskola külföldi kapcsolatainak (nyári táborok Németországban, vendégtanulók fogadása Debrecenben) megalapozásában, erősítésében is.

40 éves értékes, tevékeny munkaviszonyát követően a Debreceni Vegyipari Szakközépiskola megbecsült, kollégái által elismert pedagógusaként vonult nyugdíjba 2015-ben.

Nyugdíjas éveit nem a visszavonulás, a tétlenség jegyében teltek, ellenkezőleg: egészsége megőrzése érdekében rendszeresen, komoly távolságokat megtéve úszott, közösségi kötődése alapján aktívan bekapcsolódott a Pedagógusok Szakszervezete Nyugdíjas Tagozatának tevékenységébe.

Az utóbbi területen tervezte, szervezte és vezette a Nyugdíjas Klub rendezvényeit, amelyeken a személyes köszöntések, baráti összejövetelek, helytörténeti és kultúrtörténeti bemutató előadások egyaránt megjelentek, és amelyek értékes baráti kapcsolatokhoz vezettek. Érdeklődő kollégái számára színházlátogatásokat szervezett Budapestre, csoportos kirándulásokat tervezett, közös üdülési programokat készített elő Balatonszemesre. Személyes tárgyalásainak, előkészítő munkájának köszönhetően vált lehetővé, hogy a Nyugdíjas Klub rendezvényei a jövőben a megújult, egykori „Borsos-villában” kerülhessenek lebonyolításra. Felelősen és felkészülten képviselte csoportjának tagjait a szakszervezet országos és megyei vezetői megbeszélésein, az ott szerzett információkat mindig megosztotta kollégáival. Elvállalta azt is, hogy ő szer-

Bakó Mária kollégái körében 2005-ben

vezi meg a Vegyipari Szakközépiskola nyugdíjas pedagógusainak évenkénti baráti összejövetelét, közös ebédjét. Váratlan és tragikus betegsége megakadályozta, hogy ezt a rendezvényt személyesen élhesse meg...

Bakó Mária halálával a debreceni pedagógustársadalom, a Vegyipari Technikum iskolaközössége súlyos veszteséget szenvedett. Mosolygós és segítőkész személyiségét, példás tanári és emberi értékeit megbecsülve, emlékét szeretettel megőrizzük. Nyugodjék békében!

DR.CS. NAGY GÁBOR
BIMBÓNÉ DR. POÓR KATALIN
HAJAS ZSUZSA
Debrecen

BÁLINT MIHÁLY (Nyíregyháza, 1932. június 29. – Nyíregyháza, 2020. október 25.) középiskolai tanár, tanszékvezető főiskolai docens

„A sport megtanít becsületesen győzni, vagy emelt fővel veszíteni. A sport tehát mindenre megtanít.”
(Ernest Hemingway)

Bálint János és Ambrusz Mária házasságában született nyolcadik gyerekként. Szülei gazdálkodással foglalkoztak a Nyíregyháza közeli eső Körmendi tanyán. Testvérei és ő a tanyához közeli Klebelsberg Kunó által építtetett egy tantermes elemi népiskolába jártak, 1-től 4-ig összevont népiskolába. Három bátyja és négy nővére volt, közülük a legkisebbik bátyja s ő bizonyultak olyan jó tanulónak, hogy a szülők vállalták a további iskoláztatásukat. A négy elemi elvégzése után az ország egyik legjobb nevű iskolájába, a nyíregyházi Jókai Mór Fiú Polgári Iskolába írták be őket továbbtanulni. (Ma Református Jókai Mór Általános Iskola). *„Az 1906-ban alapított iskolának egyfelől az volt a célja, hogy pótolja a középfokú iskolát, másfelől, hogy nem tudományos munkára készülőköt képesítsen, hanem a gyakorlati élet iránt való szeretetet akarja a tanulók szívébe csepegtetni. A test és a lélek harmonikus fejlesztése mellett arra törekedtek, hogy a növendékekben felkeltse az ipari pályák iránti érdeklődést és rokonszenvet. Híres tanítványai voltak Váci Mihály és öccse. András is.”* (Jókaisok emlékalbuma, 2022.)

A polgári iskolai tanulás kezdetben mindkét fiúnak némi nehézséget okozott, mivel az 1-4. osztályos összevont elemi iskolában nem szereztek elég alapot, ismeretet ahhoz, hogy

a városi gyerekekkel felvegyék a versenyt, arról nem is beszélve, hogy ez az időszak már a II. világháború borzalmaival volt terhelt. A polgári iskola sikeres elvégzése után egyikőjük sem állt meg a tanulással, bátyja a Nyíregyházi Állami Fiú Tanítóképző tanulója lett, tanítói, később tanári képesítést szerzett, s a Nyíregyháza közeli Demecserben tanított. Mihály beiratkozott a szintén igen jó hírű, Merényi Oszkár által vezetett Gróf Széchenyi István Közgazdasági Technikumba. (Ma Széchenyi István Közgazdasági, Informatikai Szakközépiskola és Kollégium.) Ebben a középiskolában szerette meg a sportot, a testmozgást a nagy tiszteletben álló testnevelő, Fiedler Barna révén. Ekkor határozta el, hogy testnevelő tanár lesz, miután tornaversenyeken a középiskolások között kiemelkedően jó eredményeket ért el. Sikeres érettségi vizsga után a fővárosi Testnevelési Főiskolán (ma Egyetem) 1956-ban szerzett diplomát, jó minősítéssel. A budapesti tanulást a szülők már nem tudták támogatni, gyakran fizikai munkavégzéssel biztosította a fővárosi életet, sőt vizsgáit is olykor el kellett halasztania, hogy otthon aratásban, nyári mezőgazdasági munkákban segíthessen.

Főiskolás éveit rendszeresen tornázott, talaj- és szertornában kiemelkedő volt. A kötelező három hónapi katonai szolgálat után, s az 56-os események közepette, először **Berettyóújfaluban** tudott elhelyezkedni. A gimnáziumban hamar megszerették a fiatal, igen jóképű testnevelőt a diákok, szívesen teljesítették a követelményeket. *Csermely László* (83 é.), egykori diák nagyon büszkén beszél arról, „*hogy nála tanulta meg a »hasmánt« stílusú magasugrást, s a gimnasztikai gyakorlatokat is szívesen végezték a tanár úr vezényletére. A diákság sajnálta, hogy csak egy évig volt tanáruk, érezték, hogy szeret tanítani, mindenkin rajta tartja a szemét. Az 50 éves érettségi találkozásukra meghívták, ahol meg is jelent, hat másik kollegájával együtt.*” Bálint Mihály igyekezett közelebb kerülni családjához, így Berettyóújfalu után tanított a nagykállói **Budai Nagy Antal Középiskolában**, a nyíregyházi **Kossuth Lajos Gimnáziumban**, a debreceni **Református Főgimnáziumban**, végül ismét **Nyíregyházára** került a **Zrínyi Ilona Gimnáziumba**. Debreceni ténykedése alatt már átjárt Nyíregyházára a ZIG-be, tornászokat edzeni. Saját bevallása szerint: „*Diákként a zrínyis sportesemények és a zrínyis bálók keltették fel érdeklődésemet a ZIG iránt. Talán ennek köszönhető, hogy a későbbiek során életem sora is zrínyis diáklánnyal kötődött össze.*”

1962-ben került a Zrínyi Ilona Gimnáziumban tanítani, s ezen a nyáron kötött házasságot Kovács Ágnes nyíregyházi első éves tanítóképzőssel, akinek gimnazista korában edzője volt tornából. Felkészítésével Ágnes középiskolásként ért el sikereket szertornából: többször dobogós volt az ifjúsági országos szerenkénti döntőben, felemáskorlátlan és ugrásban bajnokságot nyert, valamint sikerrel szerepelt az akkor rangos Balaton-bajnokságokon. Ágnes tanító oklevele megszerzése után megszerezte a testnevelés tanári oklevelet is úgy, hogy a férje másodszor is tanára volt a főiskolán. A Jókai Mór Általános Iskolában – egykori alma materében – tanított, készítette fel a tornászcsapatot versenyekre, színházi bemutatóra (Csányi Roland és Makrai Katalin válogatott tornászok is részt vettek ezen, s itt is a férje volt nagy segítségére), tornavizsgákra. Később, már a Református Jókai Mór Általános Iskolából mint igazgatóhelyettes ment nyugdíjba. Házasságukban két leánygyermek született: Ágnes 1965-ben, Brigitta 1973-ban. A lányok követték szüleiket a pedagóguspályán.

Bálint Mihály 1962 és 1969 között volt a Zrínyi Ilona Gimnázium elismerten jó testnevelő tanára, s közben ellátta a megye szakfelügyelői teendőit is. A gimnáziumban végzett munkájáról így beszélt: „*Legfontosabb elvem az volt, hogy az értelmi, erkölcsi és testi nevelésben rám bízott területen a legjobbakat megtegyem. Tanítványaimban a képességüknek megfelelően igyekeztem a testkultúra iránti igényüket felkelteni. A sportköri foglalkozásokon sokszor kicsinek tűnt a tornaterem, ahol a foglalkozásokon a gyengébb képességűektől a versenyspor-*

tolóig mindenki egyaránt részt vehetett. A sportesemények szép emlékek, mert a tanulók lelkes közreműködéssel igyekeztek az iskola jó hírnevét öregbíteni. A tornászok teljesítménye kiemelkedő volt. A lány kézi- és kosárlabdacsapat tagjai több alkalommal szereztek kellemes meglepetést az iskolának. Korosztályukban többen az országos válogatottság szintjéig eljutottak, sőt volt közöttük olyan, aki a ké-

sőbbiekben olimpikónként húzhatta magára a magyar címeres mezt. Jó volt hallani 30 év elteltével a volt tanítványoktól, hogy csodálatos négy év volt a középiskola, s hogy a kosárlabdajáték olyan élményt nyújtott számukra, amit nem tudnak elfelejteni. Boldog vagyok, hogy részese lehettem jellemük formálásának.” Kollégái és diákjai szerették a szigorú, de mindig igazságos és következetes tanárt, akiről érezték a felelősségtudatot, aki fontosnak tartotta, hogy a rábízottakat a mozgás szeretetére nevelje. Hatására sokan választották a pedagóguspályán a testnevelés szakot.

Nyíregyházán 1962-ben alapították meg a **Tanárképző Főiskolát** (Ma Nyíregyházi Egyetem), és „felfutó rendszerben” a különböző tanszékeket, így a Testnevelés Tanszék (Ma Nyíregyházi Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Szakmai Kollégium) 1967-ben Gaál Lajos tanszékvezető főiskolai tanár (P. a. 2011) irányításával alakult meg, ahova a különböző sportágaknak megfelelően a „legjobb” tanárokat hívta meg. Bálint Mihály is a legkiválóbbak között szerepelt, s 1969-től adjunktusként oktatta a **Testnevelés Tanszéken** a torna és gimnasztika tantárgyak elméletét és gyakorlatát. Tagja volt az országos tornaszövetségnek – MOTESZ-, majd a megyei tornaéletben is vezető szerepet töltött be a Szabolcs-Szatmár Megyei Tornaszövetség elnökeként. Ebben az időszakban a megyei sport- és tornaélet szorosan összefonódott a főiskolán működő tornaszakosztályok működésével, a sportág főiskolán meglévő magas szintű feltételrendszere miatt. Mind a női, mind a férfiszakág az ország élvonalához tartozott. 1977-ben a főiskola férfi tornászcsapat – edzői munkájának köszönhetően – a megye sportéletében először első osztályban versenyzett. Ebben az évben a Bessenyi György Tanárképző Főiskola tartotta a „PEDAGÓGUSJELÖLTEK ORSZÁGOS SZPARTAKIÁDJÁT”.

1979-ben egy évig megbízott tanszékvezető volt, majd 1980-ban a tornaszakedzői minősítés megszerzése után főiskolai docensi kinevezést, ezzel együtt tanszékvezetői megbízást is kapott. Ezt a megbízást 1992-ig – az újraválasztásokkal együtt – látta el. Vezetése alatt 1982-ben és 1988-ban a Testnevelés Tanszék rendezte a Pedagógusjelöltek Országos Sporttálálkozóját. 1988-ban két hallgatója a Nemzetközi OTDK-n sikeresen szerepelt és nyert országos bajnokságot (Tóth Ildikó, Sipos Dávid). 1980-ban a XXII., majd 1984-ben a XXIII. nyári olimpiai játékok tiszteletére dísztornaünnepélyt szervezett, ahol az akkori válogatott tornászok (Magyar Zoltán, Donáth Ferenc, Kovács Péter, 1980) és a főiskola legjobb női és férfi tornászai mutatták be szertornagykorlataikat a tornacsarnok nagyközönségének.

Szeretett tanítani, magáért a testnevelésért és a tanítványokért. A körülményekhez képest igyekezett mindig a legjobb sporteredményeket elérni, bár a test egészséges nevelését

tartotta igazán fontosnak: az értelmi, az erkölcsi és a testi nevelést együttesen. Vallotta, hogy a sport a jellemformálás egyik legfontosabb eszköze. Saját területén mindig a legjobbat akarta nyújtani. Tudta, hogy a tornát általában nehéz sportnak tartják, az eredményért éveken át kell küzdeni. A feltételek a főiskolán fokozatosan javultak, s bár nem kimondottan a versenysport volt az elsődleges cél, hanem a testnevelőtanár-képzés, azért versenyszerűen is sportoltak a hallgatók. Vezetése alatt 17 új szakágaknak megfelelő kollégát vett fel a tanszékre, ahol fegyelmezett, jó légkörű munkamegosztás volt. A szakosztályvezetőkkel karöltve szép eredmények születtek az egyetemi és főiskolai bajnokságokon, rendszerint dobogós helyeken végeztek. 1989-ben és 1991-ben a Testnevelési Főiskolát megelőzve aranyérmeket szereztek tornából. Munkája eredménye ezeken a versenyeken csúcsonyult ki, hiszen Nyíregyházán nem büszkélkedhettek nemzetközi színterű versenyzőkkel, csak saját nevelésű sportolókkal, főiskolai hallgatókkal. A tanszék vezetőjeként feszes munkatempóban dolgozott, fedett uszodát és atlétikai csarnokot építettek, napjait teljes egészében kitöltötte a munka. Folyamatos sport- és tudományos kapcsolatot tartott az akkori NDK-ban lévő zwickaui Ernst Schneller Pedagógiai Főiskolával, ahova több alkalommal vezetett sportdelegációt. A főiskola többi külföldi kapcsolatába (Ungvár, Eperjes, Rzesow, Kassa, Michalovce, Nevstád) is delegálta a megfelelő szakembereket, szervezték a hallgatók sítáborozásait. Főiskolai tanári munkája mellett folyamatosan részt vállalt a megye sportéletének szervezésében, oktatott az edzőképzésben és a bírói képzésben. Nemzetközi tornabírói minősítéssel rendelkezett. Tanszékvezetői munkáját 1992-ben adta át volt hallgatójának, volt munkatársának, Máté Jánosnak. Ez után még három évig aktívan dolgozott, 1995-ben ment nyugdíjba. Hirtelen óriási űr keletkezett az életében, de ahogy mondta „A sport többek között arra is megtanít, hogy emelt fővel viseljük el a nehéz helyzeteket.”

Nyugdíjazásakor megkapta a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Sportért a Magyar Köztársaság Arany Érdemrendjét. Egészségben átvehette 2006-ban az arany, majd 2016-ban a gyémánt oklevelét. Érettségi találkozóira a híres „Kefébe” s a középiskolákba mindig elment, szívesen elbeszélgetett volt osztálytársaival, volt tanítványokkal. Igyekezett figyelemmel kísérni a megye sportéletét, segített a családjában a felesége és a lányai pedagógusi munkájában. Kisebbik lánya két unokával örvendeztette meg őket, bár nem élnek Magyarországon, a kapcsolatuk szoros maradt. 2020-ban a covid hirtelen döntötte le a lábáról. A sportos, edzett test nem tudott győzni felette, egyik napról a másikra vitte el. Örök álmát Nyíregyházán a „Morgó” temető urnafalában alussza nagyobbik lányával együtt. A tornasport egy igazi, szívvel-lélekkel pedagógusmunkát szerető embert veszített el személyében.

RAFFAY ZOLTÁNNÉ,
ny. gyak. isk. igh.
MÁTÉ JÁNOS,
ny. intézetigazgató

BALOGH JOLÁN (Etéd, 1913. december 5. – Kolozsvár, 2007. december 8.) tanár

Balogh Jolán 1913. december 5-én Etéden, Udvarhely Vármegyében született (ma Románia). Apja Balogh Lajos csendőr tiszthelyettes, anyja Hadnagy Ida a zabolai református Hadnagy család egyik leánya volt. Jolán 3 éves volt, amikor édesapját Nagyselykre helyezték. Itt érte őket az 1916-os román betörés Erdélybe. Sokan elmenekültek, az egyik ilyen menekülő vonatra édesapjának sikerült édesanyját és a 3 kisgyereket felsegíteni. Valahogy megérkeztek Szolnokra. Itt édesanyja telefonált a Diósgyőrben dolgozó testvérének, aki értük jött és befogadta őket. A románok kivonulása után visszaköltöztek Nagyselykre. Itt érte őket a háború összeomlása s a románok bevonulása.

Édesapját a románok agyba-főbe verték, fegyvert kerestek nála. Édesanyja segítségért szaladt, s egy Juon nevű román fejszével szaladt segítségül, *„mert amikor ő a fronton harcolt, akkor a domnule strázsamester támogatta a családját.”*

Ezt követően édesapjának sikerült feleségét és három gyermeküket az utolsó vonatra feltenni, mely menekülőkkel volt tele, hogy Zabolára (Háromszék vármegye) utazzanak, az ősi szülőfaluba. Itt egy szegényes nagypai házban húzták meg magukat. Nemsokára édesapja is hazatért, de továbbra is zaklatták, fenyegették, ezért átszökött Magyarországra. Itt Diósgyőrben dolgozó sógora támogatta, amíg Aszódon állást kapott. 1918 őszén édesanyja úgy döntött, hogy férje után megy Magyarországra. December elején meg is érkezett két tehervagon a két család részére. Az egyikbe bútoraikat, élelmiszereket, s vizet tettek, a másikba a két család költözött be 7 gyerekkel. „Farkasordító hidegben” két nap múlva elindult a vonat Kovásznáig, ahol további 2 napot töltöttek egy mellékvágányon. Karácsonyra értek az új határállomásra, Biharpüspökibe. Innen január elején jutottak át Magyarországra. Nagy volt az öröm. Édesapja Szolnokra eléjük jött. Aztán irány Aszód. Még néhány hétig a marhavagonban laktak, majd egy prэшázban húzták meg magukat.

Elemi iskoláit Aszódon kezdte, de rövid idő múlva édesapját Kartalra helyezték, így ő is itt járt iskolába. Tavasszal a falusi gyerekek elmaradtak az iskolából, csak egy-két gyerek maradt. A tanító úrnak is akadt dolga, ezért reggelente bement az iskolába és Jolánt bízta meg azzal, hogy a többieket kikérdezze és másnap számoljon be. Egy idő múltán a katolikus pap is Jolánra bízta a hitoktatást és az énekek megtanítását. A kikérdezések nem mindig sikerültek.

A negyedik év két utolsó hónapját már Galgagyörkön végezte, mert édesapját oda helyezték, és a család követte őt.

A polgári befejezése után az aszódi Ágoston rendi Petőfi Fiúgimnáziumban tanult tovább. A felvételhez latinból, matematikából és történelemből vizsgát kellett tenni. A vizsga sikerült, és így felvételt nyert három leánnyal együtt. 1936-ban jelesen érettségizett. Ezt követően Debrecenbe, a Tisza István Egyetem magyar–francia szakos tanárképzésére jelentkezett. Felvették és itt kezdte meg tanulmányait. Harmadéves korában szeretett volna francia nyelvterületre menni, hogy tökéletesítse nyelvtudását. Azt tanácsolták neki, hogy levelezzen valakivel, és így kerülhet olyan francia, aki meghívja magához. Így is tett. Egy brüsszeli hölgygel került kapcsolatba, aki meghívta magához. Két napi vonatkozás után, amikor megérkezett Brüsszelbe, kiderült, hogy a hölgy két napja elutazott, senki sem várta. *„Ott álltam én egy teljesen ismeretlen városban, egyetlen ismerős nélkül, zsebemben 80 belga*

frankkal.” (B. J. visszaemlékezése) Barangolása közben egy épületen meglátott egy feliratot: „*Protection des jeunes filles*”. Pár napra befizetett az éjszakai szállásra. Itt ismerkedett meg kint dolgozó és tanuló magyarországi lányokkal. Munkára nem számíthatott ebben az „uborkaszezonos időszakban”. Új ismerősei Párizsba kirándultak, hívták őt is. Utolsó pénzét felhasználva velük ment. Párizs nagy élmény volt számára. Mivel pénze nem maradt, új barátai adtak kölcsönt, hogy legyen hol aludnia. A Farnadon tanító Gyula nagybátyjának írt levelet, és 100 pengőt kért. Amikor a pénz megérkezett, rendezte adósságát. Egyik nap a szálláshelyen meghallotta, hogy egy hölgy segítséget keres. Elment a megadott címre. „*A hölgy 45-50 évesnek látszott. Elmondta, hogy neki arra kell a segítség, hogy a házon kívüli dolgokat intézze. Azt mondta: kapok kosztot, lakást, heti 75 frank fizetést és heti egy szabadnapot tanulmányaim folytatására.*” (B. J. visszaemlékezése).

Ősszel felkereste az ottani Szabadegyetemet, beiratkozott, felvett három latin- és három franciaórát. Nagyon jó helye volt, „gazdája” megszerette, arra biztatta, hogy ne menjen haza, maradjon nála, s őt teszi meg örökösének. Letelt az egy év, könnyek között búcsúztak, „gazdája” megígérte, hogy bármikor szívesen visszavárja, telefonáljon és küldi az utazáshoz szükséges pénzt. Az állomásra ismerősei kísérték ki. Pesten bátyja várta, aki ekkor már Dunavecscén volt vallásoktató lelkész.

Debrecenben az egyetemen nem akarták elfogadni a brüsszeli indexét. A minisztérium segítsége kellett ahhoz, hogy elismerjék tanulmányait. Nagy kő esett le a szívről, amikor az Intézet igazgatója hívatta és közölte vele, hogy mégis elfogadják brüsszeli tanulmányait, és mehet szakvizsgázní. Sikeresen letette a vizsgát. A magyar irodalom vizsga letétele után a professzor magához kérte, s „*közölte velem, a szakdolgozatom olyan jó, hogy Ő úgy, ahogy van, minden változtatás nélkül elfogadja doktori disszertációnak, csak menjek hozzá doktorálni! Nagyon jó lenne, Professzor Úr kérem, de nem tehetem – válaszoltam én. Miért? Kérdezte. Őszintén megmondtam, nekem nincs az ehhez szükséges 400 pengőm. Gondolja meg, Balogh kisasszony. Két évig még várok, hátha addig sikerül megszereznie a pénzt. Én tudtam, hogy nekem két év múlva sem lesz annyi pénzem. Szomorú voltam, de nem tudtam magamon segíteni.*” (B. J. visszaemlékezése)

Hivatalosan még egy évig az egyetemen kellett maradnia, hogy a filozófia és pedagógia vizsgákat letegye. Egy ismerőse Kecskeméten a Református Leány Tanítóképző Intézetben kapott állást, s hívta őt is. A Tanárképző Intézet igazgatójától kért javaslatot, aki azt tanácsolta, ne szóljon senkinek, menjen el és decemberben jöjjön vizsgázní! Elutazott **Kecskemétre**, ott az igazgatónővel megbeszélte, hogy vizsgái vannak még, melyeket decemberben kell letennie. Alkalmazták, fizetést nem kapott, de szállást és étkezést igen. Egy elsőéves csoport kollégiumi szállását és a kiadott élelmiszerek könyvelését bízták rá. Decemberben sikeres vizsgát tett. A tanév végén elbúcsúztatták és jelezték, hogy az új tanévben ismét számítanak rá.

Nyáron, Cigándon tanító nagybátyja elvitte Farnadra Gyula nagybátyjához, aki ott volt kántortanító. Ezt a szép vidéket akkor adták vissza a csehek Magyarországnak. Szeptemberben új diplomájával boldogan ment vissza Kecskemétre. Pár nap elteltével behívó parancsot kapott a Máramarosi Katonai Parancsnokságtól, hogy „három napon belül jelenjen meg!”

Telefonált a bátyjának, és együtt utaztak **Máramarosra**. A **piarista fiúgimnáziumba** kapott beosztást. Az igazgató gyanakodva nézett rá, amikor kiderült, hogy ráadásul még református is. Érettségiző osztálynak lett az osztályfőnöke. Egy kevés ideig nehéz volt velük, hiszen majdnem egyidősek voltak.

Egy alkalommal dolgozatot íratott „A nyári szünidő legszebb napja” címmel. Ekkor az egyik fiú felállt és megkérdezte, hogy „*muszaj a magyarok visszajöveteléről írni?*” Megtudta, hogy ő vasgárdista volt. „*Egyszer fordult elő, hogy vitakoztam vele. Ő kijelentette, a magyaroknak kár Petőfivel dicsekedni, hiszen nem is volt magyar, szülei sem voltak azok. Én visszakérdeztem, na és hogy állunk Eminescuval? Ha jól emlékszem, ő sem volt román, s a szülei sem. De Petőfi egyik versében hivatkozik magyarságára. Ha nem születtem volna is magyarnak, e néphez állanék ezennel én, mert elhagyottabb, elhagyottabb minden népnél a föld kerekén. Ezenkívül még nagyon sok versében hivatkozik magyarságára. Nem ártana jobban ismernie Eminescu életét, akinek versei Budapesten jelentek meg.*” (B. J. visszaemlékezése).

Áprilisban az igazgató megüzente neki és kolleganőjének, hogy nincs rájuk szükség. Ezt követően szülői küldöttség ment Budapestre az Oktatásügyi Minisztériumba, hogy kérjék, legalább az érettségiig maradjanak a tanárnők, hiszen négy tárgyból ők készítették fel a tanulókat. Minden hiába, már kineveztek két férfitanárt, változtatni nem lehetett.

Szülei ekkor költöztek vissza Zabolára. Júniusig nővéréhez Ecsegre költözött. Júniusban pedig szüleihez, Zabolára. Állása nem volt. Nyár végén levelet írt **Kecskemétre** volt iskolájába, hogy visszafogadnák-e. Hamarosan távirat érkezett: „*Gyere! Szeretettel várunk!*” Örömmel ment Kecskemétre, ahol a gimnáziumban latintanári, a kollégiumban vezetői állást és tanári fizetést kapott.

Október közepén ismeretlen kézírású levelet kapott. A levelet Bibó Erzsébet, a sepsiszentgyörgyi polgári iskola igazgatója írta. „*Szememre hányta, hogy székely létemre elmentem Magyarországra tanítani, mivel itt igen nagy szükség lenne tanárra, a székely leánykák tanítására.*” (B. J. visszaemlékezése). Ő rendes fizetést adna, lakhatnék az internátusban. Döntés elé került, ha marad, tanítóképző tanári diplomát szerezhet, de szülei öreg korukra egyedül maradnak. Végül a **sepsiszentgyörgyi** állás mellett döntött. Szentgyörgyön szeretettel várták. Rajta kívül még két tanítónő érkezett. Az iskolában számtant és magyart kellett tanítania. Az első osztályos gyerekek nagyot néztek, amikor az igazgatónő bemutatta: Ő Jolánka néni, és számtant fog tanítani.

Az internátusban 340 gyerek lakott, két fiatal tanítónő segített főleg az étkezésnél. Közben 3 éves közgazdasági iskola is indult, mely osztálynak osztályfőnökségével is megbízták.

Megismerkedett Nagy Aladár elektromérnökkel, akivel eljegyezték egymást, és 1943-ban megesküdték. Fájó szívvel búcsúzott el kollegáitól és tanítványaitól. Kolozsvárra költöztek, mert férje volt az Elektromos művek főmérnöke. Ott élték át az 1944-es angol bombázást. Ekkor az állomás földdel lett egyenlő, hetekig hordták a halottakat a temetőbe. Majd megérkezett a front, először az oroszok jöttek, majd megérkeztek a románok is.

1950-ben meghalt édesapja. 1960-ban magához vette édesanyját, eladták a zabolai házat. Átélt a Ceausescu-korszakot, amelyben a hetvenes évek végétől a helyzet egyre nehezebb lett. Kolozsvár megváltozott. Hatalmas lakótelep épült a „Regátból” betelepített románoknak. A magyarok kisebbségbe kerültek. 1951-ben született meg a fia, aki később apja nyomdokába lépve szintén elektromérnöknek tanult. Az egyetemen ekkor már megengedték, hogy magyarul felvételizzen. Ezért kirendeltek egy „szakembert”, aki fordította a válaszokat, de olyan ferdítések voltak, hogy Aladár végül románul felvételizett.

Az akkori munkahellyel kapcsolatos rendelkezések szerint magyarok nem kaphattak állást az erdélyi nagyvárosokban, csak románok. A magyarokat pedig román területre küldték.

1968-ban elhunyt édesanyja, 1982-ben férje is. Majd 1990 után javult a helyzet, már lehetett élelmiszert kapni. Fia és felesége, aki német származású volt, két gyermekükkel együtt Németországba költözött. Egyedül élt 2007. december 8-án bekövetkezett haláláig. A házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra. Édesanyjával, férjével közös sírban nyugszik.

NAGY ALADÁR és felesége,
UTI LÁSZLÓ

BÁNHEGYESI SÁNDORNÉ Nagy Ilona (Tiszaderzs, 1936. január 17. – Kunhegyes, 2003. január 15.) tanító

Életem legnehezebb feladatát kaptam. Írjak az édesanyámról. Arról az emberről, aki számomra a legfontosabb, legjobb, legtökéletesebb volt. Akinek tartalmas, mozgalmas, sokszínű élete fejeződött be. Akitől többek között indíttatást kaptam. Olyan pályát válasszak, amit ő teljes szívvel, odaadással végzett. A tanítói hivatást. Szerette a gyerekeket, a munkáját. Ez töltötte ki élete nagy részét. Soha nem hallottam tőle, hogy fáradt, soha nem panaszkodott. Mindig úgy dolgozott, mint aki soha nem fáradhat el. A hivatása, a családja, a közösségért végzett munkája adott értelmet életének.

Tiszaderzsen, 1936. január 17-én született, Nagy Gábor és Kiss Róza első gyermekeként. Őt még három lány – Róza, Etelka, Irén – és egy fiú, Gábor követte. A nagyszülei nevelték és taníttatták, akiket rajongva szeretett, tisztelt. A Jászberényi Tanítóképző elvégzése után **Abádszalókon** tanított, ahonnan egy év után a **Kunhegyeshez tartozó Félix-majori** kis létszámú Általános Iskolához került. Ebben az időben ismerkedett meg édesapámmal, akivel 1956. április 14-én házasságot kötöttek. 1958. március 4-én születtem meg, egyetlen gyermekükként. 18 évet éltünk a Félix-majorban, amire felnőttként is mindig szívesen gondolok vissza. Az itt töltött időben nem csak gyerekeket tanított, hanem a dolgozók esti iskoláját is vezette. Szívügye volt a tanyasi emberek élete, sorsa.

A Budapesti Kismotor- és Gépgyártól áramfejlesztőt, a Beloianisz Híradástechnikai cégtől televíziót kért és kapott az iskola. Ez lehetőséget adott arra, hogy esténként az itt élő emberek összegyűlhessenek televíziót nézni és beszélgetni. A törökszentmiklósi MOKÉP havonta egyszer filmet vetített az itt élőknek. A „televíziós és mozi ügyeletet” társadalmi munkában látták el szüleim. Ahhoz képest, hogy édesapám műbútorasztalos volt, szépen „kitanulta” az áramfejlesztő kezelését, üzemeltetését. Időközben telefont is kapott az iskola, könnyebbé téve itteni életünket.

Édesanyám saját könyvgyűjteményét is szívesen kölcsönözte az olvasni szerető majoriaknak. Ezek a feladatok még mindig kevésnek bizonyultak anyukám számára, hiszen 1960-ban a Kunhegyesi ÁFÉSZ választott vezetőségi tagja, két év múlva pedig a Nőbizottság elnöke lett. Szívesen és odaadással végezte ezt a munkáját is.

A tanyasi élet 1972-ben lezárult. Ekkor költöztünk Kunhegyesre, ahol az úgynevezett „anyaiskolában”, a Dózsa György Úti Általános Iskolában folytatta pályáját. Szerette az „iskoláját”, a gyerekeit, kollégáit. Nagyon jól érezte magát ebben a kollektívában, amit igen sokszor hangoztatott is. Ezt a ragaszkodását mi sem bizonyítja jobban, mint

az, hogy innen ment el 41 év után, 1995-ben nyugdíjba. A nyugalmas éveket megelőzően azonban még úgy gondolom, igen sokat tett a Pedagógusok Nagyközségi Szervezetének vezetőjeként. Harcolt, vitatkozott, követelt. Értünk pedagógusokért, a jogainkért.

1988-ban következett be életének legnehezebb, legfájdalmasabb időszaka. Elvesztette azt az embert, akivel életét 32 éven át megosztotta, a férjét, az édesapámat, az ő „Sancikáját”. Olyan törést, fájdalmat okozott neki a hiánya, amit soha többé nem tudott feldolgozni.

Egészségi állapota is folyamatosan romlott. A szíve már fáradtabban vert, kialakult cukorbetegsége, elsődlegesen megállapított Parkinson-kórja gyengítette erősnek mutatott életét. Erősnek mutatta magát, pedig már nem volt az. Elfáradt. De küzdött! Értem, a férjemért és egyetlen unokájáért, akiért rajongott. Az ő kicsi Juditkájáért, akit külföldi utakra is elvitt, hogy olyan élményt adjon neki, amit sohasem felejt el.

A sok-sok munka mellett olyan feleség és anya, nagymama és anyós volt, akit nem lehet elég sok és szép jelzővel illetni. Ezt csak az tudja, aki nagyon jól ismerte őt. Nekem az édesanyám és barátnőm is volt egy személyben. Nem volt életemnek olyan mozzanata, amit ne tudtam volna megbeszélni vele.

Mégis, édesapám halála után valami eltört benne. Az az ember, aki mindig a „maga ura” volt, nem tudta elképzelni, hogy valaha ő is szorulhat mások segítségére. Szóba sem kerülhetett, hogy elhagyja azt a házat, amit ő a párjával közösen épített.

2003. január 15-én aztán bekövetkezett az, amitől mindig is rettegetem.

A sors azonban kegyes volt hozzá, méltóságteljesen fejezhette be gazdag életét. Munkáját azonban sokan, sok helyen elismerték:

- A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa érdemes és eredményes munkássága elismeréséül a Munka Érdemrend bronz fokozatát adományozta 1973. március 8-án.

- A Művelődésügyi Miniszter eredményes munkájáért dicséretben részesítette 1973. június 3-án.

- A Pedagógusok Szakszervezete KV Elnöksége a Szakszervezeti Mozgalomban végzett áldozatkész munkájáért elismerését és köszönetét fejezte ki 1978. október 2-án.

- A Magyar Úttörők Szövetsége az úttörők és kisdobosok körében végzett eredményes munkájáért dicsérfő oklevéllel jutalmazta 1981. június 6-án.

- Kunhegyes Nagyközségi Tanács Végrehajtó Bizottsága kimagasló társadalmi

tevékenységéért, a Társadalmi Munkáért kitüntető jelvény ezüst fokozatát adta 1985. március 6-án.

- A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsától Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt kapott 1985. június 2-án.

- A Szakszervezetek Országos Tanácsa Elnökségétől a szakszervezeti munkáért kitüntető jelvény bronz fokozatát kapta 1988. júniusában.

- Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel a nevelés-oktatás érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkáját jutalmazták 1991. június 1-jén.

Róla írják egykori tanítványai:

Gál József: „Elsős osztályfőnököm volt, nagy-nagy szeretettel őrzöm emlékét.”

Nagy Mária: „Nagyon szerettem, felnéztem rá gyerekként is. Felnőttként, ha találkoztunk mindig a nevemen szólított. Fülemben cseng, ahogyan beszél.”

Szabó Gáborné: „Engem is tanított a tanyán, 2 és fél évet jártam oda.”

Kun Mária: „Ica néni négy évig volt az «én tanító nénim». A mindannyiunkra figyelő, gondoskodó, támogató, igazi pedagógus. Szeretettel őrzöm emlékét..”

Szabóné Török Éva: „Amikor Kunhegyesre kerültem, Ica néni iskolaotthonos «párja» lettem. Még most is hallom a nevetését; életereje, kitartása példa a mai napig. Szeretettel gondolok rá. Nyugodjon békében.”

Életem legnehezebb feladatát kaptam. Írtam az édesanyámról, aki: „Olyan ember volt, aki el tudta hitetni magáról, hogy nem szereti a földiepret, csakhogy mi ehessük meg mindet...!”

*„Az emlékezés a lélekben terem,
A lélek pedig nem hal meg soha!”
(Szent Bernát)*

KONTRA ZOLTÁNNÉ Bánhegyesi Judit

BERZI IMRE (Monostorpályi, 1939. augusztus 29. – Debrecen, 2022. február 26.) tanár, szakfelügyelő, igazgató

Egy földműves család ötödik gyermekeként látta meg a napvilágot 1939. augusztus 29-én Monostorpályiban. Édesapja, aki megjárta mind a két világháborút, szintén szép kort ért meg. Szülei kezdettől fogva becsületes és kitartó munkára, szorgalomra nevelték. Átlagon felüli szellemi képességei már kisiskolás korában megmutakoztak. Középsiskolában kezdett bontakozni a pedagógus pálya iránti hivatástudata, amit akkori matematikatanára is erősített benne. A

debreceni Tóth Árpád Gimnáziumban érettségizett 1958-ban.

Középiskolai tanári diplomát a Kossuth Lajos Tudományegyetem matematika-ábrázoló geometria szakán szerzett kiváló eredménnyel 1963-ban. Pályáját a **Tóth Árpád Gimnáziumban** kezdte. Akkoriban úgy gondolták, hogy fontos a középiskolában ábrázoló geometriát is tanítani, de ez az irány nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

1968-ben nevezték ki a Debrecen **Városi Tanács Művelődési Osztálya** szakközépiskolai tanulmányi felügyelőjének, és az akkor induló **Landler Jenő Szakközépiskola** (ma Brassai Sámuel Műszaki Technikum) levelező tagozatán évekig tanított. A Művelődési Osztályon bekövetkezett vezető és személyi változások folyamányaként matematika szakfelügyelő lett. Erről így ír szakmai önéletrajzában: *„1973 szeptemberében neveztek ki a Hajdú-Bihar megyei szakközépiskolák és szakmunkásképzők matematika szakfelügyelőjének. 10 évig tevékenykedtem ezen a területen. Munkámmal akkor feletteseim meg voltak elégedve, két alkalommal is kitüntetést kaptam (miniszteri dicséret és kiváló munkáért). Különösen a felnőttoktatás gondjaival foglalkoztam, kezdeményeztem a szakközépiskolai levelező tagozatok óra- és tantervének módosítását, amihez az akkori felettes hatóság hozzá is járult. Én is sokáig tanítottam esti és levelező tagozatokon, a felnőttoktatásnak szinte minden területét alaposan megismertem. Miután nem tanítottam tovább, évekig rám bízta az OPI a felnőttoktatás év végi érettségi vizsgáira a tételek készítését. A szakmunkásképző intézetek matematika tantárgyi versenyén több mint 25 éve zsűritagként veszek részt dr. Koller Lászlóné vezetésével.”*

Törzsiskolája a **Dienes László Egészségügyi Szakközépiskola** volt, ahol sok évig tanított matematikát. Emellett óraadó volt az **KLTE Ábrázoló Geometria Tanszékén**. A tízéves szakfelügyelői munkájáért miniszteri dicséretben és kiváló munkáért járó kitüntetésben részesült.

Egy kedves tanítványa mondta róla: *„Már az első órákon a szívünkbe zártuk Tanár Urat. Nagyszerű tanár volt. Szerette és tisztelte a diákjait. Mindent elmagyarázott akár sokszor is, ha nem értettük az órai anyagot.”*

A 80-as évek első felében a szakhatóság problémásnak ítélte a **Fazekas Mihály Gimnáziumban** tapasztaltakat, új igazgatót keresett a gimnázium élére, és végül Imre vállalkozott a feladatra. 1983-tól az intézmény új igazgatója ő lett. A gimnáziumot 1990-ig vezette, ahonnan matematikatanárként vonult nyugdíjba.

Szakmai önéletrajzából idézünk: *„1990-től folyamatosan - az elmúlt tanév végéig - a Debreceni Egyetem Természettudományi Karának megbízásából külső vezetőtanárként is tevékenykedtem; ábrázoló geometria és matematika tantárgyakból irányítottam félévenként 3-4 tanárjelölt tanítási gyakorlatát. Ezen tevékenységemhez kapcsolódóan tagja voltam minden tanévben az államvizsga bizottságnak (Dr. Szabó József ill. dr. Székelyhidi László elnökleltével). Alkalmanként részt veszek az egyetemi felvételi bizottságok munkájában is.*

1994-től a Hajdú-Bihar megyei Pedagógiai Intézet megbízásával matematikai szaktárgyi szaktanácsadói feladatokat is ellátok a megyei középiskolákban.

1969-től kisebb megszakításokkal folyamatosan részt vettem érettségi vizsgákon elnökként is. (30 év alatt 40-50 osztályban volt érettségi elnök vagy vizsgáztató szaktanár.) Több ízben – a régebbi szabályzat szerint – egyházi iskolákban miniszteri megbízottként is tevékenykedtem. 1994–2000 között szerepeltem az országos vizsgáztatói névjegyzéken.”

Igazi társasági ember volt, szerette a magyarnótákat, szenvedélyesen szeretett ultit játszani. Lelkes résztvevője volt az „öregdiák” társaság programjainak. A föld, a gazdálkodás szeretete felnőtt korára is megmaradt. A debreceni almáskertek helyén kialakított kertek

egyikén, a pusztai földről indulva gyönyörű hobbikertet épített ki feleségével együtt, ahol a nyári szünetekben fel tudott tölteni szellemileg a következő tanév kihívásaira. A kert családi és baráti összejövetelek gyakori helyszíne is volt egyben, nyugdíjas éveiben sokáig gazdálkodott benne szép eredménnyel.

A Teremtő 4 gyermekkel és 11 unokával ajándékozta meg, akiknek sokáig örülhetett.

„Emlékeimben – 50 év távlatában – szakmai találkozásainkat a precízég, a derű és az igényesség jellemezte. Ábrázoló geometriából módszertani gyakorlatokat tartott az egyetemen az V. éveseknek, így nekem is. Szemináriumai alapos felkészültségről tanúskodtak és minden olyan „triviális” volt, előadásait derűs személyiségével élménnyé varázsolta. Később szakfelügyelőként is sokat tanultam tőle. Az akkori szokás szerint bemutató órákat tartottunk egy-egy matematika továbbképzésen. Ezek megbeszélései, szakmai vitái elevenen élnek bennem. Jó volt látni lelkes, irányító tanárszemélyiségét, kritikáit átgondolni, tanácsait megfogadni és haladni a matematikatanítás útvesztőin, hiszen »nincs királyi út a matematikában« sem diákként, sem tanárként.” (Dr. Harkányi Károlyné)

„Berzi Imrével az Erdey-Grúz Tibor Vegyipari Szakközépiskola igazgatójaként kerültem munkakapcsolatba, miután kinevezték őt megyei matematika szakfelügyelőnek. Együttműködésünk kölcsönös tiszteletre, bizalomra, kollegialitásra épült, mentes volt bármiféle hivatalnoki tényezőtől, és ez később, gimnáziumi igazgatói tevékenysége során is fennmaradt.

Segítőképző szakmai, pedagógiai közreműködése során

- minden tanévben áttekintette és elemezte iskolánk matematika munkaközösségének munkatervét, értékelte a dokumentum tartalmi és tantárgypedagógiai jellemzőit, megjegyzéseivel és javaslataival segítette az új központi kerettantervek helyi bevezetését,

- gondot fordított arra, hogy minden matematikus kolléga tanítási óráját – előre egyeztetett időpontban – meglátogassa, munkájukat folyamatosan nyomon kövesse,

- óraelemzései kivétel nélkül korrekt, megalapozott szakmai/tartalmi és módszertani megállapításokra épültek; elsősorban a pozitívumok kiemelésére, a tanári tevékenység megerősítésére törekedett, attitűdjét nem a hibák, hiányosságok feltárása hangsúlyozásának szándéka határozta meg,

- ugyanakkor segítőkészen megosztotta a kollegákkal a saját szaktanári, vagy más iskolában szerzett tapasztalatait éppúgy, mint az új, központi információkat.

Félévi vagy tanév végi nevelőtestületi értekezleteinken igazgatóként felelősen építhettem Berzi Imre megállapításaira; szakmapedagógiai és emberi vonásaira a mai napig őszinte tisztelettel, megbecsüléssel emlékezem vissza.” (Dr. CS. Nagy Gábor)

Családja nevében fia,

BERZI ISTVÁN

Vác

BODNÁR SÁNDOR (Hajdúböszörmény, 1928. április 14. – Karcag, 2019. július 10.) középiskolai tanár

Bodnár Sándor tanári pályáját 1952 júniusában az 1951-ben alapított püspökladányi középiskolában kezdte, és itt fejezte be az 1991-es tanév végén, nyugdíjba vonulásakor. S ha ekkor, négy évtized múltán el is szakadt iskolájától, a diákjaitól és a tanártársaitól sohasem... Bodnár Sándor elevenen élő legenda a Karacs Ferenc Gimnáziumban és hazánkban mindenütt, ahová diákjai kerültek. Haláláig látogatták

rendszeresen Kálvin téri házában, és fölkeresték kollégái, akik tanári, emberi nagyságának tisztelői maradtak mindmáig. Felüdülés volt vele beszélgetni élete utolsó éveiben a régi iskoláról, tanári évtizedeinek eseményeiről, izgalmairól s a múlt talán az idő múlásával kissé megszépített történeteiről. (E sorok írója Bodnár Sándor pályakezdése után alig néhány évvel kezdte meg tanár úr tanítványaként gimnáziumi tanulmányait, később kollégájaként tért vissza az egyetemi évek után, majd egy szertárban töltött vele két évtizedet, és így hűen írhatja le mindazt, amit róla, e nagyszerű tanárról fontosnak érez és tart.)

Bodnár Sándor azok közé a tanárok közé tartozott, akik szívvel-lélekkel éltek hivatásuknak. Az iskola volt az élete. Erre a feladatra, erre az életre készült már diákkorában, s tanári pályájának minden napja is ezt igazolta. Végtelenül szerette tanítványait, s azok is megérezték benne a tiszteletüket kiérdemlő jól tanító és nevelő humánus tanárt, aki a középiskolai tananyagot túl megfelelő muníciót adott nekik az alma mater utáni életükhöz. Kedvelték életteli, vidámsággal teli humoros óráit. A tanítási órákon kívüli tevékenységével kirándulásaival pedig „ördögös” tanárként élt tovább emlékezetükben. Nagy szakmai felkészültséggel, kitűnően tanított. Mindezek elismeréseként Bodnár Sándor Tanár Úr még életében bronz domborműves emléktáblát kapott a Karacsos Öregdiákok Egyesületének tagjaitól 90. születésnapján, iskolánk nagy és neves tanárai – Rettegi Istvánné, dr. Szerdi János, Pénzes Lajos és dr. Kálmánfi Béla – mellett. Keveseknek adatik meg, hogy még életükben megdicsőülhessenek, ő a kevesek egyike volt.

Bodnár Sándor a Hortobágy peremén, Hajdúböszörményben, a nagy múltú hajdúvárosban született. Szülővárosa más volt, mint a többi hajdúváros, már csak azért is, mert Böszörményben nem Bocskai, hanem Báthory Gábor fejedelem valósította meg a fő katonai erejét adó hajdúknak a letelepítését – saját birtokait adományozva nekik –, amit az 1609-es ún. „Várad levélben” „birtokba iktatásukkal” tett véglegessé. A böszörményi hajdúknak az erdélyi fejedelmeket hűségesen segítő küzdelmei és erőteljes protestáns elkötelezettsége évszázadokon át meghatározta a város lakóinak mentalitását, életét, vallását, kultúráját és iskoláinak működését. Ezt a szellemi örökséget fogadta be és vitte magával a fiatal Bodnár Sándor, amely örökség egész életének kiapadhatatlan forrása lett...

Sándor egyetlen gyermek volt a Bodnár családban. Édesapja huszonnyolc holdon gazdálkodott. Édesanyja pedig a házkörüli munkákat végezte, és legfőképpen anyai szeretetével gondoskodott fia neveléséről. Fiuknak erős anyagi hátteret tudtak biztosítani, és mintaszerűen tanították, hogy „tanult emberfő” legyen belőle. Szülővárosában végezte el az elemi négy osztályát, majd tanulmányait a nagy múltú, háromszáz éve fennálló, patinás Bocskai István Református Gimnáziumban folytatta. Nyolc év múltán, 1947-ben érettségizett. A gimnáziumból már vitte magával azokat a jellemvonásait, amelyek az ott folyó magas színvonalú oktatásból sarjadtak. Lelkes tagja volt az iskola cserkészcsapatának, túráik mély nyomokat hagytak benne, és később – már tanárként –, ott folytatta a túrák szervezését,

ahol azok az iskola befejeztével megszakadtak. Ifjonti éveiben nagy hatással voltak rá a biológiaórák, édesapjának természet- és földszeretete, a Hortobágy élővilága, ami csak karnyújtásnyira volt a szülői háztól, és az elevenen élő böszörményi hagyományok, amelyek a Hajdúsághoz és az egyházhoz kötöttek.

Felsőfokú tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Természet-tudományi Karának biológia–földrajz szakán kezdte el 1947-ben. Tanár úr többször említette, hogy nagyon szerencsés egyetemi hallgatónak vallhatta magát, mert legkitűnőbb tanároktól tanulhatott az egyetemen. Közéjük tartozott Soó Rezső kétszeres Kossuth-díjas professzor, akadémikus és Kádár László professzor, az afrikai sivatagok kutatója, akik tovább erősítették benne a biológia és a földrajz tanítása iránti elkötelezettségét. Így aztán az sem volt véletlen, hogy szakdolgozatának témáját dr. Anghy Csaba ösztönzésével és segítő, szakszerű irányításával dolgozta fel a Hortobágy élővilágáról.

Diplomájának megszerzése után lelkesedéssel, a tanári pálya iránti elhivatottsággal felvértezve az egy évvel korábban, 1951 szeptemberében alapított püspökladányi **Állami Óvónőképzőben** kezdte el a tanítást, ahová 1952. június másodikától nevezték ki rendes tanárnak. Az esküjét Rettegi Istvánné igazgatóhelyettes előtt tette le, és ezzel szimbolikusan elkezdődött Bodnár Sándor számára az az életpálya, amelyre egész korábbi életében készült. Nemcsak neki, hanem tanár kollégáinak is különleges szerepe volt az új intézményben. *Nyirkos Tibor* igazgató a következőket írta a korabeli iskoláról: „*Itt pedagógusok neveltek, pedagógusnak készülő fiatalokat s magától érthetődően formálódott alapelve a gyermekközpontú gondolkodás.*” Beszélgetéseink során gyakran fölemlgette első tanítási éveinek tevékeny, lázas időszakát. Nagy ambícióval fejlesztette a földrajzszertárt: térképeket, mikroszkópokat, tájolókat, vetítógépet és kózeteket szerzett be – egyetemi tapasztalatainak értékes „hozományaként”. (A terepgyakorlatokon szerettették meg vele a földrajz oktatását segítő gyakorlati eszközök használatát.) Első – óvónőképzős – osztályát 1956 júniusában érettségiztette.

1954-ben indult meg a gimnáziumi képzés a püspökladányi **Állami Általános Gimnáziumban**, az óvónői oktatással párhuzamosan – ez utóbbi 1956-ban Hajdúböszörménybe került az iskola áthelyezésével –, s Bodnár Sándort – az új iskola egyik alapítójaként – kinevezték biológia–földrajz szakos tanárnak. Mindkét szaktárgyát tanította végleges nyugdíjba vonulásáig, 1991-ig.

Első gimnáziumi éveinek két meghatározó eseménye volt. Az egyik tragikus, lelkiileg feldolgozhatatlan, egész további életét beárnyékolónak bizonyult... Az 1956-os forradalom leverését követő, félelemmel teli, diktatórikus időszak egyik estéjén hazafelé tartott Dudás István fiatal kollégával, amikor Dudást közvetlenül Bodnár tanár úr mellett egyetlen lövéssel kivégezte a kor gyáva, túlbuzgó rendőre. (Szörnyű tettéért a gyilkost „csak” leszerelték.) A másik esemény nagy boldogsággal töltötte el két év múltán, amikor feleségül vette Tóth Irén magyar–történelem szakos tanárnőt.

Bodnár Sándor későbbi tanítási évei izgalmaival, lázas tevékenységgel, újszerű feladatokkal telítődtek. Egyik óráján még Erdey-Grúz Tibor közoktatási miniszter is meglátogatta, és elismerőleg beszélt a tapasztaltakról. Az 1970-es években sok szakkör alakult az iskolában. Tanár úr 1971-ben szervezte meg páratlanul gazdag programmal a földrajzszakkört, és szakkörös diákjait nyaranta külföldi utakra vitte. Így jutottak el 1972-ben – az elsők között – Püspökladány későbbi testvérvárosába, Makfalvára (Ghindari, Románia), 1973-ban Szófiába és a Rilai kolostorba, a Rila-hegységbe, 1974-ben a dalmáciai Splitbe és Dubrovnikba, 1975-ben Auschwitzba és a Rügen-szigetre (NDK), 1976-ban pedig

Görögországba. Azért a „legedesebb” valamennyi közül is a honi, a szerencsi cukorgyárban tett látogatás volt. Nyaranta romantikus, izgalmas sáttortáborokat szervezett a Duna-kanyarba, a Rám szakadékkba, a Zempléni-hegységbe Eszkálán; a következő évben Óhután, majd a Mecsekbe és az Alpokaljára is eljutottak.

A Karacs Kulturális Napokon több alkalommal első helyezett lett az osztálya, amelyekre különös gonddal készültek (díjnyertes előadásai: Jean d' Arc a máglyán, Özvegy Karyóné). Legjobb tanítványait rendszeresen versenyeztette az országos biológia és földrajz tanulmányi versenyeken. Így a legjobbak – eredményességük jutalmaként – felvételi nélkül jutottak be az egyetemekre.

Bodnár Sándor a tantestületben szakszervezeti titkárként tevékenykedett egy évtizeden keresztül. Ez nem volt mindig hálás feladat, tekintettel a kor politikai viszonyaira. Szakszervezeti teendőin túl viszont megtalálta azt a munkát – rá jellemzően –, amivel színesebbé tehetette, gazdagíthatta szakszervezeti tagjainak programjait. Nagyszerű külföldi utakat szervezett a járás pedagógusainak Ausztriába, Olaszországba, az NDK-ba, Bulgáriába és Lengyelországba.

Iskolán kívüli tevékenysége részben a Városvédő és Szépítő Egyesülethez kötötte, amelynek tagjaként Farkas-szigeti foglalkozásain érdeklődő tanítványaival növény- és állathatározó feladatokat végeztek, és megismertette őket a Hortobágy világával. Másrészt pedig – magánéleti sikerként megélve –, egyre szorosabbá vált kapcsolata a református egyházzal. Feljegyzéseiből idézve: *„Nagyon örültem annak, és megtiszteltetésnek éreztem, hogy a püspökladányi református egyház presbitere lehettem tíz éven át.”* Nyugdíjazását követően egy ideig még a Farkas-szigeti Arborétumban tartott vezetéseket „idegenvezetőként”.

Végül álljon itt néhány sor volt tanítványaitól, amikor értesültek halálhíréről:

Vadász Irén: „Megrendülten vettem tudomásul, hogy elment. A Tanár úr, aki szinte minden tanítványát név szerint ismerte, aki ha találkoztam vele, mindig szívélyesen üdvözölt, váltottunk néhány kedves szót.”

Kiss Lászlóné: „Tanár Úr! Ön volt az az ember, aki megtanított arra, nem kell utazni égen-földön, csak vedd kezedbe a térképet, és bejárod az egész világot. Földrajz szeretetet öntől tanultam, kedves Tanár Úr.”

Biró Ferenc Mihály: „Számomra Ő volt a Tanár Úr! A gimnáziumban nekem földrajzot tanított, imádtuk stílusát, emberségét, minden szavát! Külön örülök, hogy még életében emléktáblát állítottunk életpályája tiszteletére. Nagy megtiszteltetés volt, hogy meghívásomra megtekintette a vasúttörténeti kiállításomat és meggyőződhetett róla, hogy a földrajztanítása nem múlt el nyomtalanul!”

Oborzilné Nagy Erna: „Osztályfőnökünk volt, s még a szüleimet is tanította... Gyerekként nem gondoltam, hogy milyen meghatározó lesz számomra a személyisége... Igazi pedagógus volt, kitartó, optimista, realista, aki soha nem vetítette át a gyerekekre a problémáit, pedig – felnőttként tudtuk meg –, hogy volt neki bőven...”

Bene Judit: „Drága Tanár Úr! Szerettük, tiszteltük azért, amilyen volt, ahogy tanított. Nekem ő volt az egyik kedvenc tanárom a gimiben. Számomra ő volt az igazi tanár!”

Keserű Judit: „A legendák soha nem halnak meg. Bodnár Tanár Úr már életében legenda volt, és az is marad. Szeretettel őrzöm emlékét.”

Nyíró Gizella: „A legjobban tisztelt és szeretett Tanárom volt! Általa kedveltem meg a földrajzot, s nyertem középiskolai földrajzversenyt negyedikben, amikor már nem is tanultuk a tantárgyat!”

Bene Judit: „Asunción... Paraguay... hányszor hangzott el nála. Hányan vagyunk, akik

tőle tanultuk meg a világ fővárosait?”

Szítóné Nagy Ildikó: „A mai napig tudom a fővárosokat.”

Katona Lajosné: „Igen! Álomból felébredve is tudom! Emlékeztek? Mindig ezzel indította a földrajzórát! «Kuala Lumpur!» Kedves humora, embersége, a diákok szeretete jellemezte! Igazi TANÁR volt csupa nagybetűvel. Azok az osztálykirándulások!”

Györi Andrea: „Bodnár Sándor tanár úr órái legendásan jó hangulatúak, ugyanakkor rendkívül hatékonyak voltak. A kiváló humorérzékű pedagógus dolgoztatás közben úgy pattant fel a székéből, és futott a terem végébe, hogy a gyanútlan puskázók is csak nevetni tudtak csúfos lebukásukon, nem beszélve a szorgalmas többségről. Mindemellett szakmailag is utolérhetetlen érdemekkel rendelkezett, aki az ő diákja volt, az bizony a mai napig tudja, hogy Malaysia fővárosa Kuala Lumpur.”

Erdélyiné Ungvári Mária: „Mindig jó szívvel emlékezem rá! Nagyon jó tanár volt a feleségével együtt. Az óráin a figyelmünket mindig ébren tartotta. Az érettségi találkozóinkon mindig részt vett.”

Kiss Gabriella: „Az álmok mindig egy Tanítóval kezdődnek, aki hitt benned, aki noszogatt, ösztökélt és fölsegített a következő lépcsőfokra. Színtiszta jóság volt... Eszembe jut egy középiskola, egy tanterem. Egy osztály és Tanár Úr. Megelevenedik sok régi emlék, elmosódott képek új színeket nyernek... régi szavak szólnak elő a csendből...százszor és ezerszer.”

Pánti Irén: „Egy Weöres Sándor-verssel búcsúzom a Tanár Úrtól:

*»Isten gondol öröktől fogva téged,
elméjében léted, mint szikla áll.
Mi ehhez mérve habfodornyit élted?
és mit változtat rajtad, a halál?«”
(Prae egsistentia)*

Bodnár Sándor tanár munkáját sokszor részesítették nagy elismerésben, számtalan kitüntetését teljes életművéért ítelték oda:

- 1993-ban Csenki-díjat,
- 1996-ban Püspökladány Város és Díszpolgára címet,
- 2005-ben Városért díjat kapott,
- 2018-ban bronz domborműves emléktáblát állított neki a Karacsos Öregdiákok Egyesülete.

E nagyszerű életmű ihlette meg Győrfi Lajos szobrászművészt, aki mellszobrot is készített a kilencven éves Bodnár Sándorról.

Tanári és emberi nagysága halhatatlanná tette őt emlékezetünk panteonjában.

SÁRVÁRI JÁNOS
Püspökladány

BOLLOBÁS BÉLA (Füleke, 1919. június 15. – Rozsnyó, 2000. április 23.)
természettan–földrajz szakos középiskolai tanár, iskolaigazgató

*„Ember az embertelenségben,
magyar az űzött magyarságban.”*
(Ady Endre)

Emléket állítunk egy igaz embernek és egy valaha volt iskolának a Felvidéken. Az EMBER, Bollobás Béla, akkor született, amikor a szülőföldjét, a Felvidéket Trianonban elszakították az anyaországtól és Csehszlovákiához csatolták.

Elemi iskoláit Füleken végezte, majd a losonci gimnáziumban érettségizett. Tehetsége sarkallta, hogy a prágai Károly Egyetemen tanuljon tovább, de a történelem ismét közbeszólt: 1939 tavaszán Hitler bevonult Prágába és Csehországot a Birodalomhoz csatolták. Bezártak a cseh egyetemek.

Magyarország az első bécsi döntés után visszakapta a Felvidéket, így Bollobás Béla Debrecenben folytathatta a tanulmányait a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetemen és szerzett természettan–földrajz szakos tanári diplomát. Első állomáshelye Máramarossziget lett. Azonban rövid időn belül Magyarország is belesodródott a háborúba, és vesztesként nagy árat kellett fizetnie: területét újra megnyirbálták, a Felvidék ismét visszakerült Csehszlovákiához, melynek elnöke Edvard Benes dekrétummal erősítette meg a szlávok kizárólagos hatalmát az országban, bűnös nemzetnek bélyegezve az itt élő őshonos magyarságot, megvonva tőle a legalapvetőbb emberi jogokat is.

„... minden magyar elvesztette állampolgárságát... nincs egyetlenegy magyar iskola, ... nincs magyar sajtó, nincs magyar könyv, magyarul megnyilatkozni nem szabad, sok ezer magyart készítettek szülőföldje elhagyására, s ezzel anyagi és erkölcsi tönkretételére.” (Szalatnai Rezső író, 1946.) Mindezek betetőzése a reszlovakizáció, a magyarság „visszaszlovákosításának”, magyartalanításának terve volt. A hatalomnak nem kellett a magyar iskolák, sem a magyar tanítók. Bollobás Béla életében öt hosszú hontalanságban, mellőzöttségben és megaláztatásban töltött év következett. De túl kellett élnie. Előbb Losoncon, majd Iglón talált megélhetést és élettársat is, Schmidt Ágnes tanárnő személyében.

Magyarország és a külföldi hatalmak nyomására az 1950-es évek elején végre megnyíltak a magyar iskolák Szlovákiában. Azonnal égető probléma lett a tanítóhiány. Ezt orvosolandó alakult meg 1953-ban Rozsnyón a **PEDAGÓGIAI ISKOLA** két magyar és egy szlovák tagozattal, osztállyal, amelynek 1954-től Bollobás Béla lett az igazgatója.

„Csodás kirajzás jellemezte az iskola indulását. Tette vágyó fiatalok jöttek az ország minden részéről Rozsnyóra. Valami elpusztíthatatlan élni akarást bizonyított az, hogy közvetlenül a hontalanság éveitől, amikor a magyar szóért kitelepítés, fizikai bántalmazás, örökös megalázás járt... mégis jöttek, hogy az imént még torokba fojtott magyar nyelvnek tanítói legyenek.” (Dr. Máté László, Kassa, egykori diák)

Ilyen körülmények között és ezen elvárásoknak kellett megfelelnie az ifjú 35 éves Bollobás Béla igazgatónak. Tevékenységét a mintegy 30 tagú tanári kar létrehozásával, a nyolc tanerős gyakorló iskola, valamint a diákok otthon működésének megszervezésével és munkájuk egybehangolásával kezdte. Figyelme mindenre kiterjedt: biztosítania kellett a szükséges tantermeket, segédeszközöket és főleg a hiányzó tankönyveket, amelyeket csak nagy nehézségek árán tudott Magyarországról beszerezni. Legnagyobb figyelmét azonban az

oktatás folyamatára fordította. „Óriási energiákat fektetett a rozsnói magyar tanítóképzés minőségi végzésébe, irányításába. Abba, hogy a tárgyi tudás mellett emberi tartást, magyarságérzést adjon az iskola.” (Ambrus Ferenc, Rozsnyó, közíró)

„Bollobás Béla meghatározó egyénisége volt a Rozsnyói Pedagógiai Iskolának: igazgatóként, tanárként, emberként. Megértő embersége egyaránt sugárzott fegyelmet és szeretetet. Felkészültsége példamutató volt. Az volt a szándéka, hogy szikrát csiholjon a fiatal lelkekben: a tudás és a hűség szikráját”. (Pálmai Rudolf, tanár)

Volt diákjai így emlékeznek róla: „Csengetnek, mindenki várja a pillanatot, amikor belép az ajtón iskolánk igazgatója. Ápolt külsővel, délceg tartással közeledik a katedra felé. Tükörfényes cipője nyikorog, amely még jobban fokozza az osztály figyelmét. Hollófekete haján táncolnak a nap-sugarak. Szigorú, de melegséget árasztó tekintetével végigpásztazza az osztályt, majd megszólal...” (Csobádi Magda, Jablonca)

„Édesapám elesett a háborúban. Nem voltunk gazdagok, így az iskola költségeit csak ösztöndíjjal tudtuk volna fedezni, mivel mostohaapám nem volt hajlandó támogatni. Bánatomra el kellett hagynom az iskolát. Hála jó anyámnak, két nap múlva visszavit Rozsnyóra. Ekkor

„Az ág. hitv. ev főgymnásium Rozsnyón”

lépett be életembe Bollobás Béla igazgató úr. Meghallgatta, megértette helyzetemet és megígérte, ha jól tanulok, intézkedik az ügyemben. Ígéretét betartotta, neki köszönhetem, hogy azzá lettem, aki vagyok. Jó útravalót adott egész életemre.” (Homolya Éva, Kassa)

„Ez az iskola tudást adott, jól járt, aki innen ment főiskolára. Kitűnő módszertanosaink voltak. Pálmai Rudolf tanár úr a pedagógia művésze volt. Iskolánk emberséget adott, Bollobás meg az egyenes gerincet. Itt tanultuk meg azt, mi a magyarság... Iskolánk magyar színt vitt a városba.” (Varga Lenke, Rimaszombat)

„Tartást és szigorúságot adott, nagy közösségformáló erő volt ez akkor. Az Igazgató volt az oszlop, Pálmai a nagy tudású ember. Ott az átlag is átlagon felüli volt.” (Pulen László, Szepsi)

„Ebben az iskolában vésték szívünkbe kedves tanáraink, hogy egy népet le lehet igazni, de ha az a nép megtartja önazonosságát, megőrzi kultúráját, járhat akár a sír szélén is, semmilyen gonoszság sem taszíthatja bele a neki ásott sírba.” (Szár az József, Udvard)

Magyarságunk megélésének lehetősége hatalmas tenni akarásban, mozgalmas iskolai és közéleti tevékenységben nyert kifejezést. Az iskola kultúrbrigádjá Kossuth János tanár úr vezetésével nagy érdeklődésnek örvendett Gömör, Nógrád és a Bodroghköz falvaiban. Nőtt az iskola híre és tekintélye a végzős diákok révén is, akik a magyar kultúra lelkes fáklavivói lettek a községekben. A jó alapoknak köszönhetően sokan főiskolán, egyetemen tanultak tovább és lettek magyarságunk szellemi vezetői, nemcsak mint pedagógusok, de mint közéleti képviselők, polgármesterek, karnagyok, zenészek, pszichológusok, egyetemi tanárok, nem feledve az író üzenetét: „Úgy vidd magaddal diák Rozsnyót, mint csillagok porát... észrevétlen.” (átköltve, Bajna Györgytől)

„*Bollobás igazgató szellemi kisugárzása áthatotta az egész tanári kart, diákjait, az egész iskolát. Érettségi bankettünk után hármunkat berendelt az igazgatói szobába. – Hegedűt is hoztatok – szólt nyomatékosan. – No, fiúk, érettségiztetek, felnőttek vagytok, koccintok veletek. - Jó borral kínált. – Lacikám, kezdheted a Dalok dalát! - Látta zavaromat, hát megkezdte: - Zúg az erdő, zúg a nádas...*

Gyönyörű baritonja varázslatosan hatott. Mély érzéssel énekelt, mi pedig örömmel kísértük. Éreztük, hogy ez a dal egész életútjának szimbóluma.” (Máté László, Pelsőc, karnagy)

Szlovákiában 1960-ban új iskolarendszer lépett életbe, melynek értelmében nyolcévi áldásos működése után jogutód nélkül megszűnt a „Drázus-parti Athén”, a Rozsnyói Pedagógiai Iskola. Utolsó érettségizői elsiratták szeretett „alma materüket”, azóta is ők a leghűségesebb, legösszetartóbb közössége az egykori iskolának. Csodálatos ÉVKÖNYV-ben örökítették meg emlékét.

Bollobás Béla traumaként élte meg ezt a végkifejletet. Mintha a szívét tépték volna ki, mintha a lelkét rabolták volna el. A **Rozsnyói Gimnáziumban** kapott új állást, majd igazgatóhelyettesi megbízatást. A történelem azonban hét év után ismét beleszólt az életébe: az 1968-as események utáni politikai tisztogatás, a normalizációs folyamat áldozata lett. *„A rendszer megszabadult az akkori Felvidék legkarizmatikusabb pedagógusától, aki bármely egyetemi katedrán megállta volna a helyét.”* (Köteles Ágoston, író, Tornaújfalu)

Megpecsételődött a sorsa, előbb áthelyezték egy **szakiskolába**, ahonnan 1972-ben végleg elbocsátották tanári állásából, mint eszmeileg megbízhatatlant. *„Ha valaki, akkor ő fenékig ürítette a keserű poharat. Pályája csúcsán parancsolták le vezetői állásából, majd a katedráról.”* (Pálmai Rudolf, Kassa) Segéd munkásként dolgozott a lakáskarbantartó vállalatnál, majd onnan is menesztették és munkanélküli lett. Gondozta betegeskedő feleségét, aki 1985-ben csendesen elhunyt. Gyermekek nem lévén, magányát néhány barátjával (Soldos Béla, Shmidt Béla, Köteles Ágoston, Ambrus Ferenc) osztotta meg. *„Megtörve, megalázva, de emberségében, hitében meg nem hasonulva élt csendesen.”* (Ambrus Ferenc, Rozsnyó)

Bollobás Béla 1999-ben 80 éves lett. Ez alkalomból össziskolai diáktalálkozót szerveztek az „öregdiákok” Dr. Máté László tanár vezetésével, aki gondosan megszerkesztett EMLÉKKÖNYV-vel is megajándékozta az összesereglett, mintegy kétszáz volt iskolatársát.

Az összejövetel fénypontja Bollobás Béla igazgató személyes köszöntője volt. Nem magáról beszélt, nem panaszkodott. Nekünk adott biztatást a kitartáshoz, hűséghez, megmaradásunkhoz. Méltán vehette át Dr. Göncz Árpád kitüntetését, a „Köztársaság elnökének aranyérmét” Ágh András konzul kezéből.

Tanítványai tisztelete és nagyrabecsülése árad e sorokból is:

*“Zsinórmértéked hajdan magasra tetted,
Melyhez naponta igazodnunk kellett.
Tudtad, láttad – tőlünk akkor sokkal jobban,
Hogy a magyarság jövője Rozsnyón van.*

*Annak a néhány száz ifjúnak szívében,
Kik lámpások lesznek, s magvetők a Felvidéken.
Kertészek, útjelzők, előremutatók,
Példaképek, mert magyar tanítók.”*
(részlet, Németh Zsuzsanna, Száldalmás)

Elhangzottak az ünnepi köszöntők, de Máté László karnagy úgy érezte, hogy még hiányzik valami: *az igazi ajándék*. Intett a zongora felé Lévy Tibornak és felzúgott ajkán a valamikor hallott édes-bús dal:

*“Zúg az erdő, zúg a nádas,
üthetitek a nyomomat!
Utánam a fergeteges fellegekbeől vihar támad...
Elmegyek én titőletek a fekete éjszakába...”*

– de már itt vele énekelt mélységes együttérzéssel minden jelenlévő:

*“Ha elmegyek, nem találtok
sem a földön, sem az égben.
Nem hagyok én nyomot sehol...
Zúg az erdő, zúg a nádas.”*

*„Emelkedett hangulatban, mint hömpölygő folyó zengett a **Dalok dala**. Beleremegtek az épület ablakai, betört Rozsnyó utcáiba, az éter hullámain visszhangozták az Őrtorony ódon falai, a Kálvária erdősége, a tóparti nádasok... Majd néma csend lett. Mindenki Rá figyelt. Ő lassan felemelkedett székéből, kezét a szívére tette és mélyen meghajolt. Nem szólt. Fájdalmas örömkönyei végigcsordultak az arcán...”* (Máté László, Pelsőc, karnagy)

A Dalok dala egyben a búcsúdalkánk is lett. 2000. április 23-án Bollobás Béla végleg itt hagyott minket. Ezúttal a mi könnyeink peregtek, amint körbeálltuk ravatalát egy igaz embernek, egy magyarságáért úzótt magyarnak.

Az egyházi gyászszertartás és a méltató búcsúbeszédék után Bollobás Béla hamvait az iglói temetőben helyezték örök nyugalomra szeretett felesége mellé.

*„Te lámpásként világítottál közöttünk
és örök mécsesként élsz tovább bennünk!”*

Források:

Vadkerty Katalin: A reszlovakizáció, 1993

Dr. Máté László: A Rozsnyói Pedagógiai Iskola emlékkönyve, 1999

Ambrus Ferenc: Rozsnyói Kalendárium, 2001

Ambrus Ferenc: Futár, újság

Köteles Ágoston: Csak azok a kaukázusi sakálok ne üvöltöznének már..., 2017

A rozsnyói öregdiákok nevében és közreműködésével
KLOBUSNÍKNÉ POGÁNY SAROLTA
és PAPPNÉ SOLTÉSZ ERZSÉBET
egykori diákok

BUKTA JÁNOSNÉ Czakó Erzsébet (Szajol, 1954. július 11. – Miskolc, 2021. május 12.) tanárnő

*„Ha egy a gyerek nem tud úgy tanulni,
ahogy tanítjuk, akkor úgy kell őt tanítani,
ahogy ő tanulni tud.”*

(Ignacio Estrada)

Erzsike édesapja a vasútnál dolgozott, édesanyja varrónőként otthon, hogy Istvánt és Erzsikét gondozhassa, nevelhesse szeretetben, de meglehetősen szigorúan. Kislánként és kisebbik gyermekként sokat segített gyakran betegeskedő édesanyjának a konyhai munkában és a ház körül, de emellett szorgalmasan tanult. Az általános iskolát szülőhelyén, Szajol községben végezte el.

Szülei úgy döntöttek, hogy támogatják gimnáziumi tanulmányait. Az Újszászi Általános Gimnáziumban tanult tovább, majd 1972-ben leérettségizett. Itt döntött úgy, hogy a pedagógus hivatást választja. Felőttként szívesen emlékezett vissza tanítóira és tanáira, mesélt róluk, néhányuk szigorúsága, következetessége volt rá a legnagyobb hatással. 1972-ben sikeresen felvételizett az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolára. Matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakon folytatta tanulmányait. Az eredményes tanulmányok mellett csoporttársaival vidám szórakozásra is sort kerítettek, és egy szakesten megismerkedett a rokonát meglátogató Bukta Jánossal. A véletlen találkozásból szerelem és 1974. október 26-án egy életre szóló házasság lett. Férje a miskolci MÁV Igazgatóságon dolgozott akkoriban oktatási előadóként, később a MÁV Oktatási Intézmény vezetője lett. 1975-ben megszületett szeme fénye, a leánya, Orsolya. Így egy időre megszakította a tanulmányait. A főiskolát 1977-ben fejezte be, akkor kapta meg tanári diplomáját. Ahhoz, hogy ez valóra válhasson, nagyon sok segítséget kapott férjétől és édesanyjától. Főiskolai tanköre igazi jó közösség volt, mindenben támogatták egymást. Szívesen járt el később Egerbe, hogy találkozzon csoporttársaival.

A férje lakóhelyén, Miskolcon alakított ki igazi családi otthont. Emellett nagy álma teljesült, taníthatott. 1977. augusztus 16-tól megkezdte pedagógusi pályafutását a **felsőszolcai 2. Sz. Általános Iskolában**. Nemcsak szaktanárként tevékenykedett, hanem hamarosan megbízták osztályfőnöki feladatkörrel is. Igazgatója és kollégái megkedvelték, diákjai tisztelték. Habár ebben az iskolában nagyon jól érezte magát, ha nehezen is, mégis az iskolaváltás mellett döntött. Ugyanis lakóhelyéhez közel új iskola épült, amelyben megpályázott egy tanári állást.

Így került 1981-ben a **miskolci 7. Sz. Általános Iskolába**, közben az intézmény felvette a Szabó Lőrinc nevet, de ő nyugdíjba vonulásáig ugyanabban a nevelőtestületben tanította diákok sokaságát.

Akkori igazgatónője, *Lázár Gyuláné* így jellemezte munkáját:

„1981-ben alapító tanárként került a Szabó Lőrinc Általános Iskolába, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. A nevelőközösség és az iskolai tanulóközösség alakításának meghatározó személyisége volt. Matematika–technika szakos tanárként, munkaközösség-vezetőként a szaktantermek kialakításának, a szertárbővítésnek aktív részese volt. Kiemelt szerepe volt a tehetséggondozásban (matematika versenyeredményei igazolták), a munkára nevelés, a sokoldalú személyiségfejlesztés terén. Osztályfőnökként a sokszínű közösségépítő munka vezérelte. Kirándulások, erdei iskolák, táborok, klubestek, farsangi mulatságok jelezték ezt. A nevelőtestületnek, az igazgatóságnak mind az iskolán belüli, mind az iskolán kívüli munkáját

segítette. Az intézmény pedagógiai programjának kidolgozásában aktívan vett részt. A meghitt karácsonyi ünnepek sikereihez éveken át hozzájárult a dekorációk készítésével, melybe bevonta a fiatalabb kollégáit és a diákokat is. Tanítványait megismertette a konyha művészetével (sütés-főzés) az alapvető háztartási ismeretek gyakorlatával, a szabás, varrás, kötés, horgolás elemi ismeretével, gyakorlatával. A technika tantárgyán keresztül segítette a helyes pályaválasztást a szakmák megismertetésével, melyet tervszerűen épített fel az 5-8. évfolyamon üzemek és középiskolák látogatásával.

Erzsike nagyon jó kolléga volt. Példa volt kötelességteljesítésből, munkabírásból, akaraterebből. Pedagógiai munkája példaértékű volt. Tanítási óráin nemcsak a megszokott módszereket alkalmazta, nyitott volt az újra is. Elsőként szerezte meg és alkalmazta a digitális technikát a tanítás folyamatában. Tanítási módszereit, bevált ötleteit, a mesterségek pedagógiáját megosztotta a fiatalabb pályatársaival is. Igazgatóként, kollégaként is mindig számíthattam támogatására.”

Kezdetben magasabb óraszámokban tanította a „műszaki ismeretek és gyakorlat” szakját, és ezen a területen képezte magát tovább, például 1999-ben a „Háztartástan”-ban. Így emlékszik rá mint technikatanárnőre és későbbi kolléganőre egykori tanítványa Lázár Judit: „40 éve, hogy először talákoztam vele a 7. Sz. Általános Iskolában. Gyakorlati foglalkozást tanított nekünk. Nagy szeretettel és türelemmel vezetett be a műszaki tudományok és a háztartási ismeretek rejtelmeibe. A tantárgyat ténylegesen gyakorlatként kezelte, üzemlátogatásokon keresztül ismertette meg velünk a fontosabb szakmákat. Ahogy most felidézem akkori emlékeimet, nagy nyugalom, belső biztonság áraszt el. Életemnek is indíttatás volt, de azt, hogy a technikát választottam egyik szakomnak, azt Erzsikének köszönhetem. A sors úgy hozta, hogy 20 évvel ezelőtt ismét találkoztunk, kollégaként a Szabó Lőrinc Általános Iskolában. Örömmel osztotta meg tanítási módszereit, ötleteit. Osztályfőnökként bevont az osztálya szabadidős tevékenységébe is, együtt vittük őket erdei iskolába. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy nyugdíjazása után az utolsó csoportjait én vehettem át és méltó utódaiként folytathattam, amit elkezdett és megalapozott. Mai napig jó szívvel emlékezem vissza a gyakorlati óráira és sok ötletet meríték belőle az óráimhoz.”

A későbbi években a matematika szakja került előtérbe, egyre nagyobb óraszámokban tanította. Tanári munkájában mindig felkészült volt. Szakmai fejlődését folyamatos önképzéssel és továbbképzésekkel gyarapította. Természetesen kipróbálta és továbbadta az ott szerzett tapasztalatait a kompetencia alapú oktatásban, a memóriatechnikák és tanulási módszerek alkalmazásában a matematikaoktatásban, a digitális tudásbázis keretrendszerének kezelésében és felhasználásában, kiemelten kezelte a matematikai-logikai és tanulási kompetenciák fejlesztését a „nem szakrendszerű oktatásban” is. Igyekezett lépést tartani a kor technikai fejlődésével, és 2001-ben a Pilisborosjenőn elvégzett képzésen átvehette az Oktatási Informatikus minősítő oklevelet. Munkájával, személyiségevel nemcsak az iskolavezetés, hanem az egész tantestület megbecsülését kivívta, így 1985-ben a matematika és reál szakosok munkaközösségének vezetője lett. Szívügyének tekintette a fiatalabb tanárok mentorálását, támogatta a pályakezdekők botladozó lépéseit. Kiegyensúlyozott, megfontolt személyiségevel mindig megoldotta a vitás helyzeteket. Elérte, hogy kollégái rivalizálás nélkül, egymást segítve dolgozzanak. Nagyon fontos volt számára a tanártársaitól kapott megbecsülés és elismerés. Abban a szerencsés helyzetben volt, hogy közöttük igaz barátokra is talált.

Pedagógus életútját alapvetően meghatározta a gyermekek iránti szeretet. A lényéből sugárzó nyugalom és melegség mindig elérte a célját, mindenkihez megértően közeledett.

Igazi kölcsönös tanár-diák viszonyt alakított ki velük. Elismerték szakmai munkáját, de leginkább segítőkészségét, melyet osztályfőnökként ismerhettek meg az iskolai élet mindennapjaiban.

Az évek folyamán megtapasztalhatta, milyen sokszínű a diákság. Tanított német két tanítási nyelvű osztályokban, rajz tagozaton, általános tantervű osztályokban. Bárhogyan is változott az évek alatt körülötte a világ, valamennyi osztályában kifogástalan volt a fegyelem és az órai viselkedés, mert azt vallotta: *„csak nyugodt környezetben lehet a matematikára koncentrálni.”* Állandóan nagy táskával járt, amiben hazavitte a sok-sok „kockás” füzetet. Hol késő este, hol korán reggel javította fáradhatatlanul diákjai dolgozatait, gyakorló matematikafeladatait. Szervezte az iskolai versenyeket, és nevezte tehetséges tanítványait a városi, megyei és országos versenyekre, szép eredményeikre méltán lehetett büszke.

Mindig az osztály összetételéhez alkalmazkodva képezte magát tovább, a tehetséggondozástól a felzárkóztatásig, illetve a személyiségefelnevelés módszertanában is jártasságot szerzett azért, hogy még eredményesebben nevelhesse a jövő nemzedékét. Nagy gondot fordított a zömében hátrányos helyzetű tanulók neveltségi szintjének emelésére, családlátogatások alkalmával megismerte a tanulók otthoni környezetét. Szívesen alakított ki közvetlen kapcsolatot a gyerekekkel, ezért is vállalta el a reggeli ügyeletet, hiszen ebben az órában kötetlen beszélgetésekre is sor kerülhetett.

Büszkeséggel töltötte el volt tanítványai későbbi, középiskola, egyetemi előmenetele, sikere. Elragadtatással beszélt az orvosná, tanárné, mérnökné vagy ügyes szakmunkássá vált volt diákjairól, akik alkalmanként felkeresték volt tanárukat.

Balajti Péter és Csirszki Martin egykori tanítványai így emlékeznek rá:

„Erzsike néni mindig szeretettel, ugyanakkor következetesen viszonyult tanítványaihoz. Ezeket a tulajdonságait nemcsak a matematika tanítása során, hanem osztályfőnöki szerepkörében is mindvégig megőrizte. Diákjai bármikor bátran kérdezhettek tőle, lehetett szó akár matematikáról, akár személyes témákról. Tudta, hogy az általa oktatott tantárgy kulcsfontosságú ahhoz, hogy a kezei között pallérozódó diákok a későbbiekben megállják a helyüket a munka világában, illetve olyan alapműveltséget szerezzenek, ami hasznosítható akkor is, ha nem reál tantárgyakra épülő hivatást választanak maguknak. Ennek megfelelően minden tanulója olyan alapokat sajátíthatott el tőle a matematika területén, amelyre nyugodtan lehetett alapozni a középiskolai tanulmányok során. A házi feladatot azért adta, hogy a tanulók önállóan is képesek legyenek a gondosan átadott ismereteket hasznosítani, ezért minden óra az otthon megoldott feladatok ellenőrzésével kezdődött, ahol felszínre kerülhettek olyan problémák is, amelyek a tanórai közös feladatmegoldás során nem kerültek volna előtérbe. Az oktatás során alapelveként tartotta szem előtt, hogy a diákok képesek legyenek csapatban is dolgozni.

Osztályfőnökként mindig mellettünk volt, segített, támogatott minket. Ma is szívesen gondolunk vissza az alapos gonddal megszervezett osztálykirándulásokra. Mindig az volt a célja, hogy felfedezzük Magyarország egy újabb szeletét, és a feltöltődést kössük össze új ismeretek megszerzésével. Aki az osztályába járt, az készpénznek vehette, hogy az év végén olyan úti célt fog meglátogatni társaival, ami felejthetetlen élményekkel fog szolgálni.

A fegyelmet mindig megkövetelte, ezt határozottságával és példamutatásával meg is kapta. Minden órájára következetesen felkészült, és így az az elvárása, hogy ezt a diákjai is megtegyék, rendkívül hitelessé tette. Diákjainak olyan értékeket adott át, amelyek a mai világunkban ritka kincsnek számítanak: őszinteség, következetesség, fegyelem, határozottság és a világ látszólag bonyolult problémáinak egyszerű megoldása. Ő volt az, aki megtanította,

hogy a kemény munka meghozza gyümölcsét.”

Nagyon jó kapcsolatot tartott a szülőkkel. Szívesen látogatták szülői értekezleteit, fogadóóráit, mert tudták, mindig kapnak valami jótanácsot, vagy megerősítést gyermekük nevelésével kapcsolatban. Azt vallotta: *„a pedagógusoknak és a szülőknek közös feladatuk van”*. Hívására egy emberként jöttek segíteni, tenni valamit az iskoláért, a gyerekekért. Lehetett szó takarításról, festésről, virágültetésről, vagy rendezvényeken való részvételről.

Nagy munkabírással és alázattal végezte hivatását. Folyamatosan magas színvonalú, igényes nevelő-oktató munkáját több alkalommal is méltatták, nemcsak a rendszeresen kapott jutalom, a minőségi bérpótlék volt számára elismerés, hanem a legbüszkébb az 1991-ben kapott Miniszteri Dicséretre volt.

A szeretetteljes családi háttér segítette a kiegyensúlyozott és nyugodt munkavégzésben. De otthon is helyt állt a család, a ház, a kert és a háztartás kitöltötték maradék idejét. Kevéske szabad

idejében kötött, horgolt, kézimunkázott, kreativitásával szebbnél szebb dolgokat készített mind dekorációként, mind ajándékként. Nagy öröm volt számára, hogy lánya, Orsolya diplomát szerzett. Igaz, az élet távolra szólította, de tudjuk, a szeretet nem ismer határokat.

Sajnos nem sokáig élvezhette a nyugdíjas éveket, mert váratlanul egy súlyos betegséggel kellett hosszú harcot vívnia. Mindent megtett, amit orvosai javasoltak, mert mindvégig hitt a gyógyulásban, hiszen még annyi mindent szeretett volna csinálni. Hűségesen ragaszkodott minden barátjához, és szerencsére nem voltak kevesen. Szívesen látta őket otthonában, elkényeztette őket saját kezűleg készített finomságaival.

Betegsége alatt szeretettel, gondoskodással és nagy türelemmel ápolta férje, utolsó napjait megszépítette lánya jelenléte. Amióta elment, egyre mélyül a hiánya, hiányoznak az emlékező beszélgetéseink, a mindkettőnket érdeklő témák megvitatása, a közös programok.

„A legtöbben végül csak néhány embernek maradunk meg az emlékezetében.

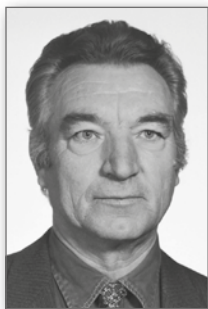
A tanárookra azonban több ezren emlékeznek egész életükben.” (Andy Rooney)

Kollégákkal, barátokkal 2020-ban

KOMLÓSY TAMÁS
Miskolc

BURAI ISTVÁN (Balmazújváros, 1938. november 6. – Debrecen, 2021. szeptember 10.) tanító, tanár

Burai István elődei egyszerű földművelő család leszármazottai voltak. Édesapja Burai István, életének nagyobb részében a vasútnál dolgozott. Édesanyja, Szabó Juliánna háztartásbeliként végezte az otthoni tennivalókat. Nagy szeretettel nevelték négy fiúgyermeküket, melyek közül István volt a legidősebb. A szülők fontosnak tartották gyermekeik iskoláztatását, így mindegyik fiú tanult, szakmát szerzett. Büszkék voltak fiaikra, különösen Istvánra, aki elismert tanárember lett.

Pista általános iskolai tanulmányait a Balmazújvárosi Fiúiskolában végezte, majd a középiskolát Hajdúböszörményben folytatta. Első diplomáját 19 évesen szerezte a Hajdúböszörményi Állami Tanítóképzőben. Ezt a rendszerváltás idején főiskolai végzettségnek minősítették. Kezdő pedagógusként egy Salgótarján melletti kis faluban, **Mátraverebélyen**, később **Székesfehérváron** vállalt munkát, majd 1964-ben került haza szülőfalujába. Itt 1964-től 1968-ig a **Hortobágyi úti Általános Iskolában** dolgozott. 1968 őszétől a **Debreceni úti Általános Iskolába** került, és nyugdíjazásáig ebben az intézményben és jogutódaiban tanított.

1972-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán történelem szakos tanári diplomát szerzett.

1975-ben kötött házasságot, felesége Sípos Éva, a város másik iskolájában volt tanítónő. Két leánygyermekük született, 1976-ban Szimonetta, ő a Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi karán államigazgatási szakon szerzett diplomát. Másik leányuk, Éva, kozmetikusnak tanult, ő családjával Németországban él. Három leányunkájuk született: Emília, Viktória, és Luca. A távolság miatt nem tudtak családjukkal annyi időt együtt tölteni, amennyit szerettek volna. Kezdetben ők utaztak gyakrabban, de később már jobban várták azt, hogy a gyerekek jöjjenek haza.

Burai István első éveiben napközis nevelőként dolgozott, de szaktárgyi órákat is vállalt magyar nyelv és irodalom, történelem, ének tárgyakból. Munkájával az iskolavezetés és az akkori városi, megyei vezetés is elégedett volt. Tekintélye volt a kollégák és a szülők előtt is. A napközis gyerekek életébe nagyon sok színt, változatosságot vitt, sokféle szabadidős programot szervezett a tanulóknak.

A tanulásban is következetes volt, törekedett arra, hogy tanítványai bukásmentesen tanuljanak, és a tőlük telhető legjobb eredményeket éri el. Ehhez számukra minden segítséget megadott. Volt tanítványai máig is tisztelik, becsülik.

A történelem és ének tantárgyát magas színvonalon oktatta, mert ő maga is állandóan olvasott, művelődött. Diákjait is erre biztatta. Rendkívül büszke volt tanítványaira, akik éppen az ő elindításával jutottak el az egyetemekre, és diplomát szereztek. Különösen büszke volt dr. Bagi Zoltán volt diákjára, aki történelemtudományok doktora, történész lett. A magyar huszárságról készült tanulmányában, ami történészek szerint is egyedülálló volt, Burai tanár úrtól kapta az első segítséget.

Irodalmi és zenei érdeklődése, műveltsége és rendkívül szuggesztív egyénisége meghatározó volt abban, hogy az iskola kulturális életének fontos személyisége lett. Tanítványait nagyon sok mindenre be tudta lelkesíteni, így szívesen vállalták a szereplést, a közös játékot.

Fiatal éveiben zenei tanulmányokat is végzett, több hangszeren tudott játszani, ezzel is mindig színesítette a tanórákat és az iskolai rendezvényeket. A helyi zeneiskolában is oktatott hegedű szakon. Éveken át az „Egy húron pendülünk” együttesét napközis tanulókból hozta

össze. Ezzel az együttessel egy országos televízió-műsorban vettek részt, és röpítették szét a balmazújvárosi gyermekek kulturális tevékenységének híret az országban. Később cigány tanulókból és szüleikből alakított együttést, akik egyszerű népi hangszerekkel, ének- és táncbetétekkel nagy sikert arattak.

Társadalmi munkában szervezett irodalmi és honismereti szakkört, mely az iskolában a legnépszerűbb szakkör lett, és az iskolai rendezvények színvonalát nagyban emelte. Szívesen vállalta az iskolai ünnepek, versenyek megrendezését. (Kossuth-vetélkedő, Németfalusi lakodalmas, stb.) Sok éven át vezette az iskolai énekkart is, és produkciókkal színesítettek az iskolai és alapítványi rendezvényeket. Tanítványaival több országos versenyre is eljutott, így szereztek hírnevet az iskolának és a városnak. Ilyen volt pl. „Bocskai Emlékverseny”, és az „Ugróiskola”.

Kezdeményezője volt több városi versenynek is. Többek között az ő nevéhez fűződik a városi, később területi népdalverseny rendezése, ami sok évig népszerű volt az általános iskolások körében. Nyugdíjazása után tiszteletbeli tagként, zsűritagként vett részt ezeken a rendezvényeken.

A szó legszorosabb értelmében lokálpatrióta volt. Sokat tett a városért. Kulcsszerepet vállalt a Balmazújvárosi Múzeum létrejöttében, ugyanis tanítványaival olyan lelkes kutató- és gyűjtőmunkát végeztek, amellyel hozzájárultak a múzeum berendezésének, régészeti tárgyainak és hagyományőrző eszközeinek gyűjteményéhez.

Kedvenc költője kedvenc verséből idézek:

*„Itt születtem én ezen a tájon,
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
Cserebogár, sárga cserebogár!”
(Petőfi Sándor)*

A város életében is meghatározó személyiség volt, különböző hagyományőrző és kulturális versenyek megrendezésében szívesen vállalt feladatot, és a rendezők számíthattak az ötleteire, kapcsolatteremtő és kiváló szervező készségére. Ilyenek voltak a „Lépjünk az egyről a kettőre” című helytörténeti vetélkedő, valamint a „Hortobágytól Sárrétig” megyei vetélkedő.

1975-ben „Falu a Hortobágy szélén” címmel készült egy négyrészes dokumentumfilm, amelynek a dramaturgiai munkálataiban Pista is részt vett, ő szerezte a film szignáljának zenéjét. Még biztos vannak, akik emlékeznek a refrénre: „Falum szívének dobbanását, vérenek színét, álmainak tisztaságát jobban szeretem mindennél.”

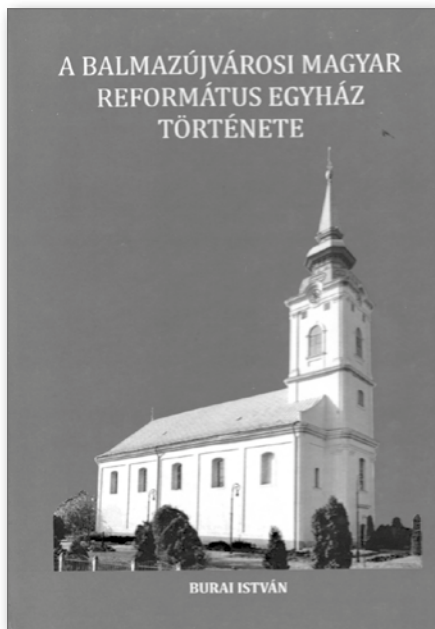
Egyik volt tanítványa, *Kulcsár Tibor* így emlékezik kedves tanárára: „Nagyon jó érzés visszatekinteni azokra az évekre, amelyekben Burai István tanár urat megismertem. 1979-et mutatott a naptár, a 4. Sz. Általános Iskolába jártunk, mi voltunk az „újsulisok”, mivelhogy akkor épült az iskolánk. A napköziben egyik nap új tanárt mutattak be nekünk. Burai István magas, 40-es éveiben járó, barátságos, mélyhangú ember lépett be közénk. Hamar elfogadtuk, mert szeretett mesélni és viccelődni. A tanulást, a házi feladatot tekintve viszont mindig szigorú és következetes volt velünk. Nem mehettünk haza, míg nem készültünk el a házi feladattal. Amikor magasabb osztályba léptem, újra összehozott a sors Burai tanár

úrral, történelmet tanított osztályunknak. Játszva tanított, de nem megjátszva. Mondandóit mindig némi humorral fűszerezte, amit mi akkor 12-14 évesek nyitott füllel és tátott szájjal hallgattunk. Egyik idézet tőle: Vegyétek elő a ceruzát, amit most felolvasok, azt húzzátok ki a tankönyvből, mert azt nem kell megtanulni, erre nem lesz szükség. Mellé jókat kacagott, de mi is nevtünk.

A múzeumhoz végzett gyűjtőmunkáját dicséri tárgyi és szellemi öröksége. Mi, diákok lelkesen vettünk részt a régiségek gyűjtésében, hisz minden értékes tárgy egy östöt ért. Mindent megtett azért, hogy a diákoknak élményeket szerezzen. Ilyen volt a legendás „Egy húron pendülünk» diákegyüttese, amellyel országos sikert arattak.

2014-ben 30 éves osztálytalálkozót szerveztünk. Burai tanár úr boldogan eljött közénk. Magával hozta hegedűjét, kedvenc nótáit közösen énekeltek. Nem maradtak el a jó viccek sem, az egész este nagyon jó hangulatban telt. Mi pedig egy történelmi vetélkedővel is megvicceltük őt, mindenre tudta a választ. Egyedül a születésnapját tévesztette, azt hitte, arra is történelmi választ várunk. Örök emlék ez a találkozó Burai tanár úrral.”

Iszákne Dobi Judit egykori tanítványa tagja volt az „Egy húron pendülünk” együttesnek. Ő így emlékszik ezekre az évekre: „Burai István tanár úr volt a napközis tanárunk, de ő tanította nekünk a történelem tantárgyat is. Sem megjelenésében, sem a diákokhoz való viszonyában nem volt semmi poroszos, tanáros, ami abban az időben még nagyon ritka példa volt. Az „Egy húron pendülünk” együttesnek is Tanár úr volt a megálmodója, létrehozója, aminek tagja voltam én is. A napközis szabadidőben csak úgy elkezdett nekünk zenélni hegedűn, gitáron. Először a zeneiskolás diákokat vonta be. Aztán mi egyre többen csatlakoztunk hozzájuk, hangszer tudás híján énekléssel. Nem is tudom, mi volt az a pont, amikor zenekarrá lettünk, talán mikor nevünk lett. Nagyon élveztük az együtt zenélést. Úgy emlékszem, kellett valami minimum tanulási teljesítmény, hogy ott lehessünk. Tanár úr teljesen beleolvadt a zenekarba. Mindig volt valami új ötlete: Tegyük bele egy nádsípot! Köcsögdudás is legyen! Hoztam egy tehénkolompot, abba a dalba éppen ez passzol!

Jutkám! Itt majd mondj egy kis bevezetőt a balladához! – és még sorolhatnám. Talán nem is volt két egyforma előadásunk. Most úgy mondhatnánk, hogy nagyon autentikus volt az egész zenélés. Igazán jól menedzselte bennünket, mert rengeteg meghívást kaptunk. Amikor aztán a tévében láthattuk magunkat, az maga volt a csoda. Tanár úr ezt együtt élte meg velünk. Nem előtünk és nem fölöttünk, velünk EGYÜTT. Igazán jó rá visszaemlékezni!”

Egész pályafutása alatt folyamatosan képezte és művelte magát, számtalan tanfolyamot végzett, amelyek a történelem, a honismeret és a néprajz tudományában bővítették ismereteit. Mindig érdekelt az itt élő emberek élete, múltjuk, hagyományaik.

Említésre méltó egy retorikai tanfolyam, amelyet szintén elvégzett és hasznosított pályafutása során. A 70-es, 80-as években, közel két évtizeden át vállalta Balmazújvároson a polgári

temetések búcsúztató beszédét, annak tolmácsolását. Nagyon méltó módon végezte ezt a nem könnyű feladatot, a gyászoló családok, de az egész város tiszteletét, elismerését vívta ki ezzel.

Pedagógusi munkája mellett, és később nyugdíjasként is folyamatos kutatómunkát végzett és írt. Írásait nehéz lenne felsorolni, ezek rendszeresen jelentek meg különböző folyóiratokban. Nyugdíjasként is folytatta közéleti tevékenységét. A Balmazújváros újságnak sok-sok évig állandó írója volt. Írásainak témáját az ÉLET-ből merítette, és cikkei mindig érdeklődésre számíthattak.

Az évek során megjelent publikációi:

„Balmazújváros úrbéri rendezése”, „Egy hadifogoly naplójából”, „Balmazújváros várossá avatása” – hogy néhányat említsek. A balmazújvárosi zenekarok történetét, a balmazújvárosi csárdák történetét is elkezdte gyűjteni, újságcikkei ezekben a témákban is jelentek meg. 1990-től folyamatosan gyűjtötte a Hajdú-Bihar megyei 8. sz. választókerület országgyűlési és helyhatósági választásainak történetét. Tervei voltak, hogy ezeket is kiadja, de erre már nem került sor.

Nyugdíjba vonulása után is sokáig tevékeny volt. Tisztelte, becsülte a kétkezi munkát, és maga is szívesen végezte. A kutatómunkán kívül nagyon sok időt töltött a gyümölcsöskertjében, ahol mindenféle zöldséget, gyümölcsöt termelt. Amit megtermelt, annak nagyobb részét értékesítette, a piacon árulta. Ez jó alkalom volt számára, hogy találkozzon és beszélgetessen a város lakóival. Nemcsak pályatársai, hanem tanítványai is érdeklődéssel fordultak hozzá. Megvitatták a város, az ország helyzetét, az egyszerű emberek életét. Gyakran írásaihoz is itt kapott ötletet, itt gyűjtött információt. Tekintélye volt a városban, az emberek szívesen megbeszélték vele problémáikat. Szüleihez is gyakran eljárt, és segített, amit tudott.

A rendszerváltás után aktívan csatlakozott a Balmazújvárosi Református Egyház életéhez, presbiteri feladatot is vállalt. Legjobban itt is kutatómunkával tudta segíteni az egyház munkáját. Éveket dolgozott, mire összegyűjtötte az anyagát „*A balmazújvárosi magyar református egyház története*” című 200 oldalas könyvének. A könyvet 2015-ben adták ki. Ebben, az egyháztörténeten és a templomaink történetén túl, a balmazújvárosi iskolákról, temetőkről, a balmazújvárosi reformátusok életéről írt. Ez olyan dokumentum, ami egyedi a város életében.

Nyugdíjas éveiben legnagyobb öröme volt, ha együtt lehetett gyerekeivel, unokáival. Ezekre a hétvégékre, ünnepnapokra mindig nagyon készült, mindent megtett a gyerekek öröméért. Fontos volt számára, hogy gyerekeinek és amennyire csak módjában állt unokáinak is átadja meglévő tudását és tapasztalatát, nem elfelejtve azt, hogy honnan jött. Lányait kicsi koruk óta tanította a család, a szülőföld és a zene iránti tiszteletre és szeretetre. Családi összejöveteleken gyakran előkerült szeretett és féltett hangszere, a hegedűje, melyen utolsó életszakaszában még a legkisebb unokáját is köszöntötte születésnapján.

Egészsége fokozatosan romlott, az utolsó két évében egyre súlyosabbá vált. A munkát azonban nem adta fel könnyen. Előbb csak csökkentette, majd elkövetkezett, hogy a kertet és a piacra járást is abba kellett hagynia. Az olvasás-írást folytatta legtovább, a terveit szerette volna megvalósítani. Valószínű, hogy több írása is félbe maradt. Kórházban volt, amikor örök nyugalomra hajtotta fejét. Eltávozása nagyon megviselte a családját.

Könyvéből választottam a következő idézetet:

*„Láttam uram a hegyeidet,
S olyan kicsike vagyok én.*

*Szeretnék nagy lenni, hozzád hasonló,
Hogy küszöbödre ülhessek, Uram.
Odatenném a szívemet,
De apró szívem hogy tetszene néked?
Roppant hegyeid dobogásában
Elvész az ő gyöngye dadogása...”
(József Attila)*

Burai István kiváló munkája elismeréséül „Közösségi munkáért”, „Társadalmi munkáért” több kitüntetést kapott. Elsőként kapta meg a Kossuth Lajos Általános Iskola alapítványának emléklakettjét. Nagy elismerés volt számára, amikor 2002-ben a „Balmazújváros kultúrájáért” városi kitüntetés tulajdonosa lett. Arany- és gyémántdiplomáját is megkapta. A hivatalos elismeréseken túl a legnagyobb elismerést azonban mindenkor a tanítványaitól kapta. Családján és tanítványain kívül a város lakói is tisztelettel és szeretettel emlékeznek rá.

JUHÁSZ FERENCNÉ
Balmazújváros

„Ha csak teheted, élj mindig úgy, hogy az emberi szellem kristályba fagyott remekműveinek egyikét mindennap megszemléld, s ha néhány pillanatra is! [...] Az emberi szellem teljessége a tiéd is. Élj vele mindennap, ahogy lélegzik az ember.”
(Márai Sándor, 1943)

Cs

CS. NAGY LAJOS (Gyoma, 1955. április 29. – Gyomaendrőd, 2019. január 1.) általános iskolai tanár, gyógytestnevelő

Édesapja, Cs.Nagy Gábor a Gyomai ÁFÉSZ elnökeként irányította a város kereskedelmi hálózatát. Édesanyja, Boruzs Magdolna tanítóként végzett, iskolatitkárként vonult nyugdíjba. Édesapja alföldi gazdálkodók leszármazottja, aki mindvégig megbecsülte a földműves életformát. Édesanyja családja aranyosszéki székely, hajdú, szepességi szász eredetű; anyai nagyapja érmelléki református lelkész volt. Három testvére közül Gábor a debreceni Erdey-Grúz Tibor Vegyipari Szakközépiskola és Kollégium tanára, majd igazgatója volt nyugdíjazásáig, István bátyja a Mátrai Hőerőmű nyugdíjas gépész üzemmérnökeként Gyöngyösön él, Magdolna nővére kémia–fizika szakos középiskolai tanárként dolgozott szülővárosa gimnáziumában. A család értékrendjét mutatja, hogy unokatestvérei is diplomások.

A hattagú család az 1950-es években igen szerény körülmények között élt, a ház körül minden gyermeknek megvolt a maga feladata. A fiúk édesapjuktól (fiatalon jegyzett labdarúgó) örökölték a sport iránti érdeklődésüket. A szülők elvárása, hogy gyermekeik szorgalmasan tanuljanak. Ehhez minden otthoni támogatást megadtak, áldozatokat is vállalva diplomához juttatták gyermekeiket.

Cs. Nagy Lajos a helyi gimnáziumban érettségizett. Bár széles humán érdeklődési köre volt, egyértelműen a sport (főleg a kosárlabdázás) jelentette számára a legfőbb elfoglaltságot. Diplomáját Szegeden kapta a Tanárképző Főiskola földrajz–testnevelés szakán. Képezte magát, ezért elvégezte Békéscsabán a kézilabdaedzőit, majd Budapesten a kosárlabda-szakedzőit is. 1986–88 között a Testnevelési Főiskola gyógytestnevelő szakán szerzett másoddiplomát. Túl az 50. évén a Buddhista Főiskolán érdeklődött a vallások összehasonlítása iránt, de hamar összegzett: „egy az Isten”.

1980 nyarán megnősült, felesége Ricsey Edit, a gimnázium magyar–történelem szakos tanára. Igazi szellemi partnerek voltak egymásnak, hatott rá nagy műveltségű apósa, a tanár Ricsei Balázs is. 1982-ben megszületett fiuk, Balázs (testnevelés–rekreáció szakos tanár), majd 2 év múlva Ágnes lányuk, aki kommunikáció–művelődésszervező szakon végzett, jelenleg a Kolibri Kiadó projektmenedzsere.

Két év **dévaványai** tanítás után került **Gyomára az 1. Sz. Általános Iskolába** (később Kis Bálint Általános Iskola), ahol élete végéig dolgozott.

Cs. Nagy Lajos sokszínű egyéniség volt, szinte minden ismerőse ezt emeli ki legfőbb jellemzőjeként. Ifjúkora már bárhová került, rövid időn belül a központ lett, mozgatórugója a közösségeknek: legyen az osztály, sport, tantestület... Mindig mindenütt átadott lelkesedéséből, lendületéből. Kedves idézete Cicerótól, amelyet fába is vésett családi házuk bejáratánál: „ADJ TÜZEDBŐL LÁNGOT ANNAK, AKI KÉR!”

„*Gyermekszeretete, az emberek iránti empátiája, sokoldalúsága példaértékű a következő generációk számára...*” – írta róla *Valuska Lajos* (középiskolai tanár). Személyének lényegét legjobban a már rálátással bíró tanítványok visszaemlékezéseiből ismerhetjük meg.

„*Talán az édesanyjánál kezdeném. Tündéri kedves volt, iskolatitkárként mindig mosolygott a gyerekekre. Tanár úr állított erre a pályára. Azt vittem tovább, amit ő adott*” – *Dávid Zsolt* (földrajz–testnevelés szakos tanár).

„*Tanár úr olyan szint tudott adni a földrajz- és testnevelésóráknak, hogy ezért minden gyerek imádta. Ha 20-30 év után észrevett egy tanítványt az utcán, akkor képes volt leugrani a Babettáról, mert őt tényleg érdekelte, hogy mi történt azóta velünk*” – *Szujó Tibor* külkereskedő. „*1985-öt írtunk, új osztályfőnököt kaptunk. Tudtuk róla: farmer szerelésben jár, nagy göndör a haja, a hangja betölti a teret. Nem hasonlított az addigi tanárainkra! Ő lett a kéziedzőnk is: kapitány volt a szó legnemesebb értelmében egy olyan rendszerben, ahol különknek számított az öltözködése, a véleményei miatt. Különleges képessége volt, hogy a lelkünkhöz eljusson! Sajátos humora, a bajusza alatti csibészes mosolya is segített. Sportszarnok nélkül is olyan csapatot csinált belőlünk, hogy egy idő után valódi ellenfélként tekintettek ránk. Megtanított az egymásért való küzdelemre! Jó tanár és jó ember volt*” – *Kelemen Péter* buszvezető.

Buza Sándor (kézilabdása): „*Lajos, vagy ahogy mi hívtuk a „mi Csönink” személyiségéből sugárzott a szeretet, megértés. Mindenkit önmaga képességeihez mértén értékelt, ösztönzött. Megtanított elfogadni a saját és társunk hiányosságait. Nyitottsága, életszeretete egy pillanat alatt ránk ragadt.*”

„*Kemény, igazságos, következetes tesitanárunk volt. Büszkén gratulált szakedzői eredményeimhez*” – így látta a kitűnő adottságú diák, *Fási Tibor*.

Tömören összegez egy „csibéje” (kézise): „*Két dolog volt neki, ami nagyon keveseknek, együtt meg még kevésbé: szíve és egyénisége!*” (*Fekete Lajos*)

Lelkesedését a földrajz tanításában is átadta. „*TANÁR ÚR* kezei alatt váltam igazi földrajz fanatikussá” – írta ki halálakor az általa szerkesztett Köröstáj netes oldalra *Erdős Dániel* geológus, kutató.

Így emlékezik rá *Nagy Erika*, a földrajztudományok kandidátusa: „*Amit tanárainktól kaptunk, velünk marad. Nyolcadikban az egyik órán sokak által szívből utált téma, Magyarország gazdaságföldrajza került terítékre. Tanár úr láthatóan küzdött magával, majd annyit vésett a táblára: LKM (Lenin Kohászati Művek). Ezután magyarázott a szocialista iparosításról. Egyszerre volt mélyen rendszerkritikus (számunkra kissé sokkoló) látélet, ugyanakkor az ellenvélemény nyílt, nagyon vagány felvállalása egy kritikát nem*

toleráló rendszerben. Számomra pedig nem csekély ösztönzést adott ahhoz, hogy máig a gazdaságföldrajz kritikai áramlataival foglalkozzam. Hosszú, estébe nyúló délutánokat töltött azzal, hogy a továbbtanulók számára mélyebb tudást adjon. Megértettük, hogy az élet bármely területére kerülünk: fontos az inspirálás, képessé kell tenni másokat arra, hogy tájékozódjanak, nyitott elmével forduljanak egymás felé. Merjünk kritikusak és nonkonformisták lenni.”

Különös érzékenysége volt a gyengék, elesettek, elhanyagolt vagy kezelhetetlenek kikiáltott diákok iránt. A gyámügy, sőt a rendőrség is bízott rá gondot jelentő fiatalokat utókísérésre. Elvárásoltak hívta a ma már autistaként számontartott ifjakat. Ők is megérezték, hogy szereti őket. Törődött a gyengébb testi képességűekkel. Nála nem csak a teljesítmény számított az értékelésnél, az érdemjegyekbe beszámította a szorgalmat is.

Pályája kezdetén kosárlabdaedzést tartott lányoknak. Volt az általános iskolás fiúk és a férfi kézilabdások edzője is. A kézilabdás lányoknak létrehozták a gyomai Női Kézilabda Sportegyesületet (NKSE), amelynek elnöke és az utánpótlás-edzője ő lett. Vitte fia kosárlabdás barátait az „utcai kosárlabda”-versenyekre. 2000–2004 között a gyomai Sportcsarnok vezetését két kartársával átvette, s a fiatalok teljes korosztályát lefedték alapos programjaikkal. Saját ötlet alapján éveken át önkéntesen szervezett „oviuszi” foglalkozásokat, sajnos mire saját gyerekei életkorban odaértek volna, felső parancsra beszüntették: „*Nem fér bele a tanmenetbe!*” Rengeteg gyermeket tanított meg nyaranta úszni az általa szervezett tanfolyamokon.

Mindig is mélyebben érdekelte az izomzat leterhelése, ezért szerezte meg a másoddiplomát: gyógytestnevelést tanított, műtétek utáni rehabilitációt vállalt. A Gyomai Fürdőben haláláig vezetett gyógyító vízitornát és gyógyúszást is.

Néhány éve szülővárosában „Földgömbök és térképek” címmel állított össze kiállítást, amellyel egy másik szenvedélyébe, a gyűjtésbe engedett bepillantást.

Régi diákjainak bejegyzései a neten halálának hírére: „*Tankérem! Többé már nem beszéljük meg az élet nagy dolgait egy sör mellett, mégis itt leszel közöttünk!*” (Tóth Gellért, kamionos)

„Általa is gazdagabb lett a világ és benne mi is.” (Vatai Gyula hitoktató):

Dabasi-Kovács Ágnes (diák, majd kartárs): „Tőle sokszor annyi is elég volt, hogy »nincs semmi baj«, és akkor tényleg elhittem, hogy nincs semmi baj. Imádtam tőle kérdezni, mert minden kérdést komolyan vett, s ez egy ősbizalmat adott.”

„Úgy tudott figyelni rám, amikor a munkámról beszéltem, hogy elhittem: én vagyok közel s távol a legjobb tanár.” (Gődény Edit gyógypedagógus)

Értékeremtési igényét mutatja, hogy az ő kezdeményezésére nevezték el a Sportcsarnokot a gyomai származású Varga Lajos tornász olimpikonról. Másik tervét is megvalósította: Sipos István református lelkész, a teológia professzora nevét vehette fel a templom melletti sétány.

Cs. Nagy Gábor: „Legidősebb testvérként az alkotóművész teljesítményét emelném ki: ennek nem volt előzménye a családjában. Rájött a fa, az agyag megmunkálhatóságára, a faragás, a szobrászat szépségére, és autodidakta módon fejlesztette ezirányú képességét. Máig előttem van a kép, amikor „bemutatta” szeretett kislányát, Ágít az ő fej-szobraként. Alkotásai túlélnek bennünket, sőt hatnak az utánunk következő generációkra is – együtt őrizzük az emléket.”

Cs. Nagy István: „A 21. század szellemi mainstreamje nem kedvez a reneszánsz szellemiségnek – a mai élet valamennyi szegmensében a fő vonulat: a specializálódás; ez

pedig ellentmond a polihisztorságnak. Öcsém hitte és vallotta a reneszánsz gondolatiságot: a világmegismerés mohó vágyát, az emberi lélek mélységeinek vizsgálatát, az emberi élet „miértjeire” adandó válaszok megszállott keresését. Tette mindezt belső derűvel, amely csak keveseknek adatik meg. Elhivatott érdeklődéssel foglalkozott az emberi lét meghatározó kérdéseivel, a vallásfilozófiákkal, a művészetekkel. Nagy zenerajongó volt, fiatalkorától kezdve koncertekre (rock, jazz) járt; csendes, elvonult meditációi során is szólt az inspiráló zene. Fájdalmasan korán – 63 évesen – távozott közülünk, mégis teljes életutat hagyott maga után. Öcsém, a 21. század reneszánsz Szindbádja szívünkben él tovább!

Ricsey Edit: „Bár volt egy időszak, amikor többet akart elvenni az élettől, mint amit az nyújtani szánt, de senki mástól nem kaptam annyit, mint tőle. Gyermekeink: Ági, Balázs meg a négy fiúunoka pedig maga a csoda...”

Cs. Nagy Ágnes: „Boldog vagyok, hogy én lehettem a lánya. Apa hazaért, de ahogy megígértük egymásnak, azóta csak egyre többet találkozunk. Semmi más nem számít.”

Halála után róla neveztek el egy sportrendezvényt: Cs. Nagy Lajos Kézilabda Emléktorna, s a város „posztumusz” átadta a „Gyomaendrőd Sportjáért Emlékplakett”-et a gyermekeinek.

„Lehet, hogy nem az élet igazságtalan, hanem mi vagyunk ostobák, s nem értjük az életet” – utolsó sms-e legelső gyomai tanítványai részére.

Alkotásai: 1985 körül kisebb szellemi válságba került: szerencsére hallott egy előadást Balczó András öttusázótól, amely elindította: meg kell találnia önmaga útját. Ekkortól kezdett el a kompozíciók létrehozásán gondolkodni; szerteágazó fantáziája lekötötte agyát. Segítséget kért fafaragóktól, asztalostól, fémmel bánó szakemberektől. A szobrászlapok megtanulásában helyi művész, Juhász Sándor volt az „öreg mestere”.

Nyergestető, 2023.

Cs. Nagy Lajos indította el szülővárosában az Őszi Tárlatokat. Régóta tervezett maga körül egy „kulturális szigetet”, ezért a családi házában „művészeti nyári napokra” gyűjtötte össze a helybéli képzőművészzel, zenével, irodalommal foglalkozókat.

Szüleinek, majd apósának elkészítette a fejfáját. A jelképek rendszere izgatta, nem csupán az alkotás. Iskolájának megfaragta „A Tanító” alakját. Legmonumentálisabb alkotásának Erdélyben a Nyergestetőn felállított 3-as kompozíciójú faragott emlékfáját tartotta: címertartó, huszár, angyal. Alkotói örömmel hallgatta, hogy egy erdélyi iskola az ő faragásai előtt tartotta megemlékező ünnepségét. A gyomai katolikus templomban található alkotása márványból, drótból, üvegből: „Égi hírnök”.

Munkáit a városra hagyta. Önálló kiállítást halálának első évfordulójára „Angyalszárnyon” címmel alkotótársra, dr. Szonda István szervezett, ő készítette el a család kérésére a fejfáját is.

Források:

Családi krónika (Cs.Nagy István);

Felesége korabeli naplója;

Videokrónika: Őszi Tárlat 2017. 10. 27. és 2018. 10. 12.;

Cs.N.L. kisplasztikáiról 2018. 03. 03.

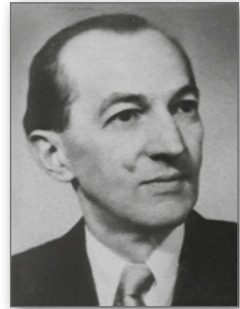
RICSEY EDIT, Zugló,
CS. NAGY ÁGNES, Kisoroszi,
CS. NAGY BALÁZS, Gyomaendrőd

CSEH ANTAL (Székesfehérvár, 1906. február 3. – Székesfehérvár, 1973. április 12.) középiskolai tanár, tanítóképző intézet igazgatója

Büszkeséggel tölt el, hogy édesapám, Cseh Antal életútjáról megemlékezés jelenik meg a Pedagógusok Arcképcsarnoka című kiadványban.

Büszkeséggel tölt el az is, hogy az emlékeztetőt én írhattam arról az emberről, aki nemcsak nekem volt példaképem (amellett, hogy apám volt, nevelőm, útmutatóm, mentorom), hanem sok tanítványának is. Akárhányszor vele együtt jelenhettem meg valahol, éreztem a feléje áradó tiszteletet, szeretetet.

Cseh Antal Székesfehérváron született. Édesapja cipész kisiparos volt, édesanyja háziasszony, feleség, anya. A házaspárnak két gyermeke született több mint húsz év különbséggel. Így testvére nemcsak a bátyja volt, hanem tanítója, nevelője is egyben. Az idősebb fiút a számok világa csábította el, – később megyei számviteli főtanácsosként dolgozott – de meghatározó volt életében az irodalom, a költészet szeretete is. Mecénása volt a fiatal költőknek, támogatta a lapkiadást. Részt vett a Vörösmarty Társaság megalapításában is. Ezért nem véletlen, hogy öccse a mesék, versek világában nőtt fel. Ez egész későbbi életére nagy hatással volt. Az élénk eszű, érdeklődő kisdiaáknak az elemi iskola és az érettségi után nem volt kérdéses a pályaválasztás. Diplomáját Péccsett szerezte meg magyar irodalom szakon. Későbbi feleségét az egyetemi évek alatt ismerte meg. Pécsi lány volt, aki szintén magyar szakos tanár lett. Közös életüket Székesfehérváron kezdték. Két gyermekük született: 1938-ban Attila, 1943-ban Ildikó (e sorok írója). Az ifjú irodalomtanár eleinte újságíróként tevékenykedett bátyja szárnyai alatt, de az igazi közege az iskola, a diákok, a tanítás volt. Tanított középiskolában, tanított szakértésigizőket. A kiteljesedést számára az jelentette, amikor 1953-ban kinevezték a **Székesfehérvári Állami Vasvári Pál Tanítóképző** igazgatójának. Itt sokoldalú feladatot látott el. Megismertette a kezdő tanítóképzősökkel, tanáraikkal a pedagógusi élet szépségeit, forté-

lyait, megszerettette a verseket, megláttatta mindenben a szépet, ugyanakkor következetes példamutatásával, szigorával pontosan és lelkiismeretesen dolgozni is megtanította őket. Sok akkori tantestületi tag szerint a Tanítóképzőnek nemcsak nagyszerű, összekovácsolt tantestülete volt, hanem olyan baráti közössége, amelyben jó volt dolgozni. A vezetési és munkastílus folyamatosan jó közérzetet biztosított tanárnak, diáknak egyaránt. Emberi, mondhatni baráti volt a tanároknak egymáshoz és a diákokhoz fűződő viszonya. Egy volt tantestületi tag gondolataiból: *„Cseh Antal hamar megszerette nevelőit, mi pedig halkszavú, precíz, határozott, de emberséges vezetését. Az Ő igazgatása alatt lett az iskola Vasvári Pál Tanítóképző, majd Vasvári Pál Gimnázium. Élmény volt hallgatni értekezleteit, ünnepi beszédeit. Minden megnyilatkozása irodalmi alkotás volt. Amilyen elegáns volt Ő maga, olyan rendezettek voltak cselekedetei, gondolatai.”* (Mihályi Gyuláné ének-zene szakos tanár)

A Székesfehérvári Ferenc József Nőnevelő Intézettől örökölt tanítóképzős osztályok és az 1-4. osztályos gyakorlóiskola számára 1950/51-es tanévtől újra ötéves képzést vezettek be a most már Székesfehérvári Állami Tanítóképző Intézetben, amely ez időtől viselte a Vasvári Pál nevet.

1955-ben a következőket jelentette Cseh Antal igazgató a minisztériumnak: *„A rajz, ének–zene a tanítóképzés egyik központi területe intézményünkben. A falura kikerülő tanítók a munkahelyükön a kulturális, esztétikai nevelés terén hasznosak legyenek. Az itteni énektanítással növendékeink még a felső tagozatban is megállják a helyüket.”* Ez az írás is rávilágított arra, hogy milyen lelkesen szorgalmazta az ének–zenei általános iskola beindulását, amely az első években a Tanítóképző gyakorlóiskolája volt. Cseh Antal igazgató hosszú évekig énekelt a pedagógus kórusban, melynek lelkes toborzója is volt. Az iskola kórusának minden városi és vidéki szereplésén megjelent.

Cseh Antal 1957. április 10-én a Művelődési Minisztériumba küldött levelében a tanítóképzés sorsáért aggódott. Úgy látta, hogy a továbbiakban nem tudja megmenteni a tanítóképzést Székesfehérváron. Ezért javasolta, hogy engedélyezzék a négyosztályos zenei gimnázium létrehozását. Javaslatát tett követte. Ezt bizonyítja a Székesfehérváron ma is működő Kodály Zoltán Általános Iskola, Gimnázium és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és a tanítóképzőből kinőtt **Vasvári Pál Gimnázium**. Az igazgató úr javaslata termő talajra hullott, nem volt hiábavaló alkotó pedagógiai tevékenysége.

A tanítóképzőből gimnáziummá alakított Vasvárit 1962-ben szakközépiskolává változtatták át. A gimnáziumi képzés teljes megszűnését Cseh Antal akadályozta meg, mivel kezdeményezésére megszervezték az ének–zenei tagozatot, majd az általános iskolát is. A minisztérium kérésére tájékoztatást adott a lehetőségről, s egyben arról is, hogy biztosította a személyi és tárgyi feltételeket. Személyi feltételként felsorolta az ének–zenét tanító pedagógusokat (Kneifel Ferenc, Mihályi Gyuláné, Pakodi Ferencné), akik a tanítást magas szinten művelni tudták. Tárgyi feltétel az Állami Vasvári Pál Tanítóképző gyakorló általános iskolája volt. A tanulók az ének–zene tanulása mellett kiemelkedő tanulmányi eredményt értek el év végén.

A történetírás megállapította (50 éves a „székesfehérvári ének–zenei”), hogy: *„A Vasvári Pál Tanítóképző Intézet volt az a műhely, ahonnan kinőtt az ének–zenei általános iskola.”* Ez egyben Cseh Antal intézeti igazgató szakmai és az ügyben mutatott alkotó hozzáállását dicsérte.

Az új tagozat hamarosan sikeres lett nemcsak a városban, de a megyében is. Közben az iskola új épületbe költözött. Egy súlyos betegség ezeket az éveket már nehezebbé tette édesapám számára, így amint lehetett, nyugdíjba vonult. 50 éve, hogy meghalt, de nap mint

nap találkozom volt diákokkal, akik nagy szeretettel és tisztelettel emlékeznek rá!

Egy tanítvány visszaemlékezése: „Cseh Antal Igazgató Úr egy tanítóképzős osztály megmentője volt. 1954 szeptemberében kezdtük tanulmányainkat a képzőben. A 23 főből 20 kollégista volt. Engem 50 Ft kollégiumi díjjal vettek fel. S talán mindannyian hasonló térítési díjat fizettünk. Azonban októberre már megemelt díjat kellett volna fizetnünk. Szinte ötszörösére emelkedett a fizetni való. Az egész osztály úgy értékelte ezt a nem várt változást, hogy szüleink ezt nem tudják fizetni. Ezért úgy döntöttünk, hogy szeptember végén összecsomagolunk és hazaköltözünk. Vége a tanulmányainknak! Megdöbbsent az osztályfőnökünk és az igazgató úr is. Ezt ők el sem tudták képzelni! Ezért az Igazgató Úr egyenként magához hívott bennünket egy kis beszélgetésre. Tájékozódni kívánt döntésünk háttéréről. Belátta, hogy szegény család gyermekei vagyunk. De mégsem akarta, hogy megszakítsuk tanulmányainkat. Nagyon kért bennünket, hogy jöjjünk vissza hétfőn vagy később. Mi tudtuk, hogy tanítók szeretnék lenni! Otthon szüleinkkel megkezdődött az „alkudozás”. A következő héten visszazállingóztunk. Újra együtt volt a 23 fő! Igazgató Úr és tanáraink biztattak bennünket, hogy tanuljunk jól, s a tanulmányi eredményüinktől függően csökkenni fog a kollégiumi díjunk. Én négyes rendű lettem félévkor, ezért csökkent a díjam 275 Ft-ról 140 Ft-ra. Ha akkor az igazgató úr elfogadja és megérti döntésünket, abban az esetben 23 tanítójelölt elkallódik, s 23 pedagógussal (iskolaigazgatóval) kevesebb lett volna az elmúlt 50 évben. Utólag derült ki, hogy egyik osztálytársunk a családi háttér miatt nem tudja fizetni a kollégiumi díjat, ezért otthon maradt. Az Igazgató Úr hívására visszajött. Majd keresünk megoldást, mondta. Több évtized után tudtam meg, hogy az osztálytársam díját a TANTESTÜLET fizette. Nem tudom, volt-e még egy ilyen tantestület a világon?! Azóta is hálával gondolunk az Igazgató Úrra és a tantestületre. (dr. Gulyás Antal, volt tanítvány).

Lánya,
CSEH ILDIKÓ

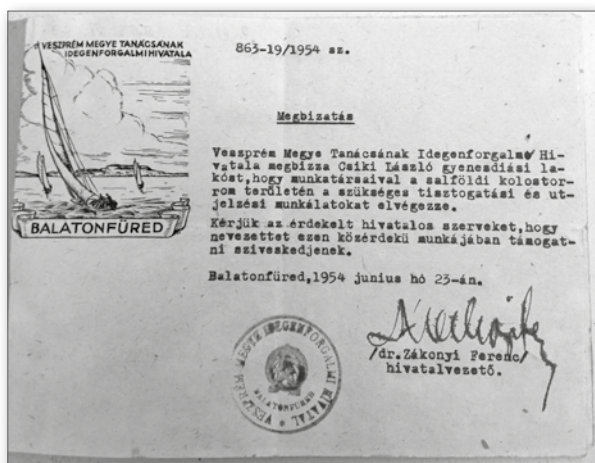

CSIKI LÁSZLÓ (Magyarköblös, 1897. augusztus 25. – Keszthely, 1988. október 13.) mezőgazdász, főiskolai tanár, szakíró

A Kolozs megyei család megkülönböztető nevét az erdővidéki Nagyajta, Kriza János unitárius püspök és a székely népköltészet gyűjtője szülőfalujának tiszteletére választotta. Mezőgazdász, főiskolai tanár és szakíró volt, aki takarmányozási, agrártörténeti és honismereti tanulmányokat közölt.

Gimnáziumi tanulmányait Désen végezte. 1919-ben **Magyaróváron**, a gazdasági akadémián diplomázott. 1944-ben ugyanott

ben adjunktus lett. 1925-től 1932-ig a Keszthelyi Gazdasági Akadémia gyakorlati tanszékén dolgozott, amelynek vezetésével 1929-ben bízták meg. 1932–1944 között Budapesten a **Földművelésügyi Minisztérium** szakoktatási főosztálya alkalmazta az **Állatorvosi Főiskolán** a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karának Állatorvosi Osztályán a mezőgazdasági termelés tantárgy meghívott előadójaként. Oktatott a **Műegyetem Közgazdaságtudományi Karán** is. 1933-ban nevezték ki akadémiai tanárnak. 1934-ben részt vett a **Magyar Mezőgazdasági Múzeum** újjászervezésében. Tíz évvel később tért vissza ismét **Keszthelyre**. 1946 májusától egyetemi tanárként az Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági Tudományi Karának keszthelyi osztályán az **Alkalmazott Mezőgazdasági Üzem** tanszékvezetőjeként irányította a Gazdasági Oktatási Főigazgatóság Dunántúli Kirendeltségét. Egészségi állapotára tekintettel 1948-ban nyugdíjazták. 1954-től 67-ig megalapozta és vezette a Keszthelyen az újra megnyitott akadémiai könyvtárat. Gondos munkáját gyarapodási jegyzékek, leltári ívek és címkék őrzik jellegzetes kézírásával. Különösen közbenjárásának és együttműködésének köszönhetően Balassa Iván Herder-díjas néprajzkutató főigazgató 1972-ben megalapította a Magyar Mezőgazdasági Múzeum keszthelyi **Georgikon Majormúzeumát**. Csiky Lászlót Georgikon Emlékéremmel, valamint „Keszthely városáért” emlékjelvényvel tüntették ki. Majd 1979-ben az egyetem tiszteletbeli doktorává avatta. Kilencvenedik születésnapján az Elnöki Tanács „Munka Érdemrend” arany fokozatával ismerte el áldozatos életművét.

Fatornácos erdélyi hangulatot idéző lakóházát Gyenesdiáson az új tulajdonosok átalakították, ő maga pedig a családjával együtt Keszthelyen töltötte idős alkotó éveit. Amikor már fájdalmas ízületi betegsége és műtétje miatt nem tudott bejárni az egyetemre, a lakásán fogadta látogatóit: a diákjait, a szerzőtársait, a kortárs és fiatal természet- és helytörténeti kutatókat, mint Kiss Tibort, Hertelendy Lajost, Eszes Lászlót, Szabó Sándort, illetve a mezőgazdasági hangarchívumot készítő, múzeumbarát-körös Gránicz György adjunktust. Továbbá a Helikont kutató Cséby Gézá, a könyvtáros - levéltáros Pétervári Andrást, és természetvédő botanikusként barátját, szerzőtársát, dr. Szabó Istvánt is. Családi vendégkönyve nemzetközi híru tudós, szakember látogatók elismerő bejegyzéseit őrzi.

Dr. Szabó István nagyon jól ismerte Csiki László kiterjedt munkásságát, és az alábbiakban foglalja össze közös élményeiket: „*Csiki László ereje teljében rendszeresen szervezett természetjáró túrákat a Keszthely környékét megismerni vágyó lakosoknak*

megkapta a mezőgazdasági főiskolai oklevelet. Tagja volt az akadémiai evezős csapatnak.

Kezdetben gyakornok volt a **Növénytermesztési Tanszéken**, majd 1919 végétől 1921-ig Czell Vilmos nagybirtokosnak, az erdélyi Múzeum Egyesület egyik alapítójának gazdaságában alkalmazták a Szilágysági **Zilahon**.

Miután Erdélyből kiutasították, visszatért gyakornoknak a magyaróvári tangazdaságba. 1921-ben kinevezték **gazdasági akadémiai segédtanárnak**, majd 1924-

és középiskolásoknak, vezette a főiskola természetjáró csoportját. Az 1950-es években meghívta a csoport munkájába Darnay (Dornyai) Béla tanárt, a sokoldalú honismereti kutató muzeológust, aki a kirándulásokra gyakran velük járt. A tájak ismerete, a műemlékek, a földtan és a botanika terén értékes ismeretanyagot tanított. Az intézményi Georgikon újság hasábjain kirándulási célpontokat és útvonalakat, beszámolókat ismertető, a turizmust és a természetjárást népszerűsítő cikkek jelentek meg rendszeresen. Egyetemi autóbuzos túrán láthattam a ma már rossz emlék vasfüggöny előtti utolsó évben a kőszegi Hétforrást, a meseházat, a Stájer-házakat, a szelídgesztenyést. Emléktúrákon, vartúrákon, és tájékoztatósi futóversenyeken vehettem részt. Megismerhettem például a liszteskankalintól díszítő és fenékforrásoktól csillogó, sajnos a kiszáritott lesencei láprétet, az uzsai tőzegmohás halastavakat, a kavics konglomerátumon szaladó Lesencét, a Kovács-hegyi bazaltutcát, a tündérrózsás tavat, és számos, azóta felújított, feltárt turisták számára közkinccsé lett látnivalókat.”

Csiki professzor úr, a kedves Laci bácsi munkássága nem múlt el nyomtalanul. Tanítványainak tanítványai folytatják örökségét. A Keszthelyi-hegység területén 2014-ben a gyenesdiási Forrásvíz Természetvédelmi Egyesület tagjai, akik a forrásokat felöltöztették, közel 180 km hosszon minden jelzett turistautat újra festett a Bakonyerdő Zrt. és a Magyar Természetjáró Szövetség segítségével. Az FM országos túrajelzés és országos Kékkör megújító programja keretében a Balaton-felvidéki Nemzeti Park közreműködésével született újjá. Környékünkön elevenen él a hagyományos bakancsos turizmus, a természetjárás „kiszolgálói” az országos kéktúra, a legszebb balatoni panorámákat felfűző egézsnapos Darnay-emléktúra, a „linea sacra” (fénykereszt – Patrona Hungariae szobor), a Hunyadi-kör és több tanösvény. A Pad-kői kilátónál zalai természetjárók emlékhelye létesült.

Közkedvelt, rendszeres tömegsport teljesítménytúra a „Keszthely 40-es pillangó”. A Csiki László nevét viselő első egyetemi emléktúra a Keszthelyi-hegységben 2008. február 16-án volt, és attól kezdve a Balaton-felvidék több – hagyományosan tömegközlekedéssel vagy csillagtúrával elérhető – útvonalán jelentős érdeklődéssel kísérve kerül megrendezésre.

A Csiki-féle Balatonfelvidék (1965) és a Bakony (1966) útikalauz olyan részletes alapmű, ami az 1927-ben kiadott „Dornay-Vigyázó-féle *Bakony* után hiánypótló alkotások közé tartozik. Megjelenését megelőzte a turistaútvonalak pontos feltárása, a régiék és az újak jelölése, térképi rögzítése, leírása is, ami igen nagy kitartást és nem veszélytelen munkát igényelt tőle. Elmondása szerint Zákonyi Ferencsel, Füred polihisztorával együtt dolgozva csak a legsűrűbb bozótosokban elbújva merete elővenni – hivatalos engedély birtokában is – a rendelkezésére bocsátott katonai térképeket. A kötetekben a részletes túraleírásokat nagyon alapos földtörténeti, természetrajzi, történelmi, műemléki, település- és gazdaságföldrajzi ismertető, valamint gyakorlati útmutató előzi meg. Az útikalauzok szövege és illusztrációja mára archívértékű lett. Olvasása élmény, de terepi használatra nagy gyakorlatot, körütekintést igényel, a több mint fél évszázad során végbement változások miatt pedig valódi kihívás.

Csiki László véleménye az utazásról: „*miért utazzunk távoli vidékre, ha még a szomszédban sem jártunk...*” mai szemlélettel talán furcsának tűnik, pedig arról van szó, hogy távoli utazásainkat határon innen és túl ne csak hírek, hirdetések alapján, világhálón vagy tévé előtt ülve tervezzük. Helyi kincseink megbecsülésén, tapasztalati megismerésén, mind jobban táguló körben való viszonyításán alapul a magunk egészsége, helyes önértékelése, településünk, tájegységünk, hazánk, magyarságunk valós megítélése a nagyvilágban, – így értelmezte Csiki idézetét dr. Szabó István, nyugalmazott tanszékvezető, egyetemi tanár.

Csiki László főbb művei:

- Zöldtakarmányok konzerválása. Keszthely, 1928.
- Magyarország takarmánysilói. Keszthely, 1931.
- A takarmányok helyes konzerválása, raktározása, és előkészítése. Budapest, 1936.
- Mezőgazdasági szakoktatásunk kialakulása, fejlődése és mai helyzete. Budapest, 1941, 1943.
- A Keszthelyi Agrártudományi Főiskola története. Keszthely, 1966. (német, angol, orosz nyelven is).
- Intézményünk története a Georgiontól napjainkig. Keszthely, 1971.
- Belák S., Csiki L., Füzes M., Pákay Zs., Sági K., Szekeres V.: Georgikon. 175. Budapest. Mg. Kiadó, 1972.
- Agrártudományi Egyetem Keszthely, Keszthelyi és Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Karának története. Keszthely, 1981.
- A keszthelyi agrár felsőoktatás története. Keszthely, 1989.
- Csiki L., Felleg J.: Belák Sándor élete és munkássága. Keszthely, 1989.
- Csiki L.: Portrék a múltból. (Láng Gézárol - Magyar Életrajzi Lexikon) Geológia, 1980.
- Csiki L., Iványi B., Sági K., Péczely P., Rákosi T.: Keszthely és környéke. Veszprém Megyei Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala, 1962.
- Sági K., Iványi B., Péczely P., Csiki L.: Keszthely, Veszprém, é.n.
- Csiki L., Darnay (Dornyay) B., Horánszky A., Kessler H., Loksá I., Örvös J., Zákonyi F.: Balaton-felvidék útikalauz. Budapest Sport Kiadó, 1965.
- Csiki L., Darnay B., Fekete G., Kehrer Gy., Kertész Gy., Örvös J., Scherer J.: Bakony úti kalauz. Budapest Sport Kiadó, 1966. Csiki László: Keszthely Georgikon Majormúzeum. Tájak - Korok - Múzeumok 251. Budapest, 1986.
- Sági K., Iványi B., Péczely P., Csiki L.: Keszthely. Budapest, 1955.

DR. SZABÓ ISTVÁN
professzor emeritus, Keszthely,
Unokája,
TÜTTŐ ILDIKÓ, Keszthely,
KISS ERZSÉBET,
Debrecen

„Nem lehet játszva tanulni, mert a tanulás fáradtságos.”
(Arisztotelész)

D

DANKÓ ERVIN (Szarvas, 1935. január 23. – Szarvas, 2020. március 6.)
iskolaigazgató, szakszervezeti vezető

„A jó harcot megharcoltam, a pályát megfutottam, a hitet megtartottam. Most készen vár az igaz élet koronája.”
(Pál apostol)

Mióta az embert tenyerére vette a Föld, jelekbe foglalja álmait. Dankó Ervin munkásságának felidézésekor egyenesen jelrendszerekről kell beszélnünk. Kiemelkedő, karizmatikus egyénisége, iskola- és közösségszervező alakja révén mély nyomot hagyott mind Örménykút, mind Kardos és Csabacsúd neveléstörténetében, és mindezek mellett a Magyar Pedagógusok Szakszervezete legújabbkori történetében is. Nagy emberek életútját csak rendhagyó módon illik méltatni. Az alábbiakban erre teszek szerény kísérletet.

Dankó Ervin János 1935. január 23-án született Szarvason Dankó János jó hírnévnek örvendő szarvasi villanyszerelő mester és Kelemen Judit gyermekeként. Alap- és középfokú tanulmányait Szarvason, a Központi Evangélikus Népiskola és Állami Általános Iskolában, valamint az Evangélikus Vajda Péter Gimnáziumban végezte. A közösségi élet már kisgyermekkorában megragadta, és így csatlakozott a szarvasi iparosok és kereskedők gyermekei által kedvelt Gábor Áron Cserkészcsapathoz. Első diplomáját a Jászberényi Tanítóképző Főiskolán 1959-ben szerezte, majd a Szegedi Tanárképző Főiskolán 1966-ban földrajz–rajz szakos tanári diplomát kapott.

Pedagógusi pályáját 1959-ben **Alsópetényben** kezdte el, majd hamarosan Békés megye akkori egyik legfiatalabb községébe, **Örménykútra** került. 1969-től egészen 1995-ig, nyugalomba vonulásáig folyamatosan általános iskolai igazgató volt Örménykúton, Kardoson, végül **Csabacsúdon**. Vezetése alatt mindhárom község iskolájának nevelőtestülete a tanítói és a tanári hivatás magas szintjét érte el a megyében és sokszor az országban is elismert

nevelési, oktatási eredményeket mutattak fel. Nyugállományba vonulása után is élénk érdeklődéssel figyelte lakóhelyének, Szarvas városának oktatásügyét.

Hosszú éveken keresztül folyamatosan felkért szakértőként segítette az Oktatásügyekért Felelős Bizottság munkáját. Aktív közreműködésének köszönhetően az önkormányzat és a Szakszervezet között mindvégig gyümölcsöző együttműködés alakult ki.

Dankó Ervin lelkes lokálpatriótaként 1983-tól csatlakozott Szarvas Város Barátainak Köréhez, sok éven keresztül társelnökként és a seniorok tanácsának elnökeként is aktív részese volt a Baráti Kör életének.

Szakmai és közéleti tevékenységét számtalan kitüntetés és elismerés fémjelzte. Ezek közül a legfontosabbak: Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1973, Kiváló Munkáért 1983, Csabacsúdírt Emlékplakett 2004. Szakszervezeti munkájáért megkapta az Eötvös József kitüntetés bronz, ezüst, arany és vas fokozatát. 2018-ban elnöki dicséretben részesült. Mint Szarvas Város Barátainak Köre alapító tagja 2011-ben átvehette a Szarvasért Emlékplakett ezüst fokozatát. A Magyar Pedagógusok Szakszervezete mind a mai napig a legnagyobb hálával és tisztelettel ápolja Dankó Ervin emlékét. Mi sem jelzi ezt jobban, mint a halálakor megfogalmazott nekrológ néhány alapgondolata.

„In memoriam DANKÓ ERVIN (1935–2020)

Gyászoljuk Dankó Ervin kollégánkat. Szakszervezetünkbe 1958-ban lépett be. 1963-tól haláláig szakszervezeti tisztségviselő volt. 2013 májusáig Szarvason városi titkárként, Békés megyében titkárhelyettesként végezte szakszervezeti munkáját. Megyei kongresszusi küldöttként is részt vállalt a tagság képviselőjeként, továbbá az Intéző Bizottság tagja is volt. Szakszervezeti képviselőként igyekezett a mindenkori döntéshozókkal korrekt kapcsolatot tartani, így nyugodt körülményeket teremtett a helyi szervezetek fejlődéséhez. Bölcs tanácsaival segítette titkárait, hogy céljuk megvalósulhasson. 2013-tól a Pedagógusok Szakszervezete Országos Nyugdíjas Tagozatába is beválasztották. Szívén viselte ennek a korosztálynak a gondjait. Felméréseket készített, kutatást is végzett az idősek problémáiról. Több éven át üzemeltette a szakszervezet szarvasi üdülőjét. Próbálta a pihenni vágyók minden kívánságát teljesíteni. A terület vonzóvá tételéhez a várostól kért és kapott sok segítséget.

Emlékét kegyelettel megőrizzük – írta megemlékezésében a Magyar Pedagógusok Szakszervezete megemlítve azt is, hogy Dankó Ervint utolsó földi útjára 2020. március 6-án kísérték a szarvasi Evangélikus Újtemetőben.”

„Búcsúzól... írom ezt a pár sort” Így indítottam 2020. márciusában a Szarvasi7 hasábjain életem egyik legszubjektívebb nekrológját. A továbbiakban szó szerint idézem. „Fájdalom, mindent múlt időben. Amikor december 28-án a Mokkában utoljára találkoztunk, nem sejtettem, hogy a túlsó part előtt az ténylegesen a legutolsó kézfogásunk. – Mindig szeretettel látlak, mondtad. Mára a film megszakadt, földi léted bevégeztetted. A barátság, ez a máig tartó igaz történet nagyon régen, még gyerekkorodban kezdődött közted és Apáék között. Szálltak az évek, s egyszer csak az 1976-os érettségi után ott találtam magam az Idők aranyfüstjébe tűnt Örménykúti Általános Iskolában. Sorsom ajándékaként röpke másfél évtizedet dolgozhattam kezed alatt. Egy olyan ragyogóan felszerelt, modern könyvtárral, bitumenes kézilabdapályával, korszerű szertárral bíró iskola tantestületében, ahol bensőséges családi hangulat uralkodott. Az az egyszervolt iskola igazgatásod alatt élte pedagógiai fénykorát. A gyerekeink otthon voltak Budapest, Debrecen, Békéscsaba színházaiban, ragyogó asztalitenisz és atlétikai tehetségeinket országos szinten jegyezték, ahogy meseirő

tanítványainkat is. Saját csapatújságunk, akár a kerékpáros vándortáboraink híre messzire eljutott. Nem véletlen. Számítalan tehetség, szaktekintély nőtt ki hajdani iskolánk padsoraiból. Legfőbb nevelési alapvetésed – MINDEN GYEREKET SAJÁT PLAFONJÁRA KELL ELJUTTATNI –, mind a tanítványaid, mind kollégáid irányába alkalmazott emberséged, következetes szigorod és igazságérzeted mindenkori szem előtti tartásával. Azt gondolom, hogy az általad ránk – tanítványaidra és kollégáidra – örökített szeretet, becsület és következetesség, minden kőbevésett feliratnál elevebben élte emlékedet szívünkben. Egy régebbi karácsony előtt – úgy három éve lehetett – nálad beszélgettünk. Bár nagyon szerettem volna, nem tudtalak rávenni, hogy kamera előtt meséld el az életed egészét. Ehelyett egy csodálatos ajándékkal leptél meg: Irma néni olvasáspedagógiai alpművének második kiadásával.

Most már újra együtt vagytok a «kell ott fenn egy ország-ban» örökre elválaszthatatlannul. S égi katedrádon erősítéd hajdani tantestületedből előrement halhatatlan kollégáinkat. Mindent köszönök Neked. Béke és áldás poraidra, szeretett főnököm! Ég veled, Ervin!”

Végül az elmaradt beszélgetésről:

Abban a füstbe ment tervvé lett beszélgetésben pedig szépen sorjázta volna a témák. Például arról, hogy Örménykúton, az alig-alig nagykorúvá lett kisközségben – csak 1952-ben lett önálló – Dankó Ervin hogy lett tevékeny részese a falu ivóvízellátásának vagy az új családi házak villanyárammal való felszerelésének. Aztán arról is beszéltünk volna, hogy épült fel 1974-ben a fentiekben már említett négy tantermes szép, modern felső tagozatos iskola. Aztán arról is, hogy kérésére 1976 őszén a hajdani Felszabadulás Termelőszövetkezet építőbrigádja hogy varázsolta oda iskolánk udvarára a már szintén említett bitumenes pályát. Ahol aztán évtizedeken keresztül körzeti szintű focitornákat is rendeztünk. Meg arról is beszélhetünk volna, hogy 1984. február 10-én egy katonai stratégia rátermettségével szeretett igazgatónk percek leforgása alatt hogy szervezte meg hóvihár és hófúvás közepette a gyerekek azonnali és biztonságos kimenekítését.

Egy külön fejezet lett volna abban a beszélgetésben, hogy született az 1985-ös és az 1988-as emlékezetes cseretáboraink ötlete, melyeket a Magas-Tátrában szerveztünk. Beszélgetésünkben megemlíthettük volna az Országos Béketanács rangos elismerését is. Vagy akár a korabeli katonai kollégiumokba és Honvédelmi Szakközépiskolákba, laktanyákba szervezett szakmai utakat is, melyek eredményeképpen több tehetséges diákunk választotta a katonai hivatást. Nyilván megkérdeztem volna azt is, hogyan varázsolt főnökünk mini számítógépparkot Örménykútra jó 40 évvel ezelőtt, amikor a megye iskoláiban a számítógépeknek nagyjából a hírét hallhatták. Szót ejthettünk volna arról a ma már hihetetlennek tűnő kapcsolatról, ami a hajdani Hungarofrukt és iskolánk között alakult ki, aminek eredményeképpen több ezer kötettel gyarapodhatott iskolai könyvtárunk állománya, majd a hatalmas vállalat 1977 májusában három napon keresztül Budapest legszebb helyein látta vendégül az Örménykúti Általános Iskola apraja-nagyját. Hogy miért is? Mert igazgatónk volt az egyik legnagyobb közösségi szervező, kapcsolatépítő személyiség, akit valaha is ismertem. Sorolhatnánk tovább e rendhagyó emlékezést, de azt gondolom, hogy a fentiek röpké vázlatként is érzékeltetik, miben rejlett Dankó Ervin pedagógiai munkásságának lényege. Amely munkásság fáklaként világíthat az utánunk jövő, katedrára készülő ifjú tanító- és tanárnemzedék előtt.

SZENES JÁNOS

Szarvas

DR. DENDÉLY BÉLÁNÉ Beitler Dóra Ilona (Tornalja, 1918. február 15. – Budapest, 2008. szeptember 2.) tanító, tanár

*„Hitte, munkája nemes,
vitte a lámpást, ment a göröngyös úton,
min menni érdemes.”*

Dr. Dendély Béláné Beitler Dóra Ilona a ma Szlovákiához tartozó Tornalján született. Édesapja Gömör megye kéményseprő főfelügyelője volt, édesanyja a háztartást vezette, egy húga volt, Margit. Gyermekkorát szülővárosában töltötte, általános iskoláit és középiskoláit itt és Debrecenben végezte.

1937-ben a pozsonyi Szent Orsolya Rendi Katolikus Tanítónőképzőben szerzett képesítést és kántori oklevelet. Abban az időben az elhelyezkedéskor előny volt, ha valakinek kántori képesítése volt, mert a falusi iskolai alkalmazáshoz ez a szolgálat hozzátartozott. 1940-ben Budapesten állami tanítóképzőt is végzett, ez volt a feltétele, hogy állami iskolában is taníthasson.

Pályáját **Jászómindszenten** (ma Szlovákia) kezdte mint kántortanító. 1941-ben férjhez ment dr. Dendély Béla jogászhoz. A házasságból három gyermek született: Béla, István és Ágota.

A háború sok megpróbáltatással járt a családra nézve: visszaköltöztek a szülői házba, és ott vészelték át a nehéz időket. A férje a fronton volt, Dórának állása nem volt, a szülei tartották el. A háború után megindult a tisztogatás és a magyarok kitelepítése, ennek a család is áldozatául esett. 1946-ban Putnokon leltek új otthonra. Ő **Putnok** melletti bányász településen kapott állást, ahová télen-nyáron kerékpárral járt tanítani. Néha a Bódva áradása miatt a bányától az állomásig tartó kötélpályán kellett a települést megközelítenie, és így a csilléken utazva jutott el az iskolába.

Az iskolában népi színelőadásokat szervezett, és a műsorokhoz zongorakíséretet adott. Nagyszerűen zongorázott, már a képzőben is sok koncerten hallgathatták játékát, barátnőjével még a pozsonyi rádióban is felléptek. A kultúra, az irodalom, a zene mindig a szívügye volt.

1951-ben a férjét áthelyezték az edelényi bíróság elnökének, így a család átköltözött az **edelényi** Couburg kastélyba. Dóra az edelényi általános iskolában tanított egészen a forradalom kitöréséig. 1957-ben ismét költözniük kellett, **Rétság**on telepedtek le. Az iskolában az igazgató helyettese is volt, mellette magyart és földrajzot is tanított.

Miután jól beszélt szlovákul, és így az orosz nyelv sem esett nehezeére, beiratkozott az Egri Tanárképző Főiskola magyar–orosz szakára. Tanári diplomáját 1965-ben szerezte meg. A magyaron kívül három nyelven beszélt: szlovákul, oroszul és németül. (Külön érdekesség, hogy 1945-ben, mikor a front Tornaljánál megállt, majdnem három hónapig Malinovszkij marsall a házukban lakott, és Dodi néni volt a tolmács).

1964-ben **Verőce**re költöztek. A helyi iskolában tanított nyugdíjazásáig. Itt ért össze a mi életünk. Akkoriban a Verőcei Általános Iskola fogadta a kismarosi gyerekeket is, a kismarosi iskola pedig a verőceinek a tagiskolája volt – csak alsó tagozattal. Néhány évig Dóra napközisként tevékenykedett **Kismaros**on, és miután a házuk a két falu határán volt, vidáman pöfögött a két helység között a Trabantjával. Talán még 80 évesen is vezette az autóját.

A magyarság szeretete, tisztelete, megőrzése lételeme volt. Tanúsítja ezt nem csak az a 1938-ból származó okirat, mely igazolja, hogy a cseh megszállás alatt „nemzethűségét megtartotta”. Ő volt, aki felfedezte a nyilvánosság számára a nagy magyar barokk író,

Gyöngyösi István Csetneken lévő sírját, melyet haláláig gondozott. (Gyöngyösi István magyar költő, alispán, országgyűlési követ, [1629–1704]. Nevét az 1664-ben nyomtatásban megjelenő elbeszélő költeménye alapozta meg.) Még a gyászjelentésére is Gyöngyösi Istvánnak Dodi néniére illő mondatait nyomtatták:

*„Józan ész, ért tanács, igaz ítélettel
Nem csak honn, de kinn is szerzett becsülettel,
Hitbéli buzgóság, istenes étellel,
Mindehhez kegyesség, tiszta szeretettel.”*

A magyar nyelv tanulása és művelése terén a legkiemelkedőbb tanulók számára díjat alapított, „Dodi néni-díja” névvel. A kismarosi iskolában 1991-ben az első díjazott Neumann Rita lett, aki szintén magyartanár. A kitüntető címet a mai napig osztják az arra érdemesnek a tanévzáró ünnepélyen.

Mindenütt nevelt: nemcsak a tanítási órákon, hanem az iskola folyosóján, az udvaron, még az utcán is. Kiváló zongorajátékával és kedves kollégájával, Bötykös Gyulával – aki a hegedűnek volt a mestere – az ünnepségeket, a tantestületi együttléteket tették derűssé.

Nem volt egyszerű, nyugalmas élete, mégis szorgalmas, jó közösségi ember lett, ezzel kárpótolva magát a sok hányattatásért. De a sok viszontagság és megpróbáltatás mellett is megmaradt igazszívű, a hivatását lelkiismeretesen végző, kiváló tanárnak, akinek embersége és magyarsága a legrosszabb időkben is irányt mutatott.

Egyik tanítványa, *Hoffmann Angéla* így emlékezik rá: *„Azóta is őrzöm »Régi szeptember emléke« című költeményét, amelyet valamelyik osztálytalálkozón kaptunk tőle. A vers egész tanítói pályáját meséli el volt diákjainak. Utolsó versszaka így szól:*

*S kérditek, mi lenne ma velem,
Ha ott állhatnék most húszévesen
A régi iskolám korhadt küszöbén?
Szívesen újra, újra kezdeném.”*

Antalics Márta így őrzi emlékét: *„Nagyon szerettem őt, kiváló tanár volt. Élete végén, amikor a kórházban feküdt, sokszor bementem hozzá. Kedvelték az ápolók is, mert még így, elesetten is fanyar humora volt. Az osztálytalálkozón – talán az utolsó előttin, ahol még ott volt – mindenki kapott tőle két idézetet. Személyre szabott írások voltak, még ma is őrzöm.”*

Gyéántdiplomájára ezt a levelet küldte egykori iskolája:

„Drága Dodi néni! A kismarosi iskola minden nevelője, szülője és kisdíákja nevében sok szeretettel gratulálunk a gyémántdiplomához!

Dendély Béláné (balról) az 1953-ban születettek osztálytalálkozóján

Sokszor emlegetünk, és jó érzéssel gondolunk rád. Virág helyett fogadd tőlünk ezt a rövid írást, mert amikor elolvastuk, te jutottál az eszünkbe: »Örvendj a hóvirágnak, az ibolyának és a búzavirágnak. Az erdő csöndjének. Ha egyedül vagy: annak, hogy egyedül lehetsz. Ha nem vagy egyedül: annak, hogy nem kell egyedül légy. Vágódj arra, amit a holnap hoz, és örvendj annak, ami ma van. Minden talajban megterem valamiféle virág. Minden napnak van valamilyen öröme.« (Wass Albert: Te és a világ)»

Az 2008-ban bekövetkezett halála pótolhatatlan úrt hagyott a családban. Mi ekkor már elszakadtunk tőle, mert életének utolsó két évében beköltözött a fiához Budapestre. Szorgalma, műveltsége, konzervatív, okos gondolkodása azonban a mai napig példa azok előtt, akik ismerték és szerették. Budapesten, a Tamás utcai temetőben helyezték örök nyugalomra.

Így emlékezett rá egyik volt kolleganője, *Somogyi Péterné Jehodek Erzsébet* tanító, drámatanár: *„Most is visszacseng fülemben, amit az egyik beszélgetésünk során mondott: Én nem szeretek elindulni, sőt megérkezni sem igazán, inkább úton szeretek lenni.*

Kedves Dodi néni! Én úgy gondolom, megérkeztél. Nyugodtan ülj le az út szélén, és tekint vissza arra a hosszú, poros útra, amelynek szegély- és mérföldköveit a gyerekek mosolya jelenti. Gyönyörködj a hosszú útban, és a mosolyod üzenje azt, hogy a pedagóguspályát, a hivatást, az életet csak így érdemes végigélni, s milyen jó is ezt így csinálni!”

A dunakanyari Kisduna újságban ez a rövid írás jelent meg halála idején V. L. monogrammal:

*„...ők fogják ceruzámat,
s én érzem őket és emlékezem.”*

Emlékezem. Ugyan a mozaikdaraboknak se a helyét, se a formáját nem tudom már, de azt az érzést ismerem, amit az összkép keltett bennem, nagyon-nagyon rég. Ízesen formált szavak, az egysoros bejegyzések az ellenőrzőm hátsó fertályában, a csevegő kötőtűk – kötött, miközben órát tartott –, később a fürgén kopogó bot.

Volt egy közös, titkos számunk: 552. Ebből a 2 volt a külalak.

Kevésen múlt, hogy át nem húztam az egészet – mondta, miközben megpróbált haragudni rám. Soha nem húzta át: ember is volt, nemcsak pedagógus. A magyartanárok prototípusa. Elérte, hogy minden későbbi magyartanáromat szeressem. Ők fogják ceruzámat.

*Kincs leszek, amit majd elás az idő,
fülemben viasz és szememen érme.*

*Emlékem bolyong egy zeg-zugos utcán,
mielőtt gyermekként aludni térne.*

Mások Dodi néninek hívták, mi magunk közt Dende Mamának. Mióta meghalt, eggyel több az őrangyalom odafenn.”

Összeállította és írta:
VÉGVÁRI GYÖRGY
tanító, nyugalmazott iskolaigazgató
Kismaros

DOBOZY EDGÁR KÁLMÁN (Szolnok, 1967. március 31. – Budapest, 2022. január 15.) tanár

„Pedagógiai krédóm egyik eleme az, hogy legyünk versek egymás számára; izlelgetve a másik sorsát, és élvezve a sorokat, amiket léleekben rólunk írtak a hétköznapi együttlétünkör.”

(D.E.)

Dobozy Edgár pedagógus dinasztíába született: édesanyja, Dobozy Kálmánné Csóti Mária, keresztanyja, Nagy Lászlóné Csóti Piroska és nagybátyja felesége, Csóti Jánosné Ceczó Edit is pedagógus volt. Számára talán ezért tűnt magától értetődőnek a szolnoki Verseyhy Ferenc Gimnáziumban tett érettségit követően, hogy maga is a pedagóguspályát válassza. A középiskolában osztályfőnökei, a matematikát is tanító Béres Jenő és Tönköl Imréné mellett magyartanára, Bódor Mária jelentett számára személyes példát választandó hivatásához. Tönköl Imréné szerepe meghatározó volt abban is, hogy Nyíregyházára, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola német–történelem szakára felvételizett. A német–történelem szakos tanári végzettség megszerzése (1991) után a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Tanárképző Karán német–nemzetiséginémet tanár mesterszakon kapott diplomát (2011-ben).

Nyíregyházán a **Bánki Donát Műszaki Szakközépiskolában** (1991–1993), Abonyban a **Gyulai Gál Miklós Általános Iskolában** (1993–1994), majd a **Kinizsi Pál Gimnáziumban** (1994–2001) tanított német nyelvet. Szolnokra költözve a **Szandaszőlősi Általános Iskolában** (2001–2003), egy rövid kitérőt követően pedig Törökszentmiklóson a **Lábassy János Szakközépiskolában** (2004–2007), végül a korábbi munkahelyein szerzett tapasztalatokat hasznosítva ismét **Abonyban, a Kinizsi Pál Gimnáziumban** (2007–2022) volt német nyelvtanár.

Dobozy Edgár – akárcsak példaképe, az író-költő-tanár-polihisztor Németh László – kísérletező ember volt. Őt is az foglalkoztatta, hogy élete és pedagóguspályája nehéz helyzeteiben, kihívásaiban megtalálja a helyeset, a jót. Arra próbált választ találni, miként alakíthatja, formálhatja minőségi módon önmagát és a gondjaira bízott diákokat. Ő is – akárcsak Németh László az „*Óradók királyságában*” – írásaiban, feljegyzéseiben, naplójában írta le, elemezte és összegezte tapasztalatait.

Már fiatal pedagógusként kereste a kézenfekvő frontális munkaformán túlmutató, hosszú távon is eredményes oktatási módszereket. A kooperatív tanulás folyamán különösen fontosnak tartotta a csoportformáló eljárásokat és módszereket, az integrált tanulást és a differenciált rétegmunka mindennapjait. *„Ami tanulásgként hallatlanul megerősített és nagy kihívás elé is állított, az a közösségi munkaformákban megjelenő pedagógiai többlet volt.”*

A kooperatív tanulás mellett, ahogyan ő fogalmazott, a *kooperatív tanításnak* is elkötelezettje volt. Ennek egy-egy megvalósult eredményét olyan fontosnak tartotta, hogy részletes leírást is készített róla, pl. amikor a Kinizsi Gimnáziumban sikerült megvalósítania, hogy egy nyelvi csoportot több német nyelvtanár tanítson. Őszintén hitt abban, hogy a pedagógusok együttműködése, a közös munka nemcsak a diákok, de a tanárok számára is hatékonyabbá, eredményesebbé teszi a nyelvtanítást. Az különösképpen foglalkoztatta, hogy a pillanatnyi tanulói érdeklődést hogyan lehet kitartó motivációvá formálni a nyelvtanulás folyamatában. Ennek érdekében a nyelvhasználat területén külföldön is tapasztalatot szerzett volt tanítványait – akik közül többen éppen az ő személyes példája hatására lettek pedagógusok – meghívta óráira, *„hogy mindenki a saját fülével hallhassa, hogy a nyelvi*

kommunikáció az igazi tudás, amire lehet építeni.”

Tanári pályája során folyamatosan új pedagógiai módszerekkel, színterekkel kísérletezett, amelyek révén mind közelebb került az élmény- és drámapedagógiához. A német nyelvi szakkör diákjaival – akik közül pedagógusként szintén többen továbbvitték és továbbadták a nyelvtanítás örömteli élményét – pl. humoros filmeket készítettek a nyelvi gyakorlások során. A drámapedagógia módszereit is rendszeresen alkalmazta: színelőadásokat szervezett, amelyek szövegét a diákok maguk írták német és angol nyelven. Az iskola évente megtartott *Idegen Nyelvek Napja* programjain számos alkalommal közösen mondott német, angol és cseh verseket diákjaival (és ezek pedagógiai tanulságait részletesen elemezte).

Dobozy Edgár diákjaival, Abony, 2021.

De Dobozy Edgár nem egyszerűen a német nyelv tanára volt iskolájában, hanem emberi példát adó, nagybetűs pedagógus is. Folyamatosan jelen volt tanítványai életében: példát és irányt mutatott, a rászorulók számára kéretlenül is segítő kezet nyújtott. Amikor pl. látta, hogy a diákok semmittevással ütik el az időt a vidéki buszok indulásáig, odament hozzájuk és németül beszélgetett velük; máskor filmklubot szervezett számukra.

Az osztályait minden évben elvitte az abonyi Speciális Otthonba (Értelmi Fogyatékosok Otthonába), hogy megmutassa a gimnazisták számára a másságot is: *„Fontos megtanulniuk, hogy a fogyatékoság ellenére is lehet örömteli életet élni „ különösen a mostani reklámvezérelt világban.” „A Speciális Otthon lakóinak a sorsán keresztül számot vehetnek a diákok azzal, mekkora súlya és értéke is van annak, hogyan gondolkozunk az életről: a magunkéről és a másokéről.”*

Dobozy Edgárnak lételeme volt a tanítás. Ahogyan egyszer diákjairól szólva fogalmazott: *„Én élvezem, hogy a diákok élvezik, hogy én élvezem, hogy ők élvezik.”* Elismerése, kitüntetése pedig a diákok szeretete volt: példa erre az is, hogy az iskolai rockbanda egy általa kitalált nyelvi kategóriáról nevezte el magát. *Egy diáklány* ezt így fogalmazta meg: *„Ő olyan sokat tanított nekem az életről ezen rövid idő alatt, hogy én bárcsak fele annyi élményt adhattam volna tanár úrnak.”*

Amikor 2021 adventjében rosszul lett, nem adta fel: a téli szünet előtti utolsó héten már nem akart hiányozni az iskolából. A covid vírus azonban erősebbnek bizonyult: december 13-án pozitív lett a tesztje, január 15-én pedig már nem volt közöttünk. A Kinizsi Gimnázium halálának hírére a következő sorokkal osztotta meg a diákokkal, a kollégákkal, az ismerősökkel: *„Hatalmas úrt hagy iskolánkban, hiszen csodálatos személyiség volt, akinek mindenkihez volt mindig egy kedves szava. Németóráin a nyelven kívül az emberséget és az optimista hozzáállást is tanította. Tanítványai, munkatársai szerették és felnéztek rá, őszinte emberszeretetével, humorával és figyelmességével elhalmozott minket.”*

A 30 éves jubileum megünneplésére és a nagypapa szerepre készülő Dobozy Edgár pedagógus pályájából a hálás diákok emlékezete mindmáig őrzi azt a szakmai tudást, odaadást, segítséget, törődést, amit kaptak tőle. A gimnázium diákjai és tanárai minden év januárjában *Dobozy Edgár emléktúra* szervezésével, valamint a *Dobozy Edgár Emlékdíj* egy

szociálisan érzékeny tanuló részére történő átadásával közösen emlékeznek kedves tanárukra, kollégájukra.

Dobozy Edgár tanár úr a nyíregyházi főiskolai évek után Szolnokon, szülei és ikertestvére, Edvin közelében alapított családot. Feleségét, Dobozyné Kovács Máriát, aki szintén pedagógus, a főiskolán ismerte meg. A család életét gyermekeik, Péter és Noémi születése tette teljessé. Testvéri közösséget, barátokat a metodista gyülekezetben talált, és élete minden egyes pillanatát áthatotta feltétlen hite Istenben, az Úr iránta való jóságában.

Dobozy Edgár a Hit, az Ige és az Áldás erejét hordozó gondolkodó írástudó volt. Írásai-ban szerette volna megőrizni a hétköznapi örömeit, emlékeit családja és barátai számára, továbbadni azon kérdésekre megtalált válaszokat, amelyek pedagógusként foglalkoztatták, valamint szerette volna kifejezni a megértett Igék jelentőségét is. A költészet, a vers – miként pedagógiai krédójában is megfogalmazta – számára természetes lételem, a körülötte élők benső, lényegi megismerésének, a hétköznapi szürke együttlétek ünneppé avatásának formája volt. Nagyon szépen bánt a szavakkal: személyes írásait családja, diákjai és barátai féltve őrzik, és bíznak abban, hogy értékes kéziratanyagukat egyszer majd megjelentetik.

Dobozy Edgár minden ízében közösségi ember volt: családja, rokonai, kollégái, tanítványai, gyülekezete és pártfoglaltjai életének része, segítője, formálója és tanítója. Soha nem panaszkodott betegsége miatt, amely állandó testi küzdelemre készítette. Élete részévé tette a mosolyt, a váratlan kérdéseket, a szelíd elfogadást. A formális konvenciókkal szakítva tanárként is a nevetés, a humor álruhájába bújva tanította az egymás iránti elfogadás, megértés, szeretet, az önmagunkkal szembeni igényesség és felelősség fontosságát.

Utolsó versének néhány sorával emlékezünk rá:

*„Én köszönöm neked, hogy azt akarod,
hogy a gyógyuláson túl meglássunk téged,
mert nálad teljes öröm és békesség van,
és ebből a kézből elfogadni a sorsunkat nem ítélet,
hanem ugródeszka hozzád lendülni és az öledbe pottyanni.*

...

*Köszönöm, hogy végzed ezt a munkát bennem, bennünk,
és nem hagysz minket magunkra,
mert te vagy és te leszel lelkünk drága őrizője mindörökké!
Ámen!”*

(Dobozy Edgár: Közbenjáró ima a szenvedésben is győztesekért)

Források:

Kéziratok, levelek és visszaemlékezések a Dobozy-család irattárából

Unokatestvére,
PROF. DR. NAGY JANKA TEODÓRA
Felesége,
DOBOZYNÉ KOVÁCS MÁRIA,
Abony

„Az iskolának az a feladata, hogy a kérdezést természetes
és leküzdhetetlen szokásunkká tegye.”
(Örkény István)

E

ERDŐS JÁNOS (Siófok, 1922. október 23. – Szeged, 2011. február 16.)
zenetanár, kóruskarnagy, zenetörténész

A bőség zavarával küzd az, aki e gazdag életutat örökíti meg az utókor számára. A gondosan elrakott és rendszerezett emlékek közül nehéz kiválasztani azt a keveset, ami a Pedagógusok Arcképcsarnoka című kötet lapjaira ráfér. Erdős János választott pályáját nagy elhivatottsággal járta végig, követve a Kodály által kitűzött célt: *„Legyen a zene mindenkié”*. Ő is úgy gondolta, hogy a zene lélekneszesítő hatása jusson el az énekoktatáson és a kóruséneklésen keresztül kicsikhez és nagyokhoz egyaránt. Ezt a munkát nagy lelkesedéssel, gyerekeket, fiatalokat és idősebbeket is magával ragadó hévvel, kisugárzással végezte.

Életét, munkásságát az általa összeállított önéletrajzból vett idézett szövegrészek becsatolásával és felesége, Fagler Erika által a 100. születésnapjára írt könyve nyomán *„a vetés nem másnap érik be...”* (Erdős János emlékére) és közös beszélgetéseink alapján kívánom bemutatni:

„Földműves környezetből származom, és éppen apám volt az, aki elsőnek volt kénytelen felhagyni az ősi foglalkozással, ugyanis az első világháborúból mindkét lábára rokkantan jött haza. Dohányárusi engedélyt kapott, mely anyám energiájából és bámulatos munkabírársából vegyeskereskedéssé bővült. Hárman vagyunk testvérek, az üzlet körüli munkában mi, gyerekek is sokat segítettünk. Nagypapámék polgári öntudatú, a világ dolgai iránt érdeklődő, olvasott, közéleti emberek voltak, a családból többen tagjai a képviselő-testületnek, az iskolaszéknek, a közbirtokosság vezetésének.

Családunkban mindenkinek jó hangja, hallása volt, ma is füleembe cseng, amint nagypapám a hagyományos Passióban Pilátus szerepét énekelte. Gyermekkoromban a zenei élmény fő forrása az orgonaszó volt, amit gyakran és szívesen hallgattam.

Apám kedvéért, aki nehezen járt, már a 20-as években az elsők között vettünk rádiót.

Ez akkor telepes, fejhallgató készülék volt, amikor az egész család összejött rádiózni, mindenkinek csak egy fél fülhallgató jutott. A rádió műsorában ösztönösen kezdtem vonzódni a komolyzene iránt anélkül, hogy ezt a fogalmat ismertem volna.

A családban a tanítók mindig nagy tekintélynek örvendtek, mindig nagy tisztelettel szóltak róluk. Sokszor meséltek történeteket régi, kedves tanítókról. Szinte magától értetődő volt, hogy mivel jó tanuló vagyok, én is a tanítói pályára megyek.”

A polgári iskola elvégzése után szülei a kőszegi tanítóképzőbe írárták be. Távol került a családtól, csak tanítási szünetekben tudott hazamenni. Ettől kezdve több száz levél tanúskodik a gyermekét nagyon szerető és féltő édesanya, és a szüleit szerető és tisztelő gyermek szoros kapcsolatáról.

„Két állami képzőbe adtuk be a kérvényt, a budaiba és a kőszegibe. Budán óriási csatlódás ért. A felvételit követő eredményhirdetésen azt közölték, hogy mivel színvak vagyok, nem vesznek föl. Életem egyik legkeserűbb napja volt ez. Ráadásul nem is volt igaz, mert csupán szintévesztő vagyok, de az is csak annyira, hogy vezetői jogosítványt is kaphattam. Szerencsére Kőszegen néhány nappal később volt a felvételi. Oda is elmentünk, s ott minden nagyon jól ment, még a színérzékemben sem találtak hibát.

Kőszegen a várost és az intézetet is nagyon megszerettem. Sokat köszönhetek idős zenetanárnak, aki a Székelyföldről települt át. Bár konzervatív zenei ízlése volt, de megtanított bennünket szolmizálni, ami akkor ritkaságszámba ment. Ugyancsak hasznos volt, hogy éneklés közben állandóan ütemezni kellett. Így a vezénylés alapmozdulatai hamar automatizálódhattak. Amikor később kórus elé álltam, a vezénylés számomra természetes tevékenység volt anélkül, hogy valaki erre külön tanított volna.”

A Kőszegi Tanítóképzőben szerzett kántortanítói oklevelével nyert felvételt 1942-ben a Szegedi Pedagógiai Főiskola magyar–történelem, ének–zene szakára. Két év elvégzése után 4 év hadifogság következett.

„Október elején katonai behívót kaptam, be kellett vonulnom katonának Kaposvárra. Innen Érsekújvárra vittek bennünket, a karpaszományos kiképző központba. Itt volt összegyűjtve az ország több évjáratú leendő értelmisége. Érsekújváron még fapuskával gyakorlatoztunk, míg messziről már hallatszott az ágyúszó. Karácsony előtt néhány nappal az egész ezredet vonatra rakták, Németországba vittek bennünket. Előbb egy bajor kisvárosban szálltunk meg, majd tovább vittek északra, az Odera torkolatánál lévő, Stettinbe (ma Szczecin). Itt estünk hadifogságba 1945. április 24-én, egy puskalövés nélkül. Azt hittük, hogy így majd hamar hazajuthatunk, helyette egyre keletebbre hajtottak, majd egy gyűjtőtáborból egy Szmolenszk környéki hadifogolytáborba érkeztünk.”

Az első tél nagyon kemény volt. A brianszki erdőben fakitermelésen dolgoztatták a foglyokat. Nagyon kevés élelemmel, saját maguk „építette” faháncs kunyhókban kellett átvészelnüik a csikorgó hideget. A munkaidő reggeltől estig tartott. Nagyon sok társukat eltemették ezen a télen. A tél végén az általuk vagonokra pakolt fák tetején a hasító szélben, majd fűtetlen vagonokban utazhattak újabb táborhelyre. Több társával együtt 3 hétre feljavító táborba került, mivel szervezetük nem bírta sokáig a tápláló élelem hiányát. Itt napjában háromszor kapott enni, de bőven maradt ideje kilátástalan helyzetén is gondolkozni. A gyászos gondolatokat, a szellemi élet hiányát a sajátkezüleg simítgatott, napon szárított nyírfakéregre emlékezetből írt Ady-versekkel pótolta. Néhány saját verse is előkerült a hagyatékból, melyek meghatóan szépek és fájdalmasak:

„Vigyétek el az üzenetem,

*Vigyétek gördülő sorok,
Keményen tartsd kis papír a hátad,
Hogy hordozhasd bánatos gondolatom.*

*Ti betűk, legyetek olyan boldogok,
Amilyen boldogtalan én vagyok,
Mert oda küldelek most titeket,
Ahova én csak álmomban juthatok.”*

Hadifogsága történetét szűk családi-baráti körben többször is szívesen elmesélte. Valószínű, hogy fegyelmezett, kiegyensúlyozott – bár problémáktól nem mentes – életének fogságban töltött éveit rendkívülinek, hősieznek érezte, minthogy az is volt. Ám a sors mégis kegyeibe fogadta, hiszen társaival együtt elkerülte a harcokat, ütközeteket, az azzal együtt járó borzalmakat, de átélte a hadifogsággal járó szenvedéseket. Az éhséggel, hideggel, betegségekkel, rabsággal azonban sikeresen megküzdött, életben maradt, hazatért, s ez büszkeséggel töltötte el.

1948-ban folytathatta tanulmányait, ekkor négy félév anyagából vizsgázott le négy hónap alatt. A diploma megszerzése után dr. Szeghy Endre tanszékvezető meghívta a **főiskola ének-zene tanszékére**, ahol 1957-ig tanított, előbb tanársegédként, majd adjunktusként. Első **szegedi** kóruskarnagyi szereplése a Tisza Szállóban – az egy alkalomra összetoborzott kórus élén – 1948. november 4-én volt.

A főiskolán töltött éveiben vezette a főiskola vegyeskarát, amellyel már 1951-ben megyei első díjat nyertek, majd 1955-ben a főiskolai kórusok országos versenyén 2. helyezést értek el. 1949-től két éven keresztül a **Diákszövetség Központi Énekkarát** irányította.

1957-ben a budapesti és a szegedi főiskola összevonása után a **gyakorlóiskola szakvezetője** lett, ahol nyugdíjazásáig, 1983-ig dolgozott. Az ének–zene tanítása és a főiskolai hallgatók képzése mellett legfőbb tevékenységének a **Bartók Gyermekkórus** vezetését tartotta, mellyel mindvégig az országos élmezőnyben szerepelt. Országos aranyminősítések, „Év kórusa” kitüntetések sorakoztak a kórus neve mellett. Három ízben elnyerték a Rádió kórusversenyének Nagydíját is. Beutazták csaknem egész Európát, de eljutottak Grúziába is, mindenfelé a város és a magyar kóruskultúra jó hírét vitték.

Bartók Gyermekkórus, 1972.

Kezdeményezésére szerveződött 1972-től kezdve két-évente a Csongrád Megyei Bicinium Éneklési Verseny, először az ének–zene tagozatos gyermekek számára, később kibővült minden iskola, minden zenét szerető gyermek és fiatal részére.

1957 tavaszán felkérték a **MÁV Hazánk énekkar** vezetésére, melynek – néhány év megszakítással – 2007-ig (85 éves koráig!) karnagya volt. Vezetése alatt ez a kórus évti-

zedekig a szegedi öntevékeny kórusok egyik erőssége lett. 1958-ban kezdeményezője volt a **Szegedi Zenebarátok Kórusa** (ma **Vaszy Viktor Kórus**) megalapításának, melynek vezető karnagyául barátaival Vaszy Viktort kérték fel. E kórusnak 29 éven át betanítója volt. 1971-ben megalapította az **Ifjú Zenebarátok Kórusát**, elsősorban a Bartók Gyermekkkórusból kikerülő fiatalok számára. De a kórushoz más iskolákból is többen csatlakoztak. Ezzel a kórusal is sok sikert ért el, bejárták Európa számos városát, és több versenyen is díjat nyertek. Kórusaival 50 alkalommal szerepelt külföldön, 40 külföldi kórus szegedi látogatását szervezték meg.

A szegedi kórusélet érdekében közelebbi feladatokat is vállalt. 1971-től **városi zenei szakreferens**, 1976-tól 15 éven át a **KÓTA megyei szervezetének titkára** volt. Ez idő alatt váltak rendszeressé az 5 évenként rendezett Bartók, Kodály, Bárdos jubileumi hangversenyek, a Mai Magyar Zene Hete, a Bartók Művelődési Központ kóruspódiumai, a szegedi Daloló Nap rendezvényei.

1994–1996–1998–2000-ben Nemzetközi Ifjúsági Kórustalálkozót szervezett az Ifjú Zenebarátokkal és a Bartók Gyermekkkórusal (Fagler Erika) együtt a Bartók Béla Művelődési Központban, melyen alkalmanként 2-2 külföldi vendégkórust fogadtak.

Nagyon érdekelte a város zenetörténetének múltja, ennek feltárása érdekében rendszeres kutatómunkát végzett, így születtek meg a következő művek:

- A Szegedi Zenebarátok Kórusának 5, 10, 15 éves jubileumára készült kórustörténet, majd a Szegedi Zenebarátok Kórusának 25 éve 1958–1983, benne a szegedi oratórium kultúra történetével.
- A Szegedi kórusmozgalom 125 éve 1863-1988,
- Szeged zenei élete 1944–1957, majd 1957–90 (Szegedi Műhely, 1995. 1-5.)
- A gyakorlóiskola ének-zene tagozatának története, 1998.
- A Szegedi Éneklő Ifjúság 70 éves története, 2005.
- Szeged zenei életének története (1945–1990), megjelent a Szeged története 5. kötetében, 2007.
- Zenepedagógiai, zenei tárgyú írások (Módszertani Közlemények, Muzsika, Énektanítás c. folyóiratokban)
- Főiskolai jegyzet a magyar népdalokról
- 1961–1991-ig szerkesztette a Filharmónia évenként 5 alkalommal megjelenő műsorfűzetét, a Hangversenykalauzt.
- A Dél-Magyarország zenekritikusa 1951-től 1956-ig.

Dokumentum- és fényképgyűjtemények:

- Kodály Zoltán szegedi kapcsolatainak dokumentumai – 25 tablón.
- A Bartók Gyermekkkórus 40 éves története – 63 tablón,
- Az Ifjú Zenebarátok történetének dokumentumai – 67 tablón.

Kitüntetései:

- Szocialista Kultúráért (1956, 1973, 1989)
- Kiváló Népművelő (1972)
- Kiváló tanár (1975)
- Szegedért emlékérem (1972, 1989, 1990, 1992, 1998)
- Szeged város alkotói díja (1978, 1985)
- Emlékérmek: Kodály Zoltán (1982), Vaszy Viktor (1984), Liszt Ferenc (1986), Bárdos

Lajos (1989)

- Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje (1997)
- Tanárképző Főiskola Honor Pro Meritis (1998)
- KÓTA Karnagyi Díj (2004)

Felesége – Fagler Erika – és lányai is az ének–zene tanári pályát választották. Utolsó aktív éveiben lányai bekapcsolódtak alkotó tevékenységeibe: Imola a MÁV Hazánk kórus munkájában, Kinga pedig az Ifjú Zenebarátok munkájában segítkezett neki.

2011. február 16-án gazdag és sikeres életútja véget ért. Szegeden, a Belvárosi temetőben kapott sírhelyet abban a parcellában, ahol a város jeles személyiségei nyugszanak. Emléktábláját a Vidra u. 2. sz. ház falán helyezte el a város vezetése és a kórussegyesület 100. születésnapja alkalmából.

Megköszönöm feleségének segítségét, hogy rendelkezésemre bocsátotta férje önéletrajzát, amiből megismerhettük Erdős János tanár úr életútját, a zene léleknevelő hatása érdekében végzett lelkes munkáját. Külön kell szólni értékes, időtálló publikációról, amit Szeged zenetörténeti múltjának megörökítése érdekében végzett.

Felesége,
ERDŐSNÉ FAGLER ERIKA
igazgató, Szeged
FARKAS JÁNOSNÉ
ny. igazgató, Tiszacsege

ERDŐS JENŐ (Sarkad, 1920. november 26. – Nyíregyháza, 2020. augusztus 18.) kántortanító, címzetes iskolaigazgató, karnagy

*„Vannak emberek, akiknek csillogó emléke világít
Amikor ők maguk már nincsenek köztünk.
Ezek a fények csillognak, és különösen,
Ha sötét az éjjel:
mutatják az utat az embernek.”*
(Szenes Hanna)

Erdős Jenő ilyen ember maradt. Nyíregyháza és a megye zenei életének meghatározó személyisége volt, aki kórusokat alapított, segített Vajától Mátészalkáig. Az Ádám Jenő Pedagóguskórus alapító karnagya volt, de nincs Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében olyan énekkar, amihez ne lett volna köze. Hosszú évtizedeken át vezette, szervezte, népszerűsítette a népdalt és a népzene-t, tanítóként, tanárként, karnagyként, zsűritagként, szakfelügyelőként.

10 évig szervezte megyénkben a filharmónia hangversenyeit, számtalan zenei témájú írással, könyvvel büszkélkedhetett. Mátészalka díszpolgárává választotta.

Majdnem kerek évszázada járta földi útját ez a szálfegyenes, mindenkikez kedves, generációk által Jenő bácsinak tisztelettel szólított személyiség, amikor eltávozott az égi hangversenyterembe, hogy ott vezényelje újra és újra Kodály Zoltán Esti dal című művét.

Sarkadon, egy szabómester fiaként, hétgyermekes családban látta meg a napvilágot. Vér szerinti szüleit korán elveszítette, anyjának nővére és férje nevelték fel. Elemi iskolába és polgáriba szülőhelyén járt, s már negyedikes elemi iskolás korában beválasztották a református gyermek énekkarba, melyet felemelő érzésként élt meg. A polgári elvégzése után a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetébe nyert felvételt. Az örök emberi értékekre – ahogy mesélte – nevelőszülei és a Református Kollégium tanárai és diákjai nyitották fel a szemét. A képzős diák tanulás mellett korrepetálta a gyengébbeket, hogy előteremtse a tandíjat. 94 éves volt, amikor megkapta Nyíregyháza Megyei Jogú Város *Inczédy György Életműdíj* elismerését, s ekkor mesélte, hogy debreceni diákként mennyire büszke volt, hogy már első éves korában beválasztották a képző kórusába, s milyen felemelő érzés volt 1938-ban, a Református Kollégium fennállásának 400 éves évfordulóján, Kodály Psalmus Hungaricus című művét énekelni a szerző jelenlétében. Negyedéves képzős volt, amikor a kezébe került Gárdonyi Géza Lámpás című regénye, s akkor elhatározta, hogy ő LÁMPÁS akar lenni, bárhova veti is a sors.

Néptanítói–kántortanítói oklevelét megkapva, egyetlen táskával érkezett meg első szolgálati helyére, **Vajára**, ahol 12 felejtethetetlen évet töltött mint kántortanító. Itt alapított családot, feleségül vette Csizmadia Margit mátészalkai leányt, aki szállásadója nővérenek a lánya volt, s akivel 62 évig élt boldog házasságban. Gyermekük: Jenő pedagógus és Anna programozó matematikus. Négy unokája között is van pedagógus, dédunokái jó nevű iskolákba jártak. Családjáról mesélve mindig azt mondta: *„Két dologban nagyon biztos vagyok, abban, hogy a pedagóguspályát és a feleségemet kellett választani, ez isteni adomány. A szeretet megtartó erő, az öröm, a boldogság, megelégedettség forrása, éppúgy, mint a 19 tagú nagycsalád. Örökre hálás vagyok feleségemnek, hogy a család, a gyermeknevelés terheit magára vállalva, megadta nekem a szabadságot hivatásom kiteljesítéséhez és a közéleti, szakmai szerepvállaláshoz. Minden egyes elismerésben, díjban ott érzem párom szerepét.”*

1940 őszén érkezett Vajára, és ősszel a tanítás mellett gyermek- és 40 tagú felnőtt férfikart szervezett négy pengő belépési díjjal, hogy hangszer tudjanak venni. Harmóniumot vettek, s ennek segítségével gyakorolták az egyházi énekeket, a népdalokat, a kórusműveket. A háborús időszakot ő sem úszhatta meg, határvadászként szolgált, ahol ugyanolyan erkölcsi erővel és tartással állta meg a helyét, mint később pedagógusként.

A háború után elindította a 8 osztályos iskolát, pezsgő kulturális és sportéletet teremtett. A fennálló rendszer nem nézte jó szemmel, hogy **Vaján** és **Baktalórántházán** vasárnaponként orgonált a templomban, akadályokat gördítettek elé. 1952-ben **Mátészalkára** került, ahogy mondta: *„felfelé buktattak, ahol a volt polgári iskola igazgatója lettem”,* amely iskola akkor a **III. Számú Általános Iskola** nevet viselte. Szívügyének tekintette a tanulók énektanítását, ezért az egri Pedagógiai Főiskoláról frissen végzett szakos tanárokat hívott az oktatásukra. Nem volt akadálya a gyermekénekkar megalakításának, tudván, hogy a közös éneklés nagy közösségformáló erő. Sportbarát lévén 1954-ben pedagógus-sportegyesületet hozott létre öt szakosztállyal, 1958-ban pedig megalapította a Mátészalkai Pedagóguskórust. Vezetésével a kórus sikert sikerre halmozott a megyei, országos és nemzetközi versenyeken. Az iskolaigazgatói munkája színvonalának köszönhető, hogy tíz éven át a **Járási Tanács**

Művelődési Osztályát vezette. Az akkor még járasként működő körzetben 13 kórus működött az ő patronálásával! Az ERDÉRT Vállalat helyi gyárában 120 személyes vegyeskart szervezett. Tanult: a magyar-történelem szakos tanári diploma mellé énektanári oklevelet is szerzett Egerben, majd egyetemi oklevelet pedagógiából Debrecenben.

A Kórusok Országos Tanácsának (KÓTA) megalakulásától, 1970-től az országos elnökség tagja, a megyei bizottságban is értékes közreműködő. Polihisztor szerepvállalását igazolja, hogy a TIT járási, városi elnöke, a művészeti szakosztály vezetője volt. 1980. december 31-én vonult nyugdíjba, s Nyíregyházára költöztek. Tanári munkájának elismeréseként megkapta a Kiváló Tanár elismerést. Azonnal megbízták 1981. január 1-jétől a felnőtt együttesek közművelődési vezető szakfelügyeletével, majd a Megyei Pedagógiai Intézet szaktanácsadói feladatával. Ezt 23 éven át látta el segítőkészséggel, nagy odafigyeléssel. Olthatatlan szenvedéllyel segítette a népdalkörök, citerazenekarok, énekes és hangszeres szólisták felkészülését, minősítő bemutatkozásait. 1983-ban Gyúró Imre (P. a.: 2018), az akkori Megyei Tanács elnökhelyettese felkérte a filharmóniai megbízotti munkakör ellátására. Úgy vállalta, hogy a felesége az adminisztrátori, ő pedig a szervező munkát végezte. Ez azt jelentette, hogy Nyíregyházán, Kisvárdán és Vásárosnaményban felnőtteknek, míg a megye 14 intézményében általános iskolai, 13-ban pedig középiskolai tanulóknak bérleti hangversenyeket szerveztek. Munkáját megkönnyítette, hogy az általános- és középiskolák igazgatóinak, valamint a művelődési házak vezetőinek többségét már szakfelügyelői teendői során megismerte. Munkája eredményeként sikerült 20-20 intézményt bevonni az ifjúsági bérletsorozatokba, melyek során ő és a hallgatóság is számos híres együttessel ismerkedhetett meg. (Budapest Táncegyüttes, Kalácsa Együttes, Muzsikás, Karikás, Jánosi Együttes stb.) A szólisták közül láthatták és hallhatták Béres Józsefet, Faragó Laurát, Bige Józsefet, Somorjai Laurát stb. A tanulók keresztmetszetet kaptak a Háry János daljátékból és a Bánk bánból a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar és neves énekművészek közreműködésével. Pedagógiai szempontból különösen értékes volt számos megyei kiváló együttes megismertetése, a Cantemus Gyermekek (Szabó Dénes vezetésével), a Banchieri Énekegyüttes (Szabó Soma vezetésével), a Boróka Együttes (Juhász Erika) a Piccoli Archi Vonós együttes (Tóth Nándor). A középiskolai sorozatban hallhatták a világhírű Debreceni Kodály Kórust is. A fentiekén kívül számos fa- és rézfúvós kvartett, kvintett szórakoztatta az akkor 15 000 ifjúsági bérletest.

A felnőtt bérleti sorozat minőségi tekintetben volt felejthetetlen, Nyíregyházán mindig teltházak előadások voltak. Évente kétszer szerepelt a Szabolcsi Szimfonikus Zenekar, többször vendég volt az akkori Állami Hangversenyzenekar – Kórodi András, Erdélyi Miklós, Medveczky Ádám, Vásáry Tamás, Dobszay László, Kobajasi Ken Icsiró hazai, Lamberto Gardelli és több más vendégkarmester vezetésével. Oratorikus művek vagy kantáták bemutatása esetén társult hozzájuk az Állami Énekkar is, a legkiválóbb hazai szólóénekesekkel. Jenő bácsi – elmondása alapján – tíz csodálatos, élményekkel teli esztendő után, 73 évesen adta át a filharmonikusok hangverseny-sorozat szervezését, de élete végéig ott volt minden felnőtt és egy-egy ifjúsági hangversenyen. Munkáját Budapesten a Filharmónia igazgatója szép jutalommal köszönte meg. Az akkori Megyei Tanács, majd Megyei Önkormányzat illetékesei is méltányolták erőfeszítéseit: 1983-ban *Váci Mihály-díjjal*, 1995-ben *Emlékéremmel*, 1996-ban *Alkotói Díjjal*.

Filharmóniai „Hangverseny-émlékek” című emlékkönyve 190 oldalán 1600 felnőtt és ifjúsági rendezvényt örökített meg, 15 000 váltott bérlettel; közreműködők, vezetők, programok, időpontok, fotók és számos kedves nyilatkozat, aláírás rögzítésével. Közben 1985-ben a Magyar Kodály Társaság megyei szervezetének alapítója és vezetőségi tagja is volt. A számára

kedvező munka mindig megtalálta. 1988-ban nagy veszteség érte megyénk zenei életét azzal, hogy váratlanul elhunyt Dancs Lajos ny. főiskolai tanár, népzenekutató. Jenő bácsi szakfelügyelői munkakörébe a népzenei szaktanácsadás is beletartozott, a Tanárképző Főiskolán nem volt megyénkhez kötődő utóda az elhunyt Dancs Lajosnak, így őt kérte fel a Megyei Közművelődési Iroda akkori vezetője, Sivadó Sándor, a *Megye néphagyományai* című könyv népzenei fejezetének kidolgozására. Hosszú nógatásra szánta rá magát a munkára, viszont előbb alaposan áttanulmányozta Kodály Zoltán, Vargyas Lajos, Dobszay László, Sárosi Bálint, Volly István és a helyi gyűjtők: Dancs Lajos, Erdész Sándor, Tarcai Zoltán (P. a.: 2011) népzenevel kapcsolatos tanulmányait, gyűjtőmunkájuk kiadványait, s felhasználta az akkor már közel húszéves saját megyebeli tapasztalatait, elkészítette „Zenei értékeink gyökere a népdal” című dolgozatát. Ez a vállalkozása is hozzájárult ahhoz, hogy a Megyei Pedagógiai, Közművelődési és Képzési Intézet (MPKKI) akkori vezetője felkérte megyénk népzenei szaktanácsadói tevékenységre. E megbízatása idején megyénk több mint 40 településének együttese, vezetője hívta meg tanácsadásra. Körülményei lehetővé tették, hogy 1975 óta, amióta az első megyei – később hagyományossá vált – népzenei fesztivált megszervezték Nyírbélteken, valamennyi alkalommal ott volt (1991-től Tarpán, majd 2004-től a megnövekedett létszám miatt az ifjúságiaknak külön, Nagyállóban, illetve Mándokon). „Bábáskodott” az 1997-ben Beszterecen kezdeményezett – hagyományosra tervezett – „Őszikék” Népzenei Fesztivál és Verseny sikeres megrendezésénél, és számos együttes fennállásának jubileumi ünnepségeinél. A MPKKI folyóiratában, a Hangadóban, ismertette és népszerűsítette a jubiláló együttesek tevékenységét. Felesége súlyos betegsége miatt 2003-ban megvált a szaktanácsadói munkakörtől, de külső munkatársként továbbra is részt vett a hagyományos fesztiválokon, továbbra is készítette a beszámolókat, mert úgy érezte, hogy ezek a tevékenységek éltetik, s hogy valami szolgálattal viszonzni tudja azt a számos, kitörölhetetlen élményt, amit a hagyományőrzés e fontos területe számára ajándékozott.

1999. augusztus elsején nevelői és közművelődési tevékenységét a legnagyobb elismeréssel ismerte el a Mátészalka Város Képviselőtestület: Mátészalka díszpolgára. Majdnem ebben az időben alakult meg a Mátészalkai Művészbarát Egyesület, amely tiszteletbeli taggá választotta, ő hálája jeléül elkészítette *Mátészalka zenei élete* című dolgozatát, amely számos, személyesen is átélt élményt vagy kutatás formájában összegyűjtött tényanyagot tartalmazott. Ezt a Művészbarát Egyesületnek ajánlotta fel, aminek tagjai a nyomdai feldolgozás után 2001-ben karácsonyi ajándékként kapták meg.

2002-ben a Nyíregyházi Egyetem jogelőd Nyíregyházi Főiskola ének-zene tanszékének Gaudemus Kórusa a Debreceni Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyen a női kari kategória II. díját kapta. Az akkor jelentős összegnek tekinthető 150 000 forint jutalmat a kórusmozgalom

támogatására ajánlották fel. Vezetőjük, Ferencziné dr. Ács Ildikó arra kérte fel Jenő bácsit, hogy szakfelügyelői és kórusvezetői tapasztalatait felhasználva dolgozza fel ezt a témát. Felesége egészségi állapotának rosszabbodása miatt csak többszöri felkérés után mert vállalkozni erre az egyébként szép és megtisztelő feladatra, de 2002-ben „megszületett” a *Kórusmuzsika Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében* című dolgozata a Gaudemus Egyesület kiadásában. Megjelentetéséhez a megye és a város önkormányzata 300-300 000 Ft-tal, valamint a megye hat településének vezetői kisebb összeggel, de példa értékűen támogatták.

Felesége fájdalmas elvesztése nagyon nyomasztóan és tehetetlenséggel hatott rá, viszont látta családtagjainak különösen a számítástechnikában elért jártasságát, izgatta a terület megismerése. Az unokáitól 2005 karácsonyán kapott számítógép és a „Kattints rá, Nagyi!” 30 órás tanfolyam segítségével ezt is elsajátította. Ez után a dolgozatait már számítógép segítségével készítette. 2007-ben, a mátészalkaihoz hasonlóan, feldolgozta *Nyíregyháza komolyzenei élete* témát. Szaktanácsadói tevékenységének utolsó évtizedében a megye népzenei életét patronálta. Számos együttesünk helyszíni próbáján vagy jubileumi ünnepségén, valamint az egyre bővülő megyei találkozókön szerzett tapasztalatait csokorba gyűjtve és az utókor részére való megörökítés céljából írta meg 2008-ban: *Népzene Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében* című dolgozatát. Mindkét dolgozat kiadását a MPKKI vállalta a Megyei- Városi Önkormányzat, valamint a Közoktatási Közalapítvány támogatásával.

2007. november 10-én Budapesten, a Mátyás-templomban rendezte meg a Pedagóguskórusok Országos Tanácsa mozgalom 70 éves évfordulóját – 18 kórus bemutatkozásával. Az ünnepi rendezvényen vehette át a megtisztelő *Fasang Árpád-díjat*. Ez az esemény egybe esett Kodály Zoltán születésének 125. évfordulója ünneplésével, ahol őt kérték fel a megnyitó beszédre. Életműve megkoronázásának tartotta ezt a napot. A kitüntetések sora jelzi az őt övező közösség elismerését. A Pedagógus Szakszervezettől megkapta az *Eötvös József-émlék-érem* elismerést, alma materétől a gránitdiplomát 75 év után, s aztán 2020 szeptemberében a zafirdiplomát is. LÁMPÁS volt a szó legnemesebb értelmében, de *Orémusz Maja*, magyartanár, rendezvény-szervező hozzátette: „*VARÁZSLÓ! A karmesteri pálcájával képes volt megdelejezni a muzsikusait éppúgy, mint a hallgatóságot. Jenő bácsinak még varázspálcára se volt szüksége ahhoz, hogy elbűvölje a gyermek és felnőtt zenekedvelőket. Ismeretségünk ideje alatt csak olyan pillanatok jutnak eszembe RÓLA, amelyekben azzal varázsolt el mindannyinkat, hogy egyszerűen csak megszólalt. De ahogy beszélt (zenéről, művészetekről), a hétköznapi mondanivaló is magasabb szférába emelkedett, mert minden szava simogatott, rajongott.*”

RAFFAY ZOLTÁNNÉ

„A tanítás nem egy üres vödör feltöltése, hanem a tűz meggyújtása.”
(William Butler Yeats)

F

FALUCSKAI JENŐ (Biharnagybajom, 1928. január 10. – Nagyrábé, 2021. augusztus 7.) középiskolai tanár, gimnáziumigazgató

Hogyan is lehetne egy elhunyt családtagunkról méltóképpen megemlékezni? Ki volt Falucskai Jenő? Apró mozaikokból állhat össze a kép róla. Más-más emléket őriznek a szülők, a testvérek, a feleség – egy sem él már közülük. De bennünk, akik még felidézhetjük a vele kapcsolatos emlékeket, megelevenedik mint szerető apa, após, nagypapa, dédapa, kedves szomszéd, vagy éppen iskolaigazgatóként főnök, kolléga. Idézzük hát emlékét most, emlékezzünk arra a majd egy évszázadra, amelynek életével részese volt. Mit tett, hagyott-e maga után bármely nyomot és irt az eltávozásával.

Szülei szegény, néhány holdas parasztemberek voltak, akik fejükbe vették, hogy legidősebb fiukat kimentik a nehéz paraszti sorsból, és beíratják a püspökladányi polgáriba. Ezt az iskolát 1943-ban sikeresen el is végezte, majd beiratkozott a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetébe. Jött 1944 ősze. Édesapját behívták katonának. Családtenttartó nélküli családjuk – édesanyja, öccse, húga – sokat nélkülözött ezekben az években, s a tanulást nem tudta folytatni szeptemberben. Abba is hagyta volna, ha nem segíti kedves osztályfőnöke, de ő csak abban tudott segíteni, hogy félig magánúton, félig nyilvánosan elvégezhesse a 2. és 3. osztályt. Az akkori rendszerváltozás hozta a következő segítséget. 1946 őszén megnyílt a Bartók Béla Népi Kollégium, ahová felvették, s ahol ingyen kapott szállást, kosztot. Ettől kezdve nyugodt körülmények közt tanulhatott, és 1948 júniusában megszerezte a tanítói képesítést.

1948 nyarán eljutott hozzá a hír, hogy az általános iskolák tanárait Debrecenben is képzik majd, pedagógiai főiskolán. Mivel tanulni nagyon szeretett, de családi körülményei eddig nem engedték meg, hogy még álmodni is merjen a felsőfokú tanulmányokról, azonnal élt a lehetőséggel, és jelentkezett ebbe az intézménybe. Ingyenes tanulási lehetőséget,

tértítségmentes kollégiumi elhelyezést ígértek. 1948 őszén kezdte meg a tanulmányait a Debreceni Pedagógiai Főiskola I. évfolyamán, magyar–oroszcson. A főiskolát 1949-ben áthelyezték Egerbe, s aztán 1951-ben sikeres államvizsgával itt fejezte be tanulmányait.

A főiskolán nagy hatással voltak rá oktatói: dr. Némedi Lajos igazgató, dr. Kiss Kálmán, dr. Csabai Tibor, dr. Bihari József tanárok, akik példát adtak emberségből, elvhűségéből. Nagy hatással voltak rá kiváló diáktársai is, akikkel élete végéig tartotta a baráti kapcsolatot.

„Mint szegénysorsú gyerek korán megismertem a lemondást, a nincsent, s természetesen vitt az utam a felszabadulás után a munkásmozgalomhoz. 1946-ban a Debreceni Bartók Népi Kollégium tagja lettem. Igazgatóm Lemhényi Jenő volt. Itt indult meg az érdeklődésem a szociális kérdések iránt. A NÉKOSZ-nak megszűnéséig tagja voltam, s főiskolás koromban már vezetőségi tagja az akkori NEFESZ-nek. Amikor a DISZ megalakult, annak is vezetőségi tagja voltam. 1950-ben beléptem az MDP-be, majd kértem átigazolásomat az MSZMP-be.”

A főiskola elvégzése után tanítani akart menni, de máshogy intézték sorsát. A **Művelődési Minisztériumba** helyezték Komlósi Imre barátjával, személyzeti munkára. Akkoriban ez nem volt valami üdítő foglalatosság. Hiába tiltakoztak, félve mondták egymásnak: nem fűlik a foguk a káderügyek intézéséhez. Több hónapi kérelmezés után Darvas József segítségével 1951-ben **Szolnokra** mehetett tanítani. Szolnokról újra Budapestre került a **Lenin Intézet Tanulmányi Osztályára**. Ez a munka sem elégitette ki, ezért 1954 őszén a szülőhelyén, **Berettyóújfaluban, az Arany János Gimnáziumban** kért és kapott tanári állást. Ugyanis közben levelező úton egyetemi végzettséget szerzett az ELTE magyar–oroszcson szakán.

A gimnáziumnak 1955-ben lett az igazgatója, és nyugdíjazásáig — 1988-ig — meg is maradt ebben a funkcióban. 33 év! Nem tudom, volt-e valaki iskolavezető ilyen hosszú időn át. Ez a száraz adat igen beszédes tud lenni. Igen, hisz szerette a munkáját, és felettesei, tanártársai megalégedésére szívvel-lélekkel végezte azt. Munkája eredményességét bizonyítja, hogy a tízosztályos intézményből vezetése alatt 16 osztályos középiskola lett, ahol a gimnáziumi osztályok mellett egészségügyi és közgazdasági szakközépiskola is működött. Ebből az iskolából nőtt ki, vált ki és lett önállóvá Berettyóújfalú másik középiskolája, a Bessenyei György Szakközépiskola is.

Pedagógiai munkája eredménye ez is. Vezetése alatt közel 4000 érettségizett diákot bocsátott ki az életbe ez az iskola. Volt idő, amikor a tanulói létszám megközelítette az ezret. Munkájában mindig arra törekedett, hogy a feladatokat együtt, közösen oldják meg a tanártársakkal, bevonva ebbe a munkába a tanulóifjúságot is.

„A pályafutásodból, a pedagógiai munkádból, vezetői munkástílusodból kiemelve a legfontosabbakat – példamutatónak, követendőnek tartom a következőket: A tanulókkal való kapcsolatodban egy igazi pedagógust ismertünk meg. Álmod mindig egy tanulócentrikus, humánus nevelő iskola megteremtése volt, melyben a nevelők és a tanulók egy cél által vezérelve teljes harmóniában ténykednek, ahol minden tanuló a legteljesebben bontakoztathatja ki tehetségét, s gazdagodhat tudásában, jellemvonásában.

A kartársakhoz, az emberekhez való kapcsolatotod a nyitottság jellemezte a szó konkrét és átvitt értelmében.

Nem tartottál fogadóórát, ajtód mindig nyitva állt mindenki előtt. Tanárok, dolgozók, tanulók, szülők bármilyen problémával felkereshettek, mindig rendelkezésükre álltál. Nyitott voltál mások véleményének, gondolatainak befogadására. Nem tartottad magad csalhatatlannak. Ha meggyőztek, s változtattál korábbi véleményeden, azt nem tartottad vereségnek. Könnyen tudtál kapcsolatot teremteni, a legegyszerűbb emberhez is úgy közeledtél, hogy őszintén megnyilatkozhatott, kitarulkozhatott előtted.” (Részlet a

búcsúztatóból nyugdíjba vonulásakor)

„Diákkorom első meghatározó élménye, amikor kb. két hónappal azután, hogy ő lett az igazgató, szünetben megszólított a folyosón: »Ejnye Zsófia, aki olyan szép dolgozatot ír magyarból és latinból, matematikából miért csak hármast ír?« Szóhoz sem jutottam a meglepetéstől, minket nem tanított. Két osztály volt egy évfolyamon, tanáraink szinte mindent tudtak mindenkiről.” (Füredi Józsefné volt tanítvány és kolléga)

„Most az egyik legkedvesebb barátomról, Falucskai Jenőről mondom el a véleményemet, mivel az egyénisége mind a diákokra, mind a kollégákra és így rám is nagy hatással volt! Megérdemli, hogy beszéljek róla az utókornak, mert kiváló pedagógus, kiváló vezető volt. Senki nem tudta úgy „megérezni” azokat a pedagógiai helyzeteket, mint Ő, és senki nem tudott közülünk olyan helyes, pedagógiailag is helytálló döntést hozni, mint Ő! Most ezt azért mondom, mert ez így is volt, és nem az idő szépíti meg azokat a helyzeteket. Azt hiszem azonban, hogy a legkiválóbb tulajdonsága mégis az EMBERSÉGE volt! Minden helyzetben emberként akart és tudott viselkedni! Meglátta a diákjaiban is a csetlő-botló embert (ugyanúgy, mint a tanároknál is) és feltétlenül hitt bennünk.

Hosszú, hosszú évtizede ismertük mi egymást és az idő nagy hitelesítő. Hitelesíti az érdekes, és megszünteti a nem érdekes kapcsolatokat. Nem is gondoltam volna 1964 szeptemberében, amikor legelőször találkoztunk, hogy a berettyóújfalui Arany János Gimnázium akkori igazgatójával olyan jól megértem majd magam, és az valóban meg sem fordult akkor még a fejemben, hogy barátok

Ballagáson

is leszünk! 24 évet töltöttem el a gimnáziumban, és ebből 20 évet dolgoztunk együtt. Jóban-rosszban, ahogy mondjuk. Mert volt jó, sőt nagyon jó időszakunk, és voltak mélypontjaink is. Azt hiszem, az igazi emberségnek, az igazi barátságoknak éppen ezek a próbakövei. Amikor fut a szeker, nem kunszt együtt lenni, együtt örülni a sikernek, de az már nagy erőpróba, ha valamilyen mértékben kudarcot vallunk. Ilyenkor a baj okainak felismerése az első lépés, és a javításra való törekvés kell, hogy kövesse ezt. Mi ezt azokban az ügyekben, amelyekben közösen voltunk érintettek, így tettük. Az őszinteség, a saját hibánk felismerése a legfontosabb kapocs a barátság fennmaradásában! Erre nem mindenki képes, mert a mások hibájával csak-csak szembenézünk! De a sajátunkkal? Az már kicsit nehezen megy! Fiatal tanár koromban Ő már nagy tapasztalattal rendelkezett, és olyan szelíden, olyan tapintatosan tudta megmondani a hibákat, és tett javaslatot a követendő útra! Hogy belőlem, persze jóval később, gyakorlógimnáziumi vezetőtanár lett, abban Jenő barátom is ott van! Volt bennem készség, hogy figyeljek arra, aki segít nekem, és fel tudtam fedezni, ki akar segíteni, és ki akar csak öncélúan bírálgatni, mert a helyzete ezt megengedte. Azt hiszem, a tanulókkal való foglalkozásban is értéket tudott adni nekünk, akkori kezdő tanároknak, és a tapintatos, de őszinte szavai sokkal többet értek, mint a „sztaniol” papírba csomagolt bántó mondatok! Azonosulni tudtam pedagógiai módszerével, melynek központja mindig a diák volt, és

megtanultam a „pedagógiai” beszélgetések lényegét is tőle, és ez lett később egyik erényem! Egy nagy középiskola vezetése nagyon szerteágazó feladatrendszerében bizony nehéz eligazodni, még nehezebb ezt uralni. A jó vezetői munkamegosztással mindezt áttekinthetővé, uralhatóvá tette, és ennek eredményeként olyan „demokratikus” iskolavezetést még 30 évvel a rendszerváltás után sem láttam, mint láttam azt az Arany János Gimnáziumban az 1970-es évek elején! Példakép lehetne a mai nagyzoló, semmiképpen nem demokratikus vezetőknek! Nekünk, akik ott voltunk vele, van fogalmunk arról, mi a demokrácia! Azt mondom tehát, hogy nemcsak korszerű, hanem előremutató is volt Falucskai Jenő, és ma is modellként állhatna a jelen „iskolavilága” előtt. Mentés volt sok vezetőre jellemző nagyzoló viselkedéstől, allúrtól. Egyszerűen, célravezetően, és értelmesen tudott viselkedni még akkor is, amikor igazságtalanul támadták egyesek! Még az igaztalan bántásokat is el tudta felejteni, és a tanítás ment szépen tovább. Magam sohasem tudtam fontos szakmai vagy pedagógiai fejlesztésre vonatkozó kéréssel hozzá fordulni úgy, hogy ne támogatta volna.” (Ungvári Imre, volt kollégája, az Arany János Gimnázium és Szakközépiskola volt tanárának visszaemlékezése.)

Munkáját felettesei Kiváló Tanár, az Oktatásügy Kiváló Dolgozója, Miniszteri Dicsérelés és több más kitüntetéssel jutalmazták. Életművének elismerése, hogy 2003-ban Berettyóújfalu város képviselőtestülete Berettyóújfalu Díszpolgára kitüntetésben részesítette. Mindezek ellenére mulasztásaiért állami és pártbüntetésben részesült. Az állami büntetést azért kapta, mert az érettségi vizsgán szabálytalanul felmentett az írásbeli vizsgák alól két tanulót. (A szakközépiskolai tanulókra nem vonatkozott a GÉV szabályzata.) A pártbüntetést pedig akkor, amikor az egyik tanár papot hívott a *Világnézetünk alapjai* című tárgy órájára vitapartnernek.

Életének másik, nem kevésbé fontos része volt a családjá. Feleségét, Gy. Szabó Margitot a főiskolán ismerte és szerette meg. Házasságuk, kettejük szoros kapcsolata példaértékű a mai világban. Felesége mindig mellette állt, és segített a nehézségekben, akár szakmai kérdésekben is vitapartner volt, hiszen ő is hasonló életutat járt be, és vérbeli pedagógus volt. E tájék szülőtte volt, Csökmön született, nehéz sorból emelkedtek ki mindketten, mert tehetségesek voltak, és a szülők támogatták őket a kiemelkedésben, leginkább erőn felül.

1951-ben házasságot kötöttek. Bár a házasságból három fiúgyermek született, csak egyikük maradt életben. A szülők inkább humán érdeklődésűek voltak, a fiuk mégis a Műszaki Egyetem villamosmérnöki karán szerzett diplomát, ezen a területen dolgozott nyugdíjazásáig. Nagy volt az örömük, hogy három unokával ajándékoztuk meg őket, akik felnőve családot alapítottak, még a dédunokák születésének is örülhettek. Sajnos az eddig utolsó, a nyolcadik érkezését már egyikük sem várta meg.

FALUCSKAINÉ CSUCSI ÁGNES
Érd

Dr. FEKETE LÓRÁNTNÉ Lőrincz Erzsébet (Hajdúhadház, 1927. január 6. – Hajdúböszörmény, 1987. november 24.) tanító, tanár

Lőrincz Erzsébet a család negyedik gyermekeként született Hajdúhadházon, 1927. január 6-án. Édesapja, Lőrincz Lajos, korábban banktisztviselő volt, édesanyja, Hatházy Jolán, háztartásbeli. Az apa végigküzdötte az I. világháborút, majd katonai helytállása alapján vitézzé avatták. Tovább szolgált, és hivatásos katona lett, őrmesteri rendfokozattal. Leszerelése és nyugdíjazása után nem sokkal, 1938-ban elhunyt. Ekkor Erzsébet négy testvére közül még a legidősebb is csak 14 éves volt. Az özvegyen maradt édesanyjának így öt gyermekről kellett gondoskodnia. Az apa után örökölt kevés föld kiegészítette a szintén kicsi özvegyi nyugdíjat, így a család megélhetése éppen biztosítva volt, de mindig nagyon takarékosan kellett élniük.

Erzsébet az elemi iskolát szülővárosában végezte. A Hajdúhadházi Lapok 1937. december 19-i számában olvasható egy kis cikk egy iskolaünnepélyről. A cikk így kezdődik: „*A református elemi iskola tanulói az elmúlt héten, csütörtökön és pénteken este gyermekelőadást tartottak. Egy ügyes, kedves kislány, Lőrincz Erzsébet prológusa után Csósz Ferenc igazgató tartott megnyitó beszédet.*” Ez az ügyes kislány akkor már negyedik osztályos volt. 1939 és 1942 között tanulmányai a Hajdúhadházi Állami Polgári Fiú- és Leányiskolában folytatódtak. A négy tanév elvégzése után már nem volt lehetőség Hajdúhadházon továbbtanulni. Erzsébet Debrecenbe került, a Debreceni Római Katolikus Leánylíceum és Tanítónőképző Intézetben (Svetits Leánynevelő Intézet) folytatta tanulmányait. Az intézetben a bennlakás túl költséges lett volna, ezért bejáró tanuló lett. Naponta kellett utaznia Hajdúhadház és Debrecen között, ami nem kis fáradságot jelentett a fiatal lány számára.

A líceumi Tanulmányi Értesítő hű tükre lett az akkor zajló történelmi eseményeknek. Az első tanév az 1942/43-as volt. Ekkor már három éve folyt a második világháború, de ez még nem zavarta az itthoni oktatást. A tanév még a szokásos módon, júniusban zárult. A következő, 1943/44-es év már rövidebb volt, a bizonyítvány keltezése már 1944. április 1. Az 1945. év elején esedékes félévi értesítő már el is maradt.

Ebből az időből származik egy – a család birtokában levő – érdekes irat. Ez egy „igazolvány”, amelyet Rudabánya község körjegyzője adott ki többek között Lőrincz Lajosné és négy gyermeke számára, akik a front elől menekülve ideiglenesen Rudabányán tartózkodtak, és készültek hazamenni Hajdúhadházra. Az ötödik gyermek, Lőrincz Barnabás, a legidősebb fiú, nem volt velük, ő már 21 évesen a keleti fronton katonai szolgálatot teljesített. Az igazolványt a rudabányai szovjet parancsnokság is ellátta megjegyzésével. Az irat keltezése 1945. január 6., tehát éppen Erzsébet 18. születésnapja. Szép születésnap ajándéknak számíthatott, hogy sikerült átvészelnii az átvonuló front viszontagságait, és az igazolvány birtokában békésen haza lehetett menni.

A hazaérkezés után Erzsébet 1945. november 16-án magánvizsgát tett a líceumban, és folytatta tanulmányait. A következő két tanévben a tanítás már a megszokott módon folyt. Lőrincz Erzsébet 1947. június 12-én letette a képesítő vizsgát, és népiskolai tanítói oklevelet szerzett. Az oklevél birtokában Hajdúhadházon szeretett volna elhelyezkedni, de ez nem sikerült. A sikertelenségben valószínűleg szerepet játszott édesapja katonai múltja, de főként az, hogy három anyai nagybátyja is hivatásos katonatisztként szolgált a második világháborúban. Ezt még tetőzte, hogy valamennyi földjük is volt, és így kuláknak minősítették őket. Egy „jóakaró”, fontos beosztású ember később napvilágra került hivatalos információja

szerint, Lőrincz Erzsébet „*kulák rokonai folytán sem lehet politikailag megbízható*”. Ez a kijelentés jól tükrözi, hogy egy fiatal, pályakezdő tanítónő politikai megbízhatóságát milyen alapon állapították meg abban az időben. Másnak sem volt egyszerű elhelyezkednie akkor. Egy liceumi volt osztálytársa és barátnője egy 1948. február 16-án kelt, nagyon borús hangulatú levelében ezt írta egy Álmosd melletti tanyáról: „*Itthon vagyok mint állás nélküli tanítónő. Tudod, Erzsikém, olyan céltalannak érzem így az életem, de remélem, hogy ennek mielőbb vége lesz.*”

Szerencsére, egy sikertelen év után Erzsébetnek sikerült elhelyezkednie. 1949. április 25-én letehetette a hivatali esküt, és elkezdhette a tanítást a **hajdúböszörményi Középkerti körzethez** tartozó, négyosztályos **Bodakerti Állami Általános Iskolában**. Az iskola egy szőlőskert közelében létesült, közel 10 km-re a várostól. Vonattal lehetett megközelíteni Hajdúböszörményből. A legközelebbi állomástól még 2 km-t kellet gyalogolni az iskoláig. Ettől kezdve Lőrincz Erzsébet hajdúböszörményi lakos lett, ott bérelt szobába költözött, innen járt tanítani.

Néhány év után sikerült a tankörzetnek egy olyan iskolájába kerülnie, amely már a városban volt. Itt már a kezdetekben is komoly feladatokat kapott. Felső tagozatban is elkezdett tanítani természetrajzot és állattant. Szaktanári munkája jobb megalapozása érdekében, 1952-ben magántanulóként beiratkozott az egri Állami Pedagógiai Főiskola természetrajz-kémia szakára, és elvégezte azt. 1956. szeptember 27-én megkapta a szaktanári oklevelét. Folyamatosan végzett munkája mellett a főiskola másodéves hallgatója volt még, amikor iskolai igazgatója a következőket írta a még csak öt éve tevékenykedő, fiatal munkatársa jellemzésében, 1953-ban: „*Szakmai felkészültsége jó. Állandóan képezi magát. Tanításában eredményes, jó munkát végez. Mint biológus szép tervekkel indult meg ebben az iskolai évben. A tantermek folyosóit növényekkel s egyéb szemléltető eszközökkel díszítette. Igen sok szertári anyagot is gyűjtött. Munkájában az elmélet és a gyakorlat helyesen kapcsolódik. Komoly irányban fejlődőképes. A munkához való viszonya jó. Önkritikájában sokszor leértékeli önmagát, minden alap nélkül.*

Fiatal, forrásban levő, tehetséges egyéniség. Tanítványaihoz szigorú, viszont tantárgyaiban igen jó eredményt mutatnak fel a tanulók. A szülőkkel sikerült megtalálni a megfelelő hangot. Kartársaihoz közvetlen, szimpatikus egyéniség.

Jól használható nevelő. Magasabb funkciók betöltésére igen alkalmas.”

Lőrincz Erzsébet az előbbi jellemzés idején már osztályfőnöki teendőket is ellátott, és szakszervezeti bizottsági elnök is volt. Az osztályfőnöki munka és az aktív szakszervezeti tevékenység egész pályafutása során végigkísérte, alátámasztva egykori igazgatója megállapításait.

1955-től ismét megváltozott Lőrincz Erzsébet munkahelye. Az **Eötvös utcai 6. Számú Általános Iskolába** került, ahol 32 éven át, élete végéig dolgozott. Ez az intézmény már a városközpontban is közel volt. Itt is gyorsan sikerült beilleszkednie, jól érezte magát, kollégái is megkedvelték. Munkabizottsági elnöknek is megválasztották. Évekig tanított az itt működő **Dolgozók Iskolájában**, ahol többször osztályfőnök is volt. Ebben az iskolában 20 év tanítás után megkapta az ezüst fokozatú törzsgárda jelvényt.

Szakmai és pedagógiai téren továbbra is igyekezett bővíteni ismereteit. 1975-ben általános iskolai kémia komplex szemináriumot végzett a Megyei Pedagógiai Továbbképzési Intézet szervezésében. Ugyancsak a továbbképzési intézet szervezte azt a 2×30 órás szakosított oktatástechnikai tanfolyamot, amelyet szintén eredményesen elvégzett 1976-ban.

A kötelező tanórákon kívül is szívesen vállalt feladatokat a gyerekek körében. A hetvenes

években „gyermek- és ifjúságvédelmi felelős” megbízást kapott. E munkájának elején készítette beszámolójában ezt írta: *„Felkutattuk a hátrányos helyzetű, a veszélyeztetett körülmények között élő, az állami gondozott és a cigány tanulókat.”* A nehéz körülmények között élő családokat személyesen is többször felkereste, ügyes-bajos dolgaik intézésében rendszeresen nyújtott segítséget. 1980-ban a Megyei Tanács Művelődési Osztálya elismerésben részesítette a *„cigánygyerekek körében végzett eredményes nevelő-oktató munkájáért.”*

A gyerekek szabadidős tevékenységének is aktív résztvevője volt. Szívesen kirándult a gyerekekkel. Már kezdő pedagógusként részt vett az úttörők munkájának segítségével, irányításában. 1962-től rajvezetői megbízással dolgozott. 1984-ben *„A 35 éves úttörővezetői munkáért”* emléklapot kapott, és még ugyanabban az évben az Úttörők Szövetségének Országos Tanácsa kimagasló munkájáért *„A Gyermekéért Érdemérem”* kitüntetést adományozta számára.

Fekete Lórántné az 1978-ban végzett osztályával

Lőrincz Erzsébet – tanítványainak kedves „Erzsike nénije” – személyes megjelenésével, dívatos, de mértéktartó öltözködésével, közvetlenségével mindig elismerést váltott ki mind a gyerekek, mind a szülők körében.

Az 1964-es év örömteli változást jelentett Erzsébet életében. Házasságot kötött dr. Fekete Lóránttal, aki jogász volt, és néhány szabolcsi termelőszövetkezetnél jogtanácsosként dolgozott. Házasságukból két gyermekük született, akikben a szülők sok örömet lettek. Az apa munkahelye messze esett Hajdúböszörménytől, ezért ő a hét folyamán a távolban dolgozott, és csak a hétvégeken tudott hazajönni. Szerencsére, a gyermekek ellátásában és felügyeletében az anya sok segítséget kapott a szintén pedagógus sógornőjétől és az apai nagymamától, akikkel egy háztartásban éltek. A családról való gondoskodás mellett lelkes pedagógus maradt, iskolai feladatait is lelkiismeretesen és maradéktalanul elvégezte.

Talán ez a mindig feladatra váró készenlét, olykor a határidők szorítása okozta feszültség, a minden részletre kiterjedő, állandó figyelem is hozzájárulhatott, hogy bekövetkezett a tragédia. Az iskola akkori igazgatója, Lovász Gyula, a munkaviszony sajnálatos megszüntetéséről készült jelentésében ezt írta: *„1987. november 24-én dr. Fekete Lórántné a munka megkezdése előtti percekben elhalálozott.”* Mindez a kedves iskolájában történt, egy pillanat alatt. Infarktus, nagyon gyors halál. A család egy szerető édesanyját, az iskola egy kiváló pedagógust veszített el. 60 éves volt, de még nagyon aktív, tele tervekkel, tenni akarással. Még sok szép eredményt elérhetett volna. A leigazolt „38 év 7 hónap és 28 nap” munkaviszony után sajnos, a 29. nap már nem adatott meg.

Tevékeny élete során a következő állami kitüntetéseket kapta: Miniszteri Dicséret, 1978. június 4., Kiváló Munkáért, 1981. június 1.

Fiai,
FEKETE LÓRÁNT
és FEKETE GÁBOR ÁKOS

FERICSÁN KÁLMÁN (Újpest, 1945. május 13. – Budapest, XIII. ker., 2018. november 20.) tanár, edző, pedagógia szakdiplomás kutató és szakíró, sport- és helytörténész

*„Magához vett és nekem adta lelkét
és címerpajza minden csillagát...
Mert ő tudta századok múlását,
s régholt bölcsészek minden bánatát,
ő mondta el nekem Róma bukását,
Pláton álmát s a husziták tanát...”*
(François Villon: A testamentum)

Édesapja, Fericsán Ágoston asztalosmester egy újpesti faipari üzem tulajdonosa volt az államosításig. Édesanyja, Kiss Aranka, a háztartást vezette és a családi otthon melegét, szeretettel teli légkörét biztosította. Egy fiútestvére született, öccse: Attila. Kálmán 1970-ben nősült meg, felesége a nála két évvel fiatalabb Borbély Ilona. Felesége előbb az újpesti Április 4-e téri Általános Iskola tanára volt, később az intézmény igazgatója lett, majd a pályájának végén a II. kerületi Klebelsberg Kunó Általános Iskola és Gimnázium igazgatóhelyettese és biológiatanára. A pedagógus házaspárnak két gyermeke született: Zsolt 1973-ban, Anita 1974-ben. A következő generáció, Kálmán és Ilonka unokái, 30, ill. 32 év múlva érkezett meg. A leányuktól született mindkét unokájuk: Linda 2013-ban, Gizella 2015-ben.

Fericsán Kálmán 1951–1959 között végezte el az Erzsébet utcai Általános Iskolát, amelynek a neve ma Újpesti Károlyi István Általános Iskola és Gimnázium. 1959-ben a jóhírű újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumba írták be a szülei, ahol 1963-ban érettségizett. Itt olyan kiváló tanárok tanították többek között, akik a felsőoktatásból kerültek ide „büntetésből” az akkori politikai rendszer „jóvoltából”. Így pl. a testnevelő tanára, Verbényi József (a későbbi kosárlabda mesteredző), aki a Könyves előtt a Testnevelési Főiskola docense volt, a TF első, a kosárlabda-oktatáshoz Páder Jánossal készített tankönyvével (*A kosárlabda. Testnevelési Főiskolai Tankönyv* – Tankönyvkiadó Vállalat, Bp., 1952.) örökre beírta nevét a magyar kosárlabdasporthoz történetébe. Az ő biztatására Fericsán Kálmán minden alkalmat megragadott, hogy tovább képezze magát, így 1963-ban úszómesteri tanfolyamot végzett, és ebben a munkakörben dolgozott egy ideig, mivel a TF-re nem sikerül bejutnia az érettségi után. 1964-től 1966-ig teljesítette a kötelező katonai szolgálatát Taszáron. 1966–70 között végezte el a Pécsi Tanárképző Főiskolát, ahol biológia–testnevelés szakos tanári diplomát kapott 1970-ben. Még ugyanebben az évben kosárlabdaedző tanfolyamon edzői képesítést is szerzett, és ebben a minőségében is működött ettől kezdve. Az MLEE-n 1988-ban a filozófia szakon végzett. Mivel a pedagógusképzés története nagyon érdekelte, 1995–1997 között pedagógia szakra járt Pécsre, a Janus Pannonius Tudományegyetemre, ahol 1997-ben kitüntetéses pedagógia szakos oklevelet kapott. Az ekkor készült szakdolgozatának bírálója, Ambrusné dr. Kéri Katalin biztatására később a Könyves Kálmán Gimnázium alapításának 100. évfordulója (1995) és a Kozma Lajos Faipari Szakközépiskola alapításának 125. évfordulója (2008), valamint újpesti helytörténeti események és tapasztalatai hatására megírta *A pedagógusképzés történeti előzményei* című négykötetes fő művét.

A pedagóguspályát Budapesten, a XV. kerületben kezdte, **Rákospalotán** dolgozott jó ideig: 1970–72 között a **Kossuth utcai Általános Iskolában** tanított, 1972-től 1975-ig a XV. kerületi ifjúsági (üttörő) szervezet elnöke volt, majd 1975-től az **Alagi Téri Általános Iskola**

tanára. 1978-ban **Újpestre** került. Itt 1988-ig a **Munkásotthon utcai Általános Iskola** (ma Bene Ferenc Testnevelés Tagozatos Általános Iskola) testnevelés tagozatos tanulóinak tanára volt, majd 1988-tól nyugdíjazásáig (2008) a **Kozma Lajos Faipari Szakközépiskolában** tanított. Itt kapott ihletést a családja asztalos múltja alapján a faipari oktatással kapcsolatos könyveinek megírására. Közben óraadó tanár volt más újpesti iskolákban is, így a **Páli Szent Vince** és a **Bay Zoltán Szakiskolákban**, valamint az **Újpesti Két Tannyelvű Szakközépiskola és Gimnáziumban**.

Oktató-nevelői pályafutása mellett igen fontos volt számára a sport területén való több évtizedes edzői és sportvezetői tevékenysége. A Vasas Izzó férfi kosárlabdacsapatnál az utánpótlás csapatokkal dolgozott dr. Ránky Mátyás, majd Gyimesi János vezetésével, az Újpesti Dózsánál (UTE) a labdarúgó utánpótlás csapatoknál Temesvári Miklós irányításával. A Volán Sport Clubban a kosárlabda utánpótlás és a bajnokságok szervezésében vett részt Grosics Gyula elnök és Tölgnyessy Tivadar mellett. A testnevelés tantárgyhoz kapcsolódóan rendszeresen foglalkozott az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Kar testnevelés szakos hallgatóinak tanítási gyakorlataival, melynek elismeréseként vezetőtanár címet kapott. A sport egész életét végigkísérte, elsősorban a vívás és a kosárlabda. A szombathelyi Halмай Zoltán Olimpiai Hagyományőrző Egyesület és a Csanádi Árpád Olimpiai Baráti Kör tagjaival sorra látogatta a sporttal kapcsolatos történelmi helyeket az egész Kárpát-medencében. Szinte mindenhol jártak, ahol a nagy olimpiai győztesek születtek, tanultak, tevékenykedtek, és ezáltal győzelmet szereztek hazánkuk.

Igen sok önkéntes munkát végzett különféle civil szervezetekben. Így például ő volt a Verbényi József Baráti Kör titkára, vezetőségi tagként részt vett a Csanádi Árpád Olimpiai Baráti Kör életében. Negyedik generációs újpesti polgárként tevékenyen részt vett Újpest közéletében is: például a korábbi polgármester, Derce Tamás Semsey-díjával támogatott, általa indítványozott, 2011-ben alakult Clarisse Újpest Gyermekeiért Alapítvány létrehívásának Fericsán Kálmán is egyik részese volt; két újpesti iskola névadásának folyamatában aktív

*Fericsán Kálmán Újpestért Díjával
kezében más díjazottakkal együtt
Újpest, Városháza Tanácsterme, 2016*

szerepet töltött be, amikor Bene Ferenc és Halassy Olivér olimpiai bajnokokról neveztek el az iskolákat (2012-ben, ill. 2013-ban); ő is csatlakozott létrejöttékor (az általa is szorgalmazott) új, önálló és független UTE Baráti Körhöz, amikor az 2013-ban megalakult; a 2000. évi első Verbényi József Kosárlabda Vándorkupa megszervezése után 15 éven át szervezte a versenyeket, és több esetben nemcsak újpesti tanulók részvételével, hanem jóval szélesebb körben, más budapesti iskolák csapatait is meghívta. (Így: a XV. kerületi Dózsa György, az I. kerületi Toldy Ferenc, a VIII. kerület-i ELTE Trefort Ágoston, az V. kerületi Eötvös József, az V. kerületi Veres Pálné, és a IX. kerület Lónyay Utcai Református Gimnáziumokét.)

Több pedagógiai és sporttal kapcsolatos alkotói pályázaton részt vett, ahol szép

eredményeket ért el. A Magyar Nemzeti Múzeum pályázatán például 4. lett *A középfokú faipari oktatás kialakulása és a „Középipartanoda” fejlődése a dualizmus korában* című szakdolgozatával. A Magyar Olimpiai Bizottság által kiírt *Ezüstgerely 2016 – Sport a magyar kortárművészetben* című pályázaton az irodalmi kategóriában 3. helyezett lett egyik könyvével. A kutatásait a Trefort Ágoston Alapítvány és a Pro Renovanda Cultura Hungariae is támogatta két éven át.

Jó szervezőkészsége és szép (198 cm magas) termete miatt sok felkérést kapott közeményekkel kapcsolatban. Őt kérték fel pl. Sajgó Pál (UTE) síelő olimpikon temetése alkalmából 2016-ban a Búcsúbeszéd megírására és elmondására. Elindítója és főszervezője volt 2016-ban az Újpesten rendezett és sikeresen lezajlott Magyar Olimpiai Akadémia 67. vándorgyűlésének. Az Újpesti Városvédő Egyesület szervezésében Abdán történt látogatáskor, a Radnóti évfordulón ő tartott emlékbeszédet. Amikor az N.J. Pro Homine Baráti Kör Verbényi József emlékére az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban 2015-ben márványtáblát állított, a leleplezésekor Fericsán Kálmán tanár urat kérték fel az emlékbeszéd megtartására. Emlékezetes a „Vén zászlótartó” szerepe! Az Újpesti Városvédő Egyesület negyven fős küldöttsége körében ő tartotta 5 méter magasra Újpest zászlaját Alsóbodokon, Eszterházy János újratemetésekor, 2017. november 16-án, amikor a mártír országgyűlési képviselő korábban börtönben őrzött, majd tömegsírba ömlesztett földi maradványait Paulisz Boldizsár jóvoltából, az általa épített kápolna sziklasírboltjában elhelyezték a nemzetközi (lengyel-szlovák-magyar) gyászmisét követően.

Tanári és edzői tevékenysége mellett jelentős a szakírói munkássága is. Az általa önállóan megírt, megjelent könyvei a következők: *Ősi fának ága-boga – A középszintű iparoktatási szervezet kialakulása és fejlődése Magyarországon* (1999); *Tanítómesterek, mestertanítók* (2001); *Emberfaragó idők – Bevezetés Újpest neveléstörténetébe 1832-1952* (2010); *A pedagógusképzés történeti előzményei I. Rítus és küldetés–Sámánság, nevelés és írásbeliség* (2014); *A pedagógusképzés történeti előzményei II. Rítus és areté – A görög filozófia hatása és a nevelési intézmények kialakulása* (2015); *A pedagógusképzés történeti előzményei III. Rítus és logika – A görögök nevelési irányzatai, elvei és az első oktatási rendszer* (2018). Másokkal közösen írt vagy szerkesztett könyvekben megjelent munkái: *Újpesti olimpikonok* (Hencsei Pál társszerzővel, 2014). *Budapest helyismeret* (szerkesztő, 1982); *Vitázom önmagammal* (cikk, 2000), *Újpest lexikon* (a sport-szócikkek, 2002); *Jotek 80* (társszerkesztő, 2004); *Lex Pro Homine* (névcikkek, 2007), *Jotek 90* (cikk, 2014). Több tucat cikk, tanulmány, recenzió szerzője. Poszthumusz kötete: *A pedagógusképzés történeti előzményei IV. Rítus és iskolák – A görög szellemi térhódítás és kultúra ereje* (2023). Korai, váratlan halála miatt kéziratban maradt munkái: *Tessedik és utódai; A mezőgazdasági és az ipari oktatásunk alapozása Szarvason; Héraklész, Iphitosz és Kroibosz nyomában – Az ókori olimpiai játékok kezdete, csúcspontja és befejeződése; Iskolák és életek*.

Élete során számos elismerésben részesült. Ezek közül a tanári pályával járó Kiváló Munkáért kitüntetés (1987) és Pedagógus Szolgálati Emlékérem (2008) mellett a legfontosabbak: 100 éves Könyves emlékérem (2006); az Újpesti Városvédő Egyesület által alapított Aranyhorgony emlékérem (2007); az Újpest Önkormányzata által adott Újpest Gyermekéiért kitüntetés (2009) és Újpestért Díj (2016). A Magyar Olimpiai Bizottság a 2016-ban tartott 67. vándorgyűlésének főszervezői munkájáért tiszteleti jelvény kitüntetésben részesítette.

Hihetetlen, hogy a rendkívül intenzív társadalmi és szakírói tevékenység mellett is sikerült elégedő értékes időt szakítania önművelésre és családjára. Nagy örömet lelt unokáiban és

sok időt töltött velük. Szeretett zenét hallgatni, feleségével sokat jártak operába, színházba, és rengeteget olvasott. Könyvtárát folyamatosan bővítette, mintegy ötezer kötete volt, de így is sok időt töltött könyvtárakban. Nemcsak a családjával való jó kapcsolat ápolására volt gondja, hanem barátaival, egykori tanáraival és kedves tanítványaival is rendszeresen találkozott. A Verbényi tanár úrnál négy barátjával József napi köszöntéseik, és az évente Pomázon tartott Verbényi Baráti Kör találkozókön való részvétele szerzőtársával, dr. Hencsei Pállal, feledhetetlenek a kör tagjai számára. A rákospalotai Kossuth utcai Általános Iskolában volt egy kiváló tanítványa, aki hosszú évekkel később annak a Dózsa György Testnevelés Tagozatos Gimnáziumnak lett az igazgatója, ahova Fericsán tanár úr gyermekei jártak.

Az Újpesti Városvédő Egyesület eseményein, kirándulásain és külföldi túráin rendszeresen részt vett feleségével. Az utolsó, Montenegróban töltött útjukról rendkívüli élményekkel gazdagodva, boldogan indultak haza. Az úton történt aprónak tűnő balesete után kivizsgáltatta magát, és valamit találtak, amivel kórházba került. Egy hónapig gyógykezelték, de nem tudtak segíteni egyre romló állapotán. Nem sejtette senki, hogy ilyen hirtelen elmegy.

Fericsán Kálmán tanár úr a mestere, Verbényi József által sokszor idézett Iuvenalis által írt gondolatot választotta ars poeticájául: *„Szüntelenül imádkoznunk kell, hogy ép testben ép lélek legyen.”*

Források:

Vitázom önmagammal (N.J. Pro Homine, Bp., 2000),
 Újpest lexikon (N.J. Pro Homine, Bp., 2002); • Jotek 80 (társszerkesztő, 2004);
 Lex Pro Homine (N.J. Pro Homine, Bp., 2007),
 Jotek 90 (N.J. Pro Homine, Bp., 2014).
 Nyolcvanhét jeles hetvenes, Napút Évkönyv, 2015. Irodalom, művészet, környezet 10. (2015)
 Magyarország sikeres személyiségei, I./2017 – BPH – British Publishing House Ltd.

VIZVÁRY VILMOS
 N.J. Pro Homine B.K.
 FERICSÁN KÁLMÁNNÉ BORBÉLY ILONA

FIEDLER BARNA (Fancsal, 1915. október 7. – Nyíregyháza, 1980. február 25.) testnevelő tanár

Csak mostanában, elhunytá után több mint négy évtizeddel tudtam meg, hogy a Borsod megyei, akkor mindössze 300 lelkes kicsi, de annál nagyobb múltú faluban látta meg a napvilágot a később országos hírnévű pedagógus, testnevelő.

Aki személyesen és közelről ismerte őt – és ilyen e sorok írójával együtt sok száz, inkább több ezer tanítvány, tanártárs – számos alkalmá lehetett, hogy meggyőződjék arról, hogyan teljesítette élete fő feladatát: a szó szoros értelmében a test nevelésére esküdött fel, és esküjét 28 esztendőn át vasszorgalommal és hűen teljesítette, mindig sietve, az alsós tanítványoktól a főiskolásokig, a katonai előkészítőktől a tartalékos hadnaggyá avatásáig. A Nagy Háborút követően, a harmincas évek során sietnie kellett, hiszen az volt a zsigereiben, a vérében és a tudatában.

Jómagam négy éven át lehettem tanúja e nagyszerű, s a szó szoros értelmében igazi testnevelő tanár roppant kitaró szorgalmának. Rövid életéből 28 esztendőt a reá bízott ifjú nemzedékek szolgálatának szentelte. Hogyan írta le a nyíregyházi **Gróf Széchenyi István Kereskedelmi, majd Közgazdasági Középiskola, Gimnázium Sportéletünk** című évkönyvének bejegyzését? Ebből néhány gondolatfüzért az alábbiakban idézek: *„Az egészséges életre nevelés az ember számára a sokoldalú kényelmet biztosító technika világában szinte napról napra egyre nagyobb jelentőségre tesz szert. A testnevelést, a sportot az iskola oktató-nevelő munkájának szerves részévé igyekszünk tenni. Az iskola jellege miatt tanulóink kikerülve az életbe nagyobb részt egész életüket irodában, hivatalban, íróasztal mellett töltik el. Célunk az, hogy tanulóinkkal megszeretessük a testnevelést, a sportnak valamelyik vagy több ágát, hogy életük szerves részévé válják a sportolás, a mozgás, a természet utáni vágyódás, ami megóvjá és kiegyensúlyozza életformájukat*” Majd azzal egészítette ki a fentieket, hogy sajnos, még azokban a magunk mögött hagyott évtizedekben is sokan voltak, akik a sportot veszélyes kísértésnek tekintették, amely csak arra jó, hogy elvonja a gyerek idejét a fontosabbnak vélt tárgyak tanulásától. Ezek a szülők és az ifjúsággal foglalkozó más személyek elfelejtették vagy nem is tudták, hogy a rendszeres testedzés, sportolás gyermeküket esetleg sok káros szenvedélytől, kicsapongástól óvja meg, és egy egészségesebb életformát kínál mindezek helyébe...

Fiedler tanár úr számomra is négy éven át mutatott utat az egészséghez, személyes példáján keresztül is a test és a lélek egysége kialakításához vezetve. Be kell itt is vallanom, hogy a második világháborút követő időkben a testedzés és az arra való nevelés nem járt nálam sem sok sikerrel, különösen a szertorna esetében. Ám mindezt igyekeztem pótolni az atlétikával, pl. a távfutással a lakásunk és az iskola közötti mindennapos gyalogmenetekkel, amelyek számos kilométert jelentettek a tanítási időkben és a téli-nyári szünetekkor egyaránt. Bevallom egyben azt is, hogy minderre a szükségesség mellett Fiedler tanár úr iránti tisztelem miatt is törekedtem.

A "Széchenyi iskolának" jó neve volt városunkban, de **Nyíregyházán** kívül és megyénk határain túl is. Sokan közülünk szerettek ott tanulni. Évfolyamunk diákjai közül sokan lettek a közigazgatás, a közélet ismert és megbecsült emberei. Talán azt sem felejtették el egykori tanítványai, hogy mindezeket Fiedler tanár úr életbölcességének, tanulságos és igen eredményes munkájának is köszönhetjük.

Folytatom Tanár Úr feljegyzéséből: *„Sportéletünk a megalapozott tömegsport*

kiépítésére épült, s nem az egy-két kiemelkedő gyerek kiválogatására...” Ám ő számos kiválóságról is „tehetett”. 1948-ban nevezték ki iskolája első végleges testnevelőjének. Az atlétika valamennyi sportág alapja, így az itt sportolók lendületet adtak a többi sportágnak is. Szinte hihetetlen, de ennek az iskolának a fent említett évben hét szakosztálya versengett az atlétika területén, a legkevesebb száz (!) versenyző nagyon tiszteletre méltó eredményekkel.

Egy évvel később remekelt a „frissen” kinevezett testnevelő a város röplabda-bajnokságában, megrendezte az első díszturna-bemutatót, s a későbbiekben megállás nélkül következtek eredményei a torna, a kosárlabda, a futball, a kézilabda városi és megyei bajnokságain. A lányok beneveztek és nyertek súly-, diszkosz- és gerelyversenyeken. A fiúk az 1953-as középiskolai labdarúgó bajnokságon veretlenek maradtak (többnyire minősítéssel övezve), az említett sportágakban országosan, s „hozzáadták” a sakkot és a természetjárást is. A cél, amelyet már végleges testnevelő tanárként Fiedler Barna kitűzött, fényes aranyakkal együtt teljesült.

Röplabdás lányok

Mint mellékelt képünk is jelzi: 1954 óta a kosaras lányok szünet nélkül nyerték a bajnokságokat, hozták haza az elismeréseket első osztályosoktól az érettségizőkig. A „kefés lányok” országos elsők lettek a győri találkozón is. Ami ennél is fontosabb: Tanár Úr fényesen bizonyított tudásból, szakérteleméből, emberségből és a rábízottak iránti szeretetből. Elve és gyakorlata egy egyszerű mondatban is kifejezhető: „Követelek tőled, mert szeretlek és becsüllek...”

Volt tanítványai közül az alábbi sorokat néhai *Sallai József* (P. A. 2021), Nyíregyháza kosárlabda szakvezető tanára vetette papírra: „Életműdíja átvétele után, 1963-tól a Közgazdasági Technikumban Fiedler Barna, a nagyhírű testnevelő tanár terelt a sportág irányába, s ezzel a tanári pálya felé. Többen lettünk az ő keze alatt a kosárlabda szerelmesei és aktív üzői, akik nemcsak a pályán, de a magánéletben is jó barátok lettünk. Az ő keze alól kikerülve, a főiskola kosárlabda csapatát erősítettük. Fejembe véstem a tőle hallott Németh László-i mondást: »a jó pedagógus a természetnek nyers gyémántjait vigyázattal csiszolja kristályba«. Tette ezt velünk Fiedler Tanár Úr, tanúsítva, s ezt igyekeztem tenni én is pályafutásom során mindig az edzéseken, a hétköznapiakon. Hálásan őrzöm emlékeimben.”

Fiedler Barna testnevelő tanár több mint négy évtizede az égi tanórákon tanít. Ám azóta sem ment feledésbe az a 28 esztendő, amit Nyíregyházán abban az időben eltöltött. Akik még ismertük őt, akik még élünk, a legnagyobb elismeréssel szólunk róla, munkásságáról. Így tudtuk meg például, hogy Balczó András, a sokszoros öttusa világ- és olimpiai bajnok is a Tanár Úrtól kért tanácsokat a felkészüléséhez, s egy-egy világszínvonal után köszönő levelekkel, táviratokkal küldte üdvözlését.

Emlékére évekig jutalmazták a legjobb testnevelőket a „Fiedler-kupával”. Emberségéről, türelméről, tudásáról és emberi tartásáról diákjain kívül sok dicsérő mondatot hallhattunk és hallunk ma is.

Éva lánya, Edit unokája a világ legjobb szülőjének és nagyapjának titulálta és dicséri ma is. Ausztriai otthonukból is fenntartják a nagyapa és apa lakását úgy, ahogyan ő otthagya a Nyírség fővárosában. Edit unokája írja emlékeit nagyapjáról: *„Még iskolás diáklány voltam, és nagyon meghatott, milyen sok ember akart tőle Nyíregyházán búcsút venni, pedig akkor már régen nyugdíjas volt. Elevenen él ma is bennem, hogy élete végéig minden napot reggeli tornával kellett nekünk is kezdeni. Nagyapám hihetetlen türelemmel próbált belőlem is sportolót nevelni. Sikeres sportolók „csak” a tanítványai közül kerültek ki. Neki köszönhetem azt is, hogy kb. 3 éves koromban néhány figurával sakkozni tanított. Az első elemiben már rendszeresen játszottam, később a korcsoportomban kétszeres osztrák bajnok lettem. Most, negyven évvel később megpróbálom a sport iránti lelkesedését, szeretetét felidézni.*

A gyakori családi kirándulások alatt mindig szeme előtt tartotta, hogy az esti tévés sportközvetítések idejére otthon kellett lenni. Eszemben van ma is nagy rendszeretete.

Nagyapám szigorú volt, de végtelenül igazságos és szorgalmas. Szinte hihetetlenül szerette az élete végéig otthont adó városát, iskoláját. Bécsben élő leánya és én, a Salzburgban élő unokája sok nyarat töltöttünk nála. Volt lakásának érintetlenségére ma mi vigyázunk. Ha még köztünk lehetne, tanúja volna, milyen nagy szeretet övezi nevét és emlékét!”

Valamikori szomszédjuk, dr. Dolinay Tamás (volt gyermek-tüdőorvos) gyerekként ismerte meg úgy, hogy Tanár Úr a biciklijét adta kölcsön neki, hogy kimehessen a Sóstóra. Nagyon szeretett kirándulni, gyalogolni, hegyet mászni velünk, gyerekekkel.

Amiben talán a leginkább összefoglalhatom az elmondottakat: egyenes derekú, ember-és családszerető, a diákjaiért sokat dolgozó, valóban testet és lelket nevelő tanárember volt. Megérdemli az utókor elismerését.

KOPKA JÁNOS
tanítványa, ny. újságíró

PROF. DR. FOGARASSY CSABA (Fehérgyarmat, 1971. május 2. – Kerekharaszt, 2022. szeptember 28.) egyetemi tanár, intézetigazgató

A Szabolcs-Szatmár megyei Szamossályiban élő családban született. Édesanyja pedagógus, édesapja agrárszakember volt. A mátészalkai **Esze Tamás Gimnáziumban** érettségizett 1989-ben. Már egyetemi hallgatóként érdeklődéssel fordult a környezeti problémák felé. Egyik kezdeményezője volt a Szent István Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Főtanterem hallgatóiból létrejött Környezetgazdasági Körnek. 1996-ban szerzett diplomát a **Szent István Egyetemen**. 1997-

tól a Gödöllői Egyetem Doktoranduszok Háza diákigazgatója volt, ebben a minőségében a következő évtől a hallgatók tudományos-szakmai működésének elősegítésére megszervezte a Tudós estéket.

2000-ben és 2014-ben PhD fokozatot szerzett, előbb a multidiszciplináris agrártudományok, majd a gazdálkodás- és társadalomtudományok területén a fenntarthatóság és a játékelmélet összefüggéseinek vizsgálatával. Ez a gondolkodás végigkísérte egész szakmai pályafutását, mindig a tudományterületek közötti összefüggéseket vizsgálta, érdeklődése az agrár-, a műszaki, a gazdasági és a társadalomtudományok határterületeit feszegette. 2000-től tanársegéd, majd adjunktus és megbízott tanszékvezető. 2006–2020 között docens, a Klímagazdaságtani Elemző és Kutatóközpont létrehozó igazgatója. 2008–2016 közt az Egyetemi Klímatanács főtitkára. 2011-ben habilitált a Szent István Egyetemen. 2021-ben a **Magyar Agrártudományi Egyetem** FFI Agroökológiai és Ökológiai Gazdálkodási Tanszék vezetője, a Fenntartható Fejlesztés és Gazdálkodás Intézet igazgatóhelyettese, az Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet Agrárgazdasági és Agrárpolitikai Tanszékének a vezetője és az intézet igazgatója. Az MTA köztestületi tagja. Egyetemi tanári kinevezését 2022. szeptember 14-én vette át Novák Katalin köztársasági elnöktől.

Oktatott tárgyak:

PhD tárgyfelelős a következő tantárgyaknál:

- Circular Economy (angol) (2016-2020)
- Körkörös gazdaság (2016-2020)
- Fenntartható fejlődés gazdaságtana (2016-2020)
- Environmental Externalities (angol) (2007-2016)
- Environmental Economics (angol) (2007-2016)

BA tantárgyak:

- Környezetgazdaságtan (2006-)
- Bevezetés a környezetgazdaságtanba (2006-)

MSc, MA tantárgyak:

- Környezetpolitika (2006-)
- Körforgásos gazdaság (2021-)

Diákjai számára az előadásokon, vizsgaalkalmakon egyaránt szakmáját értő, segítőkész, korrekt tanár volt, aki számonkéréskor ezek mellett is megkövetelte az ismereteket. Előadásai hitelesek, magával ragadó, aktuális témákat feldolgozó alkalmak voltak. Óráit gyakran színesítette érdekességekkel, napi gazdasági hírekkel és környezetvédelmi tanácsokkal. Oktatói munkáját mindig komolyan vette, külön figyelemmel kísérte az érdeklődő hallgatókat. Részt vállalt a PhD-képzésben is, az évek során több hallgatója szerzett fokozatot. Közülük *Horváth Bálint*, aki jelenleg a Holland Királyság Nagykövetségének körforgásos gazdasági szakértője, a Kodolányi János Egyetem adjunktusa így emlékezik kapcsolatukra: *„2014-ben találok először Csabával, amikor az akkori Szent István Egyetem egy mesterképzésére jártam. Addigra viszont sokat hallottam már róla, meglehetősen népszerű, sőt mondhatni misztikus karaktere volt az egyetemnek... A mesterképzés során ismertem meg oktatóként, amikor környezetgazdaságtant oktatott az évfolyamunk számára. Érdekes, hogy a közös munkánk elsősorban nem az egyetemen keresztül kezdődött. A bátyám révén kerültem vele kapcsolatba, akivel már régóta ismerték egymást. Míg élesen él bennem az emlék, hogyan*

egy Budapesten töltött baráti esemény másnapján egy ismeretlen számot jelezve felcsörög a telefonom, majd a hívásra válaszolva Fogarassy Csaba szól bele. A bátyám referálása mentén kért meg arra, hogy keressem fel őt személyesen, mert be szeretne venni egy nemzetközi projektjébe. Hirtelen megtiszteltetés és zavarodottságot uralkodott el rajtam. Egyrésztől megtisztelő volt a megkeresés, másrésztől azonnal rohanni akartam Gödöllőre a személyes megbeszélésünkre. Mindeközben ott álltam egy barátom lakásában, mind szellemileg, mind öltözetileg felkészületlenül erre a találkozóra. Ám ez sem tartott vissza, végül a barátomtól kértem egy inget és siettem is Gödöllőre. Külső szemlélőként hallva ez buta kis történetnek hangozhat, hiszen semmi sem indokolta a nagy sietséget, másnapra is megbeszélhettük volna a találkozónkat. Én viszont szeretettel gondolok vissza erre a mára közel 10 éve történt napra, mert emlékeztet arra az ifjonti hévre, ami átjárt a hírtől, hogy Fogarassy Csabával fogok dolgozni.

Akkoriban arról ábrándoztam, hogy egy nap majd doktori hallgató leszek és a katedrára állhatok, egyetemi hallgatókat oktatva. Ez az álom a Csabával való közös munka során valóra is vált, mert elvállalta a doktori témám vezetését.

Ha ezek mellett ki kellene emelnem még egy fontos mérföldkövet a kapcsolatunkban, akkor 2019 októberére ugranék. Ekkor már frissen doktorált szakemberként kerestem az utamat az egyetemen kívül, ami manapság sajnos nem nyújt megfelelő életpályamodellt egy fiatal oktató, kutató számára. Az egyik nap ismét egy ismeretlen telefonszámtól kaptam hívást, ezúttal a Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete keresett. Az egyesület a Holland Királyság Nagykövetségével szervezett egy, a doktori témámmal kapcsolatos eseményt, amelyre Csaba referálása mentén felkértek előadónak. Ezen az eseményen éreztem magam először szakembernek, valamint itt találkoztam azzal a szakmai közösséggel, amellyel a mai napig együtt dolgozom.

Összességében elmondhatom, hogy a leírt mérföldkövek jelentős hatással voltak a szakmai karrieremre, Csaba nélkül pedig egyik sem történt volna meg. Ezért pedig örökké hálás leszek neki.”

Számos kutatóprogram vezetője volt egyetemén, elsősorban a nemzetközi kapcsolatok kiépítésére és ápolására törekedett. Előadásokat tartott kutatási eredményeiről külföldi egyetemeken, például a Reykjavík University, a Kyambogo University, University of Prishtina és a Vilnius Gediminas Technical University meghívásában. Az MTA Agrárközgazdasági Tudományos Bizottságnak tagja, az MTA Körforgásos Gazdaság Osztályközi Állandó Bizottságának titkára, a HELInnovate, Chinese-European Society for a Sustainable Economy and Cultural Cooperation – Chairman of Sustainable Development Committee, a Magyar Bioetanol Szövetségnek, a magyar Biogáz Szövetségnek tagja, valamint a MATE választott Szenátora volt.

2006-ban a megújuló energiákért folytatott környezetvédelmi kutatásokért Köztársasági Érdemkereszt kitüntetésben részesült. Vallotta, hogy a környezet- és klímavédelem nem üzleti, hanem morális kérdés.

Sokan a jótekonysági tevékenységet folytató Első Budapest-Gödöllő Lions Club alapító tagjaként ismerték. 2021–22-ben a LIONS Clubok Magyarországi Szövetségének kormányzói tisztségét is betöltötte. Ebben a minőségében több kezdeményezés fűződött a nevéhez (jótekonysági mozi, defibrillátor program, koncertek, bálók, kiállítások). Céljai között szerepelt, hogy a jövőben ezt a jószolgálati szellemiséget, életformát az egyetemi ifjúság, értelmiségi és kutató közösségben is újtára indítsa. Ezzel kapcsolatban így vallott magáról egy alkalommal: „segíteni az embereken anyai örökségem, és ennek érdekében az ország keleti végétől nyugati

sarkáig sok-sok helyre elmegyek, hogy tegyek azokért, akik arra rászorulnak.”

Irodalmi érdeklődését két megjelent verseskötete jelzi, de a festészet is közel állt szívéhez, a versbemutatókkal, festészeti kiállításokkal egybekötött rendezvények mindig feltöltötték.

Két fiúgyermek édesapja volt.

Források:

A MATE, a Lions Clubok Magyarországi Szövetsége honlapjai

Prof. Dr. Gyuricza Csaba rektor temetési beszéde

személyes emlékek

FOGARASSY ZOLTÁN

Debrecen

„A társadalom egyik legfontosabb tevékenysége a közoktatás. Ha egy autógyárban milliárdokat költenek egy-egy kis részlet tökéletesítésére, akkor a gyerekeink is megérdemelnének ennyit, hiszen mennyivel fontosabb az, ami velük történik.”
(Lovász László)

G

GÁL ANDRÁS (Nádudvar, 1957. április 7. – Debrecen, 2022. szeptember 7.) zenetanár, tanszakvezető, zenekari művész, fagott szólamvezető

„Tisztelettel gondolunk vissza nagyszerű tanárainkra,
de hálát azok iránt érzünk, akik megérintették a lelkünket.”
(Carl Gustav Jung)

Gál András Nádudvaron született, s az 1985-ös tanévtől kezdve – 5 év kihagyással – 2022 szeptemberéig folyamatosan intézményünk, a **püspökladányi Csenki Imre Alapfokú Művészeti Iskola** megbecsült dolgozója volt. Munkássága példa és minta számunkra.

Alapfokú zenei tanulmányait 1. osztályos korában kezdte Hajdúszoboszlón, a 4. számú Általános Iskola ének-zene tagozatán. Mellette a helyi Állami Zeneiskolában tanult hegedülni 1965-től 1971-ig. Sikeres felvételi vizsga után 1971-ben kezdte meg középiskolai éveit a debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában fagott szakon. Érettségi után Budapesten, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Egyetemi Tagozatán végezte felsőfokú tanulmányait. Itt szerezte 1980-ban fagott művész-tanári diplomáját.

Pályakezdő tanárként első munkahelye 1980-tól korábbi alma matere, a **Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola** volt, ahol kamarazenét tanított. 1981-től a **Szegedi Szimfonikus Zenekarban**, majd 1982 januárjától a **Debreceni MÁV (később Filharmonikus) Zenekarnál** dolgozott 1. fagottos, ill. szólamvezető beosztásban, ahonnan 2001 nyarán vonult kerkedvezményes nyugdíjba.

Fontosabb elismerései:

Zenekari munkásságát vezetői, kollégái több ízben is elismerték:

- 1990-ben titkos szavazás után „Az évad zenekari művésze” kitüntetésben,
- 1991-ben „Bartók Béla – Pásztori Ditta” díjban részesült.

Pedagógiai elhivatottságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy zenekari munkája

mellett szinte végig, folyamatosan tanított. Az 1985-ös tanévtől kezdve a **püspökladányi Zeneiskola** fafúvós tanszakának tanára és munkaközösség-vezetője volt. Közben 2001-től 2016-ig a **hajdúszoboszlói Zichy Géza Alapfokú Művészeti Iskola**, 2005 és 2007 között a **kabai Sári Gusztáv Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola**, 2007–2008 között pedig a **tetétleni Zichy Géza Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola** fafúvós tanáraként tevékenykedett.

Zenetanárként mindig is igyekezett minden rábízott feladatot maximálisan elvégezni. Szakmai munkájában az egyéni oktatás – furulya, klarinét, szaxofon, fagott tanítás – mellett mindvégig ugyanolyan fontos szerepet játszott a kamarazene és annak népszerűsítése. Hangszereseivel, kamaracsoportjaival rendszeres szereplői voltak az iskola, valamint a helyi és a térségi művészeti rendezvényeknek, koncerteknek, versenyeknek, számos szép eredménnyel emelve iskolánk hírnevét.

Pedagógiai munkáját mindig is az igényesség, a magasfokú szakmai hozzáértés, pontosság, végtelen türelem jellemezte. Élen járt a tehetséggondozásban, hiszen kiemelkedő képességű növendékeit mindig biztatta az iskolai, területi, regionális és országos versenyeken való részvételre, nemcsak a saját növendékeit, hanem más kollégák növendékeit is. És nem maradtak el a dicsérő szavak sem.

A Csenki Imre Alapfokú Művészeti Iskola tantestületének egyik meghatározó tagja volt, aki számos iskolai program ötletgazdája és fő szervezője volt, mint pl. a Megyei Kamarazene Találkozó, amely azóta is rendszeresen megrendezésre kerül megyénk zeneiskolái számára. Az ő nevéhez fűződik az intézmény fúvószenekar utánpótlásának, a **Tücsök-zenekarnak** az életre hívása is. Az utánpótlásnevelés nagyon fontos ahhoz, hogy egy-együttés éveken át folyamatosan működni tudjon. Szintén hozzá köthető iskolánk furulyazenekarának megalapítása, valamint szakmai munkájának, szerepléseinek összehangolása. Tantestületünkben az elsők között volt, aki elsajátította az elektronikus kottairást. Ennek köszönhetően a fafúvós tanszak, valamint a Tücsök-zenekar előadási darabjainak ötletgazdája, hangszerelője, kottaszerkesztője is volt egyben. Rengeteg átíratot készített együtteseink számára, amelyeket a mai napig használunk. Jellemzően olyan darabokat választott, amelyek nagy népszerűségnek örvendtek az előadók és a közönség körében egyaránt.

Az intézmény tantestületéből és kiemelkedő, tehetségesebb növendékeiből létrehozott CSIMI Szalonzenekart hosszú évekig koordinálta, ahol a repertoár kialakításán túl annak betanítását is magára vállalta. Szalonzenekarunk állandó részvevője volt a városi újévi koncerteknek, városi báloknak, iskolánk Farshangi koncertjeinek. Tanárok, diákok együtt készülhettek, nagyon nagy élményeket szerezve magunknak, egymásnak és a közönségnek.

Ezenkívül rendszeres szervezője és lebonyolítója volt számos nyári zenei tábornak Balatonyörökön, ill. Magyarhertelenden és Kisújszálláson. Akár szabadságát is feláldozva, gyakran évente két nyári tábor munkájából is részt vállalt. Együtteseink összekovácsolódtak a táborokban, ahol délelőttönként komoly szakmai munka folyt, délután kirándulások, este csapatépítő játékok szerepeltek programjainkban. Fáradhatatlanul dolgozott az együtteseinkért, a zenekarainkért. 2013-tól kb. 15 zenei táborban dolgozott.

Gál András iskolánk azon tanárainak egyike, aki kiemelkedő szakmai kvalitása ellenére szerényen, kizárólag a háttérben munkálkodva tette a dolgát. Az évek során a kötelező tanítási órái mellett kitartóan, időt és fáradságot nem sajnálva részt vállalt minden iskolát érintő megmozdulásban, ötleteivel színesítette programjainkat, rendezvényeinket. Értekezletek, megbeszélések alkalmával rendszeresen kifejtette szakmai álláspontját, javaslatokat tett, a nevelőtestület munkájában aktívan részt vállalt, a feladatok megoldásában kezdeményező

szerepet vállal. Nyitott személyiségének köszönhetően kollégái iránt mindig jellemző volt rá a közvetlenség és az együttműködés. Bármikor önzetlenül segített bárkinek, aki ezt igényelte.

Növendékeivel és a szülőkkel mindig is jó kapcsolatot ápolt, visszajelzéseikre befogadó volt. Munkáját az igényesség és következetesség jellemezte, amit munkatársaitól és növendékeitől is elvárt. Hangszeres órákon, a zenekari foglalkozásokon mindig is alapvető volt a fegyelem, melyet elengedhetetlennek tartott a tudás átadásához. Ezzel el is érte célját, hiszen nevéhez mindig magas színvonal társult.

Kollégák emlékezése:

„Élete és munkássága példaértékű mindenki számára, akiket tanított, és azok számára is, akik együtt dolgozhattak vele. Szeretettel emlékezünk az együtt töltött sok-sok évről: mindig jókedvvel érkezett munkahelyére, mindenkihez volt egy kedves szava, egy kérdése. Sosem láttuk szomorúnak, akkor sem, ha éppen valami nagy bánata volt, nem mutatta. Mindenkivel szívesen beszélgetett, mindenkit szívesen meghallgatott. Érdeklődő volt, kollegiális, empatikus, igazi csapatjátékos. Munkájában igényes, következetes, maximalista mind magával, mind kollégáival, mind tanítványaival. Mindig igényes produkciókat adott ki a keze közül. Együtt mentünk vele sok-sok éven át, a tanítás szenvedélyében közösen égtünk.

A fafűvös tanszak munkáját figyelemmel kísérte, támogatta és biztatta a kollégáit. Természetesen példamutatásával ő is mindent beleadott a tanításba. Híresen nyugodt volt, nem volt képes megunni azt sem, ha valamit századjára kellett is elismételni.

Az iskolán kívüli rendezvényeken, kirándulásokon mindig részt vett, soha nem húzta ki magát a közös programjainkból. Legkedvesebb időtöltése a zenehallgatás volt, nagy jártassága volt az igényes komolyzene hallgatásában és prezentálásában. Órán a növendékeit is megismertette azokkal a művekkel, amiket szerinte érdemes hallgatni. A tantestületünk számára is tartott zenetörténet előadást zenehallgatással egybekötve.

Hitvallása: „A zenét nem azért kell tanítani a gyerekeknek, hogy nagyszerű zenészek legyenek, hanem, hogy megtanuljanak hallgatni és hallani...”

Jónéhány évtizedig erősítette iskolánk csapatát, diákjai mindig szeretettel gondoltak és gondolunk rá: a furulyások, a szaxisok, a klarinétosok, a fagottosok, kicsik és nagyok, rengeteg növendéke. Szakmai tudása, embersége mind itt maradt velünk, olyan példaértékű, amit maga után hagyott, hogy mindannyiunk feladata azt az utat követni, folytatni, amin ő járt, s minket, fiatalabbakat elindított. Az iskola mindig is fontos volt számára, amelyben a zene szeretete volt az első. Munkájában a zenekara és az iskola volt a legfontosabb.

Emléke itt maradt velünk, egy kedves, aranyos, segítőkész, jó ember maradt a szívünkben. Nélküle hiányos lett életünk, de emléke örökké itt lesz velünk.

Hálásak vagyunk, hogy együtt dolgozhattunk!”

KÓRÓDINÉ BOJTOR ANIKÓ
CSENKI IMRE
AMI igazgató
Püspökladány

GÄWERT HENRIETTE (Budapest, 1889. június 22. – Maglód, 1982. április 1.) óvónő

Gäwert Henriette Budapesten született Gäwert János gépészmérnök és a háztartásbeli Mautz Katalin kisebbik lányaként. A négy középiskolai osztályt és egy női kereskedelmi tanfolyamot Késmárkon végezte. Óvónői képzését Hódmezővásárhelyen szerezte 1909-ben az állami óvónőképző intézetben.

Óvónőként nem tudott elhelyezkedni, így két évig Szabadkán volt nevelőnő, öt évig egy ügyvédi irodában, újabb két évig a Székesfővárosi Gázműveknél alkalmazták tisztviselőként. *„Bár ez utóbbi állása végleges és nyugdíjképes volt, 1918-ban állami óvónővé történt kineveztetésekor mégis győzött a pedagógiai pálya és a gyermekek iránti szeretete, s otthagytta fővárosi biztos állását, s elment Gerlicére (Gömör vm.), ahol 1918. január 8-tól osztatlan iskolánál a hadbavonult, hősi halált halt tanítót helyettesítette. Ott a nép annyira megszerette, hogy a tanév végén női küldöttség ótórás gyalogutat tett meg Rimaszombatig, a tanfelügyelőséghez, kérve, hogy az új iskolaévben újból helyezték vissza Gerlicére. 1918 év őszén a mácsai (Arad vm.) állami iskolához lett beosztva, ahol 1919. február 1-ig – a román megszállásig – az első elemi osztályban tanított. 1919. február 1-jén a maglói állami óvodához lett áthelyezve.”*

Az életút első része Maglódon a helytörténet szintjén ismeretlen volt, valójában a folytatás is. Végül a falu igazolóbizottsági iratainak a Pest Megyei Levéltárban¹ őrzött dokumentumai segítségével sikerült a pályáivról képet kapnunk. Az eddigi idézetek is innen származnak. 2022-ig azonban a közös emlékezet csak az alábbiakat őrizte meg óvodatörténelmünk kezdeteiről: *„Az óvodai nevelés 1918–19-ben indult meg egy öreg parasztházban. Gäwert Henriette »a szép óvó néni« volt az első óvónő, aki 32 éven keresztül, életének szinte minden percét a kisgyermek nevelésének szentelte. Az ünnepekre hónapokig készültek. Legjobban várták a szeretet ünnepét, a karácsonyt, akkor jött álmaik netovábbja a »csoomag«. Benne néhány szem dió, alma, szaloncukor, esetleg pár falat sütemény. (...) 1928-ban felépült a falusi óvoda a Péceli úton (ma Aradi utca), és a Központi iskola mellett lévő Ady Endre utcában.”² A falumonográfia már személyesebben ír a hőskorról és Heni óvó néniéről:³ *„Akkor helyezték ide Gäwert Henriettet, aki (...) önfeláldozóan nevelte a falu kicsinyeit. Második édesanyaként formálta jellemüket, maga készítette játékokkal igyekezett otthonossá tenni a szegényes környezetet. Elmesélte, hogy télidőn a nagy kendőbe bugyolált gyerekeket ő hámozta ki a szagos burkokból. Sokan a nagykendőben aludtak éjszaka. A vaskályhánál szárogatta az átázott holmikat. Az egérrágtá sárfal lyukain néha megérkezett egy-egy cincogó, hívatlan látogató, nagy riadalmat keltve a gyermekek között.**

¹ HU-MNL-PML-XVII.460. Gäwert Henriette saját kezű igazoló bizottsági dokumentuma, 1. o. Az idézetek szöveghűek.

² Gürtler Magda et al.: *Maglód a harmadik évezred küszöbén*. Maglód, Maglód Újság Közalapítvány, 2002. 58.

³ Gürtler Magda: *Maglód község története*. Maglód Újság Alapítvány – DZL-Kiadó, Maglód, 1995. Dr. Gürtler Magda, Maglód első falumonográfijának szerzője és Gäwert Henriette hosszú éveken át egy házban lakott. Ez magyarázza a személyes hangvételt, de ez teszi érthetatlenné is a „szép óvó néni” pedagógiai munkássága részletes feldolgozásának hiányát. (Gürtler Magda arcképvázlata is olvasható e kötetben.)

(...) Egy rongybaba, rongylabda, maguk eszkalálta játék mekkora boldogságot okozott az egykori kicsinyeknek, akik még most is derűs arccal idézik emlékeiket és emlegetik szeretettel a »a szép óvó néni«.⁴

Térjünk vissza az igazoló bizottsági „életrajzhoz! „Itt az óvoda akkor még egészen kezdetleges állapotban volt, úgyhogy az intézményt a község népével előbb meg kellett kedveltetnie. A gyermekek napi létszáma akkor 6–10 között váltakozott. Ezt a csekély létszámot nagy ügy és pályaszeretettel idővel a tízszeresére sikerült felfokoznia. 26 évi maglódi működése alatt magánélete úgyszólván nem is volt, csak hivatásának élt, a gyermekeket nagy szeretettel gondozta, nevelte.”⁵

Egy szintén 2022 nyarán fellelt újságcikk még segít képet alkotni az óvónő elhivatottságáról: a Pest Vármegyei Általános Tanítóegyesület és az Állami Tanítók és Óvónők Országos Egyesülete Gyömrő–Nagykátai járáskörének november 3-án Maglódon tartott évi közgyűlésén a két járás előljáróságában, gondnokságában és tanítóságában „Mély hatást és mindvégig élénk érdeklődést váltott ki Gäwert Henriette maglódi állami óvónő által előadott és Juhászné Nagy Erzsébet óvónővel szerkesztett: Az óvoda hatása az iskolára című értekezés.”⁶

Részt vett más „szociális munkában” is: 1935-től elnöke a Vöröskereszt helyi csoportjának, ahol a „szegénysorsú” öregek és iskolások megsegítésére évente teaestélyt, műkedvelő előadásokat rendezett. A háború alatt a hadba vonultak hozzátartozóinak ügyeivel foglalkozott a Bajtársi Szolgálat és a Női Önkéntes Munkaszervezet vezetőjeként.

Maglód határában húzódott az Attila-védvonal, 1944 őszén ért oda a front. „A nagy lövöldözés és aknázás dacára november hó végéig kitartott a munkahelyén mindamelllett, hogy az óvoda épülete – ahol a természetbeni lakása volt – állandóan meg volt szállva hol magyar, hol német katonasággal s így folyamatosan orosz célpont volt. Miután a községi orvos már régen itthagya a községet, nem volt, aki a polgári lakosságot elsősegélyben részesítse, s így több ízben a legnagyobb lövöldözés közepette is elment az óvónő elsősegélyt nyújtani. November 25-én azután két fegyveres katona kivont revolverrel kényszerítette mind őt, mind többi itt maradt kollegáit a községből való távozásra. Minden ingóságát itthagya csak egy bőrrönddel a kezében menekült Budapestre, ahol 1944. dec. 5-től 1945. február 26-ig a Vármegyei Tiszti Főorvosi Hivatalban teljesített szolgálatot. 1945. febr. 26-tól ismét Maglódon tartózkodik. Miután az óvodahelyiség egyelőre használatba nem vehető, mert összes ablakrámai – ajtai pedig részben – hiányoznak és igen sok elmenekült tanerő még nem tudta munkahelyét elfoglalni, az állami iskolánál teljesít szolgálatot, ahol a második elemiben tanít.”⁷ Itt ér véget a szakmai része a dokumentumnak, amely valószínűleg 1945. július elején született.

Az 1945-tel kezdődő korszak képviselői nem hálálkodtak első óvónők önfeláldozó pedagógusi szolgálataikért. A barátnő idézi, hogyan emlékezett vissza „a szép óvó néni”

⁴ Uo. 129. Egy növendéke hozzát teszi: „Idén töltöttem be 82. évemet, bizony rég volt, amikor én óvodába jártam, mégis úgy emlékszem mindenre, mintha tegnap történt volna. (...) Henni néni fiatal lány volt, aki minden szeretetét a gyermekekre pazarolta. Legjobban annak örültünk, ha lebontotta gyönyörű gesztenyebarna haját, amely a földig ért, és mi fésülhettük.” Poór Sándorné Gattyán Teréz: Henni óvó néni. In Patkós József (szerk.): *Maglódi Kalendárium*. Maglód, Maglód Újság Alapítvány, 2000. 110–111.

⁵ HU-MNL-PML-XVII.460. Gäwert Henriette igazoló bizottsági dokumentuma, 1. o.

⁶ *Néptanítók Lapja és Népművelési Tájékoztató*, 1937/ 22. 887.

⁷ HU-MNL-PML-XVII.460. Gäwert Henriette igazoló bizottsági dokumentuma, 2–3. o.

pályafutásának méltatlan befejezésére, a soha be nem gyógyuló sebre: „Megkaptam az írást a nyugdíjazásomról. Előzőleg meg sem kérdeztek, akarok-e nyugdíjba menni. Senki sem szólt egy köszönő szót sem. Összeszedtem a holmimat, vettem a hegedűmet, és könnyeimet nyelve kiballagtam az óvodából.”⁸

A szakmai életút ekkor véget ért. Bár Gäwert Henriette formailag rendre megkapta a vas-, gyémánt- és aranydiplomáját, és óvodásai még évtizedekig, máig nyomon követhetően emlegették emlékét, csendben, hivatási értelemben elfeledve halt meg 1982-ben.

Neve születésének 130. évfordulóján bukkant elő újra, 2019-ben, amikor a MagHáz Kulturális Közalapítvány emlékülést, sírkoszorúzást szervezett tiszteletére, noha akkor még csak a két, itt is idézett helytörténeti munka néhány adata volt ismert. A következő évben az alapítvány elnöke Farkas Miklósné nyugalmazott óvodavezetővel Gäwert Henriette posztumusz díszpolgári címmel való kitüntetésére tett javaslatot. A kezdeményezést, az ezzel együtt felvetett óvodaügyi kutatás javaslatát a képviselő-testület emléktábla-állítással „szelídítette”.⁹

Az ekkor magánérőből végzett kutatás keretében került elő e cikk: „Ablakából széles, sík tájra látni. A község szélén, takaros családi villában – barátnői otthont teremtő szeretetétől övezetten – lakik. Elnézi naponta a lebukó napot. Amott Pest mögül veti végső sugarait a tájra, ami neki otthona, s a községben számosan laknak nagyapák, akik tisztos, illendő köszönés után így kezdik a mondókat: »Amikor én még óvó néni keze alatt játszottam...«”

Nővére a Magas Tatra felé néz, ha a lebukó nap sugaraiban fürdeti meg fáradt, sok testi szenvedést rejtő tekintetét. Együtt vannak, egyek ők szívben, gondolatban, emlékekben és hitben. A látások és remények egy célba futnak, ahol nem lebukó nap, de a Világ Világossága fénylik. Itt a nagyapákka vénült egykori apróságok szolgálatában és szeretetétől övezetten, ott a betegágyon imádságba mélyülten hagyják, hogy mögéjük nyúlják az idő, hiszen az út felfelé visz. Ezt a reménységet élesztette bennük mindig az ige s az egyház, amely az ige közösségébe hívta őket.

„Erősítsen másokat is reménységre, hitre, szolgáló szeretetre az ige. Ez él a szívünken, s a hála Isten megsegítő szeretetéért. Ez a hála nem száll el nyomtalanul. Itt egy renovált lelkészi hivatal, ott 80 templomi énekeskönyv, amott a gyülekezeti terem szép, kényelmes székei hirdetik ezt a hálát, adakozó szeretetüket és nevüket. Most koronát tettek eddigi adományaikra.” A cikk homályosan idéz egy adománylevelet, és így folytatódik: „Ez a »Gäwert-nővérek alapítványi jutalom« története”. A tény magától beszél. És maguktól fognak beszélni azok az ünnepélyes alkalmak, amikor az adományozók itteni egyikét alkalomról alkalomra meg fogják hívni a Teológiai Akadémia ünnepi üléseire, ahol láthatja majd a jutalmat átvevő teológus arcát. Az elhintett mag szárba szökkenésének bizonyosan egyik életjes jele lesz.

Amikor dr. Vámos József dékánnal és dr. Selmeczi János otthonigazgatóval nála jártam, hogy ünnepélyesen megköszönjük a példamutató adományt, elvágott minden

⁸ Gürtler 1995, 130.

⁹ Farkas Miklósné óvodatörténeti könyvében is emléket állított „a szép óvó nénié”, megismételve Gürtler Magda visszaemlékezéseit. Vö. Farkas Marika: *Emlékezzünk! A maglódi óvodai nevelés és a Napsugár Óvoda története*. Maglód, magánkiadás, 2020. 12–14. Halálának 40. évfordulója után, 2022 júniusában pedig, szintén magánkezdeményezésében Gäwert Henriette Öregtemetőben lévő sírját az evangélikus templomban szervezett ünnepség és sírköszöntés keretében felújította. A sírköszöntést Németh Mihály evangélikus lelkész végezte, aki a parókián később megtalálta Gäwert Henriette ima-könyvét, egy hódmezővásárhelyi képzése alkalmából 1909-ben kapott szentképpel.

ünnepegyességet, s a meghatott dékáni szavakba frissen, mozgékonyan belevágott: *Ugye jó lesz így? Ugye serkenteni fogja a fiatalokat?!« Nem tudom, mi csillant meg örökké mosolygó szemében: a Pest mögött éppen lebukó nap sugarainak visszfénye, vagy a reménység és hit öröme.”*¹⁰

Zavarba ejtő cikk. A vezetőknév egyezik, a keresztnév hiányzik. Az óvónőség rendben, de a nővér betegágya nem: Erzsébet ekkor már 12 éve halott... De miért fogalmaz ilyen homályosan?

Egy másik cikk segít a megértésben: „A tanév folyamán egy magát megnevezni nem kívánó hittestvérünk 100 ezer forintot adományozott akadémiánknak,

*hogy ennek az összegnek a kamataiból »Gäwert nővérek alapítványi jutalom« címén egy arra érdemes hallgatót megjutalmazzunk. A tanári kar az 5000 Ft-os jutalmat most első ízben Gáncs Péter végzett hallgatóknak ítélte oda.”*¹¹ Gáncs Péter már nyugdíjas püspök az akkoriban ugyancsak jelentős összegű jutalomra jószívvvel emlékszik, az adakozókról viszont nem tud. Hosszas levelezés indul a „Gäwert nővérek alapítványi jutalom” nyomában. Első körben sem a teológia, sem a korábbi, sem a jelenlegi rektor, sem a püspök, sem a könyvtárunk, sem a levéltárunk, sem a hivataluk, sem az Evangélikus Országos Levéltár nem tud segíteni. Később sem. Egyszer csak, sok hónap után, onnan, ahonnan senki nem várta, előbukkant egy jegyzőkönyv, egy régi, írógéppel vert levéllel.

Az „Evangélikus Teológiai Akadémia Vezetőségének Igen tisztelt Dékán Úr!

Evangélikus Egyházunk és a lelkeszi szolgálat iránti szeretetből, megbecsülésből és felelősségből a lelkesznevelés megsegítésére az Evangélikus Teológiai Akadémiának 100.000,- (...) forint összeget adományozok. Az összeg kamatozó betétként kezelendő s annak évi kamatait a tanév zárásakor egy-egy arra érdemes teológiai hallgató kapja meg, aki megfelelő tanulmányi előrehaladást tanúsít, hívő magatartása példamutató, s vállalja, hogy ha abbahagyá teológiai tanulmányait vagy lelkeszé avatása után öt éven belül elhagyá a lelkeszi pályát, a kapott stipendiumot visszatéríti.

A Tanári Kar által kijelölt, arra érdemes ifjú az összeget »Gäwert nővérek alapítványi jutalom« címen kapja meg.

Erős vár a mi Istenünk!”

Gäwert Henriette ny. óvónő, adományozó” – Ő volt hát. Az ízig-veéig pedagógus önazonos, önzetlen, önmagán túlmutató adományának súlyát a Magyar Államkincstártól az ünnepegy

¹⁰ D. Koren Emil: Szeretettől, megbecsülésből és felelősségből... *Evangélikus Élet*, 1974. február 3. 3.

¹¹ Búcsúzás egy tanévtől és egy ódon épülettől. *Evangélikus Élet*, július 14.

napján kapott tájékoztatás méri meg: „Gäwert Henriette (...) részére 1951. szeptember 1-től került megállapításra nyugellátás, 318 Ft-os összegben. (...) Az elhunyt óvónő részére folyósított nyugellátás összege 1970. március 1. napjától 900 Ft volt...” – Vagyis eredeti nyugdíjával számolva Heni óvó néni 26 évi nyugdíja tette ki az adományt, de ha a mindössze 2,5 évvel korábban felemelt összeggel számolunk is, 111 havi nyugdíja összegének felelne meg az a felajánlás, amely pedig nem is egyedülálló volt életében.

Oscar Wilde *A boldog herceg* meséjében a herceg legutolsó gondolata is az önzetlenségé volt: mindenét elajándékozta. A mese végén az Úr azt mondja egyik angyalának: „Hozd el nekem a városból azt a két dolgot, ami a legértékesebb!” Az angyal elvitte neki a boldog herceg meghasadt szívét és azt a kis holt fecskét, aki végig vele maradt segítve őt. A mi kis fecskénk a pedagógus-helytörténész barátnő, Gürtler Magda lehetett, a szép óvó néninek haláláig lakótársa, de a maglódi boldog hercegnő egészen biztosan Gäwert Henriette. „Jól választottál – szólt az Isten, mert ez a kis madár örökké énekelni fog az én paradicsomkertemben, és a Boldog Hercegnő az én aranyvárosomban dicsőít majd engemet.”

Gäwert Henriette-nek sem egyenes, sem oldalági leszármazottai nincsenek.

VARGA ZOLTÁN

(felelős szerkesztő, NKE, Ludovika Egyetemi Kiadó; az említett emlékülés és kitüntetés kezdeményezője, az ünnepség előadója)

DR. GECSE FRIGYES (Salánk [Kárpátalja], 1939. december 10. – Kisvárd, 2022. október 1.) matematikus, egyetemi docens

Gecse Figyes 1939. december 10-én született Salánkon, édesapja Gecse József földműves, édesanyja Gecse Róza háztartásbeli. Testvérei: Judit, biológia szakos tanár és Elemér, matematika szakos tanár.

1946. szeptember 1-től a salánki 7 osztályos iskola tanulója. 1953-ban felvételizett a Munkácsi Tanítóképző Magyar Tagozatára, ahol 1957-ben tanítói képesítést szerzett. 1957–1962 között az Ungvári Állami Egyetem Fizika–Matematika Karának hallgatója. 1962–1965 között aspiráns, előbb az **Ungvári Állami Egyetem** Analízis Tanszékén, majd

1963 szeptemberétől a **lembergi Iván Frankó Egyetemen** Goldberg Anatolij Aszirovicsnál, mint témavezetőnél. Itt 1965 decemberében megvédte a *Több komplex változós egészfüggvények és vektorfüggvények növekedésének bizonyos tételei és ezek alkalmazásai* című kandidátusi értekezését. 1965 októberétől az Ungvári Állami Egyetemen asszisztens, majd főelőadó.

1966-ban kapta meg a fizika–matematika tudományok kandidátusa fokozatot. 1969-től egyetemi docens. 1992–1997 között magyarul is oktatott az Ungvári Állami Egyetemen.

Kárpátaljai tudományos munkássága a többváltozós komplex analízis problémáihoz kapcsolódott. Több mint 50 tudományos cikket és több könyvet publikált. Számos konferencián tartott tudományos előadást, eredményes módszertani, ismeretterjesztő, tehetséggondozói munkát végzett. Több tankönyvet és módszertani tanulmányt írt, egyrészt a matematikai analízist mint tudományt művelte, másrészt aktívan foglalkozott annak különféle szinteken való tanításával. Szívéügye volt a tehetséggondozás, a matematikai versenyeken feladatok kitűzése.

1999-ben vonult nyugdíjba, 1997–2000 között a **II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola** tanára volt.

2000-ben családjával együtt áttelepült Kisvárdára. Magyarországon tovább folytatta aktív társadalmi és szakmai munkáját. Bekapcsolódott a szakmai életbe, az **MTA** köztestületének tagja lett. Négy cikket közölt a Matematikai Lapokban. Tartott előadást a Rátz László Vándorgyűlésen, a Varga Tamás Napokon. Előadásaiban elsősorban a készülő könyvének egyes fejezeteit taglalta, készítette elő mind tudományos, mind módszertani vonatkozásban.

Különösen jó volt a kapcsolata a **Debreceni Egyetem Analízis Tanszékével**. A Debreceni Egyetem Doktori Tanácsa a Matematika- és Számítástudományok Doktori Iskola előterjesztése alapján 2009. 11. 12-i dátummal, PhD fokozatként honosította ukrainai kandidátusi fokozatát. A DE Matematikai Intézetének támogatásával jelent meg 2004-ben egy segédkönyve a közép- és felsőfokú intézetek matematikával foglalkozó diákjai és tanárai számára a *Trigonometria funkcionális alapon* címmel. „Az olvasó – a geometriától független – analitikus úton kap ismereteket a trigonometriai alapfogalmakról, elméleti, valamint gyakorlati módszerekről és alkalmazásokról” – írta az Előszóban.

A Matematikai Lapokban megjelent cikkeiben (2011, 2012, 2013, 2016) megállapította, hogy „Az elemi függvények kiterjesztése komplex tartományokra létrehozta a függvényelmélet klasszikus változatát, az analitikus függvények elméletét, amely nélkül elképzelhetetlen a modern matematika, fizika és számos természettudományi ágazat. Ezért is tartottuk szükségesnek az elemi függvények részletesebb és egységes ismertetését, a valós számok rendszerének felépítését és a valós számok elméletének összefoglalását deduktív módszerrel” – vagyis egy új modern tárgyalásmódot mutatott be.

Igen tanulságos a 2008. évi Varga Tamás Napokon elmondott a *Függvények tanítása* című előadása. Nem foglalkozott a probléma globális áttekintésével, csak néhány konkrét kérdéshez fűzött megjegyzést, vagy adott megoldási vázlatot. Részletesebben és kellő megalapozással tárgyalta az exponenciális-, a logaritmus- és hatványfüggvényeket. A trigonometrikus függvények tanulmányozására a *Trigonometria funkcionális alapon* című könyvét ajánlotta, amelyben geometria alkalmazása nélkül két módszer is bemutatott ezeknek a függvényeknek a definíciójára és elemzésére, a folytonosság, differenciálhatóság és invertálhatóság szempontjából. Szükségesnek tartotta, hogy gimnáziumokban is bizonyítsák azokat az állításokat, amelyeknek igazolása nem túlságosan bonyolult. Ezért fordított kellő figyelmet több állításnak a megszokottól gyakran eltérő egyszerű bizonyítására. Megállapította: „Az élet napról-napra összetettebb kapcsolatokat és összefüggéseket produkál, amelyek világos felfogásától és következményeinek előrelátásától lényegesen függ egyes emberek, csoportok, sőt nemzetek jövője. A gyerekek korai stádiumban képesek elsajátítani a relációkkal és függvényekkel kapcsolatos fogalmakat, ezek tulajdonságait és típusait, pl. a szimmetriát és antiszimmetriát, az egyértelműséget, az okot és okozatot, a szükséges és elégséges feltételt, a relációk megfordítását és összetételét. Természetesen e fogalmak kialakítását nagyon sok példa és feladat előzze meg. A főbb matematikai függvények tanítására később kerül sor. Ezek oktatása nem fog gondot okozni, ha betartjuk a fenti megjegyzéseket. Viszont újabb problémák merülnek fel később, amikor már valós számokkal dolgozunk. A szám a

matematika egyik legfontosabb fogalma. Vele az iskolában egy évtizeden át foglalkozunk, de a pontos fogalmához mégsem jutunk el. Ez a fogalom nagyon bonyolult, de az általános koncepció könnyen megérthető, ezért érdemes vele foglalkozni.”

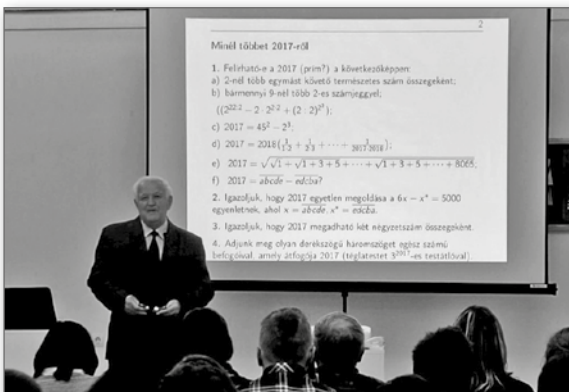
Legjelentősebb munkája az MTA támogatásával készült *Matematikai alapok* című könyve (Z-press Kiadó Kft, Miskolc, 2013). Ez egy kézikönyv a gimnáziumi tananyag összefoglalásáról, megalapozásáról, emelt szintű továbbfejlesztéséről és bevezetés az analízisbe. Hidat képez a felső matematikához. Célja a tehetséggondozás, a középiskolai diákok felkészítése a felsőbb matematika sikeres elsajátítására. A könyvben számos probléma alternatív megoldását találjuk meg. A matematikai fogalmak megalapozása és az állítások bizonyítása mellett nagy hangsúlyt helyezett a gyakorlati alkalmazásokra.

Másik munkája a lányával, Rétfalvi Erikával, közösen írt *Készüljünk együtt matematikaversenyekre* 10–15 éveseknek (2017) könyvük. A könyv ajánlásából idézek: „*A matematikaoktatás fontos része a tehetséggondozás, aminek nélkülözhetetlen eleme az órán kívüli foglalkozás, szakkörök és versenyek szervezése. Különös figyelmet kell fordítani nemcsak a kiváló tanárookra, de megfelelő szakirodalomra is nagy szükség van. A Gecse Frigyes és Rétfalvi Erika által szerkesztett feladatgyűjtemény módszertanilag megalapozott segédeszköz úgy a versenyekre irányuló felkészülésben, mint játékos momentumok kialakításában matematikaórákon, különböző órákon kívüli foglalkozások megtervezésében. De a feladatok ötletes és részletes megoldása alkalmat ad az ismeretek önálló fejlesztésére is, vagyis tudományosan megalapozott ismeretterjesztő eszközt szolgál. A kézirat gazdag illusztrációs anyagot is tartalmaz, amire nagy szükség van a kezdők körében. A kéziratban találkozunk fontos megoldási és bizonyítási módszerekkel is, példákkal és ellenpéldákkal. Ezek nagyban segítik a tanárok munkáját.”*

Legutoljára hagytam a személyes vonatkozásokat, a tehetséggondozásnak azt a területét, ahol együtt dolgoztunk. Ez a Nemzetközi Magyar Matematika Verseny (NMMV), ami 1992-től került megrendezésre, mint a Kárpát-medence legfontosabb tehetséggondozó versenye. Mi (Kántor házaspár és a Debreceni Egyetem Matematikai Intézete) a III. versenybe (Ungvár, 1994) kapcsolódtunk be, amelynek fő szervezője Elek Ernő volt, a Kárpátaljai Területi Pedagógus Továbbképző Intézet és Módszertani Központ vezetője. Munkáját a DE Matematika Intézetének tehetséggondozással foglalkozó oktatói segítették. Az ungvári verseny feladat kítűzői között ott találjuk Gecse Frigyes is, aki két feladatot is kítűzött. Ő tűzte ki a 11. évfolyam kissé szokatlan 6. feladatát, mely a következőképpen hangzott: „*A sík 6 különböző pontjában olyan fényszórók vannak elhelyezve, amelyeknek fénynyalábjai 60° -os szöveget alkotnak. El lehet-e forgatni a fényszórókat úgy, hogy bevilágítsák az egész síkot?*”

Mint versenydolgozat-javítónak az az emlékem, hogy a debreceni diákjaink nem jeleskedtek ennek a nyitott feladatnak a megoldásában. Gecse Frigyes 2004-ben a zsűri elnöke volt, de később, több alkalommal is tűzött ki feladatokat, amelyek témaköre kapcsolódott az aktuális kutató és módszertani tevékenységéhez.

Kisvárdán bekapcsolódott a TIT Béres József Kisvárdai Egyesület munkájába. A Szabadakadémiai előadás-sorozatban számos előadást tartott, pl. *A matematika felépítéséről és bizonyítási módszereiről, a Minél többet 2017-ről, a Matematikai alapok* című könyvről könyvbemutatót. A Kisvárdai Béres József Tudományos Ismeretterjesztő Társulat

2014-ben Aranykoszorús Jelvénnel tüntette ki.

A családjáról

1966 októberében házasságot kötött Barta Julianna Katalinnal. Felesége középiskolai nyelvtanár volt. Két gyermekük született: Erika és Zoltán. Erika, az édesapja példáját követve matematika–angol nyelv és irodalom szakos tanár Kisvárdán a Vári Emil Általános Iskolában. Gecse Frigyes gyermekeit felkészítette, és el is kísérte számos matematika- és fizikaversenyre. Erika végtelenül hálás az édesapjának, amiért mindig mindenben mellette állt. Együtt döntöttek a pályaválasztásról, az egyetemen édesapja tanította neki az analízist. Tanárként bátran fordulhatott hozzá tanácsért vagy segítségért. Erika számára ma is a tehetséggondozás a legfontosabb célkitűzés, valamint a diákok motiválása és támogatása.

Zoltán az ukrainai országos középiskolai fizikaversenyeken minden évben díjat nyert. 1993-ban a Nemzetközi Magyar Matematikaversenyen 1. díjas. Fizikus, programozó matematikus és angol szakfordítói képzést a Debreceni Egyetemen, fizikából PHD fokozatot az Egyesült Államokban szerzett. Chicagóban kutatóként dolgozik a Fermi Nemzeti Laboratóriumban.

Testvére, *Gecse Elemér* szerint: *„A bátyám már gyerekkorában kitűnt tehetségével, szorgalmával és kitartásával a kortársai között. Az általános iskola tanárai is felfigyeltek különleges képességére a matematika terén, amit többszöri elismeréssel jeleztek a szüleink felé. Figyelmes, gondoskodó testvér volt. Amikor kicsi koromban beteg voltam, ő játékokat fabrikált nekem, hogy megvigasztaljon. Engem tanulásra ösztönzött, sokat foglalkozott velem. Ő volt a példaképem, felnéztem rá. Így lettem én is matematikatanár.”*

Nagyon szerette a családját, örült minden közösen eltöltött percnél. A rokonokkal való kapcsolattartás szívügye volt. A közös ebédek, ünnepek fontosak voltak számára. Szeretett dolgozni, barkácsolni, gondozta a virágokat a kertben. A család nála központi szerepet töltött be. Figyelemmel kísérte gyermekei, unokái tanulmányait, előmenetelét. Az egészséges életmód fontosságát hangsúlyozta. Önmérsékletre, megfontoltságra nevelt mindenkit. Maximalistaként példát statuált, és arra nevelt, hogy a kitűzött cél legyen mindig teljesítve. Szeretett kirándulni a természetben. Szerette a zenét, énekkaros volt az egyetemen.

82 éves korában a stroke ágyba döntötte. 34 napon át küzdött az életért. Végül a koronavírus erősebbnek bizonyult. 2022. október 1-én Kisvárdán hunyt el.

Tanítványok véleményeiből

Barta József a KMKSZ-Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség ügyvezető alelnöke, a Kárpátaljai Megyei Tanács képviselője: *„Nagy tudású matematikus és kiváló előadó volt. Szigorú volt a diákokkal, megkövetelte a fegyelmet, szorgalmat és tudást. Nála írtam és védtem meg a diplomamunkámat. Türelmes és segítőkész volt a megírás során. Mély tisztelettel voltam iránta. Ő volt a kedvenc tanárom az egyetemen. Tőle tanultam a legtöbbet.”*

Neubauer Ferenc, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Középiskola, a Munkácsi Szent István Líceum nyugalmazott matematikatanára: *„Gecse Frigyes tanár urat 1970-ben ismertem meg az Ungvári Állami Egyetem hallgatójaként. Az akkoriban érvényben lévő tanulmányi rend szerint a III. évfolyamon történt a hallgatók szakosodása. Kiderült, hogy a Függvényelmélet szakcsoport vezetője magyar nemzetiségű tanár lesz. Bár sokak szerint ez volt a legnehezebb szakirány, én mégis ezt választottam, gondolván: legalább lesz egy magyar anyanyelvű tanárom is. Már az első előadásokon kiderült, hogy választásom nagyon szerencsés volt. Az előadások, természetesen, az akkori Szovjetunió hivatalos nyelvére – oroszul – folytak, de szünetekben akár magyarul is beszélhettünk Frigyes Jozsifovics tanár úrral.*

Csoportunk minden tagja tisztelte és szerette. Előadásai mindig szakszerűek, érthetők és ugyanakkor élvezetesek voltak. A függvényelmélet legbonyolultabb ágazatait is képes volt kristálytiszán, számunkra felfoghatóan megeleveníteni. A vizgákon megkövetelte a

tananyag alapos ismeretét, szigorúsága mellett mindig következetes, igazságos és megértő tudott maradni. Tanítványait igyekezett becsületességre és őszinteségre nevelni. Gecse Frigyes nemcsak kiemelkedő matematikus és pedagógus volt, hanem nagyszerű pszichológus is. Egyetemi tanulmányaim utolsó hónapjaiban velem történt meg a következő eset. A tanár úr kijelölte számomra a diplomamunkám témáját. A kérdés kidolgozása semmilyen szakirodalomban nem jelent meg, vagyis kreatív hozzáállást követelt. Néhány hetes töprengés után közöltem, hogy nem jutottam semmire. Nem szidott meg, viszont tovább biztatott és elhitette velem, hogy képes vagyok a probléma megoldására. Azt is megígérte, hogy ha a következő héten sem jutok előbbre, akkor majd Ő is gondolkodik a kérdésen. Ez a beszélgetés nagyon megnyugtató volt. Végül is, ha szerinte képes vagyok a feladatra, akkor az bizonyára így is van. A következő héten sikerült önállóan kidolgoznom a témát. Tanárom talán még nálam is jobban örült a jó híreknek: Na, látja! – kiáltott fel elégedett mosollyal az arcán.”

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ DR.VARGA TÜNDE
Debrecen

GULLNER VILMOS ELEK (Uzgor, 1923. szeptember 9. – Budapest, 2002. december 29.) kertészmérnök, mérnök-tanár, tanszékvezető főiskolai tanár, főiskolai igazgatóhelyettes

A Mátra bejáratánál fekvő szép kisváros, Gyöngyös jelentős intézménye a Főiskola. Gullner Vilmos a felsőfokú intézmény keletkezésénél már tapasztalt agrárpedagógusként volt jelen, fejlesztésében meghatározó munkát végzett tanszékvezetőként, oktatásért felelős intézményvezető-helyettesként egyaránt.

Szüülőhelyén rövid ideig laktak, a trianoni területrendezéssel Uzgor Csehszlovákiába került. A család Lukácsházára költözött. A település Szombathely és Kőszeg között félúton fekszik, akkortájt mintegy hetven számozott háza volt. Az özvegyen maradt édesanya – Harb Katalin – hat gyermeket nevelt, ebben segített sógora is, aki a kis falu tanítója volt. Az alapfokú iskolai évek után Gullner Vilmos Szombathelyen a fiú felső kereskedelmi iskolát végezte el, 1942-ben tett érettségi vizsgát. A felnőttek őt postásnak szánták, ám egy budapesti útja során a Villányi úton sétálva belesodálkozott a Kertészeti Tanintézet szépen kialakított, nyári pompáját mutató kertjébe. Mint a mesében, arra járt a kert akkori gazdája – a Tanintézet vezetője – Mohácsy Mátyás igazgató is. Beszélgetésük eredményeként a fiatal ember 1943 őszétől a Tanintézet hallgatója lett, családja nem kis meglepetésére.

A Magyar Királyi Kertészeti Tanintézetből 1945-ben a frissen létrehozott Magyar Agrártudományi Egyetem egyik fakultása lett, így a fiatal képzett kertész agráregyetemi végzettséget szerzett, a Kert- és Szőlőgazdaságtudományi Karon 1947-ben „okleveles kert- és szőlőgazda” diplomát kapott. Diákkorából büszkén emlegette, hogy ő még a „nagyoktól” tanult, *Mohácsy Mátýáson* kívül *Somos András*tól zöldségtermesztést, *Kosinszky Viktortól* szőlészetet, *Okályi Ivántól* gyümölcstermesztést, *Ormos Imrétől* kertépítészetet. (Népújság, 1983. 08. 13. 4. o.)

Terjedelmi korlátok miatt sincs lehetőségem, hogy bemutassam egy egyetemista életét a II. világháború utolsó éveiben Budapesten, de tény, hogy kertészként el tudta tartani magát, mesélő kedvében elmondta gyermekeinek, hogy még Honthy Hanna kertjében is dolgozott. Friss diplomával a zsebében **Pécsre** irányították, a **Szőlészeti és Borászati Felügyelőségre**. Itt többször kapott pinceellenőri megbízást, ezekben az okmányokban „okleveles kertész és szőlőgazda” volt a titulusa. A helyi vincellériskola szakmai tanerőt igényelt a Felügyelőségtől, amely – mint legkönnyebben mozdítható, felkészült szakembert – őt delegálta, így tagja lett a szakoktatás alakuló nevelőtestületének.

A pécsi iskola után egy jóval nevesebb szakképző helyre került: a **Keszthelyi Mezőgazdasági Középiszkola** alkalmazta, élén Giber Jánossal (*Pedagógusok Arcképcsarnoka 2018, 78-80.*). Itt az igények és a tartás megkívánták, hogy megszerezze a pedagógusi képesítést is, elvégezte az Agrártudományi Egyetem Tanárképző Intézete szaktanári kurzusát.

További középfokú képzési helyek következtek: tanított **Balatonarácson** (a Kertészeti Szakképző Iskola most is létezik, Szécsényi Ferenc nevét vette fel, egykori kastélyát használja), **Budafokon** (a mai Soós István Borászati Technikum és Szakképző Iskolában), **Villányban** (a nagy múltú vincellériskolában), **Nyíregyházán** (a Velich Sándor (*Pedagógusok Arcképcsarnoka 2019. 316-19.*) vezetése alatt alapított Kertmunkásképző Iskola jogutódjaként működő Kertészeti Középiskolában, majd Technikumban), **Sátoraljaújhelyen** (1955–62) a Kertészeti Technikumban. Itt a tangazdaság főagronómusa is volt, majd annak megszüntével nemsokára **Gyöngyösre** került, ahol az újonnan létrehozott **Felsőfokú Mezőgazdasági Technikum** tanári testületének tagja lett.

A gyöngyösi főiskolán az eddig hét gazdaváltásból hármat élt meg. Kezdetben főleg szőlészettel, borászattal foglalkozott, de hamar kapcsolódott a főiskolai oktatás üzemtani területéhez is, a tanszék megszervezésétől kezdve vezetője volt, lényeges hangsúllyal a gyakorlati oktatásra, a tangazdasági háttér biztosítására, minőségi fenntartására. Ökonómiai szemlélettel, a termelési kapcsolat, a minőségi szakmai munka megbecsülésével kollégái előtt is tekintélyt szerzett, a belső munka hozzáértő irányítójának tekintették, vezetőjükké vált és az is maradt mintegy két évtizeden át, 1983-ig, nyugdíjazásáig.

Útja a főiskoláig hasonlít a századforduló idején és megelőzően megfigyelhető kertészek (mestervizsgára készülők szakemberek, lelkészek) vándorútjához, azzal a különbséggel, hogy ő nem külföldön, hanem hazánk tájait járva szerzett tapasztalatokat. Alaposan megismerte a szakma tanításának gyakorlatát, mindennapi kapcsolata a nevelt korosztállyal megalapozta oktatói-nevelői biztonságát, Gyöngyösön szinte tovább foglalkozott a középiskolából kikerült tanulókkal. Közvetlensége, tapasztalata és hitele népszerűvé tette a diákok körében, bizalmat ébresztett a vezetők között, így a második évfolyamnak már ő lett az évfolyamvezetője, mondhatni: osztályfőnöke. Ez akkor kicsit bonyolultabb feladat volt, mint egy egyetemen vagy mint napjainkban. Többnyire egyetemre fel nem vett, kevésbé motivált fiataloknak meg kellett magyarázni szerencséjüket, el kellett téríteni romboló pótcselekvésektől, és ezt egymástól nem kaphatták, nem is várták. A két év tanulmányi idő végén a közel ötven végzőst

már munkahelyek várták, büszkén és meghatva köszönték az intézetnek, hogy minőségi munkára alkalmas szakemberek lettek, sebeikből gyógyultan, tartással és jókedvvel léptek tovább.

Az agroökonómiai tanszék élén és – 1967-től – igazgatóhelyettesként is az intézmény minden ügyében a megbízható adatokra támaszkodó tájékozottságra törekedett. Vezetőhelyettesként a meghatározó főprofil, az oktatásügyet vezette, képviselte kezdetben a város vezetése előtt, később tagszervezetként a felettes vezetés (rektori tanácsok) előtt. Kezdetben elérte, hogy az oktatók között közelítse meg a tanári végzettség a 100 %-ot, később a kutatási, szakértői kapacitás fejlesztésével elérte, hogy például a Thorez-bánya meddőhányóinak rekultivációjában témavezető legyen az intézmény, illetve a Mátra és Bükk tájörzetben a szőlőkultúra fejlesztését szakértői szinten befolyásolják. A Kertészeti Egyetem Nevelési és Oktatási Bizottságában az 1. Albizottság tagjaként a gyakorlati oktatás továbbfejlesztésével foglalkozott.

Üzemtan jegyzete két évtized alatt négy megújított kiadást ért meg, társszerzője volt a négykötetes *Mezőgazdasági gyakorlatok* jegyzetnek is. Összesen 17 kötet került ki keze alól, 27 szakpublikációja jelent meg, főleg szőlőtermesztés témakörből. Ebből is doktorált (A szőlőpermetezési munka termelékenységeinek fejlesztése, Kertészeti Egyetem, „summa cum laude”, avatás: 1973. június 30.).

Nyugdíjba menetelével Szombathelyre költözött. Számon tartotta a város, kedvelték szőlészeti tárgyú előadásait, a Vas Népe gyakran számolt be tanácsadó megszólalásairól. 1997-ben Budapestre költöztek, itt is halt meg.

Leikes rejtvényfejtő volt, feleségével együtt szinte minden kezébe kerülő újság rejtvényeit fejtette. Nyereményei is voltak: Magyar Fórumban, Rakéta Rejtvényújságban, Népsportban. Felesége, Vozdánszky Jolán Klára kertészmérnök volt. Első gyermeküket már Nyíregyházán várták, bár Péter Budapesten született meg 1953-ban. A fiatalabb gyermekek Sátoraljaújhelyen követték, Gábor 1957-ben, Éva 1960-ban. Péterből szoftverfejlesztő lett, hobbiként fest, övé a virtuális Gullner Galéria. Szereti a nagy utazásokat, és meg is írja.

Gullner Vilmos római katolikus vallásban született, nevelkedett, családjában is megtartotta, gyakorolta hitét. Pártokhoz nem tartozott, szakszervezeti tisztséget sem vállalt, viszont diákjai érdekében több fórumon is megszólalt, támogatta a diákok igényét, hogy azonos jogok illessék meg a felsőfokú technikus hallgatókat más felsőfokú intézmények hallgatóival.

1983 augusztusában pályáösszegző riportot készített vele a már idézett (Heves megyei) *Népújság*, abból az alkalomból, hogy nyugdíjba vonulásával a Munka Érdemrend Ezüst Fokozatával tüntették ki. Itt nyilatkozta: *„Nagy elismerés volt egy élet munkájáért, amelyet tanártársaimmal közösen alkottunk. Amit akartam, az sikerült, hiszen legalább kétezer kertészt neveltem.”*

Elismerést kapott ezen kívül:

- 1968-ban: A Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója,
- 1979-ben: Kiváló Munkáért.

Érdemes személyére *Bódiné Dankó Mária* kertészmérnök-tanár hívta fel a figyelmemet, aki 1963-ban a nyíregyházi első végzős kertész szaktechnikus évfolyam tagja volt, Gyöngyösön tanársegédje lett Gullner tanár úrnak. Emlékeit összefoglalva mondta el: *„Mintha kiesett volna 10 év, ismét diáknak éreztem magam egy jólelkű és nagy tudású tanár mellett. Biztos kézzel vezetett témám feltárásában, kidolgozásában. Oktató munkám során számíthattam bizalmára, segítségére. Látogatásai során soha nem izgultam, tudtam: amit*

mond, segíteni fog. Hálásan és nagybecsüléssel tartom emlékezetemben.”

Köszönöm a Tanárnő nyilatkozatát és Gullner Péter úr tájékoztató és korrigáló segítségét!

DR. VÁCZI IMRE
ny. mérnök-tanár

DR. GULYÁS ZOLTÁNNÉ Nemes Klára (Gyulaháza, 1931. szeptember 5. – Debrecen, 2022. szeptember 8.) középiskolai tanár

„*Ki embert nevel, az abban él, amit másokkal megtanít.*”
(Kiss Tamás: Öt évtized)

Édesapja, Nemes Gyula elemi iskolai tanítóként tevékenykedett Gyulaházán, majd később általános iskolai matematikatanári képezést szerzett (ekkor magyarosította vezetéknévét Niedermannról). Édesanyja, Lenchés Anna főként gyermekeinek (László, Klára, Gyula, Mária) nevelésével foglalkozott. A második bécsi döntést követően a család Sepsiszentgyörgyre költözött, majd 3 évvel később, a háborús felek erőviszonyainak változásakor Debrecenbe települt át. Klára a szegény iskolanővérek által fenntartott, nyolcosztályos Svetits katolikus leánygimnázium 3. osztályába került. A Szabadságtelenen laktak, és gyakran gyalog tette meg az oda-vissza 7 km távot.

A gimnáziumban életre szóló barátságokat kötött, és a tanárokkal, az apáccal később is ápolta a kapcsolatot. Sepsiszentgyörgyön románul, a gimnáziumban pedig latint és franciát tanult. Kedvenc tantárgyával, a természetrajzzal kapcsolatos ismereteit – a botanikát hobbiként űző – édesapja is bővítette. A kémiáról így vallott: „*A negyvenes évek közepén tanultam kémiát a gimnáziumban. Jó tanárom volt, kísérleteket is mutatott. Minden óra elején felmondtuk: A vegyületek alkotórészeinek súlyaránya szigorúan állandó! – Hogy miért szigorú, azt nem tudtuk, de mindig elfűjtük az anyagmegmaradás törvényét, az állandó súlyviszonyokét.*” 1948-ban az egyházi iskolákat államosították, a szerzeteseket és az apácákat pedig internálták. Így a két utolsó tanévben már az Állami Svetits Gimnáziumba járt, majd felvételt nyert a helyi egyetem biológia–kémia szakára.

1951-ben házasságot kötött Gulyás Zoltán orvostanhallgatóval (később ideggyógyászként praktizált), és ezt követően férje özvegy édesanyjával, a „hűséges Rozóval” éltek együtt nagy egyetértésben. Apósát, Gulyás Pált (†1944) személyesen nem ismerte, de nagyra értékelte költészetét. Gyermekeivel, az 1952-ben született Judittal, illetve az egy évvel fiatalabb Pállal a szünidőket abban a bocskai kert nyaralóban töltötte, amely apósát megannyi vers írására motiválta.

Tanári pályája az 1954/55-ös tanévben indult a **Kossuth Lajos Tudományegyetem Gyakorló Gimnáziumában**. Éppen ekkor vezették be a gimnáziumok reálosztályainak tantervébe a gyakorlati órákat, és ő az ezekhez a foglalkozásokhoz elengedhetetlen

laboratórium kialakításában is részt vállalt szaktárgyainak oktatása mellett. A biológiánál egzaktabb tárgynak ítélte a kémiát, de csak vezetőtanárrá való kinevezését követően, 1960 ősztől összpontosíthatott kizárólagosan a kedveltebb szakterületére.

1964-ben, amikor lehetőség nyílt tagozatos osztályok létesítésére, egy kollégájával közösen kidolgozta a kémia–fizika tagozatok kémia tantervét. Laboráns hiányában a gyakorlatok előkészítése, a felszerelések, vegyszerek beszerzése, pótlása is a feladatai közé tartozott. Pozitív éleztzempléletének köszönhetően azonban a nehézségek helyett az előnyöket hangsúlyozta: *„A kémia tagozatos osztályokkal való foglalkozás komoly munka és igen sok öröm forrása is volt. Eleinte kevés volt a jól használható, modern szakkönyv a tanárok felkészülésének segítésére. De a kezdés nehezebb éveit alkotóvá és emlékezetessé tették értelmes, gondolkodó tanítványaink örök «miért?»-jei. Így vált a világ „felfedezése” közös munkává. Baráti hangulatúak voltak a gyakorlatok is. Az első korszak tagozatos osztályainak tanulói annyira szerettek kísérletezni, hogy még délután is sokszor feljöttek az iskolába egy-egy érdekes vagy modellkísérletet összeállítani. A versenyekre való felkészülésre vállalkozó csoportokat a feladatmegoldás szívós munkája lelkesítette.”*

Mi, a jelen megemlékezést kezdeményező osztály tagjai 1968-ban kezdtük meg tanulmányainkat a kémia–fizika tagozaton. Nemcsak kiváló szaktanárt, de odaadó, lelkiismeretes osztályfőnököt is kaptunk személyében. Közösségünk számára természetes volt, hogy délután is „zavarhattuk” akár az előbbieken említett kísérletekkel, akár egyéni gondokkal. A személyesebb, bensőségebb kapcsolat kialakulásában sokat jelentettek az iskolán kívüli együttlétek, pl. az általa sok odafigyeléssel, gondossággal megszervezett kirándulások. Első szóra elvállalta az Önképzőkör védnökségét is. Osztályfőnökünkkel kapcsolatos érzéseinket talán legszebben az Önképzőkör megálmodója és egykori elnöke, ma a Debreceni Egyetem docense, *dr. Benkő Ilona orvos fogalmazta meg: „Klári néni maga volt a megtestesült jószág. Halk szavú, finom jelenség, igazságos és következetes, aki azonban kamaszos túlkapásainkkal szemben tudott elnéző is lenni. Jó pásztorként az osztály minden tagjára odafigyelt. Klári néni osztályfőnökként maximális felelősségtudattal kormányozta osztályunkat. Precíz jegyzeteket készített fejlődésünkről, és jellemünket a maga idealisztikus elképzelése szerint próbálta jobbá formálni. Ehhez az osztályfőnöki órákon időről időre tükröt tartott elénk, valamint velünk is íratott magunkról és egymásról rövid, egy-két soros jellemzéseket. Ezek tartalmának felelevenítésével sok-sok derűs percet szerzett az érettségi találkozóinkon. Ugyanakkor kiemelkedően jó kémiatanár volt, hiszen folyamatosan képezte magát, és a tagozatos jellegünknek megfelelő magas színvonalú tudást és modern szemléletet közvetített. Hatott ránk, és formálja jobbik énünket azóta is. Önzetlenül áldozott ránk szabadidejéből bármikor, ha kérdésünk volt, és külön is foglalkozott akármelyikünkkel. Az Önképzőkörünk ötletét azonnal felkarolta, és vállalta a felügyeletünket. Iskolán kívüli rendezvényeinken szinte állandó szereplő volt, és a Bocskaiertben lévő hétvégi házába is meghívta az osztályt. Mai fejjel még jobban tudjuk értékelni, hogy otthoni teendők mellett – hiszen családja volt, gyerekei – minden megjegyzés, korlátozás nélkül bármikor a rendelkezésünkre állt annak érdekében, hogy akár tudásunk, akár jellemünk fejlődjön.”*

Szakmai életútjára egykori tanártársa, *dr. Antal Lajosné* így emlékezik: *„Klárikával 20 évig (1967–1987) dolgoztunk együtt. Munkaközösségünk vezetőjeként Ő fogta össze az 5 fős, kémiát tanító csoportot. Nem voltak vezetői ambíciói, de a munka szeretete, a hivatása iránti alázata, tudása, az állandó tanulás, az új iránti szenvedélyes érdeklődése meghatározó volt. Ösztönösen tudta irányítani az emberi kapcsolatokat. Összetartásunk alapja az volt, hogy egymás munkájának értékeit megbecsültük, és közkincsnek tekintettük.*

A vegyipar 1970-es évekbeli fejlődése megnövelte a kémia iránti érdeklődést, ami előidézte *a) a tanárképzés megújulását, aminek köszönhetően közelítőleg ezer fiatal tanárjelölt pályára lépését segítettük; b) a tanítási órák típusainak változását. A tagozatos osztályok megalakulását követően a kémiaoktatás felfelé ívelő szakaszba, a gimnáziumunk*

pedig az ország ezen területen aktív iskoláinak élvonalába került. Klárka (Lévai Albert kollégával közösen) kidolgozott egy tantervet, melynek alapján magas óraszámban, laboratóriumi gyakorlatokkal kiegészített formában tanítottuk a kémiát. 1972-től azonban már kevesebb (kb. féléves) tanuló kívánt részesedni a kémia emelt szintű oktatásában, majd a tagozatok teljesen megszűntek. A kémia iránti érdeklődés akkor növekedett meg ismét, amikor több karon felvételi tárgy lett: az 1982-ben kezdődő, és ma is élő fakultációs oktatás a III.–IV. osztályosoknak könnyítette meg a felsőoktatásba való belépést.

Ezekhez a változásokhoz új tantervek, új könyvek, új módszerek kellettek, melyek kidolgozásában vezető szerepe volt Klárikának. A feltételek megteremtése, a tapasztalatok összegyűjtése, értékelése stb. is az Ő felelőssége volt. Az új szemléletű tananyag a Bohr-féle atommodell helyett a kvantummechanikai atommodell alapján épült fel. Az utóbbiról akkoriban a tanárok legtöbbször nem (vagy csak keveset) hallott az egyetemen. Folyamatos önképzést igényelt a minden évben friss tudással érkező tanárjelöltek általi kihívás is. Klárka a továbbképzés minden formáját kihasználta. Szakmai tanfolyamok mellett kétéves pedagógia-pszichológia továbbképzésre is beiratkozott a KLTE-re 1974-ben. Állandóan résztvevője volt a nyári 2-3 napos Kémia-tanárok Országos Konferenciájának, amelyeket két évente tartottak az ország különböző városaiban. Segítette a tapasztalatok átadását az 1967-ben (az országban az elsők között) iskolánkban bevezetett zárt láncú ipari televíziós berendezés is, amely lehetővé tette nagyszámú hallgató vagy a tanári továbbképzéseken résztvevők számára a bemutatóra megtekintését. Klárka több, nagy sikerű tv-s órát tartott itt, de közülük is igen emlékezetes maradt az, amely során a fehér foszfor fénykibocsátását egy látványos kísérlettel igazolta.

A tananyag tartalmi változásai sokféle és hatékony módszert igényeltek. A hetvenes években magunk rajzoltuk a szemléltető tablót, pötyögtük írógépen a feladatlapokat. Új szemléltetési eszköz volt pl. az írásvetítő, amelyen nemcsak a magunk által rajzolt fóliákat, de kísérleteket is bemutatunk. Az anyagszerkezet tanítását modellezés is segítette, és a nyolcvanas években a tanári bemutató kísérletek mellett a tanulók önálló foglalkoztatása is előtérbe került.

Óriási lépés volt, amikor a KLTE-n megalakult a Kémia Szakmódszertan, és országos rangú lett a tanárjelöltek kémiai módszertani képzése Debrecenben. Az Intézet bevonta, és kísérleti terepnek tekintette a Gyakorló Gimnáziumot. Az együttműködés koordinátoraként Klárka maga is tartott tanítási gyakorlatot a IV. éves tanárjelölteknek az egyetemen. Részt vett az egyetemi felvételi, illetve állami vizsga-bizottságokban is, és az ott szerzett tapasztalatait felhasználta az iskolai munkájához.

Szívügye volt a tehetséggondozás: szakkörben vagy egyéni foglalkozással készítette fel tehetséges tanítványait a versenyekre. Az OKTV-n sikeresen szerepelt Nagy Zsolt, aki 1972-ben 8. helyezést ért el. Az Irinyi Verseny győri országos döntőjébe sok tanítványa bejutott. Maga is többször közreműködött a versenyek megrendezésében. A Magyar Kémikusok Egyesülete Oktatási Bizottsága „a kémiaoktatás rangját emelő értékes tevékenységéért, lelkes, áldozatos munkájáért” mondott köszönetet. Iskolánkban elsők között kapta meg az akkori legnagyobb kitüntetését: „KIVÁLÓ TANÁR” lett 1974-ben. Nyugdíjazásakor Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel ismerték el munkásságát. Az egyetem arany-, gyémánt-, ill. vasediplomás tanári címet adományozott neki.

Munkásságának rövid bemutatása is jelzi, hogy Klárka a gyakorlóiskola követelményeinek maximálisan megfelelt. Bár szerénysége miatt gyengének gondolták, de csendességével még akkor is tiszteletet parancsolt, amikor a tanár-diák viszonyban a poroszos, a szabályokat szigorúbban betartató nevelés érvényesült. Visszafogottságával hagyta tanítványait kibontakozni. Tanításában a természettudományos szemlélet, a logikus gondolkodás kialakítása, a problémák megoldásának keresése érvényesült. Óráit a fegyelmezett fogalmazás, tömör mondatok, egyszerű hasonlatok jellemezték. Abban a

korszakban dolgozott, amikor a digitalizáció előnyei és hátrányai még nem hatották át az oktatást, azaz a TANÁR volt a diák számára az elsődleges ismeretforrás. Életpályája a tanári hivatás értékét és szépségét példázza. Kedves, finom egyénisége miatt nem lehetett nem szeretni. Nem emlékszem egyetlen bántó vagy rossz ízű történetére sem.”

Sokszínűségét közeli barátja, dr. Szász Lajosné, a gimnázium egykori igazgatója idézi fel: „A Gulyás családot övező szellemi környezet nagy hatással volt rá: gyarapította, „debrecenivé” tette a kémia–biológia szakos tanár gondolatvilágát. Németh László, Szabó Lőrinc vagy az Ady Társaság egyik alapítójaként is ismert Juhász Géza mellett további jeles személyek jártak hozzájuk. Életének fontos eleme volt Gulyás Pál költészete iránti érdeklődés ébrentartása. Sajátos, finom ízléssel, nem tolakodva tette. Tanártársainak, tanítványainak neves alkalomra ajándékként szépen gépelt Gulyás verseket, idézeteket adott más ajándékaik mellé. Az 1983-ban kiadott „A viharzó diófa” című teljes Gulyás-verseskötetet kaptam magam is ajándékba.

Klári szaktudása, magas szintű általános műveltsége mellett sajátos gyakorlati pedagógiát is produkált: főzőszakkört a leánytanulóknak. Ügyesen, szívesen süttött-főzött közöttük. A lányok olykor a tanárjelölteket is meghívták kóstolásra. Mentek is, még a fiúk is, hiszen „szép lányok főztek”. Nagyon népszerű volt a kör: kacagás, vidámság.

Szinte népművelő hivatást töltött be tetemes népi hímzésgyűjteménye mintarajzainak kölcsönzésével. A tanterület és a diákok is jócskán igénybe vették.”

Nyugdíjazását követően több idő jutott Budapesten élő családtagjaira. Fia hajdan a Color együttes szövegírója volt. Később filmforgatókönyveket és – a nagyapja nyomdokain haladva – verseket írt. Továbbá nagyon eredeti, mitológiai témájú könyveknek a szerzője is (Gulyás Péter Pál néven). A fiától származó Palkó unokája mellett leánya, az angol–magyar szakon végzett Judit (+2016) révén egy fiú- és egy lányunokája született. Nagy boldogsággal mesélte, hogy Lehel nevű dedunokájának testvére lesz, de vele már nem találkozhatott.

Mélyen vallásos volt. A második otthonának tekintett Szent Anna templom beteglátogató rendjének tagjaként sok embernek nyújtott segítséget. Három éven át embert próbáló erővel és szeretettel ápolta ágyhoz kötött férjét is annak 2019-ben bekövetkezett haláláig.

Dr. Gulyás Zoltánné, a sugárzó tisztaságú személyiség 2022-ben rövid, egyhetes szenvedés után távozott. Emlékét tisztelettel megőrizzük.

Források:

„A KLTE Gyakorló Gimnáziumának 25 éve” Debrecen, 1977.
Gulyás Pál személyes közlései

Dr. Gulyás Zoltánné és Dr. Szász Lajosné a 2020-ban megrendezett érettségi találkozónkon

Egykori kollégái, DR. ANTAL LAJOSNÉ és DR. SZÁSZ LAJOSNÉ
Az osztályfőnökökre emlékező tanítványok nevében,
KATHÓ ÁGNES és KÖVÉR ANDRÁS
Debrecen

DR. GÜRTLER MAGDA (Nagykanizsa, 1923. január 23. – Mende, 2016. március 10.) tanár, szakfelügyelő, műkedvelő költő, író, helytörténész

Gürtler Magda arcképének felvázolásához méltó ürügyet és ünnepélyes háttérrel szolgált az évforduló: idén 100 esztendeje született Nagykanizsán. 1934-ben költözött édesanyjával, Gürtler Ferenc takarékpénztári titkár özvegyével, Ratnik Erzsébettel és nővérével Budapestre, onnan pedig 1940-ben Maglódra, ahol 2007 márciusáig, élete alkonyáig dolgozott, alkotott. (Végül a mendei Oázis Idősek Otthonában hunyt el.)

A Gizella Királyné Leánygimnáziumban érettségizett 1942-ben. A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett magyar–latin szakos tanári diplomát, illetve doktori oklevelet 1948-ban. Kezdetől nyugdíjazásáig a maglódi általános iskolában tanított, fiatalon lett járási szakfelügyelő is.

A Széchenyi-önképzőkör a „székesfővárosi községi Gizella Királyné Leánygimnáziumban” irodalmi, nyelvészeti és művészeti szakosztállyal 1941. november 15-én alakult meg, „tisztkarában” az egyik „háznagy” Gürtler Magdolna (VIII. A). 1942-ben a „*kimagasló utolsó ülést április 28-án a három szakosztály közösen a magyar népművészetnek és népköltészetnek szentelte és Tóth Ilona ifj. elnöknek az évi működést áttekintő beszéde zárta be. Az önképzőkör részt vett az intézet patrónájának, Gizella királyné névnapjének rendezésében is. Kiváló munkásságukért dicséretben részesültek: Gürtler Magdolna...*” – olvasható a leánygimnázium 1941/42. évi iskolai értesítőjében. A háború alatt a Vöröskereszt munkájába kapcsolódott be. 1956-ban sem rejtette véka alá véleményét.

Pedagógiai tevékenységét azonban részletesen még nem dolgozta fel a helytörténeti kutatás, s ez nagy adósság. Aki ugyanis ismerte, az elismerte és igazolta az életút végén megvallott ars poeticáját: „*Nekem az volt és ma is az a célom, hogy amennyire erőmtől telik, a jóra, a szépre, a nemes erkölcsi értékekre irányítsam azok figyelmét, akikre hatással lehetek. Ezt tettem tanári pályámon, és erre törekedtem írói munkásságom folyamán is*” – vallotta önéletrajzi összefoglalójában. Márpedig az ideológiailag korántsem barátságos rendszer is elismerte hébe-hóba munkásságát: már 1960-ban ezt tette a Monori Járási Tanács „eredményes, jó oktató-nevelő munkájáért”, egy géppapíron „kérve”, hogy „a továbbiakban is hasonló odaadással vegye ki a részét az ifjúság neveléséből”. 1971-ben „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntető jelvényt adományozta számára a Művelődésügyi Minisztérium Titkársága. Lendülete lankadatlan: 1978 májusában a „Hogyan használjuk az írásvetítőt magyarórákon?” című munkájával I. díjat nyer a Pest megyei Pedagógus Továbbképző pedagógiai pályázatán. Nyugdíjba vonulása előtt, 1979 nyarán pedig a Pedagógus Szolgálati Emlékérem „kitüntető jelvény viselésére” vált jogosulttá...

...Különös-különleges kötetre bukkantam a napokban. Fekete karton borítóján honfoglaló magyar vitéz feszíti íja húrját. Egész teste megfeszül. A háttérben négyágú csillag és a halhatatlanság, a dicsőség szimbóluma: egy babérág. A Csillagfények a hadak útján című kötetet épp 80 esztendeje adták ki.

Ki ne tudná, ki volt Lehel vezér? Hogy járta meg Henrik hajóit Zotmund Pozsonynál? Ki ne ismerné Szent László küzdelmét a kunokkal? De Ugrin érsek neve már kevésbé cseng ismerősen? És Lackfi Dénesé? Kemény Simoné, Hunyadi kedvenc katonájáé? Maga Hunyadi János neve azért csak mond valamit még ma is? Ahogy Kinizsi Pálé, Jurisics és Zrínyi Miklóssé

is? De a végvári Thury György már nem annyira? A kuruc Petneházy Dávidé, Bornemissza Jánosé sem? Ám Béry Balogh Ádámé, Vak Bottyáné, Hadik Andrásé, Simonyi (József) óbesteré megint csak? Kellő Péter őrmestert viszont a világháló sem ismeri, és talán Mecsery Dániel neve is csak a „legkeményebb fejű huszár” titulussal együtt visszhangzik halkan, távoli olvasmányélményekből. Viszont rémlik, ki volt a „branyiszközi hős”? Erdősi Imre. A havasi harcok 22 éves őrnagy hősi halottja? Vasvári Pál. A háromszéki ágyúöntő asztalosmester? Gábor Áron. És Horthy Miklóssal tán megáll a tudomány végképp. Mert vajon ki hallott manapság a huszár Varga tizedes hőstettéről? Molnár János főhadnagy halált megvető bátorságáról? Lázár István szakaszvezető dicsőséges haditettéről? Huttкаи József honvéd nagyezüst vitézségi érdeméről? Szatory József pilóta egetrengető kitartásáról? Bazsó Gábor százados piavei önfeláldozásáról? Óhegyi Nagy István oroszországi pokoljárásáról? Az utolsó karcolat, a valóban ismeretlen katonáé, így fejeződik be. „Az ő példájuk lebegjen előttünk mindig. Ne a hírt, dicsőséget keressük, hanem álljunk be a névtelen hősök sorába és menjünk előre azon az úton, melyet őseink jelöltek ki évszázadok előtt, mert csak így juthatunk el a boldog, szabad nagy Magyarországhoz...”

De vajon kit takar az épp 80 éve kiadott kötet borítóján a rejtélyesen szerény álnév: Krónikás? Az Országos Széchényi Könyvtár adatbázisa „súgja meg” a szívünknek kedves választ. A katalógus szerint a szerző Gürtler Magda. Ezzel egybevágh, hogy az OSZK katalógusa feltünteti a harmincas években [193?] szintén Krónikás névvel megjelent *Kossuth Lajos* című, igaz, „csak” 15 oldalas kiadványt, majd 1942-ből, ugyancsak Krónikástól az *A munkácsi Árpád-szobor regénye* címűt (13 o.). Újabb nyomot szolgáltat azonban az idézett 1943-as, immár több mint 220 oldalas karcolatgyűjtemény felelős kiadójának neve: Gürtler István. A kötet pedig sikert arat, és még abban a (háborús!) évben elkészül a 2. kiadás is.

Gürtler Magda nyugdíjba vonulása után sem hagy fel pedagógusi elkötelezettségével: egész Maglódot kívánja tanítani. A helytörténet és a költészet ehhez a legmegfelelőbb eszköz. Magától értetődő volt ez a folytatás, hiszen egész életében a magyar irodalom és történelem elkötelezettjeként alkotott, kutatott – igaz, a viláégés után lelkiismereti, világnézeti meggyőződése nyomán a rendszerváltásig csak az íróasztalfióknak. A két kiadást megélt *Maglódi Kalendárium* főmunkatársa volt, és „Helytörténeti jegyzetek” címmel állandó rovatot vitt az önkormányzat lapjában 1990-től 1999 januárjáig, és amelynek munkáját szerkesztőségi tagként is segítette. Mindezekre alapozva született meg 1995-ben a *Maglód község története* című, saját irodalmi betétekkel és szociografikus visszaemlékezésekkel tarkított könyve: az első maglódi nyomtatott falutörténet, amely újdonsága erejével látványos sikert aratott. Természetes társszerzőként jegyezte mindezek után a *Maglód a harmadik évezred küszöbén* című képes albumkötetet is. (Mindazonáltal biztosan szoros a kapcsolat pedagógiai elkötelezettsége és azon tény között, hogy mindkét könyvben a közoktatási, közművelődési fejezetek a legerőteljesebbek, legterjedelmesebbek.) 2013. március 15-én pedig az ő előadásával nyitotta meg kapuját a Szeberényi Lajos Helytörténeti Gyűjtemény az egykori Petőfi téri iskolában.

1994-ben már „életművéért” tüntette ki a maglódi önkormányzat, noha még alkotóereje teljében volt: a rendszerváltás után elsőként ő kapta meg a település díszpolgári címét. „Generációkat nevelt a kultúra ismeretére, emberségre” – emelte ki a laudáció is. Osztályfőnökként vezette a nyugdíjasok maglódi szabadegyetemét is, bizonyítva, hogy a pedagógusi hivatás élethosszig tart...

Családja nem lévén, mélyen átértzett katolikus hitének és önkéntes munkájának élt, amit kirándulásokkal, külföldi utakkal szívesen tarkított, fotós hobbijának is hódolva. Aki ismeri

Oscar Wilde-nak „A boldog herceg” című meséjét, az emlékszik, hogy a boldog herceg az utolsó pillanatig csak a mások megsegítéséért létezett, utolsó gondolata is az önzetlenségé volt, azaz mindenét el is ajándékozta. Ebben pedig szerény és hűséges segítőtársra lelt egy télére is vele maradt kis fecskében. A mese nyomán e kötet egy párhuzamos életrajzában Maglód első óvónője, Gäwert Henriette méltán lehetne a boldog hercegnő, és a kis fecske pedig nyilvánvalóan Gürtler Magdi

néni volt mellette, a szép óvó néni haláláig lakótársa. A mese végén pedig az Úr azt mondja egyik angyalának: „Hozd el nekem a városból azt a két dolgot, ami a legértékesebb!” És az angyal elvitte neki a boldog herceg meghasadt szívét és azt a kis holt madarat, fecskét, aki mindvégig vele maradt és segítette őt. „*Jól választottát!*” – szól az Isten [a mesében], – „*mert ez a kis madár örökké énekelni fog az én paradicsomkertemben, és a Boldog Herceg[nő] az én aranyvárosomban dicsőít majd engemet.*” Így ért véget a maglódi Boldog Hercegnő és fecskebarátnője „meséje”. És így és itt kezdődik a valódi emlékezetük. Hiszem, hogy így van. *Tudom, hogy így van.*

„*Ne a hírt, dicsőséget keressük...*” – idéztem Gürtler Magda első könyvét. Húszévesen írta ezt, és haláláig vallotta. Ezért is kaphatta meg, láthatatlanul, de jól érzékelhetően meg is kapta, a hírt is, a dicsőséget is – ha a maglódi Öregtemetőben lévő sírján nem is mindig látszik ez. Könyvei, művei azonban őrzik.

VARGA ZOLTÁN

(felelős szerkesztő, Nemzeti Közszerkesztési Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó;
Gürtler Magda maglódi helytörténeti kutatásainak folytatója)

*„Tanulj a tegnaptól, élj a mának és reménykedj a holnapban.
A legfontosabb azonban, hogy ne hagyd abba a kérdezést.”*
(Albert Einstein)

Gy

GYERA JÁNOSNÉ Bokor Ágnes (Nyírkarász, 1933. február 16. – Hajdúszoboszló, 2022. március 6.) középiskolai tanár

*„Egy homokszemben lásd meg a világot,
Egy vadvirágban a fénylő eget,
Egy órában az örökkévalóságot,
S tartsd a tenyeredben a végtelent.”*
(William Blake)

Kétgyermekes pedagóguscsaládban született. Édesapja kántortanító volt, édesanyja pedig háztartásbeliként otthon látta el a gyerekek nevelését és a szükséges háztartási teendőket. Nővérevel, Katalinnal a római katolikus egyházi iskolába jártak Kisvárdán. A középiskola elvégzését követően felvételt nyert a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára, magyar–történelem szakra. Időközben elvégezte a konzervatóriumban a zongora szakot.

Az egyetemi évek alatt ismerkedett meg férjével, Gyera Jánossal, akivel még az egyetem időszaka alatt 1956. március 3-án házasságot kötöttek. Gyera Jánosné 1956. július 16-tól a **kisvárdai 2. Számú Általános Iskolában** helyezkedett el mint magyar szakos tanár, ahol 1957. augusztus 15. napjáig dolgozott. Ezt követően **Hajdúszoboszlóra** költöztek a férj szüleihez, ahol a két generáció együtt élt boldogan a szerénynek mondható hajlékban. A házasságukból egy gyermek, Jánoska született 1957. május 5-én. A családi boldogság kedvéért az apa hajlandó volt lemondani a színház- és filmművészeti főiskolai tanulmányairól. Rajongott feleségéért és kisfiáért. Szó szerint a tenyerén hordozta feleségét, Ágnest. A Gyera házaspárnak sikerült Hajdúszoboszlón elhelyezkedni. Gyera Jánosné 1957. augusztus 15-től 1961. augusztus 31-ig a **városi tanácson** dolgozott, ezt követően pedig a helyi **Hőgyes Endre Gimnáziumban** sikerült magyar–történelem szakos tanárként elhelyezkedni.

A család 1986 augusztusában felköltözött **Budapestre**, és a **Bercsényi Miklós Élelmi-**

széripari Szakközépiskolában folytatták tovább pedagógusi munkájukat. Budapesten kaptak szolgálati lakást. Nagyon jól sikerült beilleszkedniük az új munkahelyen, és innen mentek nyugdíjba. Élvezték a budapesti kulturális életet, sokat jártak színházba és koncertekre. Ennek ellenére a házaspár nagyon gyakran jött haza Hajdúszoboszlóra. 1987. május első napjaiban azonban tragédia következett be a család életében. Egyetlen gyermekük, Jánoska, aki eljegyzésére készült barátnőjével Hajdúszoboszlón, vírusos agyvelőgyulladással bekerült a debreceni kórházba, ahol pár nap múlva meghalt. Ettől kezdve gyökeresen megváltozott az életük. Minden hétvégére hazajöttek Hajdúszoboszlóra, és hazatérvén első útjuk a temetőbe, Jánoska sírjához vezetett. Nem tudták feldolgozni gyermekük halálát. Ettől az időtől kezdve nem jártak semmilyen rendezvényre. Nagyon-nagyon ritkán mentek a régi barátokhoz is, szinte megszűnt számukra a külvilág. Ez a bezárkózás nem szűnt meg Gyera János halálát követően sem, ugyanis férje (testvérének, Katalinnak halálát követően egy hónappal később) 2009. szeptember 10-én meghalt.

Gyera Jánosné férje halálát követően döbbsent rá arra, hogy mennyi mindent kell intéznie az életben. Eddig – mint mondogatta – rózsaszínű burokban élt. Mindent megkapott férjétől, aki mindent elintézett helyette. Neki nem kellett semmit sem csinálni, csak vidámságával boldogságot nyújtani szeretett férjének. Meg kellett tapasztalnia a mindennapi ügyintézés bonyolultságát, a hivatali dolgok intézését. Pereskedett a férje, és ezáltal a saját nevéért. Mindig emlegette, hogy neki sokáig kell élnie, mert János halála előtt ezt hagyta meg neki. Ez éltette akkor is, amikor combnyaktöréssel kórházban volt, majd a rehabilitációs osztályon gyógyult. Többen mondogatták neki, amikor nagyon magányosnak érezte magát, hogy zongorázzon, hiszen férje nagyon szerette hallani a játékát. Naponta többször is odaült a zongorához, és szívesen játszott rajta, leginkább Chopint. Ő így beszélgetett szeretett férjével. Férje halálát követően mindennap télen-nyáron reggel kiment a temetőbe, majd hazafelé hol a görög, hol a római katolikus templomba tért be imádkozni, ez töltötte ki napjait. Távoli rokonával, Cserkúti Zizivel hetente, míg férje unokatestvérének feleségével, Molnár Béláné Mártival szinte minden nap telefonon beszélgetett. Így teltek napjai, évei, míg 2015. augusztus 20-án súlyos stroke-ot kapott. Ettől kezdve teljesen kiszolgáltatottá vált, és 24 órás felügyeletet igényelt az ellátása. Kedélye változó volt, de többnyire igyekezett vidámnak maradni. Sokszor megjelent szemében az a huncutkodó vidám mosoly, amikor a gyógyszer bevitelét kérte tőle az ápoló, vagy amikor csokival kellett kedveskedni, hogy a szükséges gyógyszert bevegye. Beszélni és mozogni bár nem tudott, de az őt látogató barátok, tanítványok mindegyike értette, hogy emlékezik. Mintha megérezte volna, hogy az ügyeinek intézésével kapcsolatos problémák megoldódtak, elfáradt teste és lelke 2022. 03. 06. napján reggel hazatért Mennyei Atyjához.

Gyera Jánosné – diákjai elnevezésével „Ági néni” – ízig-vérig tanítványorientált pedagógus volt. Mélyen élt benne a tanítás szeretete. Diákjait egyformán szerette, nem kivételezett senkivel, nem skatulyázta be őket. Volt nála fejlődési lehetőség. Minden tanulót képességeinek megfelelően tanított. A jót, az értéket látta meg minden emberben és tanítványban. Senkihez nem volt egyetlenegy rossz szava sem. Szeméből mindig jókedv sugárzott. Maximálisan tudta leadni a tananyagot. A száraz anyagot is fel tudta dobni egy-egy kis jelenet előadásával, mellyel a tanulók képzelőerejét is fejlesztette. Továbbtanuló tanítványait mindig alaposan felkészítette a felvételikre. Feladatsorok tömkelegét oldatta meg velük a sikeres felvételi érdekében, de ugyanez volt a hozzáállása a tantárgyi versenyekhez is. Szavalóversenyekre, Kazinczy szépkiejtési versenyekre készítette fel a diákokat. Tanítványait igyekezett akként nevelni, hogy legyenek nyitottak a világra, fedezzék fel a szépséget és

az értéket. A felkészítések a saját szabadidejéből történtek, melynek mindig megvoltak az eredményei. Büszke volt tanítványai sikerére, de nem volt irigység benne kollégáinak sikere esetén sem. A kulturális seregszemlékre, iskolai ünnepségekre remek műsorokat állított össze, melyre a diákok is örömmel készültek. Osztályfőnökként nagyon sok kirándulást, programot szervezett osztályainak, hogy minél jobban összekovácsolódjon az osztály. Ennek ékes bizonyítéka, hogy az 1969-ben érettségizett osztálya nemcsak rendszeres találkozókat tart, hanem volt osztályfőnököket a betegágyánál is meglátogatták. Ági néni mindig figyelemmel kísérte diákjai életét, követte életútjukat még az érettségi után is, és nem felejtette el őket.

„Gyera Jánosné Ági néni 1965-től 1969-ig osztályfőnököm volt a Hőgyes Endre Gimnáziumban. Az első tanítási napon beültünk az osztályterembe, Ági néni megérkezett, s bemutatkozott. Jellegzetes kontyba fésült frizurája számomra feltűnő volt. Mosolygott, s kedves beszédével mindenkit megnyugtatott. Névsor szerint mi is bemutatkoztunk. Elmondtuk, melyik település iskolájából jöttünk. Sokan

Gyera Jánosné 25 éves érettségi találkozón

voltunk, akik a környék valamelyik kis községéből érkeztünk, de legtöbben Hajdúszoboszlón végezték el a nyolc általánost. Ők jól ismerték egymást, mi idegennek számítottunk. Ági néni velünk való törődése, bátorítása hamar feloldotta mindenkiben a kezdeti aggodalmakat. Magyarot és történelmet tanított nekünk, így mindennap találkoztunk vele, aminek végtelemül örültünk. Kedveltem az irodalomórákat, különösen, amikor verset mondott, amit azután megbeszéltünk és elemeztünk. Úgy emlékszem, kedvenc költője József Attila volt. Velünk is igyekezett a verseit megszerettetni. Bármikor hallok vagy olvasok József Attilától egy verset, mindig osztályfőnökünk jut az eszembe. Helyesírásunkra is nagy gondot fordított. Minden óra elején pár soros tollbamondást diktált, amit azonnal megbeszéltünk, és a hibákat kijavítottuk.

Történelemóráin az évszámok ismerete, az ok-okozati összefüggések tudása, a térképen való tájékozódás alapkövetelmény volt. Ma az internet világában könnyebb dolgunk lenne, mindent gyorsabban megtalálnánk. Akkor, a hatvanas években erről nem is álmodhattunk. Esszéket íratott velünk, amit mi nemigen kedveltünk. Osztályfőnöki órákon az előző hét eseményeit beszéltük meg.

Osztálykirándulásaink is emlékezetesek maradtak. Elsős korunkban Budán a Pálvölgyi turistaházban szálltunk meg. Ági néni a lányokkal, a férje a fiúkkal aludt, hogy minden rendben legyen. Szépen tudott zongorázni, gondolom, ezért is vittek el bennünket a budapesti Operába. Valahányszor, ha arra járok, mindig eszembe jut, hogy velük voltam először itt. A Trubadúrt láttuk, ami nagyon tetszett. Negyedikes korunkban az Északi-középhegységben, többek között Egerben és Miskolcon voltunk velük.

A négy év hamar eltelt. Ági néni sohasem beszélt hangosan, de mindig érdekesen és érthetően magyarázta el a tananyagot. Eredményeinket figyelemmel kísérte, s örült annak, ha jobbak voltunk valamiben az évfolyamtársainknál.

Az érettségi találkozókra mindig eljött. Érdeklődéssel hallgatta végig, hogy kivel mi történt az évek múlásával. A negyvenéves találkozóra már betegsége miatt nem tudott eljönni, így mi mentünk el hozzá. Ekkor már egyedül élt, gyermeke és a férje is elment örökre. 2022-ben Ági néni is itthagyt bennünket. Búcsúztatóján mi, a tanítványai fájó szívvel voltunk jelen. Római katolikus szertartás szerint vettünk tőle végső búcsút. Mosolygós arccal, szép kontyba fésült hajával készült fényképe talán még mindig ott van a családi sírbolton, Hajdúszoboszlón.” (Ringerné Kiss Éva volt tanítványa Kabáról)

„Gyera Jánosné Ági néni az osztályfőnököm volt. Mi voltunk az első osztálya. Fonott kontyba rendezett frizurája, ízléses, elegáns öltözete, vidámsága, egész megjelenése és egyénisége nagyon imponáló volt számunkra. A tananyagot széleskörű zenei műveltségéből és színházi élményeiből merített ismeretekkel, érdekességekkel kiegészítve tette vonzóbbá. Példa erre József Attila A város peremén című versének feldolgozása, amit negyedikes korunkban a kulturális seregszemlén mutatott be az osztályunk. Hangszint szerint szólamokba sorolt be bennünket, majd a vers mondanivalójának megfelelően kórusművé komponálta az egészet. A gálán szimfóniaként levezényelt előadásunk hatalmas sikert aratott. Több mint 50 év távlatából ma is így zeng bennem ez a vers.

Következetes, szigorú, tisztelettel és szeretettel nevelő tanárnő volt. Talán nem véletlen, hogy osztályunk tanulóinak több mint egyharmada a pedagóguspályát választotta hivatásául. Példaként és mintaként állt előttünk, amikor végzett tanárként a katedrára léptünk. Mindig büszke volt a tanítványaira. Én különösen szerencsés voltam, mert nem csak a tanítványa, de kolleganője is lehettem Ági néninek. Amikor a gimnáziumba kerültem tanítani, abban a pillanatban óvó szárnyai alá vettem. Sajnos, csak néhány évig élvezhettem ezt a megkülönböztető szeretetet és kapcsolatot, mert Budapestre mentek tanítani.

Amikor szerettei elmentek, s egyedül maradt, volt igazgatónőmmel, Csizmadia Katalinnal sokszor meglátogattuk. Utolsó éveiben már sem beszélni, sem mozogni nem tudott, de minden látogatásunknak nagyon örült. Mindig sikerült valamivel mosolyt csalni az arcára. Sajnos, a covid járvány miatt később már nem látogathattuk. Emléke szívünkben örökre megmarad.” (Nyeső Ferencné Sári Katalin volt tanítványa és kolleganője Hajdúszoboszlóról)

„Gyera Jánosné tanárnő ismerte diákjai tehetségét, orientáltságát. A szülőkkel is megbeszélte a diák pályaválasztását. Célja volt a tanuló továbbtanulása, elősegítette a felvételi sikerét. Többek között ezért volt kiváló osztályfőnök. Olvasottsága, zenei műveltsége révén tananyagot túli ismereteket is átadott tanítványainak. Gyönyörűen zongorázott, énekelt. Szeretettel gondolunk rá, Isten adjon békét lelkének.” (Dr. Pósné Ferencné Tihanyi Gabriella a szülői munkaközösség volt elnöke Hajdúszoboszlóról)

Kollégái szerettek vele dolgozni, hiszen kedves, kislányos mosolyával őszinte és egyenes, tiszta jellemével mindenkit meghódított. Volt tanítványai közül sokan kerültek munkatársi kapcsolatba vele. Ez is mutatja, hogy személyisége példamutató volt, és több diák követte tanárát a pedagógusi pályán.

Szívünkben és emlékünkben tovább él. Nyugodjon békében.

Volt tanítványa,
DR. JOÓNÉ DR. MOLNÁR ZITA
Hajdúszoboszló

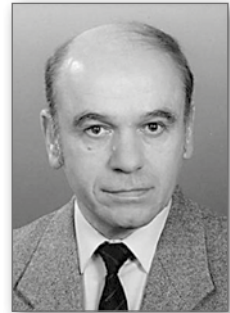

„Olyan lesz a jövő, mint amilyen a ma iskolája.”
(Szent-Györgyi Albert)

H

DR. HADHÁZY JENŐ (Hajdúhadház, 1946. szeptember 19. – Hajdúhadház, 2022. május 6.) tanár, pedagógia szakos előadó, főiskolai docens

Hajdúhadházon, hajdúnemesi családba született, egy háború sújtotta ínséges világba. Édesapja, Hadházy József, édesanyja, Dancsi Ilona és az őket körülvevő család nagy szeretetben nevelte Jenőt és húgát, Ilonkát. Paraszti gazdálkodásból tartotta fenn magát a család, a munkából a gyerekek is derekasan kivették a részüket. Jenőt gyerekkorától az inspirálta, hogy büszkeséggel tölthesse el szüleit és családját, és anyagi biztonságot teremtsen számukra.

Jenővel az általános iskolában Szabó József tanár úr szerettette meg a matematikát. Ő lett a példaképe, ezért akart matematikatanár lenni. Tamás Katalin tanárnő a fizikaórákon varázsolta el. Enyedi József, az osztályfőnöke régi tárgyak gyűjtését kérte diákjaitól, és az ő ösztönzésére fotózta le Hadház néhány jellegzetes régi házát. Ezek a felvételek ma a helytörténeti gyűjtemény értékes darabjai. Óriási élmény volt számára a táborozás, a túrázás Lőrincz Zoltán tanár úr vezetésével. Nagyon érdekelte a technika, a rádió, a televízió.

Az általános iskola elvégzése után még visszajárt oda ifivezetőként. Túrázott, rádiós szakkört vezetett. Örömmel nyugtázta, hogy két szakköri tag is a rádió-tv-szerelő szakmában helyezkedett el. 1961-ben középiskolába gépészeti irányú szakokra jelentkezett, de végül a debreceni Fazekas Mihály Gimnáziumba asztalosképzésre vették fel. Jenő megszerette ezt a szakmát is, sikeres szakmai vizsgát tett, és később hasznosította ismereteit. Osztálya összetartó, jó közösséget alkotott. Mivel rendkívül érdeklődő volt, még gimnazistaként feljárogatott a hadházi mozi gépházába. Megtanulta a gép kezelését, mozigépkezelői vizsgát tett, és alkalmanként helyettesíthette a gépészt.

Gimnáziumi osztályfőnöke, Hajdu Sándor ajánlotta neki a nyíregyházi Pedagógiai Főiskola matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakát. Ide helyhiány miatt nem vették fel, ezért egy évig rádió-tv-műszerészként dolgozott a Hajdúbozsörményi GELKA szervizben,

majd újra felvételizett, ezúttal sikerrel. Így emlékezett vissza főiskolai tanáira: „A főiskolán kiváló oktatók kezébe kerültem. Matematikából Szász Gábor, Bereznai Gyula, Szabó Lajos mellett a főiskolán nem más, mint volt középiskolás osztályfőnököm, Hajdú Sándor is a tanárom lett. A műszaki ismeretek és gyakorlatok szakon szívesen gondolok Kálmán Györgyre, Tóthgyörgy Józsefre, Bágyi Péterre, Sári Sándorra, Makay Lajosra, akiktől rengeteg, egész életemben jól hasznosítható ismeretet kaptam. Ezen a tanszéken mélyült el bennem, hogy értelmes célokért és annak az eredményéért minden körülmények között érdemes erőfeszítéseket tenni. Tóthgyörgy József tanár úr a kezdetektől arra biztatott bennünket, hogy legyünk büszkék a matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakunkra, és főiskolás éveink alatt megszerzett tudásunkkal bizonyítsuk be, hogy önzetlen módon tudunk és akarunk tenni másokért, a közvetlen társakért és végeredményben az emberiségért. Ezek a nagy szavak lényegében meghatározták főiskolás diákéveinket és az utána elkövetkező életemet is.”

A kollégium a második otthona lett. Ez akkor a Sóstói út 2/a alatti épületben volt. Itt megjavította az elromlott elektronikai berendezéseket, hetente mozielőadásokat szervezett. A Diákbizottság kulturális felelőse lett, színházi tanfolyamot végzett. Az új főiskola és kollégiumai a szemük előtt „nőttek ki” a földből, lendületet adva az egész akkori közösségnek. Jenő következő javaslata – már az új kollégiumban – a vezetékes rádió kiépítése volt. A debreceni Postaigazgatóságtól kaptak használt hangszórókat, erősítőket, amelyeket a műszakis hallgatókkal felújítottak a tmk-műhely segítségével. Elkészült a stúdió. Esténként kollégiumi híradót, kívánságműsort szerkesztettek, zenét közvetítettek, napközben a Kossuth rádió műsorát adták. Innen fejlesztették tovább a stúdiót, új kollégiumi épületeket kapcsoltak be a rendszerbe. 1968 őszén már 450 szobában szólt a rádió, rendszeres, saját készítésű adásokkal. A stúdiós munkára létrejött egy csapat, amely még csaknem tíz évig működtette a rádiót. Tanulmányai közben Jenő audiovizuális és pszichológiai témakörben két díjnyertes tudományos diákköri dolgozatot is készített.

1970-ben kapta meg matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakon általános iskolai tanári diplomáját. Tanulmányi teljesítménye mellett újíto, kezdeményező szemlélete és hatékony munkája volt az, amely miatt a **főiskola** akkori igazgatója, dr. Kovács József meghívta a **Neveléstudományi Tanszékre** tanársegédnek. Itt audiovizuális ismeretek szemináriumok és gyakorlatok tantárgyat oktatott, emellett a gyakorlóiskolában matematikát tanított ötödikes és hatodikos tanulóknak. Az első nagy megbízatás a Neveléstudományi Tanszék vezetőjének, dr. B. Papp Jánosnak a kandidátusi értekezéséhez szükséges nagyszámú feladatlap értékeléséhez egy feldolgozógép elkészítése volt. Ez bevált, és később tovább is fejlesztették.

Hadházy Jenő adásban

Az ő tervei szerint építették ki a főiskola első zártláncú televízió-rendszerét. Egy osztálytermet az úgynevezett tv-stúdióból távirányítással mozgatható, valamint fix tantermi kamerákkal és nagy érzékenyséű mikrofonokkal szereltek fel. Videobankot hoztak létre, melyben kérés szerint megvágott órarészleteket tudtak interaktív kommunikációs kapcsolattal együtt a szemináriumi termekbe közvetíteni. Ezzel a főiskola országos viszonylatban is a korszerű audiovizuális technika és az iskolai zártláncú televíziós

rendszer egyik mintapéldája lett.

Dr. Almásy György vezetésével 1972-ben megalakult az önálló **Pszichológia Tanszék**, és ő is ide kapott kinevezést. Eleinte pszichológiai tantárgyakból szemináriumokat, műszeres gyakorlatokat vezetett, és a vizsgaidőszakban a csoportjait kollokváltatta. Az oktatómunka mellett egy új, korszerű pszichológiai laboratórium kiépítésének a feladatát is rábízták. Több demonstrációs és mérőeszközt szereztek be, és a tanszék elektrotechnikusával, Hadházi Bélával létrehozták Kelet-Magyarország legkorszerűbb pszichológiai laboratóriumát, amelyet pszichológiai szaktanteremnek is használtak.

Jenő a korábbi feladatlap-értékelő gépet egy-egy szemináriumi csoport aktuális egyéni teljesítményeinek mérésére is alkalmassá tette. Ehhez feladatbankot képeztek feleletválasztásos feladatokból. A tanulóasztalok fiókjaiiba válaszegységeket építettek, melyekkel a kivetített feladatok B D P T V betűkkel jelölt válaszelehetőségei közül a helyes válasz betűjelét kellett beállítani. Az egymás melletti válaszegységek betűsorrendjét összekeverték, a hasonló hangzású betűk a sűgás lehetőségét is megnehezítették, így eléggé objektív módon, feladatonként súlyozva összesítette a gép az órai csoport- és egyéni teljesítményt.

A hetvenes évek elején az egész visszacsatoló rendszert automatizálták. Audiovox vezérlőegység közvetítette a magnószalagra programozott instrukciókat, valamint a megoldásokhoz szükséges időintervallumokat. Mindenféle oktatói beavatkozás nélkül pörgött le az egész feladatsor. Ezzel együtt a gépen hallgatónként automatikusan rögzültek és összegződtek a feladatmegoldások pontszámai. Még nem volt erre alkalmas számítógép, így ez akkor csúcstechnológiának számított.

A főiskola megnövekedett hallgatói létszáma elviselhetetlen terhet rótt a tanszékre, így pszichológiából a gépi vizsgáztatás mellett döntöttek. Az értékelőgépet erre is alkalmassá tette Jenő, így egy óra alatt egyszerre huszonnégy hallgatót lehetett teljes esélyegyenlőséggel szigorlatoztatni.

Nyolc éven át irányította Jenő a tanszéken a Tudományos Diákkör munkáját. Ez idő alatt hallgatói az Országos Diákköri Konferenciákon szép eredményeket értek el. Több országos első helyezett TDK-dolgozat született, melynek kapcsán országosan is jegyezték a diákkört.

Időközben a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem pedagógia szakán 1974-ben pedagógiai pszichológia centrikus képzésben szerezte meg a második diplomáját.

1975-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Pedagógiai Tanszékén bekapcsolódott a dr. Petrikás Árpád által vezetett kutatócsoport munkájába, ahol az iskolai közösségek működését tanulmányozta. 1977-ben adjunktusi kinevezést kapott. Ekkor már általános, fejlődés- és pedagógiai pszichológiából tartott előadásokat, szemináriumokat vezetett, és a csoportjait kollokviumokon és szigorlatokon egyaránt vizsgáztatta.

Személyes kötődésem Jenőhöz ebben az időszakban kezdődött. Matematika–fizika szakosként 1976-tól voltam a tanítványa. Általános lélektani szemináriumokat vezetett a csoportunknak. Mindig összeszedett, jól felkészült volt. Színes és érdekes foglalkozásokat tartott, sokat adott, és követelt. Nem túrt semmiféle puskázást, ügyeskedést. Következetes, kiszámítható volt, igazságos és emberséges. Másodéves voltam, amikor megkérdezte, hogy írnék-e nála szakdolgozatot. Erre igent mondtam, és belekezdünk közösen rengeteg adat feldolgozásába. Közben beszélgettünk is, így alakult mélyebb kapcsolat közöttünk, majd 1978 nyarán házasságot kötöttünk. Hajdúhadházon kezdtük közös életünket, idős szülei szomszédságában. Jenő ezután naponta vonattal járt be Nyíregyházára dolgozni.

A hallgatókkal szigorú következetessége mellett mindig jó kapcsolatban állt, szociálisan érzékeny volt, segített, ahol kellett. Tanácsot kértek tőle, adtak a véleményére. Ezeket soha

nem részletezte, csak utólag említette jóleső érzéssel, hogy egy-egy régi tanítványával találkozott, aki megköszönte, megfogadta a tanácsait, jól boldogul. A felső tagozatos általános iskolás korosztállyal nagyon szeretett foglalkozni. Amikor osztályfőnök voltam, a kirándulásokon mindig ketten kísértük az aktuális osztályomat. Nagyon könnyen teremtett kapcsolatot a diákokkal, hamar összefogta, lelkesítette, valami kis közös munkára, kalandra, különösen a fiútársaságot. Hallatlanul jó szervező volt, mindig akadt jó ötlete. Sok kedves emlékünk volt tábortüzekről, túrákról, jókedvű éneklésekről, közös főzésről, lerobbant buszról, – amit lehetetlen felsorolni.

Folyamatosan dolgozott a Pszichológiai Laboratórium kialakításán, ahol munkatársaival több új pszichológiai demonstrációs és mérőeszközt fejlesztettek ki. Abban az időben a felsőoktatási intézmények között elismerten ez volt a legkorszerűbb pszichológiai laboratórium.

1980 decemberében sikeres bölcsészdoktori szigorlatot tett. Idős szüleinek megadatott, hogy ott lehettek fiuk doktorrá avató ünnepségén.

A 80-as években kérte fel az Egészségügyi Szakközépiskola igazgatója a pszichológia jellegű szaktárgyak, később a fizika tanítására. Az új épületben szemléltető eszközökkel szerelte fel a fizikaszertárt.

1991-ben docenssé nevezték ki. Előadásaira igényesen készült. Logikus, jól felépített előadásai, érdekes prezentációi, szuggesztív, humorral színesített előadásmódja lekötötte a hallgatók figyelmét, és segítette az ismeretek beépülését. Soha nem olvasott katalógust. Azt hangoztatta, csak akkor jöjjenek el az előadására, ha úgy látják, hogy érdemes. Erről viszont gondoskodott, hallgatói mindig kaptak olyan ismereteket, amelyeket máshonnan vagy abban a formában nehezen tudtak volna összeszedni. Korrekt volt, azt kérte a vizsgán, amit az előadáson megbeszéltek. Számos tanszéki kiadványnak volt szerzője, társszerzője, több esetben szerkesztője. Pszichológiából készített alapkönyveit más pedagógusképző főiskolákon is használták. Rábízták a tanszék levelező hallgatóinak konzultációit és vizsgáztatását, majd a társtanszékeken is őt bízták meg ezzel a feladattal. Áttanított a Művelődéstudományi és Felnevelési Tanszéken, a **Budapesti Táncművészeti Főiskola**, a **Budapesti Külkereskedelmi Főiskola** kihelyezett tagozatain, a Technika és Háztartásökonómia Tanszéken pedig az Életvitel című tantárgy tartalmának a kidolgozását és oktatását bízták rá. Előadóként vett részt a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége által szervezett **Bolyai Nyári Akadémia** továbbképzésein. Éveken át járt ki Ukrajnába, a **beregszászi főiskolára** tanítani, egy tiszapéterfalvi képzésen pedig pszichológiai tartalmú személyiségfejlesztő tréningeket vezetett.

1985-től 1995-ig volt a Szabolcs-Szatmár megyei TIT pedagógiai és pszichológiai szakosztályának alelnöke. A Pedagógiai Társaságnak, a Kriminológiai Társaságnak és a Tehetség-gondozó Társaságnak is aktív tagja volt.

A főiskolán először ő munkálta ki a pszichológia tantárgyak távoktatásának lehetőségét. A hallgatók interneten megkapták a speciálisan feldolgozott tananyagot és a visszacsatoló feladatokat, melyeket otthonról számítógépen ütemezve kellett megoldaniuk. Így biztosítható volt a folyamatos felkészülés, és egyetlen alkalomra csökkent a levelező konzultációk száma. A vizsgalapok értékeléséhez pontozási eljárást dolgozott ki, ezáltal gyorsan értékelhető lettek. A távoktatási anyagot a *Pedagógus Szakma Megújítása Projekt országos pályázatán* díjazták.

1994-ben a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Rendőrkapitányság kérésére kidolgozta a lőfegyvertartáshoz szükséges pszichológiai alkalmasság vizsgálatának a lehetőségét, amelyhez adott volt a pszichológiai laboratórium felszereltsége. A debreceni egyetemről dr. Forgács Attila, dr. Németh Marietta, dr. Pék Győző szakpszichológusok kidolgozták a vizsgálat

konkrét módszereit, ő pedig dr. Schmercz István tanszéki kollégájával kimunkálta a technikai feltételeket. Elégedetten nyugtázta, hogy a működési idő alatt ezen a területen nem volt egyetlen lőfegyverrel való visszaélés sem. 2010-ben szűnt meg ez a tevékenység, mert akkortól a Rendőrkapitányság már saját szervezésében működtette a vizsgálóhelyet.

A kétezres évek elején kezdődött el az intézmény épületének felújítása, korszerűsítése. Felszámolták a pszichológiai laboratóriumot, az audiovizuális eszközöket új számítógépek és projektorok váltották fel.

Negyvenévi szolgálat után, hivatalosan 2006. december 1-jével ment nyugdíjba. Ezután még három évig teljes állásban, heti nyolc órában tovább dolgozott. Ekkor már csak nagyelőadásai voltak. A Bessenyei Aulába közel háromszáz fős előadói csoportokat szerveztek, ahol a résztvevők mikroportról kihangosítva hallgatták az előadásait.

2009 decemberében egy kari ünnepség keretében Brezsnaynszky László dékán köszönte meg négy évtizedes intézményi munkáját. Ezzel lezárult főiskolai pályafutása, de a nyugdíjas találkozókra mindig szívesen ment el. Később még több alkalommal tartott személyiségfejlesztő tréningeket.

A kerti munkától sohasem szakadt el. Főiskolai munkája mellett is folyamatosan dolgozott otthon, kertjét példászerűen művelte, szőlőt, gyümölcsfákat nevelt. Nyugdíjasként kapcsolódott be a helyi kertbarátkör munkájába. Felvetette, hogy meg kellene próbálni a helyi őshonos káposztafajtát elismertetni. Így indult meg a nemesítő munka dr. Géczy László professzor és Szöllös László gazdálkodó vezetésével. Ennek eredményeként 2014-ben államilag elismert fajtaként jegyezték be *Hadházi lapos káposzta* néven ezt a tájfajtát. Állandó néprajzi kiállítást hoztak létre a kertbarátkörrel. Az őseikről maradt összegyűjtött tárgyakat megjavították, kiállíthatóvá tették. Új célt, lendületet kapott a közösség, amelynek ő volt a motorja, és a kétkezi munkából is kivette a részét, a város pedig felajánlotta és üzemelteti a helyszínt. Így nyílt meg 2010-ben a Városháza pincéjében a Radnóczi Ferenc Kertbarátkör állandó néprajzi kiállítása. Jenő a kertbarátkör 40 éves évfordulójára 2012-ben emlékkötetet szerkesztett.

Fontos volt számára szülővárosa értékeinek megőrzése és bemutatása, amelyet még aktív évei alatt kezdett el. Kutatta Hadház múltját. Téli Könyvtári Esték címmel előadássorozatot szervezett helyi előadókkal, helyi témákkal több éven át. Kezdeményezte emléktáblák elhelyezését, a templom esti kivilágítását. A helytörténethez kapcsolódó első kiadványa családtörténeti kötet volt, amelyet a *Hajdúhadház egykor és ma* című album követett 2005-ben. Az ő szervezésében és gyűjtőmunkája eredményeként 2007-ben nyílt meg a református templom karzatán az Egyház-, iskola- és helytörténeti állandó kiállítás. 2018-ban a budapesti Magyar Nemzeti Galéria audioguide tárlatvezetésének mintájára ezen az állandó kiállításon rendszeresített elektronikus tárlatvezetést. A tárlatvezető szöveg kimunkálását, felvételét, majd a készülékekre történő adaptálását is önállóan oldotta meg.

Négyévi gyűjtőmunka eredményeként 2013-ban a Református Egyházközség kiadásában Máthé András fotóművész képeivel megjelent a második albuma *Hajdúhadház református értékei* címmel. Emellett rendszeresen jelentek meg helytörténeti témájú írásai a városi lapban.

2016-ban a város önkormányzata a *Hajdúhadház város díszpolgára* címmel ismerte el értékfeltáró, értékmegőrző munkáját. Sokat jelentett neki, hogy ezt a tevékenységét a helyi közvélemény is elismeri. Kutató, értékmegőrző munkáját élete végéig folytatta, terveit még.

Melegszívű, családszerető, a családjáért nagyon sokat dolgozó ember volt. Három gyermeket neveltünk fel szeretetben: Katalint, Zsuzsannát és Pétert, derűs, boldog gyermekkor

biztosítva számukra. Katalin és Zsuzsanna a pedagóguspályát választották, Péter pedig édesapja műszaki érdeklődését vitte tovább mérnökként. Igyekeztünk továbbadni közös értékrendünket, tisztességre, munkára nevelni őket. Apai szeretettel egyengette Jenő az útjukat, segítette őket, előrelátásával irányt mutatott. Büszke volt arra, hogy mindannyian megállják a helyüket az életben, és a saját útjukat járva is összetartanak, segítenek egymásnak. Bővülő családjáról, az utóbbi években idős édesanyjáról is példásan gondoskodott. Mindig lehetett rá számítani, ő volt az, aki minden helyzetben biztonságot és erőt sugárzott. Három unokája: Edvárd, Trevor és Sámuel számára ő volt a csodás barackoskertet nevelő, viccelődő, finomságokkal előálló, mindent megjavító Papi. Örült fejlődésüknek, értelmük nyiladozásának, örömet leltek bennük, figyelemmel kísérte mindennapi dolgaikat, barkácsolni tanította őket.

Mindenkit megdöbbenett 2022. május 6-án hirtelen bekövetkezett halála, amely egy tevékeny, mindig alkotni kész életet zárt le. *Csáfordi Dénes*, Hajdúhadház polgármestere így búcsúzott tőle a város közösségi oldalán és a város lapjában (részlet): „*dr. Hadházy Jenő hiányozni fog sokunknak. Rokonoknak, barátoknak, kedves ismerősöknek, s fájón fog hiányozni a városnak. Amikor eszembe jut a közhelyes mondat: Nincs pótolhatatlan ember – csak mosolygók. Dehogyan nincs! Elment közülünk Hadházy Jenő, és a munkássága Hajdúhadház számára pótolhatatlan. »Az emberi tehetség parányi lámpa, mely egyszerre keskeny kört tölthet meg fényével; s ha egy helyéről másra hurcoltatik, sötétséget hagy maga után. Bizonyos helyhez kell azért kapcsolhatnunk, hogy azt jótékony világitással állandóul boldogíthassuk« – írta Kölcsey Ferenc. Hajdúhadház számára dr. Hadházy Jenő és az ő munkássága jelentette a fényt, mely kiteljesedni csak itt, Hajdúhadházon tudott, ahová rendelték. S ha most úgy is érezzük, hogy itt hagyott bennünket, sötétséget mégsem hagy maga után. Itt maradnak velünk gondolatai, írásai s munkájának megannyi kézzelfogható eredménye, melyek utat mutatnak, irányt szabnak számunkra.»*

Kitüntetései:

- 1972-ben vette át az *Aranykoszorús KISZ- jelvényt* „az ifjúsági mozgalomban végzett eredményes tevékenységéért”.
- Kollégiumi stúdiós- és nevelőtanári munkájáért megkapta a *Bessenyei Emlékplakettet*.
- 1978-ban *Az oktatásügy kiváló dolgozója* miniszteri kitüntetést kapott.
- 1989-ben kapott a művelődésügyi minisztertől *Kiváló Munkáért* Minisztertanácsi kitüntetést.
- 1999-ben, a pedagógusnapon megkapta a *Bessenyei György Tanárképző Főiskola kiváló oktatója* kitüntetést színvonalas és kiemelkedően értékes oktatói tevékenységéért.
- Nyugdíjazása után megkapta főiskolai munkája legmagasabb kitüntetését: a *Nyíregyházi Főiskoláért Érdemérem* ezüst fokozatát.
- 2013-ban Hajdúhadház múltját feltáró munkáját a város díszoklevéllel és plakettel ismerte el.
- 2016-ban a város önkormányzata a *Hajdúhadház város díszpolgára* címmel ismerte el értékfeltáró, értékmegőrző munkáját.

Publikációi:

- *Közösségfejlesztés a felső tagozatban.* (Társszerző) Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- *Magatartásproblémák kialakulása serdülőkorban.* In: *Alkotmányos büntetőpolitika a család évében.* Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest–Szolnok, 1995.

- *A tanulói személyiség megismerése.* (Társszerző). Bessenyei Kiadó, Nyíregyháza, 1999.
- *Matematika 1.–2. Eszköztár.* (Társszerző) Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2000.
- *Matematika 3.–5. Eszköztár.* (Társszerző) Műszaki Könyvkiadó, Bp., 2000.
- *Pedagógiai szociálpszichológia.* (Társszerző) Élmény '94. Bt., Nyíregyháza, 2002.
- *A pszichológia alapjai.* Élmény '94. Bt., Nyíregyháza, 2003.
- *Szemelvények a fejlődéslélektan köréből.* (Társszerző) Élmény '94. Bt., Nyíregyháza, 2004.
- *Hajdúhadház egykor és ma.* (Szerk.: Hadházy Jenő) Élmény' 94. Bt., Hajdúhadház, 2005.
- *Hajdúhadház református értékei.* (Szerk.: Hadházy Jenő) Hajdúhadházi Református Egyházközség kiadványa, Hajdúhadház, 2013.
- Múltidéző cikksorozat. In: *Hajdúhadházi Lapok* 2022. májusa.

Felesége és egykori tanítványa,
PALICZ ANIKÓ
Hajdúhadház

HAJZER LÁSZLÓ (Vértes 1936. június 8.– Debrecen, 2022. április 16.)
tanító, tanulmányi felügyelő, megyei közoktatási tanácsos

Hajzer László gazdálkodó családban született, Hajzer János és Szakál Ágnes gyermekeként. Négyen voltak testvérek, ő volt a legfiatalabb. Már gyermekkorában szilárd elhatározása volt, hogy pedagógus lesz. Ez a vágya szülei, a család támogatásával és az ő célratörő szorgalmával valóra is vált.

Tanítói oklevelét a debreceni tanítóképzőben szerezte 1957-ben. Pedagógusi pályáját **Pocsaj** községben kezdte, majd 8 évig **Hosszúpályi-Messzeláton** tanított. Kilenc évig beosztott pedagógusként, később **Kokadon és Konyáron** általános iskolai igazgatóként dolgozott. Ezt követően egyre felelősségteljesebb beosztásban végezte munkáját. Öt éven át a járási, majd 1978-tól nyugdíjazásáig a **Hajdú-Bihar megyei Tanács Művelődési Osztályán** tanulmányi felügyelői munkakörben dolgozott. Mindezt nagyra értékelték munkáltatói, felettesei.

Az akkori időkben a közoktatási intézményekben átfogó látogatások voltak szakfelügyelők bevonásával. Az összegzésben, a feladatok meghatározásában fontos szerepe volt, de szükség esetén tanórák látogatásával, személyesen is részt vett az ellenőrzésben. Mintaszerűen végezte munkáját.

A színvonalas, hozzáértő szakmai munkájára a művelődési minisztérium is felfigyelt.

Több ízben – konkrétan öt megyében (Baranya, Veszprém, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas, Hajdú-Bihar) – kérték fel az általuk végzett felügyeleti vizsgálatokban való részvételre.

Krizsán Gábor igazgató, szakfelügyelő pályája évtizedeken át összekapcsolódott Hajzer László életútjával, így jól ismerték egymást, barátok voltak. Ő így emlékezik: „*Laci a debreceni tanítóképző diákjaként 14 éves korában kezdte tanulmányait. Az 50-es évek gazdasági, politikai, ideológiai helyzete igen nehéz körülményeket teremtett az egyes családok életében is. Sok nélkülözés árán kezdte tanulmányait. Szívesen emlékezett vissza a négy évre, tanárai magas színvonalú munkájára, a barátságos légkörre, a pedagóguspálya megszerettetésének szándékára. Megerősítették kötelességérzetét azok az intelmek, amelyekkel találkozott. Ilyenek: »Aki azt a célt tűzi ki maga elé, hogy másokat tanítson, annak állandóan tanulnia kell. Tanulj, hogy taníthass! Követelek Tőled, mert tisztellek!« Ezeket magáévá téve, szorgalmával párosulva, nagyon jó felkészítést kapott a sikeres pedagógus munkájához.*

Részben osztott általános iskolában kezdte meg tanítói munkáját a Hosszúpályi-Messzelátó tagintézményben. Visszaemlékezései alkalmával többször megfogalmazta, hogy tanítói pályájának legszebb éveit ebben az iskolában töltötte, kedves, szerény, tisztelettudó, tanulni vágyó gyermekek körében. Az összevont osztályokban folyó, bonyolult szervezést igénylő nevelő-oktató munkát olyan színvonalon végezte, amelyre mielőbb felfigyeltek felettesei, magas szintű követelménytámasztás jellemezte magával és környezetével szemben.

A járási Művelődési Osztály felkérésére kinevezték a Kokadi Általános Iskola igazgatói beosztására, abban bízva, hogy az igazgató Úr szakmai felkészültsége, kitartó követelménytámasztása, az iskola munkájának gyökeres, jó irányba terelése eredményes lesz. Az intézmény régi vezetésével szemben humánusan, ugyanakkor határozottan lépett fel, hogy az új vezetés eredményesen dolgozhasson. A tantestülettel rögtön együtt tudott dolgozni, pedagógiai nézeteit gyakorlati követelményeit elfogadták, és munkájuk a közösség javát szolgálta. Segítséget kért és kapott a szakfelügyelő kar tagjaitól, igényelte a szaktárgyakra, igazgatóra háruló feladatokat, elvárásokat és javaslatokat. A település vezetésével a fenntartói feladatok biztosításával nagyon jó kapcsolatot teremtett. A nevelő-oktató munka szervezése, irányítása, tartalmi megújítása a tantestület eredményes munkáját szolgálta. A kokadi igazgatói kinevezését, az iskola munkájának elfogadható szintre hozását, helyes útra terelését, a nevelő munka irányát meghatározó, mindennapi munkát belülről látva és átélve egy volt tantestületi tagként próbáltam objektíven bemutatni.

Egyértelművé vált az oktatásirányítási szervek részére, hogy Hajzer László a kokadi igazgatói tevékenységével, egyéniségével, vezetőképességének egyre magasabb színvonalával, emberi kapcsolataival alkalmas arra, hogy nehezebb, problémásabb területen is tudjon egy-egy intézményben eredményes, magas színvonalú pedagógiai munkát végezni, jól felkészített, lelkiismeretes testületet alakítani. Igazgatói megbízást kapott a konyári Általános Iskola vezetésére. Ez a döntés nagyon helyesnek bizonyult. Az iskola nagysága, a tantestület személyi összetétele, belső problémái, a pedagógiai munka színvonal-emelésének szükségessége igényelte az igazgató pedagógiai szakértelmét, vezetői képességének meglétét, határozott követelmények támasztását a nevelő-oktató munkában. Munkája rövid távon is tapasztalható javulást eredményezett az egységes nevelő munkát végző tantestületben.

A sikeres, eredményes vezetői tevékenysége helyzetfelismerő és problémamegoldó képessége, az oktatáspolitikai célok ismerete, emberi magatartása ismeretében felkérését kapott a Megyei Művelődési Osztály vezetésétől belső, az osztály apparátusába tartozó felügyelői feladatok ellátására. Garanciát láttak arra, hogy a megye oktatási intézményeiben folyó nevelő-oktató munka ellenőrzését, értékelését, színvonaluk emelésének általános

és részfeladatait segít megoldani. Új feladatkörében az önmagával szemben támasztott követelmények, a pedagógusokkal szembeni elvárások igénye, a gyermekek neveléséért érzett felelőssége, irányították munkáját. Segítette a megszerzett intézményvezetői tapasztalatok megléte, a tantestületek belső életének szervezése, konfliktusok kezelésének módja, a magas színvonalú nevelő-oktató munka feltételeinek biztosítása, amit a már vezetett intézményekben eredményesen végzett. Jó kapcsolatot alakított ki az iskolaigazgatók, szakfelügyelők körében, amik segítették az általános felügyelői munkáját.

Pedagógiai felfogásában, a nevelőmunka sikerének elérésében legfőbb feladatának tekintette a jól felkészült, fogékony, szakmai igényességű, gyermekekért felelősséget vállaló tantestületek felkészítését. Azt, hogy minden gyermeket el kell juttatni saját képességei fejlesztésének felső határáig, készségek kialakításáig, amivel az életben sikeresen helytáll. Vallotta, hogy minden gyermekben rejlik valamilyen érték, amit fel kell fedezni, gondozni és fejleszteni kell. Az intézmények értékelésénél a fenti célok megvalósításának módját és szándékát vizsgálta az intézményi látogatások során, a tanévi tervező munka célkitűzéseiben, tanév végi teljes körű és mélységű konkrét értékelésével.

Munkájában az őszinte tényfeltárás, a folyamatok elemzése, feladat-meghatározások voltak jellemzőek, a követelménytámasztással párhuzamosan. Ez humánus, emberi közegben a pedagógusok, vezetők nagy részének közös, jobbító szándékú tevékenységével találkozott.

A pedagógushivatás, a nevelői munka szeretete, a gyermekek fejlődésének feltétlen biztosítása, több évtizedes, állandó önképzése birtokában mindig nyílt, őszinte, segítőkész szándékú felügyelői munkát végzett.

A pedagógusok egy részének körében néha tapasztalható volt a vélt szigorúsága, távolságtartása, a maximális követelmény támasztása. Ez a helyzet mindig feloldódott, amikor személyes találkozásokkal, óralátogatásokkal, az összegző vizsgálatok során tapasztalták magas szintű felkészültségét, empátiáját, jobbító szándékát, a problémák emberséges megoldását, a pedagógusmunka megbecsülését, elismerését és köszönetét, a gyermek érdekeit szolgáló nevelő-oktató munkát.

Kálmán Antalné és Kubinyi Pálné munkatársi emlékezése: „A 70-es 80-as években a dr. Szekeres Antal (Pedagógusok arcképcsarnoka 2013) és Ungvári János (Pedagógusok arcképcsarnoka 2021) által vezetett közoktatást irányító »nagy csapathoz« tartozott Hajzer László is. Jól felkészült, nagy tapasztalattal rendelkező kolléga volt. Átfogóan ismerte, alkalmazta a közoktatással kapcsolatos törvényi szabályozásokat, a tantervi követelményeket, a helyi rendeleteket, azok érvényesülését példásan képviselte. Az általános iskolák szakmai munkájának segítése, tervszerű ellenőrzése volt a feladata. Precíz, lényegre törő értékelést adott, megjelölve a fejlesztést eredményező tennivalókat. Pontos, fegyelmezett munkavégzés jellemezte, ugyanakkor szerény ember volt. Távol állt tőle az öndicséret. Csodáltuk az emlékezőtehetségét, mindig, minden apró részletet felidézett, a kifogáskeresést, határidőmulasztást kritikusan fogadta. A nyugdíjas találkozóinkon a régmúlt eseményeket is pontosan felidézte, meglepően pontos adatokkal, számokkal együtt. Jó munkatárs volt, segítőkész együttműködésére mindig számíhattunk. Laci a népi bölcsességet igazolta élete során: A feladatot, nem pedig magunkat kell fontosnak tartani!”

Kiss Erzsébet munkatárs emlékezése: „Hajzer László kollégával az alsófokú iskolai csoporthoz tartoztunk. Önálló beosztásunk miatt nemigen kapcsolódott munkakörünk egymáshoz. Ő tanulmányi felügyelő volt, hozzám a sportügyek lebonyolítása tartozott. Nem volt egy beszédes típus, csendben elmélyülten látta el munkáját, minden ügyfelet szívélyesen fogadott. Egy - egy elkapott szófoszlányból kiviláglott, hogy egy élő lexikon kolléga erősíti

csapatunkat, akihez mindig bizalommal lehetett fordulni. Fejből idézte a paragrafusokat, ismerte a tanácsi munka minden csínját-bínját.

Csapatépítő osztály-összejöveteleken volt mindenről véleménye, nem forgatta a szót csak azért, hogy beszéljen. Megfontoltan mondta el véleményét, amire oda kellett figyelni.

Az otthoni kerti munka, barkácsolás kikapcsolódás jelentett számára.

Kollégái számára hiányzott szakértelme, mikor nyugdíjba ment. Utána még részt vett összejöveteleinken. Nagy tudású, szerény kollégára emlékezünk kegyelettel. Nyugodjon békében!”

Hajzer László tevékenysége során sok elismerésben, kitüntetésben részesült:

- 1972-ben a nevelés-oktatás területén elért eredményes kiemelkedő munkájáért a Művelődési-Oktatási Minisztérium *Miniszteri dicséretben*, majd 1979-ben *Kiváló Pedagógus* kitüntetésben részesítette.
- 1984-ben a művelődési szakigazgatás területén végzett tevékenységéért a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa a *Tanács Kiváló Dolgozója*, 1989-ben pedig a *Kiváló Munkáért* kitüntetést adományozta részére.
- 1985-ben a Magyar Népköztársaság Honvédelmi Minisztere a Magyar Néphadsereg érdekében huzamosabb időn át végzett eredményes tevékenysége elismerésül a *Haza Szolgálatáért Érdemérem Ezüst Fokozata* kitüntetést adományozta.
- 1990-ben a Hajdú-Bihar megyei Tanács elnöke kiemelkedő munkája elismerésül *Tanácsosi Címet* adományozott részére.
- Végül 1991-ben nyugdíjba vonulásakor, a nevelés-oktatás érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkájáért *Pedagógus Szolgálati Emlékérem* elismerésben részesült.
- Aranydiplomáját 2007-ben, gyémántdiplomáját 2017-ben kapta.

Mindezek együttesen is azt jelzik, hogy ahol dolgozott, mindenütt becsülettel helyt állt. Nagy örömmel és hálával fogadta ezeket az elismeréseket.

Családja és hivatása volt számára a legfontosabb. 1958-ban kötött házasságot Csuka Juliannával, aki később az óvónői hivatást választotta. Két gyermekük született, Attila és Csilla. Szerető gondoskodással figyelték gyermekeik életének alakulását, és tőlük telhetően a szükséges segítséget megadták számukra. Lányuk és lányunokájuk, Gabriella is szüleik példája nyomán a pedagóguspályát választották. A fiúk kezűgyességet, sokoldalú érdeklődést örökölték a szülőktől. Unokája, Attila is folytatója lesz e szép hivatásnak.

Feleségével több mint 63 együtt töltött évüket a közös gondolkodás jellemezte. Mindketten a kiegyensúlyozott családi életre törekedtek, ezt tartották a legfontosabbnak. Életüket a kölcsönös szeretet, bizalom kötötte össze.

Szabadidejét olvasással, önfeljesztéssel, barkácsolással, újrahasznosítással töltötte, igazi ezmesterként. Kevés dolog volt, amit ne tudott volna a ház körül megjavítani, használhatóvá tenni.

Később mindennapjaikat bearanyozta két unokájuk mellett a dédunokáik születése, akik növekedésük során egyre színesebbé, boldogabbá tették életüket.

Hajzer László életének 85. évében eltávozott körünkéből. Mi, akik szerettük, emlékét szívünkben őrizzük.

MUSZKA ATTILÁNÉ Hajzer Csilla
Debrecen

DR. HÁRI FERENC (Csór, 1933. november 1. – Székesfehérvár, 1997. július 5.) középiskolai tanár, gimnáziumi igazgató

Szülei földművesek voltak. Édesapja nagy tekintélyt élvezett a helyi közösségben, és falusi bírónak választották. Édesanyja, Kovács Mária a háztartást vezette. Öt gyermeket neveltek. Ferenc negyedikként érkezett a református hitű, vallásos családba.

Ferenc az első négy osztályt a falusi iskolában végezte, ahol tanítói felügyeltek éles eszére, szorgalmára és további tanulásra a Pápai Református Kollégium és Gimnáziumot javasolták. Erre az időszakra esett az iskolák államosítása és szervezeti átalakítása is. Így lettek nyolcosztályos általános iskolák és négyosztályos középiskolák, gimnáziumok. A pápai évek nagy hatással voltak a kisdíák vallási éréseire, személyiségfejlődésére. Mindig büszkén emlegette, hogy egy levegőt szívott a nála jóval idősebb Csoóri Sándorral.

Ezek után a korábbi székesfehérvári Ciszter Gimnáziumba került, amelyik iskola az államosítás miatt már nem a ciszter rend tulajdonában volt, hanem a székesfehérvári József Attila Gimnázium nevet viselte. A ciszter rend kiváló tanárai közül még néhánynak engedélyezték a tanítást az intézményben. De ez az időszak már nem tarott sokáig. Szerencsére a világi tanárok is kiválóak voltak. Így kapott Ferenc életre szóló municiót Mihályi Gyula kémiantanártól, Scheidl Antal latintanártól, akiket mindig szeretettel emlegetett. Mihályi tanár úrnak lelkes szertárosa volt. Itt és ekkor született meg az elhatározása, hogy kémia–fizika szakos tanár akar lenni. 1950-től 1953-ig járt a gimnáziumba, ahol egy év alatt második és harmadik osztály anyagából magántanulónként kitűnőre vizsgázott.

Érettségi után felvételt nyert az Eötvös Loránd Tudományegyetem kémia–fizika szakára, ahol 1957-ben megkapta diplomáját. Gyakorló tanárként kezdetben a **székesfehérvári Teleki Blanka Gimnáziumban** dolgozott. Ezt követően 1958-tól kinevezték rendes tanárnak régi gimnáziumába, a „**József**”, ahogy akkor is és most is a régiak azóta is nevezik az iskolát.

Az ambíciózus, lelkes, ma így mondanánk: innovatív gondolkodású, menedzser típusú fiatalemberben felettesei meglátták a „jövő emberét”. Ahogy akkori igazgatóhelyettese „kádervéleményt” írt róla: mint parasztszülőik értelmes gyermeke kitűnő alany lenne politikai pályafutásra is. Munkássága során többször ajánlottak számára különféle párt-, illetve állami funkciókat, de azokat nem vállalta. Bár a köz érdekében és az oktatásért, a tanítványokért, később a városért mindig felemelte hangját, nem titkolta véleményét. Ő „csak” kémiantanár akart lenni, ahogy ezt gyakran emlegette.

A József Attila Gimnáziumban hamar megtalálta a hangot tanítványaival, kirándulásokat és egyéb iskolai programokat (pl. tánciskolát) szervezett számukra. Fotószakkört is vezetett, ekkortájt a fotózás volt a hobbija. Fed2 fényképezőgépét az első fizetéséből vásárolta, az mindig a nyakában lógott, ismertetőjegye volt.

Az iskolavezetés hamar rájött az ifjú tanerő értékeire, és egykettőre kinevezték nevelési igazgatóhelyettesnek. Fáradhatatlanul szervezett. Bár szigorú volt, de következetes, igazságos, így mindenki elfogadta, kollégák és tanítványok egyaránt.

A 60-as években Székesfehérváron jelentős ipari fejlődés indult meg. Létrejötték a nagyüzemek (Videoton, Könnyűfémű, Ikarus stb.) ez igényelte a munkaerőt. Így jelentős bevándorlás indult meg a környező településekről. Épültek sorra a lakótelepek, és épültek iskolák is szép számmal. A Clasp-rendszerű iskolák sorra emelkedtek. Egy ilyen épült fel az Ybl Miklós lakótelepen is, az **Ybl Miklós Gimnázium és Szakközépiskola**. 1963-ban ide nevezték ki Hári

Ferencet igazgatónak, aki ekkor alig harmincévesen az ország egyik legfiatalabb igazgatója lett. Két remek és ugyancsak fiatal munkatársat toborzott maga mellé igazgatóhelyettesnek. Ez a „triumvirátus” jégtörő hajóként ment előre. Hári Ferenc itt is megtalálta az előre vezető utat. Kitűnő és sok esetben tapasztalt tanárokat sikerült alkalmaznia. Politikailag vészes idők voltak ekkor még, de ő kívül rekesztett minden bajt, és tartotta a hátát, vállalva a vitákat és a raportot is. Például vállalta, hogy apácát alkalmaz angol és német tanításra, aki „kivetkőzött a rendből”, és civil tanárként, de kitűnő hozzáértéssel tanított. Az iskola első ízben végzett diákjai remekül helytálltak a felvételi vizsgákon, többen lettek orvosok, tanárok, diplomások közülük. Az Ybl Miklós Gimnázium beírta nevét az ország legjobbjai közé.

Hári Ferenc is képezte magát. 1975-ben doktori szigorlatot tett az egyetemén (ELTE) „Az elektronegativitás elméleti kérdései és annak tanítása a középiskolai kémiaórákon” címmel, amit cum laude eredménnyel védett meg.

1977-ben megkapta élete első és azóta is egyetlen nagy kitüntetését: A Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozatát a honvédelmi minisztertől.

Az 1977-es év más változásokat is hozott életében. Megüresedett az igazgatói szék régi iskolájában, a **József Attila Gimnáziumban**. Beadta pályázatát, amit elnyert, és ezzel elkezdődött életének egy újbóli felemelkedő szakasza. Boldog örömmel vállalta ezt a megbízatást, és friss lendülettel fogott hozzá az országosan már akkor is ismert gimnázium igazgatásához. A tanárok számára megfelelő munkakörülményeket alakított ki. Átalakítások, felújítások megvalósításával tanári kabineteket hozott létre, ahol alkalom nyílt az olvasásra, a felkészülésekre, de a pihenésre is. Az iskolai könyvtárat igazi műhellyé alakította, a diákok számára a tanuláshoz, de a szórakozáshoz is megfelelő lehetőségeket biztosított. Ebédlőt hoztak létre, amivel a családok életét is könnyebbé tették. Tanárnak és diáknak egyaránt kitűnő otthona lett az iskola. Jó volt itt tanítani és tanulni. Székesfehérváron versengtek a szülők és a diákok is a bejutásért.

Így ír erről az időszakról *dr. Gángó Gábor* történész, az iskola egykori diákja: „Az egykori József Attila Gimnáziumnak a 80-as évek elején dr. Hári Ferenc hivatali évtizedeinek legjobb időszakában voltam diákja. Az igazgató úr minden reggel ott állt az előcsarnokban mint valami számadó juhász, hogy beengedjen, szemrevételezzon, és üdvözljön bennünket. Nagyvonalú volt velünk és elnéző. A Józsefben olyan légkör uralkodott, amelyben lehetett élni és tanulni. S a tanárok tudtak is tanítani. Évtizedek szolgálatában megőszült kiváló tanerőkhöz járhattam, mint dr. Halmos vagy Wolkensdorfer tanár úr, akik belénk ültették a meggyőződést, ami fényt vitt a szemünkbe, hogy tudniillik a dolgok másképp is lehetnének, mint ahogyan vannak, és mi is derekabbak lehetnénk annál, mint amilyenek vagyunk. A fehérvári József Attila Gimnázium akkoriban évről-évre az ország első tíz, a vidék első három gimnáziuma között szerepelt a sikeres felvételizők számarányát illetően, bejuttatva diákjait az öt-nyolc-tízszeres túljelentkezést vonzó egyetemekre, karokra, szakokra.”

Hári Ferenc munkáját felettesei is elismerték. A zirci apát, Zakar Ferenc Polikarp kiemelkedő teljesítménye alapján főtanácsosi címet adományozott számára 1996. november 28-án. A Művelődési Minisztérium helyettes államtitkára, dr. Báthori Zoltán az országos vizsgáztatási névjegyzékbe való felvételét javasolta, és mint közoktatási szakértő, érettségi vizsgaelnöki feladatokat is kapott. (1997. április 1.) Nevéhez fűződik a városban első és akkor még egyetlen nyolcosztályos gimnáziumi képzés meg-, illetve újjászervezése.

Érdemei közül kiemelkedik a hatékony közreműködés, amellyel elősegítette az egyház és az önkormányzat közti tulajdonosváltást a József Attila Gimnázium esetében. Nem kevés harc árán sikerült visszakapni a ciszter rendnek az egykori jogos tulajdonát. 1992-től 2000-ig

Ciszterci Rend József Attila Gimnáziuma, 2000-tól pedig **Ciszterci Szent István Gimnázium** néven folytatta tevékenységét. A tanári kar – egy-két kivételtől eltekintve – megmaradt, és az új kereteket, változásokat elfogadva tovább tanítottak az intézményben.

Hári Ferenc a ciszterek szokásait újra bevezette a diákok és a tanárok körében. (Egyházi ünnepek megtartása, szeretetvendégség stb.) Alapítója lett a ciszter diákszövetségnek. Minden tétével, cselekedetével az oktatásért, s ezen belül a városért küzdött. Szakmai munkája alapján méltán lett elismert, kitüntetett pedagógus, igazgató s az oktatásügy elhivatott, nagy formátumú képviselője. Tagja volt az országos gimnáziumi szakbizottságnak, részt vett az I. NAT tervezésében, amivel kapcsolatban komoly vitákat tartott.

Ökumenikus lélek volt, aki neveltetése folytán református volt, és aki átértézte, hogy az iskolának 300 éves visszametszett gyökerei hogyan hajtanak élvezetes gyümölcsöt, újabb szárazakat, melyek mindenképpen igaz emberségre nevelnek. A jó, korszerű pedagógiai irányzatokat igyekezett követni, és ezt sikerrel tette. Ezért lehetett a ciszter pedagógia egyik lángra a Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Egyházkerület világi rendes képviselője, zsinati tagja.

Tisztelte a tudást, és maga is fáradhatatlan volt szakmai, pedagógiai ismereteinek gyarapításában. Elmondhatjuk róla, hogy élete során mindent megtett Székesfehérvár oktatásáért, amit az adott korban a körülmények tenni engedtek számára. Olyan igazgatókat nevelt ki kollégái és tanítványai köréből, akik szellemiségét, értékeit tovább viszik.

Az utókor, a tantestület és a régi diákok szervezése folytán bronz emléktáblát készítettek számára, melyet az aulában ott helyeztek el, ahol reggelente várta a diákokat és a kollégákat.

Végül példamutató családi életéről szólva: két gyermeke van: fia jogász, a lánya tanár, felesége szintén elismert pedagógus a városban. Három unokáját féltő gondnal nevelte, amig tehetette, belőlük is kitűnő szakember vált, immár felnőtt emberek.

Aktív életének váratlanul fellépő rapid betegség vetett véget, és távozott szerettei köréből. Emléke tovább él családjá, kollégái és tanítványai szívében.

Hári Ferenc emléktáblája

A dióhéjat feltörte és az emlékezés útját végigvezette felesége,
DR. HÁRI FERENCNÉ POÓR ILDIKÓ

HEGEDŰS JULIÁNNA (Hajdúszoboszló, 1961. január 20. – Balmazújváros, 2022. március 25.) tanító

„Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen a tudásvágya, megismerje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni, amit csinál, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog.”
(Szent-Györgyi Albert)

Lehetetlennek tartanám, ha nem egy idézettel kezdeném az emlékezést, mert ő valamennyi munkáját, cikkét, felolvasását mindig színesítette egy szép, gondosan megválasztott vers- vagy prózarészlettel.

Kedves munkatársam, barátnőm egy gazdálkodó családban született, szülei egyetlen gyermekeként, kiknek a legnagyobb boldogságot jelentette. Ezért mindent el is követtek annak érdekében, hogy az adott feltételek mellett a lehető legjobbat adják neki. Egyik barátnője mesélte, hogy már kisiskolás kora óta tanítónak készült, a szomszéd gyerekekkel sokszor leképezték az iskolában történeteket. A felnőtt korról beszélve csak azt hangoztatta, hogy tanító néni akar lenni.

Balmazújvároson járt általános és középiskolába. Vágya utána Debrecenbe vitte, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolára, ahol 1982-ben szerzett diplomát. Ősztől tanítónak a **Debreceni úti Általános Iskolában** kezdett dolgozni, ahol kisdíák éveit is töltötte. Ezzel egyik álma megvalósult.

Julika a hetvenes évek végén ismerkedett meg későbbi férjével, 1980-ban kötöttek házasságot, két gyermekük született, Zsolt és Éva. Ők most közel egy év eltelte után is nehezen beszélnek róla, ma sem hiszik el, hogy ez a tragédia megtörténhetett, ilyen hamar, ilyen gyorsan. Ezért a költő szavait idézzük:

*„Bíztunk az életben, hittünk a gyógyulásban,
De ha már abban nem, legalább a csodában.
Csoda volt, hogy éltél és minket szeretted,
Nem haltál Te meg, csak álmodni mentél.
Elmentél, pedig sok dolgod lett volna még,
Megtölteni szépséggel a családot életét.
Elmentél, s veled együtt eltűnt a remény,
De lelkünk egy darabja utadon elkísér.
Veled vagyunk most is, te pedig velünk vagy,
Mert szeretetünk irántad végtelen.*
(Idézet a Gyertyaláng oldalról)

A Kossuth utcán töltött éveiben osztályainak egyetlen tanítója és osztályfőnöke volt. Így minden tantárgyban a teljességre törekedett, arra, hogy a tanulni vágyó gyermekek valamennyi szükséges ismeretet és képességet megkapjanak tőle. Szíve már az első időszaktól kezdve a humán tárgyak felé vonzotta. Örömmel szervezett órán kívüli tevékenységeket, ilyenek voltak a kirándulások, mozi- és színházlátogatások, valamint a feledhetetlen, érzelmekkel teli anyák napi ünnepségek.

Gyakran került olyan helyzetbe, amikor egy új dolog bevezetésének első kipróbálója

lett. Ilyen volt például az „egésznapos” oktatás bevezetése, benne az „algimnáziumi” osztály indítása. Ez a forma már „kéttanítónénis” változat volt a Kossuth téri épületben. Ő ebben a felállásban a humán tárgyakat tanította. Közvetlen munkatársával – Fekete Józsefnével – több mit húsz évig hangolták össze munkájukat naponta, nagy gondossággal, mindketten türelemmel, alkalmazkodási képességgel.

Közben valamennyi új olvasástanítási módszer birtokosává vált, folyamatosan részt vett képzéseken, (hátrányos helyzetű tanulók mérése, logopédiai alapismeretek, a tanulás tanítása,) de autodidakta módon is több új módszert elsajátított. Hamar megmutatkozott, hogy bármire képes a gyermekek következetes nevelését és oktatását szolgáló tevékenységek kivitelezésében.

Nemzeti és családi ünnepekre színpadi játékokkal készítette fel a tanulóit. Nagy gondot fordított a helyesíró-, a vers- és prózamondó versenyekre való készülésre, de ha úgy adódott, énekversenyre vitte őket, vagy éppen a tánclépések kerültek előtérbe a gálaműsorokon.

Hegedűs Juliánna tanítványokkal

Módszereiben komoly szerepet játszott a differenciálás, ezért óráin gyakran folyt egymás mellett felzárkóztatás és tehetséggondozás. Hatékonyan alkalmazta a csoportmunkákban megszerezhető kompetenciák fejlesztését is. Elsőként tapasztalta meg a szöveges értékelés módját, amivel a következő években szívesen segítette a kollégákat is.

Ott volt az első számítógéppel való ismerkedő órán, ezt mindvégig egyre magasabb szintre emelve, bevonva a tanítási órákba. Nem volt egyszerű a Smart-tábla, az E-napló bevezetése, az online oktatás megvalósítása sem. Az utóbbinál már fizikai ereje meggyengült, de az akarata és a kitartása nem engedte ennek sem a felszínes megjelenítését.

Az intézmény több összevonáson és névváltozáson ment keresztül, jelenlegi neve **Balmazújvárosi Általános Iskola**. Itt az elmúlt tíz évben a humán munkaközösség vezetőjeként is erősítette az intézményben folyó munkát. Ami helyileg most a Dózsa György utcán van, de végig ugyanazt a munkahelyet jelöli.

Folyamatosan részt vett az intézmény pályázatainak írásában, végrehajtásában, többször felelős megbízottként oroszlánrészt vállalt a munkából. A portfólió bevezetésekor az elsők közt írta meg sajátját, pedig erre már nem kötelezhette senki.

Magával szemben mindig maximalizmusra törekedett, leginkább mintaadással fogta össze a közösséget. Végtelen türelemmel, odaadással, gyakran önfeláldozással haladt túl a mindennapok nehézségein. Ezekkel a tulajdonságokkal a gyerekek mellett valamennyi munkatársával, a szülőkkel, a társintézmények dolgozóival is jó kapcsolatokat épített ki. Precíz munkáját valamennyi helyen értékesnek ítélték, ez több elismerésben és jutalomban is megnyilvánult.

Julika a leendő elsős szülőknek így mutatkozott be a legutolsó alkalommal: „*Arra töreksem, hogy a tanulók barátságos környezetben, kiegyensúlyozottan éljék a*

hétköznapiakat, hisz csak ilyen körülmények között várhatjuk el tőlük, hogy képességüknek megfelelően teljesítsenek. Hiszek a pozitív megerősítésben, a dicsérő szavak motiváló erejében. Óráimon változatos, élményszerű feladatokkal igyekszem a tanulók érdeklődését felkelteni és fenntartani. A segítségre szoruló felzárkóztatása mellett elősegítem a tehetséges tanulók versenyeken való sikeres szereplését. Szeretném, hogy a tanítványoknak az iskoláról ne csak a tanulás jusson eszükbe, hanem a különböző közösségi rendezvények és a sokszínű szabadidős programok is. Szívesen készítem fel őket megemlékezésekre, ünnepekre, tankerületi szintű megmérettetésekre és kulturális gálákra. Évről évre tapasztalom ezek közösségformáló hatását. Munkám során nyitott vagyok a legújabb módszerek kipróbálására és alkalmazására. A pedagógus életpályamodell bevezetése után iskolámban elsők között jelentkeztem a minősítési eljárásra, amit sikeresen teljesítettem. Több éve a humán munkaközösség vezetőjeként tevékenykedek. A szülőkkel jó kapcsolatot ápolok. Partnernek tekintem őket, hisz célomat csak a segítségükkel és támogatásukkal érhetem el.”

Hogy mindez mennyire igaz, bizonyítják az intézmény oldalán rendszeresen megjelent beszámolóik. Munkaközösség-vezetőként gyakran írt az iskola honlapjára valamennyi eseményről, ami ott történt. Ezzel tájékoztatta a szülőket, s tulajdonképpen minden érdeklődőt.

A saját szabadidős tevékenysége is összekötődött az iskolával, ezzel is bizonyítva, hogy számára nem munka, hanem hivatás a tanítás. Előre készült már a később bekövetkezendő eseményekre, hogy azok tökéletesen legyenek lebonyolítva.

A tanulók boldogulását a négy tanév után is figyelemmel kísérte. Sokszor visszajártak hozzá régebbi tanítványai beszámolni új élményeiről, illetve tanácsot kérni egy-egy személyes dologban. Mindig szívesen segített.

*„Lehet, hogy elfelejtik mit mondtál nekik, de soha nem fogják elfelejteni, hogy hogyan érezték magukat szavaidtól.”
(Carl William Buehner)*

Éveken át a nyári diákmunka szervezését is vállalta a közeli állami gazdaságban. A fizikai munkák során tovább tájékozódhatott a tanulók személyiségéről, a munkához való viszonyukról. Beszélgettek közben a pályaválasztásról, az élet nem mindig napos oldaláról, s nem utolsó sorban a felelősségről, a becsületességről és a pénz meghatározó erejéről.

Egyik tanítványa így emlékezik vissza: *„Bennem él kedvessége, türelme, sosem felejttem tapintatosságát. Nem emelte fel a hangját, ha nem tudtunk valamit, hanem újra és újra elmagyarázta. Szép szóval nevelt, nem bántott meg senkit, mindenkivel igazságosan bánt.”*

Munkatársként, barátnőként is a legnagyobb empátiával és toleranciával beszélhetek róla, hiszen nála minden cselekedetében ez volt természetes. Mindenkihez mindenkor volt kedves szava, meghallgatta panaszainkat, igyekezett másokra odafigyelni. Jelenlétével mindig több lett a közösség, színesebb az ötlet, pontosabb a kivitelezés. Szavaitól öröm költözött a szívekbe, a lélek egyensúlyt kapott. Tette mindezt kéretlenül, elismerés nélkül is.

2020-ban egy mammográfiai vizsgálat pozitív eredményt mutatott nála. Elkezdődtek a sorozatos kezelések, majd a műtét és a sugárkezelés. A bonyodalmak közepette is szépen haladt a gyógyulás felé, s mire a protokolláris kezeléseknél vége lett, jól is érezte magát. Azonnal visszament az iskolába tanítani, s ugyanott folytatta, ahol abbahagyta. Ereje azonban nem érte el a régebbi szintet, fokozatosan kezdett fáradni. Ez azonban nem törte meg akaratát, kitartott a végsőig, már pár hónap választotta el a negyven év munkaviszonytól.

Februárban a kontrollvizsgálat újra pozitív eredményt mutatott, ahonnan már nem maradt visszaút. Több szervében áttéteket találtak. Alig néhány nap elteltével – felfoghatatlanul rövid idő alatt – a pályája kezdetén első osztályába járt tanítványának kellett hivatalosan megállapítani az elmenetelét.

*„Már csak a kimerült tested találok,
lelked átszáll mindennemű határon.
Elmentél, nincs rá valódi fogalom,
szívem összetört ezen a hajnalon.”*
(Buglyó Juliánna)

Egyik kedves ismerőse a hír hallatán így beszélt róla: *„Nem látjuk többé Őt, a Tanító nénit, a teli szatyor kijavított dolgozattal, mindig igényesen rendezett frizúrával, kellemes megjelenésével, mosolygósan, pontosan érkeve a hivatást teljesíteni. Testileg elment, de ott lesz sok-sok ember betűkanyarintásában, olvasásában, számolni tudásában.”*

Julika már csak ezt a tanévet szerette volna szépen lezárni, és útnak engedni kedves tanítványait. Gondolatban már a nyugdíjas évekre készült, sok szép tervet szövögetett. Szeretett volna még utazni, megismerni más kultúrákat. Tervezte, hogy több ideje lesz olvasni, művelődni, családjával együtt lenni. Legnagyobb vágya is teljesülni látszott, boldogan tervezgette, hogy születendő kisunokájával mennyit foglalkozik majd, és mi mindenre megtanítja. De a Sors közbeszólt, ő erre már nem kapott időt.

Egész életében a gyermekek nevelése, féltő, gondoskodó szeretete volt számára a legfontosabb. Szabó Lőrinc gyönyörű sorait mintha ő adná utolsó útravalónak:

*„Fák, csillagok, állatok és kövek,
szeressétek a gyermekeimet.
Ha messze voltak tőlem, ezalatt
eddig is rátok bíztram sorsukat.
Énhozzám mindig csak jók voltatok,
szeressétek őket, ha meghalok.
Tél, tavasz, nyár, ős, folyók, ligetek,
szeressétek a gyermekeimet.”*

BUGLYÓ JULIÁNNA
munkatárs, barát

„Bármely tudós egyik legfontosabb kötelességének tartom,
hogy átadja ismereteit a diákoknak és a nagyközönségnek.”
(Isaac Asimov)

I

DR. ILLÉS ANDRÁS (Nagykálló, 1929. június 24. – Debrecen, 1996. július 20.) középiskolai tanár, főiskolai docens

„A zene mindenkié.”
(Kodály Zoltán)

Négy testvére közül másodikként született, édesapja földműves, édesanyja háztartásbeli volt. Bátyja a nyíregyházi vasútállomáson lett forgalomirányító, öccse és ő tanultak tovább, a húga varrónő lett. Az elemi és polgári iskolát Nagykállóban végezte, majd 1944-től három évig a Nyíregyházi Állami Líceumban tanult, ami később tanítóképzőként működött, s végül itt szerzett kántortanítói oklevelet. A napi bejárás nem volt könnyű dolog, különösen az 1944–45-ös évben a háborús körülmények miatt. Nagyon sokszor gyalog, vagy valamilyen járműre felkerekedve tették meg testvérével a csaknem 18 km távolságot, de az is előfordult, hogy a tanítás szünetelt.

A Tanítóképzőben nagy hatással volt a jó hallással rendelkező Andrásra Bolvári Zoltán ének-zenetanár, aki már ismerte ekkor a „Kodály-módszer” lényegét, és e koncepció betartásával foglalkozott a tanítójelöltekkel. Tudatosította bennük, hogy szükség van jó énekzenetanárookra az iskolákban, de különösen a falusi iskolákban kell foglalkozni a gyerekekkel, akik esetleg nem részesültek óvodai nevelésben. András – mivel szeretett énekelni, jól játszott orgonán és zongorán –, gondolkodott az ének szakon való továbbtanuláson is. A szülők viszont örültek, hogy az egyik gyermekük már megkapta a tanítói oklevelet és így kenyérkereső lett, így a továbbtanulásról magának kellett gondoskodnia.

Egy *tiszaháti kis faluban* kezdett tanítani, s közben Budapesten az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola levelező hallgatójaként ének-zene szakon tanult tovább. Tanári oklevelét jó minősítéssel vette át. A kis faluban az alsó tagozatos osztálya mellett rábízták a felső tagozatos osztályok énektanítását is. A gyerekek egyetlen hangszere a saját énekhangjuk volt,

és jól ismerték a falusiak esti elfoglaltságát: a fonóban és a kukoricahántás mellett felhangzó nótázást, dalolást. A fiatal tanító igyekezett ezt felhasználni, és énekelte a gyerekeket, hogy az általa már jól ismert Kodály tanítási módszerből valamit megvalósítson. Hangszer híján – ha zenélni nem is –, de énekelni, kórusban énekelni tanította a gyerekeket. Tette ezt szívből és meggyőződésből, hogy boldogabbá tudja tenni kisdíákjait. Tudta azt is, hogy a mindennapi éneklés lelkileg is alakítja a tanulókat, a kórusban éneklés a közös gondolkodást is fejleszti, és fegyelmezett embereket nevel. A fiatal tanító emléke olyannyira megmaradt a kis falusi iskolában, hogy 1996-ban bekövetkezett halálakor volt tanítótársa is eljött nyíregyházi temetésére.

Két év távollét után visszakerült **Nagykállóba**, az **általános iskolába** ének-zenét tanítani. Lelkesedése és meggyőződése nem szűnt meg itt sem, úgy tanított, hogy hozzájáruljon a rábízott gyerekek boldogabb életéhez, mert meggyőződése volt, hogy a tanulók örömmel énekelnek. Diákjai lelkesen fogadták a fiatal és lelkes tanárt, fegyelmezetten vettek részt óráin és az énekkari munkában. A szülők is szerették „földijüket”, s nagyra nőtt a szemükben, amikor a református templom orgonáján istentiszteletkor meghallották tanítójukat zoltárokat, dicséreteket játszani.

Nagykállóból rövid időn belül a **Kisvárdai Tanítóképzőbe** hívták, amely akkor még középiskolaként működött. Itt az osztályok egyik csoportjában csak az énekkel foglalkozók, a másikban pedig azok voltak, akik az ének mellett hangszerhasználatot is tanultak. A fiatal tanár mindkét csoporttal sokat foglalkozott, a középiskolás lányok fegyelmezetten követték utasításait. Értett a diákok nyelvén, megnyerte őket a kórusbeli próbákra is. Kiváló énekkari munka alakult ki, amellyel versenyekre is lehetett nevezni. Ő foglalkozott a zongoraleckét az iskolában gyakorlókkal is, s közülük választott feleséget: Bodrogh Ibolya kisvárdai születésű növendéket. Ez azért is volt érdekes, mert Ibolya sohasem akart azzal az ujjával zongorázni, amit a tanár úr mondott, csak azzal, ami neki megfelelt. Ebben az esetben – bár a tanár úr „vesztett”, ám megszerette akaratos tanítványát, és 1954-ben, amikor Ibolya még csak a negyedévet fejezte be, összeházasodtak. Ibolya Pátróhára járt át ötödéven a külső iskolai tanítási gyakorlatot teljesíteni, s mire leképesítőzött, 1955. június 25-én András fiuk is megszületett. Érettségi után nyomda- és papíripari mérnöknek tanult az akkori NDK-ban. Gábor fiuk 1958. november 25-én született, ő közlekedési mérnök lett. Később gyermekeik három unokával ajándékozták meg szüleiket, azok nagy örömeire.

A tanítóképzés megszűntével, 1959-ig Illés András **Kisvárdán a 2. Számú Általános Iskolában** igazgatói megbízást kapott. Alig dolgozta be magát a vezetői munkába, amikor megtiszteltetésként érte volt alma matere, a **Nyíregyházi Állami Fiú Tanítóképző** meghívása az éneketanári állás betöltésére. A család Nyíregyházára költözése után egy évig tanított itt, majd átkerült a megalakult **Felsőfokú Tanítóképzőbe**. Itt Tarczai Zoltán (P. a. 2011) mellett tanította az éneket-elméletét és gyakorlatát, segítette az énekkari munkában,

felkészítette a tanítói csoport tagjait az énektanítás gyakorlatára, látogatta és elemezte a tanításukat. Hallgatóiban sohasem felejtette el tudatosítani, hogy az ének-zene alapjainak lerakása a kisiskolás korban éppen olyan fontos, mint a betűk, számok megismerése. Kodály Zoltán szavaival élve: *„Az éneklést legkésőbb az iskolában el kell kezdeni, mert a legfontosabb zenei élmények iránti fogékonyság 6 és 16 éves kor között a legnagyobb.”*

A Felsőfokú Tanítóképző és a Tanárképző Főiskola fúziójakor, 1970. július 1-től a **Tanárképző Főiskola Tanítóképző Intézetének** oktatója lett. (Ma: *Nyíregyházi Egyetem Tanítóképző Intézete*.) Itt tanított nyugdíjazásáig, 1989. december 31-ig. Mélységes alázattal volt a zene és tanítása, a tudás átadása iránt. Állandóan képezte magát, különösen érdekelte a kórusmunka. Arra törekedett, hogy a kezdetben hároméves tanítóképzős hallgatókból, majd a négyéves képzésben résztvevőkből fesztiválokra versenyzetethető kórust tudjon összeállítani. A tanító-ének szakpárral rendelkezők szívesen vettek részt a kórusmunkában, lelkesen gyakoroltak a minél jobb eredmény eléréseért, maguk is fontosnak érezték az énektanári képzésüket. 1972-ben az Egyetemi és Főiskolai Zenei Fesztiválon a Tanítóképző Intézet női karának szereplését, a művészi munkát ezüst fokozatú oklevéllel ismerték el. A tanító-ének szakpárral rendelkezők nemcsak az alsó tagozatban, hanem a felső tagozat 5. és 6. osztályában is taníthatták az éneket, így Illés András arra törekedett, hogy a hallgatók megismerjék nemcsak az alsó tagozatos ének tanterveket, hanem az 5. és 6. osztályokét is. Emellett a tanítási gyakorlatokon legalább egy-egy órát ott is ajánlatos volt tanítani a hallgatóknak az ének szakvezetők irányításával: meg kellett ismerniük az iskolai énekkari munkát, látogatásaikról be kellett mutatniuk feljegyzéseiket, és közösen elemezték azokat. Szorgalmazta, hogy az alsósok körében is alakítsanak énekkart. A népzene és a népdalok ismerete szintén kötelező volt tanár úrnál, de a hallgatók szívesen végeztek kutatómunkát ezen a területen is. Olykor nótaszótól volt hangos a tanárképző folyosója, ahol a tanítósok énekeltek. Az ének-zene tanszék tanáraival jó kapcsolatot ápolt, figyelemmel kísérte és be is kapcsolódott az ének-szakvezetők továbbképzésébe. Csupa szív és jóindulat volt a szakvezetők irányában. Az ének-zene tanszék nemegyszer kifejezte megalégedését, illetve elismerését Illés András tanítósokkal végzett munkájáról. Ilyenkor Illés András csak szerényen megjegyezte: *„Nem teszek egyebet, csak a hivatásomat gyakorolom, de azt tántoríthatatlanul.”* Részt vett az ének-zenei szakbizottság munkájában úgy, hogy a tanító és tanárképző főiskolák tantervreformjának előkészítésében javaslatokat tett a szaktárgyi tantervek, illetve programok kialakításához, szerkesztéséhez. Bekapcsolódott a megyei énektanárok továbbképzésébe, a levelező hallgatók felkészítésébe, eladásokat tartott. A kórusvezetés se maradt ki az életéből: az V. Országos Énekkari Minősítő Hangversenyen a Tanárképző Főiskola Tanítóképző Intézete „Aranykoszorú” oklevelet kapott.

1976-ban a **Tanárképző Főiskola** felvette **Bessenyei György** nevét, a névadó ünnepségen a tanítóképzősök feledhetetlen műsort adtak elő – köztük a kórus is – Illés András vezetésével. Az ének és zenei ismereteinek fejlesztése mellett továbbtanult a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem pedagógia szakán, s 1978-ban pedagógia előadó diplomát szerzett. Ugyanitt védte meg doktori értekezését is és szerzett doktori címet 1979-ben. Tagja volt a Tarczai Zoltán által 1985-ben megalakított első vidéki **Kodály Társaságnak**. Mindig volt valami teendője, szívesen segített a Zoli bácsi által végzett munkában, élvezte a bizalmát. Igyekezett követni őt, s mint igazi pedagógus, ő is egész valójával nevelt, tanított. A Nyíregyházi Egyetem (jogelőd Tanárképző Főiskola) megalakulásának 15. illetve 20. évfordulóján „Emléklap” elismerést kapott az intézményben végzett magas fokú kulturális tevékenységéért. Munkavégzéséről mindig csak Kodályt idézte: *„Az emberiség boldogabb lenne, ha megtanulna*

zenélni, és az, aki hozzájárul fejlesztéséhez, az nem él hiába.,,

Ő nem szerette a hiábavaló munkát, a fiait is arra nevelte, hogy csak olyan munkát végezzenek, amelynek látják az értelmét. Meleg családi légkörben éltek, felesége biztosította ezt, sőt követte őt a tanulásban. Előbb főiskolai, majd egyetemi végzettséget szerzett pedagógiából, szakvezető tanítóként dolgozott. Az első-második osztályos gyerekek tanításának rejtelmeibe igyekezett a hallgatókat bevezetni. A szakvezetői munka területén így sok mindent meg tudtak beszélni. Közel egyidőben vonultak nyugdíjba, így közösen tudtak az unokákkal foglalkozni, kis kertjüket művelni. A kérlelhetetlen betegség szakította meg azt a harmóniát, melyet több mint negyven évig együtt töltöttek. Egy munkáját nagyon szerető és végző igazi pedagógustól búcsúztunk 1996 nyarán, aki vallotta, hogy az ének szebbé teszi az életet, az éneklők másokét is. A zene az egyensúly és a tolerancia forrása is lehet.

Felesége,
*DR. ILLÉS ANDRÁS*NÉ
és *RAFFAY ZOLTÁN*NÉ
ny. gyak. isk. igh.

„Bármely tudós egyik legfontosabb kötelességének tartom,
hogy átadja ismereteit a diákoknak és a nagyközönségnek.”
(Isaac Asimov)

J

Dr. JAKABHÁZYNÉ MEZŐ MÁRIA (Gyöngyös, 1942.március 23. – Budapest, 2022. június 28.) testnevelő tanár, edző, Gyöngyösi Sport Egyesület (GYSE) ügyvezető elnöke, sportvezető, a Magyar Olimpiai Akadémia főtitkára

„A sport megtanít becsületesen győzni, vagy emelt
fővel veszíteni. A sport tehát mindenre megtanít.”
(Ernest Hemingway)

Földműves családból származik, szülei Mező István és Rencsu Viktória Gyöngyösön éltek, öt gyermekük közül Mária volt a legidősebb. Szülővárosában végezte az általános és középiskolát, majd testnevelő tanár lett. A Testnevelési Főiskolán (TF) végzett 1964-ben. Ők voltak az olimpiai évfolyam, minden olimpiai évben évfolyamtalálkozót szervezett Marika az alma materben, legutoljára 2016-ban.

Tizennégy évig tanított testnevelést **Gyöngyösön** és **Győrben** 1964-1978 között. Kosár- és kézilabdázott, melyekből edzői oklevelet is szerzett az egyetemen, kézilabdaedzőként dolgozott. Gyöngyösön úszóedzői tevékenysége igen népszerű volt, nagyon sok gyermeket tanított meg úszni tanfolyamokon. Úszó versenybírói és aerobikoktatói végzettsége volt, emellett női labdarúgókkal is foglalkozott. 1978–1987 között a Gyöngyösi Sportegyesületben sportszervező, módszertani szakember, majd 1987 után elnökhelyettes és végül elnök.

1993-tól a **Magyar Olimpiai Bizottságban** tevékenykedett mint a Magyar Olimpiai Akadémia titkára, majd főtitkára 2016-ig, amikor nyugdíjasként végleg visszavonult. 2000-2012 között a Magyar Olimpiai Bizottság tagja.

Kiterjedt munkásságát a MOB

- 1996-ban a MOB Érdeméremmel,
- 2016-ban a MOA Diplomával,

- 2017- ben a Nők Sportjéért Életműdíjjal ismerte el.

Sportvezetőként több mint fél évszázadon keresztül dolgozott különböző területeken a magyar sportban. Meghatározó tagja, „motorja” volt az Olimpiai Akadémia családjának, és elévülhetetlen érdemei vannak az 1985-ben alapított Magyar Olimpiai Akadémia (MOA) működtetésében, amelynek huszonhárom éven keresztül volt főtitkára. Lelkesen és fáradhatatlanul ápolta az olimpiai eszmét, a múltat, szervezte a nemzetközi konferenciákat, vándorgyűléseket és vándorkiállításokat az ország különböző pontjain. Mindig nagyon fontosnak tartotta, hogy a következő nemzedék is megismerje az olimpiai múltat. Nagy szerepe volt abban, hogy több iskola vette fel egy-egy magyar olimpiai bajnok nevét.

A MOB - Nők a Sportban, valamint az Emlék- és Hagyományörző bizottság tagja volt 2000-tól. 1996–2006 között a Magyar Edzők Társasága elnökségi tagja és a Kaposi Sportalapítvány kuratóriumi tagja.

Budapesten Zugló volt a kedvenc kerülete, mert itt négy **olimpiai iskola** – a **Csanádi Árpád**, a **dr. Mező Ferenc**, a **Zuglói Hajós és a Németh Imre** – működik. Rendszeresen látogatta ezen intézményeket. Részt vett a programjaikon, szervezte a versenyeket, így éveken át elképzelhetetlen volt a Csanádi Árpád-, a Németh Imre-, a Hajós Alfréd -, vagy a Mező-nap Mária nélkül.

Tagja volt a zuglói Csanádi Árpád Olimpiai Baráti Körnek is, melynek rendezvényein gyakran részt vett. S bár ő nem lakott a kerületben, a családja miatt magánemberként is rendszeresen megfordult Zuglóban. Néhány héttel a halála előtt a nyolcvanadik születésnapját is a kerületben élő lánya otthonában ünnepelte.

Dr. Jakabháznén Mező Máriával fontos személyt veszített a magyar és a nemzetközi olimpiai mozgalom. Nyolcvan esztendőskorában, 2022. június 28-án hunyt el. A Szent István Bazilikában búcsúztatta *B. Blaha Judit*:

„Utolsó találkozás Marikával – megígértük, nem felejtünk!

Emlékezés egy sportvezetőre, egy aranyos barátnőre, egy női példaképre, egy anyára, nagymamára. Marika! Annyira hihetetlen, hogy most rólad írok, múlt időben. A 80. születésnapodat, amely nem is olyan rég volt még együtt ünnepeltük, s nevettünk azokon a bakikon, vagy eltévedt mondatokon, amelyeket mi és a környezetünk vétett a közel 30 év alatt. A legtöbbször előforduló szó volt: »emlékszel«?

Igen! Emlékeztünk, és kértél engem, hogy meséljek még, hol is voltunk, kikkel voltunk együtt, mert már rég feledésbe merültek az apró szösszenetek, amelyek vidámmá tették életünket, együtt töltött napjainkat. Több sporteseményen, rendezvényen együtt voltunk mint sportvezetők és azok, akik a sportot képviselik, és tevékenykedtünk azért, hogy a sport eszmeiségét megtartsuk és tovább adjuk a következő nemzedéknek. Mint tudjuk, büszke voltál rá, hogy hat unokád van, és mindig mesélted, hogy melyik mit sportol, hova jár, vagy mi az elképzelése a sporttal kapcsolatban. Igen nagy tisztelettel néztem fel rád, a biztos kiállásodra, a határozottságodra. Szinte a megoldhatatlan problémákon te átsuhantál. Kiváló szervező voltál, mindig volt busz, szállás, étel, de ha nem, akkor egy telefon... és már rendeződött is minden. Remekül tudtál intézkedni még vészhelyzetben is, ha netán kórházba kellett sürgősséggel vinni kollégát. És én, mint volt úszó és edző megemeltem mindig a kalapom, mikor nem tudtam olyan korán reggel felkelni, ahogy Te hajnalok hajnalán már nem szeltesd volna csodás gyors úszótempóban a köröket az uszodában. És látszott, hogy elfáradtál ugyan, de mindig mondtad, hogy – na, ez jólesett, ezt megcsináltam, kezdődhet a nap!”

A születésnapi köszöntésen lánya meghívására részt vett a vívó olimpiai bajnok Dömölky Lídia, egykori főnöke és legjobb barátja, Aján Tamás, a Csanádi Árpád Olimpiai Baráti Kör

A delegáció

vezetője, Budai Tibor, valamint tagjai: Róth Tamás, Surányi Péter és Blaha Judit.

Gyermekei: Ali Csaba, Ali Csilla, Nagy Marina. Unokái: Bailey Kelen (2002), Bailey Kámea (2005), Ali Noel (2005), Ali Bence (2007) Uma Takira John (2018).

Baráti kapcsolatot ápolt minden gyermeke párjával, unokáival sokat kirándult, délutánonként segített az edzésekre történő szállításban. Aktívan betöltötte a nagymamaszerepet, mindeközben igyekezett átadni unokáinak a sport szeretetét. Büszkeséggel töltötte el, ha együtt volt a nagy gyöngyösi család,

születésnapokon, karácsonykor. A Mária-napot is mindig a rokonokkal ünnepelte Sástón, de többször kaptak a kollégák is meghívást a farkasmályi pincékhez.

Hobbija közé tartozott a szabadvízi úszás, huszonötször úszta át a Balatont. Kilenc nyári és téli olimpián vett részt mint spotvezető, futott, túrázott. Imádta a kertet, a növényeket, igazi kertésze volt a társasháznak, ahol lakott.

„Az eszmék nemesek, a hagyományok előkelők, ám az utóbbiak csak gondos ápolás révén maradnak fenn és hatnak. Az eszmék sem maguktól terjednek és fejeződnek ki a programokban, ehhez elhivatott misszionáriusokra van szükség” – vallotta Marika.

Kollegiális kapcsolati alkalmak Marikával (*Kiss Erzsébet*): Évfolyamtársak voltunk a TF négyéves kézilabda-szakedzői képzésén (1973-76). Kitűnt közülünk Marika eleganciájával, kisportolt alkatával. Az olimpiai mozgalom népszerűsítése céljából, - ami a Peloponnészoszfélszigetről indult ki időszámításunk előtt – gyakran megfordult Debrecenben is. Vetélkedőket indított a diákok számára az olimpiai mozgalom történetéből.

Hallatlan elkötelezettségével rendszeresen szervezett sportvezetőknek tanulmányutat az olimpiai eszme hazájába, Görögországba, Olimpiába. Én is tagja lehettem egy ilyen delegációnak 2009 októberében. Az utazás céljának apropója egy nemes gesztus volt. „Olimpiai Allegória” címmel szobrot avatott a Magyar Olimpiai Akadémia (MOA) küldöttsége Marika vezetésével az ötkarikás játékok bölcsőjében felállított parkban. A Németh Ferenc, nagykanizsai szobrászművész alkotását Isidoros Kouvalos, a Nemzetközi Olimpiai Akadémia (IOA) elnökének jelenlétében leplezték le. A 205 tagszervezet közül a magyarok hetedikként ajándékoztak szobrot a felhívásra.

„Ép testben, ép lélek” – hirdették a görögök, és ennek mítosza az olimpiai mozgalomban csúcsonyosodott ki évszázadokon át, megőrizve hagyományát. Ennek a kultúráját őrzik a görögországi Élisz tartományban fekvő kis faluban. Marika már többszöri látogatása eredményeképpen otthonosan mozgott a környéken. Gazdag programokkal ismertette meg a delegáció tagjait. Megtekintettük az athéni Márvány stadiont, melyet az első újkori olimpiai játékok idejére 1896-ban építettek újjá hófehér pentelikoni márványból. A német régészek által feltárás alatt álló rommező területén átmehettünk az épségben megmaradt boltíves bejáraton, ahol a versenyzőket és bírákat vezették be i.e. IV. században. Lefutottuk a stadionnyi hosszát: 192,27 métert, a 30 méter széles sávon. Nézőterén anno 40 ezer ember fért el. Hajózhattunk a Korinthoszi-csatornán.

Hálásak vagyunk Jakabháznéné Mező Máriának a tőle kapott szellemi tudásért élményekért. Emlékét megőrizzük és kívánjuk, hogy a családja hasonló lendülettel képviselje a tőle kapott sportot szerető indíttatást.

Források:

Kiss Erzsébet, Olimpia történeti kalandozás, Hajdú-bihari Napló, (2009. november 11.)

Kiss Erzsébet, Szoboravatás Olympiában, Debrecen, Cívus korzó, (2009. november 18.)

ALI CSILLA,
Budapest
és KISS ERZSÉBET,
Debrecen

JOÓ JÓZSEFNÉ Kövér Gyöngyi (Debrecen, 1945. július 13. – Hajdúszoboszló, 2022. január 8.) óvónő

„Gyermekekkel foglalkozni minden bizonnyal a leghálásabb munka, ami a földünkön osztályrészünkről jutott, de saját tökéletességünket is ez mozdítja előre.”
(Brunszi Teréz)

Anyai nagymamája nevelte fel, akivel Kabán élt. Édesanyja a Budapesti Központi Honvéd Kórházban dolgozott ápolónőként. Általános iskolába Kabán járt, majd Püspökladányba került középiskolába a Karacs Ferenc Gimnáziumba, ahol 1963-ban jó eredménnyel érettségizett. 1963-tól 1965-ig a kecskeméti Felsőfokú Óvónőképzőbe járt, ahol 1965-ben szerzett óvónői oklevelet. 1965. augusztus 1-jétől 1969-ig a Somogyi Béla utcai Óvodában dolgozott óvónőként.

Büszke volt rá, hogy ez idő alatt részt vett dr. Fischer Sándor beszédfejlesztő óráin.

Joó Józseffel, későbbi férjével még a gimnáziumban ismerkedtek meg, és 1969-ben augusztus 3-án házasságot kötöttek. Ekkor a férje a Gödöllői Agrártudományi Egyetem gépészmérnöki karának végzős hallgatója volt. Mivel tanulmányi szerződése volt a püspökladányi Zöld Mező Termelőszövetkezettel, így 1969. szeptember 1-jével Püspökladányba költöztek.

Gyöngyike 1969. szeptember 1-jétől **Sárrétudvariban** kapott állást a **2. Számú Óvodában**, ahová Püspökladányból járt ki dolgozni. 1972. novemberétől Karcagra költöztek, mert férje mérnök tanári állást kapott a Karcagi Mezőgazdasági Technikumban. Itt Gyöngyike a **Kiskulcsosi Állami Általános Iskolához tartozó 2, majd 3 csoportos óvodában** dolgozott. Három évig ott volt beosztott óvónő. Mikor az óvoda vezető óvónője nyugdíjba vonult,

Gyöngyikét választották helyette. 1978-ban **Hajdúszoboszlóra** költöztek, mert a férje a Bocskai István Szakképző Iskolában kapott állást. 1978. október 1-jétől 2001. április 8-ig, nyugdíjazásáig dolgozott Hajdúszoboszlón.

Folyamatosan képezte magát szakmailag. 1973-ban részt vett a Szolnok megyei Továbbképzési Intézet vezető óvónői továbbképzésén, mely szakdolgozattal zárult. Szakdolgozatának címe: A feladatlapok, illetve munkalapok alkalmazásának lehetőségei az óvodai matematikai ismeretek megszerzésében. Szakdolgozatát jó minősítéssel értékelték. 1979/80 -ban Hajdúszoboszlón „Az oktatástechnikai eszközök használata” tanfolyamot végezte el. 1980-ban, a helyi Művelődési Osztály pályázatán (a gyermekek testi fejlesztésére, állóképességük növelésére) vett részt. Ezen a pályázaton 60 ezer Ft-ot nyert az óvodája részére, amiből udvari játékokat vásároltak. 1982-ben a Hajdúböszörményi Óvónőképző által szervezett továbbképzésen vett részt. Záródolgozatának címe: A cselekvéses módszerek szerepe a gondolkodás fejlesztésében. Kiválóan megfelelt eredménnyel értékelték dolgozatát.

Mivel nem lett saját gyermekük, örökbe fogadtak egy Katalin nevű csecsemőt, akivel 3 évig gyesen volt. Felnevelték a kislányt, de sajnos, a kapcsolatuk nem teljesedett be, mint szülő-gyermek. Katalin 18 évesen végleg elhagyta szerető nevelőszüleit, Budapestre költözött, ott él.

1985-ben a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet szervezésében pszichológiai tanfolyamon vett részt Debrecenben. Ennek zárásaként írta meg óvodájuk 10 éves történetét. Az iskolaérettségi vizsgálatokról is írt dolgozatot, mely kiválóan megfelelt minősítést kapott. 1986-ban *Személyiségfejlesztés az óvodában* címmel tartott előadást az óvónőknek, melynek lényege az életkori sajátosságok és a gyermek egyéniségének egyszeri és megismételhetetlen volta, a kölcsönös tisztelet és bizalom jegyében.

„Kolléganőivel mindig jó kapcsolatban volt, akik szeretettel gondolnak vissza rá. Joó Józsefné Gyöngyikével 1988-ban a második gyermekemmel való gyesen töltött 3 év után kerültem közvetlen munkakapcsolatba. Egy csoportba kerültünk, aminek én nagyon örültem. Ő már akkor nagy tapasztalattal rendelkező óvónő volt, én néhány éves munkavisztonnyal rendelkező fiatal óvónő. Együtt dolgoztunk 12 évig, az ő nyugdíjba vonulásáig. Nagyon jó munkatársi kapcsolatot sikerült kialakítanunk, kiegészítettük egymást. Mindig csodáltam, a türelmét, a szorgalmát, a munka iránti alázatát. Példát mutatott nekem a másság elfogadásáról, az emberségről, a szülők és a gyerekek tiszteletben tartásáról, az őszinte és korrekt viselkedéséről. Nagyon jó tanítómesterem volt, sokat tanultam tőle. Sokat böngészte a szakirodalmat, mindig érdekelt az új irányzatok. Olyan elméleti és gyakorlati ismeretek birtokában volt, hogy tudását szakmai munkaközösség-vezetőjeként is átadta. Az óvodai mérés-értékelési rendszer kialakításában oroszlánrészt vállalt óvodánkban. Ennek megálmodója és kidolgozója is volt intézményünkben. Ebben a témában az Óvodai nevelés folyóiratban is publikált. Az elméleti és gyakorlati tudását szívesen átadta munkatársainak. Egy szerény, kissé visszafogott, nagy tudású tagja volt a nevelőtestületünknek, akit mindenki tisztelt. Bölcsessége, bölcs mondatai máig a fülemben csengenek, melyek pályafutásom során végig elkísértek. Örülök, hogy oly sok éven keresztül a munkatársa lehettem, és tanulhattam tőle.” (Szabóné Katona Mária nyugdíjas óvónő)

„Gyöngyike néivel az óvodai közös munkánk 1983-ban kezdődött a 3. sz. Napköziotthonos Óvodában a Rákóczi u. 21. alatti tagóvodában. 18 évre tehető az együtt munkálkodásunk, mivel 2001-ben nyugdíjba vonult. Gyestről visszatérve került velem párba az 1983/1984-es tanévben. A 33 fős középső csoportunkban dolgoztunk együtt, ahol szakmai tudását kamatoztatta, emberi tartását megmutatta. Hamar kialakult közöttünk az összhang és

az erősségeken alapuló feladatmegosztás. Szerettem vele dolgozni. A napi munkában a gyermekek igényeinek kielégítését tartotta szem előtt, a lehetőségek széleskörű biztosításával. Óvodás kislányával, Katával együtt jött reggelente az óvodába. A gyermeke által még közelebb került az óvodás korosztályhoz. Később óvodavezetőként megtapasztaltam a látogatásaim, ellenőrzéseim során, hogy a szakmájában, munkájában, megbízásaiban örömet lelte, ritkán mondott nemet, ha segítséget kértek tőle. Naponta írta a feljegyzéseit, a napi történéseket, újdonságokat, amit mi a munkatársai is gyakran olvastunk. Vers és dalgyűjtését szívesen megosztotta velünk. A gyermeki, a munkatársi, valamint a szülői közösséget méltóképpen szolgálta. Példamutatóan szorgalmas, dolgozó, segítőkész partnere volt a munkavégzése során minden munkatársának, akivel az adott csoportban dolgozott.” (Császi Lászlóné nyugdíjas óvónő)

„Örömmel dolgozott az óvónői pályán, talán, „legfényesebb”, legértelmesebb életszakasza volt az a közel 40 év az életének. Munkáját, magánéletét átszötte a rendszerezettség. Szeretetre méltó egyéniségét a tudása, az elhűsége megbízhatóvá tette a testületében. Anyai módon tette gondoskodó, óvó, szeretetteljes munkáját a 3- 6 évesek között. Helyesen látta az óvodai nevelési program cél és feladatrendszerét. Szélesen értelmezte az óvodáskorú gyermekek értelmi képességeinek fejlesztését. Az ismeretnyújtásban a közvetlen tapasztalás módszerét választotta, eredményesen. Újító munkájának lényegét közzé tette, publikált, kiírt pályázatokon vett részt. Elismerték, jubileumi diplomát kapott a Szarvasi Óvónőképző Főiskolán, amely méltán övezte társadalmi, szakmai életének megbecsülését, munkájának koronáját.” (Kígyós Istvánné nyugdíjas óvónő)

„Szívesen és szeretettel emlékszem vissza Gyöngyikére. Nagyon csendes, alkalmazkodó, lelkiismeretes, jól együttműködő kolléganő volt. Szorgalmának köszönhetően minden napra alaposan felkészült. Sok továbbképzésen vett részt, és önképzésre is sok energiát fordított. (Ő írta a legtöbb szakdolgozatot közülünk.) A szakmai folyóiratokat rendszeresen olvasta. Több publikációt is írt az Óvodai Nevelésbe. Naprakész ismeretei voltak az új óvodai változásokkal, módszerekkel kapcsolatosan. Ez a mindennapi munkájában is megmutatkozott. Az adminisztrációs munkáját példamutatóan, pontosan végezte. A gyerekekkel sok szeretettel, türelemmel foglalkozott. A kiscsoportban különös odafigyeléssel, egyéni bánásmóddal segítette a gyerekek beszoktatását. A szokások kialakításában következetes, segítőkész volt. (Olyan volt, mint egy tyúkanyó.) Különösen felkészült a játékos tanulásra, élményszerűsége. Ezekhez sok szép eszközt készített. Nagy gondot fordított a gyermekek ünnepekre való felkészítésére. A nevelőtestület munkáját évekig segítette mint munkaközösség-vezető.

A szülők szerették, tisztelték, becsülték. Én nemcsak a kolléganője voltam, hanem mint szülő is kapcsolatba kerültem vele. Gyöngyike óvó nénire, mint Emberre emlékszünk vissza. Csillogó szeméből mindig sugárzott a SZERETET. Halk szavú, alkalmazkodó természetével nagyon közel állt hozzánk. Kölcsönös megbecsüléssel, tisztelettel tekintettünk egymásra. Emléke, embersége velünk marad. Nyugodjon békében!” (Szőke Lajosné nyugdíjas óvónő, szülő)

„Gyöngyike óvó néni ritka kincs volt. Emlékszem, mikor a gyermekemet vittem hozzá, már korán reggel ott ült a gyerekek között, s szeretettel, mosolyogva fogadta őket. Mindenkihez volt egy kedves szava. Mikor gyesre ment, nagyon hiányzott nemcsak nekem, hanem a gyermekemnek is.” (De de Istvánné szülő)

„Amikor óvodába mentem, legtöbbször Gyöngyike néni fogadott. Szüleim elmondása szerint két hétig annyira sírtam, hogy semmivel nem tudták elterelni a figyelmemet. Ebben az időszakban végig a Gyöngyike néni ölében ültem, aki nagy odaadással, türelemmel,

szeretettel vigasztalt. Lassan csak sikerült beilleszkednem, de Gyöngyike néni mindig egy biztos pont volt számomra. Sokat mesélt, énekelt, rajzolt nekünk. Délutáni pihenéskor is mesékkel és altató dalokkal nyugtatott, altatott bennünket. Sokat tanultam tőle. Legjobban az udvaron szerettünk lenni, ahol jó kis játékokat szervezett nekünk. Sokat szaladgáltunk, szánkóztunk, kirándultunk együtt.

Még évekig visszajártam az óvodába, ahol ugyanolyan szeretettel, érdeklődéssel fordult hozzám, mint régen.

Mindig szívesen emlékezem rá.” (Egyik volt óvodása, Szőke Éva)

2021-ben férje hirtelen elhunyt. Innentől kezdve csak árnyéka lett önmagának. Nem találta már a helyét a világban. Szinte szemlátomást készült a halálra. Beköltözött a helyi református Anna Idősek Otthonába, ahol szeretettel vették körül és tisztelték. Egy év alatt olyan sokat romlott az egészségi állapota, hogy rendszeresen kórházba került. 2022. január 8-án megtért szeretett férjéhez, elhunyt. Temetése a püspökladányi temetőben volt, ahol hamvait férje mellé helyezték. Így ismét együtt lehetnek, most már örökké.

Publikációi:

- Feladatlapok a nagycsoport környezetismereti foglalkozásain. Óvodai Nevelés, 1974. (27. évf.) 10. sz. 386-388. old.
- Kicsi nagy együtt. Óvodai Nevelés, 1991. (44. évf.) 5. sz. 169. old.

*„Csak az hal meg, akit elfelejtetek.”
(Maurice Maeterlinck)*

Összeállította:
NÉMETNÉ DÁVID IRÉN

„Egyetlen becsületes és józan feladatunk lehet: megkeresnünk azt a titokzatos, ismeretlen valamit, amely a magyar közoktatás gépezetében a gyakori üzemzavart előidézi...”
(Karácsony Sándor: A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja, 1939)

K

DR. KÁCSOR FERENC JÓZSEF (Jászárokszállás, 1938. január 7. – Dunaújváros, 2020. november 9.) tanító, tanár, igazgató, egyetemi oktató

Szülei: Kácsor Ignác és Dobos Mária elmondása szerint nagyon hideg volt gyermekük születésekor. Pólyástól, nagy dunyhába csomagolva, lovaskocsival vitték a keresztelőre, ahol a Ferenc József nevet kapta, keresztapja és anyai nagyapja utóneveit örökölte. Gyermekévei egy részét Jászágón töltötte. A település lakóinak száma a tanyavilággal együtt kb. 1200 fő volt. Heten voltak testvérek, valamennyien fiúk. A felnőttkort négyen érték meg. Két öccse édesapjával együtt a mezőgazdaságban, míg bátyja a falu tanácsitkáráként dolgozott. Édesanyja a háztartást vezette.

Jászágónak önálló iskolája volt. Elemi iskolai éveit itt töltötte. Kiváló tanárai bevezették az olvasás, a betűvetés és a számolás tudományának a világába. *„A mai napig hálával gondol rájuk, mert olyan alapokat kaptam tőlük, amire a következő években lehetett építeni”* – írta önéletrajzában.

A jobb megélhetés reményében 1947 tavaszán több ágói családdal együtt a Fejér megyei Hantos településre költöztek. Gyermekévei második része erre az időre tehető. Szorgalmas, jó tanuló volt. Az általános iskolát kiváló eredménnyel végezte.

1952-ben sikeres felvétellel került a sárbogárdi, majd az intézmény átszervezése után a székesfehérvári Vasvári Pál Tanítóképzőbe. *„Kiváló tanárain készítettek fel e nehéz, de igen szép pedagóguspályára. Kitűnő érettségi és a gyakorlóév után sikeres képesítő vizsgát tettem”* – írta. Szüleivel együtt mindig reménykedtek, hogy egyszer majd visszaköltözhetnek szeretett szülőfalujukba. Vágyuk 1954-ben teljesült. A jázsági összetartó erő vonzotta őket „HAZA”.

Gyakorlóévet Kunszentmártonban, a Jaksor parti tanyai iskolában, valamint **Nagykörű – Csataszögben** töltötte. *„A szórt elrendezésű tanyavilágban, szolgálati lakással egybeépített*

tantermem/iskolám volt a fellegrára a tudás elsajátításának a tanyasi gyerekek körében, akik közül többen is kilométereket gyalogoltak naponta az iskoláig, majd tanítás után haza.” Friss tanítói diplomával a kezében és az addig megszerzett tudással a „tarisznyában” jelentkezett a **jászágói** iskola vezetőjénél, Macsi Sándor igazgató úrnál. Kedvesen, szeretettel fogadták, mint ahogy ez a jászoknál szokás. Boldog volt, hogy abban a kis falusi iskolában kezdhetette meg pedagógus munkáséveit, ahol elemi iskolai tanulmányait folytatta. Az öröm mellé némi szorongás, izgalom is társult. Pályakezdekként hogyan fog megfelelni az oktatási-nevelési követelményeknek, a szülői elvárásoknak? Az iskolavezetés, a jól összeszokott tantestület segítőkészséggel, ismerősként fogadta. Fiatal kollégák – az igazgató úr volt a korelnök a maga 33 évével – közé került, akik átsegítettek a kezdeti nehézségeken. A szülőktől, tanítványoktól sok szeretet, tiszteletet kapott. A körülményekről: Nem volt például villany. A mai modern oktatást segítő technikai eszközökről álmodni sem mertek. Az adott lehetőségeket kihasználva, tartalmas, igényes munkával igyekeztek a gazdag hagyományokkal rendelkező iskola rangját, jó hírnevét növelni. Osztályfőnökként, úttörőcsapat-vezetőként nagy gondot fordított a közösségi munkára, a szabadidő hasznos, tartalmas eltöltésére. Kollégáival nyári úttörőtábor szervezett Mátrafüredre, majd Miskolc-Tapolcára. Feledhetetlen élményekben volt részük a gyerekeknek.

Nagy sikere volt a tanév végén megrendezett tornaünnepélyeknek. Ezeket az emlékeket az iskolatörténeti gyűjtemény is őrzi. Felépült a település művelődési háza, a közösségi rendezvények otthona. Az iskolai munka mellett az új létesítmény igazgatója lett. A kis falu lakóinak örömeire tartalmas programokat szervezett. Megalakult az első amatőr színjátszó csoport. Olyan helybéli östehetségekkel adtak elő színdarabokat, akikre ma is büszke a falu. Esetenként fővárosi neves színészek előadásában is gyönyörködhetek.

Diákévei alatt ismerte meg az akkor óvónőképzős Horváth Erzsébetet. A diákszerелеmből házasság lett. Jászágán nem volt óvoda, így az imádott kis falu elhagyása mellett döntöttek. Könnyes szemmel köszöntek el a szeretett osztálytól, a tanítványoktól, az iskolától, a kedves szülőktől.

A Fejér megyei **Beloianisz** nevű „görögfaluban” felesége óvodavezetői, ő általános iskolai igazgatóhelyettesi kinevezést kapott. Új feladat, új kihívás volt számukra, hogy egy olyan településre kerültek, ahol a lakók 90 százaléka görög anyanyelvű. Az iskolában kötelezően tanulni kellett a görög nyelvet. A tanárok többsége szinte alig beszélt magyarul. A fiatalos lendület, a szakmai elkötelezettség, a tanítványok, a szülők szeretete további erőt, kitartást adott. Akkoriban nem volt pályázati rendszer.

1971-ben újabb feladatot, megbízást kapott addigi munkája elismeréséül. A **nagyvenyimi** általános iskola igazgatói feladatainak ellátására kérték fel, melyet elvállalt. Így újabb költözés, újabb állomás következett életükben. A kis családdal így Nagyvenyimen töltöttek néhány kellemes, emlékezetes évet. A nagyobbik lányát tanította, a kisebbik itt kezdte az általános iskolát.

Vezetői felkérésére a Dunaújvárosi Járási majd a **Dunaújvárosi Városi Művelődésügyi Osztály** vezetője lett. Így 1974-ben Dunaújvárosba költöztek. A fiatal és óriási ütemben fejlődő város – a pedagóguspálya állandó megújulása – megkívánta a meglévő ismeretek naprakész frissítését. A mindennapi munka mellett, a család támogatását élvezve végezte el a tanárképző főiskolát Pécsen. Majd a pedagóguspálya legmagasabb szintű neveléstudományát szívhatta magába Szegeden, a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. A kitartó szorgalom meghozta gyümölcsét. 1982-ben a pedagógiából sikeres doktori vizsgát tett. Doktori disszertációja egy példányát a Fejér Megyei Levéltárnak adományozta, mivel

dolgozatához a kutatómunkát ott végezte. Doktori értekezésének témája: Az Eötvös József nevéhez köthető 1868-as 38. törvény által létrehozott, a dolgozó nép legnagyobb tömegét érintő népiskolai törvény bevezetésének körülményei és helyzete 1968 után Fejér megyében. Az értekezés bírálata alapján dr. Ágoston György (a Pedagógia Tanszék Vezetője) és dr. Szántó Imre (a Történelem Tanszék Vezetője) cum laude minősítésre javasolta a Kari Tanácsnak, amit Kácsor Ferenc meg is kapott.

Osztályvezetői munkája mellett az elméletben tanultakat a gyakorlatban is hasznosíthatta. A **Dunaújvárosi Főiskola Pedagógiai Tanszékén** óraadó tanár volt. Bár több évet töltött el igazgatási munkakörben, mindig is pedagógusnak tartotta magát. A Vadaskert Gyermek és **Ifjúságpszichiátriai Kórház és Szakambulancia** felkérésére, szakmai anyagot állított össze a viselkedészavarokkal küzdő diákok iskolai nevelésére-oktatására vonatkozóan. A dinamikusan fejlődő városban több iskola és óvoda épült vezetői beosztása alatt. A művészeti oktatás ékköveként balett- és rajztagozatos iskolákkal bővült a város közoktatási rendszere. Városunkban az iskolák és az óvodák közvetlen irányítása mellett munkájához közvetve hozzátartozott a város más kulturális és szórakoztató létesítménye is. Mindig is fontosnak tartotta városunk lakóinak hétköznapi életét színesíteni, pártolni a művészeteket. Az új Munkásművelődési Központ átadása is ezt hivatott szolgálni. A városban több köztéri szobor elhelyezésének aktivistája és háttérszervezője volt. A Vidám Park, a városi mozi üzemeltetését fontosnak tartotta és támogatta. A már ikonikussá vált Muki mozdonyt unokabátyja közbenjárásával sikerült a Vidám Park egyik kedvelt kisvasúttjává tenni. A Bartók Kamaraszínház és Művészetek háza teljes felújítására az anyagi fedezet előteremtésére tárgyalásokat folytatott, a munkálatokat végig kísérte. Az 1974-ben alapított Dunaújvárosi Nemzetközi Acélszobrász Alkotótelep és a nemzetközi művésztaborok fenntartásában tevékenyen részt vett. A szobrászművészek alkotásai nemcsak városunkban, hanem a világ több pontján is fellelhetőek. 1989-ben, a Kortárs Művészeti Intézet, a „modern művészeti múzeum” megalakulását – helyi művészek indítványozására – szintén támogatta. A Dunaújvárosi Vegyeskar – aminek tagjai amatőr szintről küzdötték fel magukat a profizmus szintjére –, működtetése mellett mindig kiállt.

Aktív munkásévei befejezéseként visszament tanítani a város egyik általános iskolájába. Gyakorló pedagógusként kezdte a pedagóguspályát, és a sors kegyelméből úgy is fejezhette be. Hatvanévesen nyugdíjazását kérte. Szakmai munkássága elismeréseként 1998-ban az akkori kormány művelődési és közoktatási minisztere Pedagógus Szolgálati Emlékéremet adományozott neki. Ugyanebben az évben, Dunaújváros Megyei Jogú Város Közgyűlése „Pedagógus Munkásságért” díjat adományozott a város közoktatásában végzett eredményes munkásságáért, a város kulturális életének pártolásáért, abban való közreműködéséért.

Kezdő nyugdíjasként egy szép és hálás feladatot kapott. Dunaújváros és környezete halmozottan fogyatékos, bentlakásos, felnőttek részére létrehozott otthonának egyik

Gyémántdiploma átvétele 2018.

alapítója, majd beindítója és vezetője lett. Ez új kihívásokat jelentett számára. Szabadidős tevékenysége a városi nyugdíjas pedagógusklubban folytatódott, melynek irányítására 2002-ben kapott felkérést és halála napjáig irányítása alatt állt. Sok gazdag programmal (hazai és külföldi csoportos utazás, meghívott előadók, farsang, költészet napi szavalóverseny, kiállítások megtekintése, múzeum- és intézménylátogatások, közös főzőcske, rózsáskert gondozása, játékos délutánok, egészségügyi mérések) tették tartalmassá, változatossá a közel száz klubtag nyugdíjas éveit.

2018-ban megható ünnepség keretei közt vehette át gyémántdiplomáját.

„Hálás vagyok a sorsnak, hogy a pedagóguspálya több területén teljesíthettem szolgálatot. Bár jelentős publikációim nincsenek, Dunaújváros közoktatásügyének, kulturális életének egy jelentős időszaka fűződik nevemhez. A városon végigsétálva számos intézmény, alkotás őrzi munkásságom nyomát” – írta egyik önéletrészében.

„Lámpás voltál, amíg éltél. Pedagóguspályádon sokaknak világítottál.” (Takács Istvánné: Nekrológ – Dunaújváros, közéleti hetilap, 2020. november 20.)

Édesapánk életrajzi írása alapján szerkesztette:

KÁCSOR MELINDA

és KÁCSOR ILDIKÓ

Dunaújváros

KAPITÁNY SÁNDORNÉ Szilágyi Emma (Hajdúsámson, 1940. január 17. – Polgár, 1993. március 24.) óvodapedagógus, tagóvodavezető-helyettes

„Nevelés teszi az embert, és az ember a hazát”
(Brunszvik Teréz)

1940. január 17-én született Hajdúsámsonban. Édesapja Szilágyi László földműves, 1949-től ipari munkás volt. Édesanyja Sándor Erzsébet 1950-ig háztartásbeli, majd 1950-től konyhán dolgozott. Négyen voltak testvérek. Emma iskoláit Hajdúsámsonban és Rudabányán végezte. Óvónői képesítést Miskolcon szerzett 1957-ben. 1957 augusztus 15-től **Tiszacsegére** helyezték, 1965. június 1-ig a tiszacsegei óvodát vezette. 1965. július 1-től a **polgári II. Sz. Óvodában** dolgozott. 1959-ben férjhez ment Kapitány Sándorhoz, aki a Járási Tanács Végrehajtó Bizottság Pénzügyi osztályának dolgozója. Házasságukból gyermekük nem született.

1973. március 1-i hatállyal kinevezték intézményvezetővé, miután megteremtődött annak a személyi és tárgyi feltétele, hogy a **Polgár** területén működő óvodai csoportok külön igazgatóság alá kerülhettek. 1973-ban vált a polgári óvoda önálló intézménnyé, addig az általános iskolával közös igazgatás alá tartozott. Ezt a tevékenységet 1975. április 1-ig látta el, majd újra óvodai csoportba került. Az „Óvónők Komplex továbbképzésén” vett részt. 1974-

ben felvételt nyert a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola pedagógiai szakára, amelyet sikeres államvizsgával zárt. Szeretett csoportban dolgozni, szerette a munkáját, sok öröm és megelégedettség forrását jelentette számára a rábízott gyerekek megismerése, nevelése.

Szakmai tudását eredményesen alkalmazta az óvodás gyermekek nevelésében. Az általa vezetett gyermekcsoportokban maximális segítséget nyújtott a gyerekek iskolára való felkészítésében. Szülőkkel, munkatársakkal jó kapcsolatot alakított ki. Nevelési értekezleteken, továbbképzéseken mindig aktív volt. Szakmai tudását, tapasztalt módszereit a pályakezdő és képesítés nélküli óvónők részére mindig szívesen átadta. 1980 októberétől a **Móricz úti tagóvoda** vezetőhelyettese. Az óvoda irányítása alatt jó szervezőképességét bizonyítja, hogy

jelentős mértékű társadalmi munkát szervezett a szülők és dolgozók körében. A szakmai önképzést új, korszerű módszerek megismerését, gyakorlati alkalmazását, továbbképzéseken való aktív részvételt fontosnak tartotta. 1981-ben jó eredménnyel végezte az óvónők részére szervezett „Szakmai-módszertani tanfolyamot”. 1982-ben vállalta a megyei matematikai munkaközösség vezetését, amely keretében a tematika összeállításában is részt vett. Társadalmi megbízatást is szívesen vállalt. 1981-től az óvodai egység szakszervezeti bizalmija volt, a dolgozók érdekeit képviselte.

Magatartása példamutató, személyisége kiegyensúlyozott, a munkatársaival, a gyerekekkel, a szülőkkel igyekezett jó kapcsolatot kialakítani. Munkája elismeréseként 1982. június 8-án megkapta az Oktatási Miniszter Dicsérő Oklevelét.

Vidám természetére, energikusságára rányomta bélyegét elhatalmasodó betegsége. Nyugdíjazását nem érthette meg, a megérdemelt nyugdíjas éveket nem élvezhette. 1993. március 24-én Kapitány Sándorné, Emese óvónénink örökre megpihent.

Velünk volt derűs lényével, fáradhatatlan segítőkészségével, energiájával. Sugárzó szeretetével mindig ahhoz az aprósághoz hajolt le, mindig annak a munkatársnak nyújtott segítő kezet, akinek a legnagyobb szüksége volt rá. Harcolt a közösség igazáért, a mások javáért. Erős jelleme, példamutató munkabírása mindig hiányozni fog az óvodapedagógusok nagy családjából, hétköznapiakon éppúgy, mint ünnepeinken. Emlékezünk a kiváló óvónőre, a hűséges barátira, az igényes munkatársra, a szókimondó, fáradhatatlan emberre.

Összeállította:

ICSU FERENCNÉ

a Polgári Napsugár Óvoda segítségével

KARCAGI GYULA (Görömböly, 1928. november 21. – Budapest, 2014. szeptember 29.) középiskolai tanár, megyei művelődésügyi osztályvezető, minisztériumi tanácsos

Édesapja Karcagi András, MÁV-alkalmazott. Édesanyja Furcsák Anna, háztartásbeli, a családi háttér stabil biztosítója. A házaspárnak négy gyermeke született, Gyula volt a legidősebb.

Elemi/általános iskolai tanulmányait szülőfalujában és Hejőcsabán végezte, majd a

miskolci Fráter György Gimnáziumban érettségizett 1947-ben jeles eredménnyel. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetemen, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karán fejezte be, ahol földrajz–történelem szakos középiskolai tanári oklevelet kapott. Egyetemi évei alatt megkapta az éltanuló kitüntetést. Több alkalommal vett részt önkéntes ifjúsági munkában. Végzett tanárként 1951-ben került **Székesfehérvárra a Ságvári Endre Gépipari Technikumba**. Itt egy évig tanított. A következő évben a székesfehérvári **Vasvári Pál Tanítónőképzőbe** került, ahol mindkét tantárgyát tanította 1957-ig.

Tanári munkájára úgy emlékeznek, hogy: szakmailag magas tudással rendelkezett. Tanítási óráin mindig tetten érhető volt a kiváló módszertani előadás és magyarázat. Ez követelmény is volt a tanítónőképzőkben tanító tanárokkal szemben. Hisz 25-30 szempár figyelte és tanulta minden tanítási órán a szakmai és módszertani megoldásokat. E szempontoknak Karcagi Gyula a legmagasabb szinten eleget tett.

A módszertanilag jól felépített óráira a tanítónőképző igazgatója – Cseh Antal – is felfigyelt. Dicsérte is. Az Oktatási Minisztérium látogatója, Faragó László meglepedéssel méltatta munkáját. Különösen a történelem tantárgy tanításával hívta fel magára a figyelmet. Tanítványai körében is a kedvelt tanárok közé tartozott. A jól felkészült és következetes tanári munka alapján példa volt a pedagógiához már értő tanítványai között.

A tanítónőképző – sajnálatos – megszűnése után a **Fejér Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának** lett vezetője. Cseterki Lajos akkori megyei titkár többszöri személyes agitációjára vállalta el a feladatot. Osztályvezetői tevékenysége első időszakában sok kényes dologban gyorsan kellett döntenie. Intézkedésével, emberséges eljárással sikerült megnyugvást teremteni, munkatársaival jó kapcsolatot ápolni, ennek eredményeként a tartalmi munka szépen fejlődött. Vezetői munkájának idejére esett a megyében kialakuló kistérségi gimnáziumok létrehozása: Enyingen, Ercsiben, Csákváron, Polgárdiban, Pusztaszabolcson, Velencén. A Művelődésügyi Osztályt jól irányította, szakszerű irányítását az Oktatási Minisztérium meglepedéssel nyugtázta. Az új intézmények létrehozása, a tantestületek felépítése, a körzetek kialakítása az ő nevéhez kapcsolódik. Komplex vizsgálati módszerekkel irányították, segítették a járásokban az oktatási munkát.

A megye vezetői megállapították, hogy a „*Megyei Művelődésügyi Osztály és az osztályvezető irányítása jó: az osztályon kialakult az egészséges szemlélet, az osztály előterjesztései jók, az osztály tartós helyszíni vizsgálatai a járásoknál helyesek.*” A sokirányú tevékenység és eredmények önmagukért beszéltek.

1964 őszétől meghívták **az Oktatási Minisztérium Tanácsai Osztályára**. Ettől kezdve a minisztériumban töltött 25 év alatt több beosztást is betöltött. Így volt főelőadó, minisztériumi tanácsos, főosztályvezető helyettes, művelődési miniszter melletti főtanácsos, főmunkatárs.

A minisztériumban végzett munkáját volt kollégái is értékelték: *Villangó István* így emlékezik rá: „Karcagi Gyula több mint egy évtizedig munkatársam volt a Művelődésügyi Minisztériumban, amelynek neve, szervezete ez idő alatt többször változott, de feladatai lényegét tekintve ugyanazok maradtak: az oktatás és a kultúra ágazati felügyelete, irányítása. Gyula az oktatás területén kapott feladatokat. A helyi – megyei – tanácsok és a minisztérium együttműködésének koordinálásában vett részt. Például a fejlesztési, költségvetési tervek, az intézmények szervezeti, irányítási kérdései (pl. az általános művelődési központok, a falusi iskolák, könyvtárak, művelődési otthonok összevonása, a tájházak, falumúzeumok, helytörténeti gyűjtemények, állandó kiállítások létrehozása, fenntartása). Feltűnt nekem Karcagi kolléga széleskörű tapasztalata, valóságismerete a vidék helyzetéről. S nem a jogszabályok betű szerinti alkalmazása volt számára a meghatározó, hanem a feladat, a probléma felismerése, a megoldás lehetősége, realitása, feltételeinek megteremtése. Tanácsaival, véleményével is segítette a helyi vezetőket. Komoly hozzáértéséről, pedagógiai felkészültségéről tett bizonyosságot. Munkakörünkhöz tartozott az intézmények elnevezésének elbírálása. Nem volt könnyű feladat! Nagyra értékelem Gyula szabadidőben, közösségben vállalt szerepét is. Végül meg kell állapítanom, hogy Karcagi Gyula szakmailag jól felkészült, hivatását szerető, elveit következetesen vállaló és képviselő, fáradhatatlan munkatárs, hazáját kitartóan szolgáló, közösségben, barátságban kiváló ember volt.”

Hasonlóan értékeli Karcagi Gyula főosztályvezető-helyettesi munkáját *Platthy Iván* volt főosztályvezető is. „Karcagi Gyula kiváló jogi és államigazgatási ismeretekkel rendelkezett, ezért a többi megyében is számítottak tudására, segítőkészségére. Hét évi együttműködésünk alatt 31 megyei tanácskozáson vett részt. A megyei vezetők és a közvetlen munkatársai körében tudása és embersége alapján nagy tisztelet övezte. Segítette az új munkatársakat munkaköri feladatokban eligazodni, beilleszkedni. Gyakorlati tapasztalataival a társfőosztályoknak is tudott segíteni. Nagy gondot fordított a minőségi munkára. Az általa kiadott minden írásbeli munka, rendelet precíz, pontos volt. Jó viszonyt ápolt a megyei tanácselnökökkel, felsőbb vezetőkkel. A közösségi élet jobbításáért élt, protekciót, igazságtalanságot nem tudott elviselni. Állhatatos, igaz, elvhű ember, igaz barát volt. Kiváló munkájáért *Köpeczi Béla* miniszter a Munka Érdemrend Arany fokozatára javasolta.”

Fazekas Sándor, az ügyfélfogadási iroda vezetője így emlékezik: „Karcagi Gyulának elévülhetetlen érdeme segítőkész, kollegiális tulajdonsága. Sokan szerették, sokan felkeresték munkahelyi és magánéleti problémáikkal. Összekötő kapcsolatot jelentett a beosztottak és a felsőbb vezetők között. Oktatás területén szerzett nagy tapasztalataival, jogi és tanácsai ismereteivel sokat tudott másoknak segíteni. A társosztályok dolgozói is számíthattak problémamegoldó képességére. Véleményével bátran, nyíltan kiállt társai mellett. A közösség javára élt. Idejét, egészségét nem kímélve, lelkiismeretes, precíz munkát végzett. Példaértékű volt barátsága, igaz embersége.”

Szabó László így köszönt el tőle: „Írásban is köszönetet mondok a pártbizottságban és végrehajtó bizottságban közösen végzett munkáért, azért a segítségért, amit kollektívánk és személy szerint én kaptam Tőled a közösen elhatározott feladatok elvégzésében, emberi, elvtársi, baráti gesztusokban. Úgy ismertelek meg, mint aki mindig kész a kisebb és nagyobb közösségért önzetlenül tevékenykedni.”

Balázs Gézáné a Pest Megyei Tanács Elnökhelyettese és *dr. Novák István* a Pest Megyei Tanács V.B. Művelődési Osztály vezetője: így köszöntötték: „Engedje meg, hogy a Pest Megyei Tanács vezetése nevében köszönetet mondjak azért az általános és igényes munkáért, melyet a Művelődésügyi Minisztérium Pest megyében végzett főfelügyeleti vizsgálata

alkalmával végzett. A minisztériumi vizsgálatról készült összefoglaló jelentés tükrözi az Ön gazdag tapasztalatokra, alapos helyismeretre épülő és magas színvonalú munkáját. Törekvéseinkben megerősítve egyben nélkülözhetetlen útmutatást ad Pest megye művelődésének elkövetkező évekbeli fejlesztéséhez. Ez alkalommal is kifejezzük elismerésünket azért az immár két évtizedes tevékenységéért, amit Pest megye művelődésének folyamatos figyelemmel kísérése, fejlesztésének segítése

érdekében fejt ki. Karcagi elvtársnak jelentős és múlhatatlan része van abban, hogy a Művelődési Minisztérium és a Pest Megyei Tanács között állandó, alkotó munkakapcsolat alakult ki és valósul meg, hogy a minisztérium vezetése és dolgozói széles köre megismerte a megye sajátosságait, helyzetét, osztoznak gondjainkban és támogatják törekvéseinket.”

Czibere Tibor művelődési miniszter sem mulasztotta el Karcagi Gyulát köszönteni! „A Művelődésügyi Minisztérium munkatársai és a magam nevében tisztelettel köszöntöm 60. születésnapján. Felhasználom az alkalmat arra, hogy megköszönjem a művelődésügyi szolgálatában kifejtett több évtizedes eredményes tevékenységét. Külön is köszönöm a minisztérium és a tanácsok együttműködésének kialakításában, folyamatos erőfeszítés érdekében végzett színvonalas munkáját.”

Kitüntetései: *Dicsérő Oklevelek, Oktatásügy Kiváló Dolgozója, Munka Érdemrend Ezüst Fokozata, Munka Érdemrend Arany Fokozata. Az utolsó kitüntetéshez Polinszky Károly miniszter és Kanczler Gyula gratulált. A kiküldetésekről minden alkalommal beszámolót készített. Az itt szerzett tapasztalatokat munkájában jól tudta hasznosítani.*

Kitüntetései mellett külföldi tanulmányutak résztvevője is lehetett: 1974-ben Lengyelország, 1975-ben Románia, 1976-ban Csehszlovákia, 1976-ban Bulgária, 1977-ben Szovjetunió, 1979-ben ismét Lengyelország, 1983-ban Német Demokratikus Köztársaság, 1984-ben Csehszlovákia, 1987-ben az NDK. volt az úticél.

Tartalmas élete során sok barátot szerzett, az emlékekből itt csak néhányan tettek szerény megjegyzést. Tanulmányai és a munkában szerzett tapasztalatai az ország sok megyéjében éreztették hatásukat. Joggal mondhatjuk, hogy erejét, energiáját, tudását a közjó szolgálatába állította. Élete alkonyán a megromlott egészségi állapota miatt csak az emlékek tették széppé napjait. Nem élt hiába.

Felesége,
KARCAGI GYULÁNÉ
és
DR. GULYÁS ANTAL

KERTÉSZNÉ SZENTESI ÉVA ZSUZSANNA (Debrecen, 1941. augusztus 1. – Debrecen, 2022. április 5.) testnevelő tanár, edző, versenybíró, DEVAK elnök, szenior atléta

Debrecenben, kertés házban született, az Alföldi Nyomda helyén volt a grundjuk. Ott lépett bele mezítláb az első üvegdarabba, ott hagyta el az első cipőjét. A kertés házban mindenkinek volt feladata: szaladj, hozz be két kanna vizet! Siess szénért, mert már elalszik a tűz! Éva! Hat óra van. Menj havat seperni, mert a járókelők betaposák! A mozgás szeretetét édesapjának köszönhette, aki már öt-hat éves korában a magasugrást gyakoroltatta vele. A szünidőket, a hétvégéket, minden szabadidejét a nagyszüleinél, Tiszalökön töltötte. Később még főiskolásként is visszajárt nyaranta dolgozni hozzájuk. Szüleiével együtt sokat segédkezett a szőlőkapálás, tengeritörés vagy aratás alkalmával. A családi munkában jelentős részt kellett vállalnia, a 11 évvel fiatalabb öccsére, Mihályra is sokszor vigyázott. Kis földjükhöz nagy gazdasági udvar tartozott. Ott tanulta meg hogyan kell mezítláb járni a tarlón, annak köszönhette, hogy nem lett lúdtalpa. Kipróbálta magát rúdugrásban, madzagon át gyakorolt. Társaival a magas dohányszárító pajták fokairól ugrottak le a finom illatos szénába. Az volt a győztes, aki a legmagasabb fokról mert leugrani.

Általános iskolai tanulmányait a debreceni Dóczy Református Iskolában kezdte. Majd tizenegy éves korában költöztek Hajdúböszörménybe, ahol folytatta általános iskolai tanulmányait. Tanórák közötti szünetekben osztálytársaival kötélén ugráltak és fociztak az udvaron. Órák után odasettenkedett Lányi Zoltánné testnevelő tanárnőhöz, hogy elkérje a magasugró állványt, aminek birtokában versenyre hívta a fiúkat, és gyakran került ki ő maga győztesen. Benne volt az iskola néptáncgyűttesében. A Bocskai István Gimnáziumban tanult tovább, ahol Furkó Emma testnevelő tanárnő röplabda csapatában kezdett el játszani. A kézilabda-bajnokságban kapusként játszott. Az érettségit követő nyáron falusi szpartakiádon vett részt. Megnyerte a kislabdahajítást és a súlylökést, magasugrásban pedig második lett.

A nyughatatlan akarat és a csillapíthatatlan tudásvágy arra sarkallta, hogy tovább tanuljon, így a debreceni tanítóképzőben szerezte meg első diplomáját. A főiskola első félévében kezdett atletizálni a DEAC-ban, Máté Géza tanár úrnál. Később fogalmazódott meg benne, hogy a sporttal szeretne foglalkozni, ezért a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán biológia–testnevelő szakos tanári diplomát szerzett, majd atlétikaedzői képesítéssel is gazdagodott. A főiskolás évek előtt és közben – öt évig – az NB II-ben röplabdázott, három évig pedig aktívan atletizált.

Pedagógiai munkáját a **Bodaszőlői Általános Iskolában** kezdte meg tanítóként. Három évig összevont osztályokban tanított biológiát, földrajzot, orosz nyelvet és testnevelést. Úgy tanult, mint a diákok, óráról órára. Tornaterem hiányában ott volt az erdő, a tisztás, ahol mozogni, tornázni, edzeni, felkészülni is lehetett. Tanítványaival megízleltette a siker örömét. Vitte őket versenyezni Böszörménybe, ahol a megmérettetéseken sem vallottak szégyent. 1967-től **Hajdúböszörményben a 2. Számú Általános Iskolában** dolgozott, párhuzamosan óraadóként a gimnáziumban is tanított több mint egy évtizedig. Növendékeivel rendre nyerték a városi, megyei versenyeket. Biológiából volt országos helyezett tanulója is. Szervezte az Országos Sportnapok (OSN) rendezvényeit, ügyességi versenyeket. Részt vett pályaeépítési munkálatokban is. A hetvenes évek végén a **debreceni Irinyi János Szakközépiskolába** került, ahol az edzői pályafutását is folytatta egészen a nyugdíjazásáig.

Hatékony volt az oktatásban, kiváló pedagógiai érzéssel, gyakorlattal rendelkezett. Tanítványai mindig elismerően beszéltek róla. Bár – elvei szerint – nem reklámozta magát, diákjai mégis észrevették fegyelmezett magatartását, összerendezettségét, és követendő példának tartották. A gyakorlatokat minden alkalommal bemutatta, hideg időben is kint volt

tanítványaival a szabadtéren, és beállt hozzájuk játszani a labdajátékokba.

A tanítás mellett számos mozgásos alkalom szervezője és népszerűsítője volt pályája során, amelyek megvalósításához sport-világjáró tapasztalataiból merített. Családi atlétika néven őszi-tavaszi rendszerben megyei szintű versengésre hívta a szülőket, nagyszülőket, gyermekeket. Edzőként 1982-ben csatlakozott az összevont DMVSC, DSI atlétikai szakcsoporthoz. Új tevékenységének helyszíne egyre inkább arra ösztönözte, hogy atlétikai rendezvényeket is szervezzon. Így jött az ötlete, hogy Családi Atlétikai Versenysorozatot indítson. A jó hangulatú, több generációt egyszerre megmozgató program évről évre egyre nagyobb társaságot invitált a pályára.

Közreműködésével 1989-ben a DMTE létrehozott egy veterán atlétikai csoportot. Az érdeklődők köre bővült, ezért úgy döntött, hogy szervez egy önálló egyesületet Debrecen és Hajdú-Bihar Megye senior korú atlétáinak. 1994-ben 12 fővel megalapította a Debreceni Veterán Atlétikai Klubot (DEVAK). Az elkövetkező években az induló létszám megkétszereződött, és aktív szervező, ösztönző elnöki munkájának köszönhetően a DEVAK sportolói rendszeresen részt vehettek hazai és határon túli versenyeken. Eredményeik egyre fényesedtek. A magyar klubok közötti versengésben hamarosan vezető szerepre tettek szert az egyesület tagjai eredményességben, és gyakran vállalták el a házigazda szerepet országos viadalok szervezésében.

1998 májusában Monspart Sarolta invitálására indult egy országos tömegsportot támogató szervezet, melynek Debrecenben zajló heti két edzését 57 évesen irányította. A csapat vegyes korú hölgyekből állt, ezért ő igyekezett személyre szabott feladatokat összeállítani. Heti rendszeres edzéseken túlmenően egyéb hangulatjavító összejöveteleket is szervezett, mint pl. szalonnasütés, túrázás, országjárás. Évente 2-3 országos megmozduláson is indultak, csatlakozva a betegség elkerülő mozgalmakhoz. Többek lelki eredetű problémái is megszűntek a foglalkozások és a támogató társaság segítségével. Így válhattak depressziós betegek közül egészséget hirdető, életvidám, céltudatos emberré.

2004-ben a közös programokon, utcai futóversenyeken, túrákon való részvétel megkönnyítése érdekében Debrecenben 16 fővel létrehozták az Ambiciózus Versenyző Országjáró Nők (AVON) Sportegyesületét, ami egészen 2019-ig működött. Mindig hangsúlyozta a sport egészségmegőrző, valamint az összetartozás érzésének erősítő hatását.

Kertészné az évek alatt számos európai- és világbajnokságon indult főként gerelyhajításban és dobó ötpróbában is. Ahogy mondta, jóformán egész esztendőben arra gyűjtött, hogy előteremtse a maga és a vele versenyző fia számára a részvételi költségeket. Ezek az alkalmak egész életét kitöltötték. A felkészülés során erőt gyűjtött, a versenyek alkalmával bizonyított, elsősorban önmagának. Belső tartást adtak számára a sikerek, erőt az élet akadályainak leküzdéséhez. A részvételre összpórolta a tanítás melletti külön munkákkal a nem kevés pénzt. A külföldi versenyekre történő fázasztó utazásokat, a sátorban történő alvásukat, az önellátós étkeztetést kárpótolták a látott idegenforgalmi, turisztikai nevezetességek. Sok esetben számíthattak az adott országban élő magyar honfitársaik szurkolására, támogatására, nagykövetségi fogadásokra.

Kiemelkedő sportteljesítménye révén bejárta a fél világot. Járt Európa, Ausztrália, Japán, az amerikai kontinens és a Dél-Afrikai Köztársaság számtalan városában. Eredményeinek felsorolása egy kisebb könyvterjedelmet tehetne ki. Gerelyhajításban korcsoportjában szinte mindig dobogón állt, többször bajnoki aranyérmet vehetett át. Ahol elindult, mindig lehetett számítani pontszerző helyezéseire. Elmondása szerint a verseny izgalma ugyanúgy jelentkezik idős korban, mint aktív korban.

Európa- és világbajnokságokon elért eredményei:

1986. Malmö EU. I., 1988. Verona EU. II., 1989. Arkus Világjátékok II., 1993. Japán VB. III., 1994. Athén EU. III., 1997. Durban VB. IV., 1998. Budapest EB. I., 1999. Buffalo VB. V.,

2003. Puerto-Rico VB. IV., 2004. Dánia EB. IV., 2005. San-Sebastian VB. II., 2009. Sydney. Mesterek Világ Játéka III., 2010.

„Szépkorú éveimet az utazásokkal egybekötött testedzésnek szenteltem. Egész életem a sport területén életem, tanárként, edzőként, versenybíróként, sportvezetőként. Hirdettem a sport nagyszerűségét, amelybe nem belerokanni kell, hanem a lehetőség szerint az egészség szolgálatába állítani. Edzőként sem hajtottam ki tanítványaim a pillanatnyi siker érdekében, inkább sokoldalúan szándékoztam megalapozni felépítésüket. Ezt a szemléletet adtam át a Debreceni Veterán Atlétikai Klub versenyzőinek, illetve az Avon-futóklub tagjainak is” – vallott saját életfilozófiájáról a nyugdíjas testnevelő tanárnő.

A pedagógusi pályán töltött első éveit ismertette meg Kertész Jánossal, akivel 1963-ban kötötte össze életét. Sok közös volt bennük, hiszen János már akkor élsportolóként rengeteg biztatást nyújtott neki. 1965-ben született meg gyermekük, János. Az anyja a gyermekét ugyanolyan alázattal és lendülettel nevelte a sport szeretetére, mint számos tanítványát. Fia is élsportoló lett. Vasszorgalom, kitartás, fegyelem, munkaszeretet jellemezte, aki mindenhol megállta a helyét. Magával szemben kíméletlenül szigorú volt. Hivatásának megszállottjaként, óriási munkabírással dolgozott egész életén át.

Gyermekehez, majd később unokáihoz is szeretetet fűzte. Bár nem volt hagyományos szülő, anyós vagy nagymama, hiszen 60-70 év felett is a fiatalos mentalitás, gondolkodás, a sport iránti rajongás jellemezte a világhoz és az emberekhez való viszonyát. Elmondása szerint elégedett volt az életével, hiszen a sikereit úgy érte el, hogy sohasem sérült meg, és nem volt beteg.

Élete igazolta, hogy: érdemes volt élnie, hiszen nyomokat hagyott nemcsak családjában, hanem mindazokban, akikkel kapcsolatban állt, akik ismerték őt. Kertészné Éva élete a sportról, a közösségről szólt. Aktív, kitartó, ösztönző pályafutásával példát mutatott fiataloknak, idősebbeknek, mindenkinek. Határozott, sikerorientált emberként számára az volt fontos, hogy olyan értékeket közvetítsen, melyek birtokában gyermeke és tanítványai bárhol és bármikor megállják a helyüket.

Halálát követően fia, János a személyes példamutatással nevelő anyja képét őrzi meg. Unokái: Gergő (1993), Krisztián (2000), Dóra (2010) a mindig sportoló, kiránduló, kutyákat nagyon szerető nagymamára emlékeznek. Nagyon fog hiányozni dédunokáinak is: Kristófnak (2019) és Noéminek (2021).

A rokonok, sporttársak, szomszédok, jó ismerősök pedig a barátságára, kedvességére, mosolyára, önzetlen segítőkészségére emlékezhetnek.

Források:

A szerző a Sportvezető, a Hajdú-bihari Napló és a Vasárnapi Napló vonatkozó sajtóanyagait használta fel.

KISS ERZSÉBET
testnevelő tanár
Debrecen

KISS JÁNOSNÉ Magyar Irén (Hajdúszoboszló, 1948. szeptember 9. – Debrecen, 2022. szeptember 9.) tanár

„Jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan.”

(Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg)

Kiss Jánosné Magyar Irén 1948. szeptember 9-én született Hajdúszoboszlón. Édesanyja, Tóth Róza Irén varrónő, háztartásbeli; édesapja, Magyar Kálmán hentes volt. Gyermekkorát Hajdúszoboszlón töltötte, szerető családban nőtt fel három öccsével. Tisztelte nagyszüleit, akiknél gyermekként sok időt töltött. A fiatalkori élmények, a szülők óvó gondoskodása, féltő szeretete meghatározták egész életpályáját, kialakították benne azt az erkölcsi tartást, amelyhez híven élte életét, látta el pedagógusi munkáját, nevelte gyermekeit. A szerénység, a másik ember, a rászoruló segítése, a decens életmód, a külsőségek helyett a belső értékek fontossága mint alapvető emberi attribútumok a szülői házban töltött gyermekévektől kezdődően vezérelték tetteit, ezek mentén élte mindennapjait, és végezte évtizedeken át oktató-nevelő munkáját. Ezek jellemezték családanyci mivoltát is.

Általános iskolai tanulmányait Hajdúszoboszlón, a Kálvin téri ódon épületben működő leányiskolában végezte. Nagyon jó tanuló volt, rendszeresen részt vett a tanórákon kívüli kulturális, irodalmi foglalkozásokon. Az osztályközösséget összetartó, szervező feladatokat szívesen látta el. Nagy örömmel járt az általános iskolába, szívta magába azt a tudást, amit később generációknak igyekezett átadni. A református család fontosnak tartotta az erkölcsi nevelést is, ezért az általános iskolai éve alatt hittanra járatták, alsó tagozatos korában konfirmált a Hajdúszoboszlói Református Egyházközségben.

1963 és 1967 között végezte középiskolai tanulmányait Hajdúszoboszlón a Hőgyes Endre Gimnáziumban, Csizmadia Katalin tanárnő osztályában. Mindig nagyon jó tanulmányi eredményei voltak, és aktív közösségi munkát végzett. Osztályfőnökének, magyartanárának és a gimnázium igazgatójának hivatástudata, a gyermekközpontú oktató-nevelő munkája inspirálta arra, hogy maga is a tanári, pedagógusi pályát válassza, ami személyiségéhez a leginkább illett. Már a középiskolai évek alatt tudta, hogy sikerült megtalálnia azt a hivatást, aminek szentelhetette aktív felnőtt éveit, és amelyet mindvégig örömmel, felelősségteljesen végzett.

A nagyon jó eredménnyel abszolvált érettségit követően felvételt nyert a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolára, ahol 1967 és 1971 között tanult nappali tagozaton, magyar–oros szakon, közben egy hónapot töltött Moszkvában nyelvyakorlaton. A főiskolás évek alatt rendszeresen részt vett a nyári építőtáborok munkájában, az ott szerzett élményeiből később is erőt merített. Főiskolai tanáira, különösen Margócsi tanár úrra mindig is nagy tisztelettel emlékezett, aki szakmai pályafutását később is figyelemmel kísérte. Főiskolai tanulmányai alatt 1969-ben ismerkedett meg Hajdúszoboszlón későbbi férjével, Kiss Jánossal, aki szintén a Főiskolán tanult.

Diplomájának megszerzését követően, 1971 szeptemberében kezdett el dolgozni szülővárosától messzebb, a **Nyíradonyi Általános Iskolában**, ahol magyar nyelv és irodalmat és orosz nyelvet tanított. Ekkor az iskola szolgálati lakásában lakott. Két év múlva megvalósulhatott az az álma, hogy szülővárosa pedagógusaként legyen a „nemzet napszámosa”, így 1973 január végétől 1975 nyaráig a hajdúszoboszlói **5. Számú Általános**

Iskolában tanított. Szakmai tudását, precizitását, pedagógusi képességeit az iskola igazgatója, Hegedűs János nagyra értékelte, későbbi nemzedékek számára is példaként állította. Innen ment előbb három, majd kétéves gyesre, ezt követően a **Gönczy Pál Általános Iskolában** folytatta a munkát, ahol 1980-tól 2007 decemberi nyugdíjba vonulásáig gyakorolta hivatását.

Férjével, Kiss János gépész üzemmérnökkel 1972. július 15-én Hajdúszoboszlón tartották esküvőjüket, ötven évig éltek boldog házasságban. 1978-ban költöztek be a saját építésű családi házukba, ahol haláláig éltek. 1975 szeptemberében adott életet első gyermekének, Tibornak, majd 1978 októberében lányának, Lillának, akiket különös gondossággal nevelt. A szűkebb és tágabb családot összetartó, a jeles évfordulókat megünneplő, a hagyományokat tiszteletben tartó elvek mentén szervezte mindennapjait. A nehéz helyzetekben a családtagokat, ismerősöket mindig igyekezett segíteni, támogatni, biztató szavaira lehetett számítani. Büszke volt gyermekei tanulmányi sikereire, fia jogi diplomájára és tudományos fokozatára, lánya jogi diplomájára, közgazdász másoddiplomájára. Bár gyermekei nem a szoros értelemben vett tanári pályát választották, de mégis az oktatás területén tevékenykednek: lánya oktatási szervezetnél, fia egyetemi oktatóként tovább örökítve az anyai hagyományt. A 2018-ban született unokájával együtt töltött időt nagyra értékelte. 1986-ban vesztette el édesapját, 2013-ban édesanyját. A szüleitől maradt emlékeket nagy szeretettel óvta. Mérhetetlen pontosság, a rend szeretete jellemezte. Élete minden fontos eseményéről, gyermekei sikereiről kézzel írott, pontos feljegyzéseket készített és őrzött meg. Gyönyörű kézírását mindenki dicsérte. 2022. július 15-én ünnepelte az 50 éves házassági évfordulóját férjével.

Szabadidejében már nyugdíjas évei előtt is nagy odaadással gondozta szobanövényeit, virágoskertjét. Háziasszonyként is megállta a helyét, kiválóan sütött és főzött, befőtteket, lekvárokat készített. A nyelvmuveléssel foglalkozó rádió- és televízióműsorokat szakértő szemmel kísérte figyelemmel. Családjával évtizedekig járt színházba, szabadtéri színházi előadásokra. Nagy szenvedélye volt a rejtvényfejtés, fontosnak tartotta a rendszeres mozgást, szülővárosában kerékpárral közlekedett.

A hajdúszoboszlói Gönczy Pál Általános Iskolában eltöltött évtizedek során munkáját nagy elismerés övezte, az iskola igazgatói, Császi Gyula, Domonkos Antalné és Kulcsárné Gógán Erzsébet támaszkodhattak szakmai felkészültségére, precizitására, a diákokkal szembeni humánus viselkedésére. A pedagógusi életpályán példaképként tekintett idősebb kollégáira, Kovács Mihályné Líviára, Görög Máriára és Bábás Valériára, akik segítettek nevelő munkáját, a gyesről a munka világába történő zökkenőmentes visszatérését. Szakmai rátermettségét felismerve munkaközösség-vezetői feladatokkal bízták meg, több évtizeden át irányította a társadalomtudományi munkaközösség munkáját, fogta össze kollégái szakmai tevékenységét. A diákokkal szembeni empatikus megnyilvánulása okkal predestinálta arra, hogy 1981-től évtizedeken át osztályfőnökként is tevékenykedjen, mely teendőit nagy örömmel és odaadással a diákok és a szülők meglegedésére látta el.

Nevelői munkája mellett rendszeresen szervezett szabadidős programokat, irodalmi rendezvényekre, író-olvasó találkozókra kísérte diákjait, nyári olvasótáborban vezetett foglalkozásokat. Minden iskolai kulturális és szabadidős rendezvényen részt vett, szívesen töltötte idejét diákjai társaságában. Osztályait minden évben több napos tanulmányi kirándulásra vitte, kiválóan tudott együttműködni a szülői munkaközösséggel. Ballagó osztályaitól mindig fájó szívvel búcsúzott. Tanítványai szülei hálájukat fejezték ki azért, hogy gyermeküknek alapos tudást, erkölcsi iránymutatást adott. Volt tanítványaival rendszeresen tartotta a kapcsolatot, az osztálytalálkozókra nagy szeretettel hívták meg tanulmányaik

befejezését követő évtizedekben is. Tanítványai elismerően méltatták szakmai, pedagógusi és emberi erényeit, melyekkel elindította őket az élet rögzös útjaira.

Éveken keresztül mindkét szakját tanította, sok túlórárt vállalt. Szakmai tudása fejlesztésére mindig nagy figyelmet fordított. 1995-ben részt vett a Kaliforniai Gordon Intézet által szervezett Tanári Eredményességi tréningen, amely készséget alapozott az eredményes tanár-diák kapcsolat alakításához. Szinte nem volt olyan év, hogy ne vett volna részt valamilyen szakmai tanfolyamon, továbbképzésen. Így magyar komplex szemináriumon 1983-ban, osztályfőnöki komplex tanfolyamon 1986-ban, vezető előképző tanfolyamon 1987-ben, mérés-értékelési és minőségbiztosítási képzéseken 1999-ben. Az orosz nyelv oktatásának megszűnése után magyartanárként és iskolai könyvtárosként dolgozott, rendszeresen részt vett szakmai tanácskozásokon, a tantestület és a munkaközösség részére bemutatóórákat tartott, tíz tanévben szervezett városi helyesírási versenyt. Összeállította a feladatsorokat, részt vett a 7-8. osztályos helyi magyar irodalom tanterv kidolgozásában. Nem volt olyan év, hogy ne ő szervezte volna valamelyik iskolai ünnepséget, olykor a városi ünnepség szakmai felelőse is volt, irodalmi műsort állított össze és tanított be diákjainak. Sikeres pályázatával járult hozzá iskolája könyvtárfejlesztéséhez.

Sok tanítványát készítette fel iskolai, városi, megyei és országos anyanyelvi, helyesírási és irodalmi, versmondó versenyekre, ahol többen komoly sikereket értek el, így különösen a „Szép magyar beszéd” országos versenyen. Nagy szeretettel beszélt iskolai tanítványairól, évtizedek múlva is emlegetve a Gönczy Pál Általános Iskolában ballagó első osztályát, valamint a 2021-ben harmincéves osztálytalálkozót ünneplő osztálya tanulóival kapcsolatos iskolai élményeit.

Munkájának eredményességét többször elismerték, illetve jutalmazták, pl. 1985 júniusában a Magyar Úttörők Szövetségének Országos Tanácsa eredményes munkájáért dicséret oklevéllel jutalmazta, 1988-ban a művelődési minisztertől eredményes munkájáért miniszteri dicséretben részesült, 1989-ben Hajdúszoboszló városától elismerő oklevelet kapott a szoboszlói oktatás 400 éves évfordulója alkalmából, 2007 májusában az oktatási és kulturális minisztertől Pedagógus Szolgálati Emlékérem kitüntetésben részesült. Oktató-nevelő munkájával hozzájárult számtalan generáció tudásának fejlesztéséhez, segítve boldogulásukat a nagybetűs életben.

Rövid ideig tartó, nagy türelemmel viselt súlyos betegségben 2022. szeptember 9-én hunyt el Debrecenben. Szülővárosában, Hajdúszoboszlón helyezték örök nyugalomra. Példamutató életét a 74. születésnapján fejezte be, méltó örökséget hagyva gyermekeire és az utókorra. A munkáját lelkiismeretesen, magas fokú precizitással végző, egy igazi PEDAGÓGUS és egy szerető és gondoskodó feleség, édesanya és nagymama hagyott kitörölhetetlen emlékeket nemcsak családjá, kollégái és barátai, hanem diákok generációi körében is.

Kollégái így emlékeznek:

Kovácsné Gál Magdolna: „Irénekével (Incikével) 1983 szeptemberében kerültem munkatársi kapcsolatba a Gönczy iskolában. Nagyon örültem annak, hogy az első perctől kezdve segített nekem beilleszkedni a tantestületi közösségbe. Sokat konzultáltunk az orosz nyelv és a magyar nyelv és irodalom tanításának aktuális kérdéseivel kapcsolatosan. Megismertette velem az iskolai hagyományokat, szokásokat, hasznos tanácsokkal látott el. Pár évvel később mint osztályfőnök, mint munkaközösség-vezető segítette a csapatvezetői, majd igazgatóhelyettesi munkámat. Precizitása, munkához való hozzáállása példaértékű volt. Emlékezetem szerint szinte sosem volt táppénzen rendkívüli munkabíró képessége miatt.

Kollégái tisztelték, szerették. Szigorú, igazságos, következetes, gyerekközpontú pedagógus volt. Nem csak tanított, nevelt is! Rendszeres szabadidős programot szervezett osztályai diákjainak. Az osztálytalálkozókon ezekre mindig nagy szeretettel emlékeztek vissza egykori tanítványai. 2010 szeptemberétől nyugdíjasként szorosabbá vált a kapcsolatunk Irénkével. Szinte minden héten hosszasan beszélgettünk telefonon. Városunk eseményei, az egykori közös iskolánkban (Gönczy iskola) átélt emlékek, egykori kollégákkal való találkozások mindig szóba kerültek. A legkedvesebb témánk azonban a családjainkról szóló élménybeszámolók voltak. Irénke mindig nagy örömmel és szeretettel számolt be kis unokája, Ákos fejlődéséről, szokásairól. Imáda őt. Nagyon örült annak, hogy nagymama lehetett! Név- és születésnapok alkalmából mindig kedves szavakkal köszöntött engem, férjemet, fiaimat, unokáimat. Az 50. házassági évfordulójukon gyermekei nagyon sok meglepetéssel, kedvességgel köszöntötték őt és férjét. Olyan örömmel mesélt erről a nagy eseményről! Nagyon szeretett kertészkedni. Odaadással ápolta, gondozta virágait. Mi is kaptunk tőle virághagymákat, s nagyon örült annak, amikor beszámoltam arról, hogy milyen szép virágok fejlődtek ki a gumókból. Munkájában, családi életében példát mutatott mindnyájunknak. Megtisztelő számomra, hogy bensőséges, barátnői kapcsolat alakult ki közöttünk. Emlékét szívünkben örökre megőrizzük. Irénke pedagógiai hitvallását híven tükrözik Németh László szavai: »Azért vagyok pedagógus, hogy a természetnek nyers gyémántját szép vigyázattal, csendben csiszoljam kristályba!«

Kedves Tünde: „Irénkét, a mindig mosolygós kollégánőt kiegyensúlyozottságával, figyelmével, igazi segítőkészségével biztos pontnak éreztem a tantestületben, amikor 2002-ben a Gönczy iskolában kezdtem dolgozni. Nyitott volt, segítőkész és elfogadó, amikor kezdő tanárként tanácsért fordultam hozzá. A magyarórák és a munkaközösség-vezetői feladatok mellett könyvtáros tanárként is dolgozott. »Birodalma« az iskolában a könyvtár volt. Délutánonként sok gyerek járt a könyvtárba, ahol úgy néztek a kedves könyvtáros tanárnőre, mint a jóságos tündérre, akinek mindig van ötlete, javaslata, ha betértek hozzá a tanulóknak. Jó volt látni, hogy akkor is önzetlenül segített tanácsaival vagy olvasmány-ajánlásaival, ha a tananyaghoz kértek segítséget a diákok, de akkor is mindig volt a tarsolyában néhány biztató szó, ha a lelkiüket kellett kicsit megvigasztalni. Személyiségével nyugalmat teremtett maga körül, nemcsak olvasásra nevelte a tanulókat, hanem igényességre biztatta őket életük minden területén. Nagyon szerettük hallgatni, amikor beszélt. Kellemes hangját évek távlatából is fel tudom idézni, és ma is gyakran eszembe jut, mennyire fontos volt számára a szép magyar beszéd, de ugyanennyire fontosnak tartotta az igényes, szép külalakat és a helyesírást is. Igazi lámpásként volt jelen a tanítványok és a kollégák életében. Mintát és tartást adott a tanulóknak és a vele együtt dolgozó pedagógusoknak egyaránt.”

Az 1991-ben végzett 8. b osztály diákjai így emlékeznek vissza: „1987 szeptemberében ismertük meg tanárnőt, ekkor lett felsős osztályfőnökünk. Nyugodt beszéde és kiegyensúlyozott jelleme már az első osztályfőnöki órán biztosított bennünket arról, hogy »túléljük« a felső tagozatot. Négy éven keresztül tanított nekünk magyar irodalmat és nyelvtant, az osztály egy részének pedig orosz nyelvet. Közösségépítő munkája a mai napig meglátszik, hiszen az osztálytársak közül többen azóta is baráti viszonyt ápolnak. Tanárnő évente szervezett osztálykirándulást számunkra, a legemlékezetesebb a 8. osztályos kirándulás volt, amikor a Dunakanyart vettük célba. Nagynak és szabadnak éreztük magunkat, osztályfőnökünk pedig türelemmel és megértéssel kezelte »felnőtté válásunk« első lépéseit, bizalommal terelgetett minket. Környezettudatossága áthatotta az osztályt, többször nyertünk papírgyűjtési versenyt iskolánkban. Később több osztálytalálkozó is szerveztünk, melyeken osztályfőnökünk gyakran részt vett, s meglepődve és örömmel nyugtázta, hogy az egykori »gyermekei« milyen felnőttek

váltak. Szeretettel gondolunk egykori osztályfőnökönkre és megőrizzük emlékét.”

Források:

Családi emlékek, életrajzi adatok, szakmai önéletrajz, tanulmányi, munkahelyi dokumentumok, kollégák és tanítványok visszaemlékezései

Fia, DR. KISS TIBOR PhD

Hajdúszoboszló

Az összeállításban közreműködött volt munkatársa és barátjánője:

KOVÁCSNÉ GÁL MAGDOLNA,

tanár

DR. KISS LÁSZLÓ (Debrecen, 1943. október 11. – Debrecen, 2021.)
intézetvezető, egyetemi docens

1943. október 11-én született Debrecenben. Édesapja Kiss László, református lelkész, édesanyja Pongor Szende Gizella háztartásbeliként biztosította szerény anyagi körülmények között is a szeretetelli légkört a család számára. Testvére, Szendille három évvel fiatalabb nála.

1970 óta kiegyensúlyozott és boldog házasságban élt Árky Irénnel, aki Globus DEKO-FOOD Kft. minőségirányítási főmérnöke volt. Nagy örömeikre két gyermekük született, Orsolya Zsuzsanna és Gergely László. Különös boldogságot jelentett számára imádott unokáinak – Zsófikának és Dórikának – érkezése.

Édesapja szolgálati helyein, Komádiban és Nagyrábén, 1950 és 1958 között végezte általános iskolai tanulmányait, kitűnő eredménnyel. A Debreceni Református Gimnázium tanulója lett, ahol tanárai közül a magyart és latint tanító Tóth Béla osztályfőnöke gyakorolt rá nagy hatást. A két kémia tanára, Kulcsár Gábor és a fiatal Nagy Mihály hívta fel figyelmét a kémia szépségeire. Bár korábban jogász szeretett volna lenni, amire származása miatt nem sok esélye volt az akkori időkben, tanárai hatására végül mégis vegyészképzésre jelentkezett a KLTE TTK szakára, 1962-ben, érettségi után. Előfelvétellel vették fel, ezért egy évet Nagyrábén dolgozott a helyi gyógyszerárban. Jeles diplomával fejezte be 1968-ban az egyetemet, és benn maradt a Biokémiai Tanszéken tudományos segédmunkatársként. Két kiváló professzor, Dr. Nánási Pál és Dr. Lipták András segítették, hogy az egyetemen is meglévő hátrányos helyzete minél kevésbé akadályozza, és inkább a tudás megszerzésére és elmélyítésére fordíthassa energiáját. Valójában igazán csak 1990 után kapott lehetőséget,

hogya a tudományos munkásságában is bizonyíthatson.

Kedzetben a szénhidrátkémia területén kutatott, és 1971-ben doktorált. Már a kezdetektől érdekelték a biokémiai kutatások, amelyekhez megfelelő intézményi háttérrel a Biokémiai Tanszék létrehozása jelentette. A szénhidrátbontó és átalakító enzimek vizsgálatával foglalkozott, és e témából írta a kandidátusi értekezését is 1980-ban. Kutatási eredményei a medicinában és a biotechnológiában is alkalmazhatók.

Mindezen eredmények alapján az egyetemi ranglistán tudományos segédmunkatársból tanszékvezető, habilitált egyetemi docensséig jutott. 1989-ben lett egyetemi docens, és 1996-tól 2006-ig, nyugdíjba vonulásáig dolgozott tanszékvezetőként, illetve intézetvezetőként. Munkába állása után részt vett az oktatásban is. Biokémia kollégiumot tartott biológusok és vegyészek számára. Jó előadókészségével és logikus, jól felépített előadásaival kivívta hallgatói tiszteletét és szeretetét. A molekulárisbiológus-képzésben is szerepet vállalt. Irányításával több tucat szakdolgozat és PhD dolgozat született.

1997-től 2000-ig Széchenyi Professzori Ösztöndíjban részesült. Elismert szaktekinvélye volt a hazai és nemzetközi tudományos életnek.

Aktívan részt vett a tudományos közéletben is. Tudományos együttműködés keretében kapcsolatokat ápolt, illetve vendégprofesszorként megfordult a vancouveri British Columbia Egyetemen, a Newcastle-i Egyetem Kémiai- és Biofizikai Intézetben, a Müncheni Egyetem Gyógyszerészeti Karának Biológiai Intézetében, a vilniusi Állami Egyetemen és a lyoni Claude Bernarde Egyetemen.

1998-tól részt vett az Európai Unió Felsőoktatási Bizottságának munkájában, magyar nemzeti koordinátorként tagja volt az ECTS/TS munkabizottságnak, amely a bolognai folyamatban megjelölt egységes európai felsőoktatási rendszert volt hivatott kidolgozni.

1999-től az Országos Kredittanács elnökeként is segítette e folyamatok érvényre juttatását. Tagja volt az MTA Szénhidrátkémiai Bizottságának és Antibiotikum Bizottságának, az MTA DAB Gyógyszer- és Vegyipari Munkabizottságának és a Magyar Biokémiai Egyesületnek.

2018-ban arany díszoklevelet adományozott neki a DE TTK 50 éven át kifejtett értékes, szakmai tevékenysége elismeréseként.

Szerteágazó oktatói és tudományos munkássága mellett aktív közéleti szereplést is vállalt. Elnöke volt a Magyarok Világszövetsége Hajdú-Bihar Megyei Szervezetének, alelnöke volt a Magyarországi Páneurópai Uniónak. És amíg funkcionált, elnöke volt a Debreceni Polgári Körnek.

Mélyen hívő emberként a Magyarországi Református Egyházban is tevékenykedett. Haláláig presbiter volt a Debrecen-Kossuth utcai Református Egyházközségben. Több éven keresztül missziói gondnoki teendőket is ellátott. Előadásorozatot tartott a tudomány és a vallás, illetve az evolúció és a teremtés kapcsolatáról egyházi és civil szervezetek hallgatósága körében.

Elnöke volt a Debreceni Református Egyházmegyei Presbiteri Szövetségnek, és több éven keresztül egyházmegyei világi tanácsosként is tevékenykedett.

DR. KISS LÁSZLÓNÉ

DR. KISZELY LUKÁCS (Endrőd, 1935. április 18. – Székesfehérvár, 2020. december 19.) tanító, tanár, tanulmányi felügyelő, igazgató, szakfelügyelő, szaktanácsadó, szakértő

Édesapja (Kiszely Lukács) kovácmester volt, édesanyja (Kiszely Neszte – csak névrokonok) háztartásbeli, aki a családot összetartotta, biztosította a kiegyensúlyozott család életét. Kiszely Lukács 1935. április 18-án született Endrődön, gyermekkori éveit és általános iskolai tanulmányait szülőfalujában töltötte. Négyen voltak testvérek. Ő volt a legidősebb, két öccse és húga volt. A gyermekek ideális harmóniában nevelkedtek.

Középiskolai tanulmányait Békéscsabán, a Rózsa Ferenc Gimnáziumban végezte, itt is érettségizett. Érettségi után képesítés nélküli tanítóként kezdett dolgozni, s egyben beiratkozott a szarvasi Állami Tanítóképzőbe. 1955-ben szerzett tanítói oklevelet. Tanítóként több általános iskolában tanított. Elsőként **Endrőd-Öregszőlősi** külterületi iskolában, majd **Gyomán az 1. Számú, utána a 2. Számú Általános Iskolában**, s ezután Fejér megyében, **Csóron** tanított.

1960-ban kötött házasságot. Felesége, Kubovics Irén a Fejér Megyei Művelődésügyi Osztályon főelőadó (műszaki szakoktató). Két gyermekük született: Csaba és Zoltán. Mindketten pedagógusok lettek.

1964-től a székesfehérvári járásban tanulmányi felügyelő, majd megyei tanulmányi felügyelőként dolgozott 1975-ig. Munkahelye az utóbbi időben a **Fejér Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályán** volt. Munkaköri feladata a gyógypedagógiai intézetek (iskolák), bentlakásos intézmények oktató-nevelő munkájának irányítása volt. Ebben az időszakban jöttek létre az általános iskolák mellett (közös igazgatású) a kisegítő (enyhe fokban fogyatékos) tanulókból álló osztályok. Működött a megyében több bentlakásos (fogyatékos) intézmény is. (Velence, Martonvásár) Az általános tanfelügyelet mellett működött a fogyatékos intézmények szakfelügyelete is. A szakfelügyelők közül kiemelkedő minőségi feladatot látott el Pápay Ágoston, Horváth Zoltán, Zelei Anna. Utóbbi a beszédjavítás (logopédia) területén ért el sikereket a logopédusok irányításában, továbbképzésük területén.

Mindeközben Kiszely Lukács levelező tagozaton a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán oligofrén-logopédia szakon szerzett oklevelet 1969-ben. Megyei tanulmányi felügyelői munkájának hatékony eredményeként emelkedett a kisegítő osztályokban és intézményekben a tanulmányi eredmény, s egyben tehermentesítették az általános iskolákat.

A korábbi években végzett következetes szakmai munkája eredményeként 1975-től a **Fejér Megyei Pedagógus Továbbképzési Intézet** igazgatója lett, melyet 1979-ig látott el. A pedagógus-továbbképzésben jelentkező újszerű képzések (audiovizuális eszközök bevezetése, használata az oktatás folyamatában) hatékony támogatója. E témáról írt az Audiovizuális Közlemények 1977/5. számában beszámoló elemzést, „*Az oktatástechnológia fejlődése Fejér megyében*” címmel tanulmányt. Irányításával e téren a megyei továbbképzéseken jelentős eredményt értek el az oktatástechnikai csoport két magas szinten képzett munkatársával. (Tiringer László csoportvezetővel és Németh Gábor oktatástechnikussal.)

A Továbbképzési Intézet sikeres irányítása után szívesen vállalta a megyei vezető szakfelügyelői beosztást a gyógypedagógiai nevelés területén. Az előző két beosztása után jól ismerte a gyógypedagógia területén jelentkező feladatokat. Itt már csak az eddig elért eredmények minőségi fejlesztésére kellett koncentrálnia. Ebben a munkájában

segítségére volt, hogy időközben – munkája mellett – beiratkozott a Szegedi József Attila Tudományegyetem Pedagógia Tanszékén indított pedagógiai (közoktatásvezetői) kiegészítő szakra. Ennek későbbi életében meg is lett a hozadéka. Az egyetemi szigorlat (1980) után részt vett a doktorandus-képzésen. Disszertációja: *„Az iskolavezetés tartalma, funkciói, feladatrendszere, struktúrája, működési rendje, módszerei és eszközei Fejér megyei tapasztalatok alapján.”* A disszertációt 1981-ben summa cum laude minősítéssel megvédte. Doktori disszertációja a nevelő-oktató munka mellett az intézményvezetők irányító munkáját is segítette. Vezetői munkája mellett szélesebb körű feladatokat is ellátott. Így: közoktatási szakértő, távoktatási tutor-szakértő, az országos szakértői névjegyzékben is szerepel.

Hivatali feladatai teljesen kitöltötték alkotó, folyamatosan tanuló életét. Mégis jutott ideje fiatal korától kezdődően hobbija kiteljesítésére, a numizmatikára. Szorgalmasan és folyamatosan egyre jobban hozzáértőként gyűjtötte a régmúlt idők érmeit. Így emlékezik erről két numizmata társa: *„Kiszely Lukács 1972-ben lépett be a Magyar Éremgyűjtők Fejér Megyei Alba Regia szervezete jogelődjébe. Ide már a gyermekkorban kialakult gyűjtői szenvedélye vonzotta, ahol a hasonló*

érdeklődési körű, elkötelezettségű tagok örömmel fogadták. A „tanár urat” felkészültsége, tekintélye miatt már 1975-ben megválasztották a helyi szervezet vezetőjévé. Gyűjtő tevékenységét is nagy mértékben meghatározta személyisége. Mindig igényes volt magával, munkájával, hobbijával és környezetével szemben. Ennek megfelelően gyűjteményének gyarapítása során sohasem a mennyiség érdekelte, hanem az esztétikum, a minőség, a ritkaság. Ismereteit szívesen megosztotta gyűjtőtársaival, különösen a fiatal, kezdő tagokkal. Itt is folyamatosan előbújt belőle a „pedagógus”. Mintegy negyedszázadon keresztül a számvizsgáló, majd ellenőrző bizottság tagjaként szolgálta az egyesületet. Ezen munkájáért 1992-ben a Széchenyi Ferenc jutalomérem bronz, majd 1995-ben az Ereky Alfonz jutalomérem ezüst fokozatával tüntették ki. Haláláig megbecsült tagja maradt az egyesületnek, emlékéét tisztelettel őrzi az egyesület minden tagja nevében: Igari Antal és Ulcz Miklós”

Tartalmas élete során megállás nélkül tanult és dolgozott. Megtanult ismereteit publikációiban tette közzé:

- * Az oktatástechnológia fejlődése Fejér megyében. Audiovizuális Közlemények 14. évf. 1977/5.
- * Ajánlás a nevelési–oktatási intézmények gyermekvédelmi feladatainak ellátásához. Fejér Megyei Ped. Int. 1999.
- * Közoktatási vezető szakirányú továbbképzés. A vezetői tréning reformja. 2001. Szfv.
Kitüntetései:
 - Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1975)
 - Kiváló Úttörővezető (1976)
 - Kiváló Dolgozó (1985)
 - Kiváló Dolgozó (1986)

Nyugdíjazása után sem csökkent tevékenysége. Folyamatosan részt vett Székesfehérvár város

oktatást érintő kérdéseinek gondozásában, szakértői, szaktanácsadó feladatai továbbra sem szűntek meg.

Egyetemi végzettsége után élete utolsó idejéig tanított a **Kodolányi János Főiskolán Székesfehérváron** és a **dunaújvárosi Műszaki Főiskolán**.

Tartalmas, munkával megtöltött élete 2020. december 19-én ért véget. Nagy úrt hagyott maga után. Hiányzik az oktatásból s barátai köréből. Családja, gyermekei, unokái kegyelettel őrzik emlékét.

Felesége,
DR. KISZELY LUKÁCSNÉ
és
DR. GULYÁS ANTAL
neveléstörténész

KOCSI GYULÁNÉ Izsvák Erzsébet (Nyíregyháza, 1938. július 15. – Debrecen, 2020. szeptember 24.) óvónő

*„Gyermek, nagyon kell szeretni Téged,
mert végtelen a gyöngeséged.”*
(Várnai Zseni)

Anyukám Nyíregyházán született Bartók Mária és Izsvák Mihály gyermekeként. Édesapja földműves volt, édesanyja a háztartást vezette. Egyszerű, de nagyon összetartó, népes családban nevelkedett, négy lánytestvérrel: Mariskával, Gizával, Ancival és Ágival a Tisza-parti Polgáron.

Általános iskolába – ahogy ő mondta –, az apácákhoz járt. Széles érdeklődési köre volt, gyerekként agronómus vagy óvónő szeretett volna lenni. Döntését a gyermekek szeretete befolyásolta. Középkorába Püspökladányba került az akkori óvónőképző intézetbe. Nehéz volt elválnia a családtól, eddig még soha nem volt távol tőlük. Kollégiumba került, ahonnan csak ritkán lehetett hazatérni. Itt az osztálytársaival egy új családra, olyan barátnőkre lelt, akikkel ötévente megtartották a soron következő osztálytalálkozókat, akikkel élete végéig tartotta a kapcsolatot.

A képzőből 1956-ban **Görbeházára** került, majd innen október 15-től **Pocsajba** helyezték át. Akkor ő úgy gondolta, hogy a világ végére. A román határ melletti településről soha nem hallott, azt hitte, hogy itt már románok élnek. A vasútállomáson kolléganője várta, aki segített neki albérletet keresni. **Bokor Gyula** iskolaigazgató nagy tisztelettel és szeretettel fogadta, bemutatta a szülőknek, feleskette, és rábízott 44 vegyes korosztályú gyermeket, 4 lócat, egy asztalt, egy vaskályhát, egy fél dajkát, majd jó munkát kívánt.

Erzsike óvó néni hamar beilleszkedett a falu közösségébe. Ebben nagy segítségére

volt a helyi színjátszó csoport, ahol először sűgő volt. A főszereplő lány megbetegedett, így átvette a szerepét. Itt ismerkedett meg férjével, apukámmal, Kocsi Gyulával is. A színjátszókör gyakran vendégszerepelt a környező falvakban, nagyon népszerű és tartalmas szórakozási lehetőséget biztosított a fiataloknak.

Ideérkezésekor az óvoda csak kezdetleges eszközökkel volt ellátva, a legfontosabb feladat a gyermekfelügyelet volt. Munkája során az óvodai megőrzést felváltotta a nevelési munka, a tudatos fejlesztés, amellyel a követelmények is egyre nőttek. A nevelőmunka a család, a testvéri szeretet mellett a felnőttek iránti tiszteletre irányult. A szülők segítségével, támogatásával teasteget szerveztek, ennek bevételeiből játékokat, szőnyegetek, felszereléseket vásároltak.

1958. október 1-től óvodavezetői megbízatást kapott. Ez, az akkori **I. Számú – ma Kikelet Óvodaként** ismert hely három csoporttal működött. Nagy távolságok voltak a településen belül, így 1971-ben megépült a Piac utcai II. Számú, – ma Mesevár Óvoda néven ismert intézmény. Az óvónőképzők beindították a levelező képzést, így sok fiatal érettségi után képesítés nélkül kezdte a pályáját. Anyukám sokuknak segítette a munkáját, elhelyezkedését. 28 fiatal lányból 17 meg is szerezte a diplomáját.

Az állam rengeteget áldozott az oktatás fejlesztésére, az intézmények korszerűsítésére. Az óvodai oktató-nevelő munkába igyekezett minden réteget bevonni, a cigánygyerekeket is. Ez a hetvenes években nagyon nehéz feladatnak bizonyult, de mára már természetes dolognak számít. 1977-ben a régi óvoda épületét teljesen felújították. 1979-ben az intézményeket önállósították és körzetekbe vonták a falvakat. Önállóan gazdálkodhattak, fejleszthettek. Ez év szeptember 1-től Kocsi Gyulánét bízták meg az önálló óvodák vezetésével. Hozzá tartozott Pocsaj, Esztár és Kismarja négy óvodája 13 csoporttal. Ezt a megbízatást 1980-ban szeretettel adta át első tanítványai egyikének.

Meggyőződése volt, hogy a sikeres munka mindig a kolléganők hozzáállásán, szakismeretén, munkaszereteten múlik. Az óvónői pálya nem szakma, nem csak egy kézben tartható diploma, hanem hivatás, elhivatottság, szeretet, – amiből mérhetetlenül sok kell – és a gyermekek iránti tolerancia, együttérzés.

Az óvónői munkát harmincnégy éven át – 1994. december 31-ig – hivatásaként szerette és így is végezte. Ebből harmincöt és fél évig volt a régi, I. számú, immár Kikelet óvoda vezetője. Kilenc éven át a körzeti óvodák munkaközösségének vezetésével is őt bízták meg. Hogy jó vezető legyen, részt vett egy kétéves tanfolyamon, amelyet a vezető óvónőknek szerveztek, és szakdolgozattal zárult.

Több intézményi felújítás, bővítés történt a pályafutása alatt. 83 közvetlen munkatárssal dolgozott együtt. Igyekezett a változó pedagógiai elvárásoknak eleget tenni, mindig képezte magát. Három generáció nőtt ki a keze alól. Külön öröm volt számára, és pedagógiai munkásságának legnagyobb elismerésének tartotta, hogy több tanítványából óvónő lett.

Jól tudott együttműködni a faluban lévő munkahelyekkel, a homokvállalattal, a Dózsa Termelőszövetkezettel. Tőlük sok segítséget kapott az óvoda udvari játékaiknak készítéséhez, a felújításokhoz, kerítésépítéshez, kertépítéshez, fásításhoz.

Munkájának elismerései:

1987-ben megkapta a Kiváló Munkáért kitüntetést és 1993-ban negyven éves munkájának elismeréseként a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét.

Nyugdíjasként átvehette az aranydiplomát.

Apukámmal, Kocsi Gyulával 1960. május 7-én házasodtak össze. Férje az ő biztatására,

támogatásával végezte el a debreceni tanítóképzőt, később pedig a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolát. Házasságukból két gyermek született: én, Erzsébet és a húgom, Andrea. Mi is pedagógusok lettünk. Mindig számíthattunk szüleink önzetlen segítségére. Én a tanítóképzőt végeztem el könyvtáros kiegészítéssel, majd megszereztem a történelem szakos diplomát, valamint néptáncoktató is lettem. A húgom, Andrea a Nemzetközi Pető Intézetben szerezte meg konduktori diplomáját. Néhány év múlva külföldön, Ausztráliában folytatta hivatását. Messze került a családtól, de minden alkalommal, amikor csak lehetett, hazajött, példaértékűen támogatta szüleinket, mellettük állt a nehéz időszakokban.

Az unokák megszületésével új korszak kezdődött anyukánk, szüleink életében. A lányaim folytatták a pedagógusi pályát: Lotti – aki szintén konduktor, valamint gyógypedagógus lett és Gini, aki a helyi iskolában tanító –, felnéztek nagyszüleikre. Andrea gyerekei: James, Stefan és Eszter a nyári látogatások alkalmával lubickolhattak a nagyszülők szeretetében. Anyukám és apukám boldogsága akkor vált teljessé, mikor megszületett első dédunokájuk: Ábel. Lucácskát már csak Dédike láthatta és ölelhette magához.

Anyukám életében a munkája mellett a család szolgálata foglalta el a legfontosabb helyet. A konyhaművészetével, a vendéglátásával mindig a megtartó szeretet és a család összefogásán munkálkodott. Fantasztikus családanya volt. Mindent példamutatóan, precízen, teljes odaadással végzett. Naponta azon volt egész erejével, hogy másokat támogasson, építsen, alkosson minden téren. Apukámmal egész életüket kitöltötte, hogy az embereknek segítsenek és örömet szerezzenek. Nagy elhivatottsággal és lelkiismeretesen szolgálták a faluközösséget is.

A nyugdíjas évek sem teltek el nyomtalanul. Anyukám részt vett a helyi „Nemcsak a húszéveseké a világ” nyugdíjas klub rendezvényén. Énekelt a Szivárvány Népdalkörben. Kedves időtöltésévé vált a vers- és mesemondás. 2002-ben indult el először a nyugdíjasok országos szavalóversenyén. Az évek során több mint száz fellépése volt országszerte. A megmérettetésekről sok-sok oklevél, ajándéktárgy árulkodik. Ötször kiváló, ötször első és többször különdíjas eredményeket ért el. Négyyszer vett részt nyugdíjas novellairó pályázatokon. 2001-ben a Pannon Nyugdíjas Szövetség irodalmi pályázatán „*A két madár kalitkája az emberi szív*” címmel írt novellája bekerült a győztes művek gyűjteményének kötetébe, melyet 2002-ben Győrben adtak ki. 2013-ban a Nyugdíjasok Országos Szövetsége irodalmi pályázatára az „*Emberék és angyalok*” címmel írt visszaemlékezése nyert különdíjat, és a szövetség által kiadott antológiába is beválogatták. Három alkalommal megkapta a „*A Régió Nyugdíjas Versmondója*” címet.

Apukám három falukönyvet írt: Pocsaj község története és első falukönyve 2001, Szülőföldünk, Pocsaj 2008, valamint Hazavárónk, Pocsaj 2010 – ezek tartalmát is visszaemlékezésekkel, történetekkel színesítette anyukám.

Kedvenc verseiből, meséiből készített egy CD-t: „*Szívhez szálló szó*”, valamint egy versgyűjteményt: „*Kedvenc Verseim*” címmel. Minden kulturális rendezvényen szívesen vett részt.

Sajnos, egészségi állapota annyira megromlott, hogy apukámmal 2017 januárjában a hajdúbagosi idősek otthonának lakói lettek. Természetesen itt sem engedték el a kezüket, ha lehetett, naponta látogattuk őket. Mindent megtettünk annak érdekében, hogy biztonságos, családi környezetben élhessenek. Az új közösségben is megtalálták a helyüket, be tudtak illeszkedni. Fontos tagjaivá váltak az irodalmi délutánoknak, az egyházi kis gyülekezetnek. Bizony, az öregség ellen nincs orvosság. Anyukám állapota tovább romlott, ágyinak esett. Hű, odaadó, szerető társát, apukámat 2018. október 3-án veszítette el. De anyukám nagy

harcos volt. Érezte és tapasztalta családunk ragaszkodó szeretetét. Két és fél évnyi hosszú, türelemmel viselt betegség után 2020. szeptember 24-én visszatért teremtőjéhez.

Egész élete a tanításról, a példamutatásról szólt. Azt mondta, hogy az életében egyetlen valódi luxus adatott meg: a boldog emberi kapcsolatok.

Szüleinktől mindnyájan a hivatás iránti szeretetet és mélységes kötelességtudatot örököltük, látva példájukat. Emlékükre a pocsaji köztemetőben egy lélekharangot állítottunk. Azért döntöttünk a harang mellett, mert mindenképpen olyan megoldást akartunk, amely méltó az életükhöz, elhivatottságukhoz, az itteni életükhöz, – hogy halálukkal is szolgálják a közösséget.

Így emlékszik vissza volt tanítványa és munkatársa *Szána Mária*:

„Nem könnyű emlékezni volt vezetőmre, Kocsi Gyuláné Erzsike óvó nénire. Ha visszagondolok a 47 évvel előtti időre, mint fiatal – de már nem kezdő – aktív, sokoldalú, nagyon barátságos és közvetlen vezető irányítása alatt kezdtem el hivatásomat gyakorolni. Szakmai tudása, tapasztalata, egész személyisége példa volt számunkra, kezdő pedagógusok számára.

Hogy milyen pedagógus is volt Ő? Minden újra nyitott, nagyon jó megfigyelő, barátságos, figyelmes, igényes és lelkiismeretes óvó néni és vezető volt. Mindig ösztönzött bennünket új dolgok, új módszerek kipróbálására.

Nagy türelemmel, odaadással és szeretettel nevelte, oktatta a gyerekeket. Nagy elhivatottságot érzett mind a gyerekekkel való foglalkozás terén, mind vezetői feladatainak ellátásában. Az óvodai módszerek változása közepette, munkája során mindig csak egy számított: a gyermek.

A gyermekek iránti szeretet és hivatástudat adott erőt a mindennapi munkája megújulásához. Mindig képes volt az új helyzetekhez igazodni, az elvárásoknak megfelelni, újabb feladatokat maga elé tűzni, és ezeket a legjobb tudása szerint teljesíteni. Nagy szeretettel vette körül a gyerekeket. Minden gyerekhez volt egy kedves szava, egy ölelés, egy mosoly feléjük.

Velünk, kollégákkal, a szülőkkel és a gyerekekkel is közvetlen kapcsolatot alakított ki. Bármilyen kéréssel, gonddal, problémával fordulhattunk hozzá. Kedves és türelmes volt mindenkihez.

Köszönöm, hogy ismerhettem, szerethettem, hogy együtt dolgozhattam vele. Köszönöm, hogy bevezetett ennek a gyönyörű hivatásnak a rejtelmeibe, a szépségeibe, hogy sokat tanulhattam tőle.”

*„Nem múlnak ők el, kik szívünkben élnek,
Hiába szállnak árnyak, álmok, évek.”
(Juhász Gyula)*

Vida Vincéné, Marika nyugdíjas óvónő visszaemlékezése:

„Ki a gyermeket szereti rossz ember nem lehet. Ilyen volt Erzsike is. Nagyon agilis és filigrán. Azonnal figyeltek rá a gyerekek. 1964-től 68-ig dolgoztam együtt vele. Ő vezette az óvodát. Ismertem azelőtt is. A kultúrházban színdarabokban játszott szerepeket, mint műkedvelő. Azt is tudtam, hogy szereti a verseket. Sokat szavalt, énekelt. Ilyenkor a gyerekek azonnal órá figyeltek, csendben hallgatták csillogó szemekkel. Nekem, mint kezdőnek sokat segített. Nem gátolt és nem telepedett rám. Tőle tanultam a szerepléseket a gyerekekkel: az óvodai évtárhoz, az ünnepekre való felkészülést. Olyannyira, hogy ezt a tanítást, ezt a nevelést, ezeket a módszereket folytattam, mikor elkerültem a másik óvodába.

Sokat olvasott. Ezután is sokszor váltottunk könyveket. Mindig mosolygós, vidám volt. Nagyon törődött a gyerekekkel. Sok foglalkozást vezetett a természetben is. Például a szülőskertbe szüretre vitte a gyerekeket. Mi is élveztük, felnőttek, akik körülötte voltunk.

A szülőkkal is szót értett, követték a szavait. Mindig fitt volt és elegáns, tette, amit tennie kellett. Nem hiszem, hogy egy gyereket is megbántott volna komolyan. Jószívű és adakozó volt. Kaptam tőle egy könyvet, amelybe a kedvenc verseit gyűjtötte össze. Sokszor előveszem és rá gondolva, jó szívvel olvasgatom.

»Példa nélkül semmit sem lehet helyesen tanítani vagy tanulni.« (Columella) Erzsike az volt: példa számunkra és a gyerekek számára is.»

Somogyi Béliáné, Manyika tanítványa és közvetlen munkatársa is volt:

„Boldog vagyok, hogy része lehetek a megemlékezésnek. Visszatekintve egy idézet jut eszembe: »Legszebb emlék a szeretet, melyet mások szívében hagyunk magunk után.« (Cicero)»

Kocsi Gyuláné, Erzsike óvó néni nagyon sok szeretetet hagyott sok „kisember” szívében, közöttük az én szívemben is. 1983-ban lettem közvetlen munkatársa, a pocsaji I. Számú, majd későbbi nevén a Kikelet Óvodában. Egy csoportban dolgoztunk, én mint képesítés nélküli óvónő. Mindenképpen úgy emlékszem vissza rá, mint akitől nagyon sokat lehetett tanulni. Tanulhattam tőle szakértelmet, emberséget, gyermekszeretetet. Önzetlen segítségével sikeresen elvégeztem a felsőfokú óvónőképzőt, megszereztem az óvónői szakképesítést. Pályafutásom az ő mentorálásával indult. Odaadóan, mindig a gyermekek érdekeit nézve segítette pedagógiai munkámat. Vértel pedagógus és vértel vezető is volt egyben. Nemcsak a gyerekeket nevelte, hanem a beosztottait is. Ha a dolgozók közül valaki rosszat tett, természetesen számonkérte, néha szigorúan, néha humorral fűszerezve utasított rendre. Mindenre nyitott volt. Legfőbb jellemzői közé tartozott a gyors, határozott problémafelismerés és megoldás. Ösztönző, biztató támogatásával kollektívája sikert sikerre halmozott. Többek között én is elmondhatom, hogy nélküle kevesebb lennék. Tizenkét évet dolgozhattam a vezetése alatt. Tanultam tőle szakmát, pontosságot, precizitást és mindent, ami a munkámhoz szükséges. Nagyon sok élményben volt részünk a közös séták, kirándulások (szánkózás a szigeten, séta az őszi erdőben...) alkalmával. Erzsike néni annak örült, ha minél több közvetlen tapasztalatban részesíti az óvodásait. Szaktudását, elismerték a gyermekvédelemben dolgozó kollégák is. Egy-egy bizonytalanabb ügyben gyakran kérték a véleményét, és ő szívesen segített. Szerették, tisztelték a szülők. Amíg az intézményt irányította, képes volt mindig megújulni, alkalmazkodni a változásokhoz. Munkája során bőven akadtak gondok, feladatok, de ezeket gyermekszeretetével, becsületes, kitartó hozzáállásával, jó szakmai érzéssel sikeresen megoldotta. A felsőbb vezetés ezért több alkalommal erkölcsi elismerésben részesítette, kiváló pedagógusként dolgozhatott. Erzsike néni az óvónői pályafutásom elindítója volt, én az ő nyugdíjba vonulását közvetlenül átéltem ballagó csoportjának kísérőjeként, mivel közösen vezetett csoportunkkal búcsúzott el 1994-ben az óvodától és a pályától. Búcsúcsokrán a mottó egy Hemingway idézet állt: »Elmúlt, mint száz más pillanat, / És tudjuk, hogy mégis múlhatatlan, / Mert szívek őrzik, nem szavak.«»

Katona Imréné, nyugdíjas pedagógus:

„Drága Erzsike! Nagy szeretettel gondolok rá, amíg csak élek. Remélem, majd odaát is találkozunk. Amikor Kárpátaljáról Pocsajba jöttem, ő vett a védőszárnyai alá, hiszen ő is messziről jött ide. Sok mindent köszönhetek neki. Sok-sok szeretetet, a munkámat. Segített az itteni dolgok megértésében, jó tanácsokkal látott el. Őszinte, tisztalelkű ember volt. Családomat is mindig nagy szeretettel fogadta az otthonába. Örök hálával gondolok rá.

Tested nyugodjon a Földben, lelked ragyogjon a Mennyben!”

Tóthné Kiss Piroska, a nyugdíjas klub vezetője:

„Kocsi Gyuláné Erzsike néni 1996-ban Ragályi Imréné Anci nénivel verbuválta össze a nyugdíjasklubot. A neve: Nem csak a húszéveseké a világ. Erzsike néni lett a kultúrfelelős. Ezt a munkát szívvél-lélekkel végezte. Nagyon szerették a klub tagjai, ahogy végezte a feladatát. Ő állította össze a soron következő műsorokat. Mindenki örömmel vett részt a rendezvényeken, szívesen tanulta meg a szerepeket. Voltak táncaink, szavalatok, énekkari fellépések, színi előadások, betlehemezés, karácsonyi műsor stb.

Erzsike néni míg bírt, eljárt a klubba, ahová mindig elegánsan öltözött fel, a frizurájára különösen gondot viselt. Megjelenése tekintélyt parancsolt. A klub foglalkozásain mindig elmondott egy-egy verset vagy mesét, felolvasott egy-egy novellát. Nagyon szerettük hallgatni. Több díjat is nyert a klubunknak az országos, a megyei és a területi versenyeken. Büszkék voltunk rá, emléke, munkássága megmarad a klub tagjaiban. Szerettük őt és mindig tiszteletben tartottuk a döntéseit egy-egy műsor összeállításánál. Helyét a mai napig sem tudja betölteni senki sem. Emlékét szívünkben megőrizzük.”

*Lánya,
KOCSI ERZSÉBET
Pocsaj*

KONRÁDNÉ KUN ERIKA (Ózd, 1970. február 22. – Nyíregyháza, 2022. szeptember 6.) zongoratanár, kamaraművész

Ózdon született, amikor ötéves lett, a család Nyíregyházára költözött. Ebben a városban végezte el általános iskolai tanulmányait. Az első évfolyam befejezése után az énektanára javaslatára írták be a szülei a Nyíregyházi Állami Zeneiskolába, ahol az első tanévben szolfézs előképző osztályt végzett, majd rá egy évre kezdte el a zongora hangszerral való ismerkedést, tanulást. Annyira ügyes tanuló volt, hogy tanára a következő évben indította az országos zeneiskolai zongoraverseny válogatóján, ahonnan sikeresen továbbjutott az országos fordulóra. Kitartó szorgalma tanárát meggyőzte, így a következő országos

megmérettetésen is indította, amelynek döntőjében Erika különdíjat kapott egy Debussy-mű előadásáért. Elmondása szerint ekkor döntött úgy végérvényesen, hogy tanulmányait zenei pályán akarja folytatni. Sokat köszönhetett zeneiskolai tanárának, Fesztőry Ágnesnek, akitől mind technikailag, mind zeneileg magas szintű képzést kapott, s akinek segítségére bármikor számíthatott.

Mindössze 14 éves volt, amikor édesanyját elveszítette. Ez a fájdalom, az édes szülő hiánya nagy törést okozott a lelkében. Ezért is volt jó számára a hangszeren való játék, hiszen segített neki kifejezni a legbensőbb érzéseit.

Debrecenben folytatta tanulmányait, így a középiskolás és főiskolai évei ebben a városban teltek. A Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskolában dr. Siposné Szendery Ágnes tanítványa lett, majd a Zeneművészeti Főiskolán Pless Attila növendéke. A debreceni tanulóévek alatt ismerkedett meg a kamarazene, az együttmuzsikálás lehetőségeivel, szépségével. Kiváló zenész szakemberek adták át számára a tudást, akiktől élmény volt tanulnia. 1993-ban végzett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Debreceni Konzervatóriumában, ahol zongoratanár és kamaraművész diplomát kapott.

Ugyanebben az évben pályázta meg élete első munkahelyét, így 1993. szeptember 1-től visszakerült a már jól ismert környezetbe, a **Nyíregyházi Állami Zeneiskolába** immáron zongoratanárként és korrepetitorként. Mindkét munka fontos volt számára élete végéig. Friss diplomásként kísérte a Vasvári Pál Gimnázium énekkarát, és a nyíregyházi **Zeneművészeti Szakközépiskolában** a hegedű, valamint a mély rezes tanszak korrepetitoraként alap- és középfokon is bővíteni tudta repertoárját, szinten tarthatta technikai tudását.

1994. szeptember 3-án kötött házasságot Konrád Attilával. Két gyönyörű gyermekük született, 1999-ben Kíra, 2002-ben pedig Attila. Gyermekai több éven át a zeneiskola növendékei voltak. Attila kitűnő gitáros, Kíra kiemelten tehetséges zongorista és fuvulista tanuló volt, ennek ellenére egyikük sem a zenei pályát választotta. Kíra többször lépett föl együtt édesanyjával hangversenyen és versenyeken is, hiszen anyukája a hegedű és fuvola tanszak tanulóit kísérte zongorán. Erika számos alkalommal volt pódiumszereplő, ugyanis a korrepetitori munka mellett a tanári koncertek lelkes közreműködője is volt.

Szélesítette metodikai tudását, továbbképzésekbe kapcsolódott be, elsősorban zongora módszertani képzésekbe, de érdekelte a tehetséggondozás, tehetségfejlesztés témakör is, és előszeretettel bővítette informatikai ismereteit.

Tehetséges tanítványait versenyekre vitte. A budapesti Országos Ferenczy György Zongoraversenyen 2009-ben és 2011-ben III. díjjal tért haza egy növendéke. A nyíregyházi Országos Zeneiskolai Zongoraversenyen 2010-ben az értékelő bizottság ugyanezen tanulóját különdíjban részesítette. A 2009-es Ferenczy megmérettetésen egy másik ügyes diákjának a produkciója különdíjat érdemelt. Tanítványai megyei versenyeken is eredményesen szerepeltek, ezen kívül a Kodály Zoltán Általános Iskola hangszeres gálahangversenyein több alkalommal értek el helyezést. Mint korrepetitor több megyei, országos, valamint nemzetközi versenyen vett részt sikerrel kollégáinak növendékeit kísérve. Járt Máramaroszigeten és Dunaszerdahelyen intézménye képviselőjeként.

2019-ben minősítették, 2020. január 1-től lépett Pedagógus II. fokozatba. A Kodolányi János Egyetem Közoktatási vezető és pedagógus-szakvizsga szakirányú továbbképzési szakán tanulmányi kötelezettségének eleget tett, oklevelét 2022. január 21-én vette át. Ezzel alapot biztosított magának, hogy mesterpedagógussá válhasson.

A pedagóguspályát az anyasághoz hasonlította. Azt vallotta, hogy folyamatos tapasztalás, figyelem, együttérzés, megértés, gondoskodás, együttgondolkodás, szeretetteljes odafigyelés

és nevelés szükséges hozzá, mindezeknek pozitív irányba kell mutatniuk. A tanításban mindig egyénre szabottan, a gyermekek számára a legmegfelelőbb módszert megtalálva igyekezett a tudását átadni.

Komolyan vette a hivatását. A tanítás, a tanítványai és a gyermekei, illetve családja töltötte ki életét.

Intézményében lelkes résztvevője volt az eseményeknek, szívesen bekapcsolódott szervezési feladatokba, vállalásait kiemelkedő lelkiismeretességgel látta el.

Valamennyi növendékével, volt tanulóival is nagyon jó kapcsolatot ápolt, akik a tanórákon kívül is szívesen keresték társaságát, és nemcsak a zene, hanem más területeket érintve is kíváncsiak voltak

Konrádné Kun Erika és Subertné Palkó Mariann

a véleményére. Erika célja mindig és mindenekelőtt az volt, hogy tanítványai zeneszerető, hangversenylátogató felnőttekké váljanak. Hitte, hogy a zene által mint zenepedagógus a gyerekek teljes személyiségét formálni tudja. Szívesen játszott Debussy és Mozart darabjait. Főleg azok a művek álltak hozzá közel, amelyekben a hangszínekkel lehet foglalkozni. Ezek az impresszionista zenében vannak jelen, de a romantikus hangulatú előadási darabokat is szerette. Művészeti tevékenységével tanítványainak példát mutatott, gyakorlásra ösztönözte őket.

Napi feladatainak és szeretett munkájának elvégzésében súlyos betegsége akadályozta meg. Kőkemény akarattal, családja és barátai segítségével, különböző kezelésekkal sikerült megerősödni. A **Vikár Sándor Zeneiskola** nevelőtestülete, vezetősége és tanulói nagy öröme a 2021/2022-es tanévben visszatért dolgozni. Megadatott neki, hogy végig tudja vinni az egész tanévet. Családja és barátnője körében hunyt el. 2022. szeptember 16-án Nyíregyházán helyezték örök nyugalomra.

Fesztóry Ágnes zongoratanárnő így emlékszik volt tanítványára: „*Halk szavú, csendes, aranyos, szorgalmas, tünemény kislány volt.*”

Laskay Edit gyermekkori barátnő, pályatárs emlékezése: „*Erikát gyerekkorom óta ismertem, hiszen a zeneiskolában ugyanahhoz a zongoratanárhoz jártunk. Végtelenül kedves személyisége és jósága mindenkint elvarázsolt. A zenei tanulmányait egészen a diplomáig követhettem. Mindvégig a kitaró szorgalom, alázat és a tanulás iránti vágy jellemezte. Határtalan jóindulattal és segítőkészen állt mindenki rendelkezésére. Egyszerűen jó volt a közelében lenni. Nyugalmat és harmóniát sugárzott a személyisége. Most ambivalens érzések kavarnak bennem. Felfoghatatlan a hiánya, viszont ha rá gondolkodom, számomra még mindig jelen van. Mosolyog a lelkem, mert kizárólag pozitív élmények és emlékek élnek bennem Erikáról.*”

Dénesi Csaba iskolatárs és kamarazene partner a következő gondolatokat fogalmazta meg Erikáról:

„*Majd 40 éves ismeretségünk alatt sohasem fordult elő köztünk, hogy részéről bármi negatív, frusztráló vagy türelmetlenséget, rossz szót vagy flegmaságot, vagy bármi*

hasonló hangulatot kaptam volna. Egy milligramm bántó mozdulata sem volt felém. Ez akkor is így volt, mikor együtt zenéltünk, és akkor is, mikor a világ dolgairól beszélgettünk. Ha felhívta valamire a figyelmem vagy újragondolásra kért, azt a legnagyobb szeretettel átítatva közölte. Nekem áldás volt az ő lélektana.”

Barátnője, kolléganője, Subertné Palkó Mariann emléksorai: „Nem tudok múlt időben írni róla, nem is akarok. Itt van velem az iskolában, indulok hozzá, amikor megérkezem, keresem az autóját a parkolóban. Amikor választom a darabokat a hangversenyünkre, bennem él, ahogy kísérni fog. Mondom a növendékeimnek, »megyünk Erika nénihez próbálni«. Ilyen alkalmakkor csak néznek rám, és nem szólnak semmit. Egyik kedvenc műve Karai József Dal anyámnak című szerzeménye, ami a májusban megrendezésre kerülő hangversenym záró számaként fog felcsendülni. Az a kis görbe ujj! Amikor kérdezem tőle, hogy »melyik ütemtől?«, már tudja, hogy mire megy ki a játék: közösen nevetünk a mutatóujján, aminek az utolsó ujjpercén van egy görbület. Azt gondolom, mi lassan kerültünk ilyen mély barátságba. Egyszerre vártunk kisbabát: ő a második gyermeküket, én az elsőt. Abban az időben néha véletlenül összefutottunk, de csak mint kollégák ismertük egymást. Kapcsolatunkat a munkánk fűzte egyre szorosabbra, mivel egy idő után ő lett a »színpadi« segítségem, a fuviolistáim zongorakísérője.

Látom, ahogy itt ül a termemben a tükör előtt, ölébe teszi a táskáját félig a válláról lecsúsztatva, és érdeklődve figyeli, amit mondok. Mindig figyel arra, amit mondok vagy kérek, vagy amiben a segítségét kérem. Érzem, hogy fontos vagyok neki és ő is fontos nekem. Azzal a végtelen nyugalommal és megértéssel fordul hozzám is, mint a növendékeimhez és a saját növendékeihez.

Alkalmazkodik, segít, terel. A háttérben van, stabil támaszt biztosít. Nem panaszkodik és ritkán kér. Inkább mindig az a fontos, hogy másnak hogy lenne jó, mert neki bárhogy jó. És ez tényleg így van. Olyan fegyelmezett és példamutató személyiség, akitől sokat tanultam és tanulok a mai napig.”

Az alábbi nekrológ Szabó Tünde Júlia intézményvezető-helyettes visszaemlékezése a Vikár Sándor Zeneiskola-Alapfokú Művészeti Iskola nevelőtestülete és alkalmazotti közössége nevében. Az írás az intézmény közösségi online felületein jelent meg, majd a helyi sajtóban is. „Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy méltósággal viselt, súlyos betegség után elhunyt szeretett kolléganőnk, Konrádné Kun Erika.

Erika a Nyíregyházi Zeneiskola egykori tanulója volt, majd debreceni diák lett, ott végezte el a zeneművészeti szakközépiskolát és a főiskolát. Kiemelkedően szorgalmas tanuló volt, emellett szerény, amely kivételes tulajdonsága egész életén át végigkísérte. Szívesen kamarazenélt, tanáraival és osztálytársaival, főiskolás diáktársaival harmonikus légkört alakított ki.

Tanulmányai után 1993-ban az alma máterében helyezkedett el, ahol soha el nem fogyó lendülettel, kitartással és odaadással dolgozott. Tanítványait versenyekre készítette fel, több évtizeden keresztül precíz, példamutató korrepetitori tevékenységet végzett, a kísért tanszakok tanulóival és tanáraival szeretetteljes szakmai kapcsolatban volt. Tapasztalatait és tudását megosztotta a kollégáival, okos, megfontolt tanácsaival hozzájárult szakmai fejlődésükhöz.

Részt vett Nyíregyháza kulturális életében. Szívügye volt az országos zongoraverseny, amelynek szervezésébe, előkészítésébe kérés nélkül bekapcsolódott, ötletelt, ellenőrző munkát végzett. Adminisztratív precizitása példaértékű volt.

Velünk volt, mellettünk volt, a gyerekekért élt. Mindenkihez volt egy mosolya, kedves mondata. Nem hivalkodott, nem kérkedett. Amit ígért, mindig betartotta. Számíthattunk rá. Elkötelezettsége mindannyiunk számára erőt és hitet adott. Folyamatosan képezte magát, céljai voltak. Hihetetlen akaraterejével és hittel végezte el feladatait. Kiemelten fontos volt számára a család, a minőségi szabadidő, de mindezt úgy alakította, hogy a munkájában ne legyen elmaradása. Betegsége megacélozta, bízott, akart, mindent megtett a gyógyulásért. A nehéz időszakban is vele maradt óriási akaratereje.

Hatalmas úrt hagy maga után a Vikár Sándor Zeneiskolában, kollégái, munkatársai, tanítványai lelkében. Mérhetetlen fájdalommal és mélységes gyásszal gondolunk rá, de kedves lénye, hangja, odaadása, szeretete örökkön elkísér mindannyiunkat, velünk marad. Reméljük, hogy szeretett hangszere, a zongora most is mellette van. Pihenj, drága Erika!”

SZABÓ TÜNDE JÚLIA
Nyíregyháza

KORCSMÁROS SÁNDOR (Nyírábrány, 1937. június 22. – Nádudvar, 2022. augusztus 2.) tanító, tanár, iskolaigazgató, polgármester

Korcsmáros Sándor azok közé az emberek közé tartozott, akiknek neve szorosan összekapcsolódott Nádudvarral. Sőt, mint az eposzi hősöknek, állandó jelzőt is adtak neki: a biciklis polgármester. De vajon ez volt-e a legtalálóbb? Milyen jelzőnek örült volna még?

Édesapja, Korcsmáros János gazdálkodott, édesanyja, Rác Veronika nevelte a gyerekeket, ellátta a háztartást. Hatan voltak testvérek, boldog családi légkörben nőtt fel, a családi házból hozta magával a munka szeretetét, a tisztesség, a becsület fontosságát.

Az általános iskolai tanulmányait Fülöpön végezte, majd – az akkori iskolarendszernek megfelelően – a Hajdúböszörményi Állami Tanítóképzőben folytatta. A kötelező gyakorlóévre került 1957-ben Nádudvarra. Debrecenben a Tanítóképzőben tett képesítői államvizsgát, 1958. augusztus elsejétől kezdett tanítani **Nádudvaron, az 1. Számú Általános Iskolában**. Akkor Nádudvarhoz nagy tanyarendszer tartozott, s működött egy összevont iskola Kösélyszenen. Itt kezdett fiatal pedagógusként, és évekig tanított a tanyasi iskolában, miközben ő kijárta az élet iskoláját, s megismerte a nádudvari emberek gondolkodását.

1962-ben kötött házasságot Gál Anna óvónővel, aki több éven keresztül óvodavezetőként

dolgozott. Pannika volt a biztos családi háttér, aki mindenben támogatta párját. Sándor fiuk érkezése tette teljessé a családi boldogságot. Három unokájuk született, Evelin, Liliom és Jázmin.

Munka mellett tanári diplomát szerzett Egerben, a Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán.

1969-ben nevezték ki a **II. Számú Általános Iskola** igazgatójává. Szakmailag jól képzett, igen jó pedagógusközösséget kellett irányítania. Úgy gondolta, a vezető beosztás új szakmai kihívás, ezért elvégezte a pedagógia szakot a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, Debrecenben. 1977-ben összevonták a két általános iskolát, melynek 1985-ig igazgatója volt.

Időközben egyre több feladatot vállalt a település közösségi életében is, 1970-től az akkori tanács társadalmi elnökhelyettese, 1985-től **tanácselnök** lett. 1990-ben megválasztották **polgármesternek**. Négy ciklusban szavaztak neki bizalmat a helyi választópolgárok. Szaktekintély volt a megyében, sőt azon kívül is, a Hajdú-Bihar megyei közgyűlés tagja volt, a Megyei Művelődési, Közoktatási Ifjúsági és Sportbizottság elnöke, a Megyei Közoktatási Alapítvány kuratóriumának társelnöke, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége Oktatási Bizottságának elnöke, a Magyar Olimpiai Bizottság tagja. Rálátása volt a megyei oktatásra, büszke volt rá, hogy Nádudvar ebben is és a sportban is előkelő helyen szerepel.

Két választási ciklusban (2010-ben és 2014-ben) önkormányzati képviselőként segítette tapasztalataival a közösséget, 2019-ben végleg visszavonult a közéletből.

Szeretettel vette körbe családjá, unokái vidámsággal töltötték meg a családi házat, s ő büszke volt tehetségükre, eredményeikre. Visszavonulása után egészsége megromlott. Türelemmel viselte betegségét, hálás volt minden gondoskodásért. Ameddig lehetett, fia és felesége otthonában ápolták, ő is küzdött, de állapota egyre romlott. 85 éves korában örökre megpihent.

Mérföldkövek ezek, egy életút mérföldkövei. De mi történt, hogyan és miért az úton? A visszaemlékezések teszik társassá, színessé, teljessé ezt az utat.

Dékán Jenőné, volt kollégája: „Legelső emlékem 1957 augusztusa. Akkor kellett jelentkeznünk a férjemmel együtt Nádudvaron, hogy megkezdjük az 1957/58-as tanévet. Együtt utaztunk az akkor még működő vicinálison két nagyon fiatal, jókedvű pedagógussal. Az egyik Korcsmáros Sándor, a másik jó barátja, Rácz Sándor volt. Vele idéztük fel a közös emlékeinket. Együtt tettük le az esküt, amihez aktív életünk végéig ragaszkodtunk és betartottuk. Sanyi nehéz feladatot kapott, mert Kösélyszege, összevont tanyasi iskolába került. Kis létszámú 1-8. osztályos tanulókat tanított, ahol esetenként ő volt a fűtő, takarító és karbantartó is. Minden nap Nádudvarról a 10 kilométerre lévő iskolában, hóban, fagyban, nem éppen szuper motorjával érkezve kezdte a munkát. Sokat gyalogolt is, de soha nem hiányzott, mert tudta, hogy tanítványai várják. Szerette a tanyán élő emberek életfelfogását, őszinteségét, békeségét. A nehéz körülményekre soha nem panaszkodott. A tanyasi iskola felszámolása után együtt tanítottunk, ő matematikát és testnevelést. Tanítványaival jó eredményeket értek el, nagyon sok szabadidőt fordított arra, hogy a versenyekre kellően felkészítse tanítványait. Ezt bizonyítják az elért kimagasló eredmények is. Tanítványai szerették, tisztelték, évtizedek múlva is szeretettel beszéltek róla. Mint igazgató emberséges, megértő, a testületért sokat harcoló főnök volt. Személyében igazságos, lelkiismeretes, emberszerető, igazi pedagógust ismertem meg.”

A Vona család a kösélyszegei tanyán lakott, *Rásó Mihályné Vona Erzsike* jól emlékszik az iskolaépületre: „Két tanterem volt benne, a kisterem meg a nagyterem. A nagyterembe jártak az alsósok, mert ők sokan voltak, a kisterembe a felsősök, mert a nagyok közül sok gyereket már befogtak a szülők munkára. A létszám változott, volt, amikor

104-en voltunk összesen. Mikor Korcsmáros Sándor megjelent első nap, nagyanyám felkiáltott: Ezt, fiam, megverik a tanyán! Dehogy verték! Olyan tekintélye lett gyerek és felnőtt előtt, hogy mindenki tisztelettel köszöntötte a tanító urat. Én nem tudom, hogy csinálta, de az soha el nem késett, soha nem kiabált, mindig mindent tudott. Biztos nagyon sokat készülhetett előtte. Lassan megszűnt a tanyavilág, s vele az iskola.”

Korcsmáros Sándor tanártársakkal

Juhász Karácsonné Molnár Etelka: „Ötödikes koromban

ismerkedtem meg egy nagyszerű emberrel, akit Korcsmáros Sándornak hívtak. Ő volt a testnevelő tanárom, majd az edzőm is, neki köszönhetem a kézilabdához fűződő szeretetemet. Az ő irányítása alatt lett a csapatunk 1966-ban Csillebércen az Országos Úttörő Olimpián ezüstérmes. Jutalmul egy háromhetes utat kaptunk a Szovjetunióba (Moszkva, Leningrád, Kijev). Természetesen ő is jött velünk, maradandó élményeket gyűjtöttünk. Nagyon értett a gyerekek nyelvén, mi pedig boldogok voltunk, hogy mindig jó eredményeket értünk el. Pedig nagyon kezdetleges körülmények voltak, tornaterem sehol, salakos pálya, a kaput két téglá helyettesítette, de mi lelkesen edzettünk és játszottunk. Nagyon jó érzéke volt a tehetséges sportolók meglátásához, sok kiváló sportoló került ki a keze alól. Figyelemmel kísérte tanítványai életútját, tudta, hogy az Irinyi János Szakközép és Szakmunkásképzőben folytattam tanulmányaimat, és ott kézilabdázok, büszke volt rá, hogy utánpótlás válogatott lettem, majd élsportoló a DVSC színeiben. Örökké hálás vagyok Tanár úrnak, mert ő indított el a sportolói utamon. Sok nagyszerű edzőm volt, de mindig elmondom, hogy ő volt az első! Hálával és köszönettel emlékszem rá.”

Kovács Lajos, elnök-vezérigazgató: „Ismeretségünk alsós koromban kezdődött, amikor a bátyáim elvittek kézilabdaedzésre, és a tanár úr engem is beállított. Felsőben jártam hozzá atlétikára, tornára, kézilabdára, hatodikban pedig osztályfőnököm lett. Nála tanultam meg a kézilabdázás alapjait, folyamatosan versenyeztünk járási és megyei szinten. Több társammal együtt hamar igazolt játékosná váltam, már általános iskolás éveim alatt a felnőtt bajnokságba is bevont bennünket. Végtelen türelme maradt meg bennem, sosem hallottam kiabálni, veszekedni, durván fegyelmezni. Türelmesen magyarázott, mindent megmutatott, biztatott, igazi csapatná formált bennünket.

Emberi, jó kapcsolatunk később sem szűnt meg, akkor sem, amikor ő a város polgármestere lett. Az élet úgy hozta, hogy én is vezető lettem, és nagyon sok reggel már hat órákor együtt kávéztunk, megvittattuk a város és a cég gondjait, az együttműködés lehetőségeit. Az egymás iránti tiszteletünk, a sok szép közös emlékünk, életünk végéig megmaradt.”

Pálfi Lajos ny. igazgató: „1969-ben egészségügyi okok miatt lemondtam az iskolai igazgatóságáról, s az utódom Korcsmáros Sándor lett. Tiszta lelkiismerettel tettem róla ajánlást, mert láttam benne az elhivatottságot, az elkötelezettséget. Talpraesett, csupa szív és lélek ember volt, s mindehhez egészséges ambíció is társult. Volt vezetői vénája, de tudott tanácsot kérni, számtalanszor megkérdezte a véleményem, elmondta, mit terveznek, együtt végiggondoltuk a témát. Tisztelte, becsülte a pedagógus elődöket, azt vallotta, a jó

hagyományra építkezünk, mindenkitől lehet valamit tanulni. Időt szentelt az embereknek. Társadalmilag is elkötelezett volt, látta az iskola feladatát a szociális kérdések megoldásában.”

Kerti József kolléga: „Mind a ketten testnevelő tanárok voltunk, a sport szeretete és a nagy szerelem, a kézilabda mindig összekötött bennünket. Én ismertem és elismertem az ő korábbi eredményeit, ő pedig mindig támogatót. Amikor külön iskolában tanítottam, kezdeményezője volt annak, hogy a gyerekek azonos körülmények között sportoljanak. A két iskola összevonása után igazgatóm is lett, sokat köszönhet a kézilabdacsaptnak neki. Örök emlék marad a gyerekeknek, amikor egy csere edzőtáborozás révén a fiú és leány kézilabdacsapat Nagyváradon készülhetett fel a versenyekre. Őszintén örült, ha az »iskolája« eredményt ért el, s nem volt ez másként, amikor polgármester lett, akkor sem.”

Kalmár Erzsébet, címzetes főjegyző: „A közigazgatásban eltöltött pályafutásom alatt jegyzőként a közvetlen munkatársa voltam. Magas színvonalú vezetői és szakmai felkészültséggel, kiváló kapcsolatteremtő készséggel rendelkezett. Ezt minden szinten jól kamatoztatta. Biciklis polgármesternek hívták, mert kerékpárral járt a településen belül. Ez tudatos volt, útközben is tájékozódott, az itt élők gondjairól, a település arculatáról. A környék településeinek vezetőivel is kiválóan együttműködött, testvérvárosi kapcsolatot épített ki a lengyel Urzedov és a romániai Salárd településekkel. Nádudvar vezetőjeként nagyon sok közmértőságot fogadott, köztük külföldi vendégeket, mint Mihail Gorbacsov, Helmut Kohl.

Együttműködő kapcsolatot tartott a helyi gazdasági szervezetek vezetőivel. Szabó Istvánnal, a helyi tsz akkori vezetőjével együtt fáradoztak azon, hogy 1989-ben városi rangot kapjon a település. Erre nagyon büszke volt. De lelkesedett az új utakért, a fürdőért, az intézmények megújulásáért, mindenért, ami az itt élő emberek életét megkönnyítette. Elvülhetetlen érdemei vannak az infrastruktúra és az intézményhálózat fejlesztésében.

Ügyfélcentrikus közigazgatást teremtett, elvárása volt, hogy minden ember megkapja a megfelelő felvilágosítást és segítséget. Szívügyének tekintette a közösségért, az emberekért való munkát. Maximális elismerést és megbecsülést vívott ki, a település egyik legelismertebb vezetője volt. Kimagaslóan humánus személyisége példaértékű volt valamennyi munkatársa számára, büszkék vagyunk rá, hogy együtt dolgozhattunk.”

Boros Lajosné, ny. intézményvezető: „Sokoldalú szakmai kapcsolatban álltam vele, voltam pedagógusa, munkatársa és képviselőtársa is. Mindegyikre büszke vagyok, mert felnézhettem rá, tisztelhettem, jóleső érzéssel fogadhattam meg tanácsait. Amikor én a pályafutásom kezdtem, ő már elismert igazgató volt, szaktekintélyét elismerve 1977-ben rábízták Nádudvaron az I. és II. Számú Általános Iskola összevonását. Így 48 osztályközösség, több mint 1200 tanuló szakmai tevékenységét koordinálta. Elkötelezett embernek ismertem meg. Sikereinek egyik titka az a képessége volt, hogy motiválni tudta a pedagógusokat. Irányítása alatt az iskola szakmai és sportélete felvirágzott. Nagy elszántsággal, hatalmas energiával dolgozott. Fegyelemmel, hivatástudattal és tőle megszokott emberséggel vezette az iskolát. Soha senkinek nem mondott nemet, de a dolgokat mégis úgy tudta irányítani, hogy az végül mindenki megalégedésére szolgált. Az iskolát saját gyermekének tekintette, ezért nagy gondja volt igazgatóként és polgármesterként is az iskola hírnevének állandó öregbítésére. Ehhez pedig igyekezett a feltételeket is megteremteni – főleg már polgármesterként – pályázati lehetőségek maximális kihasználásával. Sohasem felejtette el pedagógus mivoltát, mindig szívügyének tekintette a település közoktatását, a felnövekedés nevelését.”

Kálmán Antalné ny. megyei vezető szakfőtanácsos: „Nádudvaron és a megyei önkormányzat oktatásirányításában is dolgoztunk együtt. Sándor közgyűlési tagként, a

Művelődési Bizottság elnökeként jól hasznosította szakmai hozzáértését, megfelelő rálátása volt az oktatási, közművelődési intézmények munkájára. Korrekt javaslatokkal, szakmai érvekkel segítette a közgyűlés döntéseinek előkészítését. Tárgyalási készsége, diplomáciai érzéke, higgadt, kulturált magatartása jól érvényesült a közgyűlési tagokkal való egyeztetések során. Jó volt vele dolgozni! Emlékét megőrizzük.”

A Pedagógusok arcképcsarnokába készült az írás, de szólt a polgármesterről is, aki a szíve mélyén tanár maradt mindhalálig. Visszajárt az iskolába. Ha a folyosón megjelent, mindig kifogástalan öltönyben, nyakkendőben, szemében huncut mosollyal, úgy beszélgetett a gyerekekkel, mintha tegnap lépett volna ki az iskola kapuján.

Elismerései:

- Nádudvar város díszpolgára
- Urzedov lengyel testvérváros díszpolgára
- Magyar Testnevelés és Sport Érdemes dolgozója
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója
- Kiváló Pedagógus
- Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztje

Dr. Lajtos Nóra költő, aki Nádudvaron járt általános iskolába, versben állított neki emléket.

*„Kinek nagy szívében ott lakott a Város,
kinek a nevében úgy állt, hogy Korcsmáros.
A Fő utcán lakott, mindenki ismerte,
polgármester volt ő, sokónknak kedveltje.*

*Bajsza alatt a csönd megpecsételődött,
Eljött az ideje, s a halál győzött.
Biciklijét hajtja most a túlvilágon,
Szeretettel néz le ránk a pusztaságon.”*

KERTI JÓZSEFNÉ,
volt kollégája
Nádudvar

KORCSOG VERONIKA (Szelevény, 1926. május 10.– Budapest, 1991. április 19.) tanító

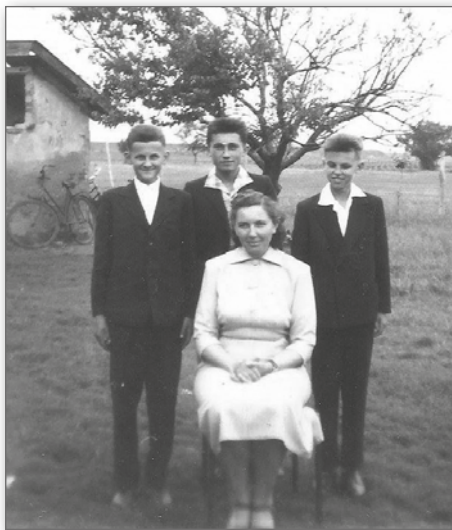
Kunhegyes Kolbász nevű határrészén 700-800 ember élt az 1950-es években. Iskola és bolt könnyítette meg az itt élő emberek életét. A szerzetesrendek feloszlata után itt lett tanyai tanító Korcsog Veronika.

Önéletrajzában a következőket írta: *„Sokgyermekes családból származom, legutolsó, tizenkettedik gyermekként. Szüleim már idős emberek voltak, amikor megismertem őket. Különösen édesanyámat törte meg a sok betegség, munka, gond. Születésem után súlyos beteg lett. Úgy érezte, hogy már nem tud felnevelni, azért így fohászzkodott: „Istenem, ha már adtad, miért nem vetted el mindjárt, hiszen csak szenvedésre hoztam a világra.”*

Negyvenhat éves voltam, amikor édesanyám meghalt. Éppen annyi, mint ő volt születésemkor. Ez az idő volt a keret arra a válaszra, amelyet Isten az ő miéértjére felelt. – Erős, egészséges gyermek lettem. Mint legkisebb, egyedül maradtam a szüleimmel. Meghalt testvéreim miatt ugyanis nagy volt a korkülönbség. Az élő testvérek már elkerültek otthonról... Édesanyám szinte minden évben hónapokig feküdt ágyban a lába miatt. Minden házi munkát én végeztem helyette, tanulás mellett.

Bár látszólag szükség volt otthon rám, Isten mégis elszólított mellőle. – Kérése teljesült. Elvett (az Isten), ha nem is mindjárt. Édesanyám pedig vonakodás nélkül elengedett az isteni hívásra. De Őt nem lehet nagylelkűségben felülmúlni. Zárdába lépésem után adott édesanyámnak olyan egészséget, hogy 82 éves koráig egy napot sem kellett ágyban töltenie.”

Korcsog Veronika Szelevényben született 1926. május 10-én. Kunszentmártonban járt polgári iskolába, majd Kiskunfélegyházán folytatta tanulmányait a Constantinum Leánynevelő Intézetben. Ezután tanítói képesítést szerzett, s 1946. szeptember 1-jén lépett be Szegeden a Miasszonyunkról nevezett Szegény Iskolanővérek szerzetesjelöltjei közé. 1948. augusztus 19-én tett fogadalmat (Leticia nővér). Ezután a rend **Kiszomborba** küldte hitoktatónak. Az

Korcsog Veronika 1963-as végzősökkel

államosítás miatt ezt a tevékenységet be kellett fejeznie, s visszatért a szegedi anyaházba, ahonnan a közösség többi tagjával együtt internáltak 1950. június 10-én Ludányba. Két évig családi gazdaságban dolgozott, majd újabb két évre egy gödöllői családnál vállalt munkát.

1954-ben az egyházi vezetőség engedélyezte a volt szerzeteseknek a tanítást. Ekkor vállalt állást **Kunhegyes tanyai iskolájában** (Ikvey) 1954–1963 között. Ezután szülőfalujában, **Szelevényen** (1963–1973) oktatta az ifjúságot és ápolta idős édesanyját. Az ő halála után meghívta a rend a debreceni kollégiumába segédnevelőnek. 1975-től a **budapesti Patrona Hungariae Gimnáziumban** és Diákotthonban teljesített iskolatitkári, jelöltmesternői és rendi hivatalvezető szolgálatot. Váratlanul halt meg 1991. április 19-én.

Á. Nagy István (70 éves) egykori Ikvey

tanyai tanítványa így emlékezik vissza az iskolára és tanítónőjére: „*Mi első osztálytól a nyolcadik osztállyal bezárólag együtt voltunk egyszerre az órákon... a közelebb levő (5-5 km-es távolságokból) tanyákról jöttünk össze, kb. 25-30-an jártunk. Ebben az időben, télen-nyáron mindenki gyalog közlekedett. A tanítás előtt a napos feladata volt, míg nem jött be a tanító néni, az 1x1 szorzótábla hangos mondása. A tanító néni helyben lakott, mostoha körülmények között egy szoba-konyhás, szerény lakásban... a szünetekben játszottunk, a nagyobbak meg-megbarackolták a kisebbeket. Egyszer voltunk Egerben, a várat és a minaretet megnézni, azt hiszem negyedikes voltam, akkor ültem először vonaton. Ami élmény volt, az iskola mellett készült a halastó, szinte mindig ott lestük az akkor még ritkaságnak számító gépek munkáját. Télen a befagyott vízen csúszkáltunk, meg ilyen fakutyának nevezett lécre 6-os gömbvasat erősítettünk, szánkóval versenyeztünk, lányok, fiúk vegyesen... A tanító nénire szeretettel és tisztelettel tudok emlékezni, hisz ennyi vegyes nevelésű, eltérő korban levő gyermek felügyelete, tanítása abban a nehéz időben, azon a göröngyös úton embert próbáló feladat volt! Bizony a téli fűteni való szalmát a gyerekek szüleinek kellett beszállítani... Később azért javult a helyzet. Kilenc évet húzott le ilyen, azt lehet mondani mostoha körülmények között. Ezer köszönet és hála neki! Áldott legyen az emléke és az a hely is, ahol pihen!*”

Forrás:

Hírlevél: A Szelevényi Jézus Szíve Római Katolikus Egyházközség Tájékoztatója. 2008. április. II. évfolyam. 4. szám (Internet)

Egykori tanítvány, Á. Nagy István (70 éves kunhegyesi lakos), akinek családjával a tanítónő haláláig tartotta a kapcsolatot, visszaemlékezése és fotói

VIG MÁRTA
helytörténeti kutató
Kunhegyes

KOROKNAI ISTVÁNNÉ Szabó Erzsébet (Balmazújváros, 1951. december 21. – Budapest, 2022. szeptember 14.) *tanító*

Koroknai Istvánné Erzsike dolgos munkáscsalád egyetlen gyermekeként 1951. december 21-én jött a világra Balmazújvárosban. A Vörösmarty utcában lakott szüleivel, ahol aztán egész életét leélte. Közvetlen szomszédságában is családtagok, szeretett unokatestvérek laktak, akikkel egész életükben támogatták egymást. Összetartó, gondoskodó

nagycsalád vette körül annak ellenére, hogy nem született testvére.

1972-ben kötött házasságot Koroknai Istvánal. Boldog, összetartó házasságban élték 45 évig, férje 2017-ben bekövetkezett haláláig. Két gyermekük született: Tímea 1973-ban, ő közgazdászként, Beáta 1976-ban, ő rendőrnymozóként dolgozik. Gyermeküket féltő szeretettel, mérhetetlen odaadással nevelték, mindent megtettek azért, hogy boldog, sikeres felnőttekké váljanak. Később folytatta mindezt három imádott unoka, Kata, Gábor és Dóra tekintetében is. Kényeztető, gondoskodó szeretettel Erzsike mindvégig jelen volt az életükben, iskolai tanulmányaikban segítve kísérte őket, nyaranta pedig örömmel fogadta a családi házában.

Erzsike általános iskolai tanulmányait a balmazújvárosi Szigetkerti Általános Iskolában folytatta, majd kiváló tanulmányi eredményeinek köszönhetően felvételt nyert a debreceni Tóth Árpád Gimnázium angol tagozatára, ahol sikeresen érettségizett.

Érettségi után 1975-ben a Debreceni Tanítóképző Főiskolán szerzett tanítói diplomát. Ezt megelőző években 1970 és 1975 között már mint képesítés nélküli tanító dolgozott, majd immár végzett tanítóként visszatért alma materéhez, a **Szigetkerti Általános Iskolába**, ahol hivatásához hűen közel 35 évig oktatott alsó tagozatban. A 70-es években először tagja volt a pedagógus szakszervezetnek, majd vezetőségi tagja is.

* 1984-85-ben tanítói komplex tanfolyamot végzett kiválóan megfelelt minősítéssel.

* 1988-ban MVSZ Dicsőre oklevelet kapott.

* 1997-ben számítógép-kezelő és szövegszerkesztő tanfolyamot végzett el eredményesen.

* 1998-ban elvégezte a Társadalomismeret NAT felkészítő alaptanfolyamot alsó tagozat vonatkozásában.

* 1999-ben a Magyar Pedagógiai Intézet szervezésében drámapedagógia tanfolyamon vett részt, melyet a munkahelyén sikerrel alkalmazott.

Kiváló pedagógusi pályáját mindvégig kollégái és diákjai megbecsülése, szeretete kísérte. 2009. évben nyugdíjba vonult, de a felnőtté cseperedő diákjai és kollégái szeretete élete végéig elkísérte, gondos munkájának nyomai mai napig fennmaradtak.

Kis Szabolcs, egykori tanítványának megemlékező sorai: „*Örömmel és hálával emlékszem vissza Erzsike néni osztályfőnökömrre, aki meghatározó szereplője volt az alsós tanulmányainknak. Teljes odafigyeléssel terelgette osztályközösségünket a helyes irányba, és mindig igazságosan kezelte az esetleges konfliktusainkat. Türelemmel vezetett be minket az írás-olvasással kitaruló világba, ezzel megalapozva jövőnket. Lelkesen figyelte, ahogy okosodunk, és mindig buzdított a kihívások keresésére. Későbbi tanulmányainkat is figyelemmel kísérte. Az utcán összefutva mindig őszinte érdeklődéssel csodálta, hogy diákjai merre tartanak az életben, és büszkeséget éreztem benne, hogy ehhez Ő is hozzájárulhatott.*”

Kollégái visszaemlékezései:

Erdei Józsefné Éva, pályatárs emlékezése: „*Koroknainé Erzsikét akkor ismertem meg, amikor állást kaptam a Szigetkerti Általános Iskolában. Kartársak lettünk. Csendes, nyugodt természete volt. Türelemmel, szeretettel tanította a rábízott alsó tagozatos gyerekeket. Nevelői és oktatói munkájában fontosnak tartotta, hogy a rábízott tanulók gond nélkül szerezzenek ismereteket. Jó kapcsolatot ápolt a szülőkkel is. Munkájában eredményes volt, és a tanítványai megállták a helyüket a felső tagozatban. Örömmel fogadtam, ha tőle kaptam az 5. osztályba jött gyerekeket, mert jólneveltek és szorgalmasok voltak. Szeretettel gondolok Rád, Erzsike! Hiányzol. Nyugodj békében!*”

Nagy Imréné Rozika, pályatárs emlékezése: „*Vannak az ember életében pillanatok,*

amiket sohasem lehet elfelejteni. Olyan élesen, mélyen tudnak bevésődni az emlékezetbe, hogy az idő sem tudja többé kimosni belőlünk. Egy-egy ilyen pillanat képe rajzolódik ki előttem, amikor kolléganőmre, barátnőmre, Koroknai Istvánné Szabó Erzsébetre gondolok.

Mi 1974-ben kezdtünk együtt tanítani. Hamar komoly ismeretséget, barátságot kötöttünk. Halk szavú, csendes, mosolygós kollégának ismertem meg, aki kiválóan értett az alsós gyerekek nyelvén. Igazi tyúkanyó típus volt. Ha ránézett a gyerekre, még a szeme is nevetett.

Az első dolog, ami bevillan vele kapcsolatban, hogy már egészen fiatal korától kezdve mintaszerűen készült az órákra. Mindig tudta, pedagógiai értelemben honnan hova kell eljutnia, mit miért csinál. Többször láttam bemutató óráit, hiszen szívesen vállalta. Óravezetései türelmesek, változatosak, sokrétűek voltak. Nagy súlyt fektetett arra, hogy az új ismeretek mellett folyamatosan felszínen tartsa a régieket is. A tanulóknak nem pusztán tárgyi tudást adott, hanem a gondolkodási készségüket is fejlesztette. Engedte őket tévedni, találgatni, és a bizonyításra is megtanította őket. Kereste az aktuális problémákban azt, ami az elkövetkező problémák megoldásához hasznos lehet. A gyerekekkel közösen tárták fel a konkrét helyzet mögött rejlő általános megoldástípust. Célja az volt, hogy ösztönözze a tanítványait az önálló, értelmes tanulásra. Mottója így hangzott: »Ne magolj, próbáld megérteni!«

Mindezeket, mint szülő, személyesen is megtapasztalhattam nap, mint nap, hiszen kisebbik gyermekemet négy évig tanította, nevelgette. Szerencsénk volt azzal is, hogy még a legidősebb unokámat is ő vezette be az írás-olvasás tudományába. Az iskolába kerülés sem a fiamnál, sem az unokámnál nem okozott semmilyen lelki törést, traumát. Ez a szeretetreméltó, kedves ember mindkettejük életében az egyik legmeghatározóbb személyiség volt, aki miatt meg lehetett szeretni az iskolát. Örkény István szellemében végezte munkáját: »Az iskolának az a feladata, hogy a kérdést természetes és leküzdhetetlen szokássá tegye.« Minden gyerekhez megtalálta az utat, és mindig a megfelelő szavakkal irányított. Ebbe ugyanúgy belefért a dorgálás is, mint a pozitív megerősítés. Tette ezt azért, hogy az út, az irány egyenes legyen.

Széleskörű ismeretekkel rendelkezett, tanítói pályáját elhivatottnak tekintette, s ennek megfelelően tanított, nevelt. Osztályaiban az igazság törvénye uralkodott. A gyermekeket nem a származás, hanem a belső értékek szerint rangsorolta. Részhajlást egyik gyerek felé sem mutatott a másik rovására. Osztályait olyan közösségé formálta, amelyben csak a képesség, a szorgalom, a becsületesség adott egyedüli tekintélyt. Tanítói, nevelői magatartásának legszebb jellemvonása a gyermekszerepet volt. Emberszámba vette őket, ezzel egyidejűleg igényes és következetes tudott maradni. Diákjai, kollégái szerették, tisztelték. A szülők jóindulattal és bizalommal fordulhattak hozzá.

Osztályával 1986-ban

Amikor iskolánkban lehetőség adódott az egész napos, tantárgycsoportos oktatás bevezetésére, kettőnket kértek fel az első kísérleti osztály élére. A tantárgyak felosztásakor ő a matematikát, környezetismeretet, testnevelést vállalta. Nagyon jól össze tudtunk dolgozni, kölcsönösen támogattuk és kiegészítettük egymást a tanításban. Nagyon szívesen emlékszem ezekre az évekre.

Szívvél-lélekkel szervezte osztálya fellépéseit a kulturális bemutatókra. Mindig különleges produkciókat talált ki! A műsort úgy állította össze, hogy a gyerekek ügyességét, képességeit figyelembe véve senki se maradjon ki. A próbái jókedvűen, vidáman zajlottak. (Fiam és unokám is megerősítik szavaimat!)

Aktívan vett részt különböző versenyekre történő felkészítésben. Osztályaiban hamar felismerte az átlagnál tehetségesebb gyerekeket, és kereste számukra a kibontakozás lehetőségeit. Velük sokat foglalkozott szabad ideje rovására is. Főleg a vers- és prózamondás volt az ő világa. Így, ahol tanítványai szerepeltek, sosem maradtak el a helyezések és az oklevelek.

Sok osztálykiránduláson vettünk együtt részt, többször táboroztattunk is. Minden ötletre vevő volt, de ő maga is sokat hoztatott, hogy egy többnapos program jól sikerüljön. Akkoriban a családok nem utazgattak tömegesen, ezért a kirándulások jelentették a diákok számára a tanév csúcspontját. Ezekre a programokra szívesen tartottak velünk a szülők. Az internet nélküli világban programokat keresett, előre megváltotta a jegyket. Nagyon jó hangulatú kirándulásokra, táborokra emlékszem vele kapcsolatban.

Sokáig ő volt az iskola szakszervezeti bizalmija. Nem egy pusztán címnek tekintette, hanem szívvél-lélekkel dolgozott a kollégákért. 1996-ban történt a Kalmár és a Móricz Zsigmond Általános Iskolák összevonása. Több tanár, tanító munkája vált feleslegessé. Minden egyes nevelőért kemény vitába szállt, érvelt, harcolt, hogy mindenki a tantestület tagja maradhasson. Az akkor kialakult bizonytalan helyzet lelkileg igen megviselte, óriási csalódásként élte meg, hogy nem tudta minden kolléga maradását kiharcolni.

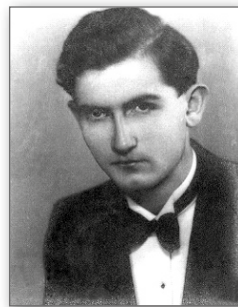
»Az álmok egy tanítóval kezdődnek, aki hisz benned, aki noszogat és felsegít a következő lépcsőfokra« – írja Don Rather. Erzsike ilyen TANÍTÓ NÉNI volt, csupa nagybetűvel!»

Nagy úrt hagyott maga után, hogy ilyen hamar eltávozott közülünk.

Lányai,
KOROKNAI TÍMEA
és KOROKNAI BEÁTA

KOVÁCS LAJOS (Dunavecse, 1922. december 22. – Budapest, 2018. szeptember 16.) énektanár

Kovács Lajos zenetanár 1922-ben született. Szülei: Kiss Borbála és id. Kovács Lajos csizmadiamester. Felesége Lampérth Irén, leányuk, Erika 1949-ben született.

Általános iskolai tanulmányait a Dunavecsei Református Polgári Fiú- és Leányiskolában kezdte 1930-ban, majd a Gróf Teleki József Református Polgári Fiú- és Leányiskolában folytatta 1933-1937 között. Az iskola évkönyve szerint kitűnő tanulóként 1936-37-ben a Rátkai-alapítvány egy évi kamatát, 4 pengőt kapta példás magaviseletéért és négyévi jeles előmeneteléért. Tanulmányait 1937-től a Nagykőrösi- és Duna-melléki Református Tanítóképző Intézetben folytatta. Az 1942-es intézeti évkönyv szerint az orgonista-kántorképző vizsgán is jeles eredménnyel ért el.

Még ebben az évben behívták katonai szolgálatra. A *Honvédségi Közlöny a Magyar Honvédség számára* c. folyóirat 1945. május 15. 6. sz. híradása szerint Kovács Lajost 1945. április 1-jén a gyalogságnál tartalékos alhadnaggyá léptették elő.

Leszerelése után a Zeneművészeti Főiskolán tanult tovább. A *Köznevelés* 1946. 11. 01. 21. számában megjelentek alapján a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1946/47. tanévre a magyar állami szociális ösztöndíj I. fokozatú díját adományozta Kovács Lajosnak és Melis Györgynek. Az 1949/50-es tanévben Rezik Béla énektanár távozása után kezdte el énektanári oktatói munkáját a **Medve utcai Általános Iskolában**, ahol tanítványai „*Skála Marci*”-nak hívták. A tanítás mellett szimfonikus zenekart szervezett, így több alkalommal szerepeltek iskolán kívüli rendezvényeken is. A Zeneakadémia ünnepi bemutatójáról így tudósított a *Kis Újság* 62. száma: „*A nagyjelentőségű Sztálin-díjas művet – Sosztakovics: Dal az erdőről – kedden este a Zeneművészeti Főiskola nagytermében zsúfolt nézőtér előtt Somogyi László vezényletével a Rádiózenekar és énekkar, a Budapesti Kórus, a Batthyány- és Medve utcai általános iskolák úttörő gyermekkara adta elő Székely Mihály Kossuth-díjas kiváló művész és Simándy József közreműködésével. A felkészítő énektanár Kovács Lajos.*” A *Népszava* 1955. szeptember 24-i 225. számában megjelent műsor szerint „*a Kossuth rádióban 1955. szeptember 26-án hétfőn 9.40-kor a Medve utcai fiúiskola vonószzenekara játszik.*” A *Magyar Rádió* 1956. január 29-i 4. szám közlése: „*február 2. csütörtök: 9.40-től Kovács Lajos vezényletével a Medve utcai fiúiskola vonószzenekara játszik. Műsoruk: 1. Händel: Menüett, 2. Händel: Largetto a H-moll concerto grossóból, 3. Muszorgszkij: Részlet a Hovanscsina című operából, 4. Bartók: Három dal a Gyermekeknek című sorozatból, 5. Bihari: Verbunkos.*”

1957 elején Kovács Lajost Petőfivel kapcsolatos „oroszellenesnek” minősített kijelentése miatt letartóztatták, meghurcolták. Erről a *Népakarat* (A Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségének Lapja, amely 1956. november 1-től 1958. január 31-ig működött), 1957. január 29-i 23. számában tudósított „*Nemcsak a tiszta tábláról van szó*” címmel. „*A politika maradjon a felnőttek dolga és ne legyen éretlen gyerekeké. Ez a gondolat tükröződik abból a levélből, amelyet szerkesztőségünk a minap kapott három szülő aláírásával. A levélírók felhívják figyelmünket arra, hogy a II. kerületi Medve utcai általános fiúiskola V/b osztályában valósággal politikai harc folyik a gyerekek közt. A tanulók egy része szovjetellenes jelszavak kiabálásával és táblára firkálásával fogadja az órakezdésre belépő tanárokat, és a legtöbb tanár megelégszik annyival, hogy minden megjegyzés nélkül csendre inti a fiúkat. A diákok pedig ezt a »türelmet« hihasználják... Akadnak tanulók, akik ezzel nyíltan szembeállnak,*

és emiatt gyakori a verekedés is. Kovács Lajos énektanár ahelyett, hogy a félrevezetett gyerekeket felvilágosítaná, nevelné, ilyen felelőtlen kijelentésekkel szítja a hangulatot: »Petőfit is orosz golyó ölte meg, és ha ma élne, ismét ez lenne a sorsa.« Ellátogattunk a levél nyomán az iskolába. Beszélgettünk diákokkal, az igazgatóval és néhány pedagógussal. Lényegében beigazolódott a levélíró szülők állítása. Szentpéteri Ilona, az V/b osztályfőnöke is tud a falitáblára írt uszító jelszavakról. Figyelmeztette a gyerekeket: »Órakezdéshez tiszta táblát akarok!« Az énektanár elismerte a Petőfivel kapcsolatos kijelentését, és így próbálta magyarázni: »Petőfit, ha ma élne, véletlen orosz golyó is eltalálhatta volna...«” Kovács Lajost felmondással elbocsátották 1957. július 15-én.

Kovács Lajos adatai az ÁBTL irataiban szerepelnek. Ezekből kiderülnek meghurcolásának részletei, melyek a következő aktákban találhatóak: 3.1.5.-O-14520/5 BM. III/III-4-a Tájékoztató dosszié. ÁBTL-3.19 Vizsgálati napló. BRFK-I. sorozat II. kötet/1. Dossziészám: V-145901. (Kovács Lajos 1922. december 22.) „Az 1956-os ellenforradalom leverése után, mint énektanár, a Bp. Medve utcai iskolában szovjetellenes előadásokat tartott. Internálva 1957. III. 19-től 1957. XI. 19-ig. Foglalkozása 1945 előtt énektanár. Jelenleg énektanár. Iskolai végzettsége főiskola. Nem párttag. Munkahelye: Általános Iskola. Budapest, XII. kerület. Budapest, 1966. XI. 12.”

Hónapokra internálták, az udvart söpörtették vele, de nem tudták megtörni. Ott is kórust szervezett. Még az őr is dicsérőleg mondta: „Egész szép”.

Kovács Lajos későbbi sorsát az alábbi visszaemlékezések idézik fel:

Otto Péter (1955. VIII. A) „A XVII. század óta létező „Trombitás vendéglő” kerthelyiségében herflizett nyári délutánonként a Medve utcai fiúiskolából eltávolított Skála Marci. 1960 nyara volt, mikor megláttam és felismertem a csontsovány embert, ki virágágyás szélén ült kőpadkán, maga elé merengve, tangóharmonikával a lábainál. Börtönbüntetését jelek szerint leülte már. »Tanár úr!«, szólítottam meg. Zavartan nézett fel rám, megismert és sírva fakadt. Pár szót váltottunk csupán, szoros volt az idő, mennie kellett a »Trombitásba« muzsikálni, tanítani ekkoriban még nem taníthatott. Hosszú évek múltán hallottam ismét hírét, mikor a Liszt Ferenc Zenetudományi Egyetemen vasdiplomát adtak át a kilencvennégy éves Kovács Lajosnak, a vízivárosi Skála Marcinak.

Több mint fél évszázad távolából izgága ádámcsutkáját ellenpontozó markáns ferde orra jelenik meg előttem, ösztövért termet, lendületes taglejtés, szökkenő menés, amint kirakom a »Skála Marci puzzlét«. Erősen kopaszodott, halántékán pasztikus dudorok utalhattak fékezhetetlen indulatra, gyér hajzata televényként lobogott, temetett be maradék tincseivel vitorlázásra alkalmas füleket, ruházata kedves rendetlenséggel lógott rajta, dereka körüli övét jobban meghúzta a kelleténél. Hadaró beszédét érdeklődő arckifejezés, fürkész mosoly, ámuló csodálkozás, azt követő harsány hahotázás fűszerezte. Harmincas évei derekán járó zeneakadémiai végzettséggel rendelkező kiváló tanár, a gyengébb nimmel szemben lelkesen előzékeny azon mértékig, melyet elviselhetőnek, időnként kívánatosnak is találunk. Egyáltalán nem volt hitvány tanár, amikor szolmizáltatta az osztályt, mutathatott kezével, amit akart, a legnehezebb intervallumokat is nyomban eltaláltam, amikor lá-fát mutatott feje fölött katedrán állva, elsőként hallhatta hangomat, mert a »Gerencséri utca« azonnal megszólalt elálló füleimben.”

A visszaemlékezések szerint 1963 után megint taníthatott. Először a **Pestlőrinci Általános Iskolában** alkalmazták énektanárnak. 1966-ban a **IX. kerületi Mester utcai iskolában** énektanár, de biológiát is tanított. 1966–1987 között a **Kiss János Altábornagy Általános Iskolában** volt énektanár.

Ferenczi Tibor (1959.VIII. B) „Meg kell itt emlékezni az ének- és zenetanárról, Skála Marciról, akinek Kovács Lajos volt a becsületes neve, és rendkívül színvonalas munkát végzett: szimfonikus zenekart szervezett már több éve az iskolában. A forradalom leverése után alaposan meghurcolták a kommunisták. Ezen felül – orwelli módon – visszamenőleg is el akarták tüntetni létét iskolánkból; mintha nem is létezett volna. Lukin László (1926-2004) »A vokális zene állomásai« című – élőzenével gazdagon illusztrált – felső tagozatosok számára tartott zeneakadémiai előadássorozatában azzal kezdte az énekórát, hogy »Petőfit orosz golyó ölte meg, és ha most élt volna, most is így halt volna meg.« Nagyon vártuk tanárunkat, mert nagyon szerettük az óráit. De – mint megtudtuk – tüdőgyulladást kapott. Egyik reggel anyám – mint ideiglenes rajztanár – jött be az osztályba, és kihívott: »Skála Marcit feldobták, és az ávósok az éjjel hálóingben, tüdőgyulladással, 40 fokos lázzal rugdosták le a lépcsőn második emeleti lakásáról, úgy vitték be.«

Mikácsy Péter (1958. VIII. C): „1957 tél végén egyik énekórára a szünetről visszamenve az alábbiakat láttuk nagy betűkkel a táblán: »Ezek az ÁVÓ-sok azt hiszik, hogy meg tudnak törni, de ez nem így lesz.« Ezt pár nappal követően már nem láttuk többé Kovács Lajost, most már hosszabb időre elvitték. Soha nem taníthatott többé a Medvében.»

Polónyi Pál (1959. VIII. A): „Én emlékszem az énektanárra, akit Skála Marcinak hívtunk. Egy inas, vékony ember volt, a feje egy kicsit egy halálfejre hajzott, a bőr szinte rátapadt a fejére és egész arcára. A szemei, mélyen ülő, rendkívüli erőt sugárzóak, szinte lázban égőek voltak. A frizurája kicsit művészi volt, valamivel hosszabb, mint az akkori divat. Egyszer csak azt hallottuk, hogy szegény Skála Marcit elvitte a rendőrség, vagy az ÁVÓ, már nem tudom ezt pontosan. Az egész iskola fel volt bolydulva. Óriási volt a felháborodás az egész iskolában. Persze csak a diákok balhéztak.»

Benedek Lóránt (1958. VIII. A): „A forradalom után, az 1956-57-es tanév azon részében, amikor még Kovács Lajos taníthatott a Medvében, az egyik énekórán szóba kerültek a forradalmi események, (arra már nem emlékszem, hogyan merült fel a téma), és azt az általam akkor nagyon érdekesnek talált kijelentést tette, hogy »Magyarország úgy van, mint Mohamed koporsója, amelyik lebeg az ég és a föld között, mi pedig a Kelet és a Nyugat között, és hol az egyik rúg belénk, hol a másik. Most éppen a Kelet.«,

Pálfalvi Nándor, a Képes Újság munkatársa Keszthelyen kereste fel ifjabb Zemankovics Ferenc agrárkémikust, az Agrártudományi Egyetem számítóközpontjának rendszerszervezőjét. A vele készült beszélgetés az újság 1983. január 22-i 4. számában jelent meg: „A Ferencvárosban születtem, ott nőttem fel... Az agrár egyetemre a következők miatt jelentkeztem: az általános iskolai biológiatanáromat Skála Marcinak hívtuk, de ez csak a gúnyneve volt, mert ő tanította az éneket is, de ahogy a természetről, az élővilágról tudott beszélni, az engem lázba hozott. Egyszerűen csodáltam, hogy valaki így tudjon, ilyen elmélyülten ismerjen valamit. Én is olyan akartam lenni. Amikor a hormonokról beszélt, semmi mást nem tudtam elképzelni, csak azt, hogy orvos leszek.»

Összeállította:
BELÉNYESSY ISTVÁN,
FERENCZI TIBOR,
OTTO PÉTER,
SIPOS BÉLA

KOZMA TIBORNÉ Pázmándi Lenke (Polgár, 1943. június 24. – Polgár, 2022. június 5.) középiskolai tanár

Édesanyja, Mecsei Mária 1945. december 5-én, legkisebb testvére születése után 3 hónappal meghalt. Az anya nélkül maradt három kiskorú gyermek nevelése és a megélhetés biztosítása az édesapára, Pázmándi Józsefre hárult, aki napszámosként dolgozott. Lenkét, a középső gyermeket gyermek nélküli nagynénje és annak férje vette magához. Nővére és a kisöccse apjánál maradt, aki újra megnősült, és Polgárról Újszentmargitára költözött. Nevelőszülei, Répási József és Izsák Anna szerették volna örökbe fogadni, de Lenke apja ragaszkodott nevének viseléséhez. Mindazonáltal 14 éves koráig, az általános iskola befejezéséig, Répási Lenke néven ismerték és töltötték ki bizonyítványának adatait tanárai Polgáron. Nevelőapja MÁV pályamunkásként dolgozott, nevelőanyja háztartásbeli volt.

1957–1961 között a Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium tanulója volt. A középiskolát jó eredménnyel végezte el. Sikeres felvételi vizsga után a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának matematika–fizika szakos hallgatója lett. 1965. július 17-én férjhez ment az ugyancsak polgári származású, fiatalom árván maradt Kozma Tibor építészmérnökhöz. 1965. szeptember 22-től a gyakorlóévet a **Polgári Általános Iskolában** töltötte. 1966. július 13-án jó eredménnyel államvizsgázott. A Hajdú-Bihar Megyei Tanács Művelődési Osztálya 1966. augusztus 1-jével a **Polgári Gimnázium** matematika–fizika szakos tanárává nevezte ki. 1966. augusztus 4-én született Tibor nevű fia, 1969-ben kislánya, Lenke.

Kozma Tiborné öt osztály osztályfőnöke, munkaközösségvezető, szakszervezeti tisztségviselő, vezetőtanári, főtanácsosi cím birtokosa volt. Önmagát folyton képező, kiváló módszertani kultúrával, szakmai tudással rendelkező pedagógust tisztelhetünk személyében. Matematika tagozatos csoportok továbbtanulásra előkészítő fakultáció oktatója is volt. Pedagógusként, kollégaként konszenzust kereső, de a konfliktusokat is felvállaló, a realitások talaján álló embernek ismertük. Szakszervezeti vezetőként, az iskolavezetőség tagjaként az intézmény és a közösség érdekét képviselve fogalmazta meg véleményét, javaslatait. Az alapozás éveiben mindkét tantárgyát tanította. Vállalt feladata volt a fizika- és matematikaszertár eszközkészletének fejlesztése. A későbbiek során a matematika tantárgy tanítása vált fő feladatává. Nagyon sok diákot segített hozzá a sikeres továbbtanuláshoz, ezért tisztelet és szeretet övezte.

A második osztályába járó, majdani házaspár nőtagja, *Árva Julika* így emlékezik osztályfőnökükre: „1971. szeptember 1-jén izgatottan vártuk az évnitőt, mi a József Attila Gimnázium 1.A osztályos tanuló. Az osztályteremben megjelent egy bájos, fiatal tanárnő, az osztályfőnökünk. Ő volt Kozma Tiborné, Lenke tanárnő. Hamar megtalálta velünk a közös hangot: sikerült jó osztályközösséget kovácsolnia a környék különböző iskoláiból érkezett diákokból. Ő tanította osztályunkban a matematika és a fizika tantárgyakat. Több tanulóval is meg tudta szeretetni ezeket a nem könnyű tantárgyakat. Bármilyen problémával fordulhattunk hozzá, szívesen meghallgatta és segített a megoldásukban. Nagyon jól kezelte az osztályban felmerülő mindennapi problémákat is. Nagy hangsúlyt fektetett a tantárgyaiból felvételiző diákok felkészítésére. Jó hangulatú osztálykirándulásokat szervezett nekünk, ahol még közelebb kerülhettünk hozzá. Fiatal kora ellenére olyan volt az osztályunkhoz, mint egy tyúkanyó. Én is a pedagóguspályát választottam. Akkor jöttem rá, hogy gimnáziumunk több

tanára is, tanítási módszereikben, a tanítványaikhoz való hozzáállásukban, kapcsolatukban megelőzték korukat. Mi, a férjemmel nagyon örülünk, hogy ebbe a gimnáziumba és ebbe az osztályba járhattunk. Én mint pedagógus azt szeretném, hogy a volt tanítványaim olyan szeretettel emlékezzenek rám, mint ahogy mi emlékezünk Lenke tanárnőre.” (Dr. Vargáné Árva Julianna és Dr. Varga Béla)

Kovács Gabriella, akinek 1983 és 1987 között volt osztályfőnöke, így emlékszik vissza rá: „Kozma tanárnőt, Lenke néni gyerekkoromtól ismertem, sok személyes emlék is köt hozzá, kirándulások, nyaralások... Épp ezért nagyon örültem, amikor a gimnáziumba kerülve megtudtam, hogy ő lesz az osztályfőnököm. Úgy gondolom, a középiskolai évek során szerzett élmények és egy-egy jelentős személyiség jelenléte nagy hatással van személyiségünkre, későbbi sorsunkra. Az én életemben ő is egy ilyen fontos ember volt. Diákként magam is pedagógusnak készültem, és ebben az ő példája, tanításhoz, diákokhoz való hozzáállása is szerepet játszott. Az élet másképp alakult, végül is nem ezt a hivatást választottam, de az élet minden területén használható volt az, amit tőle kaptam.

Tanárként, osztályfőnökként éppúgy szerettem, mint magánemberként. Kötelességtudatra és becsületességre nevelt, nála a számonkérés mindig következetes volt. A tanítás célja nála nem pusztán óraadás, sokkal inkább a tudás átadása, elmélyítése volt. Kedves és barátságos volt... ha eszembe jut, mindig mosolyogva látom magam előtt. Pedig tudott szigorú is lenni. Igaz, nem is volt könnyű dolga velünk. A tantárgya, a matematika nem volt épp népszerű a diákok között. Az osztályunkban pedig több volt a fiú, mint lány, egy csapat szárnyait bontogató kamasz, akik mindig gondoskodtak róla, hogy történjen valami galiba. Lenke néni azonban mindig szeretettel fordult felénk. Neki is köszönhető, hogy egy összetartó, jó osztályközösség alakult ki, és a mai napig jó kapcsolatot tartunk a volt osztálytársakkal. Az osztálytalálkozóinkra is szívesen jött, kíváncsian hallgatta az életünkről szóló beszámolóinkat, jó hangulatban idéztük fel az iskolai emlékeinket. Én mindig azt éreztem, hogy ennyi év után is büszke ránk. És azt hiszem, ez legalább olyan fontos, mint az, hogy mi is szeretettel gondolunk rá.”

Bodnár Zsuzsánna írta Kozmáné tanárnőről: „A fia két évvel idősebb, a lánya egy évvel fiatalabb nálam. Akár az édesanyám is lehetett volna, mert mily különös, tényleg egy évben születtek! A tanárom, az osztályfőnököm volt 1983-1987 között a József Attila Gimnáziumban, a középiskolás éveimnek egyik meghatározó személyisége. Bár érdeklődésem nem a matematika és a fizika volt, de meg tudta velem szeretettetni, és ami még fontosabb, meg tudta nekem tanítani úgy, hogy jó jegyeket szerezhessen ezekből a tárgyakból is, és sikert érhessek el. Ezért máig hálás vagyok neki! Sőt, mivel én is a tanári pályát választottam, sok esetben érzem, hogy tanári attitűdje, módszerei és emberi vonásai nagy hatással voltak rám.

Kimért, elsöre kissé távolságtartó volt velünk, de az ismereteket nyugodt és következetes óravezetéssel, jól érthető magyarázatokkal, és mindig szeretettel közvetítette felénk, akik hamar megszoktuk és elfogadtuk az ő stílusát. Valószínű, hogy a belőle áradó nyugalom és szeretet adott neki mindig olyan belső erőt, amely átsegítette őt a gimnáziumi osztályfőnökséggel járó kihívások megoldásában. Még mindig felemlegetünk az osztálytalálkozókon olyan „zűrös” helyzeteket, amelyeket mai fejjel sem értek, hogyan lehetett akkor tanárként olyan higgadtan és igazságosan megoldani, ahogyan ő tudta. Szerintem jó osztályfőnök volt! Pályakezdésem óta Tiszacsegén élek, és az évek során kiderült, hogy több ismerősömnak, kollégámnak, az előttem és utánam való évjártatokban szintén az osztályfőnöke volt. Olyan jó elbeszélgetni velük arról, hogy Lenke néni mennyire elfogadta az

egéniségünket, hogyan tudott ösztönözni a tanulásra, miként egyengette útjainkat a felnőtté válásban azzal, hogy felnőttek kezelt minket. Elvárta, hogy önállók legyünk! Ha szeretnénk valamit, akkor tegyünk is érte! Szervezzük meg az osztálykirándulást, a programokat, a tablófotózást, és mindent, ami minket érint.

Az egyik osztálykirándulásunk alakalmával a szálláshelyek úgy alakultak, hogy egy másik osztálytársammal és Lenke nénivel együtt egy hálószobát kaptunk. Persze, akkori szemmel ez nagy „kiszúrás” volt, mert így kimaradtunk a felhőtlen diákcsínyekből... Ugyanakkor ebben a pár napban sokat beszélgettünk, így sikerült jobban megismerni, ezáltal még inkább el tudtuk fogadni őt, együtt tudtunk vele érezni, együtt tudtunk vele működni az iskolai évek során.

Magánemberként nem nagyon ismertem, de amilyen nagy szeretettel tudott az osztálytalálkozókon az unokáiról mesélni és az ő nagymamai feladatairól, hogy hogyan segíti a gyermekei és az unokái életét, úgy éreztem, hogy a családja is nagyon hálás lehet érte.

Egészségi állapota miatt sokat kellett sétálnia. Több alkalommal is összejöttünk, mert én éppen azokon az utcákon, határszéli ösvényeken jártam kerékpározni vagy kocogni, amerre ő sétált a családja kíséretében. Már akkor éreztem, hogy bizonyára nagyon erős családi szeretet és felelősségtudat fűzi őket össze. Sokan nem ilyen családban nővünk, nőttünk fel, ezért ilyen szempontból is felnézek rá! Többek között két mondatot őrzök tőle. Az egyik a virágokkal, a másik a kedvenc költőivel kapcsolatos. Szerette, ha a lakásban legalább egy helyen élő virág van, és szerette Ady Endre és József Attila verseit olvasni. Valahogy ebben teljesen rá hasonlítok. Emlékét tisztelettel és nagy szeretettel őrzöm.”

Mindkét gyermeke a polgári József Attila Gimnáziumban végzett. Mindketten egyetemre, főiskolára mentek továbbtanulni. Tibor gépészmérnökként kezdte a munkát apja volt munkahelyén, a tiszaiújvárosi Erőmű alkalmazásában, leánya matematika–rajz szakon szerzett tanári diplomát a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán. Mindkét családnak két-két gyermeke született. Az unokák is a polgári József Attila Gimnázium tanulói lettek. Unokáit sokéves pedagógia tapasztalatával, örömmel és szeretettel segítette. Kozmáné tanárnő 1998-ban vonult nyugdíjba. Az intézmény rendezvényein férjével együtt többször is viszontláthattuk.

Kitüntetései:

- * 1977. Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója
- * 1987. a Magyar Szakszervezeti mozgalomban végzett eredményes munkájáért Eötvös József-emlékérem
- * 1993. a József Attila Gimnázium Kiváló Dolgozója
- * 1998. Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- * 2016. A Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Kara 50 éves

1996. március 23-án a polgári József Attila Gimnázium 30 éves jubileumi rendezvényén (Jobbról Kozma Tiborné, Ungvári János és felesége, Suhajda Sándor egykori tanítvány, Balla Lászlóné volt mat-fizes tanárnő)

szakmai tevékenysége elismeréseképpen arany díszoklevelet adományozott számára.

* 2016. Polgár város képviselőtestülete a polgári József Attila Gimnázium alapító tanáraként „Pro Urbe Polgár” emlékérem kitüntetésben részesítette.

Férje 2018-ban bekövetkezett hirtelen halála nagy megrázkódtatás volt számára, nehezen tudott utána talpra állni. A betegségek egyre gyakrabban érték el. 2022-ben ő is örökre eltávozott körünkből.

28 évet dolgoztam együtt Kozma Tiborné kolléganővel, Ő volt mindkét tárgyamból a vezetőtanárom. Többször voltam osztálykirándulásokon vele, kísérő tanárként. A munkaközösségben együtt dolgoztunk, nemcsak a matematika–fizika, de az osztályfőnöki munkaközösségben is. A tantestületi kirándulásokon, a nyugdíjas búcsúztatásokon jó hangulatú beszélgetések és néha közös nótázások maradandó emlékei is élnek bennünk.

Volt kollégája,
OLAJOS ISTVÁN
Polgár

KRIZSÁN MIHÁLY (Nagyléta, 1939. január 4. – Debrecen, 2022. szeptember 7.) tanító, úttörőcsapat-vezető, ÁMK igazgató

Édesapja, Krizsán Miklós gazdálkodó ember volt, majd postai kézbesítőként dolgozott. Édesanyja, Pánya Mária ellátta a családot, és a gyermekeit nevelte. Varrással egészítette ki a család jövedelmét. Testvérei: Anna bolti eladó volt, már meghalt. Gábor a Kokadi Általános Iskola igazgatója és szaktanácsadó volt. Mária bolti eladóként dolgozott.

Több éves tanítóképzőbeli ismeretség után, 1962-ben kötött házasságot. Felesége, Balogh Margit óvónő, óvodavezető, szaktanácsadó volt Földesen. Két fiúgyermekük született: Mihály (1964) tanítóképző főiskolát végzett, tanítóként, hivatásos pártfogóként és vállalkozóként dolgozott. Tehetséges festő, Makoldi-tanítvány volt, 2010-ben meghalt. Csaba (1969) villamosmérnök végzettségű, informatikus lett. Jelenleg Budapesten él. Krizsán Mihályéknak két fiúunokájuk van: Levente és Zsombor.

Általános iskoláit a nagylétai általános iskolában végezte. 1953-tól-1957-ig a Középfokú

Tanítóképző Intézet tanulója volt Hajdúböszörményben. 1957-ben érettségizett, 1958-ban tett képesítő vizsgát Debrecenben. Középkiskolás éve alatt az osztállyal két hétig dolgoztak a Berentei Hőerőmű építésénél, 1956-ban pedig a tavaszi nagy jeges ár után mint a „Mohácsi-sziget ifjú építői” Dunafalva község újjáépítésében vettek részt. Mindkét tevékenység vélhetően nagy hatást gyakorolt közösségi életükre, emberi, szakmai kapcsolataik alakulására.

A képesítő vizsga előtt a gyakorló évet a **kokadi általános iskolában** töltötte. Ezután egy év katonai szolgálatot teljesített Budapesten. 1959-től újra Kokad általános iskolájába került vissza, itt tanítóként, majd úttörőcsapat-vezetőként dolgozott. 1970-től 1980-ig **Földes általános iskolájában** folytatta a tanítást, és a mozgalmi munkában szerzett tapasztalatait is itt hasznosította.

Krizsán Mihály sokoldalú, kiváló kapcsolatteremtő készségű, mindenki problémája iránt érzékeny, azok megoldására folyamatosan törekvő ember volt. A gyermekek, ifjak és felnőttek nyelvén egyaránt jól értő, őket mindenkor megnyerni és mozgósítani kész ideális pedagógus és vezető egyéniség volt. Szakmailag, pedagógiai sokféle eszközzel rendelkezett, mely eszközöket sok érelemmel és kellő tudatossággal volt képes alkalmazni a mindenkori célok elérése érdekében.

Felkészültségéből és vonzó egyéniségéből fakadóan foglalkozásai érdekesek, magával ragadóak és emlékezetesek voltak gyermekek és felnőttek számára egyaránt. Remek humorérzékkel rendelkezett, melyet tőle eredő több mondása is jellemez. Például, ritkán előforduló fáradtságát, türelmetlenségét jelezte a következő, jellemző „krizsáni” mondásával: *„Tiszta tajtik vagyok”*. Életörömét, életszeretetét pedig a *„de jó írni”* mondásával juttatta kifejezésre.

1980-ban a **Földesi Általános Művelődési Központ** igazgatója lett. A közművelődéssel való kapcsolatát eddig a szülőfalujában megélt szép népi szokások, hagyományok, a tanítóképző néptáncsoportjában való lelkes részvétel, amatőr színjátszás, később a néptáncoktatás, valamint az általa irányított úttörőcsapatok kulturális tevékenységének szervezése jelentette. A vezetői tapasztalatot az úttörőcsapatok vezetési gyakorlata adta. Krizsán Mihály mindig csapatjátékos volt. Igyekezett kiváló emberismerete alapján jól megválasztani a vele együtt dolgozókat, és kinek-kinek a legtesthezállobb feladatot adni.

Ez történt igazgatói kinevezése után is. A Földesi Általános Iskola és a közművelődési intézmények legkiválóbb szakembereiből állította össze a „vezérkart”. Így lett a közművelődési egység vezetője és az intézmény általános igazgatóhelyettese dr. Szabó Irma, a neves közművelődési szakember. Felső tagozati helyettese előbb Szabó Etelka, majd Bézi Zsuzsa, mindketten remek pedagógusok, alsó tagozati helyettese pedig dr. Radó Imréné, a legfiatalabb általános iskolások ügyének értő képviselője volt. Később tőle vette át Szegi Imréné, aki a 6-10 éves korosztály remek szakértője volt. Könyvtári helyettese Ványi Lajosné, a könyvek legavatottabb ismerője lett. Az óvodás korosztály és az óvoda képviselője Krizsán Mihályné, kiváló óvodavezető volt ezekben az években. A heti vezetői értekezleteken beszámoltak a felügyelt terület helyzetéről, az eredményekről és a problémákról. Ezeket megvitták, és közösen keresték a megoldásokat. Az általános művelődési központ jellegéből adódóan fontos feladat volt a különböző művelődési területek tennivalóinak összehangolása, a művelődési lehetőségek integrálása, transzponálása a különböző korosztályok érdeklődési körének figyelembevételével. Ezt az összehangolást, az intézményirányítást úgy végezte, hogy egyre népszerűbbé vált a falu egész lakossága előtt. Jó kapcsolatot tartott a falu vezetőivel, vezetőségével. Eredményes szakmai kapcsolata volt a megyei és az országos szakvezetőkkel, a társintézmények irányítóival.

A kiemelt intézményi státuszt kapott: húsz kísérleti AMK egyik igazgatójaként vezette a Hajdú-Bihar megyei integrált intézmények munkaközösségét. Alapító tagja volt az Általános Művelődési Központok Országos Egyesületének. A majd 30 évig működő szervezet évente megtartott országos szakmai tanácskozásainak nélkülözhetetlen résztvevője volt. A Pedagógusok Szakszervezete AMK tagozatának elnökeként több mint egy évtizedig képviselte az integrált intézményekben dolgozók érdekeit, és alakított ki szakmai kérdésekben is eredményesen működő és együttműködő munkacsoportot. Évente több alkalommal tartottak tagozati üléseket az ország különböző pontjain, általában két-három megye AMK-s szakembereinek és szakszervezeti vezetőinek meghívásával. A tagozat hagyományosan társrendezője volt az innovatív általános művelődési központok országos konferenciájának. Együttműködtek az Országos Közművelődési Tanáccsal. Nyugdíjaként is elnökségi tagja maradt az ÁMK-k Országos Egyesületének, és elnöke a Pedagógus Szakszervezetek ÁMK Tagozatának, valamint megyei szinten vezetőségi tagja a Hajdú-Bihar Megyei Szabadművelődési és Népfőiskolai Egyesületnek.

Sikeresen mondható az a törekvése, mely létrehozta és folyamatosan tartalommal töltötte meg Földes község lakosságának mindenoldalú művelődési lehetőségeit, közben megalkotva és működtetve egy teljesen új típusú művelődési intézményt. Más szervezetek működését is eredményesen elősegítette kokadi és földesi működése alatt egyaránt: Kokadon a tanítás és az úttörőcsapat vezetése mellett volt ifjúsági vezető, népfronttitkár, tanácselnök-helyettes és alapító tagja a Nagyléta Földműves Szövetkezet néptánccsoportjának. Megalakulásától elnöke volt a Földesi Polgárőr Egyesületnek, alapító alelnöke volt a Karácsony Sándor pedagógiai és szabadművelődési értékei mentén 1996-ban megalakult és a település számos civil szervezetével és intézményével együttműködő Földes Nagyközségi Népfőiskolai Egyesületnek. 2019 decemberéig elnökként vezette a több évtizedes múltra visszatekintő Balásházy János Kertbarátkört. Megszűnéséig tagja és támogatója volt a Földesi Vegyeskarnak, létrehozója és a nyolcvanas évek közepéig vezetője a helyi néptánccsoportnak.

Köztisztelőben álló, polgári temetési szertartásvezetőként is több évtizeden át tevékenykedett. Az érzelmileg nehéz feladatot közmegelegedésre végezte.

Munkássága eredményeképpen rendezvények, események váltak hagyománnyá Földesen.

Az intézmény 1991. szeptember 1-jén vette fel Földes szülőtte, Karácsony Sándor nagyhírű pedagógus professzor nevét, azóta hagyomány a névadóról való évenkénti megemlékezés és a hozzá kapcsolódó rendezvények.

A népfőiskolai mozgalom értékeit újra felfedeztette, Karácsony Sándor munkásságát megismertette. Ennek folytatásaként alakult meg a Földesi Népfőiskolai Egyesület dr. Szabó Irma vezetésével – közkedvelt és közérdeklődésre számot tartó oktatási és közművelődési témákat összegyűjtve – elsősorban előadásokat, de más közművelődési eseményeket is szervezett földesiek és külső érdeklődők számára.

Néptánccsoportok működését segítette, melyek hagyományos rendezvényei elsősorban a falu jeles ünnepéhez kötődtek. Ilyen volt például a „Földes Napja” rendezvény, mely alkalommal a táncosok a szabadidőközpontban léptek fel. A „Szélróza” néptánccsoport volt a kezdeményezője a méltán közismertté és közkedvelté vált nagy rendezvénynek, a „Kárpát-medencei Vőfélytalálkozóknak”, melyet már 10 alkalommal rendeztek meg a honi és határon túli vőfélyek részvételével.

„Szomszédolásnak” nevezhetjük az iskola és a felnőttek művelődési közösségeinek, a civil szervezetek testvérkapcsolatainak kialakítását és folyamatos építését évenkénti

találkozásokkal.

Az aratófesztivált két évente, a Balásházy János Kertbarátkör és a művelődési intézmény közös szervezésében valósították meg. A kedvelt közösségi eseményt a helyi termelőszövetkezet is támogatta.

Úttörővezetői tevékenysége is maradandó értékeket teremtett. Krizsán Mihály már koadi pályakezdő korában kapcsolatba került az úttörőmozgalommal. Csoportvezetői feladatot vállalt, melynek keretében eredményesen mérte fel a gyermekek, a pedagógusok, a szülők igényeit, elvárásait és a helyi lehetőségeket. A már említett kiváló kapcsolatteremtő, szervező készségével sikerült az érintettek érdeklődésére számot tartó programot összeállítani és egyre eredményesebben megvalósítani. A bevált módszereket a földesi úttörőcsapatnál is jól kamatoztatta. 10 év alatt a megye egyik legkiválóbb úttörőcsapatává vált a Földesi 1190. Sz. Ságvári Endre Úttörőcsapat.

Elérte, hogy a tantestület, a gyermekek és a szülők is egyre nagyobb érdeklődéssel és kedvvel vállaltak feladatot az úttörőcsapat munkájából. Szinte valamennyi tevékenységi területen jó eredményeket értek el, de különösen kiemelkedő volt a táborozási-turisztikai, a honvédelmi, a sport- és a kulturális munkájuk. Elnyerték az úttörőmozgalom szinte minden kitüntetését, így a legmagasabbat, a KISZ KB Vörös Selyemzászló Csillagát is.

Csoportvezetői, majd igazgatói munkája mellett fontos feladatot vállalt és látott el a megyei szintű úttörőmozgalomban. Elnökségi tag, egyben a honvédelmi szakbizottság vezetője volt. Elérte, hogy a járási-városi elnökségek mellett rendszeresen működtek a honvédelmi szakbizottságok. Valamennyi területen létrejöttek az Úttörő Gárda egységei. Munkájával hozzájárult, hogy a megyében működő fegyveres testületek és a Vöröskereszt rendszeresen támogatták az úttörőcsapatok és a honvédelmi szakbizottságok munkáját.

Élete két legfontosabb tevékenységi területére és személyiségére egykori munkatársai szívesen emlékeznek.

Dr. Szabó Irma: „Egyszerű, őszinte, a mások problémáira érzékeny, minden helyzetben a megoldásokat kereső ember volt. Számára mindig a másik ember érdeke állt az első helyen, annak életkorától és tevékenységétől függetlenül. Különös képességgel rendelkezett, megtalálni mindenkiben a jót, az értéket, az egyedit. Az elvárhatónál nagyobb mértékben támogatta, bátorította a tanácsért, segítségért hozzá fordulókat. Számára nem létezett megoldhatatlan probléma. Soha senkit nem hagyott magára. Élettörőme magával ragadta a szűkebb és tágabb környezetében élőket. Aki megismerte, szívesen töltötte társaságában az időt, legyen szó munkáról vagy kikapcsolódásról. Vidám, közösségért élő ember volt. A közösségben, az értük és velük való munkálkodásban tudott kiteljesedni. A biztos hátterét azonban a család jelentette, meghitt kapcsolatot ápolt a szüleivel, de szoros kötelék fűzte a testvéreihez, szűkebb családjának tagjaihoz is.

Intézményvezetőként is ez a mentalitás jellemezte. Minden munkatársát elfogadta olyannak, amilyen, ugyanakkor mindenkitől elvárta a tisztességes, becsületes munkavégzést. A »ki-ki világitson a maga helyén« Karácsony Sándor-i gondolatot magáénak vallotta, ennek elfogadásához és általánossá tételéhez kollégáinak többségét is megnyerte. Meggyőződéssel hitt az együtt gondolkodás és a közös felelősségvállalás erejében csakúgy, mint az alapértékként kezelt tisztaságban és az ésszerű rendben. Korát megelőző, menedzser-típusú vezetővé vált. Mindig büszkeséggel és elismeréssel szólt az intézmény kollektívájáról, tenni akarásáról. Alázattal, mindentudásával, hitével szolgálta az intézmény, a település közösségét.”

Majorosné Fehér Klára volt megyei úttörőelnök: „Négy jellemzőt szeretnék

kiemelni Krizsán Mihály személyiségével kapcsolatban: imádták a gyerekeket, és ők is nagyon szerették őt. Egy vele táborozó, volt úttörő mondta róla: »Neptunnak neveztük, felnéztünk rá és követtük őt. Éreztük, hogy ő is nagyon szeret bennünket és mindent megtesz értünk.«

A környezetében lévő és vele dolgozó pedagógusokat, ifjvezetőket, szülőket, különleges szervező és megnyerő képességével sikerült lelkesíteni és csatasorba állítani a gyermekmozgalom célkitűzéseinek megvalósítása érdekében.

Mint megyei honvédelmi szakbizottságvezető, remek és tartalmas kapcsolatot ápolt a megyei fegyveres testületekkel és különösen a szakbizottságba delegált munkatársakkal. Közvetlen modora miatt szinte közülük való, bajtársuknak tekintették és híven teljesítették kéréseit.

A megyei úttörőelnökség leghosszabb ideig működő tagja volt. Magvas, életközeli gondolataival, »huncut« humorával, kellemes hangulatot teremtett a testületi üléseken.”

Munkásságát az alábbi kitüntetésekkel ismerték el:

- * Földes Községért Emlékérem - Földes Díszpolgára
- * Wlassics Gyula díj közművelődési tevékenységéért
- * Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- * Haza Szolgálatáért Érdemérem ezüst, majd arany fokozat
- * Országos Polgárőr Szövetség Érdemrendje
- * Az Év Polgárőre
- * Önkéntes Tűzoltó Emlékérem
- * Kiváló Ifjúsági Vezető
- * Kiváló Úttörővezető/két alkalommal/
- * Úttörővezető Érdemérem

Krizsán Mihály maradandót alkotott a magyarországi integrált komplex művelődés területén, beírva nevét az őt segítő kiváló munkatársakkal együtt az újkori magyar művelődés történetébe.

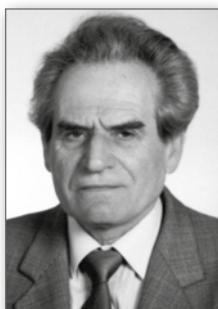
Források:

2020-ban vele készített interjú

Dr. Szabó Irma által szolgáltatott tények, adatok

KOVÁCS ANDRÁS
Debrecen

KURUCZ MIHÁLY (Szarvas, 1932. február 1. – Szarvas, 2022. március 1.) középiskolai tanár

Kurucz Mihály 1932. február 1-jén született Szarvason. Édesapja, id. Kurucz Mihály bognármester, édesanyja Szeljak Judit. Iskolai tanulmányait a szarvasi Elemi Népiskola elvégzése után az Ágostai Hitvallású Evangélikus Vajda Péter Gimnázium, később Szarvasi Állami Általános Gimnáziumban folytatta, ahol 1950-ben érettségizett. Ezután sikeres felvételi vizsgát tett a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán, de édesapja önálló iparos tevékenysége miatt átirányították a szegedi József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karának fizika–kémia szakos tanárképzésére. Szülei biztatására végezte el a tanár szakot, és az 1954-ben szerzett diplomájával a **Szarvasi Vajda Péter Gimnáziumban** kezdte meg tanári pályafutását.

1956-ban feleségül vette Valastyán Judit tanítónőt. Házasságukból két leányuk született, Kurucz Judit Éva és Kurucz Edit. Éva a Magyar Tudományos Akadémia doktora, a Szegedi Biológiai Kutatóintézet tudományos tanácsadója. Edit nyugdíjba vonulásáig a szarvasi Benka Gyula Evangélikus Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola matematika–fizika–számítástechnika tanáraként tanított. Tanítványainak tehetséggondozásában kiemelkedő eredményeket ért el. A nyugdíjba vonulása előtti utolsó 15 évben matematika, fizika tantárgyakból országos I–II–III. helyezéseket értek el tanulói.

Kurucz tanár úr a kémia és fizika tantárgyak oktatásán kívül kialakította és saját építésű szemléltető eszközökkel szerelte fel a gimnázium fizika előadótermét és szertárát. Emellett munkatársaival együtt a Kossuth utcai épület udvarán faipari és fémipari tanműhelyeket alakítottak ki, majd a mezőgazdasági szakközépiskolai oktatás beindítása után gépszínt építettek. A műhelyfelszerelések nagy részét, gyalupadokat, szalagfűrész, gyalugépet, faesztergát, körfűrészgépet, szerszámotablákat a tanműhelyben a diákokkal együtt készítették. A komlói bányából leselejtezett nagy teljesítményű gépeket, a Magyar Optika Művekből műszereket „könyvjóváírással” sikerült beszerezniük, hogy azokat átalakítva oktatási célokat szolgálhassanak. Saját fejlesztésű, új fizikai szemléltető, valamint tanulókísérleti eszközeivel több alkalommal is elnyerte az Eötvös Loránd Fizikai Társulat díját. Munkásságáért 1963-ban Kiváló Tanár elismerést vett át.

A gimnáziumnak az 1966-ban elkészült Vajda Péter utcai épületbe történő átköltöztetése ismét nagy kihívást jelentett mind a fizika oktatásához szükséges előadótermek és szertárak kialakítása, mind a tanműhelyek új helyen történő felszerelése terén. Munkatársaival együtt létrehoztak egy új, a kor szellemének megfelelő gépjármű műszaki berendezésekkel ellátott tanteremet és műhelytermet, amelyek lehetővé tették a diákoknak a gépjárművezetői engedély megszerzéséhez szükséges műszaki ismeretek tanóra keretében történő elsajátítását.

A gimnáziumban megteremtette az audiovizuális oktatás lehetőségét is. A fizika és kémia oktatásán kívül rádiós, műszerépítő, kísérleti eszközkészítő, valamint felvételi előkészítő szakkört vezetett. Közleményeket jelentetett meg a Fizikai Szemle folyóiratban.

Diákjai tisztelték, néhányukkal életre szóló barátságot kötött. A diákok szabadidős és sport tevékenységének elősegítéséhez, *dr. Gábris József* igazgató kezdeményezésére, hozzáfogtak a Holt-Körös partján egy vízisporttelep építéséhez, ahol a szakipari munkákat Kurucz Mihály irányításával a diákok és a tanműhelyek dolgozói végezték, a bútorok és berendezési tárgyak is így készültek el *Tóth-Kása Gyula* szaktanár szakmai vezetésével. A

közösségi szellem fejlesztéséhez *Vízhányó Ferenc*, az idegen nyelvek tanára szervezésében a gimnázium diákjainak turisztikai nyári táborokat szerveztek a Mátrában és a Tátrában, egy alkalommal a bolgár tengerpartra is eljutottak.

Kurucz Mihály munkáját 1972-ben a Társadalmi Munkáért Érdemérem Arany Fokozata, 1980-ban Kiváló Munkáért Kitüntető Jelvény odaítélésével ismerték el.

1981-től a **Debreceni Agrártudományi Egyetem Szarvasi Főiskolai Karán** oktatástechnikai csoportvezető tanszéki mérnök-

ként, 1989-től nyugdíjba vonulásáig főiskolai adjunktusként dolgozott. Munkája során zárt láncú televízióstúdió kialakítását irányította, fotólaboratórium-fejlesztést, valamint nyomdafejlesztést hajtott végre. Audiovizuális eszközöket vezetett be az oktatásba, továbbá saját tervezésű és előállítású gépekkel járult hozzá a tanítás színvonalának emeléséhez.

Részt vett az elméleti és a gyakorlati oktatásban, főiskolai jegyzetek írásában, fizikai példatárak szerkesztésében. A fizikai szertár kialakítása során saját készítésű elektrosztatikai kísérletekhez alkalmas műszereket, áramlástani és hullámtani jelenségek bemutatására alkalmas eszközöket készített. Gyakorlati oktató munkájában nagy hangsúlyt helyezett a hallgatók problémamegoldó képességének fejlesztésére.

Nyugdíjba vonulása után unokáit kápráztatta el a fizika „csodáival”. *Edit, Máté, Dóra és Balázs* elámultak, amikor a nappaliban fényes gömbök között villámok cikáztak, vagy a lejtőn felfelé gurultak a tárgyak. A Szappanos-zugi zártkertben kóstolgatták az általa termesztett gyümölcsöket, fűrtak, faragtak, esztergáltak a Rákóczi utcai lakásuk telkén kialakított műhelyben. Idős kora mindennapjaiban hűsleges Tomi kutyája és a befogadott macskák gondozása is örömeire szolgált.

2022. március 1-jén távozott el végleg közülünk.

Gyermekei, Éva és Edit, az általa készített fizikai kísérleti eszközöket a szarvasi Vajda Péter Evangélikus Gimnáziumnak adományozták.

Kutas Ferencnek, egykori diákjának majd tanártársának emlékei: „1954 őszén lettem a Szarvasi Vajda Péter Gimnázium diákja. Szorongással vegyes kíváncsisággal vártuk a bemutatkozó, új tanárainkat, köztük Kurucz Mihály tanár urat. Fizikát és kémiát tanított nekünk. Göndör hajú, fiatal tanár lépett az osztályba.

Halk szóval mutatkozott be, majd ugyanígy tartotta az óráit is. Magyarázataival lenyűgözött bennünket, nem lehetett nem figyelni az óráin. Előadásainak erőssége a szemléltetés volt. A patinás Vajda Péter Gimnázium „patinás” szertáraiban „csodás” szemléltető eszközök voltak, amelyek magyarázatai során életre keltek.

Tiszteltük és megszerettük őt. Hamar kialakult körülötte egy diákcsoport, akiket vonzott a technika. Ők kezelték a lassan-lassan megszaporodó audiovizuális eszközöket – ha kellett a tanórákon és a diákrendezvényeken is. Szívesen csatlakoztam volna hozzájuk, de a humán érdeklődésem miatt nem kerültem a csoportba.

Fizikai kísérlet bemutatása pedagógus lányával, Edittel

Egy évtizedet kellett várnom, hogy a diákos tiszteletem kollegiális jelleget öltjön. 1971-ben a gimnáziumi tantestület tagja lettem. Elfogadta baráti közeledésemet, majd – miután én is családós lettem – családi-baráti kapcsolatba kerültünk. Nem kellett csalódnunk. A közös tevékenységek erősítették azt a tiszteletet, amely az egykori diákban kialakult. Ennek a kapcsolatnak mi lettünk a „kedvezményezettjei”. Építkezésünk során a tapasztalt építkező tanácsait és sok-sok műszaki segítségét élvezhettük.

Az iskolai kirándulásokon újabb és újabb pozitív tulajdonságait ismertük meg. Bulgáriai utunkon a Rila-hegységben táborhelyünket eláztatta a zuhogó eső. Másnap ő volt az, aki hamar, a fa nedvessége ellenére, tüzet tudott csíholni. A tűz mellett elsősorban a velünk táborozó diákok holmiját szárítgatta, csak azután az övékét.

A tengerparton – már remek időben – kiderült, hogy kitűnő sportoló lakik benne, a diákkegyeségeket páros „fejecsatákban” vele sikerült felülmúlnunk. A későbbiekben újabb és újabb külföldi utakon kellemes közös élmények sorában volt részünk. Technikai tudása és remek tájékozódó képessége biztonságot adott.

Amikor ezeket a sorokat gépelem, összeszorul a szívem. Közhely, de igaz: elszállt az idő. Az utóbbi években – immár nyugdíjban – a szorgos tevékenységét felváltotta az egészségügyi sétáinak sora, a kertművelés az utódainak feladata lett. Lassanként a séták is, és a közös családi-baráti találkozók is elmaradtak, mert már terhet jelentett (számára is) a száguldó idő.

A 2022-es év a búcsúzás éve lett. Először Misit, majd feleségét, Jutkát búcsúztatta a család és a barátok. Emléküket – ezekkel a sorokkal is – őrizzük.”

KURUCZ ÉVA
és KURUCZ EDIT

KURUCZ MIHÁLYNÉ Valastyán Judit (Szarvas, 1936. szeptember 26. – Szarvas, 2022. november 8.) tanító

Kurucz Mihályné, Valastyán Judit 1936. szeptember 26-án született Szarvason. Édesapja, Valastyán János kovácmester, édesanyja Maginyecz Zsuzsanna. Iskolai tanulmányait a Szarvasi Elemi Népiskolában és a Szarvasi Állami Általános Iskolában kezdte, majd a Szarvasi Állami Tanítóképző elvégzése után 1955-ben tanítóképzői érettségit tett. Az 1955–56-os tanévben az Ecsegfalvi Általános Iskolában végezte tanítójelölti gyakorlatát, és ezután vehette át általános iskolai tanítónői oklevelét.

1956-ban férjhez ment Kurucz Mihály középiskolai tanárhoz. Első munkahelye 1956–

58-ig a **Bikazugi Tanyai Iskola** volt, ahol összevont tanulócsoportokban oktatta az elsőtől a nyolcadik osztályig a tanulókat.

Első gyermeke megszületését követően 1958-ban a **Szarvasi 1. Számú Általános Iskolába** helyezték, ahol először az elsőtől a negyedik osztályig az összes tantárgyat, később 3-4. osztályban tantárgycsoportos oktatás keretében matematikát, környezetismeretet, technikát és testnevelést tanított.

A diákok oktatása és nevelése mellett részt vett a kor szellemének megfelelő szabadidős tevékenységet meghatározó úttörőmozgalomban, és a nyári szünetekben az úttörőtáborok szervezésében és lebonyolításában is.

Pályafutása alatt végzett kiváló oktatói, pedagógiai és úttörővezetői munkáját Kiváló Úttörővezető, Úttörővezető Érdemérem, Eredményes Munkáért Dicséret, Kiváló Munkáért Kitüntető Jelvény, Pedagógus Szolgálati Emlékérem kitüntetésekkel ismerték el.

Nemcsak diákjai, hanem azok szülei is tisztelték, megbecsülték odaadó pedagógiai munkáját.

Szabad idejében gyönyörű terítőket hímzett és horgolt, a szövőszékén pedig csodálatos szőttéseket készített, melyek méltóan díszítették otthonukat.

Nyugdíjba vonulása után az unokáit tanította szépre és jóra. Nemcsak a házi feladatok elkészítésében segítette őket, hanem az iskolai szünidőben is sok időt töltött velük a Körös partján, vagy a szappanosi gyümölcsösben. Ő volt az, aki segített nekik elsajátítani a biciklizés, a korcsolyázás és az úszás tudományát. Szerető gondoskodással tartotta össze a családot, mindig finom, különleges ételekkel várta szeretteit. Receptjeit és kertészeti tapasztalatait a Szarvasi Kertbarátok Körének társaságával is szívesen megosztotta. A Szarvasi Szilvanapok programjainak szervezésében is gyakran segédkezett.

2022. november 8-án távozott el végleg közülünk. Lányai, vejei és unokái búcsúztatták.

Tanítványa, *Harencsárné Liska Mária*, ny. könyvtáros emlékei Kurucz Mihálynéról:

„Jutka néniire nagyon jó szívvel emlékezem, mert tanítványa voltam, 1967 és 1969 között, osztályfőnökömként tisztelhettem a 3-4. osztályban. Határozott egyénisége mellett nagyon jól értette a tréfát, a derűs perceket is kedvelte osztályában, pedig nem volt könnyű dolga.

Ezekben az években nagyon sok tanulója volt az 1. Számú Szarvasi Általános Iskolának, így mi délutáni órákban tanultunk. Hogy elférjünk, átköltöztünk a Zeneiskola épületébe, de volt olyan is, hogy a Szlovák Általános Iskolásokkal egy épületben töltöttük a napot. E helyzet megoldása, a költözés, az átszervezés mind-mind rá vártak, és mindig sikerrel oldotta meg a sokszor bonyolult helyzetet.

1974-től 76-ig családunk másik tagját, Laci öcsémet tanította, pályája végén gyermekem, Máté következett, akinek a matematikát tanította.

Emlékét hálás szívvel megőrizzük! Örömmel tölt el bennünket, hogy a tanítványai lehettünk.”

Vidácsné Szurgent Éva emlékei egykori tanító nénijéről, Jutka néniről:

Férjével és unokáival

„A szarvasi I. Számú Állami Általános Iskola 3. és 4. osztályában tanított Kurucz Mihályné, Jutka néni, 1967 és 1969 között. Emlékeimben úgy él egykori tanító nénim, mint aki nagyon türelmesen és érthetően magyarázta el nekünk az elsajátítandó tananyagot.

Ha visszagondolok rá, látom mosolyát és hallom a nevetését, úgy gondolom, hogy vidám, kedves, kiegyensúlyozott egyéniség volt. Arra is emlékszem, hogy nagy türelemmel és kitartással gyakoroltatta velünk a szorzást és osztást, arra törekedve, hogy mindenki az iskolában tanulja ezt meg. Még felnőttfejjel is emlegettük őt a szüleimmel, mert velük is jó kapcsolatra törekedett munkája során.

Embersége és következetes szigora például szolgált számomra a tanári munkám során.”

KURUCZ ÉVA
és
KURUCZ EDIT

„Ne legyen örömtök a parancsolásban és megtiltásokban,
hanem hagyjátok a gyereket szabadon cselekedni.”
(Veres Pálné)

L

DR. LAKATOS SAROLTA (Viss, 1946. január 29. – Nyíregyháza, 2014. március 27.) középiskolai tanár, történész–muzeológus

1946. január 29-én született a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Vissen. Szülei: Lakatos József mezőgazdász és Szilágyi Sára, a megyei illetékhivatal munkatársa. Édesapját korán elveszítette. Testvére, Lakatos Béla a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanács (majd Megyei Önkormányzat) gazdasági mozgósítási referense volt.

Általános és középiskolai tanulmányait Nyíregyházán folytatta az 5. sz. iskolában, majd a Zrínyi Ilona Gimnáziumban. 1970-ben diplomázott Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelem–orosz nyelv és irodalom szakon. 1970-től 1974-ig a **nyíregyházi Vasvári Pál Gimnáziumban** tanított, majd a **Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tanács VB Művelődésügyi Osztályán** dolgozott főelőadóként.

A megyei tanács alkalmazásában ifjúsági referensként, majd titkárként is a fiatalokért dolgozott: működése alatt épült ki például az egykor oly népszerű „ifipark” – ami ma állatparkként üzemel. Szervezőképességére felfigyelve kérték fel az akkor 3800 fős **Jósa András Megyei Kórház** személyzeti és oktatási főnökének. Feladata az orvosok, nővérek továbbképzési koordinációja volt. Egy évtizedes tevékenysége nyomán a szakorvosok aránya átlépte a hetven százalékot.

Mindezt állami elismerések is kísérték: átvehette az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1981), az Ifjúságért Érdemérem és az Egészségügyi Kiváló Munkáért kitüntetések.

Történelem–orosz szakos diplomája révén 1991-től a nyíregyházi **Jósa András Múzeum** munkatársa, majd a **Kállay Gyűjtemény vezetője** lett. Nyugállományba vonulásáig az intézményi közalkalmazotti tanács elnöke is volt. Az ELTE-n 1994-ben avatták a történelem segédtudományaiból egyetemi doktorrá *summa cum laude* minősítéssel. Doktori munkájának címe: *A magyarországi máltai lovagok falerisztikája*. Doktori értekezése *Rendjelek és*

Kitüntetések a Jósa András Múzeumban címmel önálló kötetként ugyanebben az évben jelent meg a Jósa András Múzeum kiadványai sorozatban.

1993-ban nyílt meg a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei múzeumi hálózat részeként a Dr. Kállay Kristóf (1916–2006) magángyűjteményéből alapított Kállay Gyűjtemény, amelynek létrejötté óta főmuzeológusként a vezetője, majd igazgatója volt. Nevéhez fűződik a gyűjteményalapítótól átvett ajándékokon túl a gyűjteménybe más nemesi családok leszármazottaitól érkező adományok rendszerezése, feldolgozása, a kiállítások felállítása, a múzeumi egység munkájának és működésének kialakítása, a gyűjteményhez kapcsolódó rangos rendezvények megszervezése, illetve a Kállay Gyűjtemény önálló tagintézménnyé fejlesztése. Ennek eredményeként az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007. október 12-én megadta a múzeumi működési engedélyt Kállay Gyűjtemény néven, szakmai besorolását pedig közérdekű muzeális gyűjteményként határozták meg. A működési engedélyt 2007. november 9-én a nyíregyházi intézményben adta át dr. Vígh Annamária, a Közgyűjteményi Főosztály vezetője, s ettől kezdve dr. Lakatos Sarolta igazgatóként vezette tovább a kuriózumokban is gazdag algyűjteményekkel rendelkező Kállay Gyűjteményt. Kutatási területei közé tartozott a falerisztika, illetve a történelmi familiákat érintő genealógia és a kitüntetésán egy-egy részterülete, beleértve a Szuverén Máltai Lovagrend történetét is. Publikációi is ezekből a tárgykörökből valók. 1992-től 2011-ig minden évben publikált, összesen 83 cikk, tanulmány, könyv szerzője volt. Orosz nyelvtudását is kamatoztatta: írt és előadott a Nagy Péter cár uralkodása előtti insigniákról, az Orosz Császári Szent György Katonai Rendről. Rendszeresen hívták hazai és nemzetközi konferenciákra előadni.

A tanítástól sem szakadt el, hiszen minden évben több száz középiskolás, főiskolás diák hallgatta végig a Kállay Gyűjteményben tartott rendhagyó történelemóráit és tárlatvezetéseit.

A gyűjtemény első állandó kiállításai is az ő elképzelései alapján készültek, amelyeket folyamatosan bővített, átalakított. (Kállayak emlékfala, Máltai Lovagrend, emlékérmek, rendjelek, kitüntetések). 1995-ben tervezte meg Ilosvay Ferenc (1914–1990) író emlékkiállítását. 1997-ben vezetésével teljesen felújították az összes állandó kiállítást.

1994-ben kétnapos nemzetközi falerisztikai konferenciát szervezett munkatársaival Nyíregyházán, amelyen 34-en vettek részt. Tizenhárom előadás hangzott el hazai és külföldi (Svájc, Ausztria, Románia) előadóktól. 1945 után Magyarországon ez volt a harmadik nemzetközi fórum. 1995-ben – majd 2000-ben újra – tudományos ülést rendezett Ilosvay Ferenc (1914–1990) író, újságíró munkásságáról.

1997-ben a Numizmatika és társtudományok című III. országos konferenciát Nyíregyházán tartották meg, köszönhetően a két szervező, Sarolta és dr. Ulrich Attila történész–numizmatikus (1970-) kitartó munkájának. A két és fél napos rendezvénynek 89 résztvevője volt, akik 38 előadást hallgathattak meg.

Nevéhez fűződik az eddig egyetlen Kállay világtalálkozó megrendezése. Remek szervezőképességének köszönhetően a világ minden tájáról érkező 152 Kállay vett részt a találkozón. 2000. augusztus 25-én vette kezdetét a programsorozat, amelynek keretében Nagykállóban megkoszorúzták a Kállay ősök sírjait, Kállósemjénben pedig részt vettek a falunapon. Jártak Máriapócon, majd augusztus 27-én – az utolsó napon – a megyeszékhely nevezetességeivel, a Jósa András Múzeum és a Kállay Gyűjtemény kiállításával ismerkedtek meg a résztvevők.

2004-ben konferenciát szervezett és kiállítást rendezett (helyszűke miatt a Jósa András Múzeumban) Ilosvay Ferenc író születésének 90. évfordulója tiszteletére. A kiállítás megnyitására készült el *Az Ilosvayak* című kötet, amelyet ő szerkesztett, s maga is írt benne

egy tanulmányt *Emlékezés Ilosvay Ferenc születésének 90. évfordulóján* címmel. Határozott fellépésének, jó kapcsolatainak köszönhetően készülhetett el Ilosvay Ferenc emléktáblája Nagykállóban, amelynek avatására a konferencia keretein belül került sor.

Tagja volt a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak, a Magyar Numizmatikai Társulatnak, a Magyar Múzeumi Történeti Társulatnak, a Tiszántúli Történeti Társaságnak és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesületnek. Szakmai munkája elismerésül 2005-ben átvehette a Magyar Múzeumi Történeti Társulattól a szakma legmagasabb elismerését, a Wellmann Imre-díjat. 2007-ben megkapta a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Emlékplakettjét, 2008-ban pedig Nyíregyháza Megyei Jogú Város Bencs László Arany Érmét.

A nagykállói Kállay Rudolf Szakiskola két díját, a Kállay Kristóf-, valamint az Ilosvay Ferenc-díjat az ő közbenjárásával alapították 2007-ben, melyeket azóta minden évben megkapnak a kimagasló eredményt elért tanulók. A Kállay Gyűjteményt 2012. január 1-jéig, nyugdíjba vonulásáig vezette.

Azonban nem szakadt el szeretett gyűjteményétől sem, tudásával, tapasztalatával segítette utódjának, dr. Ulrich Attilának (1970-) munkáját. 2012. december 13-án részt vett a Kállay-ház falán elhelyezett emléktábla avatásán. Kállay Miklós (1887–1967) miniszterelnök emlékére és tiszteletére avatta fel az emléktáblát dr. Kovács Ferenc (1960-), Nyíregyháza Megyei Jogú Város polgármestere és Hende Csaba (1960-) honvédelmi miniszter.

Cédulák száza, ezrei, fénymásolt levéltári dokumentumok tanúskodnak arról, hogy készült egy nagy monográfiára, a Kállay család történetének megírására. *„Erre én is noszogattam, mondván: amikor már végleg letelik a hivatali idő, amikor a nyugdíj utáni lazaság után az ember újra kedvet érez ahhoz, hogy dolgozzon, hogy a szakmából ne essen ki, legyen célja... S bár az utóbbi időben a gyűjteménnyel szemközti buszmegállóból láttam fáradt mozgását a Nyírvíz palotába menet, és üdvözlésemet fogadó bágyadt kézmozdulatát, mégis reménykedtem: a mű elkészül. Nem így történt.”* – írta dr. Németh Péter Búcsú dr. Lakatos Saroltától című nekrológiájában. Dr. Lakatos Sarolta 2014. március 27-én 68 éves korában váratlanul elhunyt.

Még dr. Kállay Kristóf életében voltak törekvések arra vonatkozóan, hogy a Kállay Gyűjtemény végleges elhelyezésére az alapító egykori szülőházában, a Bessenyei tér 15. szám alatti Kállay-házban kerüljön majd sor. Sarolta Kristóf bácsi halála után is kereste a lehetőségeket, kapcsolatokat, hogy közelebb jusson céljuk megvalósításához, azonban nem járt sikerrel. Sem ő, sem a gyűjteményalapító nem érthette meg 2020. július 21-ét, a gyűjtemény történetének jelentős mérföldkövét: az évekig tartó tárgyalások, egyeztetések, a toborzó- és érdekvédelmi iroda elköltöztetése, valamint a rekonstrukciós munkálatok elvégzése után a gyűjtemény méltó helyére, a Kállay- házba költözhetett.

2020-ban készült el az az emléktábla, amely a Kállay Gyűjtemény alapítójának, Kállay Kristófnak és első igazgatójának dr. Lakatos Saroltának, illetve a fiatalon elhunyt első munkatársának, Magyar Lászlóné Ildikónak állít emléket. Minden év december 7-én, az alapító születésnapján koszorúzással egybekötött megemlékezést szerveznek a Kállay Gyűjtemény dolgozói.

Lakatos Saci – ahogy múzeumi berkekben nevezték – nagy érdeme, hogy a Kállay Gyűjtemény alapítójának, dr. Kállay Kristóf (1916–2006) nagykövet úrnak magyar vonatkozású

gyűjteménye teljes egészében Nyíregyházára került a családi relikviákkal együtt, s tovább gyarapodott más adományozók révén. Kitartása és eltökéltsége jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Kállay Gyűjtemény 2023-ban fennállásának 30. évfordulóját ünnepelheti.

RICZU ÉVA,
a Kállay Gyűjtemény könyvtárosa

LÉNÁRT BÉLÁNÉ Gál Margit (Polgár, 1935. július 8. – Polgár, 1998. február 2.) óvodapedagógus, óvodavezető

*„Vezesd őket, utat ne tévessz,
S magadhoz mindig hű maradj,
Mert élen állsz, és messze látszol,
Sose feledd, hogy példa vagy.”*
(B. Radó Lili)

Lénárt Béláné (Gál Margit) 1935. július 8-án született Polgáron. Apja napszámos, anyja háztartásbeli. Hárman voltak testvérek. Becsületes, dolgozó szülők harmadik gyermekeként született, mint a mesebeli legkisebb lány, és elindult szerencsét próbálni.

Göröngyös úton jutott el az óvónői hivatásig. Fiatalon munkát vállalt, hogy könnyítsen családjára nehéz sorsán. Az általános iskolát 1949-ben végezte el. Szüleinek nem volt lehetősége a taníttatására, így a nyíregyházi magasépítő vállalatához ment dolgozni. Közben elvégezte Nyíregyházán az egyéves irodai szakiskolát, ahol gyors- és gépírói szakmát szerzett. 1953-ban a Polgári Járási Tanács alkalmazta, mint gépírót. 1964-ig dolgozott itt. Leérettségizett, majd felvételt nyert a szarvasi Óvónőképzőbe. 1962-ben férjhez ment. Férje Lénárt Béla gépkezelő volt. 1963-ban született a Béla fia. Családi házat építettek Polgáron, ahol nevelték gyermekeiket. 1968-ban elvégezte az Óvónőképzőt, és ebben az évben megszületett Andrea nevű lánya. Andrea anyja nyomdokaiba lépve szintén az óvónői pályát választotta hivatásul. Az általános iskola elvégzése után Béla fia szakmunkásként az ÉVISZ-nél vállalt munkát.

1964-től beosztott óvónőként, majd 1975-től mint vezető óvónő dolgozott a **polgári óvodában**. Vezetése alatt 7-ről 16-ra bővült az óvodai csoportok száma. Az óvoda vezetésével járó sokrétű feladatot felkészültsége és képessége szerint látta el. Vezetői tevékenységében az óvoda pedagógiai irányítása – az utóbbi két évben – erősödött, mivel a gazdasági teendők nagy részét átvállalta a Kigesz. Tervszerűen és rendszeresen ellenőrizte

a csoportokban végzett munkát, építő kritikáját, véleményét mindig megfogalmazta. Így a nevelési folyamatoknak nem csupán figyelemmel kísérője, hanem résztvevője, alakítója is. Elemző, értékelő tevékenységében a lényeg kiemelésére törekedett.

Feladatának tekintette a folyamatos önképzést és a továbbképzéseken való részvételt. 1984-ben elvégezte az oktatáspolitikai speciális kollégiumi tanfolyamot. Jó munkahelyi légkörben biztosította a nevelőtestület szakmai fejlődését. Teret engedett a pedagógusai alkotó szabadságának. Munkatársaival emberséges, őszinte és megértő volt. A szilárd, együttműködő nevelőközösség kialakításában szép eredményeket ért el. Az óvoda és az iskola kapcsolatának elmélyítésében szintén hatékonyan közreműködött.

Döntéseit mindig megelőzte a munkatársaival való egyeztetés, elbeszélgetés, véleményüket mindig figyelembe vette. Vezetői tevékenységében törekedett az írásbeli feladatok határidőre való elkészítésére, a határidők pontos betartására, és a munkatársait is erre ösztönözte. Fontosnak tartotta nem csak a saját, de munkatársai folyamatos képzését, az önképzést, az új, korszerű pedagógiai irányzatok, eredmények munkájukba beépítését, a legújabb pedagógiai, pszichológiai ismeretek, szakirodalom tanulmányozását, és ezek alkotói felhasználását a munkájában.

1979-ben beindította a Bessenyei úti újonnan épült óvodát. Pártfogolta, felkarolta a pályakezdő óvónőket. Szorgalmával, kitartásával, lelkesedésével példát adott munkatársainak. Biztatott, ösztönözte, hogy legjobb tudásuk szerint dolgozzanak, képezzék magukat, új utakat keressenek az óvodapedagógiában. Lelkesítő, folytonosan tevékenykedő, fáradságot nem ismétő gyermekszeretetet vezérelte. Munkájához a hétköznapi apró sikerei adtak erőt. Lankadatlan lelkesedéssel dolgozott az óvodáért, az óvodás gyermekekért. Egy olyan óvónő kollégánk volt, aki elkötelezettje az óvoda ügyének.

Miután 1975-től átvette az óvoda vezetését, ezt a tisztséget 1990-ig töltötte be. Az óvoda munkájának, valamint az óvoda iskolaelőkészítő szerepének elismeréseképpen, a 3-6 éves korú gyermekek nevelésében betöltött szerepének fontossága miatt óvodabővítésre került sor Polgáron. 1979-ben megépült az új, modern Bessenyei úti 5 csoportos óvoda. Ekkor két vezetés alatt működtek tovább a polgári óvodák: I. és II. számú óvodaként. Az I. sz. óvoda 5 csoportja, valamint az újtikosi és a tiszagyulaházi területi óvodák tartoztak vezetése alá, mindössze 8 csoport. Eredményesen tudta koordinálni a területileg több helyen működő óvodákat, csoportokat, szakmai továbbképzések, hospitálások segítségével. Az óvodaépítést, az óvoda beindítását vezetőként aktívan végigkísérte. Vezetése alatt egyre nagyobb szerepet kapott az intézményi önállóság. Ezt a lehetőséget igyekezett maximálisan, rugalmasan kihasználni, és az óvoda, valamint az óvodapedagógusok szakmai fejlődését elősegíteni.

Az 1985. évi Oktatási Törvény, valamint a Továbbfejlesztett Országos Óvodai Program alapján nagyobb szabadságot kaptak az óvodapedagógusok. Ez lehetőséget adott arra, hogy munkatársai alternatív pedagógiák közül választhassanak, ami a gyermek fejlődését leginkább szolgálta. Mint vezető, ezt a lehetőséget felismerte, maximálisan segítette,

támogatta. Így került sor arra, hogy Freinet reformpedagógus pedagógiájával azonosulva nevelhették a gyerekeket az óvoda egy csoportjában több évtizedes gyakorlattal rendelkező óvodapedagógusai, Barabás Ernőné és Icsu Ferencné. Támogatásával eljutottak pedagógus találkozókra, ahová elvitték munkájukat, ezzel az óvoda jó hírét. Segítette továbbképzési műhelyek szervezését, lebonyolítását.

Több pedagógiai pályázat megírását inspirálta, sőt maga is részt vett ennek papírra vetésében, gyors-gépiró képezésének köszönhetően. Igyekezett munkáját lelkiismeretesen ellátni a legjobb tudása szerint, ennek érdekében képezte magát szervezett továbbképzéseken, önképzéssel. Több évtizedes munkája elismeréseként megkapta a „Kiváló dolgozó” kitüntetését 1985. június 2-án. A nevelés érdekében végzett több évtizedes, áldozatos munkájáért 1990-ben megkapta a Pedagógus Szolgálati emlékérmét.

Utódját kinevelte Molnár Endréné személyében, aki töretlenül vitte tovább az elődje által megalapozott, felépített, korszerű szemléletet, pedagógusi hitvallást.

Lénárt Béláné Gál Margit nyugdíjasként is boldogan jött volt munkatársai közé. Találkozásaink alkalmával még családja, gyermekei, unokái jövőjét tervezte, tervekkel, tettekkel. Szeretett élni, s életének mindig értelmes célt adott. Az elmúlás rövidre szabta örömteli éveit, a fáklya lángja kihunyt.

Lénárt Béláné 63 évet élt és dolgozott. Az életút korán lezárult, csak emlékeinkben idézhetjük vissza kedves alakját, hangját, sajátos mozdulatait.

Összeállította:
ICSU FERENCNÉ és MOLNÁR ENDRÉNÉ
óvodapedagógusok
Polgár,
lánya,
HARTMAN ANDREA

*„A tanítás csak információt tölt a fejekbe, de a nevelés: növel. Nem mennyiséget ad,
hanem minőséget. Segít egy rózsának igazi rózsává válni.
És egy gyereknek megtalálni és kibontani önmagát.”*
(Müller Péter)

M

MARCZIN IMRÉNÉ Solymosi Irén (Tépe, 1941. április 16. – Berettyóúj-
falu, 2022. április 4.) tanár

Marczin Imréné Solymosi Irén Tépén született, a zömében földműveléssel foglalkozó kicsiny településen, amely Derecske és Berettyóújfalu között helyezkedik el. Szülei szorgalmas, nagy tisztességben élő emberek voltak. Féltő szeretettel nevelték öt gyermeküket: 4 leányt és 1 fiút. Életük szerves, természetes velejárója volt a mezőgazdasági munka. Mindent meg kellett tanulni, mert a föld csak így tudta eltartani a családot. A gyerekek jól tanultak, valamennyien a helyi általános iskolába jártak. Az akkori igazgató hamar felfigyelt a kiváló eszű, tisztelettudó, megbízható kislányra. Amikor értekezlet vagy egyéb kötelező elfoglaltságuk volt (a felesége is tanítónő volt), megkérte a Solymosi szülőket, hogy engedjék el hozzájuk Irénkét, hogy a három fiúgyermekükre vigyázzon addig, amíg haza nem érnek. Már akkor nagyon ügyesen foglalkozott a gyerekekkel, mesét olvasott nekik, játékokat talált ki. A szülők boldogan fogadták azt is, hogy gimnáziumba kell írni gyermeküket, mert okos, szorgalmas, tisztelettudó és biztos meg fogja állni a helyét.

A közeli, berettyóújfalui Arany János Gimnáziumba került, ahol kitért előtte a világ. Minden tantárgyat szeretett, de leginkább a matematikát. Jól tanult, de mellette az otthoni munkákból is kivette a részét, így segítette szüleit, testvéreit. A kiváló érettségi révén felvételt nyert a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem matematika-ábrázoló geometria szakára. Óriási csodaként élte meg az egyetemi éveket, fogékony volt az ismeretekre, nagy-nagy lelkesedéssel készült minden vizsgára. Csoporttársait szerette, közülük néhányval életre szóló barátságot alakított ki. Választott szakán szerezte meg a középiskolai tanári diplomát SUMMA CUM LAUDE minősítéssel. Óriási teljesítménye ellenére a tanítást választotta, egyszerű, szerény, segítőkész voltát megőrizve. 1965-ben kezdte meg tanári pályáját volt alma

máterében a **berettyóújfalui Arany János Gimnáziumban**. Vissza akarta adni a sok törődést, a biztatást, amit ő kapott gimnazistaként. Tanulóból kolléganő lett, aki példaértékű hivatás-szeretettel és elkötelezettséggel kezdte meg oktató-nevelő munkáját.

Nagyon szeretett tanítani, felelősséggel foglalkozott minden tanulóval, formálta személyiségüket, fejlesztette értelmi képességüket, tudásukat. Különösen kedvére volt, hogy felkérték osztályfőnöknek, mindig szívesen mondott igent, mert vágyott erre a pedagógiai feladatra.

A tanulók tisztelték és szerették. Jó eredményekkel örvendeztették meg a tanárnőt. Értő magyarázatairól legendákat meséltek. *Portörő Miklós* így emlékezett: „*Nem voltak nagy fellángolásai, nem tartott hirtelen felindulásból akciót, tervszerűen, felkészülten, egyenletesen és megbízhatóan végezte munkáját, megbízatását, valahogy akként, mint a parázs. Nem éget, nem kormoz, mint a láng, hanem mindent átjár melegével. Szívesen szervezte a kirándulásokat, amelyek során élményekkel, új ismeretekkel gazdagította őket, erősítette a közösséget. Sok diákjával tartotta a kapcsolatot, mondhatni számon tartotta őket, figyelemmel kísérte, hogyan folytatják útjaikat.*”

Közben a magánélete is egyre tartalmasabbá vált. Egyetemistaként társat talált Marczin Imre személyében, akivel 1963-ban házasságot kötött és családot alapított. Édesanya lett, ikergyermekeknek adott életet, akiket nagy-nagy szeretetben neveltek, gondoskodtak tanításukról. Mindenben segítettek őket, gondtalan gyermek- és ifjúkoruk volt, amit mindketten megháláltak. Judit orvos lett, Zsolt pedig agrármérnök. Vitték tovább a családi mintát, mely a szorgalomról, a kitartásról, az együvé tartozásról, a nemzedékek példaadásáról szólt.

Pedagóguspályájának második állomása a **Zalka Máté Szakközépiskola** volt, ahol tovább folytatta értékközvetítő és értékteremtő munkáját. Szárnyalhatott tovább, mert ahogy a tanítványai mondták – mindig kivezette őket a matematika útvesztőiből, vagy ahogy az óvónőképzős lányok mondták: Irénke néni kedvesen ránk mosolyog, néhány egyszerű mondattal mindent a helyére tesz, s „*mi csak ujjongunk: Jé, hát ennyi az egész!*”

Mindig lehetett rá számítani, szívesen vállalt minden programban feladatot. Kollégáival jó kapcsolatot ápolt, örült, ha bármiben tudott segíteni. Soha nem bántotta meg a matematikából gyengébben teljesítőket, sőt biztatta, dicsérte őket, és együtt örült velük, ha a megoldás sikerült. Nem véletlen, hogy rendszeresen meghívták az osztálytalálkozókra.

31 éves szolgálat után vonult nyugdíjba, de még vállalt feladatot kollégiumi nevelőtanárnéként. Boldog volt, hogy a diákok között maradhatott, hogy nem szakadt el az iskolától, hogy volt kikkel beszélgetni a korábbi iskolai történeésekről, hogy elmondhatta az oktató-nevelő munkára vonatkozó, előremutató ötleteit, megoldásokat.

Amikor már nem vállalt kollégiumi órákat, akkor sem szakadt el a matematika népszerűsítésétől, oktatásától. Szállt a híre, hogy még fogad tanulókat, akik korrepetálásra szorulnak. Ezt a munkát is hatékonyan, eredményesen végezte.

A családjával volt teljes az élete. Semmihez nem hasonlítható örömmel fogadta unokáit, részt vállalt nevelésükben, vigyázott rájuk, sok időt töltött velük. Sütött, főzött, meglepetéseket készített nekik. Sajnos ezt a felhőtlennek látszó idilli állapotot beárnyalta a gyász, a fájdalom. 1995-ben váratlanul elveszítette férjét, akivel csak 32 évet élhetett. Ez a veszteség gyógyíthatatlanul megsebezte szívét, lelkét. Igyekezett talpra állni, hiszen a gyermekeinek, unokáinak szüksége volt Anyura, a Nagyira. Sokszor mondta – amikor a temetőbe menet leszállt a bicikliről a házuk előtt – „*milyen szerencsém van, hogy mindkét gyermekem itt lakik Újfaluban, hogy közel lakunk egymáshoz, hogy mindennap láthatom őket.*”

Megtalálta azokat az elfoglaltságokat, amelyek örömet szereztek neki: kertészkedett, vi-

rágokkal foglalatzkodott, süttött, főzött, tagja volt a Bihari Irodalmi Körnek, a nyugdíjasklubnak, a Tájak – Korok – Múzeumok baráti körének, színházbérlete volt, télen sokat olvasott, rejtvényt fejtett. Jó kapcsolatot ápolt a testvéreivel, a nagyobb családdal, egyetemi csoporttársakkal és a szomszédokkal is.

Szívesen beszélt a 2015-ös évről, amikor megkapta a KLTE-től az aranydiplomát, ettől jobban csak a dédunoka születésének örült, nagyon boldog volt, hogy ezt is megélte. S egy idő után egyre ritkábban láttuk. Már hiába figyeltük a kerékpárutat, nem jött Irénke. Súlyos betegség támadta meg. Gyermekei mindent megtettek érte, de a gondos, szakszerű ápolás ellenére szeretett otthonában végleg megpihent, örökös álomba merült a matematika nagy népszerűsítője, a lelkes, innovatív tanár, a drága anya, nagymama, dédike.

Emlékét tettei, mondásai, kollégái, tanítványok százai őrzik.

Tisztelettel köszönöm Portörő Miklós igazgató úr segítségét!

GYULA FERENCNÉ

volt kollégája

MÁRTON JÓZSEF GYULA (Hajdúszoboszló, 1923. szeptember 23.– Hajdúszoboszló, 2017. október 23.) tanító, tanár, osztályvezető

Hajdúszoboszlón született, Márton Lajos gazdálkodó és Kovács Zsuzsanna háztartásbeli egyetlen gyermekeként. Egész életében hajdúszoboszlói lakos volt.

Általános iskolába szülővárosában járt, az akkori oktatási rendszerben az Állami Polgári Fiú és Leányiskola tanulójaként. Később a Debreceni Református Tanítóképzőben tanult tovább, ahol 1943-ban kántortanítói oklevelet szerzett. Később az Egri Tanárképző Főiskolán elvégezte a matematika–fizika szakot, majd a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán a földrajz szakot.

1944-től három évig orosz hadifogságban volt. 1948-ban megnősült. Felesége, Kurucz Ibolya Mária könyvelő volt, akivel házasságkötésük előtt pár évvel egy bálon ismerkedtek meg. Házasságukból két gyermekük született. 1949-ben Zsuzsanna, aki nyugdíjas tanárnő és 1954-ben Márta, aki bíró volt, de 2022-ben elhunyt.

Pedagógusi munkáját **Aranyszegen** a tanyasi iskolában kezdte, osztatlan összetételű csoportban. Megbízható, becsületes tanítói munkáját sokan emlegetik. Bekerülve a városba a **hajdúszoboszlói fiúiskolában** (Ma **Gönczy Pál Református Sport és Két Tanítási Nyelvű**

Általános Iskola) tanított 1961-ig. 1961-ben megválasztották a **Hajdúszoboszló Városi Tanács Oktatási Osztályának** vezetőjévé, ahol nyugdíjba vonulásáig példás munkát végzett.

Volt munkatársai, ismerősei tisztelettel, elismeréssel és szeretettel emlékeznek rá vissza. Ezt bizonyítja az alábbi sok kedves, őszinte emlékezés:

„A város szülőtteként jól ismerte a város adottságát, értékeit, érdekeit, lakosait. Majd később a városi tisztviselői karban is tisztelet övezte. Osztályvezetői munkájában körültekintően tervezte a közművelődési, közoktatási programokat óvodától az iskoláig. Többféle átszervezést indított útjára, ezek közül kiemelem a városi óvodákat. Ebben az alsófokú rendszerben 1965-től óvodai felügyeletet alakított ki. Elindította az óvodák önállósítását, ellátva azokat önálló munkáltatói jogkörökkel. A fejlesztési célok megvalósítására nagyon alkalmas volt. A munkában töltött évei bizonyítják ezt. Munkája, hatásköri kompetenciája átfogta a város teljes közművelődési területét, az ide kapcsolódó sport, közművelődés stb., feladatokat is. Irányító munkájában egységes elv szerint állított követelményeket az igazgatók és az óvodavezetők elé. Az óvodák működésében a nevelő-oktató munkában az iskolai életre való előkészítés helyesen kapcsolódott a tanügyi elváráshoz. Óvodai szakemberként együtt dolgoztam vele közel 30 évig a Művelődési Osztályon. Megtapasztaltam a korrekt, fegyelmezett munkát, a reális színvonal biztosítását az óvodák vezetési tevékenységében. Az élet is indokolta a városi óvodák befogadó képességének bővítését. Az óvodáskorúak számára önálló főzőkonyhát létesített. Különös eredménye munkásságának mindez, mert bizonyított adatok szerint minden óvodáskorú gyermek óvodába járhatott. Hihetetlen gyors fejlődés jellemezte munkásságának állomásait nemcsak az óvodáknál, hanem a művelődési intézményeknél és a múzeumnál is. Mindez kitartását, elhivatottságát, jó elemzési készségét mutatja. Tények, adatok igazolják életének, munkájának mozzanatait. Munkatársaival együtt minden szinten megtalálta a megoldást a továbbfejlesztéshez. Különös érzékenységgel kezelte a személyzeti munkájában a vezetővé nevelést, majd kiválasztást. Körültekintően végezte ezt, nemes dolgokért telt osztályvezetői munkája. Kitartó, igazi köztisztviselője volt a művelődési, oktatási ügyeknek. Hosszú, több évtizedes munkájában olyan minőségi fejlődési folyamatok bemutatására vállalkozott, melyek hihetetlen összefogást, alapos elemzést kívántak. Itt kell megemlékezni a Bocskai lovasszobor átadásáról, valamint a városi monográfia összeállításáról a város 400 éves történelméből. Sorolni lehet a történelmi hűségű emlékek ápolására tett mindennapi munkáit: a városi múzeum épületének biztosítása, berendezése, a Gönczy Pál emlékeinek elhelyezésére tett megoldások, a Dr. Kovács Máté emléktábla elhelyezése a Művelődési központ és Könyvtár falán. Említésre méltó a sportéleti eseménynek számító Sportház átadása is, melynek szervezője Kocsis Sándor volt. Szinte felsorolhatatlan minden, ami az ő munkásságának időszakához kötődik. Összegezve: Az ő irányítása idején a fejlesztési elgondolásokat érvényesíteni tudta a városi képviselőtestületben.” (Kígyós Istvánné volt munkatársa)

„Márton József tanácsi művelődési osztályvezetővel 1978-tól dolgoztam együtt pályakezdő jogászként, 1981-től titkársági osztályvezetőként. Jóska bátyám a nyugalom szobra volt, higgadtságát minden helyzetben megőrizte. A főnökeivel és velem, vehemens fiatallal egyaránt így viselkedett. Dolgát növelte az akkori komoly oktatási fejlesztés, amely új iskoláink építésében is megnyilvánult. Munkáját színezte, hogy a tanácselnök asszony maga is pedagógus volt, jó főnökünk és sikeres városvezető. Nemcsak a felkészültség, a gondos, alapos helyzetelemzés volt jellemző rá, hanem mások meghallgatása, véleményük megfontolása és ezek alapján a szakszerű és a figyelmet ezért is ráirányító csendes véleménymondás. Abban a munkakörben precíznek és eredményesnek bizonyult, ami az oktatási rendszer nagy méretét

tekintve nem becsülhető le. Személy szerint én nagy tisztelettel voltam és vagyok iránta, hisz mindig számíthattam a megértésére és segítségére.” (Dr. Vincze Ferenc munkatársa)

„Márton József diplomám megszerzése után, 1968-ban alkalmazott gazdasági felügyelőként, és 1981-ig töltöttem be ezt a munkakört, aminek korábbi elnevezése számadó igazgató volt. Márton József a hajdúszoboszlói művelődésügy, oktatás, közművelődés meghatározó egyénisége volt 22 éven át. Ez az időszak az ország életében is a fellendülés korszaka. A szoboszlói művelődésügyben is lényeges gyarapodások, fejlesztések, növekedések irányítása, leveleznylése kötődik a nevéhez, mind személyi, mind szakmai, mind tárgyi vonatkozásban, valamint az egész rendszer működtetése. Az ezidőben történt közigazgatási átszervezés következtében tevékenységének köre kiterjedt Hajdúszovát, Ebes, Nagyhegyes községek művelődésügyi felügyeletére is. Jelentősebb fejlesztések működésének ideje alatt: általános iskolák építése (Hőforrás utcai, Víztoronyhoz közeli), óvodák építése, kialakítása (Dózsa Gy. úti, Rákóczi u. 21. és a 84. sz. alatt), tornatermek építése, általános iskolai diákotthon létesítése (a felszámolt tanyai iskolák tanulóinak). Az irányított terület minden szintjét kézben tartotta, részletekbe menően rálátott az egészre. Magas szintű elfogadottságot vívott ki munkájával, egyéniségével, példamutató habitusával mind az irányított terület dolgozói, mind a városvezetés, mind a megyei művelődési osztálya illetékesei körében. Vezetése alatt a város oktatása és közművelődése elismerésre méltóan működött. Megvalósult a pedagógusok és közművelődési dolgozók városi szintű összetartása, elismerése, megbecsülése. Kiváló vezető volt: megvolt az adottsága a megfelelő munkatárs kiválasztásához, megkövetelte a munkavégzést, s ehhez minden segítséget megadott. A közösségen belül ki tudta alakítani azt az együttműködést, ami komoly eredményeket garantált. Precíz, pontos, mindenre kiterjedő figyelemmel fordult minden megoldandó feladat felé, csak letisztult munkát adott ki kezéből, és ezt munkatársaitól is megkövetelte. Jóindulatú, humánus, segítőkész ember volt, a beosztottjai és a felettesei körében abszolút tekintélyt vívott ki magának tevékenységével, egyéniségével.” (Kiss Katalin munkatárs)

„1973 áprilisában kerültem a helybeli Alsófokú Oktatási Intézmények Gondnoksága munkáltatóhoz oly módon, hogy a munkavégzés helye a Városi Tanács VB Művelődésügyi Osztálya volt. Márton József osztályvezető úrral csak rövid ideig dolgoztam együtt, de nagy szeretettel és tisztelettel emlékezek rá. Rendszerető, kedves, türelmes, de nagyon következetes vezetőt ismertem meg személyében. Embersége, vezetési stílusa példaértékű volt.” (Dr. Cseh Magdolna Piroska munkatárs)

„Az 1979 és 1980 közötti években megyei gyermek és ifjúságvédelmi szakfelügyelő/szaktanácsadó munkát láttam el. Ebben az időszakban igen jó kapcsolatot építettem ki a Hajdúszoboszlói Városi Tanáccsal – Önkormányzattal, annak Művelődésügyi Osztályával, Márton József osztályvezetővel, Cs. Nagy Zoltán tanulmányi felügyelővel és Kígyós Istvánné óvodai felügyelővel. Márton József és munkatársai az 1960-as években elsők között létrehozták Hajdúszoboszlón az Általános Iskolai Diákotthont a megszűnő tanyai iskolák tanulói számára. Később, amikor az oktatási intézményekben (óvodák, általános és középiskolák) megszervezték a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősök hálózatát Hajdúszoboszlón Márton József osztályvezető irányításával Hajdúszoboszlón működött az egyik legjobb gyermek- és ifjúságvédelmi munkaközösség, melynek Császi Csaba volt a vezetője. Márton József a gyermek- és ifjúságvédelem terén is beírta a nevét Hajdúszoboszló város oktatás- és nevelésügyének a történetébe.” (Tar József nyugdíjas gyermek és ifjúságvédelmi szakfelügyelő)

„Korrekt munkakapcsolatot tartott a megyei művelődési osztály munkatársaival annak érdekében, hogy városa pedagógus szakemberellátottsága, vezetői utánpótlása jó

színvonalú legyen. Szorgalmazta a vezetők továbbképzését, erkölcsi elismerését. Határozott tervekkel képviselte az intézmények feltételeinek javítását. Ahol probléma adódott, azt körültekintően vizsgálta, munkáját mindig a lehető legjobb megoldás keresése jellemezte. Beszámoló alaposak, lényegre törők voltak, átfogó képet adva Hajdúszoboszló város közoktatási és közművelődési helyzetéről, feladatairól.” (Kálmán Antalné ny. megyei vezető szakfőtanácsos)

„Nyugdíjasként is dolgozott az óvodai Köznevelési Tanácsban, majd 1985–1990 között vezetője volt a városunkban létrehozott Nevelési Tanácsadónak. Az intézmény a közoktatási folyamatok segítésére hivatott. Segítésére az intézményeknek, az ott dolgozó pedagógusoknak, de elsősorban a gyermekeknek. Jóska bácsi humanista személete, gondolkodásmódja a gyermeket, a gyermek értékeit helyezte a középpontba. Szemléletmódjának, szakmai elhivatottságának köszönhetően, s annak, hogy törekvései a város vezetése részéről is támogatást nyertek, létrejött egy olyan gyermekellátó rendszer, mely országos viszonylatban is megállta/megállja a helyét. Az ő vezetése idején alakult ki az intézmény igazi arculata, s kezdett megteremtődni egy jó szakmai műhely is. Egyszer egy nagyon hideg januári napon eljött a lakásunkra Márton Jóska bácsi (mi így hívtuk), s megkért, vállaljam el az ő irányítása alatt működő Nevelési Tanácsadóban a logopédiai állást. Lehet, hogy valaki »súgott« neki, lehet, hogy nem, de ő bízott abban, hogy az elvárásainak meg fogok felelni. Korábban nem ismertük egymást. Ennek a bizalomnak igyekeztem mindig eleget tenni. Tisztelettel és szeretettel gondolok az első hajdúszoboszlói igazgatómra, Márton József-re.” (Dr. Sass Imréné munkatárs)

„Érettségi után a Városi Tanács Pénzügyi Osztályán kezdtem el dolgozni, ő pedig akkor a Művelődési Osztály vezetője volt. 1985 őszén a Nevelési Tanácsadó létrehozásával megkezdődött a közös munka. Ő 5 évig nyugdíj mellett dolgozott ott vezetőként, én asszisztens-adminisztrátor munkakörben dolgoztam. Nagy elhivatottsággal, felkészültséggel végezte munkáját. Naprakészség, pontosság, precizitás jellemezte. Szelíd szavú, komoly gondolkodású, megfontolt, jó szándékú ember volt. Közvetlensége, szakmai hitelessége, emberi tisztessége például szolgálhat mindenki számára.” (Tóth Imréné)

„1978-ban kerültem Szoboszlóra, Jóska bácsit 79-ben ismertem meg miután az idősebbik lányával szorosabbá vált a kapcsolatunk és bemutatott a szüleinek. 1980-ban összeházasodtunk, így családi kapcsolatba kerültünk. Mit mondhatok volt apósomról? Csak jókat! Tanárként megtapasztaltam, hogy mindenki elismerte szakmai tudását, jó vezetői képességeit. 60 évesen nyugdíjba ment, és utána vett egy kertet, ahol kertészkedett, hogy aktív életet éljen. Mint mindenben, itt is alapos munkát végzett, nagy szenvedéllyel termelte a rengeteg zöldséget, gyümölcsöt. Kora tavasztól késő ősziig kikerékpározott a kertbe, és általában 5-órától 9-10 óráig kertészkedett. Büszke volt terméseire, amiből mi is sok mindent kaptunk. Az ebéd utáni alvást követően olvasott, hihetetlen mennyiségű könyvet olvasott el, rendkívül tájékozott volt a világ dolgaiban, hazánk történelmében és még sok mindenben. Imádott focimeccseket nézni, Fradi-drukker volt, de mint lokálpatrióta megyénk csapatának, a Lokinak is szorított. A családi eseményeken (ünnepek, név- és születésnapokon) ebéd után sokszor kártyáztunk és jókat beszélgettünk. Szívesen beszélt kezdő pedagógusi munkájáról. Tanyán kezdett tanítani. Sokat mesélt a 2. világháborús szörnyűséges kalandjairól, az Erdélyben töltött időszakáról, majd hadifogságba kerüléséről. Sajnos, »málenkij robot« -ra kivitték az oroszok, ahol szerencsével, jó döntéseivel, okosságával túlélte a tábort, pedig sorstársai nagy része meghalt. Mindig mondtuk neki, hogy írja meg élete történetét, de nem akarta. A kertészkedést, amíg bírta, csinálta, miután abbahagyta, sétával pótolta

mozgásidényét. Fizikailag és szellemileg is jó állapotban volt még 90 éves kora után is. Szép élete volt, nagy formátumú, művelt, igaz magyar ember volt.” (veje, Bogádi Imre)

„Márton Jóska bácsira nagyon szívesen emlékezek vissza. Ő nekem minden vonatkozásban példaképem. Emberséges, becsületes vezetőnek és jó embernek ismertem. Kifogástalan, okos pedagógus, példakép mindenki számára. Mint vezető határozottan, céltudatosan irányította a város pedagógustársadalmát. A nyugalom és a biztonság érzetét adta, amikor ő volt a művelődési osztályvezető. Bármilyen problémával lehetett hozzá fordulni. Ilyen vezetőre van szükség! Én nagyon szerettem, nagyon sokat tanultam tőle.” (Kőrösy Gáborné tanár)

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN

DR. MATOLCSI LAJOS (Berettyóújfalu, 1938. január 26. – Debrecen, 2022. december 17.) tanító, urbanista, címzetes egyetemi docens

*„A mélybe csak a tested merült el,
csak ő tűnt el a föld alatt,
de lényed lényege ezer felé
szóródva is köztünk maradt.”*

Matolcsi Lajos gyermekkorának meghatározó részét Szentpéterszegen töltötte, élete ebből a kis bihari faluból indult el. Alapfokú tanulmányait Szentpéterszegen végezte, az itt eltöltött időre, a barátokra, komákra és az olyan legendás tanítókra, mint Kathó István, Silye Mihály (Emlékük a Pedagógusok arcképcsarnoka 2009. évi kiadványban), Fekete Gusztávné vagy Zitás Istvánné mindig szeretettel és a legnagyobb hálaadással emlékezett vissza.

Tehetsége, a közösség iránti elhivatottsága hamar felfedezésre került. Bár pedagógusi pályára készült, a helyi tanács szolgálatba hívta Szentpéterszegen. 1956-ban megnősült. Felesége, Horváth Irma akkor vb-titkárként dolgozott itt, emiatt egyiküknek másik településre kellett mennie. Rövid hencidai kitérő után, a Tanácsakadémia elvégzését követően, 1958-ban, mindössze 20 évesen **Nagyrábé** vb-titkára lett, így a közben 3 főre gyarapodott családnak költöznie kellett.

Munkaszeretete, állhatatossága és elhivatottsága eredményeként a helyi közösség mintegy elismerésként 1962-ben a település tanácselnökévé választotta. A közösség iránti

elköteleződés eredményeként, a helyben maradás erősítéseként nemcsak településvezető, hanem futballedző és irodalmi színpadvezető is volt. Mindent megtett azért, hogy Nagyrábé, mint a járás akkori második legnagyobb települése ne csak névleg, hanem színvonalban is felnőjön e címhez.

1967-ben tanácselnöki munkája mellett népművelés-könyvtár szakon végzett a Debreceni Tanítóképzőben. Államigazgatási tehetsége, tudása felhívta rá a figyelmet, és nagyrábéi munkája mellett 1970-ig a **budapesti Tanácsakadémia** tanára lett, ahol a közigazgatási eljárási ismereteket tanította a jegyzői pályára készülőknek. Bár szerette a tanítást, a szülőföld mégis hazahívta. 1970-ben a Nagyrábét és Budapestet hátrahagyva kérte a megyei tanácstól áthelyezését. Több nagyobb város is szóba került, de ő **Püspökladányt** választotta. Budapestről akkor minősítették Püspökladányt fejlődésre alkalmatlannak. A kihívást elfogadva kitűzte maga elé azt a célt, hogy Püspökladányt várossá fejleszti. Határozott fellépése, a köz- és gazdasági élet megreformálása, választott otthona iránt végzett elhivatott munkája eredményeként Püspökladány 1984-ben városi jogú nagyközség, 1986-ban város lett. A *„Tegyük többet Ladányért”* mozgalomban mindenkinek talált szerepet. Kecskés Gyula, Dorogi Márton, Rettegi Istvánné neve ma is sokat jelent a városban. (Emlékük a Pedagógusok arcképcsarnoka 2002. évi kiadványában.) Megnyerte a településnek Györfi Lajost. A fiatal, tehetséges szobrászművésznek műtermet biztosítottak. Mindig is azt vallotta, nem elég egyfajta műveltség. Kiadványokat jelentetett meg, megszervezte az elszármazottak találkozóját.

Tanácselnöki feladatai mellett mindig volt ideje a tanulásra. Hitte és vallotta, hogy a tanulást sosem szabad abbahagyni. Aki feladja önmaga építését, átadja magát az enyészetnek. 1977-ben a Politikai Főiskola művelődéstörténet szakán szerzett oklevelet, 1982-ben a Budapesti Műszaki Egyetem urbanisztika szak a következő állomás, ahol diplomamunkája, *Az urbanizáció hatása a közigazgatásra* Akadémiai Díjat kapott. 1984-ben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen doktorált.

1989-ben a **H-B megyei Tanács** elnöki referense és az **Oktatási és Továbbképzési Intézet** igazgatója lett. Így ír magáról *„Ezen a poszton ért a rendszerváltás – amikor az első önkormányzati választáskor a bihari küldöttek jelölésére alelnöknek választottak.”*

Személye, szakmai tudása, közéleti megbecsültsége szinte magától értetődő módon juttatta be őt az első szabadon választott megyei közgyűlésbe. Három cikluson keresztül szolgált a megye lakosságát egészen 2002-es nyugdíjba vonulásáig.

„A 90-es években a fő feladat a területi, megyei közigazgatás - új szerepköre szerinti - működési rendjének, illetve a megyei és a települési önkormányzatok új együttműködési formáinak kialakítása volt. Dr. Matolcsi Lajos e munkájában nagymértékben tudta hasznosítani területfejlesztési szakemberként végzett tevékenységét, gazdag tapasztalatát. Számos tanulmány társszerzőjeként foglalkozott a Hajdú-Bihar megyei regionális (megyék közötti), illetve a kistérségi együttműködés lehetséges formáival. Támogatta a kistérségi társulások létrehozását Hajdú-Bihar megyében, figyelemmel kísérte azok tevékenységét. A megyei közoktatási fejlesztési terv megalkotását is fontosnak tartotta, annak előkészítésébe bekapcsolódott. A megyei területfejlesztési célok meghatározásáról szóló – általa is jegyzett- dokumentum adta az egyik alapot a megyei közoktatási intézményhálózat fejlesztési célkitűzéseinek megfogalmazásához.

Jól ismert volt a kultúra, a közművelődés iránti elkötelezettsége és szeretete. Támogatta kulturális események megrendezését, a települési hagyományok megőrzését. Szívesen vállalt közreműködést ilyen eseményeken.

Dr. Matolcsi Lajos sokoldalúan tájékozott, nagy tudású, az új és új feladatokra mindig nyitott, a közélet és a közigazgatás minden területe iránt érdeklődő és azok jobbításáért, előrehaladásáért tenni akaró ember volt. Tudását és nagy gyakorlati tapasztalatát igyekezett megosztani másokkal.” (Kathó Klára ny. megyei szakfőtanácsos)

A munka és a tanulás mellett hódolhatott másik nagy szenvedélyének, a tanításnak is. 1979-től az **Ybl Miklós Főiskola** meghívott tanára, címzetes főiskolai docens, itt a településtörténet, urbanisztika, regionalizmus tárgyat oktatta. A **Református Teológián** államelmélet, önkormányzattan tárgyat oktatott. 1989-től a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Földtudományi Intézet külső előadója. Munkatársai, tanítványai így emlékeznek rá:

„Dr. Matolcsi Lajos tanár úr hosszú ideig nélkülözhetetlen és aktív résztvevője volt a Kossuth Lajos Tudományegyetemen az 1990-es évek elején elindult terület- és településfejlesztő geográfusképzésnek. Az általa tartott alkotmánytani alapismeretek és önkormányzat-igazgatás kurzusok kiváló alapot biztosítottak a későbbiekben az önkormányzati és regionális politikai szférában munkát vállaló hallgatóinak, az általa felvetett problémák átgondolásával a későbbi területfejlesztők az egész életre szóló tapasztalatra tettek szert. Arra törekedett, hogy széleskörű elméleti ismereteit és hatalmas gyakorlati tapasztalatát érdekfeszítő, mégis szórakoztatóan könnyed módon adja át a diákoknak. Korát messze megelőzve projektek révén ösztönözte a hallgatóit a saját kutatómunkára és arra, hogy ismerjék meg a felfedezés örömét. A záróvizsgák állandó kérdezőjeként mindig arra törekedett, hogy a jelöltek tudását és a tudás alkalmazásának képességét egyaránt felmérje. Végzés után a Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszéken dolgozva, immár mint kollégák, még szorosabb kapcsolat alakult ki közöttünk. Újra megcsodáltuk széles körű ismertségét és megbecsültségét a megye polgármesterei körében, amelyre kutatómunkánk során mi is gyakran támaszkodtunk. Tanár Úr számos alkalommal segített nekünk konferenciák szervezésében, elkísért bennünket terepgyakorlatokra, és hatalmas lelkesedéssel mesélt a nagyon szeretett bihari térség problémáiról és felzárkózási lehetőségeiről. Közvetlen személyiségével, helyi beágyazottságával, korszakokon átívelő tapasztalataival és bölcsességével a szárnyait bontogató hazai önkormányzatiság megtettesítője volt számunkra.”

(A Debreceni Egyetem Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszékén dolgozó egykori hallgatói és kollégái: *Dr. Kozma Gábor* egyetemi tanár, tanszékvezető, *Dr. Molnár Ernő* egyetemi docens, *Dr. Pénzes János* egyetemi docens, *Dr. Teperics Károly* egyetemi docens, *Szilágyiné dr. Czímre Klára*, egyetemi adjunktus, *Dr. Radics Zsolt* egyetemi adjunktus)

Közel két évtizedig a **Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Vidékfejlesztési Intézet** oktatója, címzetes egyetemi docensként állt a katedrán.

„Az ezredfordulón a Debreceni Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Karán akkreditált „vidékfejlesztési agrármérnök” egyetemi szak megálmodója és kidolgozójaként arra törekedtem, hogy olyan külső óraadóink legyenek, akik származásuk, életpályájuk révén hiteles közvetítői a vidék problémáinak és fejlesztési lehetőségeinek. Mivel személyes ismeretségünk korábbi keltezésű volt (ő koordinálta az első Hajdú-Bihar megyei területfejlesztési terv munkálatait, én magam a mezőgazdasági rész kidolgozásában közreműködtem), hamar világossá vált számomra, hogy az új szak oktatásában neki fontos szerep juthat. Felkértem a „Településfejlesztés” című tárgy oktatására a szakon belül. Mivel más felsőoktatási intézményekben is óraadó volt, a feladat nem volt új a számára és örömmel

vállalta. Matolcsi tanár úr új szintet hozott az oktatásba. Óráit a személyes hitelesség, az empátia, a kifogyhatatlan gyakorlati példák sora jellemezte. Oktatóként úgy jellemezném, hogy öröm volt számára minden egyes foglalkozás a tárgy keretében. Nemcsak a kötelező feladatokat látta el, hanem készségesen vállalt többletfeladatokat is, pl. diplomadolgozatok konzultálása, azok bírálata, a diplomavédéseken és a záróvizsga-bizottság munkájában való részvétel. Ennek révén tanszéki óraadóiból tanszéki munkatárs lett. A tanszéki közösség sok tekintetben gazdagodott személyiségével, kiváló közösségi ember volt, megjelenése, eleganciája akár mintának is nevezhető volt, udvarias viselkedése példát jelentett, olvasottsága gazdagította a tanszék ismeretrendszerét. Olyan kolléga volt, akihez fenntartás nélkül ragaszkodott a teljes tanszéki kollektíva. Oly mértékben beolvadt a kollektívába, hogy a nem hivatalos tanszéki rendezvényeken nélkülözhetetlen résztvevővé vált (akármerre mentünk az országban, vagy a Partiumban, az ő önként vállalt előadásai adtak történelmi- vagy kulturális háttérrel a szakmai programjainknak). Szinte példátlan, hogy mikor átadta a tárgy oktatásának a stafétabotját fiatal kollégáinknak, kapcsolata nem szakadt meg a Tanszékkel, önkéntes munkával tudta segíteni hivatalos teendőinket, a közösségi rendezvényeink pedig nem múlhattak el az ő jelenléte, hangulatjavító társalgása nélkül.

Nem kétséges, hogy a vidékfejlesztési tanszék kezdetének történetírása nem nélkülözheti dr. Matolcsi Lajos nevének, munkájának és szerepének az említését.” (Dr. Nagy Géza professor emeritus, volt szak-, intézet- és tanszékvezető).

Szinte felsorolni is lehetetlen, hogy hány és hány egykori diák emlékezik tanárára azzal a néhány szóval, hogy „Nélküle nem sikerült volna.”

Munkája elismeréseként számos kitüntetésben részesült:

- Honismereti Munkáért Emlékérem (1978)
- Haza Szolgálatáért Érdemérem arany fokozata (1982)
- Kiváló Népművelő (1983)
- Munka Érdemrend arany fokozata (1984)
- Püspökladány díszpolgára (1995)
- Pro Régió-díj (1996)
- TÖOSZ Tűzzománc Emlékplakett (1999)
- Nagyrábé díszpolgára (2020)

2001-ben így nyilatkozott: „Hogy mit szeretnék a jövőben? Nyugdíjba menni és tanítani, és ha lehetőségem lesz, továbbra is azt teszem, amit eddig, felszólalok Sárrét és Bihar érdekében, ha kell. Nadányi Zoltánnal együtt én is vallom: Él Bihar, élteti szent hite!”

Így történt, a nyugdíjas éveiben csak az egyetemi oktatásnak és a családjának élt. Napjait valóban a tanítás és családja töltötte ki: lánya, veje és három unokája életét kísérte soha nem lankadó figyelemmel, szeretettel. Még megélhette, hogy láthatta dédunokáját.

Forrás:

Kiss Gábor Szentpéterszeg polgármestere búcsúbeszéde

Családi, munkatársi emlékezések

A róla készült riportok, cikkek az internetről

Összeállította:
KÁLMÁN ANTALNÉ
Debrecen

METZGER JÁNOS (Újbarok, 1922. február 11.– 2008. november 23.)
kántortanító, általános iskolai tanár, megyei vezető szakfelügyelő

A Fejér megyei Újbarok községben, gazdálkodó sváb család első gyermekeként született. Apja, Metzger József és anyja, Metzger Teréz vértessbogláriak voltak. Azonos vezetéknévük ellenére nem álltak rokonságban, a faluban több Metzger család is élt. Az első gyermeket, Jánost még kettő követte: József és Mária.

Elemi iskolába kerüléséig anyanyelve a sváb volt, az iskolában azonban szigorú tanítójuk keményen büntette a nebulókat, ha a feltett kérdésekre nem magyarul válaszoltak. Egy későbbi tanítója felfigyelt János éles eszére, tehetségére, és a családi legenda szerint felkereste szüleit, hogy rábeszélje őket fiuk taníttatására. Az apa kezdetben ódzkodott ettől, mert ez igen nagy anyagi áldozatot jelentett volna a család számára. Végül mégis kötélnek állt, és a gyermek a bicskei polgári iskola elvégzése után a jászberényi tanítóképzőben folytathatta tanulmányait. Az első év nehézségei után a második tanévre már tandíjmentességet kapott jeles eredménye okán. Ezután végig kitűnő tanuló volt, ezt igazolják a képző anyakönyvei. A képzőben akkoriban igen magas színvonalú és sokoldalú oktatás folyt, jól felszerelt biológiai laborral, hangszeres és énekképzéssel, amellyel későbbi kántortanítói feladatok ellátására is felkészítették a növendékeket – írja egyik önéletrajzában.

A tanítóképző elvégzése után 1941-ben a szülőfalujával szomszédos **Száron** állt munkába, és töltött el két tanévet. A háború azonban zajlott, és neki is be kellett vonulnia frontszolgálatra. Tragikus évek következtek életében. 1945 húsvét vasárnapján a nyugati határszélen orosz fogságba esett, melynek három és fél évét – szinte csak csodával határos módon – túlélve, 1948. október 22-én tért haza szüleihez. Az *Emléktörödékek 1944-1948* című visszaemlékezése könnyeket csal az olvasó szemébe. *„Most még volt nálam tintaceruza és papír, ráírtam a szüleim címét és azt, hogy hadifogolyként Románia felé visznek. A megtalálót kértem, hogy ezt a papírt küldje el a szüleimnek. A cédulát összehajtogatva kidobtam az ablakon a sínek mellé. Mikor három és fél év múlva hazaértem a hadifogságból, akkor tudtam meg, hogy egy kislány talált rá az üzenetemre, és továbbította azt szüleimnek.”*

Szerencsés hazatérése után megnősült, és megszülettek lányai: Ágota és Edit. 1954-ben megszerezte – jeles rendű minősítéssel – magyar–történelem szakos tanári diplomáját.

A Fejér Megyei Hírlap tudósítója, *Balázs Katalin* 1967 márciusában felkereste Száron, és többek között így írt róla: *„Nem csak itt él, de együtt is él a falujával, a gondokat őszintén a magáénak is érzi. Metzger János azonkívül, hogy pedagógus, közéleti ember is. Arról is hallottam, hogy Nagy Lajost, a művelődési otthon jelenlegi fiatal vezetőjét is ő nevelte, s nem is rosszul. Aki akarja, meg is látogathatja őt minden nap szári otthonában.”*

Metzger János hosszú éveken át vezette a falu német nemzetiségi énekkarát. 53 világi és 76 egyházi éneket gyűjtött össze, amelyet a második világháború előtt a faluban énekeltek.

Hamarosan a bicskei járás szakfelügyelője lett magyar nyelv és irodalomból, majd 1968-ban kinevezték Fejér megye magyar–történelem szakos vezető szakfelügyelőjévé. Ezt a tisztséget töltötte be egészen nyugdíjazásáig, 1982 végéig.

„Paczolay Gyula, egy rendkívül igényes megyei vezető szakfelügyelő nyugdíjba vonult. Metzger János, aki ekkor bicskei járási szakfelügyelő volt, ismerte Paczolay Gyula munkastílusát és igényes elvárásait mind munkatársaival, mind a meglátogatott tanárokkal szemben. A vezető szakfelügyelő-váltás nem okozott törést a szakfelügyeleti munkában.

Továbbra is havonként megtervezték a felügyeletet a megye területén működő általános iskolákban. A továbbiakban is fő szempont volt a magyar-történelem szakos tanárok módszertani segítése. A megfelelő módszertani eljárások alkalmazása a tanulmány szint stabilizálását jelentette. Az eredmények javulását azonban még fokozta is Metzger János belépése és az a tény, hogy folyamatosan kerültek ki a keze alól azok a segédletek, melyek a gyengébben teljesítők eredményeit is javították. Növelte Metzger János tekintélyét, hogy ezeket a segédleteket az egész országban bevezették. Szintén ezek biztosították a járási-

területi magyar-történelem szakos tanárok munkaközösségi foglalkozásainak eredményeit, stabilizálását. Mérhető volt a többi tantárgyra gyakorolt pozitív hatásuk is. A havonkénti részértékelésekből összeállított, az adott tanévre vonatkozó elemzések biztosították az oktatást irányító Megyei Művelődési Osztály tájékoztatását, amely alapján további feladatokat lehetett kidolgozni” – összegezte gondolatait az alsófokú oktatást akkoriban irányító csoportvezető, dr. Gulyás Antal.

Metzger Jánosnak munkája során számos kezdeményezése volt az oktatást érintően, mint például a középiskolába készülő tanulók tanfolyamainak megszervezése és rendszeressé tétele. Ezt a rendszert ezután az egész országra kiterjesztették. „A minisztérium engem kért föl az összefoglaló magyar nyelvi gyakorlókönyv megszerkesztésére. A könyv tíz kiadást ért meg, és az ország összes iskolájában

használták. Megjelent még egy módszertani kézikönyvem is a novellaelemzésről, és több helyesírási munkafüzetemet is kiadták” – írja visszaemlékezésében.

A Népszava 1973. december 6-i számában az EGY SEGÉDKÖNYV MARGÓJÁRA című cikkben így méltatja Metzger János munkáját az újságíró (R. L.): „Metzger János művének mindenekelőtt az adja meg érdekességét, hogy a szerző tiszteli és szereti nyelvünket. Játszani hívja olvasóit, könyve forgatóit, akik játék közben tanulhatják meg helyesen használni és ismerni nyelvünket.” A Tankönyvkiadó 1973-ban az alábbiakat írja: „Aki Metzger János segédkönyvét forgatja, nyilván nemcsak a középiskolai előkészítő anyagát ismerheti meg, hanem cseppenként a tengerből nyelvünket és kultúránkat is.”

A korabeli sajtó nemcsak a magyar nyelv tanításáról szóló írásaival foglalkozik, de kulturális tevékenységével is. A Fejér Megyei Hírlap 1979. június 6-i számában Zágoni Erzsébet újságíró TANÍT, GYÚJT, ÍR című cikkében így igazolja ezt: „Metzger János, a szári és az újbaroki népdalkör vezetője, azt szeretné, ha mások fülében is megcsendülnének azok a dalok, amelyek gyermekkorában rakódtak le emlékezetébe, szívébe.”

„Metzger János régóta gyűjti a még megmenthetőket. Együtt dolgozott az NDK-beli Humboldt Egyetem gyűjtőjével Száron, Újbarokon. Gyűjtői és tanítói munkája mellett főállásban megyei vezető szakfelügyelő. Magyar nyelv és irodalom könyve már a nyomdában

van. *Készül egy módszertani munkája is* – számol be munkásságáról az újságíró. Az új munka címe: EGY TÉMA – TIZENÖT ÓRA 1979. Erről ír Miklósné Boda Edit a Pedagógia Szemle 1980. 3. számában. Ezt a könyvet megjelenése után baráti szeretettel dedikálta János e sorok írójának (Gajdó Andrásnak, szakfelügyelő kollégájának 1979. szeptember 10-én). Tanultam belőle, őrzöm.

A bevezetőben a szerző idézi Móricz Zsigmondot. *„A könyvben világosabban tárulnak föl az élet lapjai, mint az életben. Ma már a könyvek nélkül nem lehet az életet megvizsgálni.”* Több ismert szerkesztőt, író is említ, idéz: Hankiss Elemér, Kovács Endre, Szerdahelyi István, Tamási Áron, Sánta Ferenc, Sarkadi Imre, Sütő András, Csibra István, Vörös József, Péczely László, Zsilka Tibor, Mérei Ferenc. Mindez bizonyítja, hogy több ember véleményét használta fel műve megírásához. És a csattanó Jevtusenkóval:

*„Bűn a középszerűség, akárcsak
a hazug szó: elfajulás.
Buzdítsa ki-kí magát, hadd
tenne dicsőt, remeket.
Naggyá nem lenni: gyalázat.
Mind naggyá legyetek!”*

Boda Edit így kezdi írását: *„Sietek üdvözölni egy kitűnő könyvecskét, úgy, mint egy szép novella alapos és szép feldolgozását.”* *„Sietek üdvözölni egy sok elméleti tudáson és gyakorlati tapasztalaton alapuló írást.”*

A hosszú elemzést a „csillag” után így írja: *„A szerző hosszú évek óta egyik megyénk vezető szakfelügyelője. Tanárember, aki élete során sok-sok gyermeket nevelt az irodalom szeretetére. Ebben a könyvében arra vállalkozott, hogy felnőtt „gyermekeinek” adja át tudását és tapasztalatát... – az összegzés és példa felér egy irodalommetodika órával. Köszönjük, Tanár úr.”* Tankönyvkiadó Bp., 1979. Miklósné Boda Edit

1975-től Metzger János vezető szakfelügyelő munkatársa lehettem szakfelügyelőként a dunajvárosi járásban. A havonta tartott megbeszéléseken értékelte munkánkat, tanácsokat adott, a felsőbb vezetés elvárásait ismertette. Mindig nyugodt hangon szólt, meghallgatta mindenki véleményét. Néha közös látogatásokat szervezett. Az órát tartó tanár értékelése után következett a szakfelügyelő, majd ő, a vezető szakfelügyelő összegzett. Nem emlékszem magánéleti szóváltásra. Így azt sem tudtuk, hogy ő hadifogoly volt, vagy hogy egy német nyelvű és nemzetiségű faluban művelődésszervező. Igazán példamutató magatartást tanúsított.

Szár és Újbarok önkormányzatának lapja, a KIS-BÍRÓ 2008 decemberében búcsúzik Metzger Jánostól. IN MEMORIAM METZGER JÁNOS című írással: *„Nagyon meghatódva és szomorú szívvel tettem egy szál virágot öreg barátom sírjára. Igen őszinte és igaz atyai jóbarátom volt. Ő meg szinte fiaként szeretett engem. Évekig tanárom volt, és több mint ötvenen keresztül sok-sok közös élmény fűzött össze bennünket. Emlékszem egyik megjegyzésére: »Tudnod kell, hogy csak a szép mondatokra, a szép gondolatokra szabad emlékezni, mert csak úgy lehet túlélni azt a sok kínt és szenvedést, amit az ostoba és kegyetlen háború okozott az emberiség számára.«* Miután Dunaújvárosba költözött, személyes találkozásaink megritkultak, telefonon azért tartottuk a kapcsolatot, de sokszor meg is látogattuk. Ilyenkor végtelenül boldog volt. Búcsúzáskor mindig férfiasan összeöleleztünk. Legutoljára csak annyit mondott: minden porcikám fáj. Végleg elment. Szegényebb lett

Szár és Újbarok is egy nagyszerű emberrel, én pedig egy igaz baráttal. Nem tudom, hogy ő tudta-e? Most leírom: Nagyon sokan szerettük. Nyugodjál békében! Nagy Lajos, Szárliget”

Kreidl Józsefné gondolatait egy Vörösmarty-idézettel kezdi: „Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét.« Drága tanár bácsi! Köszönjük a sok kincset, amit nekünk adott, a sok szeretetet, amivel egyengette utunkat. Hálával és tisztelettel búcsúzunk. Szívünkben őrizzük emlékét.” Hasonló gondolatokat fogalmazott meg Földházi Attiláné, Halász Józsefné, Verle Tiborné és Sátori Róbertné is.

Metzger János megkapta Szár község legnagyobb kitüntetését, mely ezt tartalmazza:

*„DÍSZPOLGÁRI OKLEVÉL
A Képviselő Testület példamutató magatartásáért, a település fejlődéséért
METZGER JÁNOS
Úrnak
SZÁR KÖZSÉG DÍSZPOLGÁRA
kitüntető címet adományozza
Szár, 2000. augusztus 20.”*

A pedagóguspályán végzett munkájáért az alábbi kitüntetéseket kapta:

- * Az oktatásügy kiváló dolgozója (1958.)
- * Kiváló tanár (1975.)
- * Kiváló úttörővezető (1980.)

Annak ellenére, hogy az általános iskola alsó tagozatában kezdte tanulni a magyar nyelvet, kiváló teljesítményű írásai alapján az utókor számára is példamutató, amit ránk hagyott. Munkásságával kiérdemelte, hogy megörökítsük az ARCKÉPCSARNOKBAN.

Lányai,
ÁGOTA és EDIT
GAJDÓ ANDRÁS

MÉZES ATTILÁNÉ Hamar Katalin (Polgár, 1953. április 8. – Polgár, 2014. július 21.) óvodapedagógus, tagóvoda-vezető-helyettes

„Gyermekekkel foglalkozni minden bizonnyal a leghálásabb munka, ami a Földünkön osztályrésztül jutott, de saját tökéletességünket is ez mozdítja elő.”
(Brunszvik Teréz)

Mézes Attiláné (Hamar Katalin) 1953-ban Polgáron született, háromgyermekes család második gyermekeként. Szülei, Hamar László és C. Tóth Mária egyszerű munkásemberek voltak. Apja mezőgazdasági technikumot végzeve gabonafelvásárló munkakörben, anyja bolti eladóként dolgozott. A szülők szeretetben nevelték gyermekeiket, és fontosnak tartották, hogy mindannyian felsőfokú tanulmányokat végezzenek. Ennek érdekében, saját álmaikat feladva, erőn felül is biztosították számukra a tanulási lehetőségeket. Nagy boldogság volt, hogy mindhárom lányuk főiskolai, pedagógusi diplomát szerzett.

A család kiegyensúlyozott gyermekkorot biztosított Katalin lányok számára is. Az általános iskolai és gimnáziumi évei sok közösségi munkával, értékes emberi kapcsolatok kialakításával megalapozták későbbi pályaválasztását.

Mézes Attiláné Hamar Katalin 1973-ban szerezte óvodapedagógusi diplomáját a Szarvasi Óvónőképző Intézetben. Katalin, miután elvégezte Szarvason az Óvónőképző Főiskolát, visszatért szülővárosába, Polgárra, és nagyon boldog volt, hogy sikerült elhelyezkednie tanult hivatásában. 1973 augusztusától a **Polgári II. Sz. Óvodában** dolgozott, önálló vezetésű intézményben. 1988-ig a Móra úti tagóvodában csoportvezető óvónőként, majd a Dózsa úti kétszoboros óvoda tagóvoda-vezetőjeként tevékenykedett. A Móra úti óvoda lett az első munkahelye. Kedvesek voltak számára az odajáró gyerekek, a vele együtt dolgozó kollégák, dajka nénik. Nagyon szeretett ott dolgozni.

Óvónői pályafutása alatt 1982-ben óvónői komplex szemináriumon vett részt, jól megfelelt eredménnyel. 1985-ben munkája elismeréseként Miniszteri Dicséretben részesült. Időközben kétéves környezetismereti, területi munkaközösségi foglalkozásokon vett részt. Itt kezdett érdeklődni a környezetvédelem és az egészséges életmód területei iránt. Az óvodáskorú gyermekeknél gyakori testtartási hibák megelőzése érdekében helyi munkaközösség vezetését vállalta el, melyet megelőzött az egészségnevelési konferenciákon való részvétele. Gerinctorna, fogászati prevenció témáival foglalkozott kiemelten. 1988-ban vezető előképző tanfolyamra járt. 1989-ben az „Intézmény kiváló dolgozója” kitüntetésben részesült szakmai munkája, elhivatottsága elismeréseként.

1990–1992 között Intenzív óvónői továbbképzést végzett. A záródolgozatot környezetvédelmi témakörben írta, jól megfelelt eredménnyel. Az évek során többször adott be különböző pályamunkát, amelyekért jutalomban, elismerésben részesült. Egyik ilyen pályamunkája „A zöld bolygón akarunk élni” címmel jelent meg. A Környezetvédelmi Minisztérium felhívására pályázatokat nyújtott be az óvoda udvarának szebbé tétele érdekében. Az óvoda fásítási programjához szponzorokat keresett és talált. Így az óvoda fásítását a helyi Béke faiskola, a helyi környezetvédő egyesület és a szülők segítségével valósította meg. 25 facsemetét telepítettek az óvoda udvarára.

1998-ban és az azt követő időszakban újabb „intenzív tanfolyamot” végzett el. A „Szociálisan hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozó nevelők” intenzív tanfolyamán kiváló

minősítéssel végzett. 1997-ben belső továbbképzés vezetését vállalta el mint munkaközösség-vezető. Ennek időtartama 3 év volt, témája a gyermeki munka fejlesztő hatása a személyiségfejlődésre. 2000-ben szövegszerkesztő és táblázatkezelői ismereteket sajátított el, melyet sikeres gyakorlati vizsgával zárt. Továbbiakban érdeklődéssel fordult a minőségbiztosítás bevezetése az óvodában téma felé.

1974-ben házasságot kötött férjével, Mézes Attilával. Egy év

múlva megszületett első gyermeke, Viktória, majd három évvel később második kislánya, Beáta is. Szerető, gondoskodó édesanyaként nevelte őket. Kedves, vidám és mások érdekeit mindig előtérbe helyező személyiségével meleg családi háttérrel biztosított családjá számára. Ahogyan munkájában, úgy otthon saját gyermekeivel töltött mindennapjai során is hasznosította tanult hivatásának számtalan elemét. Kreatív játékokat, bábokat készített, verseket, meséket olvasott, kézműves játékokat szervezett nekik, de leginkább megnyugtató háttérként segítette őket fejlődésükben. Gyermekei számára ő volt a nagybetűs ANYU. Olyan személyiség volt, aki mindenkit elfogadott, nem ítélkezett, hanem inkább támogatót abban, hogy elérhesse céljait.

Anyukájához hasonlóan nagyon szeretett finom süteményeket sütni. Különösen nagy kedvenc volt mindenki körében szépen díszített mézes süteménye. Mai napig sütik az óvónő társai az óvodában karácsony tájékán a gyerekeknek. Különböző alkalmakkor megörvendezettte ismerőseit a saját készítésű mézeskalácsaival, amit óvodásai is nagyon szerettek.

Később változások álltak be életében mind szakmai, mind magánéleti vonatkozásban. Lehetőséget kapott, hogy munkáját a **Dózsa úti óvodában** folytathassa, amit nagy örömmel el is fogadott, de ez azt jelentette, hogy el kellett hagynia az általa nagyon szeretett Móra úti óvoda kis közösségét. Új munkahelyén gyorsan beilleszkedett, megszerette a kollégákat, az oda járó gyermekeket. Jó kapcsolatot épített ki a szülőkkel is. Magánéletében nehéz időszakot jelentett számára házassága felbomlása, ami után egyedül nevelte tovább gyermekeit. Ebben az időszakban erőn felül gondoskodott arról, hogy mindketten elvégezhesék felsőfokú tanulmányaikat. Időközben megismerkedett második férjével, Ferencsel. Nagyon boldog volt, amikor gyermekei révbe értek és munkahelyük, családjuk lett, majd megszülettek unokái: Flóra, Kristóf és Dorka. Velük is sok időt töltött együtt, igazi nagymama volt, aki bármikor vigyázott unokáira, játszott velük, és nála minden csodálatos, gyerekek számára érdekes dolog lehetett csinálni.

Szeretett kertészkedni. Földiepret, málnát, körtefát ültetett új házának kiskertjébe, mert tudta, hogy imádják az unokák a gyümölcsöket. Ebben az időszakban egyre több területen kellett helyt állnia: munkája, betegeskedő édesanyjának folyamatos ápolása, második férjével közös életük és az unokák rengeteg feladatot adtak számára. Később párja gyógyíthatatlan beteg lett, akit végsőig ápolt, így is csak néhány közösen eltöltött év adatott meg számukra.

Prémium évek programban vett részt 2007. szeptember 1-től. Élt a 40 éves nyugdíjazás

lehetőségével. Az oktatásban akkoriban általánosnak mondható létszámleépítések következtében először csökkentett munkaidőben dolgozott tovább, majd 60 éves korában előnyugdíjba vonult 2012. szeptember 30-án. Katalin sosem panaszkodott, mindig csendben tette a dolgát. 4 év múlva ő maga is súlyosan megbetegedett. Nyugdíjas éveit rövid ideig élvezhette, elhatalmasodó betegsége és korán, élete teljében 2014 júliusában bekövetkezett halála miatt.

Maradandó nyomot hagyott a polgári óvodában, az óvoda történetében. Híres mézes sütijét sokan sütik és kóstolják ma is karácsony táján. Emléke és szellemisége tovább él körünkben.

Szerkesztette:
ICSU FERENCNÉ
húga, KOVÁCSNÉ HAMAR ÉVA
és lánya, MÉZES VIKTÓRIA
segítségével
Polgár

MEZŐ IMRÉNÉ Tímári Eszter (Hajdúböszörmény, 1943. május 15. – Hajdúböszörmény, 2016. augusztus 14.) gimnáziumi tanár, tagozatvezető

Édesapja, Tímári Márton, mennyiségtan–fizika szakos tanárként dolgozott Hajdúböszörményben a Bocskai István Gimnáziumban 1967-ig. Édesanyja, Szánthó Jolán háztartásbeli volt. Férjével együtt négy gyermeket neveltek. Tímári Mártonról lánya, Tímári Eszter írt arcképvázlatot a Pedagógusok arcképcsarnokában (2008-as kötet). Tímári Eszternek két húga és egy öccse van. Mindkét lánytestvére egészségügyi pályát választott hivatásul. Idősebb húga, Tímári Erzsébet, tudógyógyász főorvosként, Ildikó húga pedig gyerekgyógyászati asszisztensként dolgozott. Dr. Tímári Erzsébet már gyerekként is határozott, jó szervezőképességgel rendelkező egyéniségnek látta nővérét. Legfiatalabb testvérük, Tímári Márton az érettségi vizsga letétele után a villanyszerelő szakmában helyezkedett el. Dr. Tímári Erzsébet 1994-ben az Eminensek díjai Alapítványon belül díjat hozott létre, mely „*a matematika és/vagy fizika tantárgyból kiemelkedő képességű, szerény körülmények között élő tanulót segíti évente a tanulásban*” A díjat édesapjuk után Tímári Márton-díjnak nevezte el.

Tímári Eszter tanulmányait Hajdúböszörményben, a Polgári Leányiskolában kezdte, majd a Bocskai István Gimnáziumban folytatta. A gimnáziumi évek alatt megfogalmazódott benne,

hogyan orvos lesz, de az apai példát látva úgy döntött, hogy a pedagóguspályát választja. Az 1961-es érettségi után a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen tanult tovább, ahol 1966-ban matematika–fizika szakos középiskolai tanárként végzett. Egyetemi hallgatóként a színjátszókör tagja volt. 1966. szeptember 1-jétől egészen 2001-es nyugdíjazásáig egykori alma materében, a **Bocskai István Gimnáziumban** tanított. Tanári pályájának kezdődátuma különleges, mert pont ezen a napon, 37 év után, ment nyugdíjba édesapja. A tanári pálya és a gimnázium iránti szeretetét, elkötelezettségét is édesapjától örökölte.

Pedagógusként fontosnak tartotta, hogy rendszeres továbbképzésekben vegyen részt és ismereteit bővíthesse. 1978–1979-ben részt vett a Kossuth Lajos Tudományegyetem egyéves komplex továbbképzési tanfolyamán fizika tantárgyból, 1979–1980-ban pedig matematikából. 1983-ban az Iskolaszámítógép-program, egy évvel később az Eötvös Loránd Tudományegyetem Alapfokú atomtechnikai tanfolyamát végezte el. 1986-ban oktatáspolitikai képzését, 1986–87-ben pedig a munkaközösségvezetők komplex tanfolyamát teljesítette. 1999-ben a Felnőttoktatási Akadémia, 2000-ben pedig az Iskolai felnőttoktatók nyári akadémiajában kurzusain bővítette tudását.

Pályája során nemcsak matematika–fizika szakos tanárként dolgozott. Az első 3 évben a tanítás mellett kollégiumi tanári teendőket is ellátott, valamint fakultációkat tartott elsősorban fizikából. Fizikaszakkört vezetett, melynek segítségével a diákok tanulmányi versenyeken vehettek részt. Minden évben az általános iskolás tanulók számára kísérleti délutánt és versenyt szervezett kollégáival, ahol kísérleteket mutattak be, és feladatmegoldásokkal mérhették össze tudásukat a tanulók. 1968 óta érettségiztetett fizikából és matematikából is. 1969-től 1971-ig, majd 1974-től folyamatosan osztályfőnökként tevékenykedett. Hat nappali tagozatos osztály fiataljait vezette el a felnőtt kor küszöbéig, és négy levelező/esti tagozatos osztály felnőttjeit juttatta érettségi bizonyítványhoz. 1975-től ő volt a fizika munkaközösség vezetője és a fizikaszerár felelőse is. 1974–1981 között új fizika tanterv és tankönyv, 1975–1980 között pedig technikatankönyv és tanterv kipróbálásában is szerepet vállalt. Több alkalommal az őszi tanári ankétokon és a „Fizikus napokon”, illetve a Rátz László Vándorgyűléseken is részt vett.

Számbára kiemelten fontos volt, hogy minden diákja megfelelő matematikatudással rendelkezzen. Tanóráit logikus magyarázatok és áttekinthető táblakép jellemezte, valamint hangsúlyos eleme volt az önálló feladatmegoldás. Számonkérései szigorúak, de igazságosak voltak. Egykori tanítványa, későbbi kollégája, Dobóné Szalóki Szilvia így idézte őt: *„Gyermekeim! Teher alatt nő a pálma.”* Egyik legfontosabb célja az volt, hogy minden tanítványa sikeres érettségi és felvételi vizsgát tegyen, majd kilépve a felnőtt életben helyt álljanak, és jó szakemberek legyenek. Egy 1992-es szakmai önéletrajzában kifejezte igyekezetét, hogy *„becsületes embereket nevelni, akik szeretik munkájukat, családjukat, és szabad idejüket igényesen töltik el.”*

1974-től folyamatosan tanított levelező tagozaton is, majd ezt a képzési formát vezette 1993–2001 között. Elvitathatatlan érdeme, hogy a levelező tagozatot sikerre vitte. Kiváló szervezőkészséggel rendelkezett, valamint a munkatársaival is remek kapcsolatot ápolt, így pár év alatt a felnőttként érettségét szerezni vágyók létszáma megduplázódott. Ezáltal át- és továbbképzési lehetőséget biztosított a város szakmunkásai számára, így az érettségét szerzők aránya közelebb kerülhetett az országos átlaghoz. A kétszintű érettségi vizsga bevezetésével a levelező tagozat is átalakult esti tagozattá. A korábbi heti kétnapos képzést a heti háromnapos tanítás váltotta fel, itt már idegen nyelv és informatikaoktatás is megvalósult. Pályájának annyira meghatározó eleme volt a felnőttképzés, hogy a 2001-es nyugdíjba vonulása után

még 2006-ig óraadóként dolgozott az esti tagozaton.

Feladatai közé tartozott az esti tagozaton tanítók továbbképzése, a tantervfejlesztő munka összehangolása. Számára kiemelt fontossággal bírt a felnőttek továbbképzése, felnőttképzési programokat véleményezett és szervezett. Az ő nevéhez fűződik az 1996-ban Hajdúböszörményben megrendezett, nagy sikerrel zárult országos felnőttképzési konferencia is.

Tanulóitól elvárta, hogy képességeiknek megfelelően magas szintű munkát és teljesítményt fektessenek tanulmányaikba. *„Gyermekeim! Ne tűzoltó módszerrel tanuljatok! Ha a dolgozatírás előtt akartok egyszerre mindent megtanulni, semmi nem marad meg belőle!”* Szerintem, szavai ma is nagyon aktuálisak és követendőek lehet minden diák számára. Mindezek mellett a felnőttképzésben tanulók munkahelyi-családi gondjaival kapcsolatban mindig megértő volt.

Egykori tanítványa, dr. Erdős András főorvos így emlékezik: *„1986–1990 között tanultam a Bocskai István Gimnáziumban. Mező Imréné Esztike néni az osztályfőnököm volt. Szigorú, de következetes tanítóként ismertem meg és a négy év alatt a tőle kapott tudás az életem során meghatározó szerepet játszott. Azon időszakban voltunk a gimnázium tanulói, mely a világtörténelem egyik meghatározója lett. Ez a peresztrojka és glasznosztj időszak. Mi fiatal tanulók éreztük a rendszerváltozás szelét, bár keveset tudtunk arról, mit is jelent ez valójában. Sorozatosan próbálgattuk provokálni a rendszert (címercsere, Gorbacsov-jelvény viselés, Losonczy Géza emléktábla-avatás a gimnáziumban). Ezen események során Eszter néni mindig visszafogott volt, és féltő módon próbált bennünket a biztonságosnak vélt úton tartani. Ezen időszak végén az már természetes volt, hogy negyedikesként az akkor még a gimnázium előtt álló úgynevezett Iván-szobornál történt a közös osztálykép készítése Eszter néni jóváhagyásával.”*

A sok elfoglaltsága mellett foglalkozott a gimnázium fizikaszertárában található muzeális értékű eszközökkel is. Minden eszköz nevével, használatával tisztában volt, és ezen tudását megosztotta új kollégáival is. Bizonyára édesapja is hasonlóan vezette be őt is ezen eszközök világába. Munkatársaival katalogizálta és kiállította az anyagot, valamint az 1996-os jubileumi évben városi kiállítást is szervezett. A fizikaszertár őreként nemcsak megőrizte, hanem gyarapította is a szertárban található taneszközöket.

Nevét és munkásságát megyeiszerte ismerték. Kollegiálisnak, emberinek és megbízhatónak tartották. Kezdő tanár kollégáit támogatta, szakmai tanácsokkal és fizikai kísérletek összeállításával segítette munkájukat. Soha nem sajnálta az idejét erre. Több alkalommal tartott bemutatóórákat, melyek elismerést váltottak ki.

Szaktanári, osztályfőnöki és tagozatvezető feladatai mellett ő intézte a diákigazolványokkal és diákbiztosításokkal járó adminisztratív ügyeket is.

A gimnázium működésének 375. éves jubileuma alkalmából megjelent könyvben (A Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium jubileumi évkönyve 1621–1996) olvasható Tímári Eszter beszámolója a levelező tagozat munkájáról: *Tanulás munka mellett* címmel. Ebben informálódhatunk a tagozat működéséről, megtalálható a tagozaton tanító pedagógusok névsora és a hallgatói létszám évenkénti változása is. Tímári Eszter kiemeli, hogy *„hallgatóink több mint felét most is a szakmunkás-bizonyítvánnyal rendelkező hallgatók adják.”* Fontosnak tartja az itt folyó tanítás-nevelés során a következőt: *„Egy felnőttnek áttekintést kell kapnia mindazokról, amit az emberiség a történelem folyamán felhalmozott és arról, amire a ma emberének szüksége van.”*

Munkáját két kitüntetéssel díjazták: Kiváló munkáért (1985) és Honvédelmi emlékérem (1989). Az előbbi kitüntetésre való felterjesztést *Csiha Lászlóné* (szül.: Mező Erzsébet)

gimnáziumi igazgatóhelyettes írta, aki Mező Imréné sógornője is volt. Ebből két mondatot szeretnék idézni: *„Tanítványaihoz szeretettel közelít, munkájában érvényesül a makarenkói elv: a gyerekiránti követelményekben megnyilvánuló tisztelet. Ennek köszönhetően osztályfőnökként és szaktanárként egyaránt jó viszonyt tud kialakítani a diákokkal. ... Igen komoly zenei műveltsége van, s tanítványait is arra neveli, hogy rendszeresen zenehallgatókká váljanak, támogatja az iskolai énekkar szervezőmunkáját.”*

1969. december 20-án házasságot kötött Mező Imrével. Férje gépi forgácsoló szakoktató volt a helyi 122. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben. Házasságukból két gyermek, Eszter és Imre született. A pedagóguscsalád hagyományait megőrizve Mező Eszter matematika–kémia–fizika szakos tanári végzettséggel rendelkezik. 1992-ben a helyi Maróthi György Általános Iskolában kezdte pályafutását, majd 2007-ben és azóta is a Baltazár Dezső Református Általános Iskola tantestületét erősíti. Mező Imre elektroműszerész végzettséget szerzett édesapja munkahelyén. A Bocskai István Gimnáziumban letett érettségi vizsga után villamosmérnöknek tanult. Tímári Eszter 1971 és 1973 között gyermekgondozási szabadságon volt. Bár rengeteg időt töltött a munkájával, szabad idejében szeretett színházba járni, kirándulni, túrázni és zenét hallgatni. Csodálatos kertjében megannyi virágot gondozott. Családi élete teljes volt, megelégedéssel töltötte el.

Kolléganőm, korábbi mentortanárom, *Kissné Horváth Ágnes Terézia* személyes visszaemlékezését szeretném idézni: *„Az 1987-88-es tanévben – a KLTE matematika–fizika szakos hallgatójaként – vidéki tanítási gyakorlatomat töltöttem a Bocskai István Gimnáziumban Eszter néni vezetésével. Korábban csak helyettesítések során találkoztam vele diákként, így kicsit tartottam szigorúságától. Kár volt, mert nagyon segítőkész volt, és teljesen felnőttként kezelte. Igyekeztem minél több óráján hospitálni, mert rengeteg tanítási és módszertani tapasztalatot szerezhettem ezek által. A tananyag felépítése, a feladatgyűjtemények feladatai a kisujjában voltak! Aztán amikor augusztustól kollégák lettünk, olykor a családjába is bepillantást nyerhettem. Láttam, hogy ő tartja azt össze, és a végtelen teherbírásáról alkotott kép még inkább megerősödött bennem. Rengeteget korrepetált, természetesen ezt is szívvel-lélekkel. A levelezősök sikeres érettségiben bízhattak a keze alatt, ha valamelyik osztályban az érettségi előtt „össze kellett kapni” a diákokat, akkor rá lehetett bízni azt.*

Kezdeményezésére a muzeális fizikai kísérleti eszközeinkből összeállított gyönyörű kiállító vitrinek kerültek a folyosóra, amit a diákok szünetekben is szívesen nézegettek! A gimnázium fennállásának 375. évfordulójának ünnepére külön kiállítás készült a volt tanítványok örömeire, ahol mi voltunk a tárlatvezetők Eszter néni irányításával.

Nagyon élveztem a Marx György és Tóth Eszter által fémjelzett kísérleti fizikatanítással kapcsolatos háttérismereteit, tapasztalatait, amelyekkel csak ő rendelkezett. Mesélte, hogy amikor angolok jártak hazánkban, és látták, hogy mit tanulnak a középiskolások fizikából, akkor teljesen el voltak hűlve, mert náluk ezek akkoriban egyetemi anyagok voltak. Tényleg nagyon újszerű volt akkoriban kvantumfizikát tanítani gimnáziumban, aminek persze nagy hasznát vettük aztán az egyetemen!

Amikor a következő év elején elmondtam, hogy kisbabát várok, pedig osztályfőnök is vagyok, akkor azzal vigasztalt, hogy „osztályfőnököt mindig kap egy osztály, de gyermeket nem mindig kap az ember”. Hálás vagyok neki ezért a mondatáért is.

Szívügye volt a tanítás, amit példa értékűen közvetített, sugárzott.”

Eszter nénit még személyesen ismerhettem. Az egyetem elvégzése után, éppen 2006-ban (amikor Eszter néni befejezte az esti tagozaton való oktatást) kerültem a gimnáziumba.

Nyugdíjasként néha bejött a gimnáziumba, és mindig volt időnk pár szót váltani. 2016 októberében kapta volna meg arany díszoklevelét, mivel oklevelét 50 éve szerezte meg, de erre sajnos már nem került sor.

Forrás: Tímári Eszter arany díszoklevel-átadó ünnepségre készült, saját kézzel írt önéletrajza (2016); Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnáziumban lévő személyes anyag; A Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium jubileumi emlékkönyve 1621-2021 (2021); A Hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium jubileumi emlékkönyve 1621-1996 (1996); Dr. Tímári Erzsébet, Nagyné Mező Eszter Csilla, Dr. Erdős András és Kissné Horváth Ágnes Terézia visszaemlékezései

KATONKA PÁL
Hajdúböszörmény

MIHÁLYI GYULÁNÉ Potyondy Eszter (Nagyhantos, 1921. június 9. – Budapest, 2007. szeptember 2.) zene- és énekmodszertan tanár, karvezető

Édesapja: Potyondy (Nikovics) József, édesanyja: Potyondy Eszter.

Elemi iskolai tanulmányait a nagyhantosi iskolában végezte, ahol szülei tanítottak 1-4. összevont osztályt. Innen indult élete dalokkal övezett útjára, ahol kiteljesedhetett tehetsége. Zenei indíttatását kántortanító édesapjától örökölte. Tanulmányait a székesfehérvári Szatmári Irgalmas Nővérek Ferencz József Nőnevelő Intézetben folytatta, ahol tanítói és kántori diplomát szerzett 1940-ben. Ezt követően a Budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián kapott 1944-ben középiskolai ének-zene tanári és karnagyi diplomát.

A Zeneakadémia elvégzése után a Székesfehérvári Állami Tanítóképző ének-zene-énekmodszertan tanára és karvezetője lett, ahol 1959-ig (a képző megszűnéséig) tanított. Zenei pályafutása itt, a képzőben gyökerezik, s emelkedik a legmagasabb régiókba. „Székesfehérvár városának Nagyasszonya, a Kodály-módszer hazai királynője” lett – írta a korabeli sajtóban, a Fejér Megyei Hírlapban az újságíró.

Személyiségének varázslatos vonzereje volt. Mi, tanítóképzősök – e sorok írója is – megtapasztalhattuk a varázserejét. Olyan személyiségjegyekkel rendelkezett, melyek segítségével magával ragadta tanítványait. A tanítóképzőbe lépésétől a működés végéig 28 osztályban – több mint 700 növendéket tanított. S ezek a tanítók vitték tovább

munkahelyeikre az ének-zene szeretetét. Ennek köszönhető, hogy kiváló zenei és zenész személyiségek nőttek fel keze alatt. Kiváló munkatársai voltak: Cseh Antal, Szemere Gyula, Somfai László, Kneifel Ferenc, Pakodi Ferencné és Karczagi Gyuláné, aki a néptánc iskolai bevezetésével gazdagította a szárnyaló zenei nevelést. s közreműködtek felemelkedésében. Hozzájuk csatlakoztak (a teljesség igénye nélkül) további tanítványai: Hartyáni Mária, Deák Zsuzsanna, Székely Éva, Hartyányi Judit.

Így emlékszik vissza egyikőjük, *Hartyáni Mária*: „*Asok-sok élményre, ismeretanyagra, melyet egy-egy ének-zene órán kaptunk, mindig szívesen emlékezünk. Óráira a derűn, a kedvességen túl egy következetes nevelő munka, zenei nevelő munka volt jellemző. Amikor belépett az intézetbe, vagy bárhol találkozott tanítványaival, mindig megragadta azt a lehetőséget, hogy egyre közelebb vezessen minket a zenéhez. Pl. egy mondat: Ma este az István teremben zenekari hangverseny lesz. Nem tudtok eljönni néhányan? Repültünk, mert Eszti néni hívott minket...*”

Mihályi Gyuláné, Kodály Zoltán és a gyermekek

irányításával. Kodály tanár úr határozott kérésére („*tanárnő, az elsősöket mindig maga tanítsa, nagyon fontos a megfelelő szakmai indítás!*”) 21 évig a mindenkori első osztályt ő vezette be a zene szeretetébe. Saját készítésű szemléltető eszközeiért több szabadalmi díjat is elnyert.

Eszti néni határozott, magával ragadó, a zenét játszva tanító és tanulható módon tanított nap mint nap. (1955-ben írta róla az Állami Tanítóképző akkori igazgatója, *Cseh Antal*, az éves minősítésében: „*... töretlen ambícióval dolgozott az énekoktatás szintjének tartásában, sőt emelésében. Ezen a téren nem ismer fáradtságot. Harcol, küzd, - ha kell az igazgatójával is – hogy munkája minél eredményesebb, mutatósabb lehessen...Igen jól fegyelmez. Nagy segítségére van ebben az is, hogy meg tudja kedveltetni az énekórát, azt változatossá, színessé, érdekessé teszi s mindig ad valami feladatot az osztály valamennyi tanulójának.*”

Tanulmányai után számos zenei kurzuson, főleg karnagyi tanfolyamokon vett részt először hallgatóként, majd előadóként. 1960–71-ben a Pécsi Tanárképző Főiskola konzultációs foglalkozásain a karvezetés, zeneelmélet, partitúraolvasás órákat vezette.

1963-ban írja egy neki szóló levélben *Csik Miklós*: „*Amit viszont Maga csinál, azt talán úgy tudnám jellemezni, hogy »muzsika-fürdő« ...hiszen a zene hallás útján felfogott jelenség. ...-jé, ez ilyen egyszerű – mondtam magamban.*”

1965 szeptemberétől hospitáltak először óráin a Zeneakadémia ötödéves hallgatói,

Az ének-zene a tanítónőképzőben az egyik legnépszerűbb tantárgy volt, ahogy tanítója, Mihályi Gyuláné is. (Mindenki így szólította: Eszti néni). Szeretetét sok-sok tanítványa vitte magával, különösen a Dunántúlra, ahová mi, növendékei, a tanítók elhelyezkedhettünk.

A Tanítóképző megszűnése után annak jogutódjában, a Vasvári Pál Gimnáziumban tanított, nyugdíjba vonulásáig.

1955 őszén indították (alapították meg) az Ének-Zenei Általános Iskolát Kneifel Ferenc szakfelügyelő hatatos segítségével, s Kodály Zoltán szakmai

Szőnyi Erzsébet tanszékvezető egyetemi tanár vezetésével. Ezt követően 50 végzős hallgató kapott – az évek során – érdemjegyet gyakorlati tanításból Fehérváron.

Az ének-zene órák eredményessége (általános iskola alsó és felső tagozatán, valamint a gimnáziumban), szaklapokban megjelent cikkek, tankönyvírás és az új tankönyvek bírálóbizottsági munkái, valamint külföldi előadások hírére sok hazai szakember látogatott el Székesfehérvárra szakmai napokra, továbbképzésekre, kórustalálkozókra, s az ének-zenei általános iskolába és a gimnázium ének szakára.

1973 februárjában 10 tanulóval Svájcban, majd 1975-ben Portugáliában ugyancsak 10 diákkal tartott bemutató órákat, nagy sikerrel.

A külföldiek 26 országból és az USA majd valamennyi államából érkeztek, közel 400 fő, az évek során. Voltak sokan, akik egy teljes tanévet városunkban töltöttek, hogy láthassák a módszert. A látogatók hazájuk zenei szaklapjában megjelentették Mihályi Gyuláné egy-egy órája részletes leírását. (Pl. Musik in der Schule 1968/2.)

Ennek is köszönhető, hogy a zenei nevelésben a Kodály-módszer nemcsak Magyarországon, hanem szinte világszerte ismert lett és hódított. Amerika, Kína, Japán, Szovjetunió kiválóságai – a zenei nevelésben, a zene tanításában – látogattak Székesfehérvárra, a módszer tanulmányozására. Mihályi Gyuláné által bemutatott előadások, mintatanítások tapasztalatait vitték magukkal a látogatók saját hazájukba, ahol a látottakat fel is használták zenei nevelésükben, s tudomásunk szerint ma is használják a Kodály- módszert.

Eszti néni a legmegtisztelőbbnek Kodály Zoltán látogatásait tartotta, aki többször, – sokszor bejelentés nélkül – megjelent az óráin.

Karnagyi tevékenysége

Az iskolai munkája során mindenhol hozott létre kamara- és nagykórusokat, melyekkel iskolai városi és országos rendezvényeken, kórustalálkozókra vettek részt, mindig magas minősítési szinteken.

A városban: Motorjavító, (mai Ikarusz), Városi Vegyeskar (az akkori tanácsok dolgozói), és a Pedagógus Kórust is vezette, rövidebb-hosszabb ideig.

Eszti néninek dalból volt a lelke. Munkájával elévülhetetlen érdemeket szerzett az ének-zenei nevelésben. Ezt az oktatás irányítói is elismerték. Pályája során több kitüntetésnek lett tulajdonosa:

- Az oktatásügy kiváló dolgozója (1956)
- A szocialista kultúráért emlékérem (1963)
- Alba Régia emlékérem (1968)
- Kiváló tanár (1971)
- Közművelődésért díj (1978)
- Pro Civitate Díj (1993)
- Gyémánt diploma (2000)
- Fricsay Richárd Zenei díj (2005)

Eszti néni gyermekei által alapított „A székesfehérvári Zenei Nevelésért Alapítvány Mihályi Gyuláné emlékére” évente pályázatot ír ki a zenei nevelésben részt vevő énekes és hangszeres tanárok, óvodapedagógusok, iskolák, zenei közösségek részére átadandó díjra, melyet Eszter nap körül, koncert keretében, a kuratórium javaslatára adnak át.

Férje, Mihályi Gyula középiskolai biológia–kémia szakos tanár és szakfelügyelő

fáradhatatlan segítője volt Eszti néninek, hogy teljes odaadással taníthassa az ének-zenét., vezethesse a kórusokat.

Eszti néni minden igyekezetével a zenei nevelésnek élt.

Megtiszteltetésnek veszem és köszönöm, hogy tanítványa lehettem. Annak pedig különösen örülök, hogy születésének 101. évfordulóján megszólalhattam, s most gazdag életének folyamatát és eredményeit bemutathattam.

Volt tanítványa – *Lázár Melinda* – gondolataival zárom életének bemutatását: „*Drága Eszti néni! Szeretnénk, ha tudnád, sok-sok tanítványoddal együtt, számunkra fényes csillagként tündökölsz az égbolton.*” Egy másik megemlékezésből idézem: „*Angyalok Karnagya lettél.*” A magam nevében is ezt vallom.

Köszönetemet fejezem ki Eszti néni gyermekeinek, dr. Roschner Gyuláné Mihályi Mariannának és dr. Mihályi Gyulának az adatok gyűjtésében és pontosításában nyújtott segítségükért.

DR.GULYÁS ANTAL
neveléstörténész

MIKULA IMRE (Egyek, 1932. február 15. – Gyömrő, 2022. március 14.)
tanár, közgazdász

Földműves család második gyermekeként született Egyeken. Általános iskoláját Tiszafüreden, majd a középiskolát Egerben végezte. Kiváló eredménnyel érettségizett. Felvételt nyert a **Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemre**, ahol tanár és belkereskedelmi közgazdász szakon végzett. 1956-tól tanárként működött, és a debreceni **Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum** tanára lett. 1961–1965 között osztályfőnök volt a IV. c nyelvi tagozatos osztályban.

Szívének legkedvesebb hivatása a tanítás volt. Szeretett osztályáért mindent megtett.

A IV. c osztály nevében így emlékezünk: „*Megtiszteltetés, hogy megemlékezhetünk Mikula Imre tanár úrról, osztályfőnökünkről. Az osztály német–orosz nyelvi tagozatú volt, amelyet négy éven át tanított és érettségiztetett. Az osztály tehetséges és szorgalmas tanulókból tevődött össze, a többség érettségi után egyetemen folytatta tanulmányait, vagy értékes munkakörökben és hivatalokban helyezkedett el. Ez köszönhető volt az iskola kiváló tanárainak, kiváltképp osztályfőnökünknek. Szakmai, pedagógiai és emberi hozzáértésével és szeretetével megtett mindent az osztályért. Könyvvitelt és vállalati gazdaságtan*

tantárgyakat tanított nagy szakmai tudással. Különös hangsúlyt helyezett a feltétlen pontosságra és ügyviteli hitelességre, melyet következetesen megkívánt. Ennek a kiváló szakmai felkészítésnek eredményeképpen több tanuló folytatta tanulmányait a Közgazdasági Egyetemen, és helyezkedett el a gazdasági területen fontos munkahelyeken.

Szakmai tevékenységén túlmenően feladatának tekintette általános műveltségünk fejlesztését. Ezt szolgálták az évente megrendezett felejthetetlen osztálykirándulások. Szinte mérnöki pontossággal feltérképezte Magyarország legszebb tájait, történelmi emlékeit és művészeti értékeit. A városlátogatások alkalmával színházba is elvitt bennünket, így jutottunk el az Operaházba is.

Az elmúlt évtizedekben minden érettségi találkozót megtisztelt személyes jelenlétével egészen a haláláig. Ezek a találkozók mindannyiunk számára emlékezetesek maradtak, ahol felidéztek kedves és felejthetetlen emlékeinket és az együtt töltött diákéveket.” (Papp Ágnes német-történelem szakos tanár és Kovács Mária közgazdász)

Néhány éves kizárólagos tanári munkája után közgazdász diplomája alapján több kereskedelmi és ipari vállalatnál dolgozott. Óraadóként azonban továbbra is tanított a Bethlenben, sőt nyugdíjas éveiben is megtartotta ezeket az órákat.

1957-ben megnősült, feleségével, Hajdú Margittal 54 évig éltek szeretetben. Házasságukból született Lóránd fiuk, akit nagy szeretettel és gondossággal neveltek. Ő az Orvostudományi Egyetemen tanult, ma már főorvos.

2011-ben elköltöztek Debrecenből Gyömrőre, ahol a Harmónia Idősek Otthonában éltek halálukig.

Fia,
DR. MIKULA LÓRÁND
főorvos, Bethesda Gyermekkorház
Budapest

Dr. MOHÁCSI SÁNDORNÉ Vörös Éva Magdolna (Kaposvár, 1942. április 6. – Debrecen, 2022. november 28.) tanár, igazgatóhelyettes

Tehetséges, kreatív szülők harmadik gyermekeként látta meg a napvilágot. A tyúkanyó természetű anyja nagy szeretettel nevelte Évát és két idősebb testvérét, Mártát és Lacit. A gyermeknevelés és a házimunka mellett időt szakított az alkotómunkára is. Kötéssel és faliszőnyegek hímzésével foglalkozott. Az egyik szőnyege évtizedek óta a hálószobánk egyik falát díszíti. Az apa családi helyzete okán „aluliskolázott” ember volt. Ám a tudás iránti vágya és az ismeretek

alkalmazásának képessége életét meghatározó tulajdonsága volt. E két adottságának eredményeként született meg az elektromos árammal működő „harangorgona” találmánya, amit Vörös József „tisztviselő úr” 22 éves korában szabadalmaztatott a Magyar Királyi Bíróságon 1923-ban. Sajnos, a találmány realizálása pénzügyi okok miatt két alkalommal is meghiúsult: 1923-ban, majd a rendszerváltás (1990) után.

A legidősebb gyerek, Laci zenei tehetsége korán megmutatkozott, ötéves korában kezdett hegedülni. A zenei pályát választotta, a Pécsi Filharmonikus Zenekar nagybőgő szólamvezetője lett, de színpadi zenéket is szerzett, és szinte valamennyi létező hangszeren magas szinten tudott játszani. A középső gyermek, Márta mint újságíró és novellista növelte a család ismertségét Kaposváron.

Éva kora gyermekkorától kezdve betegeskedő gyerek volt. Sajnos, olyan betegségen is átesett, melynek utóhatását egész életén át viselte. Skarlát okozta a későbbi szívbillentyű problémáit. A szülők elmondása szerint már 4-5 éves korában alkotó egyéniség volt. Az ebédlőasztal alatti birodalmában babaruhákat tervezett. Árulta is azokat, „vevői” a család, a szomszédai és a barátai voltak. Általános és középiskoláit Kaposváron végezte. Rajztehetsége már korán megmutatkozott. Tizenkét éves korától magánúton rajz- és kerámiatanulmányokat folytatott. A kaposvári Tánacsics Mihály Gimnáziumban érettségizett 1960-ban. Ezután a pécsi Tanárképző Főiskola matematika–kémia–rajz szakára nyert felvételt, tanári diplomáját 1964-ben szerezte meg.

Mohácsi Sándorné pedagóguspályája az 1965/66-os tanévben **Debrecenben a Pacsirta utcai Általános Iskolában** kezdődött. Kinevezése után közölték vele, hogy nem kémiát, hanem fizikát fog tanítani, mivel nincs fizikatanára az iskolának. Ez a feladat számára a tanulás újrakezdését jelentette, mivel ő a fizika tudományából nem részesült képzésben. A barátságos, kellemes modorú tanárnő, aki osztályzaskor négyes helyett „négyezseket”, ötösök helyett „ötözszöket” vagy „ötösszet” adott – somogyi tájszólása a debreceni közegben nagy sikert aratott – rövid idő alatt a gyerekek és a felnőttek kedvence lett. Anti bácsi, az iskola igazgatója, akinek vezetői és nevelői munkája a végéhez közeledett nyugdíjazása miatt, utódját látta a „somogyi kislányban”. A hatóságok azonban másképp látták Éva jövőjét. Áthelyezték a **József Attila Általános Iskolába** matematika- és rajztanárnak, mivel abban az iskolában ez a két szakos tanár hiányzott. (1967/68-as tanév). Beosztott tanárként itt az 1969/70-es tanév végéig dolgozott. Az 1970/71-es tanévben igazgatóhelyettesnek nevezték ki a **Halápi Általános iskolába**, ahol 1977-ig dolgozott. Előrehaladott szívbetegsége megakadályozta pozíciója folytatását, melyet korábban nagy megtiszteltetésként fogadott el. Igazgatóhelyettesi pozíciójáról lemondott, és kérte áthelyezését Debrecen valamelyik általános iskolájába. Ez a **Kardos utcai Általános Iskola** volt, ahol egy évet dolgozott mint rajztanár. Ezt követte egy hosszú, egyéves táppénzes pihenő. Első szívműtétjét 1979-ben – szerencséjére – egy Svédországban tanult fiatal sebész végezte, sikeresen. Ezt a műtétet még további három követette: 1996, 1999, 2006. A műtét után Éva megkezdte nyugdíjas éveit, egészségi állapota nem tette lehetővé, hogy folytassa a pedagóguspályát.

A rajz tantárgy városi szakfelügyelője Évától az alábbi mondattal búcsúzott „*Évike egy kreatív kis nő volt, sajnos, hogy a tantárgy számára elveszett*”. Igazgatója pedig így nyilatkozott róla. „*Az emberekkel való bánásmódja utánózhatalatlan*”.

Férje, Mohácsi Sándor így foglalja össze ismeretségüket. „*Évát Pécsen, a Pedagógiai Főiskolán ismertem meg. Ő matematika–kémia–rajz szakos elsőéves hallgató volt. Én már az utolsó főiskolai éveimben jártam. Éva született vezéregyéniség volt. Nem múlt el egyetlen órákői szünet sem, hogy ez a szemüveges, kontyos, nagyon pici lány ne egy 10-15 fős*

diákcsoport közepén állva mondaná a mondókáját a hallgatóságának. Aki nem tudta, tőle tudhatta meg, hogy mi is az a tömegvonzás. Az óráközi szünet végét jelző csengőszó hangját meghallva ez a kicsi lány kirobant az őt körülvevő csapat gyűrűjéből, és futott az épület bejárata felé. Utána a hallgatósága – távolról az egész jelenség olyan hatást keltett bennem, mint az üstökös feje meg a csóvája. A személyes ismeretségünk 1961-ben egy véletlennek volt köszönhető. Egy szombati napon azon a folyosón sétáltam, amelyből egy nagyobb terem ajtaja nyílt. Ebben a teremben tartották a matematika szakos hallgatók az úgynevezett szakestjüket. Évikének a gépzene és a diákok hangzavara megfájdította a fejét, s ezért sétára kényszerült. Először ugyan nem ismertem meg, mert a kontyos fejet egy nagyon rövid frizura váltotta fel. Bátorságom felturbózva feltettem az első gyáva kérdésemet: Miért vágattad le a hajad? Majd így folytattam: A rövid frizura nem illik a te egyéniségedhez! – Honnan tudod, hogy mi illik az én egyéniségemhez? – Nem tudom, de tanulmányozni fogom. Akkor még nem sejtettem, hogy a tanulmányi idő 60 évig fog tartani. 1962. május 14-től 2022. november 28-ig, haláláig.

A véletlen találkozást a tudatos találkozások követték. Ami nagyban elősegítette egymás mellé rendeltségünket, az a korán kialakuló munkakapcsolat volt. Készültem egy tudományos diákköri pályázat megírására. A téma, melynek kidolgozására vállalkoztam, egyfelől biológiai, másfelől pedig földrajzi volt. A pontos kidolgozásához szükség volt néhány állítás matematikai igazolására, valamint a precízen megszerkesztett ábrákra. E két tényező kimunkálását Éva végezte el. A pályázatot szinte az egész főiskola csodálkozására megnyertem. Egy „testnevelő” tudományos dolgozatot ír? – hangzott a kérdés napokon keresztül.

1962. május 14-én évtizedekre szóló kapcsolatot teremtettünk: összeházasodtunk. Éva ekkor még főiskolai hallgató volt. Én pedig egy Debrecen melletti falu iskolájának testnevelő tanára, valamint a Szegedi József Attila Tudományegyetem biológia–földrajz szakos levelező hallgatója voltam. Így földrajzilag távol kerültünk egymástól. Ámde ez a probléma is megoldódott, mert 1962-ben megpályáztam egy kaposvári iskola testnevelő tanári állását. A hatóság úgy döntött, elfogadja pályázatomat, amennyiben házasságot kötök a kaposvári Vörös Évával. Megtörtént. Közelebb kerültünk egymáshoz, de nem túl közel. Hiszen Éva még tanult Pécsen, én dolgoztam Kaposváron. Ez a távolság – vagy közelség – azonban már elegendő volt ahhoz, hogy megszülethessen gyermekünk, András Márton, azaz Marcika 1964-ben.”

Mohácsiné Éva tudomásul vette, hogy a természet nem tudja kiszorítani az élők sorából. Ám az ő törekény testét a racionalitás és a rendkívül erős lélek irányította. Szembeszállt a természettel, élni akart. Tevékeny életet élni. Nemcsak akarta, hanem tett is érte. Megtanulta profi szinten a kézi kötést. Két magáncég (Kft.) is árusította a munkáit. Részt vett országos kézikötő versenyen, ahol 100 versenyző között a második helyezést érte el. Később váltott, mert változtak a körülmények. Megtanulta a szabás-varrás mesterségét. Az amatőr szabók országos versenyén első helyezett lett. Később hímezni kezdett, amit művészi szinten űzött. Amikor a hímzést fizikai problémái miatt már nem tudta folytatni, elvégzett egy online lakberendező tanfolyamot. A képzést vezető tanár könyörgött neki, hogy csinálja meg a záróvizsgát, de Évike nem akarta, mert csak hobbiból szerette volna elsajátítani a lakberendezést. A tanár őszintén sajnálta, hogy nem ezzel szeretne foglalkozni, mert a beadott anyagok alapján a

legtehetségesebb tanuló volt az évfolyamon. Majd a műkörmépítés kezdte érdekelni, és 70 éves fejjel beiratkozott egy szakiskolába, amit sikeresen be is fejezett. A tanulási vágy és az alkotás igénye állandó megújulásra készítette, és tartotta életben a sok betegség és egészségügyi probléma ellenére.

Éva elmúlását nem a szívbetegségei okozták. Azt a gondos orvosi kezelésnek köszönhetően legyőzte. Egy alkalommal a lakásában megszédült, elesett és beütötte a fejét. A belső vérzés miatt a tudatát elveszítette, és nem is nyerte többé vissza. Nem tudtunk tőle elköszönni, sem a férj, sem a család többi tagja, gyermeke, András Márton, menyé, Krisztina és unokái, Márton Kolos és Lili Mercédesz.

A sors megmutatta, ő az erősebb.

DR. MOHÁCSI SÁNDOR
és KISS ERZSÉBET
Debrecen

DR. MOLNÁR DEZSŐ (Felsőábrány – ma: Bükkábrány –, 1931. október 1. – Salgótarján, 2014. december 26.) tanár

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, a középfokúakat a mezőkövesdi Szent László Gimnáziumban. 8 év után ott is érettségizett 1950-ben. „Osztályidegen” származása ellenére felvették az ELTE kémia–fizika szakára, ahol 1954-ben végzett. 1954-től 1956-ig a **karcagi Állami Gábor Áron Általános Gimnáziumban**, egy évig a **Káli Általános Gimnáziumban**, 1957-től 1964-ig az **egri Dobó István Gimnáziumban** tanított. Ez utóbbi helyen jól felszerelt fizika- és kémiaszertár is segítette. Ez utóbbinak ő volt az őre. További megbízatásként ellátta még az asztalitenisz sportkör vezetését. Tanított a polgári levelező tagozaton is. Kitűnő eredményeit a gimnáziumban nemigen értékelték (igazgatója), pedig kémiából bemutató órát is tartott velünk a megyei középiskolai kémiatanároknak. Sokáig emlegettük még érettségi találkozóinkon is, hogy ragyogóan szerepeltünk. A tárgyat – rajta keresztül – és őt is szeretjük, becsültük. Ehhez hasonló bemutató előadást csak oroszból (kétszer: az egyik alkalommal a Leningrádból –mai Szentpétervár– pedagógus-küldöttség előtt, a másik alkalommal pedig testnevelésből) tartottak szaktanáraink.

1964-től az **Egri Tanárképző Főiskola** kémia tanszékén volt tanársegéd, adjunktus, majd docens. (1988-ban megromlott egészségi állapota miatt rokkantnyugdíjba kényszerült).

Tudományos munkássága során a káliumatom egyik elektronjának tulajdonságát vizsgálta spektroszkóppal. Ebből született a doktori disszertációjának témája „*A káliumgőz abszorpciós színeképeben az első princípdublett intenzitásviszonyának meghatározása, továbbá a Beer-féle törvény érvényességének vizsgálata*” címmel. Az ELTE-re benyújtott doktori értekezését cum laude minősítéssel fogadták el 1973-ban. Így kapta meg a kémiai (analitikai kémiai) doktori címet. A kifejtett téma egy része olyan nagy érdeklődést keltett szakmai körökben, hogy a washingtoni Tudományos Munkákat Gyűjtő Könyvtár egy különyomatot kért belőle. Erre büszke lehetett...! (Következő témája a cézium hasonló viselkedésű elektronjának tanulmányozása lett volna, de a japánok „megelőzték”. Japánban egy év múlva már működött a céziumlézer!)

A főiskolai évek (negyedszázad) alatt 12 publikációt írt, és egy akkor hiánypótlónak számító szerves kémiai jegyzetet „*Gondolkodtató kérdések és feladatok a szerves kémiában*” címmel. Sajnos, ez csak „házi jegyzet” lehetett a támogatottság hiányában! Nem panasz ez az akkori évekre, mert a munkája volt a hobbija is. Volt gimnáziumi tanárai közül az egyiket, aki bennünket is tanított, mindig a legnagyobb megbecsüléssel emlegette: „*Dr. Lukács Gáspár Tanár Úr egy páratlanul zseniális polihisztor volt, amit ma már elképzelnem sem tudok. Rengeteget segített nekünk nyelvekből, matematikából stb. (Énekkart is vezetett a gimnáziumunkban.) Ma bronzdombormű jelzi Alma Materünk Aulájában. Szellemi nagyságát egykori igazgatónkéval együtt.*” (levélrészlet, Salgótarján 2011. május 13.)

Egerből Salgótarjánba vezetett útja, nyugdíjas és betegeskedő éveit ott töltötte 2010-től magányosan. Kérése volt, hogy tartsuk meg őt jó emlékezetünkben. Így gondolt vissza ránk egyik levelében: „*...olyan sok tehetséges fiatal egy osztályban első alkalom volt számomra tanítani, és örömmel tölt el az is, hogy néhányan hasznát is vették az én »idétlen« kémiaóráis.*” (2011. május 13.). Egyetlen kitüntetéssel sem honorálták munkásságát! Ugyanakkor csak osztályunkból egy-egy vegyész, illetve kohómérnök, négy orvos, két gyógyszerész, két felsőfokú vegyipari technikus, egy kémia szakot is végzett általános iskolai tanár és két növényvédelmi szakmérnök került ki...! 32 fős osztályunkból tizenhárman szereztek felsőfokú kémiai ismereteket. Ha tanítványai közül egyesek a kémiával kapcsolatos pályára léptek, az jelentette számára a legnagyobb elismerést!

Jellemző volt tanítási módszerére, hogy bejött a padok közé, és ott sétálgatva kérdezte a tanulókat. Ha valakik többször jelentkeztek, és jó válaszokat adtak, az óra végén kaptak egy-egy ötöst. Hasonlóan járt el a kihívott felelővel kapcsolatban is. Ha valami téveset mondott a nebuló, az osztályhoz fordult a tanár úr és megkérdezte, hogy X vagy Y mit szól az elhangzottakhoz. Ha jó választ kapott, idővel nem maradt el a kellő elismerés. Az persze magától értetődő volt, hogy ilyen körülmények között egyik növendéknek sem nyílt lehetősége a pad alatti regényolvasásra!

Volt tanítványa, *Hímer József*, kinek osztályfőnöke volt, így emlékezett a tanár úrra (2022): „*Az órákon minden diák figyelmét lekötötte, nagyon színesen, érdekfeszítően adta elő mondanivalóját. Óráira gondosan felkészült, a kísérletek mindig a várt eredménnyel zárultak. Érthetően magyarázott, általa többen megszerették a kémia tantárgyat.*”

Egykori növendéke, *Markó Géza* szavai Dr. Molnár Dezsőről (2023): „*Az osztály tisztelte, becsülte, jó órákat tartott, mindig naprakész tudással. Korrekt volt a feleletek osztályozásában, az anyagot következetesen számon kérte. Jellemző volt rá, hogy a gimnáziumban minden nap ápolta külsővel jelent meg. Azok, akik »kémias« továbbtanulást választottak, bőségesen megkapták tőle az útravalót.*”

Elérte a gimnázium vezetésénél, hogy tanulmányi utakat tehessünk. Egy-két üzem

meglátogatása révén megismerhettük, hogy ipari méretekben, a valóságban hogyan alkalmazzák a kémiai-fizikai módszereket, amiket mi elméletben megtanultunk. Így jártunk Gyöngyösorszi vasércbányájában is. Ott egy kibányászott hatalmas telér ürege tárult a szemünk elé, mely függőlegesen álló babszemre hasonlított. Az onnan kinyert ércet apróra törték, és olajhabbal keverve a fajsúlykülönbség alapján választották külön frakciókra (meddőközet, rézérc, nemesfémérc). Az értékes részt szállították el további feldolgozásra a kohókhoz. Eger határában egy olajfúrótorony működését néztük meg. Megmutatták nekünk, hogy a besajtott szapropéliszap által felszínre hozott kőzetdarabkákból következtetnek a kutatók a geológiai rétegzettségére. Ebből tudták megállapítani, hogy várható-e ott kibányászható kőolaj.

Parádsasváron az üvegyárat látogattuk meg. Amit az órákon az üveg előállításáról tanultunk, a helyszínen láthattuk. Megtapasztalhattuk, hogy a forró, cseppfolyós üveg hirtelen lehűtése törékennyé teszi az árut a benne keletkezett feszültség miatt. A vízbe ejtett üvegcsépp „farkának” letörésekor szétrobbant az üvegdarab. Ezért kell az üvegtárgyakat lassan hűteni. Órái végén többször utánamentek „lelkes hívei” és még tovább ostromolták kérdéseikkel. Nem volt türelmetlen hozzánk, még a folyosón is megállt egy kis eszmecezeré. Szerette növendékeit.

1961-ben osztályunk kilenc tagjával együtt ott volt a nyári, bodrogkeresztúri csatornázási munkatáborban. Jókat fociztunk műszak után. Néha jelét adta annak is, hogy bizony kedveli a humort. Ha osztálytalálkozónkra eljött, a fehér asztalnál koccintásokkor gyakran mondta: – Béküljünk, béküljünk! Egyik évben felköszöntöttük névnapján egy üveg borral. Így nyugtázta figyelmességünket: – Köszönöm, szesztestvérek!

Színes, nagy tudású egyéniségének emlékét nagy szeretettel őrizzük. Isten nyugosztalja!

Források:

Dr. Molnár Dezső levelei (2011. május 13., 2012. augusztus 21.)

A Dobó Gimnázium Értesítője (1961/62 tanév)

HAVAS-HORVÁTH ISTVÁN
volt tanítványa
Eger

MÓNUS IMRE (Hajdúnánás, 1939. február 7. – Hajdúböszörmény, 2022. február) tanító, tanár, népművelő, levéltáros

Mindegyik pálya külön-külön is életre szóló hivatás, a 2022. február utolsó napjaiban elhunyt Mónus Imre azonban mindegyik területen teljes életutat járt be, és elérte azt, ami talán még a szakmai sikereknél is fontosabb: egykori diákjai, pályatársai és kollégái mindenhol szeretettel emlékeznek rá.

Mónus Imre 1939. február 7-én született Hajdúnánáson, Mónus Antal és Ádám Zsuzsanna gyermekeként. Tanulmányait helyben, majd a Hajdúböszörményi Tanítóképzőben végezte, ahol az utolsó évfolyammal 1957-ben végzett tanítóként. Első aktív éveiben a **hajdúnánási tanyasi iskolákban** tanított, majd a városi **3. Sz. Általános Iskolában** kezdett dolgozni. 1972-ben a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán történelemtanári oklevelet szerzett, majd 1982-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Felnőttnevelési Tanszékén szerzett népművelő diplomát.

Már tanyasi tanítóként is szervezett kultúrcsoportokat a diákok körében, és később is szívügye volt a fiatalok szabadidős tevékenységének szervezése. Jelentős szerepet játszott Hajdúnánás úttörőmozgalmi életében, az iskolájában működő úttörőcsapatban és városi szinten egyaránt. 1960-tól részt vett a helyi ifjúsági ház vezetésében is, majd 1976-tól a **hajdúnánási Művelődési Ház** igazgatója lett, 1980-ban pedig, amikor **Hajdúböszörményben**, a Petőfi Házban kínáltak neki állást, a „hajdúk fővárosában” folytatta életét, ahol 1991-ig a **Sillye Gábor Művelődési Központ** igazgatója volt.

A volt iskola- és pályatárs, *Sebestyén Miklós* visszaemlékezése szerint: *„Imrével az úttörőmozgalom élén, a városi Művelődési Központban tanítványaink sokaságát, ifjak és felnőttek tömegeit próbáltuk valódi értékekhez, szórakozáshoz, élményhez juttatni, a tőlünk elvárható tudással, lelkesedéssel. Csillapíthatatlan tettvágya vállalások sokaságába sodorta. Osztályfőnökség, úttörőmozgalom, ifjúsági ház, kirándulások, rendezvények szervezése. Többen megtapasztaltuk hiányát Hajdúböszörménybe költözésük után. Büszke voltam rá, hogy az ottani művelődési központot is példásan igazgatja, munkáját városszerte elismerik.”*

Az intézményen kívüli népművelésben is hosszú időn át fontos pozíciót töltött be, 1976-tól nyugdíjba vonulásáig TIT-titkár volt, először Nánáson, majd 1980-tól Hajdúböszörményben. A pedagógusi pályától is későn szakadt el végleg, 1993-ig a hajdúböszörményi 3. Sz. Általános Iskolában még tanított, majd aktív élete utolsó szakaszához érve a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár **Hajdúböszörményi Fióklevéltárának** igazgatója lett 2005-ös nyugdíjba vonulásáig, ahol forráskiadványok készítése, és főként intézménytörténeti publikációk jelentettek új önmegvalósítási területet az életében.

Utolsó éveiben sem ismerte a tétlenség fogalmát. Lételeme volt a szervezőmunka, a közösségi aktivitás. Diákszínjátzó körtől festőművészeti alkotótáboron át levéltári konferenciákig egész életében szorgalommal és lelkesedéssel szervezte azokat a rendezvényeket, amelyek mind a kultúra terjesztésének adtak fórumot.

Ezt a tevékenységét nyugdíjba vonulása után is folytatta, másfél évtizedig volt a Honismereti Klub vezetője, ahol országjáró kirándulásokat szervezett fáradhatatlanul az érdeklődőknek. Egész életét végigkísérő társadalmi aktivitásához erős támaszt kapott feleségétől, Balku Piroska tanítótól, aki mindenben segítette, támogatta és erősítette őt. Kettejük szoros kapcsolatát, összetartozását jelzi a tény, hogy Mónus Imre fáradhatatlan munkabírása, tevékeny aktivitása felesége halála után tört meg.

Mónus Imre minden munkahelyén elsősorban népművelő volt, a tudományt, a kultúrát, a honismeretet, a művelődést ezerféle formában terjeszteni kívánó, a szó legszorosabb értelmében vett népművelő, a közösségért tevékenykedő, a közösséget szervező, a helyi társadalom által ismert és elismert kivárosi értelmiségi klasszikus példája.

Emlékét tisztelettel megőrizzük!

HUSVÉTH ANDRÁS
főlevéltáros

MUCSA JÁNOSNÉ Sebestyén Ilona Margit (Hajdúnánás, 1933. május 5. – Debrecen, 2019. december 1.) középiskolai tanár

Az 1930-as évek megnevezése szerint földműves, ma azt mondanánk gazdálkodó családba született. Édesapja, Sebestyén Sándor nagyon jó érzékkel fejlesztette a virágzó családi gazdaságot a tulajdonukban lévő földeken, pl. Hajdúnánáson először nekik volt cséplőgépük az aratáshoz. Az édesanyja, Kállai Vilma mindenben segítette, támogatta a családot, nevelte a két lánygyermeket. A család boldogsága 1944. november 2-ig tartott, amikor Hajdúnánásról a szovjet megszálló hadsereg elhurcolt mintegy 500 polgári férfilakost, köztük az édesapját kényszermunkatáborba. A fiatal, ereje teljében lévő férj, édesapa soha nem térhetett haza imádott családjához.

Az átélt tragédia és veszteség meghatározta a család lehetőségeit és a lányok fiatalkori éveit. Ettől a naptól az édesanyja egyedül nevelte gyerekeit a háború alatt a széthulló családi gazdaság romjain, majd a beszolgáltatási rendszer alatt, az elkövetkező nehéz időkben.

Mindezen nehézségek ellenére szeretett volna továbbtanulni és a tanári pályát választani élethivatásának. Az édesanyja és húga nagy áldozatokat hoztak azért, hogy álma megvalósulhasson. A Hajdúnánási Állami Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium (a mai Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium elődjének) elvégzése után az egri Állami Pedagógiai Főiskolán szerzett biológia–rajz szakos általános iskolai tanári diplomát 1955. július 14-én.

Férjével, Mucsa Jánossal a gimnáziumi évek során ismerkedett meg, aki 1954-ben középiskolai matematika–ábrázoló geometria szakos tanári diplomát szerzett. Ugyanebben az évben házasodtak össze Debrecenben, és ettől a naptól indult közös életük, valamint

szolgáltatuk az oktatás világában – 24 éven át közösen, 13 éven át külön utakon a férje haláláig. Két gyerekük született: Csaba és Ildikó.

Tanári pályáját 1955-ben a debreceni **Fűvészkerti Általános Iskolában** kezdte biológia és rajz tanításával. Az 1950-es években Debrecenben nem volt egyetemi diplomával rendelkező rajz szakos pedagógus, így a **KLTE Gyakorló Gimnáziuma** igazgatója, Papp Imre nagy örömmel üdvözölte személyét 1960. augusztus 1-től a tanári testületben. Nyugdíjba vonulásáig, 1991. október 31-ig volt a gimnázium rajz szakos tanára. 1969-ig az intézmény általános iskolájában is ellátta ezt a feladatot.

A gimnáziumi oktatás változása miatt folyamatosan képeznie kellett magát. Így a rajz mellett tanított műszaki rajzot és műalkotás-elemzést, azaz művészettörténetet is. A rajz oktatásában fontos volt számára, hogy minden diákja ismerje meg a rajzolás alapjait, az alkotás örömét, ami a rajzoktatás elsődleges célja. Az órái ezért is voltak vidámak és kötetlenek még azok számára is, akik kicsit ügytelenebbnek érezték magukat a rajzoláshoz. A diákok mellé a padba beülve segítette, és rávezette őket a feladatok megoldására, megalkotására. Amire nem jutott idő a tanórán, azt a rajzsakkörön lehetett kipróbálni, így batikolni, linóleumot metszeni.

A tanítás során külön hangsúlyt fektetett az ábrázolási rendszerek, a síkábrázolás, a térábrázolási módok tanítására, megalapozva ezzel a mérnöki pályák felé vezető alapismereteket. A rajzoktatás mellett elvarázsolt világot teremtett a művészettörténet tanításával. A gimnázium volt Kossuth utcai épületének földszinti „Tv-terem” előtere óráról-órára elsétült, és a diavetítő fényében a vetítővászon megjelentek az építészet, a szobrászat, a

festészet csodái, és ő boldogan mutatta meg, mesélte el történetüket 30 éven át a diákjainak. Úgy, hogy sohasem adatott meg neki az az életre szóló élmény, hogy sétáljon az ókori Róma, Athén csodái között, hogy átérezze szeretett városa, Firenze reneszánsz utcáinak, épületeinek hangulatát, hogy megcsodálhassa Rodin márványszobrai és az impresszionista festők festményeit Párizsban, vagy bejárja F. L. Wright Vízésés-házát kívülről-belülről. Mindezt csak képeken keresztül tehette meg, de a diavetítő fény sugarával megelevenedett ez a távoli világ, mely az érdeklődőket 45 percre elvarázsolta a tanórái alatt. Ezeknek az óráknak különleges hangulata volt, élmény volt hallgatni, ahogy beszélt ezekről.

A legfontosabb feladatának a munkájában a diákokkal való törődést, oktatást tekintette, ami mindig örömmel és felelősséggel töltötte el. Minden év szeptemberében megkérdezte a diákjait, hogy ki akar továbbtanulni olyan pályán, ahol a rajz tudása elengedhetetlen. Ezeket a fiatalokat szakkör keretében délutánonként felkészítette a sikeres felvételire. Megszámlálhatatlan diák köszönheti neki, hogy építészmérnöki, építőmérnöki, gépészmérnöki, közlekedésmérnöki, kertészmérnöki vagy rajztanári tanulmányait elkezdhette. A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán oktató rajztanárok sokat hallották nevét az első éves hallgatóktól, akik őt mint felkészítő tanárukat emlegették. Közülük az 1972-ben érettségizett *Kováts András* (akit Ica néni már általános iskolában is tanított) és *Halász György* ekképpen emlékezik: „Építészkarra jelentkeztünk. A felvételhez az átlagosnál jobb rajztudásra volt szükség. Ica néninek mindig örömet okozott, ha tanítványai között olyanok

voltak, akik a tőle megszerzett rajztudást hasznosítani kívánták további pályájuk során. Ezért készséggel segített nekünk a felkészülésben, a tanórákon kívül is tartott egyedi foglalkozásokat, önzetlenül, speciálisan a felvételi tananyagot megcélózva. Az építészari rajzfelvételi mellett egy alkalmassági tesztet is teljesíteni kellett. Nagyon fontos volt ez is, mert hiába szerepelt valaki kiválóan a felvételi tantárgyakból (matematikából, fizikából), eredményes rajz és teszt nélkül nem kezdhetette el az egyetemet. Ica néni erre is felkészített minket, hiszen a korábbi évek tesztjeit mindig elkérte az építészkarra felvételiző tanítványaitól.

A gimnáziumi rajzórán minden tanuló mellé odaült, és még adott esetben be is segített a rajzába az illető ceruzáját, zsírkrétáját, pasztellkrétáját stb. kölcsönkérve, elmagyarázva az esetleges hiba kijavítási módját. Abszolút segítőkész volt, hármast is ritkán adott, inkább csak a nem kellő hozzáállás következtében készült gyengébb munkánkra.”

Külön öröm volt számára amikor a tanítványai gyerekeit is felkészíthette a fenti pályák egyikére, hiszen ez pozitív visszajelzés volt az elvégzett munkájáról. Így volt ez az előbbi visszaemlékező Halász György fia esetében is.

A tanítás mellett az iskoláért rengeteget dolgozott, ami olyan természetessé vált már idővel, hogy észrevétlen maradt a befektetett munkája. Évről évre az iskola közlekedőinek dekorálása, az ünnepségek háttérdíszítése, az osztálydekorációk versenye, a 60-as és 70-es években az egy-egy szalagavatón feltűzött közel 200 db kék színű szalag elkészítése, mind-mind az ő munkáját dicsérik.

Szerette, tisztelte az iskola minden dolgozóját. Nagy szeretettel mesélt az idősebb kollégáiról, akik segítettek beilleszkedését a tantestületbe. Később ő ugyanígy támogatta a pályakezdőket, kiváltképpen a tanítványaiból kollégákká váló fiatalokat.

Az iskola volt tanulóinak művészeti-alkotói munkái elismeréseként szervezésében nagyszabású kiállítás megrendezésére került sor 1988. szeptember 18-29 között. A kiállításon azok a volt diákok mutathatták be életük alkotásait, akik festők, szobrászok, iparművészek, grafikusok, építészek, díszlettervezők, fotográfusok lettek. A kiállítás a diákok sikereinek bemutatásán túl az iskolában folyó oktatói munka, valamint a rajztanári munka elismerésére is szolgált. Ezt támasztja alá a kiállítás Emlékkönyvének egyik szívmelengető bejegyzése: *„Ez a kiállítás méltó betetőzése Mucsa Ica hosszú iskolai, szeretettel, nagy hivatástudattal, időt és magát nem kímélő lelkiismeretes munkájának. Jó kapcsolata kollégáival, volt és jelenlegi tanítványaival is fokozta a kiállítás sikerét, melyért örömmel és szeretettel gratulálok az egyik legkedvesebb kollégának.”* (Osváth Zoltán né, az iskola volt tanára)

1988. augusztus 20-án a közművelődésben végzett kiváló munkájáért a Szocialista Kultúraért kitüntető jelvényt kapta meg. 1991. április 1-én a nevelés-oktatás érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkájáért Pedagógus Szolgálati Emlékérmet adományozott Mucsa Jánosnének Andrásfalvy Bertalan miniszter. Két különböző korszakban kapott elismerése is mutatja, hogy az életét a tanításnak, a fiatalok képzésének szentelte. Számára a legnagyobb jutalom az élettől mégis azok a tanítványok voltak, akik az idő múlásával sem feledkeztek meg az együtt töltött évekről. Erről ad tanúbizonyságot egy volt tanítvány 2006-ban Zambiából írt levelének részlete: *„Most búcsúzom minden jót kívánva, nagy-nagy szeretettel emlékezve a rajzórákra, műszaki rajzórákra, batikokra, szabadtéri rajzokra és főleg arra, aki mindezt velünk, értünk és bennünk végigélte: Ica néni...”* (Oláh Anikó)

A nyugdíjba vonulásakor javaslatot tett utódjára a helyére jelentkező tanítványai közül, hogy folytatódhasson az általa megkezdett, megalapozott rajzképzés. Bár más döntés született, álljon most itt az általa ajánlott tanítvány, Deszpot Éva visszaemlékezése:

„Immár ötven (kimondani is sok) éve, hogy érettségiztem a KLTE Gyakorló Gimnáziumában.

Emlékek

Nehéz. Képek, hangok, villanások...mikor? Bizonytalan vagyok. Nehéz szavakba önteni, de megpróbálok, nem fontossági sorrendben. Ica néni személye meghatározó az emlékeimben. Olyannyira, hogy én is erre, a rajztanári pályára léptem, és bizonyos ismereteket, módszereket a Tőle elesett, megtanult módon adtam tovább.

Drapéria, csendélet...

Nem volt rajzterem a gimnáziumban, a három padsor között, elől helyeztük el az úgynevezett tárgyasztalokat, melyeken különböző mértani test, használati tárgy – egy vagy több – volt elhelyezve. Lényegkiemelés, kompozíció, felületbeosztás a képfelületen stb. Ezek a fogalmak alapozták meg a „vizuális szemléletmód” útját.

Szakkör

Már abban az időben sem volt elég az órarendi rajzórák száma. Az érdeklődő, tehetséges diákoknak szakkört szervezett, melynek tematikája sok-sok szabadságot adott. Emlékezetemben most is tisztán látom a biológiaszertárból kölcsönvett hatalmas, kitömött, álló gólyát, melyet körbe ülve rajzoltunk. Nem, nem tanteremben, hanem a széles lépcső előtti folyosón!

Grafít, szén, pasztellkréta... Ezek és a többi rajzeszköz használatának alapjait is Ica nénitől tanulhattuk meg.

Művészettörténet

Ica néni már akkor nagyon fontosnak tartotta az idő- és térbeli művészeti kitekintést. Az Ő diavetítései a művészet örök emlékeiről későbbi utazásaim során mind-mind előjöttek. Nem csak ismertette a műalkotásokat, hanem kérdéseinek megválaszolása komoly elmélyülést kívánt tőlünk a konkrét témában.

Csak egy példa: Rodin: Gondolkodó

Mi utal a látványban a gondolkodásra? Milyen korú lehet az ábrázolt személy? Miből jössz rá? Kényelmesen, elmélázva, ernyedten ül? Mit gondolhatsz még a testhelyzetről? Kényelmes? Próbáld ki! Mindenki kipróbálta. Megállapítottuk, hogy mivel nincs keresztbe téve a lába, viszont a könyök alátámasztása az ellentétes lábbon van – így nem lehet sokáig ülni! Mi lehet? Pillanatokon belül felpattan (ez a megfeszített izmokon is látható), és csinál, tesz valamit! Soha nem felejttem el! Így vezetett rá Ica néni engem és az őszintén érdeklődőket a művészi ábrázolás lényegére.

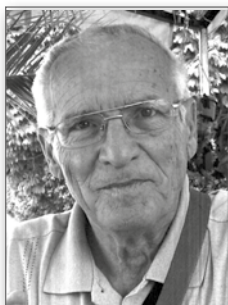
Hangokról is szóltam fentebb. A Ő hangja senkijével nem összetéveszthető, egyéni. Határozott, hangos. A lényeges, megtanulandó kifejezéseket többször ismételte. Később rákérdezett úgy, hogy a megkezdett mondatot a fontos kifejezés előtt megszakította, és „na, na....?” nekünk kellett befejezni. Volt úgy, hogy kórusban, volt, hogy személyre szabottan. Mindig kellett, és lehetett rá figyelni.

Hát...ennyi, amit a legmeghatározóbbnak éreztem emlékeim visszaidézésében. Mindig, mindig óriási szeretettel és hálával gondolok egykori rajztanáromra, Mucsá Ica nénire.”

A gimnázium egy meghatározó korszaka ért véget a nyugdíjba vonulásával.

Összeállította:
LENGYELNÉ MUCSA ILDIKÓ
Debrecen

MUSKOVITS ISTVÁN (Székesfehérvár, 1939. november 18. – Székesfehérvár, 2020.) tanár, iskolaigazgató

Férfiszabó édesapa és háztartásbeli édesanya első gyermekeként született Székesfehérváron. Kisgyermekként átélte a háborút, a bombázásokat, a menekülést. Ezeket az emlékeket egész életében hordozta.

Az általános iskolát befejezve osztályfőnöke tanácsára („jó pedagógus lesz belőle”) a székesfehérvári tanítóképzőbe jelentkezett. Kiváló tanárai, szorgalma, gyerekszeretete és tehetsége miatt beteljesült volt osztályfőnöke jóslata, jó pedagógus lett. *„Fehérvári gyerek lévén, minden a városhoz kötött, el sem tudtam képzelni, hogy van élet a falain túl is. Itt voltam általános iskolás”* (részlet az önéletrajzából). Első munkahelyén, **Vajtán** elsősöket, másodikosokat tanított, majd rövidesen igazgatóhelyettes lett. *„Olyan tisztelettel és szeretettel vártak Vajtán, mintha tettem volna értük már valami fontosat. 18-19 évesen egyik napról a másikra felelősséget viselő felnőtté váltam, és azt gondoltam, hogy mindent tudok már, amit ezen a pályán tudni lehet. Elég hamar rájöttem, hogy ez még nincs így, de hamar beilleszkedtem, gyorsan elfogadtak”* (részlet az önéletrajzából). Iskolai munkája mellett tevékenyen részt vett a falu életében. Kollégáival színdarabokat tanultak be, ezzel szórakoztatva a falu lakóit. Itt rájött, hogy a város falain túl is van élet. Később adományokból televíziót vásároltak a falu közössége számára, amelyet az iskolában helyeztek el. Jelképes összegért bárki megnézhetette a Magyar Televízió adásait. Ez volt a község első készüléke. A Vajtán töltött évek alatt jelentkezett a pécsi Tanárképző Főiskola matematika–fizika szakára, ahol 1966-ban diplomát szerzett. Ebben az évben már igazgatóként tevékenykedett.

1966 őszén áthelyezték a **dégi** iskolába igazgatónak. Ezt a munkát 25 évig becsülettel és mindenki megalégedésére végezte, kollégái szeretetétől, tiszteletétől övezve egy jól működő, innovatív, összetartó közösség szelíd, de határozott és következetes vezetője lett.

Közben családot alapított, felesége is tanár lett. Házasságukból 3 fiú született, akik közül kettő szintén pedagógus lett. Később megszülettek élete bearanyozói, imádott unokái, hatan.

Dégre kerülve az iskolaépület sarkában kialakított szolgálati lakásba költözött feleségével, így nemcsak második, hanem első otthona is az iskola lett. Akkor vált igazán elfogadottá a dégiek szemében, amikor családi házat építve végleg megtelepedett a faluban. Az építkezésben sokan segítettek kétkezi munkájukkal.

Tevékeny és eredményes évek következtek életében. Az ő vezetése alatt az iskolából és a község intézményeiből megalakult az Általános Művelődési Központ, majd az iskola felvette a dégi születésű polihistor (orvos, drámaíró, publicista) dr. Kovács Pál nevét. Megyeszerte elismert tanár volt, matematikai, pedagógiai módszertani előadásokat tartott. Munkásságát számos kitüntetéssel díjazták. Elnyerte a Gyermekekért Érdemérmét, Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetését. Mindeközben rengeteget dolgozott községéért, ha kellett, iskolai munkája mellett tanácselnökként is tevékenykedett.

Szenvedélyes fotós volt, az iskolában szakkör keretében a gyerekek is elsajátíthatták a fekete-fehér képek előhívásának fortélyait. Több tucat diák élhette át a csodát, amikor az oldatban ázó papírlapon egyszer csak kirajzolódnak a körvonalak, megjelennek az alakok. Otthonában olykor száradó fotók lepték el a konyhát és a fürdőszobát.

A fotósakkör mellett a sakkra fogékony tanulókat is felkarolta. Tanítgatta őket a játék alapjaira. Járási és megyei versenyeken is jelentős eredményeket értek el tanítványai.

Nyaranta kollégáival tábort szervezett a gyerekeknek, az 1980-as években bekapcsolódta a vándortábor-mozgalomba. A felnőtt tanítványok ma is nosztalgiával emlékeznek azokra a nyári napokra.

Megrendült egészségi állapota miatt 1991-ben lemondott igazgatói posztjáról, ettől kezdve végre csak a gyerekekkel foglalkozhatott. Tanítványai ma is nagy szeretettel emlegetik, mindenkinek ő a „Pista bácsi”. Hozzá bárki, bármilyen problémával fordulhatott, mindenkinek segített.

Nyugdíjazása előtt újabb „szerelem” jött az életébe, találkozott az informatikával. Autodidakta módon elsajátította a számítógépezés minden csínját-bínját, ennek élt, ezzel foglalkozott. Az iskolában – a megyében az elsők között – létrehozta a számítástechnikai szaktantermet Commodore 16-os gépekkel felszerelve, és bevezették negyedik osztálytól az informatikaoktatást. Amíg a központi tantervi előírások nem születtek meg a tantárgyhoz, a saját maga által összeállított tanterv szerint zajlottak a számítástechnika órák. Az iskola pedagógusainak 30 órás, akkreditált tanfolyamot tartott, ezek után már nem kellett „körmölni”, mindent a gépen végeztek. Híre ment a környéken is a dégi kezdeményezéseknek, és Enying vezetése felkérte, hogy a város és környéke pedagógusait is képezze ki. Később már nem csak pedagógusokat, de sok tanulni vágyó civil is megtanított az alapokra, a gép kezelésére. ECDL vizsgákra is készített fel csoportokat.

A község ismertségét is fellendítette, hírért elvitte a világba, létrehozta az oktatási intézmény honlapját, majd nagy alaposággal, sok kutatással megalkotta a Dég CD-t, amely bemutatja falunkat. Nagyon sok Dégről elszármazott ember vagy más érdeklődő kért és kapott tőle ilyen adathordozót.

Nyugdíjazása után is tevékenyen részt vett az iskola életében, éveken keresztül rendszergazdaként segítette a munkát. Sokat segített az iskola pályázatainak elkészítésében, lebonyolításában és utógondozásában.

Dég községért végzett sokrétű és több évtizedes munkájáért Dég Díszpolgára elismerést kapott, amire nagyon büszke volt. Pedagógusi munkásságát a Fejér Megyei Önkormányzat Németh László-díjjal ismerte el. *„Példamutató emberi magatartása nem volt soha kétséges. Mindig az emberek iránti alázat vezette, érték élt és dolgozott. Generációk példaképévé vált.”* (In memoriam... Fejér megyei Hírlap)

Végül egy mondat, ami minden szónál többet mond róla: 4 éves kisunoka, Levi régi fényképeket nézeget. Rámutatok egy arcra, és megkérdem: ő ki? Hát a Papa, őt imádom! Kétéves volt, amikor a Papa elment...

Bácsi Györgyné így emlékezik: „Amikor elgondolkodtam, mit is írhatnék megemlékezésül, egy idézet jutott eszembe az „Erőleves a léleknek” című nagyszerű könyvsorozatból. Így szólt: 50 év múlva nem számít, milyen autónk volt, milyen ruhákban jártunk, mennyire rúgott a bankbetétünk, csak az, hogy fontosak voltunk valaki (szemében) számára.» Pista! Te igazgatóként, kollégaként állandóan éreztetted velünk, hogy fontosak vagyunk neked. Segítettél, támogattál bennünket mindenben. Gondjainkkal bátran fordulhattunk hozzád. Mindig volt számunkra egy-egy jó szavad vagy megoldásod problémánkra. Ha valamit nem jó csináltunk, nem torkoltál le bennünket. És éppen ezért Te is nagyon fontos voltál nekünk.

Az együtt ledolgozott hosszú évek alatt annyi minden történt, leírni lehetetlenség. Emlékszem, amikor végzős főiskolásként felvételi elbeszélgetésre jöttem Dégre. Nagyon izgultam, vajon meg fogok-e felelni? A Veled folytatott beszélgetés után úgy éreztem, a világ legjobb helyére vetett a sors. Bemutattál a jelenlévőknek. Azonnal megragadott a tantestület

légköre, hangulata, s az emberség, ami belőled áradt. Évfolyamtársad, aki közös kollégánk volt, azt szokta mondani: »Amilyen a pásztor, olyan a nyáj.« Milyen igaz mondás! Igazgatásod alatt remek tantestület működött – Neked köszönhetően. Mindenkiel megtaláltad a hangot, engem is örökké biztattál, segítettél. Engedted a magam útját járni tanításom során. Ha valami nem sikerült, visszafordulhattam, hogy újrakezdjem. Sose haragudtál érte. Később együtt örültél velem a megjelent újságcikkeimnek, nyertes pályázataimnak, kitüntetéseimnek. Ennek köszönhető, hogy eljutottam odáig, ami keveseknek sikerült: a hivatásom lett a hobbim!

Csak 1-2 évig akartam Dégen maradni, aminek a vége mégis végleges letelepedés lett. Nem bántam meg soha, hogy a sok lehetőség közül ezt az iskolát választottam. Tantestületünk igazi családként működött. A közös kirándulásaink emléke most is elevenen él bennem. Szívesen láttatok bennünket saját nyaralótokban, amit matracokkal raktatok tele, hogy megférjünk – hiszen mindenki eljött párjával együtt. Jobb volt az elsősztályú szállodánál!

Nagyon jó közösséggé formálódtunk a nagyszerű élmények, jóízű beszélgetések, s a sok együtt töltött idő alatt. A jó hangulat a munkás hétköznapokban is megmaradt. Te mindig jobban bíztál bennem, mint én magamban. Amikor nem akartam elvállalni az alsós munkaközösség vezetését, Te beszéltél rá! Utólag örülök neki és hálás vagyok érte, az önmegvalósításom egyik része lett.

Nem csak igazgatónak voltál kiváló, pedagógusnak is. Szerettem látogatni óráidat, ha lehetőség adódott rá. Sokat tanultam a látottakból. Tiszteltek a gyerekek, szülők, kollégák. Ezt nem csak nagy tudásodnak köszönheted, kölcsönös volt. Te is tiszteltél mindenkit. Nemcsak szavakkal neveltél, hanem egész lényeddel. Ezért mindenki felnézett Rád. Azt gondoltuk, hogy igazgatóságod a nyugdíjig tart. Nem így lett. De ettől függetlenül Te maradtál nekünk a „Főnök”. Főnök voltál a szó legjobb, legemberibb, legnemesebb értelmében. Magánéleteredben is példát lehetett rólad venni. Örülök, hogy kollégád lehettem. Te voltál a FŐNÖK, a KOLLÉGA, a PEDAGÓGUS, az EMBER – így, csupa nagybetűkkel. Nagy úrt hagytál magad után. »Csak a jók mennek el.«”

Dégi kollégája, később polgármestere (Verebics Géza) az alábbiakkal emlékezik Muskovits Istvánra, aki a Dég Község Díszpolgára címet kapta. „Munkássága kiemelkedően jelentős, hiszen 25 éven át az általános iskola, illetve az általa életre hívott ÁMK igazgatója. Vezetői tevékenysége alatt vette fel az iskola dr. Kovács Pál nevét. Mintegy tíz éven át a sárbogárdi járás igazgatói munkaközösségének elismert vezetője. Rövid időre, kényszerűségből tanácselnöki feladatot is ellátott munkája mellett. A rendszerváltozás után képviselő. 2004-ben a Fejér Megyei Önkormányzat egyik legmagasabb kitüntetését, a Németh László-díjat kapta, melyet évente csupán néhány kiemelkedő pedagógusnak adnak. Egész életműve Dégről szól. Olyan helyzetben került ide, amikor kaotikus állapotok uralkodnak az intézményben. Tudásával, szelíd határozottságával hamarosan stabilizálta a nevelőtestületet, diákjai büszkén vállalhatták községüket. Felkarolta és támogatta a lakossági kezdeményezéseket, több szervezetnek is vezetője volt. Az ÁMK dokumentációjának akkor is Ő a domináns szerzője, amikor már nem igazgató. Közel a nyugdíjas korhoz autodidakta módon megtanulta a számítástechnikát, mind a hardvert, mind a szoftvert. Tette ezt olyan színvonalon, hogy át is tudta adni tudását gyermek és felnőtt tanítványainak, felvértezve őket párját ritkító magas tudással. Elkészítette az ÁMK honlapját, összeállított egy rendkívül magas színvonalú CD-t a községről. Az utóbbi jelentőségéről legyen elég annyi, hogy akár tájékoztatóul, akár méltó ajándékként is használható. Ma is az ÁMK és a község pályázati szakértője, amit rengeteg siker bizonyít. Példamutató emberi magatartása nem lehet kétséges. Soha nem vezérelte más, mint az emberek iránti alázat. Értük élt, dolgozott és

szorított háttérbe önös érdekeket. Munkabírása még ma, 65 évesen is legendás. Generációk példaképe, tanítványa, munkatársai mindenkor számíthattak és számítanak tanácsaira, amelyeket érdemes is megfogadni. Csendes, odaadó törődéssel neveli gyermekeit, akiből igazi dégi lokálpatrióta vált. Meggyőződésem, hogy Muskovits Istvánnál méltóbb személy nem kaphatná a kitüntetést. Ő az, aki egész munkásságát Dégi érdekeinek vetette alá, érte élt és dolgozott (nem középiskolás fokon)."

Felesége,
MUSKOVITS ISTVÁNNÉ

„Nevelés teszi az embert, és az ember a hazát.”
(Brunszzvik Teréz)

N

NAGY ÉVA (Vámospércs, 1921. augusztus 9. – Debrecen, 2012. június 18.) tanító, tanár, úszóedző (TF)

Nagy Éva gyermekéveit tündéri tájakon, Vámospércsen töltötte, ahol édesapja, Nagy Lajos József volt az akkor még falunak számító közösség református lévita igazgató-tanítója. Édesanyja, Kutassy Margit először hajdúböszörményi tanítónő, majd Nagy Lajos hűséges társa, olykor segédtanítója volt. A református lelkesek sorát adó családban Éva nagybátyja volt dr. Szász Imre monostorpályi esperes és Nagy Sándor János szobrász, a többek között a debreceni református kollégium falát díszítő Kálvin János, Zwingli, Csokonai, Kölcsey, Arany domborművek alkotója. E két nagybátyja az ötvenes években átélte a hortobágyi-ebesi kitelepítő tábor poklát.

Éva és húga, Ilona a pedagóguscsaládban örökölték a református vallást, a magyarhitű tartást és azt az ars poeticát, hogy a gyermek a nevelés és az oktatás alanya, tárgya, mindennél fontosabb. Az iskola pedig szentély. Emlékezetes nyári vakációkat töltöttek a család vámospércsi szőlőjében. A két lány úgy tanult meg anyanyelvi szinten németül, hogy a Volksbund (Német Népszövetség) az első világháború után magyarországi nyaralásokat szervezett az elszegényedett Ausztriában élő osztrák diákok számára. Az aktivistái összehoztak osztrák gyermekes famíliákat olyan magyar családokkal, a kik németül is meg akarták tanítani csemetéiket, s ingyen nyaraltatták az osztrák gyerekeket. Így mindkét fél jól járt. A magyar nebulók megtanultak németül, az osztrák diákok szépen kikerekedtek a jó magyar levegőtől és a páratlan magyar konyha gyümölcsseitől. A vámospércsi birtokon négy nyáron át másfél évig, többszöri nyaralások során, saját lányukként fogadták és gondozták Herma Titelbach eisenstadti úrleányt, a lányok így megtanulták Goethe zengzetes nyelvét. Később a családok közti kapcsolat folytatásaként a két unokaöcs: Zoltán és Ádám Kismartonban (Eisenstadt) sajátította el a német nyelv alapjait.

1940-ben Debrecenben szerzett tanítói oklevelet, majd 1952-ben a pécsi tanárképző főiskolán testnevelés–ének szakos főiskolai diplomát, végül a Testnevelési Főiskolán végezte el a másfél esztendőes úszóedzői tanfolyamot. Tanított rövid ideig **Vámospércsen, Földesen**, hosszabb ideig **Komádiban**. **Hajdúszoboszlón** napközi otthonos felügyelő tanár, majd **Debrecenben** hosszabb ideig a homokkerti mintaiintézmény, a **Petőfi Sándor Általános Iskola** testnevelője volt, gyerekek kedvence, népszerű Éva nénije. Unokaöccsei ma is gyakran találkoznak egykori diákjaival, kik nagy szeretettel beszélnek róla. Aktív tanári tevékenységét 1977-ben a **Dózsa György Általános Iskolában** zárta. Nyugdíjasként évekig vállalt újabb és újabb feladatokat nem elsősorban az anyagiakért, hanem mert élete fontos része volt a gyerekekkel való foglalkozás. Így Debrecenben tanított a **József Attila telepi**, a **vénkert**, a **Bocskai István Testnevelés Tagozatos** és a **Műhelytelepi Általános Iskolákban**. Később dolgozott a **hajdúhadházi Földi János Általános Iskolában**, ahol a nehéz sorsú gyerekek különös nagy szeretettel vették körül. Majd **Hajdúsámson** következett, s munkakönyvének utolsó sorai a debreceni **Kishegyesi Úti Általános Iskola** révén fogalmazódtak, ahol 1990. október 31-én került be a végső bejegyzés: „Munkaviszonya megszűnt”. Úszóedzőként még ezt követően is aktív volt.

Legközelebbi hozzátartozói, két unokaöccse: *Pósa Zoltán* és *Dombrovszky Ádám*, akik életük jó részét tanárként, újságíróként élték le, sokszor meghatottan emlékeznek Éva néniére, aki Zoltánt 1948 decemberében tartotta keresztvíz alá a debreceni Nagytemplomban. Ő ezért (sőt a majd csak felnőttként megkeresztelkedő Ádám is) nemcsak Éva néninek, néniének, hanem keresztmamának is tartotta. Hogyan is emlékeznek ők reá? *„Igazi sportos nő volt, aki úszott, atletizált, tornázott, teniszezett, imádta a labdajátékokat, de a téli sportokat is: korcsolyázott, síelni járt még Zakopanéba is, amikor még ez – főleg az alföldieknek – nem volt divat. Szinte minden sportot kipróbált, s amit lehetett, még idősebb korában is úzótt. Lelkes természetbarátként kirándulásokat, utazásokat szervezett diákoknak, kollégáknak. Zánkán, a tanulók táboroztatásából is évről évre oroszlánrészt vállalt. A gyerekekkel különösen jól megértette magát. Versenyek után mindig nagy büszkeséggel beszélt diákjai eredményéről, sikereiről. Ha esett, ha fűtt, sem sajnálta a hétvégéket a különféle bajnokságokra, ahová tanítványait fáradhatatlanul kísérte. Nem ment férjhez, de húga, Ilona fiaival, majd unokáival a családban is megélte a gyermeknevelés örömeit.”*

Egyedülállóként számára a szó szoros értelmében vett családot felnőttként is a vele élő szülei, Rózsika nagynénje és unokanővére, Matika, illetve a húga, Nagy Ilona és családja, unokaöccsei, még később Zoltán és Ádám gyermekei: Máté, Lea és Linda jelentették.

Amikor 1947-ben szüleitől a szocialista állam elvette a vámpércsi birtokot, Nagy Éva ötödmagával, szüleivel és két rokonával, Uzonyi Rózsikával és a szellemileg sérült Szabó Matikával Debrecenbe, a Kossuth utca 26. szám alá költöztek. Évek elteltével onnan mentek át a lugasos Debrecen-mesterfalvai városrészben lévő Bundi utca 4. szám alatti kertes házba. Ezt a gyönyörű negyedet 1975-ben lebontották, helyén egy gígalakótelep nőtt ki. A ház állami kisajátítása, szanálása után vette meg Nagy Éva a hűlt helyéhez közeli Dózsa György út 10. szám alatti kis lakást. A szűken mért szanálási pénzből vásárolt még egy szerény Debrecen-kondorosi házat és telket, nem is olyan messze a gyermekkori emlékektől, a Vámospércs felé vezető úton. Itt kiélhette gazdálkodási tudományát, és saját terményeiből is ellátta konyháját. Húga, Ilona ugyancsak a szanált összegből 1976-ban vásárolta a balatonföldvári nyaralót, ahol Éva is nagyon sokszor töltött heteket. Szülei és Uzonyi Rózsika halála után egyedül is példás szeretettel és odaadással gondoskodott a háborúban megsérült unokanővéréről, Matikáról.

Unokaöccseit gyermekkorukban nyaranta gyakran ellátta, felnőttként is segítette

őket. Hosszú életet adott neki a teremtő, így később gyakran látták őt vendégül Zoltánék Balatonföldváron és Újbudán, Ádámék Budán. Rá emlékezve két kedves idézetet említhetjük. Az egyik a híres ókori szatíráíró, Juvenalis sokszor elhangzó mondása: *Mens sana in corpore sano*. Azaz, ép testben ép lélek. Ez is bizonyítja, hogy Éva néni, mint testnevelő tanár a lélek épülése után a legfontosabbnak a lélek temploma, a test épen tartását tartotta. A másik kedvenc citátumát, az ismert két verssort olykor könnyezve idézte, szüleiére, a legendás vámospércsi Lajos tanítóra és feleségére is emlékeztet. Ménes Andreától, aki 2006 óta Vámospércsen polgármester, tudja Pósa Zoltán, hogy a települési szájhagyomány még ma is őrzi Nagy Lajos József hírénevét. Hiszen híven illik rá Kosztolányi Dezső Tanár az én apám című versének emblemikus sora: *„Az én édesapám az emberek apja/s én az embereknek testvére vagyok.”* Talán Nagy Éva számára az a legnagyobb elismerés, hogy példaadó tanítói, tanári életútjával ő is kiérdemelte a Kosztolányi-költeménybe foglalt mindennél szebb dicsőretet, melyet pedagógus valaha is megszerezhetett. A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolától 2005-ben kapott vasoklevele szerint *„65 éve szerzett oklevele alapján közmegebecsülésre méltóan teljesítette hivatását”*. A 70. évfordulót már nem érte meg.

2010-ben hunyt el, a Nagytemplomban búcsúztak tőle, és nagyon sokan kísérték utolsó földi útjára a debreceni köztemetőbe, ahol a krematórium mögötti családi sírba, szülei, testvére és annak férje, dr. Dombrovsky József nyelvészprofesszor, valamint Matika mellé helyezték örök nyugalomba.

„Költözés miatt 4. általános iskolásként a kiválóan felszerelt debreceni Petőfi Sándor Általános Iskolában folytathattam tanulmányaimat. Két nagyszerű testnevelő tanári páros Fogarasi József a fiúk, Nagy Éva pedig a lányok testi neveléséről gondoskodott, valamint a sportági irányításukról. Ez a tanulmányi idő határozta meg életem értelmét a sport felé 10 éves koromtól egészen a nyugdíjas éveimig. A kiváló „szemű” testnevelő Nagy Éva egyből beválasztott a négytusa csapatba, igaz – csupán tartalékként, sovány és gyenge testalkatom miatt. Ebben a sportágban országos második helyig jutottunk, jutalomként felejthetetlen csillebérci élményekhez. Kézilabdában is kiválasztásra kerültem. Alacsony termetem ellenére, sportos kifejezéssel élve „kivédtem társaim szemét” a felmérésnél, ki legyen az iskolás csapatunk kapusa. Sajnos, az ellenfelek azért felfigyeltek termetem gyengeségeire és így nem jutottunk tovább a megyei bajnokságba. Viszont ez az akkori indíttatás jelentett pályafutásom során olyan lökést, hogy ezen a poszton egészen az NB I –ig juthattam, immár a Debreceni Dózsa színeiben.

Éva néni szakmai megítélését akkor még nem tudtam felmérni, de arra határozottan emlékszem, milyen rajongással vártuk a tesiórákat, az edzéseket. Milyen türelemmel kezelte a renitens diákok (köztük én is) viselkedési különbözőségeit. Tudta, erre a legjobb gyógyszer a túlmozgások levezetése. Külön feladatokat adott, hogy lekösse energiánkat: szertár- vagy naplófelelős, szerek kikészítése óra előtt. Már általános iskolásként megbízott a házi ping-pong bajnokságok szervezésével. Megvédett bennünket kollégái bosszantásaitól.

Sokoldalún képzezte a tehetségeket. Neki köszönhetem életem sportos alapozását, hogy

a testnevelés szakot választottam továbbtanulásként a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolán. Ezt a diplomát aztán az idővel kiegészítettem kézilabda szakedzővel, valamint számos sportos edzővel. Emléke örökké a szívemben él és hálásan gondolok rá, mint életem és pályám meghatározó tanárszemélyiségére.” (Kiss Erzsébet)

PÓSA ZOLTÁN, DOMBROVSZKY ÁDÁM, KISS ERZSÉBET

NAGY VINCÉNÉ Csiszár Debóra (Debrecen, 1930. október 22. – Debrecen, 2012. július 16.) tanító, matematika–fizika szakos tanár

Édesapja Csiszár Ernő papír-írószer kiskereskedő, töltőtolljavító, édesanyja Csomós Mária háztartásbeli. Szeretetteljes családban első gyermekeként született és nevelkedett, majd két húga követte. A családi légkört alapvetően meghatározta, hogy az édesapja a Nyíregyházán, majd a Debrecenben működő ÜDVHADSEREG lelkésze volt. Humánus szellemiségben, szeretetben, megértésben vált felnőtté. 19 évesen elvesztette szeretett édesanyját. Később édesapja második házasságából született féltestvéreit segítette, támogatta, mint diplomás tanítónő. Nagy szerepe volt abban, hogy két kishúga is a pedagóguspályát választotta élethivatásul.

Az általános iskolát Debrecenben végezte az akkori **Református Elemi Iskolában**, majd **Dóczy Leánynevelő Intézetben** (Debrecen) tanítói oklevelet szerzett. Tanulmányait az **Egri Pedagógiai Főiskolán** folytatta, ahol matematika–fizika szakos tanár diplomázott.

1952-ben házasságot kötött Nagy Vince építésmérnökkel, házasságukból két fiúgyermek született, Zsolt és Vince.

Pedagógiai pályafutását 1955-től **Nagykerékiben** kezdte, majd **Biharkeresztesen** tanított. Pályázat útján bekerült **Debrecenbe** és 1955–57 között a **Zákány utcai** 1957–1958-ig a **Füvészkerti Általános Iskolában**. 1958 után a **Péterfia Utcai Ének-Zene Tagozatos Általános Iskolában** tanított matematikát és fizikát. 1976-ban került az akkor épült **Vénkerti Általános Iskolába**, ahol nyugdíjazásáig látott el szaktanári, osztályfőnöki feladatokat. Nagyon gazdag, eredményes, pedagógiai sikerekben bővelkedő 36 éves tanítói pályát futott be. Nevelte szépre, jóra oktatta a rábízott gyerekeket a falun „néptanítóként”, a nagyvárosban a belvárosban kiemelten válogatott tanulók körében, de megállta a helyét a lakótelepi kulcsos nebulók fejlesztésében, nevelésében is. Igazi pedagógusegyéniség volt. A tanítás iránti maximális elkötelezettség és felelősség jellemezte. Hitt a tanítványai tehetségében, mindegyikükhöz kulcsot talált és tudatosan segítette, fejlesztette őket a lehetőségeik keretei között. Szabad szellemű, önálló, alkotó tanáregyenység volt. Felelősségteljesen követte a pedagógiai elméletek, gyakorlatok, áramlatok változásait, de soha nem hódolt be a divatnak,

a tetszetősnek, mindent kritikusan szemlélt megismert és csak akkor fogadta el az újításokat, ha azok valóban a tanulói fejlődéséhez hozzájárulhattak, támogatták személyiségük fejlesztését. Bárhová került, minden tantestület befogadta, kedves, nyílt, őszinte egyénisége, bölcs lélekbe látó humora miatt.

Tanítványai így emlékeztek vissza 25 év elteltével: *„Mindannyian emberré váltunk, ki-ki a saját értékrendjében sikeres ember, családanyák, családapák.....És kinek köszönhetjük mindezt? Mindezt a tudást, mely alapot ad jelenlegi hivatásunknak? Emberiességünket, becsületességünket, szemléletünket, érzékenységünket, családszeretetünket? Tanárainknak, TANÁRNŐNEK személyesen is.”* (Dr. Garai Ildikó, Póka Károly volt vénkerti diákok)

Martinez Csabáné, kolleganője így idézi alakját: *„Amit örökségül hagyott követendő példaként: végtelen optimizmusa, megértése másokkal szemben. Boldog lett, aki megismerhette ŐT: gyermekek, kollégák, barátok egyaránt.”*

Dr. Zeke László egykori vénkerti diák így emlékszik sok – sok diák kedves Dudus néniére: *„1976 és 1980 között jártam a Vénkerti Általános Iskolába. Az újonnan indult iskola első felső tagozatának tagja lettem, ötödikes kisdíakként. Soha nem felejttem el az első órát, amikor belépett hozzánk a frissen kapott osztályfőnök: Dudus néni. A pillanat nem az elsősorban a mindenki számára új helyzet és az új iskola, az új osztálytársak miatt egyébként is rendkívüli helyzet miatt él bennem olyan elevenen, mintha tegnap történt volna, hanem amiatt, ahogy Dudus néni megjelent az osztályteremben.*

Azóta tudom pontosan, hogy mi az a „karizma”. Nem kell csinálni semmit, „csak” megjelenni. Nem lehet elemenként elmagyarázni, hogy mitől nem tudja levenni róla az ember a szemét. A smink, a hajviselet, a testtartás, a száj, a mozdulatok, ahogy lép, vagy, ahogy körbehordozza a tekintetét az osztályon, talán leginkább a tekintet... A lényeg az, hogy még meg sem szólalt, de attól a pillanattól kezdve már mindenki tudta, hogy „ki az úr a házban”.

Nemcsak osztályfőnököm volt, hanem a matematikát is ő tanította. Egy kérlelhetetlen dolog: ott nincs mese. Világosan levezethető, hogy igazad van-e, avagy sem, tudod, vagy nem tudod. Nincs mellébeszéd! Elég hamar világossá vált, hogy az élet egészéről is így gondolkodik. Ez elég fontos tanulság egy lázadó kiskamasz számára. Aki számárságot mond, vagy csinál, annak ezzel el kell számolnia, de akinek igaza van, annak igaza van és kész! Mindenki azt érdemli, amire rászolgál.

A szigort és a következetességet hamar megtanultuk értékelni és elfogadni, mert nemcsak a következetesség, hanem a kiváló emberismeret és pedagógiai érzék is sajátja volt. Nemcsak a matematikai levezetésekben volt ugyanis csalhatatlanul magabiztos, hanem a rábízott diákok lelkébe is ugyanúgy beelátott, amint ahogyan a matematikai törvényszerűségek lényegét értette. És értett a nyelvünkön. Megvolt ahhoz az apparátusa, hogy ránk hangolódjon és volt benne annyi empátia és jóság, hogy rávezessen bennünket a tévedéseinkre, ha valamilyen életbeli bonyodalom „egyenletének levezetésében” a rossz megoldás felé indultunk el. Tudta, hogy ki az, akit méltatlanul, s kamaszos meggondolatlansággal bántunk, vagy valami önsorsrontó hülyeséget csinálunk, ki az, aki egy kis fejmosásra érett. (Nekem is volt ilyesmiben részem, s utóbb nagyon hálás vagyok neki, hogy akkor „helyre tett”, mert tán még most is szégyelleném, ha akkor nem nyitja fel a szemem, s nem változtatok azon, amit csináltam.)

Amikor aztán minden a helyére került, kibújt belőle a „tyúkanyó”. Egy szigorú és következetes tanártól igazi nagy öröm megtapasztalni, hogy milyen melegszívű és gondoskodó is tud lenni, ha rászolgáltunk. És kiváló humora volt, mindezt főleg az olyan „ellazulásokkor” tapasztaltuk, mint amilyen egy osztálykirándulás vagy egy társadalmi munka volt.

A „szűrős szem” nemcsak a szigort és a következetességet szolgált, hanem azt is,

hogy a vesénkbe lásson, hogy törődjön velünk, hogy gondoskodjon rólunk. A matekórán és az osztályfőnöki teendőknél messze túlmenően foglalkozott a rábizott gyerekekkel, mert érdekelt a sorsunk és felelősséget érzett azokért, akik kikerültek a kezei közül. Éppen ez az időszak (a felső tagozatos kisdíák) az életünkben, amikor először komolyan felmerül az, hogy milyen pályát válasszunk, hogyan folytassuk az életünket. Az ilyenkor hozott döntések persze még nem véglegesek, de nagyon is meghatározó lehet az a vágány, amire ilyenkor először ráállítanak bennünket. Engem például egyértelműen pályára állított, arra a pályára, amin az azóta eltelt 43 évben is vagyok!

Pálnagy Balázs tanár úr (a Dudus nénihez hasonlóan nagy formátumú, kiváló pedagógus) elképzelése az volt rólam, hogy kiváló építész lennék. Láttam, hogy szeretek és tudok rajzolni, a rajzórán tapasztalt térlátás és az esztétikai érzék miatt gondolta ezt. Dudus néni viszont felülbírált. Láttam, hogy bár nincs különösebb gondom a matematikával, de az, ami ezen a területen megadott nekem az nagyon kevés lesz az építész karon. Egyszer aztán, teljesen váratlanul odafordult hozzám az Alföldi Nyomdában (ahol társadalmi munkában dolgoztunk a futószalag mellett, ahol éppen a «Rejtélyek és botrányok a középkorban» című könyv borítóját hajtogattuk), azzal az ötlettel, hogy legyek én jogász, merthogy a vele folytatott szenvedélyes vitáim miatt az a szent meggyőződése, hogy én «kivitatkozom a borjút is a tehénből». Ekkor, az ő szájából hallottam először, hogy «dr. Zeke László». (Addig jószerevével azt sem tudtam, hogy van olyan foglalkozás, hogy jogász, mert senki effélével nem foglalkozott a családban.) Onnantól kezdve az akkoriban egyre gyakrabban feltett kérdéseire, hogy «mi leszel, ha nagy leszel?», rutinosan azt válaszoltam, hogy jogász (erre aztán mindenki megnyugodott). Én pedig 30 éve vagyok ügyvéd...

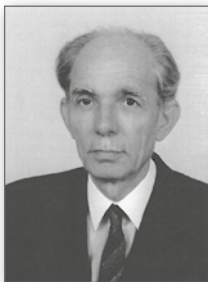
Az iskola alapításának huszadik évfordulóján rendeztek egy nagy ünnepséget Debrecenben, a sportcsarnokban. Az a megtiszteltetés ért, hogy engem is felkértek egy beszéd megtartására. Tele volt a csarnok, de a színpadról rögtön kiszúrtam, hogy hol ül (ilyen a karizma és a szuggesztivitás). Aztán mikor befejeztem a mondókámat rögtön őt kerestem a tekintetemmel. Ő is tudta, hogy ez fog történni. Természetes volt, hogy az osztályfőnöktől kérek visszajelzést arra, hogy rendben volt-e, úgy tettem-e a dolgomat, ahogy kellett. Pontosan úgy bólintott, mint nyolcadikban, amikor meg volt elégedve. Akkor és ott tulajdonképpen ez az egyetlen visszajelzés volt fontos számomra. Mert tudtam, hogy amennyiben ez megvan, akkor minden rendben. Azt gondolom, hogy most, hogy már nincs ott a sok-sok ember között, akikkel dolgozom, akikkel dolgozom van, s hogy nincs már az a nézőtér, ahol megkereshetem a tekintetét, akkor is ott van a döntéseimben, cselekedeteimben az, hogy Ő ezeket „látja és jóváhagyja”. Még mindig tanít, hosszú évekkal azt követően is, hogy már nincs közöttünk itt, e földi világban.”

Kitüntetései:

- Népköztársasági Tanítói Oklevél (1949)
- Magyar Úttörők Szövetsége Kitüntetés (1950)
- Kiváló Úttörővezető Kitüntetés (1972)
- Igazgatói Kitüntetés (1972)
- Magyar Népköztársaság Kiváló Dolgozója Kitüntetés (1978)
- Úttörővezető Érdemérem (1980)
- Művelődési Miniszteri Kitüntetés (1985)
- 50 éves Aranydiploma (1999)

JUHÁSZ SÁNDORNÉ

NÉMETH RUDOLF (Kisunyom, 1925. január 17. – Sárbogárd, 1999. december 2.) középiskolai tanár

Németh Rudolf 1925. január 17-én született a Vas megyei Kisunyomban, szülei egyszerű kétkezi munkások voltak. Első diplomáját 1952-ben szerezte az Állami Pedagógiai Főiskola földrajz–természetrész szakán, majd 1958-ban a Szegei Tudományegyetem Természettudományi Karán földrajz–biológia szakos középiskolai tanári diplomát kapott.

Munkahelyei és beosztásai:

1944–1949. Téli Gazdasági Iskola (Sárbogárd) tanító

1949. Földművelésügyi Minisztérium Szakoktatási Főosztály (Budapest) szakoktató

1949–1952. Általános Iskola (Sárbogárd) tanító, tanár

1952–1955. Állami Tanítóképző Iskola (Sárbogárd) tanár

1955–1957. Állami Gimnázium (Sárbogárd) tanár

1957. Általános Iskola (Ivácsa) tanár

1957–1962. Általános Iskola (Ercsi) tanár

1962–1990. Petőfi Sándor Gimnázium (Sárbogárd) tanár

1978–1990. Hámán Kató Kollégium (Sárbogárd) igazgató

1944 augusztusában, 19 éves korában került Sárbogárdra, ahol megkezdte pedagógusi pályáját, kezdetben képesítés nélkül a helyi ún. **Téli Gazdasági Iskolában** tanítóként. Érkezéséhez kapcsolódó, általa is sokszor elmondott anekdota, hogy 1944. augusztus 3-án az egyik helyi vendéglőben kapott szállást, ahol a fogadós a bejelentő lap írásakor megkérdezte tőle, hogy meddig akar Sárbogárdon maradni, mire azt válaszolta, hogy vagy másnap felül a vonatra, s elhagyja a községet, vagy itt fog meghalni Sárbogárdon. Ez utóbbi történet, hiszen letelepedett a településen, családot alapított, s ha lehetősége volt rá, Sárbogárdon dolgozott. Mozgalmas időszakban került a településre, hiszen a háború a végéhez közeledett, majd a rövid demokratikus átmenet után kommunista diktatúra következett. Ezek a változások az iskolarendszeren is nyomon követhetők. A fiatal tanító csak néhány évig dolgozhatott a gazdaképző iskolában, ugyanis az iskolák államosítása és a nyolcosztályos képzés kötelezővé tétele utána helyi általános iskolában kapott tanítói beosztást. Az új iskolarendszernek égető szüksége volt tanítókra, tanárookra. Nem véletlen, hogy főiskolára került, ahol munkája mellett tanári diplomát szerzett földrajz–természetrész párosítással. Így kerülhetett a frissen elindult **Sárbogárdi Tanítóképzőbe** 1952 őszén tanári pozícióba. Munkája, szaktudása nemcsak diákjai körében váltott ki elismerést, hanem a megyei iskolairányítás is felfigyelt rá, hiszen 1954-ben biológiából vezető szakfelügyelővé nevezték ki. A megyében az elsők között kapta meg a „Kiváló tanár” kitüntetést 1956-ban.

Az 1956 őszi események azonban kettétörték karrierje ívét. A Sárbogárdi Tanítóképző időközben átalakult, s 1955-től általános gimnáziumként működött, ahol biológiát és földrajzot tanított. Fiatal kora miatt is népszerű volt diákjai körében, akikkel honismereti gyűjtőmunkát is folytattak. A gimnázium diáksága a forradalmi napok alatt önszerveződő tevékenységbe kezdett, a DISZ helyett forradalmi diákbizottság alakult. Németh Rudolfot, mint közismert tanárt az új települési szerv, a Forradalmi Bizottság tagjává választották. Ennek tagjaként vett részt október 28-án a pártfunkcionáriusok fegyvereinek begyűjtésében. A forradalom bukása

után elindult peres eljárások még nem érintették, de 1957 márciusában már röplapok után kutatott a rendőrség a gimnázium kollégiumában, s Németh Rudolfot három tanártársával együtt letartóztatták. Bár vádat nem emeltek ellene, de a kistarcsai internálótáborban tartották őrizet alatt egészen 1957 júniusáig. Ezt követően fegyelmi tárgyalás indult ellene, s „ellenforradalmi tevékenysége” miatt szigorú megrovást kapott. A megyei művelődési osztály megtiltotta a gimnáziumi oktatást számára, s Iváncsára helyezte át általános iskolai tanárnak. Szakfelügyelői beosztásából ugyancsak leváltották.

Megyei belső száműzetése Iváncsán, majd Ercsiben adott munkalehetőséget számára. Ott sem tagadta meg önmagát, bekapcsolódott a helyi közművelődés szervezésébe is. S ha kerülőúton is, de visszatért a középiskolai tanításhoz, hiszen részt vehetett a felnőttképzésben, a helyi dolgozók gimnáziumában tanította földrajz és biológia mellett tisztességre, becsületre tanítványait. Ercsiből 1962-ben térhetett vissza Sárbogárdra a gimnáziumba oktatni.

Nagy örömmel tért haza, de Ercsivel való kapcsolata sem szűnt meg, s egészen 1987-ig heti egy napot tanított a településen. Ezért is kapta az „Ercsi nagyközségért” emléklapketet 1988-ban.

Sárbogárdi munkája a hatvanas évektől már nyugodtabb keretek között folytatódhatott. A politikai támadások elcsendesülése után munkáját mindenki megelégedésére folytathatta, amit lassan a szakma is elismert: 1967-től 1978-ig újra megyei szakfelügyelő lehetett, 1981-ben Kiváló Munkáért kitüntetést kapott, a Hazafias Népfront keretei között folytatott tevékenységéért „Érdemes Társadalmi Munkás” és „Kiváló Társadalmi Munkás” elismerésben részesült.

Tanóráin finom humorral fűszerezett ismeretátadásra törekedett. Számtalan, a mindennapi életből vett példával próbálta gyakorlatiassá tenni a biológiai és földrajzi tanulmányokat. Tanárként és kollégiumi igazgatóként is mindig megtalálta a közös hangot diákjaival, kéréseikkel, problémáikkal mindig fordulhattak hozzá tanítványai. Vékony, magas testalkata, mindig elegáns ruházata önmagában is tekintélyt parancsoló volt, ehhez társult férfiasan mély orgánuma, mely ma is még sokak fülében cseng szép emlékeket idézve. Hangját nem kellett felemelnie fegyelmezési alkalmával, elég volt a megjelenése a konfliktusok kezeléséhez.

1962 és 1987 között összesen 24 érettségi vizsgán vett részt, és 455 diákot érettségiztetett le. Osztályfőnökként öt osztályt ballagtatott el. Iskolai munkáját generációk emlegetik még ma is. Ugyancsak az ő emlékét őrzi a gimnázium melletti park, melynek kialakításában oroslánrészt vállalt. Bámulatos szépérzéke, jó ízlése volt. Kifogyhatatlan volt a jobbnál jobb ötletekből.

1978-tól óraadóként tevékenykedett a gimnáziumban, ugyanis elvállalta az iskola mellett akkor önálló intézményként működő középiskolai kollégium igazgatói megbízását. 1985-ös nyugdíjba vonulása nem változtatott beosztásain, továbbra is óraadó és kollégiumi igazgató volt egészen a rendszerváltás utáni első szabad önkormányzati választásokig.

Németh Rudolf független jelöltként megmérettette magát az első szabad önkormányzati választáson 1990 őszén. Körzetében több mint 70 %-os arányban választották képviselővé. Majd az első önkormányzati ülésen az akkori szabályoknak megfelelően a képviselők maguk

közül választottak polgármestert, a 17 tagú testület teljes egyetértéssel őt választotta meg a település első emberének.

Sárbogárd 1986. január elseje óta város, de jellemzői korántsem igazodtak ehhez a címhez. A lakosság nagy reményekkel és elvárásokkal fogadta a rendszerváltást. Az új városvezetés politikailag nem volt egyszínű, de a tenni akarás minden képviselőt, frakciót a nagy célok mögé állított. A legfontosabb feladat a megye többi városához képest meglévő infrastrukturális hátrány csökkentése volt. A nem túl jó gazdasági helyzet ellenére a kisváros belevágott a gázhálózat kiépítésébe. A vita nem is a megvalósulás szükségessége körül forgott, hanem a pénzügyi források előteremtése kapcsán alakultak ki nézetkülönbségek. Németh Rudolf, vagy ahogy akkoriban már mindenki hívta, Rudi bácsi a testületen belüli viták vezetésében, irányításában ügyesen használta pedagógusi tapasztalatait, így sikerült meggyőznie képviselőtársait, majd rajtuk keresztül a lakosságot is a célkitűzés megvalósítása érdekében. 65 éves kora mellett megjelenése is sokszor elég volt a heves viták elcsendesítésére, szavát mindenki elfogadta a testületben. A beruházás hatalmas előrelépést jelentett a város életében. Ugyancsak az ő polgármestersége idején vett lendületet a telefonhálózat fejlesztése, a kézikapcsolású központ helyett automata telefonközpont látta el az egyre több előfizetőt. Ezek mindegyike érezhető életminőség-javulást hozott a településen élőknek. A rendszerváltásból fakadó nehézségek azonban Sárbogárdot is elérték. Gyors ütemben nőtt a munkanélküliség, a kárpótlás és a privatizáció körüli viták, s a visszásnak tűnő jelenségek rányomták a bélyegüket a képviselőtestületi munkára is. Nem csoda, hogy Rudi bácsi belefáradt, s a következő választáson nem mérettette meg magát, visszavonult a közéletől, s nyugdíjasként élte további életét.

Emlékezve Sárbogárdra érkezése napjára, minden év augusztus 3-án végigsétált a város főutcáján. Örömmel látta a gyarapodást, fejlődést, s vele is szívesen elegyedett szóba bármely helyi lakos, hiszen Rudi bácsi fogalommal lett a mezőföldi kisváros lakói számára. Sok-sok évtized után is név szerint emlékezett tanítványaira, pedig sokszor egy-egy család több generációja is megfordult a keze alatt. Utoljára 1999-ben tette meg a sétát, már beteg. Ez év december 2-án, 75. életévében adta vissza lelkét teremtőjének.

Emléke ennyi év távlatából is élénk maradt, amit mi sem jellemez jobban, mint az, hogy Sárbogárd várossá válásának 30. évfordulóján, 2016-ban a település (posztumusz) díszpolgára címet kapta, neve felkerült a városi díszterem márványtáblájára.

Lánya,
SZILÁGYINÉ NÉMETH SAROLTA
és *NOVÁK KOVÁCS ZSOLT*
gimn. ig.

„Magát a tanulást kevesen szeretik. (...) Tudni jó. Amikor már tudjuk a dolgokat.”
(Jókai Anna)

Ny

NYESTE ELEK (Kállósemjén, 1930. november 9. – Hajdúnánás, 2023. január 29.) középiskolai tanár

Nyeste Elek szegény földműves családból származott. Heten voltak testvérek, ötödik gyermekként született. Egy testvére korán meghalt, egy pedig 19 éves korában a háborúban esett el. Az élete kemény paraszti munkával telt, de szülei biztosították a tanulás lehetőségét, és négyen tanári diplomát szereztek. Az elemi iskola öt osztályát szülőfalujában végezte, középiskolai tanulmányait a **nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban** kezdte el és a **nagykállói Szabolcs Vezér Gimnáziumban** fejezte be. 1949-ben érettségizett le.

Ezután a **Debreceni Tudományegyetem Természettudományi Karán** szerzett fizika–matematika szakos tanári oklevelet 1953-ban. Tanári munkáját a **miskolci Villamosipari Technikumban** kezdte, de még ebben az évben a **debreceni Vegyipari Technikumba** került. Tanári pályafutását itt is fejezte be 1991-ben.

Tanári-nevelői hivatását szeretettel és legjobb tudásával végezte. Munkája eredményességét tanítványai tudása és eredményei mutatják, és az életben való helytállásuk bizonyítja.

Hivatását nagy odaadással végezte, szigorú, de következetes volt. Tanítványai tisztelték, szerették, rendszeresen érdeklődtek egészsége felől. Az utolsó pillanatig sok tanítványával tartotta a kapcsolatot.

Több elismerésben is részesült: 1974-ben az „Oktatásügy Kiváló Dolgozója” címet, 1982-ben a Szabó Magda-díjat, 1986-ban a „Kiváló Munkáért” miniszteri kitüntetést kapta meg. 1991-ben „Pedagógus Szolgálati Emlékérem”-mel köszönték meg munkáját. 2013-ban vette át a gyémántdiplomáját, 2018-ban a vasdiplomáját.

1952-ben házasságot kötött Fodor Juliannával, és két gyermekük született, László és Erika. László vegyészmérnök, Erika vegyész lett. Két unokája, Mariann és László szintén egyetemet

végzett, és élete utolsó éveibe már négy dédunokának örülhetett. Családcentrikus, dolgozó, a családjáért munkálkodó ember volt, igyekezett összetartani a családot.

1991-ben ment nyugdíjba, utána főleg kertészkedett, gyakorlatilag ez töltötte ki minden napjait. Közel 90 éves koráig művelte a kertet heti 3-4 alkalommal. Szívesen és sokat olvasott történelmi és vallási könyveket, járt kézilabdamerkőzésekre. Utolsó éveiben már csak a televízióban követte a sportközvetítéseket.

Egész életében hívő ember volt. Rendszeresen járt templomba, sokat olvasgatta a Bibliát. A Debrecen-Kossuth Utcai Református Egyházközség aktív tagja volt, több éven keresztül presbiterként is tevékenykedett. 2012-ig aktív presbiterként szolgált, majd tiszteletbeli presbiterre lett gyülekezetének.

Felesége halála után egyedül élt. Gyerekei, unokái segítségével, de önállóan intézte ügyeit az utolsó napokig. Karácsonykor még el tudott menni a templomba, az ünnepeket gyerekei, unokái és dédunokái körében töltötte, jól érezte magát. Pár nap múlva azonban gerincfájdalmi miatt kórházba került, állapota napról napra romlott, már nem tudott felépülni, és 2023. január 29-én elhunyt.

Nyeste Elek szigorú, de következetes pedagógus volt. Aktív éveinek utolsó másfél évtizedében Dr. Cs. Nagy Gábor volt a Vegyipari Szakközépiskola igazgatója, emlékeiben így él Nyeste tanár úr: *„Teljes pedagógusi pályája a Debreceni Vegyipari Technikumhoz, illetve annak mindenkori utódintézményeihez kötődik. Már pályakezdőként a matematika-fizika szakos végzettségének megfelelően mindkét szaktantárgyát tanította, ám emellett – már 1953-tól folyamatosan – osztályfőnöki teendőket is ellátott.*

Tanári tevékenységének alapvető jellemzője a szakmai alaposság, igényesség volt, ami tervező munkájában éppúgy érvényesült, mint az óravezetésében. Mintaszerű tudatossággal összeállított óratervei magabiztos és hatékony módszertani alapokat biztosítottak a különféle órátípusok megvalósításához az új ismeretek feldolgozásától a gyakorlásra, rendszerezésen át a tanulói teljesítmény ellenőrzéséig, értékeléséig. Óravezetését mindig higgadság, az adott tanulócsoporthoz való viszonyulás jellemzőihez való alkalmazkodás jellemezte, tanári tevékenysége mindig kiszámítható volt a diákok számára. Kiváló volt a lényegkiemelő készsége, ami számottevően megalapozta és elősegítette a tanulók önálló, egyéni tanulási tevékenységének hatékonyságát. A fizikatanításban kiemelt szerepet szánt a rendszeres tanári demonstrációs kísérletek alapos előkészítésének, pontos bemutatásának és azok tapasztalatainak, eredményeinek értelmezésének. Ezzel nemcsak a tanulók logikus gondolkodási képességeinek fejlesztéséhez, hanem a természettudományos világnézetük formálásához is érdemben járult hozzá.

Elismerésre méltóan nagy gondot fordított a szakmai és pedagógiai felkészültségének fejlesztésére: követte a Fizika Tanítása folyóirat publikációit, részt vett az országos rendezésű Fizikatanári Anketokon és folyamatosan megosztotta új tudáselemeit kollegáival, akiknek munkaközösség-vezetője is volt. Mindkét szaktárgyának megyei szakfelügyelőjével, szaknácsadójával érdemi munkakapcsolatot tartott.

Pályafutása során összesen nyolc tanulócsoporthoz volt osztályfőnöke. Ezen a területen is határozott követelménytámasztás, ugyanakkor kellő empátia, állandó segítőkészség érvényesült a munkájában: nagy felelősségérzet működött benne tanítványai személyiségfejlődésének előmozdításában és nyomon követésében, Egykori osztályainak érettségi találkozóin rendszeresen megjelent; érdeklődéssel várta a szakmai, családi életutak bemutatását és ez még a meggyengült egészségi állapotában is megmutatkozott 2021-ben: az 1971-ben végzetek 50 éves találkozóját is megtisztelte jelenlétével.”

Dr. Tar Lászlóné, a debreceni Vegyipari Technikum, később Vegyipari Szakközépiskola matematika munkaközösségének vezetője így emlékezik rá: *„Nyeste Elek kollega az iskola kiváló, eredményes korszakában egy nagyon jó tanári munkaközösség meghatározó tagja volt. Tanárként rendkívül precíz volt. Csodálatos tanmenetei, jegyzetei voltak, minden szakmai feladatra vállalkozott. Iskolatörténeti esemény volt, hogy ő volt az első tanár a munkaközösségben, akinek az órájáról videófelvétel készült, amit később tanári továbbképzésen levetítettek és elemeztek kollegák. Sem a magyarázataira, sem a dolgozatjavításaira soha nem volt panasz. Egy tanár munkájának eredményességét tanítványai későbbi sorsa jelzi. Nyeste Elek egy nagyszerű nevelőtestület tagjaként szakszerű munkájával két akadémikus, egy matematikai világbajnok, sok egyetemi oktató, kutató, több élsportoló, újságíró és tolmács pályájának elindítója lehetett.”*

Hajas Zsuzsanna, a Vegyipari Szakközépiskola magyar-történelem szakos tanára: *„Nyeste Elek kollegával 13 éven keresztül taníthattam egy nevelőtestületben. Osztályfőnként minden tárgy tanulását követnem kellett osztályaimban. Mindig megnyugtató volt, ha ő tanította a matematikát vagy a fizikát, mert ez azt is jelentette, hogy ezeknek a tantárgyaknak a tanításával és tanulásával soha semmi probléma nem lehetett. Az első osztályomban voltak kiváló képességű diákok, akik a középiskolát követően azonnal a természettudományi vagy a műszaki felsőoktatásba kerültek, de a többség szerény képességű volt, és tanár úr a szerény képességűeket is jól fel tudta készíteni nemcsak az érettségi vizsgára, hanem életpályák későbbi indulására is a felsőoktatásban.”*

Szaktanári elkötelezettségét, magas színvonalú pedagógusi tevékenységét, példás emberi kvalitásait mindig megbecsülték kollegái és diákjai, akik tisztelettel és szeretettel őrzik emlékét.

Lánya,
 NYESTE ERIKA
 és fia,
 NYESTE LÁSZLÓ

„... a legszigorúbb intézkedés sem éri el a célját, s a legszebb tanterv és legelméletesebb módszer sem jelent semmit, ha nincs megfelelő ember hozzá.”
(Karácsony Sándor: A magyar észjárás és közoktatásügyünk reformja, 1939)

P

PALOTÁS GYULÁNÉ Tóth Mária Magdolna (Karcag, 1936. szeptember 27. – Berettyóújfalu, 2019. november 5.) óvónő

*„A tanítás csak információt tölt a fejekbe, de a nevelés: növel.
Nem mennyiséget ad, hanem minőséget. Segít egy rózsának igazi
rózsává válni. És egy gyereknek megtalálni és kibontani önmagát.”*
(Müller Péter)

Egyszerű munkáscsalád második gyermekeként látta meg a napvilágot, hatan voltak testvérek. Édesapja Tóth János vasutas, édesanyja Ugrai Erzsébet háztartásbeli, a család körüli teendőkkel és a gyermekek nevelésével foglalatzkodott. Szerényen, de nagy szeretetben éltek. A szülők számára fontos volt, hogy gyermekeik szorgalmas, munkát szerető és megbecsülő felnőttekké váljanak, ezért kicsi koruktól bevonták őket a ház körüli munkákba, hol a sütés-főzés titkát lesték el édesanyjuktól, hol az állatok gondozásából vették ki részüket, vagy a kiskertben segédkeztek. A gyermekek iránti szeretete már ekkor megmutatkozott, mert ő leggyakrabban kisebb testvérei felügyeletét vállalta, játszott velük, sétálni vitte őket.

Elemi iskoláit 1941-től 1951-ig Püspökladányban, a római katolikus népiskolában végezte, később a család is itt telepedett le végleg, testvérei is itt folytatták tanulmányaikat. A pedagóguspálya vonzotta, már gyermekkorától arra vágyott, hogy óvónő legyen. Gyermekszeretete mellett jó kézügyességgel és a zene iránti fogékonysággal rendelkezett, így középfokú tanulmányait a püspökladányi Állami Óvóképző Iskolában kezdte meg, ahol 1955-ben szerzett óvónői oklevelet. Ez idő alatt vált komollyá Palotás Gyula iránt érzett szerelme, aki ekkor főiskolai tanulmányait végezte Egerben, matematika–fizika szakon. Ismeretségük gyermekkorukra nyúlik vissza, mivel mindkettőjük édesapja vasutas volt, sok esetben egy

állomáshelyen szolgáltak – Karcag, Apavára, Sáp, Püspökladány –, így megismerkedett a két család. A szakközépiskola, illetve a főiskola befejezése után, 1956. március 31-én házasodtak össze. A fiatal pár boldog, kiegyensúlyozott családi életet élt, bár életük eléggé változatos, mozgalmas volt a sok költözés miatt. Furtán kezdték közös életüket egy szolgálati lakásban, elég primitív körülmények között. Ekkor még nem tudott elhelyezkedni óvónőként, de kihasználva jó kezűességét, kesztyűket kötögetett, bedolgozott egy Háziipari Szövetkezetnek. Nagy örömmel várták első gyermekük érkezését. 1957 januárjában megszületett Mária, ezért a szűkös szolgálati lakásból **Püspökladányba**, a férj szüleihez költöztek. Ám innen is tovább kellett menniük, mivel Sárrétudvariban éppen matematika–fizika szakos tanárt kerestek, így odaköltöztek. Itt már ő is kapott állást a Napköziotthonos Óvodában. 1960-ban megszületett második gyermekük, Gyula. Nem sokkal fiuk születését követően újabb változás következett életükben: **Tetétlenre** kaptak meghívást, iskolaigazgatói állás betöltésére kérték fel a férjét, így a család immár két gyerekkel Tetétlenre költözött. 1960 szeptemberétől a szülők ott folytatták pedagógusi pályájukat. 1962-ben a sors tovább szólította innen is őket **Földesre**, ahol már végleg letelepedtek, és 1962-től nyugdíjazásig a földesi **Községi Óvodában** óvónőként dolgozott. Lakáshelyzetük is rendeződött, a pedagóguskölcsönt igénybe véve építkeztek, így kényelmes, saját otthonba költözhetett a család. Ekkor született harmadik gyermekük, János, de problémák merültek fel a terhesség alatt, koraszülöttként érkezett, és egynapos korában elveszítették őt. Nagy szeretetben nevelték 2 gyermeküket, arra törekedve, hogy minél boldogabb, gondtalanabb gyermekkort éljenek. Segítették, támogatták tanulmányaikat, örültek sikereiknek. Időközben súlyos asztmatikus betegség alakult ki nála, így orvosi javaslatra levegőváltásra volt szüksége. Nyaranta rengeteget kirándultak, főleg a hegyekbe, ami sokat enyhített egészségi állapota javulásában.

Igazi pedagógusegyéniség volt. Végtelenül szerette óvodásait, a szülőkkel is jó kapcsolatot tudott kialakítani. Nagy elhivatottsággal végezte munkáját, amit a tudatosság, a lelkiismeretesség, pontosság jellemezett. Igényes volt önmagára és a környezetére. Fontosnak tartotta a rábízott gyerekek nevelését, személyiségük fejlesztését, az iskolára való felkészítésüket. Szeretett a gyerekek között lenni, sokat énekelt, mondókázott, játszott velük, a szokásokat, szabályokat játékos formában, példamutatásával szilárdította meg, betartásukat következetesen ellenőrizte. Saját készítésű eszközökkel, feladatlapokkal tette szemléletesebbé, játékosabbá a foglalkozásokat. Sikeres munkájához nagyban hozzájárult férje támogatása, aki a legmesszebbmenőkig segítette. Évekig ő volt a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, szívén viselte a hátrányos helyzetű gyermekek sorsát. Szerény, empatikus egyénisége, közvetlensége miatt a gyerekek nagyon szerették.

1977-ben Komplex Gyakorlati Szeminárium elvégzésével frissítette fel szakmai tudását. Az óvodai közösség stabil tagja volt, munkatársai mindig számíthattak segítségére, támogatására, nemcsak szakmai téren, de a magánéletben is bizalommal fordulhattak hozzá.

Egykori kolléganője, *Karmazsinné Rohodi Ilona*, aki pályakezdőként került Földesre, így emlékezett meg róla: *„Ha visszagondolok pályafutásom kezdetére, mindig Marika jut eszembe, és hálával, szeretettel emlékezem rá. Nagyon harmonikus volt a kapcsolatunk a munkában és a magánéletben is. Ő patronált engem. Megismertette velem a helyi szokásokat, óvodai hagyományokat. Elkísért a családlátogatásokra, megismertette a falut és a szülőket, gyerekeket. Én pedig az óvónőképzőben szerzett új ismereteket, módszereket osztottam meg vele. Elmondhatom, hogy Ő indított el Földesen a pályámon, a munka világába.”*

Férjével szerették a társasági életet, s mint pedagógus házaspár összetartó baráti kapcsolatot alakítottak ki a földesi pedagóguskollégákkal. Közös programokat, kirándulásokat

szerveztek, névnapokon, pedagógusnapon összejártak, szórakoztak, vidám, nótás estékkel színesítették életüket. Évekig színházbérletet váltottak a Debreceni Csokonai Színházba. Alapító tagjai voltak a földesi vegyeskórusnak, rendszeresen eljártak a próbákra, lelkesen készültek a fellépésekre, hangversenyekre. Több éven keresztül tagja volt a kézimunkaszakkörnek, nagyon szépen hímezett, kézimunkázott, kiállításokon is többször büszkélkedhetett kezűgyességével. Hímzett terítői, díszpárnái, kedves emlék a család számára.

1991. április 25-én Pedagógus Szolgálati Emlékéremmel jutalmazták több évtizedes, a nevelés-oktatás érdekében végzett áldozatos munkáját. 1991 szeptemberében már nem kezdett el új nevelési évet, nyugdíjba vonult, megkezdte megérdemelt pihenését. Így több lett

Csoportkép óvodásaival

az szabad ideje, amit a családjára fordíthatott. Szárasztésztát készített, süttött-főzött, hétvégeken gyakran együtt ebédelt a család, mindig kedvükbe járt, a kedvenceiket készítette. Olyan hájas tésztát, és olyan mézest senki nem tudott sütni, mint ő. Hiába volt ugyanaz a recept, az íze, az állaga mégis más volt. 2005-ben vette át az aranydiplomát.

Mindeközben gyermekei is kirepültek a családi fészekből, és saját családot alapítottak, unokákkal örvendeztették meg a nagyszülőket. Lánya két (1979-

ben Enikő, 1980-ban Lajos), fia egy (1982-ben Mandy) unokával ajándékozta meg őket. Rajongásig szerette unokáit, örömmel töltötte el, ha megkérték a gyerekek, hogy vigyázzon rájuk, így a nyugdíjas éveiben még többet törődhetett velük.

Nagy büszkeség, boldogság töltötte el, mikor lánya a nyomdokait követve az óvónői pályát választotta hivatásul. Gyakran szakmai tanácskozás alakult ki, amikor összejött a család. Ahogy múlt az idő, az unokák is felcseperedtek, öröme még fokozódott, mikor legidősebb unokája, Enikő tovább vitte a stafétabotot és szintén óvónő lett. Boldog volt, hogy részt vehetett unokái házasságkötési ünnepén, majd később bearanyozta életét a dédunokák érkezése. (2008-ban Tim, 2009-ben az ikrek: Dóra és Máté, 2013-ban Balázs, 2015-ben Emma és 2016-ban Miriam).

Időközben egészségi állapota meggyengült. Először cukorbetegség, majd mozgásszervi problémái adódtak, később olyan kór támadta meg, ami az értelmi képességei romlását okozta. Elindult egy visszafordíthatatlan folyamat. Betegségét súlyosbította, hogy 2015 karácsonya előtt (december 15-én) elveszítette a biztonságot jelentő szeretett férjét, akivel közel 60 év boldog házasságban éltek. Ezt lelkiileg soha nem tudta feldolgozni. A Földesi Református Egyház Segítő szolgálattól kapott segítséget, de egy idő után önmaga ellátása egyre nehezebbé vált. Gyermekei próbálták a legmesszebbmenőkig segíteni, támogatni édesanyjukat, de elérkezett az az idő, amikor már nem lehetett magára hagyni, állandó felügyelet igényelt. Ezért biztonságosabbnak érezték, ha egy otthont keresnek számára, ahol szakemberek vigyáznak rá, segítik, ápolják. 2017 októberében Tetétlenre, a Szivárvány

Időskorúak Gondozóházába költözött – nagy meglepetésére éppen az egykori óvodája szomszédságába –, ahol biztonságos, szeretetteljes gondozásban volt része. Közel két évet töltött itt. Gyermekei, unokái rendszeresen látogatták, ünnepi alkalmakkor haza is vitték, hogy együtt legyen a család. 2019 novemberében már az otthon dolgozóinak áldozatos munkája is kevésnek bizonyult, egészségi állapota kórházi ápolást igényelt. A kórházba kerülés után nem sokkal, 2019. november 5-én csendesen megpihent.

Kosztolányi Dezső szavai jutottak eszembe:

*„Látjátok feleim, egyszerre meghalt,
és itt hagyott minket magunkra. Meghalt.
Ismertük őt. Nem volt nagy és kiváló,
csak szív, a mi szívünkhöz közel álló.”*

Lánya,
DUDÁS LAJOSNÉ Palotás Mária
óvónő
Földes

PAP JÓZSEF (Budapest, 1913. június 9. – Székesfehérvár, 2005. augusztus 19.) pusztai tanító, tanfelügyelő, tanítóképző-intézeti tanár, kollégiumi igazgató

Gyermekkorát Szegeden töltötte két testvérel, elemi iskolai tanulmányait is ott végezte. Édesapja, Pap József a Szegedi Egyetemen szakaltisztként dolgozott. Édesanyja, Sándor Julianna háztartásbeli volt. Mindhárom testvére a pedagóguspályát választotta hivatásául.

József 1932. június 21-én kapta meg a Népiskolai Tanítói Oklevelét Szegeden. Ebben az időben az Alföldön sok állástalan pedagógus élt. Klebelsberg Kuno kultuszminiszter rendeletére megkezdődött az országban a pusztai és kistélepülési helyeken az egy és két tantermes iskolák építése, tanítói lakással együtt. A rendeletnek és végrehajtásának áldásos hatása jelentkezett az alföldi tanyavilágban is. Igaz, 3-5 km-es távolságból jártak gyalog a pusztákon élő gyermekek iskolába.

Pap József első tanyasi munkahelye **Hajdúböszörménytől** 20 km-re volt. Mai szemmel nézve, nagyon nehéz körülmények között dolgozott és élt. Az iskola egy vályogházból és egy istállóból átalakított tanteremből állt. A 1-6. osztályba járó gyerekek 5-8 km

távolságból gyalog jártak ide iskolába, és tanultak írni, olvasni és számolni. Amikor ezt az állást elnyerte, akkor tudott megnősülni. Feleségül vette Müller Katalint. Egy év után továbblépett a ranglétrán, egy olyan tanyán kapott tanítói állást, ahol szolgálati lakásként családi házat kapott: **Vidpusztán**, Hajdúböszörménytől északra. Magukhoz vették szüleiket, akik életük végéig velük éltek. A körülmények itt már sokkal jobbak voltak, mint a korábbi állomáshelyén. Erre a célra épített tanterem kiváló volt a lakóépület mellett. Volt lehetőségük házikerti termelésre, ahol a saját szükségleteiket meg tudták termelni. Ökrös szekeret kaptak, amivel feleségével néha be tudtak utazni Hajdúböszörménybe. Nagy lelkesedéssel és szeretettel tanította a tanyákon élő gyermekeket. Munkája minőségét a Debrecenből küldött tanfelügyelő rendszeresen ellenőrizte és elismerte. 1940-ben megszületett első gyermekük, Zoltán.

Munkája elismeréséül 1942-ben a **Debreceni Tanfelügyelőségen** kapott munkát, és ezzel együtt egy szolgálati lakást **Debrecenben**. Később a tanfelügyelőség vezetője lett addig, amíg a 2. világháború hazánkat is el nem érte 1944-ben.

1944. februárjában született második gyermekük, Judit. A front előre nyomulása miatt menekülni kényszerültek a Dunántúlra, elsősorban felesége német hangzású neve miatt. A háború befejezése után a család visszatért Debrecenbe. Korábbi munkahelyén, a Tanfelügyelőségen kevésbé hozzáértő vezetők kerültek fölé, emiatt szakmailag ellehetetlenült és munkahelyváltásra kényszerült. Egyik testvére, Pap Béla egy győri általános iskola igazgatóhelyettese volt, az ő meghívására a család Győrbe költözött. József a **Győri Tanítóképzőben** lett pedagógiaszakos tanár.

1951-ben állásajánlatot kapott **Székesfehérvárról**, amelyet örömmel elfogadott, így a székesfehérvári tanítóképző tanára lett. Ez a család szempontjából is örömteli változás volt, mert így felesége közelebb kerülhetett az ott élő nővérehez. Szolgálati lakásba költöztek Székesfehérváron a Palotai utca 17-be, a „tanítók házába”. 1989-ig itt éltek. Ezt a házat a Fejér megyei tanítók adományából építették az árván maradt pedagógusgyermek számára. Az épület kollégium lett. Pap József kettős feladatot látott el a tanítóképzőben. Az iskolában pedagógiát tanított, emellett kinevezték a képző kollégiumigazgatójának is. Kiemelkedő tevékenységének egyik ága a tanítóképzősök tanítási gyakorlatának vezetése volt. Itt elsősorban az oktatásmélt és a didaktika jelentette a munkájának nagy részét. A tanítási gyakorlat vezetőjének az oktatás-neveléshez kellett értenie. E feladatnak Pap József kiválóan megfelelt. Előélete (tanyai összevont osztályok tanítása) különösen segítette a tanítási gyakorlatokon részt vevő növendékek módszertani segítésében. Másik feladata a képzőtől 200 méterre lévő kollégium vezetése volt. 85 képzős növendék lakott itt. A kollégiumi nevelő munka jelentette a képzősök számára az életre szóló felkészítést. A falusi tanító előtt álló feladatok széles skálájára szólt a kollégiumi nevelés. Pap József igazgató családjá is a kollégiumban lakott. A képzősök naponta testközelből láthatták az ideális (példamutató) család életét. Az igazgató hangneme a családszerető hullámhosszon rezgett. A reggeli ébresztés így kezdődött: „*Na, fiaim, ébredjetek!*” – mintha a saját gyermekeihez szólt volna. Igaz, ők is hasonló korúak voltak, mint mi, kollégisták. Ez a kiegyensúlyozott nevelés nagy mértékben segített minket, a kollégistákat az életre szóló felkészítésben. E sorok írója is, szinte minden kollégista nevében mondhatja ezt. Számunkra mindent felülírt ez a nevelés!

1959-ben a Székesfehérvári Tanítóképző megszűnt, jogutódja a **Vasvári Pál Gimnázium** lett. Az általa vezetett kollégium a József Attila Gimnázium diákjainak adott otthont. Később ez az intézmény a **Mezőgazdasági Technikum diákotthona** lett, amit a változás után is ő vezetett 1973-as nyugdíjazásáig.

Pedagógiai és nevelői munkája a tankönyvekben tanított „nagy pedagógusok” életével és munkásságával egyenértékű volt. Ezért is hálás vagyok a sorsnak, hogy keze alatt cseperedhettem sok osztály- és kollégiumi társammal együtt. S talán visszaadhattam valamennyit a kollégiumi nevelésért e sorokon keresztül.

Pap József pedagógusra is illik – a nagy pedagógus – Pestalozzi – sírfeliratának szövege: „Ember, keresztény, polgár, mások számára minden, semmi önmagának.”

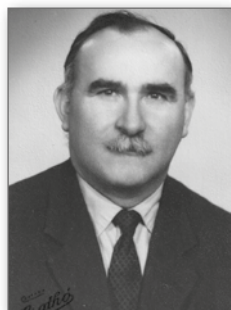
Kegyelettel gondolnak rá e sorok írói.

Lánya, **PAP KATALIN**
és **DR. GULYÁS ANTAL**
neveléstörténész

PATAKI GYULA (Debrecen, 1923. április 18. – Érd, 2020. november 25.) Fiúkfalva alapítója, utcagyerekek napköziotthonának vezetője, ifjúsági vezető, napközis nevelő, tanító

Ismeretségünk 1996-ban különös telefonhívással kezdődött. Egy ismeretlen férfihang azt kérdezte, velem beszél-e. Amikor megerősítettem, hogy igen, én vagyok az általa keresett személy, udvariasan bemutatkozott, hogy ő Pataki Gyula. Majd elmondta, azért keresett meg ismeretlenül, mert olvasta azt az írást, amelyikben róla és az addig kevésbé ismert-elismert pedagógiai kezdeményezéséről, a Fiúkfalváról is írtam. A telefonbeszélgetést találkozás követte. Férjemmel felkerestük kispesti lakásán, ahol megismertük feleségét, fiúkfalvi társát, a gyógypedagógus Dobronay Vilmát is. Így kezdődött az ismeretségünk, majd a barátságunk, mely életük végéig tartott. Életútja hitelesen tükrözi a viharos XX. század jellegzetes szakaszait, fordulatait.

**

1923. április 18-án született Debrecenben, ötödik, legkisebb gyermekként. Születésekor a család egy Felsőjózsa-hoz közeli tanyán élt, ahol a háborúban megrokkant, nyugdíjas édesapja Pataki József „gazda” (intéző) volt a Debrecen városához tartozó 200 holdas gazdaságban. A boldog gyermekkor színhelye volt neki a tanya. Innen hozta magával azokat az alapértékeket, amelyeket a családjában és tágabb közösségében tapasztalt. Az egymás iránti tiszteletet, az öregek tiszteletét, a közösségi lét, a paraszti élet rendjének, a munkának

a tiszteletét, a természet szeretetét, a dalokat, a gazdag anyanyelvet. *„Békesség uralkodott a családok között. Így alakult ki azután, hogy nem csak a saját családom nevelt, hanem az ott lakó más családok is, ahogy a mások gyerekeit is. Nevelt a környezet, az ott dolgozó idős napszámások bölcs életvitele. Itt tanultam meg tisztelni az idős parasztemberek bölcsességét. Azt, hogy nem szabad a környezetet tönkretenni. ...Anyámtól és családtagjaimtól tanultam meg magyarul beszélni. A gulyástól meg magyarul káromkodni.”* A Hortobágy-szélről származó édesanyja, Dudás Mária, sok betyártörténet ismert, melyeket híres számadó juhász nagypapa örökített rá. *„Hallgattam tehát a sok szép népdalt, estelente a gulyás citerázott, kísértc anyám dalait. A mesék számomra a végtelenbe nyúltak... Így terelgetett anyám, és ébrcsztetette bennem az irodalom, az olvasás szeretetének vágyát.”*

1929-ben Debrecen városa eladta a gazdaságot, a család Alsójózsára költözött, próbálták megőrizni a tanyasi életformát. Itt kezdte meg 6 évesen iskoláit. Korán kitűnt tehetsége és szorgalma a tanulásban, s hogy jó érceke van a tanításhoz, örömmel foglalkozott társaival. Másfél boldog iskoláséve telt el itt. A tanyasi jólét maradéka azonban a 30-as évek gazdasági válságával széthullott, a család Debrecenbe költözött. Itt folytatódtek iskolásévei, ahol ő lett a csúfolt, csizmás „falusi fiú”, de tanítói értő pedagógiai támogatásával megtalálta helyét városi iskoláiban is.

A hatosztályos népiskola befejezése után inasévek következtek. Villanszerelőnek tanult, de a világválság miatt a cég megszűnt, a segédvizsgához fél éve hiányzott, így nem lett szakmunkás. (Csak jóval később, a háború után 1948-ban jutott a segédlevéhez.)

Református elkötelezettsége vonzotta a Keresztyén Ifjúsági Egyesületbe (KIE), mert az nem kötődött egyházhoz, és nyitott volt bármely felekezett felé. Az egyesület könyvtára, játéktérme, cserkészotthona késő estig nyitva állt az érdeklődők előtt. *„Az egyesületi tagság nagyban meghatározta a további életem alakulását, a heti bibliórák alkalmat adtak, hogy egy közösségen belül éljek. Olyan közösségben, ahol az emberek felelősséget éreztek és vállaltak társaikért, a társadalomért.”* Szociális érzékenysége itt is megmutatkozik. Tevékenykedik a cserkészcsapatban. Cserkész lett, majd őrsvezető, elvégezte a segédtiszti tábort, teljesítette a próbákat. A KIE nyári táboraiban fontos szerepe volt a hasznos munkavégzésnek.

1935-ben a megnyílt a KIE első napközi otthona, csavargó- és utcagyerekeknek. Ezekkel a nehéz körülmények között élő gyerekekkel foglalkozott, eleinte vasárnaponként, majd csoportvezetőként alkalmazták, bért kapott munkájáért, az otthonban lakott.

1939-ben megnyílt a 100 személyes Tanoncotthon, ahol a fiatalok elgondolása alapján valósult meg az önkormányzatiság. Számptalan beszélgetés és vita nyomán körvonalázódott egy új típusú nevelőotthon, a gyerekek által irányított faluközösség terve, amelybe majd csak önként jelentkező fiúkat választanak be.

1940-ben, 17 évesen megbízást kapott a KIE-ben a serdülőmunka irányítására, ahol színes, gazdag közösségi élet zajlott: beszélgetések, bibliakör, előadások, irodalmi kör, önképzőkör, szemináriumok. A Debreceni Egyetemen tartottak előadásokat a népi írók. Itt találkozott a mozgalom sok jeles képviselőjével, többek között Németh Lászlóval, Veres Péterrel, Szabó Pállal, Tamási Áronnal és az egész életében mestereként tisztelt Karácsony Sándorral, aki az előadások után a KIE otthonában szállt meg. Karácsony Sándor felismerte a fiatal fiú pedagógiai érzékenységét, tehetségét. Biztatására köteleződött el véglegesen a nevelés ügye mellett.

1942-ben megkezdődött Fiúkfalva előkészítése: száznál több csavargó gyerekről készítettek alapos környezettanulmányt, majd személyi lapokat. Az utcagyerekeket ki akarták emelni környezetükből. Nevelési koncepciójuk: gyerekek által irányított-működtetett

faluközösség.

1943-ban a város vezetése döntött a nevelőotthon létrehozásáról, vezetőként Szekeres Mihályt bízták meg. A húszesztendős Pataki Gyula a gazdasági teendők ellátásáért felelt.

1943. december 2-től Szepesen megkezdte működését az otthon. Szekeres Mihály tragikus tűzhalála után Ebesen folytatódott életük. Pataki Gyula 1944. július 23-tól 1946. augusztus végéig volt a Fiúkfalva vezetője. (1946 januárjától itt volt gyakornokként munkatársa, későbbi felesége, Dobronay Vilma.) A megszűnést felgyorsította, hogy az 1946 nyarán létrehozott Hajdúhadházi Gyerekvárosba akarták betagozni Fiúkfalvát, de ennek ellenállt nemcsak Pataki Gyula,

hanem ellenálltak a családiás kisközösséghez szokott fiúk is. A kort jellemzi, hogy amikor „felsőbb érdekek” úgy kívánták, az Ádám Zsigmond vezette Hajdúhadházi Gyerekvárosnak 1950-ben Tiszadobra kellett áttelepülnie. (A gyermekvédelem e tragikus sorsú személyiségéről méltón emlékezett meg Debrecenben kiadott emlékkötetében a Magyar Pedagógiai Társaság.)

Fiúkfalva története – a XX. századi gyermekközösségi-gyermekvédelmi kezdeményezéseknek nemzetközi figyelemre is méltó példája – sokáig maradt a neveléstörténeti emlékezet árnyékos oldalán. Jellemző, hogy a Köznevelés című folyóirat még 1988-ban is csupán olvasói levélként adta közre Pataki Gyula jubileumi, a 45 év előtti alapításra emlékező publicisztikáját. Jellemző adat az is, hogy Szekeres Mihály emléktábláját is csupán 1987-ben avatták fel Debrecenben, a Malvin utca 9. számú ház falán. A Móra Ferenc Könyvkiadó felkérésére 1972-ben Varga Domokos (a hú barát) dokumentumokra támaszkodó fikciós ifjúsági regényt írt Fiúkfalva címen, így örökítve meg a hősies kezdeményezést.

1946. július 13-án megnősült, karácsonyista barátai támogatásával a fővárosba, Pestlőrincre költöztek. 2 éven át villanyszerelőként dolgozott.

1948-ban – korábbi pedagógiai tapasztalatai alapján – felkérték a Tiszadobon létesítendő Gyermekotthon vezetésre. A felkínált állást pedagógiai megfontolásból nem fogadta el.

Megszülettek gyermekei, Ildikó (1948) és Gábor (1949).

1948 októberétől 1950 májusáig a KIE Nemzeti Szövetségének Vas utcai székházában állt alkalmazásban, amit a tőle megszokott alaposággal és elkötelezettséggel végzett – a szervezet feloszlásáig.

1950–52 között a Hídépítő Vállaltnál kapott munkát.

1952-től sorra alakultak az üzemi napközi otthonok. Pataki Gyulát a csepeli Rákosi Mátyás Vas- és Fémművekbe hívták nevelőnek. Szervezte a közösséget, a tanulói önkormányzatot. Ám nemsokára felszámolták az üzemi napközi otthonokat. Kispestre került, ifjúsággondozó lett. Egy év múlva megszüntették az ifjúsággondozó munkakört.

1952 őszétől egy éven át a Kispesti Tanács Oktatási Osztályának munkatársként dolgozott.

1953-ban szerezte meg állami iskolai tanítói oklevelét a Budapesti IX. Kerületi Állami

Dolgozók Tantóképzőjében. Kisztepen kapott tanítói állást, azt tehetette, amit igazán szeretett!

1953-tól 1971-ig tanított a **Wekerle telepi Petőfi úti Általános Iskolában** tanítóként és – megszerezve az ehhez szükséges végzettséget – technika szakos szaktanítóként. Részt vett az úttörőéletben, csapatán túl a kerület ifivezetői mozgalomát, vezetőképző munkáját is segítette önkéntes munkában – mindvégig hűen karácsonyista pedagógiai elveihez.

1971-ben áthelyezéssel került az ének-zene tagozatos **Hungária úti Általános Iskolában**. (Az iskola ma Erkel Ferenc nevét viseli.)

1983-ig, nyugdíjazásáig dolgozott ez utóbbi iskolában aktív állományban, majd további 11 éven át nyugdíjasként a napközi otthonban és munkaközösség-vezetőként. Iskolai pedagógiai munkáját 1994-ben fejezte be. Tanítói munkájában a „szeretet pedagógiáját” képviselte, a gyerekek önkormányzatára épített pedagógiai munkát. Hosszú pályájából 40 esztendőzt szolgált ebben a két kispesti iskolában. A rá jellemző hűség bizonyossága az is, hogy 70 éven át, szinte haláláig lakott a kispesti, Wekerle-telepi lakásukban.

Életének fontos része volt a család. Nemcsak 4 unokája, de 7 dédunokája születését is megérte.

Nyugdíjas éveiben gazdag pedagógiai tapasztalatai, hosszú élete tanulságainak feldolgozásához látott. Feldolgozta, őrizte és bemutatta (könyvben, helyi, majd országos kiállításokon) Fiúkfalva emlékét. Hosszú életútját több könyvben örökítette meg. Ezen írások jellemzője az élményszerűség és hitelesség. Immár nem csupán a legendás Fiúkfalva izgalmas történetét üzente nyomtatásban a következő nemzedékeknek, hanem tartalmas életútja – nem kis részt élete párjával, Dobronay Vilmával, a győgyepedológussal közösen leszolgált – teljességét. (Vilma asszony 2007-ben hunyt el.) Az egyedülállásban emlékeit rendezte, fogadta fogyó kortársait, pedagógiai munkásságára figyelő fiatalabb kollégákat. Élete utolsó hónapjait Érden, egy idősek otthonában töltötte 98 évesen bekövetkezett haláláig. Születésének centenáriuma a 2023. év.

Tanítói munkáját több elismeréssel is díjazták. 1993-ban Arany Katedra díjjal tüntették ki. Az Erkel Ferenc Általános Iskola nyugdíjas tanáraként 2018-ban vehette át Kiszte polgármesterétől a vasdiplomát. 2019-ben, Fiúkfalva évfordulója alkalmából, a Magyar Pedagógiai Társaság Vasvári Pál Diplomáját kapta meg. Ugyanebben az évben nagyszabású dokumentumkiállítás nyílt relikviáiból az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum dísztermében. Itt mutatták be azt a videofelvételt is, melyet életútjáról készítettek az ELTE PPK stúdiósai. Különleges értékeket tartalmazó könyvtárát az ELTE Pedagógiai Pszichológiai Kar könyvtárának adományozta.

Pedagógiájának lényegét, gyermekképét hitelesen idézhetjük meg a Mester, Karácsony Sándor szavaival: *„A szabadságra nevelésnek ugyanaz a törvénye, mint a beszélni, járni, olvasni, írni tanulásnak. A beszédet úgy sajátítottuk el, hogy beszélgettünk bennünket mások, és beszélünk mi magunk; sokat tántorogtunk, potyogtunk, tipegtünk és szaladgáltunk, egyszóval sokat jártunk, míg magunk lábán járó emberekké derekasodtunk; sok irkát teleíráttak velünk, mire írástudókká nyilvánítottak bennünket, s olvasván váltunk „nyájas olvasókká”. Ha tehát azt akarjuk, hogy a gyermekeinkből szabad emberek, mennél hamarabb és már kezdettől fogva fel kell őket szabadítanunk.”*

Pataki Gyula főbb művei:

- „Nem erővel, sem hatalommal...”. Nevelés a Fiúkfalván. Mécses, KIE, Debrecen, 1995.
- Fiúkfalva – Emlékalbum. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2007.
- Ha élet zengi be az iskolát. (Pedagógus-hitvallás-szolgálat). Magyar Pedagógiai

Társaság, Budapest, 2012.

- A pedagógia szekerén – iskolai történetek, vallomások a pedagógiáról. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2013.
- A szeretet pedagógiája. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2015.
- Dobronay Vilmával közösen írt könyve: A tanári asztal két oldala. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest, 2005.

Források:

Makai Éva: A háborús évek gyermekvédelmi-közösségi utópiái. Iskolakultúra, 1996/2.

Makai Éva: Fiúkfalva 75 éve. Taní-tani Online https://www.tani-tani.info/fiukfalvan_75_eve

Pataki Gyula: Fiúkfalva alapítói. Iskolakultúra, 2008 január-február

Tóth Tamás Május: A szeretet módszertelensége, Taní-tani Online (tani-tani.info) 2013.

Tóth Tamás: A pedagógia elnyomottja. Fordulat 2021/1., p.6.

Trencsényi László: Fiúkfalva – dramatikus játékok. In. Uő: Irodalmi, történeti játékok.

Új Helikon Bt., Budapest, 2020.

Varga Domokos: Fiúkfalva. Móra Ferenc Kiadó, Budapest, 1972.

Wagner Bendegúz: Szekéren utazó szeretet. Új Pedagógiai Szemle, 2016/7-8.

DR. MAKAI ÉVA,
főiskolai tanár,
Budapest

DR. PERLAKI ERNŐ (Pekovits Ernő): (Nagygyecs, 1922. április 22.– Győr, 2010. március 9.) általános iskolai tanító, népfőiskolai tanár, kántortanító, nevelőtanár, gyakorlóiskolai tanító, megbízott igazgatóhelyettes, tanulmányi felügyelő, tanítóképző intézeti tanár, docens

A Pekovits nevet 1934-ben magyarosította három idősebb testvérével egyetértésben Perlakira. A szülők egyszerű emberek voltak, 6 elemi végeztek. Édesapja mint malomtulajdonos több embernek munkát adott, és a falu villanyellátását biztosította. Két nagybátyja közül Pekovits Sándor a szombathelyi ipariskola igazgatója volt, Pekovits Ferenc pedig a szülőfalujának igazgatója. Testvérei közül József, a legidősebb, molnár, Ferenc a vasasszonyfai általános iskola igazgatója, Rudolf pedig a dömötöri általános iskola igazgatója lett. A testvéreket már fiatalon példaképének tekintette, követte őket a pályaválasztás során. Összetartó család

révén sok támogatást kapott tőlük, amikor édesanyját elsős képzős korában elveszítette.

Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában, Nagygyencsen kezdte meg, majd a Szombathelyi Magyar Királyi Faludi Ferenc Reálgimnáziumban folytatta. A polgári Fiúiskola befejezése után 1937-ben felvételt nyert a Kőszegi m. kir. Tanítóképző Intézetbe. 1942-ben kapta meg első diplomáját, mely népfőiskolai tanítói oklevelet és vele együtt egyházi ének és zene képesítő bizonyítványt is tartalmazott. Szerette volna magát továbbképezni, de sajnos a háború közbeszólt, így csak 1948-ban tudott beiratkozni a Pécsi Pedagógiai Főiskola testnevelés szakára. 1950-ben a bajai Testnevelési Szaktanítói Bizottság előtt szaktanítói oklevelet szerzett és testnevelő képesítést kapott. 1952-ben szerezte meg a testnevelés szakos általános iskolai tanári oklevelet a pécsi Állami Pedagógiai Főiskolán. Az 1953-as tanévtől már az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának pedagógiaszakos levelező tanulója volt, ahol 2 év tanulmány után okleveles középiskolai tanárrá nyilvánították. Később részt vett a pedagógusok állami ideológiai oktatásán, ahol filozófiatörténetet hallgatott. Az itt szerzett ismereteknek nagy hasznát vette doktori disszertációjának elkészítésénél. 1968-ban a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen bölcsészettudományi doktorrá avatták. A későbbiek során is folyamatosan képezte magát, az aktuális szakirodalmat is követte, tisztaban volt vele, mindent, amit a tanítóképzés területén fel tudott használni, igyekezett megtanulni.

Munkaviszonya 1942. július 1-én kezdődött, amikor kinevezték a **Szelencehegyi Állami Általános Iskolába**, ahol még képesítés nélkül tanított a nemzetiségi iskolában. Októberben már bevonult katonának, és a Szombathelyi kórház állományában tényleges katonai szolgálatot folytatott. Hadművelési területen nem volt, mint gépkocsikiképző esett fogságba hazai területen, ahonnan 1945. augusztus 4-én szabadult.

1945. szeptember 1-én a gérci római katolikus iskolában kezdte a tanévet népiskolai tanítóként, de szeptember 18-án már a **Kőszegi Állami Tanítóképző Intézetbe** helyezték, ahol kollégiumi nevelő lett, és egyúttal a gyakorlóiskola részben osztott osztályait tanította. Kezdetben gyakorlóiskolai képesítés nélkül végezte munkáját, majd 1947 májusában megszerezte a gyakorlóiskolai képesítést. 1949-től a tanítóképzőben tanított módszertani és népművelési ismereteket, és a tanítási gyakorlatokon mint csoportvezető is működött. 1952-ig volt a Tanítóképző kollégiumában. Itt volt alkalma megismerkedni a kollégiumi nevelés problémáival különösen akkor, amikor az iskolákat államosították, és a képzősök mellé a kollégiumba kerültek a volt bencés gimnazisták is. Az összhang megteremtése és a helyes világnézet kialakítása közben sok értékes tapasztalatra tett szert.

1947. április 22-én a Kőszegi Állami Líceum és Tanítóképző Intézet igazgatója, *Nagy Béla* így nyilatkozott róla: „1946-47. iskolai évben gyakorlóiskolánk az általános állami iskola keretében működik tanteremhiány miatt. Az általános gyakorlóiskola I. osztályának vezetője *Perlaki Ernő*. E munkakörét kifogástalanul ellátja, dicséretre méltó buzgalommal vezeti a bábszínházat és a mesedélutánokat. Az utóbbi két munkakörben már képzős korában is eredményesen működött. Szombatonkénti mesedélutánjait a lelkes tanulók nagy örömmel hallgatják, a moziertmet zsúfolásig megtöltik. Szemléltető eszközök készítésében gyakorlott, ügyes a preparálásban, rajz, ének-zene készsége jó. Iskolán kívüli munkában tevékenyen vesz részt.”

Munkájával nemcsak a helyi vezetők voltak elégedettek, hanem a Szombathelyi Tankerületi Igazgatóság is így nyilatkozott: „*Nagy hatású, lelkes, szuggesztív erejű tanítási órái vannak. Az első osztályban fonomikával végzett olvasási gyakorlatot tartott. Ez alkalommal az egész osztály csupa derű, csupa jókedv volt. Rendkívül jól fegyelmezett, értékes,*

derős, minden tekintetben kifogástalan tanítási eljárás társult a szemlélő elé.”

Dicséretben részesült bábozásért, preparátorként madárgyűjteménnyel gyarapította az iskola szertárát, sportdélutánokat, iskolai versenyeket szervezett.

1949-ben a **Köszegi Állami Tanítóképző Intézethez** osztják be, kinevezik gyakorlóiskolai tanítóvá, rábízák a gyakorlati képzés vezetését, majd igazgatói helyettesítéssel is megbízák. Köszegen minden szempontból jól érezte magát, szakmailag fejlődött, elismerték munkáját, családjá közelében lehetett, és megismerte leendő feleségét.

Sajnos a munkaviszonya itt 1952 júniusában megszűnt, a **Sárbogárdi Tanítóképzőbe** helyezték feleségével együtt, aki ott gyakorlóiskolai tanár volt. Az újonnan alakult képzőben a tanítóképzésben járatlan kartársak mellett kezdetben nehéz munkája volt, de későbbiekben a rövid életű iskolában jó kartársi közösség alakult ki. Növendékei megszerették a nevelői pályát, és velük együtt mindent megtettek és megtanultak annak érdekében, hogy jó tanítók lehessenek. Az iskola biológia szertárát több mint 80 - irányításával készített - kitömött madárral gyarapították. Ezen kívül vezetett pedagógiai és fotószakkört. Sok szemléltető képet is rajzolt. Az iskola pedagógiai bázisa volt a környék iskoláinak. A képzőhöz tartozó általános iskola alsó tagozatában maga is sok bemutató órát tartott. Tanítványaival rendkívül jó kapcsolat alakult ki, sok-sok év múltával is felkeresték, és szeretettel emlékeztek a tőle tanultakra találkozóik alkalmával is.

Magyar Zsuzsa (Sárosi Györgyné) így emlékezik róla: „Szigorú, jókedvű ember volt Perlaki tanár úr. Talán soha nem volt mérges az osztályban. Ha igen, azt tettette. Még akkor sem haragudott, ha valaki nem tudta az anyagot. Hogy az egész anyagot tudjuk, arról gondoskodott. Nem biztos, hogy mindig az új anyagból feleltetett...” "...minden lépésre felkészített minket. Hogyan reagáljunk a jó feleletre, hogyan, ha nem jót mond a gyerek? Hogyan vezetjük el a helyes válaszra?”

(Emlékek a Sárbogárdi Tanítóképző életéből 1951–1955 46. old. Készült önéletről 25 példányban)

Mayer Erzsébet (Novoth Kálmánné) írja: „Perlaki tanár úrnál nagyon sokat kellett tanulni, s nagyon sok apró, de igen fontos dolgot sajátítottam el tőle. soha ne követeljünk a gyerektől olyan dolgot, amit nem képes elvégezni, s mi se tegyünk olyan ígéretet, amit nem teljesítünk.”

A Sárbogárdi Tanítóképző megszűnésével 1955 júniusában feleségével együtt a székesfehérvári **Vasvári Pál Tanítóképzőhöz** helyezték.

„Dr. Perlaki Ernő pedagógiaszakos tanár az 1956-os tanév kezdetére érkezett pedagógus feleségével együtt a megszűnésre ítélt sárbogárdi tanítóképzőből. A fehérvári képzőben érkezésük előtt is volt pedagógiaszakos tanár. Ezt a szakmai közösséget erősítette meg Perlaki Ernő. Szakmai tudása, előlétele tette legnagyobb tekintélyű tanárrá, ugyanis tanári pályája a községi képzőben kezdődött, és tovább érelődött a sárbogárdi képzőben. Utólagos értékelés szerint is Fehérváron emelkedett a csúcsra pedagógiai tanítása és gyakorlata. A neveléstörténet és a nevelélmélet tanítása mellett a legnagyobb hangsúlyt a didaktika elmélete és gyakorlata kapta, ami a jól képzett tanító elengedhetetlen ismerve. Ennek tanítása azért is sikeres volt, mert felesége, Perlaki Ernőné a gyakorlóiskola tanítója volt. Ő gyakorlóiskolai tanításra jogosító külön képesítéssel és vizsgával rendelkezett. A gyakorlóiskolai hospitálások alkalmával szinte naponként tetten érhetette a »kistanító bácsi« a tegnap tanult elmélet gyakorlati megvalósulását. Kiváló egységet alkotott a két pedagógus (házaspár)” – emlékezik vissza volt tanítványa, dr. Gulyás Antal.

1958-ban az akkori igazgató, *Cseh Antal* így jellemezte:

„Igen jó szaktanár. Állandóan továbbképzzi magát, s van ideje új területeken is búvárkodni (báb, fényképezés). Gazdag gyakorlattal rendelkezik, mellyel óráit színessé, élénkké, érdekessé tudja tenni. Temperamentuma, életereje magával ragadja növendékeit is, így nem is érzik szinte az igen magas mércét. Osztályfőnöki munkáját is a lendületes erő, növendékeikért való csaták jellemzik, néha szinte az elfogultság határán is. De akkor is a pedagógus szeretet vezet. A gyakorlati tanítás vezetője. Nagy hozzáértéssel, lehangolt tapintattal a gyakorlóiskolai kartársak munkájának segítségével eredményesen végzi feladatát. Jó tanítók kerülnek ki keze alól, akik évek múltán is szívesen fordulnak hozzá, s kérnek tőle további tanácsot.”

1955 óta Fejér megye bábinstruktora. Kultúr csoportok látogatásával, segítségével sok értékes tapasztalatra tett szert. Mint ilyen, a Népművelési Intézet rendezésében több előadást tartott a bábjáték oktató, nevelő szerepéről. Tanulmánya jelent meg a Népművelési Intézet kiadásában. Címe: *„A bábjáték a nevelés szolgálatában”*.

A bábozás mellett a fotózás is egyik erőssége volt. Erről *Varga Attila*, tanítványa így emlékezik. *„Oktatási tevékenységem mellett sok örömet, elismerést hozott Perlaki Ernő tanár úrtól megtanult amatőr fotózás, mellyel megörökítettem munkám legszebb eseményeit. Hobbiszinten működő csemegekertemben készült fotóim révén a környéken mindenki ismert.”*

Párttag nem volt, tagja volt a Pedagógus Szakszervezetnek, mint elsőosztályú céllövő a Magyar Honvédelmi Sportszövetségnek, a Magyar Vadászok Országos Szövetségének. Kapcsolatban állt a Magyar Madártani Intézettel, valamint a Nemzeti Múzeummal.

A Tanítóképző megszűnése után a **Székesfehérvári Járási Tanács VB Művelődésügyi Osztálya** tanulmányi felügyelővé nevezte ki. Munkája elismerésül tanulmányúton vehetett részt a Szovjetunióban.

Munkáját lelkiismeretesen végezte, volt tanítványainak tudott szakmai segítséget nyújtani, de érezte, hogy szakmailag ez a feladat nem elégíti ki. Ő az életét a leendő nevelők oktatására tette fel, ezért amikor lehetősége adódott, pályázatot adott be a **Győri Tanítóképző Intézethez**, ahova 1962. április 6-án kinevezték az intézet tanárának, majd júliusban már a pedagógiai szakcsoport vezetője volt. Munkáját továbbra is a tőle megszokott magas színvonalon végezte, de politikai szerepet nem vállalt, ezért több támadás is érte. Három év eltelté után kérte a pedagógiai vezető tanári megbízás alóli felmentését. Indoklásként azt írta, hogy belefáradt a sokrétű munkába, amelyből hiányzott kartársai részéről az őszinte segíteni akarás. Mint pedagógiai szakcsoport tag szívesen megadná másnak azt a támogatást, amit maga hiányolt. Tanári munkáját töretlen lelkesedéssel folytatta, tanítványai kiváló eredményeket értek el a TDK-pályázatokon.

Korszerű ismeretek megszerzésére továbbra is igénye volt, ezért doktori fokozatot szerzett „cum laude” minősítéssel. Doktori értekezésének címe *„Az önállóságra nevelés alapvető problémái az alsó tagozat oktatásában”*. Értekezésében nagy hangsúlyt fektetett a tanulók 5. osztályba való átmenetére, a megnövekedett tantárgyi és egyéb követelményekkel kapcsolatos problémák önálló megoldására és az önálló tanulásra.

A tanítóképzés mellett a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) munkájában is aktívan részt vett. A Magyar Vagon- és Gépgyár több éven keresztül is felkérte középvezetői tanfolyamok tartására. Itt főleg munkaerkölcsi és szociálpszichológiai kérdéseket ismertetett. Kitért többek között a konfliktusok kezelésére, üzemi kollektíva kialakítására, munkához való egyéni és kollektív viszonyulásra, az üzemi négyyszögületek elméleti és gyakorlati kérdéseire is.

A TIT szervezésében a város különböző gyáraiból verbuvált középvezetők képzését is nagy sikerrel végezte, így a város iparára is rálátása volt. Kiváló előadóként számos

ismeretterjesztő előadást vállalt különböző városi fórumokon. Munkáját ezen a területen is elismerték, oklevelet, dicséretet kapott.

Mindezek mellett hobbjának is élt, a vadászat volt az, ami kikapcsolódást jelentett neki. A preparálást sem hagyta abba, családja számára ezzel biztosított jobb megélhetést. Majd nyugdíjba vonulása után 1984-től kisiparosként tevékenykedett preparátor, vadásztrófea- és kellékkészítő művészeti alkotóként.

Részt vett a Győri Ipartestület munkájában, ennek elismeréseként Németországban járhatott tanulmányúton, ahol a duális képzést tanulmányozta, és az itt szerzett tapasztalataival segítette a város szakmai képzésének megújítását. 25 éves munkásságáért ezüstgyűrű elismerésben részesült.

Temetésén *Cseh Sándor*, a Tanítóképző akkori dékánja így emlékezett róla. *„Szigorú tanár, melegszívű családapa volt, számára mindent jelentettek egy életen át hű társa Rózsa néni, gyermekei, unokái. Dr. Perlaki Ernő az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola igazságos, szigorúan következetes, emberséges, szeretett tanára volt. Tanítványai felkészítést kaptak a magyar iskola minden értékéről, a magyarságról, a módszertani kultúráról, az értelmiségi felelősségről. Emberi kiállása, jellemessége, optimizmusa, a legjobbra törekvés iránti igénye, a segítőkészsége számunkra példa marad. Emlékét munkatársai, tanítványai megőrzik.”*

Pedagógiai élete során szinte megszámlálhatatlan tanítványa tanított Dunántúlon. Határozottsága, dinamizmusa tovább élt és él ma is tanítványaiban.

Lányai,
PERLAKI RÓZSA
és PERLAKI ILDIKÓ

PETRO VILMOSNÉ Tóth Ilona (Nagybalog /Szlovákia/, 1942. február 28. – Rozsnyó, 2021. november 10.) tanító, iskolaigazgató

*„Csak élni, élni emberek !
Időnk oly gyorsan pereg,
egy perc csupán az élet,
de ez a perc lehet csodás
teremtő munka, alkotás,
Amely megőriz téged.”*
(Várnai Zseni)

A II. világháború még javában dúlt, amikor 1942 elején a Rimaszombati járás Nagybalog községében megszületett Tóth András és Poznán Ilona egyetlen gyereke, Ilike. A kislány alig volt két éves, amikor az édesapját a frontra vezényelték, ahonnan már nem tért haza. Az édesanya egyedül nevelte lányát. A hadiözvegy keményen dolgozott, hogy biztosítsa a csonka család anyagi feltételeit. Saját kis földjük és szőlőterületük volt. Ilona asszony szeretete volna, ha lánya továbbtanul. Az általános iskola nyolc osztályát szülőfalujában fejezte be, utána középiskolába jelentkezett. Rozsnyón 1957-ben felvételt nyert a Rozsnyói Tanítóképzőbe (PG). Onnan olyan ifjak kerültek ki, akik a Felvidék magyar vagy szlovák nyelvű alsó tagozatos iskoláiban taníthattak.

A bentlakásos iskola növendékei szigorú nevelésben részesültek: iskolaköpenyt viseltek, a diákotthonból csak kéthetente utazhattak haza. Ösztöndíjas volt, abból fizette a bentlakás díját, a havi kosztot, sőt jutott az összegből a hazautazásra is. Tanulmányát 1960-ban fejezte be. Diákéveire mindig szívesen emlékezett. Szeretettel gondolt kedves tanáira: Bollobás Béla igazgatóra, Németh László osztályfőnökre, Kossuth Jánosra, Pálmai Rudolfrá.

Első munkahelye a Kassa melletti **Buzitán** volt. Az általános iskolában ismerkedett meg kollégájával, Petro Vilmossal, későbbi férjével. **Várhosszúréten** telepedtek le 1962-ben. Két kislányt neveltek szerető családban: Évát és Ilikét. Férje igazgatói teendői mellett a falu kulturális életének szervezője és vezetője volt, aki bármikor számíthatott felesége segítségére. Együtt tervezték a saját családi ház építését. A kétgyermekes édesanya 1971-ben fiatalon özvegy lett. Szeretett férje 39 éves korában hirtelen, búcsú nélkül eltávozott. Ezek után nehéz évek vártak rá: két kiskorú nevelése, hivatása gyakorlása, a községi könyvtár vezetése és a családi ház építésének szervezése.

Később lányai segítségével több mint 10 évig gondozta idős édesanyját. Fáradságot nem ismerve tudta, hogy csak így tudja viszonzni édesanyjának végtelen szeretetét, szülői törődését. Teréz anya bölcs gondolatával vallotta: *„A szeretetnek önmagában nincs jelentősége, a szeretetnek cselekvésben kell megnyilvánulnia, a cselekvés formája pedig a szolgálát.”*

Boldog volt családja körében, de hűségese férje hiányát csak szerető unokái, Zoltán, Noémi, András Márk ölelése, mosolya tudta pótolni.

A természetjárás sem hiányzott életéből, ha a közeli erdőben gombázott, az mindig a nagybalogi erdőket, gyümölcsösöket juttatta az eszébe.

„A várhosszúréti kolléganőmre szívesen emlékezem. Én ugyan nem tanítottam vele, de kisiskolás tanulóin keresztül ismertem pedagógiai tevékenységét, oktató-nevelő munkáját. Rozsnyóra, iskolánkba a felső tagozatra alapos tudással kerültek fel tanulói. Szorgalmas, illedelmes gyerekek voltak, akikkel öröm volt foglalkozni. Lányait is tanítottam. Vele csak szakmai találkozásokon, szakszervezeti összejöveteleken találkoztam. Emlékét megőrzöm.”
(Lobocky Mária)

Ifj. Kovács Zoltánné emlékező szavai egykori kolléganőjéről, aki később igazgatója lett 1981-től: „Személyiségében ott van az alapiskolában töltött évek minden perce. A kép úgy jelenik meg előttem: »Petro tanító néni«. Ő volt az, aki évtizedeken keresztül nevelte és tanította a falu zsenge ifjúságát. Tette ezt mély hivatástudattal, alázattal, gyermekszeretettel, minden fölösleges máz és cicoma nélkül, de annál céltudatosabban. Soha nem az aktuális hatalom kénye kedvét kereste, hanem valamit, amit valós szakmai szeretetnek hívnak. Munkatársait emberséggel, tapintattal és kellő szakmai tapasztalattal irányította. Módszereit, tapasztalatait szívesen megosztotta velünk úgy, hogy ha csak lehetett, háttérben maradjon.

Kollégái rendkívül tisztelték és szerették, hasonlóan a gyerekek és a szülők, valamint az egész falu. Várhosszúrét említése még mindig az ő személyét csalja emlékezetünkbe."

A Csemadok kulturális életében végzett munkájáról a „Hét” szlovákiai hetilap 1977. évi 39. számának FÁKLYAHORDOZÓK főcímű rovatában „Megbecsülést érdemlő kultúrmunkások” címmel jelent meg írása, amelyben a következőket nyilatkozta Petro Vilmosné: *„A Csemadoknak 1960-tól vagyok tagja. Már diákéveim alatt érdekelt a népművészet, a néphagyomány. A férjem 1971-ben hirtelen elhunyt után kötelességemnek éreztem átvenni a stafétabotot, folytatni azt a kulturális munkát, amit ő már nem végezhetett. Asszonykórust alapítottam, később férfiak és népzeneészek is csatlakoztak hozzánk. Fellépéseinkkel gazdagítottuk a helyi és szomszédos falvak rendezvényeinek műsorát. Három évvel ezelőtt lelkes asszonytársaimmal összegyűjtöttük és színpadra állítottuk falunk és a Csermosnya-völgy népszokásait. Hagyományőrző műsorunk a fonóházi, kukoricafosztási, leánykérési, lakodalmi népszokások és a szemtől jövő gyógyítása bemutatásából állt. Tevékenységünk elismerésének tekintettük, hogy idén már ott lehettünk Zselízen, az Országos Népművészeti Fesztiválon. Felléphettünk a gömői népszokásokat bemutató műsorban. Munkámhoz minden segítséget megkaptam Szöllős Sándortól, a Csemadok járási titkárától. További célom, hogy olyan ifjakat neveljek, akik fáradságot nem ismerve munkálkodnak majd nemzeti kultúránk felvirágoztatásán: «Egy lángot adok, ápdol, add tovább!»"*

Ulman István, a Magyar Örökség díjas fafaragómester így emlékezik: *„Én nem voltam tanítványa a fiatal Petro házaspárnak, amikor letelepedtek Várhosszúréten, felső tagozatos voltam Rozsnyón. A pedagógusok munkáját ismertem, rendezvényeiken gyakran részt vettem. A tanulmányaim befejezése után különösen érdekelt a népművészet, néphagyomány. Szülőfalumban aktívan együttműködtem Petro tanító nénivel. Néptáncsoportot alapítottunk, irodalmi estét rendeztünk Csokonai, Madách, Petőfi irodalmi műveiből. A szomszédos falvakban is felléptünk. Gyümölcsöző volt kapcsolatunk, tapasztalatait átadta nekünk. Nagyon készségesen segített bármikor, amíg egészsége engedte, soha nem mondott nemet. A népi mesterségek, népszokások, népi játékok, néphagyományok felelevenítése fontos a faluközösségnek: fafaragás, kosárfonás, harangöntés, népzene, néptánc. Évente népművészeti gyermektáborokat szervezünk, ahol 6-12 éves gyerekeket foglalkoztatunk. Településünkön változatos kultúrmunka folyik. "*

Erősen kötődött lakhelyéhez, ahonnan akár naponta láthatta történelmi büszkeségünket, a 16. század óta az Andrásyak birtokát, Kraszahorka „büszke várát”. Szinte sokkolta őt és a környékbelieket, amikor a pusztító tűz megsemmisítette a bevehetetlennek hitt monumentális építmény tetőszerkezetét 2012-ben. (Andrássy Dénes *Gróf Várhosszúrét szülöttje (1835)*).

Kollégánóm életének 60 évét a településen élte le, ahol minden embert nevével szólított. Nincs olyan család, akinek legalább 1-2 tagját ne tanította volna. Falubelije volt két szakmának is a mestere: Ulman István fafaragó és ifj. Slízs Róbert harangöntő, a harangjátékok készítője. Napjainkban is folytatják mesterségüket, öregbítve a Nagy György által vezetett Gömői Kézművesek Társulásának hírnevét.

Nyugdíjas lett 1997-ben, de még néhány évig segítette a Csemadok kultúrmunkáját. Aztán időskori betegsége elhatalmasodott, és 2021. november 10-én szerető szíve megszűnt dobogni. Halálhíre sokunkat mélyen megérintett. Személyében egy olyan pedagógust veszítettünk, aki munkásságával példamutató lehet napjaink oktatóinak. Fábry Zoltán bölcs gondolatát hagyta utódainak: *„Légy nyelved makacs, hűséges szerelmese, őrzője és megtartója!”*

A református gyászszertartást *Mudi Róbert* lelképásztor vezette, beszédében felidézte és méltatta pedagógusi munkáját: „Isten annyira szerette őt hűséges és odaadó nyelvőrző pedagógiai munkájáért, hogy temetése éppen a mai napra esett, november 13-ára, a magyar nyelv napjára.”

A szertartáson egykori diákja, *Balázs Patrik* római katolikus atya is megemlékezett: „Gyászolunk. Szomorú szívvel álljuk körül *Petro* tanító néni ravatalát. 37 éven keresztül hűségesen tanította, oktatta a kisdíjakokat. Nagy szeretettel formálta lelkünket, tudatunkat. Második anyánkként vezetett, erősítette bennünk az anyanyelv iránti szeretetet. Bevezetett a betűk, a számok birodalmába. Megszerettette velünk a népdalokat, népmeséket. Általa ismertük meg irodalmi nagyjaink műveit. Ő indított el a tudás megszerzése útján. Köszönjük áldozatkész munkáját!”

„Próbálj meg úgy élni, hogy ne vegyenek észre ott, ahol vagy, de nagyon hiányozzál onnét, ahonnét elmentél.”

(Victor Hugo)

LOBOCKY MÁRIA
Rozsnyó
Lánya,
V. PETRO ÉVA
Várhosszúrét

PINCZÉS GYÖRGYNÉ Kerekes Mária (Debrecen, 1941. október 15. – Hajdúszoboszló, 2022. január 24.) tanítónő

Kerekes Mária 1941-ben Debrecenben született Bordán Piroska és Kerekes Vilmos első gyermekeként. Szülei a nemzetközileg is híres Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő (mai nevén: Hungarospa, Hajdúszoboszlói Gyógy- és Élményfürdő) alkalmazottai voltak. Két fiútestvérrel a nehéz háborús időket gyermekként vészelte át. Általános iskolai tanulmányait lakóhelyén, Hajdúszoboszlón végezte. Szorgalmas, kitűnő tanuló volt. Ezekre az évekre különös szeretettel emlékezett mindig vissza, leginkább arra, amikor a lányiskolában előadták a János vitéz daljátékot, melynek címszerpét ő énekelte.

1960-ban kitűnő eredménnyel érettségizett a **debreceni Felsőfokú Tanítóképző Intézetben**, majd egyéves nádudvari pedagógia gyakorlata után kapta meg általános iskolai tanítói oklevelét. 1961 óta nyugdíjba vonulásáig ezt a hivatást gyakorolta, melynek elismeréseképpen 2011-ben a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola aranyoklevelét is megkapta.

Iskolatársaival élő kapcsolatot ápolt, s az utóbbi években minden évben megtartott találkozókra is szívesen utazott el. „*A mi drága Kerekes Marikánk nagy példaképem volt ifjúságunktól kezdve. Nála jobb osztálytárs, pajtás, barát, ember nem létezett! Tisztaelkű, őszinte, kedves, önzetlen volt valamennyiünkhöz, mindamellett hős is, ahogyan viselte a sorscsapást, látása elvesztését.*” (Szakszonné Csepey Katalin tanítónő, egykori osztálytárs)

Tanítói képesítése megszerzése és férjhezmenetele után Miskolcra került, ahonnan **Taktaszadára** járt át kezdő tanítóként, ahol összevont 1-4. osztályban tanított. Ezekben az években született két leánya, Mária és Györgyi. A fiatalabb, Györgyi szintén pedagógus lett. Férjével, Pinczés György építész vezetővel 1962-től kezdve szeretettel gondoskodtak az egyre bővülő család boldogulásáról és jólétéről.

Pár év múlva, Hajdúszoboszlóra visszakérülve a **1.Sz. Általános Iskolában** volt alsós tanító (mai nevén: Gönczy Pál Református Sport és Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola). „*Pinczésné Marikával kb. egy időben érkeztünk az akkori 1.Számú Általános Iskolához. Ő az alsó tagozatban tanított, s vette át Márton Iczukától a kisdobosvezetést, én csapatvezető voltam. Marika mint fiatal pedagógus nagyon nagy szeretettel, lendülettel végezte az alsó kisdobosmunka szervezését. A mozgalmi munka mellett irányította a kisdíjak kulturális tevékenységét, versenyeket rendezett. A »tarka esteket« is ő gondozta, melyeket a két iskola között lévő »színházteremben« bonyolítottunk le közösen: kisdobosok és úttörők részvételével. Az 1970-71-es tanévtől mindketten az akkor induló 5. Számú Általános Iskolához kerültünk, ahol egy jó közösségnek az egyik legaktívabb tagja lett. Ötleteivel, emberségével hamar elnyerte a szülők, a tanulók és a kollégák szeretetét is.*” (Szikszai Miklós tanár, iskolaigazgató, pedagógustárs)

Harmadik leánya, Laura megszületése után 1971-től a hajdúszoboszlói **5. Számú, majd Pávai Vajna Ferenc Általános Iskolában** kapott állást. Kisfelménőben, 3-4. osztályokban tanított. Nagy szeretettel nevelte és oktatta a város több száz gyermekét, innen ment nyugdíjba 1997-ben. Nagyon jó kapcsolatot ápolt pedagógustársaival, néhányal egészen haláláig is. „*Nagyon egyszerű, önzetlen, segítőkész kolléga volt. Mindig szeretettel, tisztelettel közeledett a gyerekekhez. Minden iskolai rendezvénybe bekapcsolódott, ünnepeket, kirándulásokat szervezett. ... Ezek csak «szavak», amelyeket az ő személyisége töltött meg élettél, valósággal.*” (Kiss Veronika tanárnő, pedagógustárs)

„*Három szálon is kötődtünk egymáshoz Marikával. Unokatestvérek voltunk sok külső és belső tulajdonsággal hasonlítva egymásra. Kollégák voltunk évtizedekig, hiszen ugyanabban az iskolában tanítottunk. A tanítványai rajongtak érte, mert mindig szeretettel, mosolyogva adta át a tananyagot, nagyon figyelve a gyengébb képességűekre is. Szívügye volt a hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatása. Öltetgazdag, fáradhatatlan személyiség volt, igazi PEDAGÓGUS! Barátnőként minden örömet, bánatot megosztottunk egymással. Mindig tudta, hogy milyen jó tanáccsal segítsen a problémáim megoldásában. Nagyon nehéz megszokni,*

hogy elment, de az emléke velünk marad!” (Domokos Pálné tanítónő, unokatestvér, barát)

„Pinczés Györgyné Marika néni harmadik osztályos koromban – 1993–1994 között – egy éven át volt osztályfőnököm, és még egy évig tanítóm az akkori 5. számú, ma már Pávai Vajna Ferenc Általános Iskolában. Nem kapott könnyű feladatot, mert a korábbi két, kis létszámú A és B osztályt ideiglenesen összevonták, így kb. 30 gyermekre kellett figyelnie, hogy azután a következő tanévben ismét kettéosszák őket. E feladatát – mint ahogy munkáját általában véve – hivatásként, példásan végezte, vezetve minket a felsőbb osztályok felé, erős tudást építve az 1-2. osztályban kapott alapokra. Egy konkrét emlékemmel szeretném felidézni azt, hogy mennyire képzett, tapasztalt tanító volt. Egy osztálykirándulás alkalmával az időjárás nem volt velünk kegyes, egy hirtelen lezúduló zivatar elmosta az előre betervezett szabadtéri programot. Ez persze a tanulók kedvét is szegte, általános volt a letörttség, szomorúság közöttünk, többeket sírás kerülgetett. A buszba beszorulva félúton azonnali megoldást kellett találni, és ekkor Marika néni egy szempillantás alatt megfordította a hangulatot, énekléssel és kisebb játékokkal elűzve a gyermeki kétségbeesést, helyette vidámságot, jókedvet becsempészve mentette meg a kirándulást. Lehet, hogy mindez bárkinek sikerült volna kevesebb létszámmal és több idő alatt, de neki szinte azonnal: erős kisugárzásával magára vont a közel 3 tucat 8-9 éves gyermek teljes figyelmét, majd szépen felfűzve a tekinteteket vezetett minket énekről-énekre, játékról-játéokra. Gyermeki szemmel mindez varázslatként hatott, közel 30 évvel később, felnőtt fejjel már a szakmai kiválóságot és profizmust, illetve a gyermekek iránti szeretetet látom meg ebben a történetben, valamint a nagybetűs pedagógust és tanítót.” (Dr. Korpos Szabolcs jogász, egykori tanítvány)

A közösségi életből is kivette a részét. Aktív résztvevője volt az úttörőmozgalomnak, versenyek, nyári táborok szervezésének és lebonyolításának. Több évig volt a **Bárdos Lajos Városi és Pedagógus Énekkar** tagja Török Zoltán karnagy úr vezetése alatt. Lányaival is megszerettette az éneklést, zenélést. Többször szólt énekhang otthon a családban is. Kedvelője volt a magyar nyelvnek és a szép magyar beszédnek is. „Marika a Bárdos Lajos Városi és Pedagógus Énekkarnak több évig volt tagja, általában mezzoszoprán szólamot énekelt. Török Zoltán karnagy keze alatt rendszeresen próbára járó kórustagként ismertem meg. Több országban is vendégszerepeltünk, ahol lelkesen énekeltük az adott ország nyelvén a népszerű népdalokat, kórusműveket. Később Koncz Zsuzsanna karnagy idejében is lelkesen énekelt. Lányát is behozta a kórusba, kellett a fiatal hang. Ezután egyre kevesebbet járt közénk, majd teljesen átadta helyét a lányának. Halála előtt 17 évvel már csak a hangversenyeken tapsolt, láttuk rajta, hogy évről évre gyengébb. Emlékét jó szívvel megőrizzük.” (Mihály Gyuláné, Margó óvónő, kórustárs)

Fiatalabb korában szívesen kézimunkázott. A népi motívumok ismeretében nagy segítségére volt egykori idősebb nádudvari kolléganője, Schudich Ilona.

Szeretettel és figyelemmel kísérte minden körülötte élő sorsát. Nyugdíjas éveiben már sok időt tudott szentelni hat unokájának. Még két dédunokája megszületésének is örvendhetett, és 80. születésnapja megünneplését is népes családja körében tölthette a kilenclyukú hídjáról és pusztájáról híres Hortobágyon. Mindig türelmesen játszott, énekelt és zenélt gyermekeivel, unokáival, és kedvenc ételeiket készítette el, amikor meglátogatták őt.

Szívesen járt református és ökumenikus gyülekezeti alkalmakra is, de a világban bekövetkezett változások miatt az utolsó éveiben már nem mozdult ki otthonából. A világ híreiről a rádióból értesült. Szívesen hallgatott hangos könyveket, érdekes beszélgetéseket, szerette a népzene, gyakran játszott vissza dallamokat otthoni szintetizátorán. Szellemi fittsége mellett időt szentelt testi jóléte megőrzésének is. Míg tehette, gyakori látogatója volt

a hajdúszoboszlói Árpád uszodának. Otthonában gyakran tornázott, szobabiciklizett.

Húsz éve kezdődött szembetegsége miatt fokozatosan veszítette el látását, s ez az állapota az utolsó hónapban nagyon elkedvetlenítette. Hirtelen bekövetkezett halála megrendítette szeretteit. Áldozatos életével példaként szolgált családja, kollégái, tanítványai és szerettei számára. Aki ismerte, szeretettel említi segítőkészségét, mosolyát, kedvességét. Bölcs asszony volt, nagy alázattal az élet iránt.

*„Örvendeznek az én ajakim, hogy énekelhetek néked, és lelkem is, a melyet megváltottál.”
(Zsoltár, 71,23)*

Köszönjük Németné Dávid Irénnek az arcképvázlat összeállításában nyújtott segítségét.

Lányai,
MÁRIA, GYÖRGYI, LAURA

PODANI MIHÁLYNÉ Döge Ildikó (Szeghalom, 1965 – Szarvas, 2017)
óvodapedagógus

Egy csodálatos szakmai életút tört meg oly korán, oly váratlanul, hogy ebben a pillanatban is keressük a szavakat. Podani Mihályné Döge Ildikó a Gál Ferenc Egyetem Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda szakvezető óvodapedagógusa, munkaközösség-vezetője, a Gál Ferenc Egyetem pedagógusképző karának gyakorlati képzésvezetője, a magyar pedagógusképzés hiányzó parányi láncszeme.

Ildikó a szeghalmi Péter András Gimnáziumban érettségizett 1983-ban. A továbbtanulásra vonatkozó elképzelései megváltoztak, miután a 2. sz. Napköziotthonos Óvoda Kinizsi úti tagóvodájában helyezkedett el képesítés nélküli óvónőként. Ezek után nem volt kétséges a pályaválasztásának iránya, 1984 őszétől a Szarvasi Óvónőképző Intézet hallgatója lett.

Ildikó a szarvasi Óvóképző Intézetben szerezte első oklevelét, majd a **szeghalmi Petőfi Úti Óvodában** kapott állást óvónőként (1986–1990). Ötletgazdagsága, zseniális érzéke a gyermekhez, a pedagógiához már ekkor megmutatkozott, akkori pedagógus párjával rengeteget ötleteltek, újítottak. Ildikó soha nem azt nézte, mennyi a munkaideje, hanem hogy mennyit tölthet a gyermekek között.

Az első munkahelyén figyeltek föl kiemelkedő szakmaiságára, és az akkori területi

szaktanácsadó erősítette, hogy kapcsolódjon be nagyobb szabású programokba is. Több éven keresztül az akkori Közlekedési Minisztérium kísérlétében, mint a kisgyermekek közlekedésre nevelését támogató program gazdája dolgozott. Közlekedési szakreferensként bemutatókat tartott, továbbképzéseket szervezett.

Aktív sportolóként a másik szakmai területe az egészséges életmód kialakítása, amit nemcsak a gyermekek körében, de munkahelyén, munkatársai között is örömmel koordinált és támogatott. 1990-ben munkáját Miniszteri Dicsérettel jutalmazták. A néhány éves pályán lévőség és az elismerés mutatta, hogy különös kincse lesz ő a hazai pedagógusképzésnek is. 1990. szeptember 1-től a **szarvasi Gyakorlóóvodában** dolgozott. A kilencvenes évektől számtalan módszertani tartalmi fejlesztésben, innovációs projektben vett részt, vezetett munkacsoportot, és örömmel dolgozott együtt azokban a szakmai munkaközösségekben, ahol a népszokások, a néphagyományőrzés, az óvoda-iskola átmenet problematikáját vizsgálták, és országosan is ismert programot dolgoztak ki. Saját bevallása szerint nagy hatással voltak rá dr. Daróczi Erzsébet és Szakács Mihályné dr., akik mindig is segítették és támogatták munkáját.

Ildikó a gyakorlóintézmény és az akkori főiskola megbecsült szakvezető óvodapedagógusa, TESZ munkacsoport vezetője, az óvónői közösség munkaközösség-vezetője, erdeitábor-vezető, minőségikör-vezető volt, és egyik leglelkesítőbb szakmai munkaköre a Gál Ferenc Egyetem óvodapedagógus hallgatóinak a gyakorlati képzési vezetése volt. A nappali tagozatos hallgatók nemcsak szakmaiságot kaptak tőle, hanem megtapasztalhatták, milyen a hivatásra való elhívás, milyen az elmélet és gyakorlat egyensúlya, mit jelent a magasan képzett elméleti szakemberség és azt briliánsan alkalmazni tudó gyakorlati szakemberség. Lélegzondozó volt ő, aki mindig érdeklődéssel fordult a közvetlen kollégái, a főiskolai hallgatók felé. A gyakorlóintézmény megújításában aktív szerepet vállalt mint a vezetőség tagja, értékes szaktudományi és szakmódszertani ismeretei mellett folyamatosan segítette az intézmény szervezetének fejlesztését.

A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola pedagógiai szakának elvégzését követően (1996), majd a gyakorlatvezető óvónői szakon való végzését követően (1995) is mindig örömmel kapcsolódott be továbbképzésekbe, képzésekbe. Közreműködött a Gyakorlóintézmény nevelési és minőségirányítási programjának elkészítésében. A főiskola szakembereinek irányításában pedagógiai tevékenységével számos pályázati munka gyakorlati háttérét biztosította. Elkötelezett híve volt és motorja a „Legkiválóbb óvodapedagógus-jelölt” hallgatók megtalálásának, generálta és szervezte a hallgatók tehetség gondozását, szakmai megmérettetéseit, módszertani kiállításokat hozott létre kollégáival együtt, és kidolgozta a tevékenységek tudatos elemzésének/értékelésének átfogó szempontgyűjteményét. A hallgatók szakszerűbb felkészítése érdekében több alkalommal vett részt érzékenyítő tréningben, önismereti, személyiségfejlesztő tréningképzőt is végzett. Több éven át dolgozott a helyi Nevelési Tanácsadó külsős munkatársaként, ahol a különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel foglalkozott, óvodásokkal és kisiskolásokkal. Részt vett az iskolaérettséget vizsgáló bizottságok munkájában.

Szakvizsgáját kommunikáció szakon szerezte (2009), amivel továbbfejlesztette és tudatosította mind a gyermekek, mind a hallgatók, mind munkatársai felé irányuló kommunikációs kultúráját.

2015-ben a pedagógus előmeneteli rendszer keretében példamutató és eredményes pedagógiai tevékenysége által maximális teljesítményt nyújtva minőségi fokozatot lépett előre.

A gyermekek lelkének ismerete, a mindig bátorítás, megerősítés, a következetesség, a gyermek feltétel nélküli tisztelete és szeretete tette olyan kiváló szakemberré, ami mintája lesz hosszú évek pedagógiai gyakorlatának munkahelyén. Számára a legfontosabb partner a nevelésben a szülő volt, a szülővel való folyamatos kapcsolattartás, a másik lélekrezdüléseinek érzékeny megérzése tette varázslatossá személyiségét, és tette hitelessé emberként és pedagógusként egyaránt.

Munkahelye soha nem felejtí, amikor óvodai-iskolai programokon konferanszié volt, finom hanghordozása, érzékenysége, irodalmi műveltsége és művészszeretete mindent áthatott. Sok felvétel őrizi ezt, és minden alkalommal a professionalismizmus mögött könnyet csal az érzékenysége, a mindenkire való odafigyelése, a bátorító szeretete. Sok hallgatói siker, hallgatóinak köztársasági ösztöndíja, Rózsa Borka díja fémjelzi mentori munkásságát, sok szakmai publikáció, oktatófilmek mutatják meg oktatói tevékenységét, szakvezetői munkásságát, de talán mindnél fontosabb azoknak a szeretet-palántáknak az elültetése, amelyek a gyermekekben, főiskolai hallgatókban és munkatársaiban szöktek, szöknek virágba. Minta volt, minta lesz, MINTA csupa nagybetűvel.

2018-ban a Gál Ferenc Egyetem Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda a fenntartóegyetemegyetértésével, díjat alapított Podani Mihályné szakvezető óvodapedagógus, gyakorlatiképzés-vezető emlékére. A kiemelkedő szakmai tevékenység elismeréseként igazgatói határozat alapján odaítélte Ildikó-díj metszett üveglappal, díszoklevéllel és anyagi elismeréssel jár. Az elismerést azok a köznevelésben és felsőoktatásban szolgáltatók kaphatják, akik technikai munkatárként, pedagógusként, valódi elhivatottsággal, magas szakmai kompetenciával szolgálják a gyermekeket és a pedagógusképzést. A díjat minden évben a család meghívásával ünnepélyes keretek között adja át az intézmény. Ildikó azóta is minden nap velünk dobban, a mindennapok küldetésével munkájában.

Szent Ágoston *Ne sírj azért, mert szeretsz* című soraival búcsúztunk 2017-ben, „*A halál nem jelent semmit./Csupán átmentem a másik oldalra./ Az maradtam, aki vagyok/És te is önmagad vagy./Akik egymásnak voltunk,/Azok vagyunk mindörökre./Úgy szólíts, azon a néven,/Ahogy mindig hívtál./Beszélj velem, ahogy mindig szoktál,/Ne keress új szavakat./ Ne fordulj felém ünnepélyes, szomorú arccal,/Folytasd kacagásod, ne vessünk együtt/Mint mindig tettük./Gondolj rám, kérj, mosolyogj rám, szólíts./Hangozzék a nevem házunkban, ahogy mindig is/Hallható volt, ne árnyékolja be távolságtartó pátosz./Az élet ma is olyan, mint volt, ma sem más./A fonalat nem vágta el semmi,/Miért lennék a gondolataidon kívül.../Csak mert a szemed nem lát.../Nem vagyok messze, ne gondold./Az út másik oldalán vagyok, lásd, jól van minden./Meg fogod találni a lelkemet és benne/Egész letisztult szép gyöngéd szeretetemet./Kérlek, légy szíves... ha lehet, töröld le könnyeidet,/És ne sírj azért, mert annyira szeretsz engem.”*

Forrás: Bíró Gyula 2017. A gyermekek és a pedagógusképzés szolgálatában. Óvodai Nevelés, 70. évf. 6.sz. 14.

BÍRÓ GYULA

igazgató, c.e. docens

Gál Ferenc Egyetem Szarvasi Gyakorló Általános Iskola és Gyakorlóóvoda
Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar Nevelés- és Társadalomtudományi Intézet

PUSKÁS SIMON (Ibrány, 1935. november 8. – Nyíregyháza, 2019. december 24.) általános és középiskolai tanár, szakvezető, igazgatóhelyettes

„Tanítsd a gyermeket is, az ő útjának megfelelő módja szerint; még mikor megvénheszik is, el nem távozik attól.”

(Példabeszédek 22: 6)

Hatgyerekes, gazdálkodó családban született ötödik gyerekként, aki már elemi iskolás korában is kitűnt társai közül azzal, hogy szeretett tanulni. Szülőfalujában járt elemi iskolába 1–2. illetve 3-4. összevont osztályokban a II. világháború zűrzavaros időszakában. Tanítói állandóan változtak, mert behívták őket katonának, s helyettesítő tanítók vagy éppen tanítói oklevelüket kézbevevők voltak helyettük. Az ismerősök fogságba estek, nem tértek haza a háborúból, félelem uralkodott. Ezek ellenére a kis Simon még akkor is olvasni szeretett volna, amikor édesapja munkára fogta. A háború befejeztével a fogságból hazatért Hegedűs Dezső kántortanító (Pedagógusok arcképcsarnoka, 2008) lett a példaképe, majd az államosítás után magyar–történelem szakos tanára is. A jó eszű, tanulni szerető diák nyolcadik osztály befejeztével a nagyhírű nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban (Ma Nyíregyházi Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium) tanult tovább. Nagy tudású tanárok pallérozták (Margócsy József, Tiszolci István, Lippa András, az 1962-ben megalakult Tanárképző Főiskola alapító tagjai) a jó eszű diákot, akik szintén példaképévé lettek. Fejlődésére, érdeklődő személyiségére döntő hatással voltak az ibrányi és a gimnáziumi élmények. Innen hozta szociális érzékenységét, a falu, a vidék, a hagyományok iránti érdeklődését, valamint a jó szolgálatát, a használni akarást meg az emberséget. A „szőke város” iskolája szinte második otthona lett, amely tanárainak mesteri szakmaiságával, pedagógusi személyiségükkel és életpéldájukkal egyaránt gyarapították ismereteit, csiszolták intellektusát, formálták világlátását, inspirálták és irányították pályaválasztását. Szülei nem tudták továbbtanulási vágyát teljesíteni, ezért különböző területeken dolgozott 1961-ig. Ekkor felvételt nyert az egri Tanárképző Főiskolára (Ma Eszterházy Károly Katolikus Egyetem), ahol 1965-ben magyar–történelem szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett.

Ifjú tanárként a megye több iskolájában is tanított: **Ibrányban, Gáván**, majd **Nyíregyházán a 110-es Számú Szakmunkásképzőben**, amely iskola akkor a megye egyik legkiválóbb szakmunkásképző iskolája volt. (Ma Nyíregyházi SZC Inczedy György Szakképző Iskola és Kollégium) Puskás Simon szerette a vidékről oda bekerült gyerekeket tanítani. Tudott a „nyelvükön”, ismerte otthoni gondjait, koruknak megfelelő emberként kezelte, nevelte, tanította őket. Diákjai is szerették. Szakmájuk megismerése mellett igyekeztek a történelmet, főleg a magyar történelmet tanáruktól megismerni, elsajátítani a szép magyar beszédet, a helyesírás szabályait. Hatására többen a szakmunkásvizsga letétele után gimnáziumi érettségit szereztek, majd felsőfokon is továbbtanultak. Gyakran felkeresték volt tanárukat egy kis beszélgetésre, mely igen jó érzéssel töltötte el őt.

1970. július elsejével megtörtént a Felsőfokú Tanítóképző és a Tanárképző Főiskola fúziója, mely egyben azt is jelentette, hogy még egy gyakorlóiskolára is szüksége volt az intézménynek. Szakmai munkájának jó híre, kapcsolatteremtő képessége, gyermekszeretete mind alap volt arra, hogy pályázat útján Puskás Simon bekerüljön történelem szakvezető tanárnak az **1. Számú Gyakorlóiskolába** (Ma Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium), melynek így alapító tagja is lett. Szakvezető tanárként kiemelkedő

munkát végzett, a hallgatók példaként követték a felkészítési órákon hallottakat, készültek a megfigyelési szempontoknak megfelelően az órák elemzésére. Szívügyének tekintette a hallgatók gyakorlati képzését, 10 éven keresztül kiemelkedő hivatástudattal vezette ezt a munkát, e mellett módszertani szemináriumokat is tartott a főiskolán. Nagy felelősséggel, pedagógiai felkészültséggel, sőt megnyerő személyiségével, szívvel, hűségével is tanított. Hallgatóinak teljesítményképes tudást közvetített. Magyar-ságot, elkötelezettséget, igényességet, ízlést egyaránt formált és erősített. Segített hallgatóinak

A gyakorlóiskola

szakdolgozati téma választásában, olykor témavezetést is vállalt. A történelem tanszékkel és annak akkori vezetőjével, dr. Hársfalvi Péterrel (P. a: 2008) kiváló kapcsolatot ápolt. A tanszék megfelelt az igényes szakmai műhely követelményeinek, tagjai jó közösséget alkottak, emberi, baráti, szellemi és erkölcsi társként kötődtek egymáshoz. Elismerték Simon nagy odaadással végzett munkáját, aki az akkori tantervi munkák előkészítésében, tankönyvek kísérleti kipróbálásában is részt vett team-munka keretében, együtt tevékenykedett az egységes pedagógusképzés megteremtéséért a pedagógia, a pszichológia és a marxista tanszék tanáraival.

A szakvezetői munka mellett maga is tanult, 1973-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetemen történelem szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Munkájában, tanulásában, az életben támogatója volt a felesége, akivel 24 éves korában kötött házasságot. Irénke szakvezető tanító volt az Apáczai Csere János Gyakorlóiskolában. Mindketten nagyon szerették a munkájukat, a gyerekeket, a hallgatókat. Saját gyerekük nem született, de a családjukhoz tartozó összes gyereket, majd azok gyerekeit támogatták szeretetükkel, és segítették őket a továbbtanulásban.

1979-ben a gyakorlóiskola igazgatóhelyettesévé választották. Elsődleges feladatai közé tartozott az alsó tagozatban, a napköziben és a humán szakokon tanítók koordinálása, valamint az iskola technikai és gazdasági ügyeinek ügyvitele: a szűkös anyagi keret gondos beosztása, a felújítások, a technikai felszerelés, a tantermek, vizesblokkok festése, a túlóra elszámolása, a nyomtatványok beszerzése. A tanévkezdés zavartalanságának biztosítása minden esztendőben nagy odafigyelést, alapos munkát igényelt. Ebben az időszakban 75 pedagógus, 25 adminisztratív és technikai dolgozó munkáját irányította.

1970-től 1980-ig az 1. Számú Gyakorlóiskolának az akkori főiskola épülete adott otthont. 1980 szeptemberére készült el az Ungvár sétányon a gyakorlóiskola mai épülete. Puskás Simon mindig jóleső derűvel emlékezett vissza a iskola új épületbe történő költözködésére, az intézmény „beüzemelésére”, melynek irányítását, a gördülékeny munka megszervezését ő végezte. Ebben az időszakban indult meg az udvar parkosítása. Még ma is játszanak az Eötvös Gyakorlóiskola (közkezdvelt névén: CSOKI SULI) tanulói az iskola udvarán olyan fák alatt, amelyeket Puskás Simon ültetett. A gyakorlóiskola kezdeti időszakában a tanyasi kollégisták koordinálása is a feladatai közé tartozott. Ezen a téren nagyon jól együttműködött a 2. Számú Gyakorlóiskola (Apáczai) gazdasági igazgatóhelyettesével, Haraszi Józseffel (P. a: 2014.), s a „Váci Mihály” Tanyasi Kollégium igazgatójával, Varga Gyulánéval (P. a: 2017.) és tantestületével. Mind tanári tevékenységében, mind igazgatóhelyettesi feladatainak

ellátásában is példamutató lelkiismeretességgel járt el. Mindig segítőkész volt a fiatalabb munkatársaknak az iskolai életbe való beilleszkedésében. Kevés szabadidejében sóstói kertjükben tevékenykedett, vagy középiskolás diákok egyetemi felkészítésével foglalkozott, akik szinte valamennyien elsőre bejutottak neki köszönhetően a jogi egyetemre. *Mezeiné dr. Oláh Zsuzsa* magánügyvéd jóleső érzésekkel emlékszik felkészítő óráira. *„Közvetlen, világos magyarázatának, jó hangulatú légkörben történő, lényegre mutató felkészítésének köszönhetően már harmadikos gimnazista koromban fújtam a tételeket. Lekötötte a figyelmet, így az érettségire is és a felvételire is nyugodtan mentem. Szeretettel gondolok mindig rá, minden diáknak olyan történelemtanárt ajánlok, mint amilyen „Simi” bácsi volt.”*

Puskás Simon a közoktatási és felsőoktatási feladatok mellett a társadalmi kapcsolatok ápolására is nagy hangsúlyt fektetett. Több mint tíz évig vezette a **Rendőrtiszt Főiskola** felvételi előkészítő tanfolyamát történelemből, és tanította a sorkatonákat a Vorosilov laktanyában. A Rendőrtiszt Főiskola a munkájáért Kiváló Társadalmi munkás kitüntetéssel jutalmazta. Szakszervezeti munkát is végzett, mindig harcolt a tantestület, a fizikai dolgozók érdekeiért. Törekedett a felmerülő gondokat problémamentesen megoldani. Ezt a munkáját Érdemes Szakszervezeti Munkáért kitüntetéssel ismerték el. Ezekon kívül az Intézmény is több alkalommal részesítette elismerésben, kitüntetésben: Miniszteri Dicséret, Bessenyei György Tanárképző Főiskola Kiváló Dolgozója, valamint nyugdíjba vonulásakor, 1995-ben Pedagógus Szolgálati Emlékérem. Örömmel vette az elismeréseket, de mindig azt mondta, hogy legnagyobb elismerésnek, dicséretnek a tanítványainak és környezetének a köszönetét, feléje áradó szeretetüket tartotta. Nyugdíjazását követően még évekig foglalkozott középiskolások felkészítésével. Megtiszteltetésként élte meg, hogy a történelem szakosok többször meghívták évfolyam-találkozóra, ahol a múlttól és az aktuális iskolai helyzetről el tudtak beszélgetni. Rövid ideig tartó betegség után távozott az élők sorából úgy, hogy az Eötvös Gyakorlóiskola alkalmazott közössége és vezetése, a Nyíregyházi Egyetem Történelem Tanszéke hálával és elismeréssel gondol egykori tanáruk, igazgatóhelyettesük munkájára és tevékenységére. Nyomot hagyott maga után, amely nem tárgyi emlék, inkább szellemi, lelki kincs.

DR. KOMÁROMI ISTVÁN
intézményvezető
RAFFAY ZOLTÁNNÉ ny. gyak. isk. igh.
Nyíregyháza

„A gyermek, akármilyen kicsi, már egy kicsit személyiség, aki saját lelkiismerettel rendelkezik. Ha úgy kezeljük a gyermeket, hogy észrevegye, saját lelkiismerete bünteti a legjobban, ezzel neveljük a legjobban.”

(Anne Frank)

R

RÁCZ ZSIGMONDNÉ Szabó Katalin Ilona (Hajdúböszörmény, 1925. október 3. – Kazincbarcika, 2021. augusztus 26.) ének-zene tanár, docens

*„Vezesd őket, utat ne tévessz,
S magadhoz mindig hű maradj,
Mert élen állsz, és messze látszol,
Sose feledd: példa vagy!”*
(B. Radó Lili)

Édesapja, Szabó József pénzügyi tisztviselő volt; édesanyja, Fábián Zsuzsánna a háztartást vezette. A szülők nagy gondot fordítottak gyermekeik nevelésére. Ketten voltak testvérek. A család szigorú erkölcsi norma szerint élt. Legfőbb értéknek tartották az istenhitet, a becsületességet, az egymás iránti szeretetet.

Általános iskolai éveit Hajdúböszörményben a Református Elemi Népiskolában kezdte. Kiválóan tanult. Nemcsak ismereteket szerzett itt, hanem itt vésődött lelkébe a munkafegyelem, a felelősségtudat, a példamutatás. Tízéves korában tanult meg kottát olvasni, és ekkor kezdett zongorázni. A négy elemi elvégzése után a Baltazár Dezső Polgári Leányiskolában folytatta tanulmányait. Ebben az intézményben is vallásos, hazafias nevelés folyt. Fegyelemre, kitartásra, kötelességtudatra nevelték a nebulókat. A lányokat családanyaszerepre készítették fel. Kató néni a számtant és az éneket szerette a legjobban. A polgáriban ismerte meg az igényes közös éneklés élményét. A kórust dr. Friedrich Józsefné tanárnő (Friedrich Ádám kürtművész édesanyja) irányította. Kató néni pontos időbeosztás szerint végezte teendőit, s a következő évtizedekben is napirendet készített magának. Kitartó szorgalmának köszönhetően kitűnővel fejezte be a polgári iskolát is.

1940 őszétől a Dóczi Leánynevelő Intézet Líceumába járt, melyet három év múlva tanítóképzővé alakítottak át. A tanárok személyisége, életvitele példaként állt a diákok előtt. Ez a későbbiekben követendő példa lett RácZ Zsigmondné életpályáján. A Dócziiban magas volt a követelmény. Nemcsak szakmailag, hanem emberileg is. Tudatosították tanárai, hogy a legnehezebb körülmények között is talpon kell maradnia az embernek. Az intézményben folyó képzést nagymértékben befolyásolták a történelmi események. A világháború borzalmi elől Ausztriába menekült Kató néni családja. Előbb amerikai, majd szovjet fogságba estek. Az édesapát a Szovjetunióba vitték, ahonnan két év múlva tért haza lesoványodva, betegen. A család többi tagja is nehézségek árán érkezett vissza Bősörménybe. 1945 nyarán újra megindult a képzés a Tanítóképzőben. A negyedik évet három hónap alatt végezték el a megmaradt képzősök.

Kató néni nagyon szerette az énekkari munkát. Az izzasztó próbákat is, és az örömteli előadásokat is. Énektanára Gulyás György kiváló karnagy (Kodály Zoltán tanítványa) volt, aki megszállottként végezte a kórusmunkát. Tanár úrtól tanulta meg a kemény küzdelmet a cél elérése érdekében, az áldozatvállalást és a munka iránti lelkesedést is. Meg volt győződve róla, hogy Gulyás György karnagynak köszönhetette a zenei pályafutását. *„Hiszem és vallom, hogy a tanárnak meghatározó szerepe van tanítványa pályaválasztásában.”* (RácZ Zsigmondné: *Életút 2011*)

1946 júniusában kitűnő oklevéllel zárta a vizsgát mint tanítónő, sőt kántori és ének szaktanítói képesítést is kapott. Nagyon boldoggá tette az oklevélbe bejegyzett kiegészítés, mely így szólt: *„A jelen oklevél tulajdonosa zenei képessége, érdeklődése és ügyessége alapján az énekkorák teljes óraszámában való ellátására alkalmas.”* (Képesítő Oklevél 1946. június 24.) Az oklevél megszerzése után zongora szakon tanult tovább, közben magántanítványokat tanított zongorázni, és korrepetált is.

A kamarazenélésnek köszönhetette társát, RácZ Zsigmondot, aki pedagógus volt, és a Bocskai István Gimnáziumból függetlenül könyvtárosként ment nyugdíjba. 1948. augusztus 14-én kötöttek házasságot. Közös életük harmonikus, kiegyensúlyozott, szeretetteljes volt. Két gyermekük született, Zsigmond (1949) és Judit (1955).

1950 szeptemberétől a **Bocskai téri Fiúiskolában** tanított, pontosabban annak **Kálvin téri** tagiskolájában. Mély víz volt ez számára, ugyanis 51 fiúból álló elsős osztályt kellett tanítania a törekeny fiatal tanítónőnek. Szerencséjére három hónap után a **Bocskai téri Leányiskolába** került éneket tanítani. 1959-ig dolgozott itt. Egykori énektanárnőjének, dr. Friedrich Józsefnének köszönhetette ezt az állást. Küzdelmes, de szép évek következtek az életében. Az énekkortatásban és a kórusmunkában is sok örömet lelte. Szakmai elhivatottság jellemezte a későbbiekben is.

1951-ben beiratkozott a Debreceni Állami Zenei Konzervatórium ének szakára. 1954. október 31-én kapta kézhez ének-zene tanári diplomáját.

A kórusmozgalom az 1950-es évek elején lendült fel hazánkban. RácZ Zsigmondné Kató néni énekkarának bőven volt lehetősége szerepelni. Az iskolában, a városi ünnepségeken, a megyei versenyeken mutatták meg felkészültségüket.

A debreceni zenei munkaközösségnek tagja volt Kató néni is. Így vált lehetővé, hogy iskolai munkája mellett magántanítványokat tudott fogadni zongorából és szolfézból. Iskolai kórusa nagy létszámmal működött, a gyerekek szívesen énekeltek. Fellépéseik sikeresek voltak. A szereplés azt is jelentette az éneklők számára, hogy gyakran kimozdultak a városból, ami az 50-es, 60-as években nagy dolognak számított. A szülők mindenben támogatták a pedagógusok munkáját, így az énekkari tevékenységet is. Nem csak mozgalmi dalokat tanított

be a kórusnak, hanem nehéz, igényes gyermekkori műveket is bemutattak. „Azokat a hálás, csillogó gyermekszemeket őrzöm életem végéig...” – vallotta Rácz Zsigmondné. (Bényei József: Karnagyok c. riportkötete 1993-ból)

1956. április 2-án veszítette el imádot edesapját. A családján kívül mélységes hite, a munka, a zene szeretete segítette át a nehézségen, ahogyan életének későbbi korszakában is.

1959 októberében indult Hajdúböszörményben az állami zeneiskolai oktatás. Hamar népszerű lett magas színvonalának köszönhetően az egyszerű szülők körében is. Kató néni zongorát és szolfézt tanított. Igazgatóhelyettesként tevékenykedett 1961-1973 között. A tanítás mellett rengeteg szervező munka zúdult rá. Hangversenyeket szervezett a Zeneiskolában kicsiknek és felnőtteknek egyaránt. Össze kellett egyeztetnie a város hat iskolájának tanrendjét a Zeneiskoláéval. A hangszerrel nem rendelkező zongoristák gyakori alkalmait is ki kellett alakítania.

Lelkesedésének, rendkívüli munkabírásiának köszönhetően a Zeneiskolában minden tevékenység gördülékenyen zajlott. Energiája az évek során kifogyhatatlannak bizonyult. Mindenre volt ideje. A munka örömforrás volt számára. Nyugalom, kiegyensúlyozottság jellemezte. Tanítványai a területi szolfézsversenyeken többnyire első, de minden esetben dobogós

díjat hoztak el. Lelkiismeretesen, kemény munkával készítette fel a diákokat versenyekre, felvételi vizsgákra. Tanítványai közül sokan választották a zenei pályát, és többen lettek énektanárok is. Önzetlenül segítette a pályára került fiatalokat. Sokat köszönhetek neki.

A zeneiskolai teendőkhöz mellett 1964-1980 között másodállást vállalt a **Bocskai István Gimnáziumban**, ahol óraadóként munkálkodott. A helyettesítést főként azért vállalta el, hogy kórusa lehessen. Hiszen az énekkari tevékenységet szerette pályája során a legjobban. Legnagyobb öröme volt, amikor az éneklők elé állt, minden szem részegeződött, s egyszer csak tiszta, csengő hangok szóltak meg a szívvel-lélekkel éneklőknek köszönhetően. Szerencsére a gimnázium mindenkorai vezetése pártfogolta az énekkar szervezését. Nagy ambícióval látott a kórus létrehozásának. A próbákat délutánonként tartotta, eleinte heti két alkalommal. Szívós munkájának eredménye hamarosan megmutatkozott. A Sárospataki Diáknapok énekkari versenyén 1965-ben már ezüst minősítést kaptak. A továbbiakban arany vagy ezüst lett a minősítésük. 1971–75 között a madrigálkórusa kiemelkedő eredményt ért el, vele két alkalommal is készült rádiófelvétel. 1980-ban Kató néni, ha ideiglenesen is, megvált a gimnáziumtól.

Közben a zeneiskolai állást 1973-tól a **Felsőfokú Óvónőképző Intézetben** kapott munkája váltotta fel. Itt főállású oktatóként docensi beosztásban dolgozott. Munkája sokrétű lett. Foglalkoznia kellett az óvodai zenei neveléssel, a hallgatók képzésével, vizsgáztatásával, oktatói tudományos munkával, a hallgatók tudományos munkájával és a kórusmunkával is. A Közművelődési Bizottságnak éveken át elnöke, a Nevelési Bizottságnak tagja volt. Jegyzetpótlást készített, és sok módszertani konzultációt tartott más városban is.

1978. október 18-án elhunyt drága édesanyja. Bánatát a munkába rejtette.

Tudományos munkái közül kiemelkedik: Az óvónőképzős hallgatók zenei igény szintjének

alakulása a képzés két éve alatt (1978); A gépi zenehallgatás korszerű alkalmazásának lehetőségei az óvodai ének-zenei nevelésben (1981). Mindkettőért elismerésben részesült.

Kifogyhatatlan munkaerejét mutatja, hogy az énekkara az óvónőképzőben is magas színvonalon működött. Az 1980 áprilisában Nyíregyházán megtartott Országos Egyetemi és Főiskolai Kulturális Napok zenei bemutatóján arany minősítést nyert a kórusa. Soha nem vakította el a siker. Hittel, megszállottan végezte munkáját.

1984-ben lett nyugdíjas, de még óraadóként 1997-ig dolgozott az óvónőképzőben.

Rendkívüli hivatástudata tette lehetővé, hogy a helyi gimnázium vezetésének hívó szavára 1985-től 1993-ig újra óraadó lett. Sőt, énekkart is szervezett! Így vallott „Életút” című pályázatában: *„A kórus úgy hozzátartozott az életemhez, mint az éltető levegő; talán nem is tudtam volna nélküle létezni. Mit jelentett számomra? Nagyon sok örömet, közösséget, emberi kapcsolatokat, a harmónia kiteljesedésének lehetőségét.”* Hosszú, gazdag élete során 47 évig vezényelt kórust, és előfordult az is, hogy két-három énekkart is dirigált azonos időben.

1988. december 8-án elhunyt a férje, akivel több mint negyven évig jóban-rosszban osztoztak. Valamelyest mérsékelte fájdalmát szerető családjá és sokféle munkája. 1997-től végleg nyugdíjba vonult. Azonban ezután sem tétlenkedett. Eleinte hazai és külföldi kirándulásokon vett részt, ahol maradandó élményeket szerzett. Bevásárolt, főzött. Sokat olvasott. Szeretett kézimunkázni, horgolni, kötni. Családtagjait ellátta elegáns kötött darabokkal. Több tanítványát ajándékozta meg az általa készített holmikkal. Rendszeresen láthattuk őt a helyi kulturális rendezvényeken. A Vasvári Pál Társaság tagjaként számtalan előadáson vett részt, tagja volt Hajdúböszörmény Bocskai téri Református Egyházközségének, melynek munkájában aktív részt vállalt. Néhány tanítványával több mint tíz évig járt Debrecenbe a Filharmonikusok bérletes hangversenyeire. Jó kapcsolatot tartott volt kollégáival, hittársaival és régi tanítványaival. Kitűnő memóriával áldotta meg a Teremtő. Több tanítványa rendszeresen látogatta, köszöntötte Kató nénit a névnapján, születésnapján. Mindig közvetlenség, az emberek iránti szeretet jellemezte őt. Bárhol dolgozott is, célja mindig az volt, hogy a rábizott kicsiket-nagyokat a minőségi zene szeretetére nevelje. Tanítványai előtt mindig példakép marad.

Az ezredforduló éve szerencsétlenül alakult számára. 2000 nyarán hosszú időt töltött kórházban. És ebben az évben iszonyú tragédia érte: Judit lánya örökre eltávozott. Rendkívüli bánatát mély istenhite, és fiának, Zsigmondnak és az ő családtagjainak gondoskodó szeretete enyhítette. Unokái (Ildikó és András) megajándékozták Kató nénit két aranyos kislánnyal. Dédunokái (Rác Kata és Tulipán Dóri) megszületése után szinte megújult, megfiatalodott. Sokat foglalkozott velük, különösen a vele egy fedél alatt lakó Dórral, akinek zenei érdeklődése nagy örömet szerzett Kató néninek.

Rác Zsigmondné példamutató földi életét a 96. életévében fejezte be. Küzdelmes, de csodálatos életút adatott neki. Volt tanítványai tőle tanulták meg az igényes muzsika szeretetét, s azt is, hogy a zenei nevelést csak megszállottan érdemes végezni.

Én is tanítványa voltam Kató néninek. Az 1950-es évek közepén találkoztam vele először, Ő volt a szolfézstanárom. A lakásán gyakoroltam a zongorán zeneiskolás koromban (nekünk nem volt hangszerünk), s ez bizony önzetlen felajánlás volt a részéről. Ő készített fel az énekzene tanári felvételire. Gyakran felidéződik bennem törekeny alakja, siető lépteinek hangja, kíváncsi tekintete, érdeklődése. Szerettem vele találkozni. Mindig volt hozzám biztató szava.

Nagyné Varga Katalin, egykori tanítványa, aki a helyi gimnáziumban követte őt énektanárként, így emlékezett meg róla: *„Rác Zsigmondné Kati néni tartalmas életének az 1970-es évek elejétől a 2010-es évek végéig részese lehettem diákként és kollégaként*

is. A hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium tanulójaként az énekórákon sok zenei ismeretet tanultam tőle. Szerettem énekelni a kórusában, ahol a munka során a lelkesedését nekünk, diákoknak is átadta. A gimnázium énekkarával folyamatosan szerepeltünk a város rendezvényein, vitt bennünket különböző versenyekre. Népdalkört is szervezett Kati néni. Sőt, a legjobb hangúakat népdalcsokok tanításával énekkoncertekre készítette fel. A gyakorlás gyakran Kati néni lakásán is folytatódott hétvégeken. Nekem életre szóló élményem maradt a szólóéneklésben elért előkelő helyezésem, s ezt neki köszönhetem. Hagyományra nemesült iskolánkban az általa indított zenei műveltségi verseny. Örülök annak, hogy az utóda lehettem a gimnáziumban. A tőle tanult sok-sok ismeretet próbáltam átadni tanítványaimnak. A kórusmozgalmat én is fontosnak tartottam a munkám során. A Kati néni által kezdeti műveltségi versenyeket mi is megszerveztük, és zsűrizni őt hívtuk meg. Ez nagy örömmel töltötte el. Nagyon büszke volt az énektanár és zenész tanítványainak sikereire. Naprakészen tudta, ki mennyire jutott a zenei pályán. Egyik alkalommal meghatózott mondta: boldogság tölti el amiatt, hogy dédunokájának első tanévnyitóján ott lehetett abban az iskolában, amelyikben ő a pályafutását kezdte. Nagy hálát érzek, amiért Kati néni tanítványa lehettem.”

Hovánszki Jánosné dr., akivel évekig közvetlen munkatársként dolgoztak az óvónőképzőben, így köszöntötte Kató nénit a 95. születésnapján azoknak a tanítványoknak a nevében, akik ének-zene tanárok lettek: „Nagy tisztelettel, szeretettel és csodálattal köszöntjük Kató nénit 95. születésnapja alkalmából. Mi, akik énektanárok lettünk, nagy hálával gondolunk arra, hogy pályánkhoz a zenei indítást elsősorban Kató nénitől kaptuk. Kató néni egyszerre volt engedékeny, gondoskodó pótanya, és az elveiből, zenepedagógiai elvárásaiból cseppet sem engedő, tekintéllyel bíró pedagógus. Akitől azt is megtanultuk, hogy az énektanári pályáért érdemes küzdeni, a megtalált örömök, élmények, szépségek, emberi kapcsolatok igaz tartalmáért. Hivatásunk gyakorlása közben pedig rájöttünk, hogy a nevelés milyen lassú, türelmes építkezés; hogy az oktatás nem csupán módszer, hanem szemlélet, elköteleződés, helyállás, példamutatás és nagy-nagy felelősség.

Kató néni mindezt jobbitó szenvedéllyel, hivatását megszállottan szerető pedagógusként művelte, és ezt a szemléletet mindannyian követtük pályánkon. Szerettük - szerettük, amit csinálunk. Nem lettünk pályaelhagyók, hanem inkább kiteljesedők. Mindezért mély tisztelettel, fejet hajtva mondunk köszönetet Kató néninek. Hallatlan öröm látni, hogy Kató néni ma is – életkorától függetlenül – derűs, fáradhatatlan lendületét megőrizve jár közöttünk. Érdeklődik sorsunk iránt. Az idő múlását csak az jelzi, hogy ma már a dédunokái tanulják a zenét. A jeles születésnap alkalmából az 1912-ben gyűjtött csíki népdal egy strófájával szeretnénk Kató nénit köszönteni:

Áldjon meg az Isten
Minden javaival,
Mint kerti violát
Drága illatikkal!”

Végezetül álljon itt még egy tanítványi visszaemlékezés Nervetti Károlyné tollából: „Az énekórára érkezve már az ajtóban mondta, hogy „máris énekelünk”. Énekből az első meghallgatásom után soha többet nem énekeltetett, és énekkaros se lettem. Zeneszerzőkből, zeneművekből kért kis beszámolókat. Ezt szívesen teljesítettem. Az érettségi találkozónkra lánya, Jutka halála után többet nem jött. Mi mentünk el hozzá, képviselve az osztályt. A 45 éves találkozónkra telefonon hívtam meg, s mondtam, hogy akkor mi elmegyünk hozzá. Legnagyobb meglepetésemre és örömeimre jelezte, el tud ő jönni. Így az a találkozó Őróla

is szólt számomra. Névnapra, születésnapra, húsvétra, karácsonyra oda-vissza mentek a képeslapok vagy telefonok. Az utolsó beszélgetésünk 2021. február 12-én, a névnapomon volt, amikor felköszöntött. Nagyon nagy megtiszteltetésnek vettem. Aztán az unokájától, Ildikótól tudtam meg a szomorú hírt. Legyen áldott emléke, emlékezete!”

Elismerések:

Miniszteri dicséret (1967 és 1975) ; Brunsvik Teréz Emléklap (1978) ; Kiváló Munkáért kitüntető jelvény(1978); TDK munkáért Elismerő Oklevél (1979, 1981, 1983); Szocialista Kultúráért kitüntető jelvény (1984); Hajdúböszörmény Gyermekéiért városi kitüntetés (1993); Arany Díszoklevél(1996); Gyémánt Díszoklevél(2006), Vas Díszoklevél (2011), Rubin Díszoklevél (2016), Emlékérem a Bartók Béla Állami Zeneiskola 35. és 50. évfordulóján (1994 és 2009) ; Erkel-díj a Hajdú-Bihar Megyei Zenei Egyesülettől (2010)

Forrás:

Bényei József: Karnagyok c. munkája (1993)
RácZ Zsigmondné: Életút (pályázat) 2011
Családtagok, tanítványok visszaemlékezése

ZOHÁNY MARGIT
volt tanítványa

REMÉNYI JÓZSEF LAJOS (Vállaj, 1918. március 18. – Mátészalka, 1978. augusztus 8.) tanár

*„Az ember nem egy a többi dolog között,
a dolgok meghatározzák egymást, de
az ember végső soron önrendelkező lény.
Amivé válik – adottságai és környezete
korlátain belül, azt önmagából alakítja ki.”*
(Viktor E. Frank: Tanár az én apám..... mégis mondj igent az Életre)

Reményi József Lajos Reményi (Erni) Ferenc vegyeskereskedő és Wilhelm Mária háztartásbeli, sváb származású szülők második gyermekeként jött a világra. Édesapja két árván maradt kiskorú gyermekkel vette el édesanyját. Így a négy gyermeket együtt szeretetben nevelték

fel, illetve tanították őket.

A gyermekek boldogulása érdekében (a fiai kérésére) 1934-ben az Erni nevet Reményire magyarosították. A négy gyermek közül két fiú jogászként doktorált, a nagyobbik bátyja 1948-ban Argentínába disszidált, a másik bátyja a felszabadulás előtt vármegyei főjegyző volt. Sajnos az ő életében is volt olyan időszak (kizárták az ügyvédi kamarából), amikor kántorként nevelte a négy gyermekét. A nővére sajnos állapotosként 1945-ben bombatámadás áldozata lett, árván hagyva hároméves kislányát.

Az elemi népiskola öt osztályát Vállajon végezte 1924–1929-ig. A gimnázium első osztályát 1929–30-ben Kalocsán a jezsuitáknál, a gimnázium második osztályát 1930-31-ben Kőszegen a bencéseknél járta, 1931–32-ben nem járt iskolába, hanem a szüleinél volt Vállajon. A gimnázium harmadik és negyedik osztályát 1932–34-ig a nagykállói általános gimnáziumban végezte. 1934–1939-ig a Nyíregyházi Állami Tanítóképző Intézet növendéke volt, és a tanítói oklevelet 1939-ben a Budai Állami Tanítóképző Intézetben szerezte meg.

A tanítói oklevél megszerzése után 1939. szeptember 18-án **a vállaji római katolikus népiskolánál** kapott alkalmazást, ahol 1940. szeptember 30-ig dolgozott. 1940. szeptember 30-tól 1940. október 31-ig **a nagykárolyi római katolikus népiskolában** tanított. 1940. november 1-jén a **csanálói római katolikus népiskolához** került kántortanítónak, ahol katonai szolgálattételre való bevonulása napjáig dolgozott. 1941. október 13-án katonai szolgálattételre bevonult Nyíregyházára a 4. huszárezredhez, mint karpaszományos. Itt a tiszti iskola mindkét évfolyamát elvégezte. A 4. huszárezreddel 1944-ben mint hadapród őrmestert, nehézfegyver szakaszarancsnoki beosztásban a frontra vezényelték, és 1944. december 17-én Csömörnél orosz hadifogságba került. Mint hadifoglyot Focsaniba (Románia) szállították, innen négy hónap múlva Oroszországba Uszmányba (Voronyezstől kb. 100 km-re) egy tiszti fogolytáborba, majd 1946 őszén Georgievsk város (Kaukázus vidék) hadifogolytáborba került, ahonnan 1948. május 10-én hazajött Magyarországra.

1948. május 28-án **a vállaji általános iskolában** kinevezték tanítónak, ahol 1978-ban bekövetkezett haláláig tanított. 1957-ben forradalmi tevékenységéért fegyelmet kapott, fél évre elbocsájtották állásából, majd **a fábíánházi állami iskolába** helyezték pár hónapra, majd újra Vállajra került.

1949 óta tanított orosz nyelvet (a hadifogságban jól megtanulta). 1952 júliusában az egri pedagógiai főiskolán általános iskolai orosz nyelvtanári oklevelet szerzett. Kiegészítő sakkként tanított történelmet is, de nem jelentett számára nehézséget, ha éppen más tárgyat kellett tanítania.

Reményi József tanár utolsó osztályával 1976-ban

Rendkívül jó énekhanggal, zenei tudással rendelkezett, ezt kántorként is gyakorolhatta a háború előtt. Gyönyörűen festett, rajzolt, sokszor a diákok szeme láttára készültek el festményei az iskola udvarán, illetve a dekorációk az iskolának és a falunak. Kiválóan sakkozott, tanította az iskolás gyerekeket a sakra. Nagyon sok szép eredményt értek el tanítványai. Az ultizás és az olvasás jelentette számára a kikapcsolódást.

1952 májusában megnősült, elvette Csongrádi (Czireizer) Magdolna óvónőt, aki 37 évig a mérki, illetve a vállaji óvodákban dolgozott vezetőként. A házasságuk elején az Argentínába disszidált testvére fiát nevelték feleségével együtt, és gondozták idős szüleit. 26 évig élt együtt feleségével, aki 32 év özvegység után 2010-ben halt meg. Két gyermekük született. József fia a helyi termelőszövetkezetben dolgozott 1993-ban bekövetkezett haláláig. Éva lánya óvodapedagógus Mátészalkán, két gyermek anyja, illetve két unoka nagymamája.

1965-ig a gyermekmozgalomban tevékenykedett, megkapta a kiváló csapatvezető elismerést. A vállaji önkéntes tűzoltócsapat titkára volt több éven keresztül.

1967-től 1978-ban bekövetkezett haláláig a községi könyvtárat vezette. Nagyon sokat tett a gyermekek olvasóvá nevelése érdekében. A vállaji könyvtár a jól működő vidéki könyvtárak élére került. Elnyerte a „Kiváló könyvtáros” kitüntetést. Nyugdíjba vonulása előtt hét nappal agyvérzés következtében meghalt. Halála után kapta meg a Pedagógus Szolgálati Emlékérmet.

Vállaj történetét, múltját elsőként dolgozta fel és írta meg, de sajnos, már nem tudta kiadni az erről szóló könyvet. Számtalan szakdolgozatnak és Vállaj történetét feldolgozó könyvnek az ő munkája volt a forrásanyaga.

Emberi értékrendje, a gyermekekért és a szeretett falujáért végzett munkája példaértékű. Nagyon sok hírességet tanított, diákjai és a falu nagy szeretettel és megbecsüléssel emlékezik egykori tanárára. A hálás utókor többször is említést tesz róla a falu történetét feldolgozó könyvekben. Köszönetet is mondanak gyűjtő és rendszerező munkájáért és erkölcsi értékrendjéért.

Édesapám emlékére 2000–2006-ig minden évben a vállaji iskolában a ballagáson a pedagógia területén kiemelkedő pedagógusoknak és diákoknak egy oklevelet, aranygyűrűt és egy aranymedált adtam át. Így a hat év alatt 18 ember részesült ebben az elismerésben.

Reményi József élete és munkássága követésre méltó.

„Az élet által az életre nevelni.” (C. Freinet)– számomra igazi példaképként valóban ez az idézet tartalmazza tömören az ő hitvallását. Büszke vagyok arra, hogy ő volt az édesapám. Legnagyobb boldogság számomra, hogy fiam, István is tanárként dolgozik.

Lánya,
SZAMOSI ISTVÁNNÉ REMÉNYI ÉVA
Mátészalka

REMÉNYI JÓZSEFNÉ Csongrádi (Czireizer) Magdolna (Mérk, 1932. március 2. – Mátészalka, 2010. szeptember 16.) óvónő

„Gyermekkel foglalkozni minden bizonnyal a leghálásabb munka, ami a földünkön osztályrészünkről jutott, de saját tökéletességünket is ez mozdítja előre.”
(Brunszzvik Teréz)

*Reményi Józsefné
2001-ben az
aranydiplomája
átvételekor*

Ezen gondolatok foglalkoztatták édesanyám pályaválasztását, aki évtizedeken át gyakorolta ezt a csodálatos hivatást. Reményi Józsefné Csongrádi (Czireizer) Magdolna 1932. március 2-án született idős, sváb származású gazdálkodó szülők hetedik gyermekeként. Az öt testvérét nem ismerhette, mivel gyermekkorukban meghaltak. Kettő nőttek fel nővérével, aki tíz évvel idősebbként beteg édesanyjukat helyettesítve a húga nevelését is felvállalta.

Tizenéves volt, amikor árván maradtak, édesapjuk az akkori politikai hatalom áldozatává vált. 1946-ban a nevüket Csongrádira magyarosították. Az édesanyja és a nővére minden áldozatot felvállalt, és a mérki elemi iskola elvégzése után a polgári iskolát a mátészalkai polgári lányiskolában járhatta, magántanulóként. 1947 őszétől a kisvárdai Szent Orsolya rendi tanítóképzőbe jelentkezett, tanítónő szeretett volna lenni. Oda járt 1951-ig. Az akkori politikai változások a rendi képzéseket megszüntették, így állami tanító- és óvónőképző lett a kisvárdai Szent Orsolya rendi képző. A társadalmi megítélések, igények miatt az osztályt két részre osztották, lettek tanítónők és óvónők. Édesanyám 1951-ben képesített óvónőként végzett, örök hálával és szeretettel emlékezett drága osztályfőnökére, dr. B. Papp Jánosra, aki örök példakép maradt számára.

1951-ben egy pár hónapig **Büdszentmihályon** (ma Tiszavasvári) dolgozott, majd leendő férje segítségével szülőfalujába került, ahol megalapította az állami óvodát. (Addig idényjellegű nyári óvoda volt, megőrzés céllal.) Nagyon nehéz feladat volt elfogadtatni a büszke sváb szülőkkel, hogy gyermekeik jó helyen vannak, nem ingyen kosztosok. Nehéz feladat és kihívás volt számára az óvoda megszervezése, folyamatos bővítése és fejlesztése. A mérki óvodai évei nagyon mély nyomokat, fájdalmas és szép emlékeket hagytak benne. Nagy küzdelmet és kompromisszumkészséget kívánt a feladat.

1952 májusában férjhez ment Reményi József általános iskolai tanárhoz, 1962-ig Mérken laktak, nevelték a férje Argentínába disszidált testvérének gyermekét, és ápolták beteg édesanyját. 1953-ban megszületett József fia, aki a vállalji termelőszövetkezetben dolgozott. 1957-ben megszületett Éva lányuk, akire a szülők gyermekszeretete rendkívüli módon hatott. Mindig érezte, hogy a szülei mellette vannak, szükség esetén támogatást, segítséget adnak, de nemcsak neki, hanem a rájuk bízott gyerekeknek is, akik előtt mindig nyitva állt a házuk ajtaja. Éva második generációként az óvónői hivatást választotta, 1975 óta **Mátészalkán** óvónőként dolgozott 2020-as nyugdíjazásáig.

Sajnos, az 1956-os események megtorlásai nagyon nagy terhet és megpróbáltatást jelentettek a család számára. Vállajra költöztek az apai nagymamához, akit ápolni kellett. 1962-ben a vállalji óvodában kezdett dolgozni vezető óvónőként egészen az 1987-es nyugdíjazásáig.

36 éves nevelő-oktató munkáját az igényesség és lelkiismeretesség, az elmélet és a gyakorlat szintézise jellemezte. Elhivatottsága, szakmai tudása, precizitása, mérhetetlen energiája példaértékű lehet mindenki számára.

Sok éven keresztül a vállaji óvoda bázisintézményként működött, sok óvodai továbbképzésnek adott helyet. A tanfelügyeleti csoportban az óvónők ellenőrzésében aktívan részt vett. Kiváló munkájáért 1970-ben, 38 évesen vehette át az akkori minisztertől

Reményi Józsefné óvónő csoportjával 1966-ban

a Parlamentben a „Kiváló Óvónő” kitüntetést. 1987-ben, nyugdíjba vonulásakor megkapta a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét, majd 2001-ben boldogan vette át a Nyíregyházi Főiskolán az aranydiplomát. Külön öröm volt számára, hogy nagyra becsült osztályfőnöke, dr. B. Papp János is ekkor vette át gyémántdiplomáját.

A faluban meghatározó szerepe volt, az emberek szerették, tisztelték, és kikérték a véleményét

mindenben. Nagyon sokáig megválasztott tanácstagként dolgozott, illetve képviselte a gyerekek érdekeit. A legnagyobb elismerést tőlük kapta, ő volt a „mindenki Reményi óvónénije”. Nehéz körülmények között is céltudatosan végezte a munkáját, párton kívül.

Fontos feladatként a pedagógiai munkát helyezte előtérbe. Külső hatások, sokféle pedagógiai áramlat, egyéni törekvések (túlkapások), nem utolsósorban a szülők változatos igényeinek összütésében is képes volt megőrizni a nevelés alapértékeit.

A legfontosabb és legalapvetőbb elveit mindig betartotta, hiszen mindig és minden körülmények között számára első volt a gyermek komplex fejlesztése és szeretete. Mindent megtett annak érdekében, hogy a rábízott gyermekek maximálisan mindent megkapjanak, és iskolaéretté váljanak. Mindig boldogok és védettek voltak a rábízott és a saját gyerekei az óvodában és a szülői házban.

József fia – akivel férje halála óta 1978 óta ketten éltek Vállajon – 1979-ben megnősült. Felesége szintén óvónő volt, és együtt dolgozott anyósával a vállaji óvodában. Fia 1993-ban meghalt, ami örök bánat maradt számára. Vigasztalódást Éva lánya, az ő két gyermeke: István és Dóra, és két dédunokája, Dóra és Zsófia nyújtott. Boldogságot jelentett számára, hogy István unokája tanár, Dóra unokája pedig immár harmadik generációs óvónő lett. A kis dédunokák jelentették az örömet és boldogságot számára.

2004-ben egészségi állapota megromlott, 2007-től Mátészalkára költözött lányához, mivel állandó ápolásra szorult. 2010-ben bekövetkezett haláláig itt élt Mátészalkán.

„Aki barátságos környezetben tölti gyermekéveit, az az életigenlésnek legtermészetesebb lehetőségeit kapja, annak alaphangulata derűs... a barátságos környezetből adódhatik – és csakis abból – az optimista magatartás megalapozása. Barátságos környezetben a gyermek társait hamarabb megkedveli, és erősödik a gyermekeknek a felnőttekkel való jó kapcsolata is.” (Radnai Béla)

Lányaként nagyon boldog vagyok, hogy ő volt az édesanyám, számomra igazi példakép.

Lánya, SZAMOSI ISTVÁNNÉ REMÉNYI ÉVA
Mátészalka

RITTER-RÉDEI JÁNOS (Kőszeg, 1846. május 16. – Orosháza, 1911. január 23.) evangélikus néptanító, karnagy, iskolaigazgató

Ritter János szülei Ritter Sámuel I. (Kőszeg, 1814. szeptember 18. – Kőszeg, 1863. február 18.) szőlőműves és Zwaller Mária. (Kőszeg, 1814. július 5. – Kőszeg, 1875. december 10.) Házasság: Kőszeg, 1839. július 2. Ritter János és két fia Károly és Sándor 1896-ban nevüket Ritterről Rédeire változtatták. Az engedélyt tartalmazó BM - rendelet száma/évszáma: 78052/1896. Ritter János Orosházán 1870. szeptember 27-én vette feleségül Tomcsányi Idát. Fiatalon, 1900-ban nyugdíjba vonult. Utolsó éveit Terényi (ma Dózsa György) utcai házában töltötte családi körben, tüdőgyulladás vetett véget életének.

Rédei János halotti értesítője: *„Rédei János az orosházi evangélikus egyház nyugalmazott tanítója, az orosházi Ipariskola első s 13 éven át igazgatója, az orosházi Dalárda megalakítója és évek során át első karnagya, az orosházi járás Tanítóegyesületének több éven át elnöke, az általános iskolai gondnokság tagja stb. tevékeny, áldásos életének 65-ik, boldog házasságának 40-ik évében 1911. január 23-án délelőtt 9 órakor néhány heti szenvedés után az Úrban elhunyt. Az orosházi alvégi temetőben a családi sírhelyen helyezték nyugalomba. Gyászolják özvegy Rédei Jánosné, sz. Tomtsinfallvi Tomcsányi Ida, neje, Rédei Károly és neje Schuster K. Hermin, Rédei Sándor és neje Szemerédei Szemerédy Vilma, fiai és menyei. Tomtsinfallvi Tomcsányi József nejevel és gyermekeivel, sógora, Rédei Béla; Rédei Károly és Rédei Sándor unokái.”*

Ritter-Rédei János hat gyermeke közül négy nem élte meg a felnőtt kort: 1. Ritter János Soma. (Orosháza, 1871. augusztus 4. – Orosháza, 1871. augusztus 26.) 2. Ritter Mária. (Orosháza, 1874. július 19. – Orosháza, 1875. augusztus 27.) 3. Ritter Elemér Lajos. (Orosháza, 1876. május 13. – Orosháza, 1877. szeptember 26.) 4. Ritter Béla. (Orosháza, 1880. november 12. – Orosháza, 1887. március 25.) Életben maradt fiai közül Rédei Károly I. (Orosháza, 1872. november 1. – Nagykároly, 1952. november 3.) 1910-ig pusztaföldvári evangélikus lelkész volt, majd Nagykárolyba került, tucatnyi népszerű vallásos könyvet írt. Rédey Sándor I. (Orosháza, 1878. november 4. – Nagyszécsény, 1915. július 19.) pedig Szécsény városában adóügyi jegyző volt 1904-től haláláig.

A Ritterek német származásúak és evangélikus vallásúak voltak, az anyakönyvek alapján az 1700-as évek elejétől Kőszegen éltek. A Ritter családfa anyakönyvek alapján az 1700-as évek elejétől ismert, az első ős, akiről adatok vannak Ritter Frigyes (1722-1811. december 9.) és felesége Floris Erzsébet.

Koszorús Oszkár kutatásai alapján a következőket tudjuk Ritter Jánosról: *„Ipariskolai igazgató, karnagy. Az úgynevezett boldog békeidőkben élt. A kiegyezés előtt jött Orosházára. Művészember volt, azonban a helyi néppel: földművesekkel, iparosokkal, kereskedőkkel fennálló napi kapcsolata, életük megismerése az évek folyamán realisan gondolkodó, tenni akaró értelmiségivé érlelte. Tudta azt, hogy csak kiművelt emberfők szerezhetnek megbecsülést Orosházának, bizonyára azért is vállalta elsőként a megalakuló tanonciskola igazgatói tiszteét. Ritter János útja a soproni tanítóképzőből 1865-ben egyenesen **Orosházára** vezetett, ahol segédtanítói állást kapott az evangélikus egyháznál. 1868-ban itt is rendes tanító lett. A napi munka mellett a pedagógia elméleti kérdései is érdekelték, például az Orosháza című lap 1878-as évfolyamában három részes vezércikket írt Fegyelemtartás a népiskolában címmel. Ideérkezése után egyik első dolga volt, hogy 1865-ben 22 férfitaggal létrehozta az Orosházi*

Ritter-Rédei János. Orosháza. Templomkert.

Dalegyletet, főként fiatal iparosokból. Gyakran szerepeltek dalestélyeken, a templomban, temetéseken. Többször viselte az Orosházi Tanító Fiókegylet elnöki, (pl. 1883–1884) alelnöki tisztségét. Első könyvtárosa volt az 1867-ben alakult Orosházi Polgári Olvasókörnek, tevékenyen munkálkodott az Orosházi Kaszinó vezetőségében is. Néhányszor írtak a helyi lapok arról, hogy a pusztaföldvári kincstári földek megvásárlása után rendezett hatalmas ünnepség egyik fő szervezője volt. Életének külön fejezetét jelenti az, hogy 1884-ben Orosházán megindult az iparostanonc iskola, amelynek alapító igazgatója lett. Az iskolarendszerű tanoncoktatásban a gyakorlati képzés kapott nagyobb teret, Ritter azonban mindig fontosnak ítélte meg az elméleti tár-

gyak tanítását is. Négy szakmai csoportot alakítottak ki, mégpedig a szabó, a csizmadia, a fémipari és az építőipari tagozatot. Kezdetben munkatársai voltak még Podsztrelen György, Varga István és a fiatalon elhalt Eröss Sámuel.” Forrás: Koszorús Oszkár Orosháza jelesei. a XIX. század végéig. I. Orosháza Város Önkormányzata. 1994. 147-148.

2004-ben Koszorús Oszkár levéltáros kezdeményezésére Rédei (Ritter) János neve is az Orosházi Evangélikus templom (H-5900 Orosháza Thék Endre utca 2.) kertjében elhelyezett lelkészek és tanítók emléktáblái közé került. A döntést a presbitérium hozta. Ld. Koszorús Oszkár cikkét: *Veres József-re és Rédei (Ritter) Jánosra emlékezve. Orosházi Harangszó. XI. évfolyam. 3. szám. 2004. pünkösdjé.*

Emlékezés:

Csete Ilona: Lelkészekre és tanítókra emlékeznek az evangélikus templomkertben. Békés Megyei Hírlap. 2004. július 26. (59. évfolyam, 173. szám. 6. oldal) „Az orosházi városalapítók emlékére 10 évvel ezelőtt emeltek az evangélikus templom kertjében márvány obeliszket. A presbitérium döntése alapján akkor egy hajdani lelkész és egy tanító nevét vésték a márványba. Orosháza. A városalapítás 260. évfordulója tiszteletére immáron a 19. és a 20. emlékkő avatásán is túl van az egyházközség. Horváth András, Szimonides János, Ágoston István, Szigethy János, Mikolay István, Balassa Pál, Torkos Károly, Györy Vilmos és Harsányi Sándor lelkészek, illetve Dénes Sándor, Folkusházy László, Skolka Sámuel, Kovács Timóteus, Gottstag István, Gólián Mihály, Molnay Károly, Kovács János, valamint Kotsondi József tanítók kövei díszíti az egyháztörténeti emlékparkot. 2004-ben Veres József lelkész és Rédei-Ritter János tanító emléke előtt adózott az utókor. Koszorús Oszkár helytörténész emlékezett meg a városalapító evangélikusság 10. beiktatott lelkészéről, Veres Józsefről, aki kiemelkedő képességű, országosan is elismert és tisztelt orosházi volt és Rédei-Ritter Jánosról. Ritter János adományozott is jövedelméből, pl. 1883. Karácsonyi ajándékok az orosházi protestáns árvaház részére. Ennek eredményeképpen Harsányi Sándor evangélikus lelkész

beküldött 72 forintot, amit 100 adományozótól kapott, közülük Ritter János tanító 2 forint 32 krajcárt adományozott. 1882-ben az Eötvös-alapra 5 forintot, majd a következő években is pl. 1887-ben az Eötvös-alapra, 1892-ben, 1894-ben is az 1 illetve 2 forintos tagsági díjat befizette.” A Budapesti Hírlap 1896. (16. évfolyam. 9–6. 245. szám. 15.)

Források:

Koszorús Oszkár. Orosháza jelesei. a XIX. század végéig. I. Orosháza Város Önkormányzata. 1994. 147–148.

Koszorús Oszkár. Rédei (Ritter) János, tanító, az első orosházi ipariskolai igazgató. In.: Dr. Szabó Ferenc, szerkesztő. 120 éves az Orosházi Ipartantestület. 1885-2005. Orosháza, 2005. 276–277.

Koszorús Oszkár: Veres Józsefre és Rédei (Ritter) Jánosra emlékezve. Orosházi Harangszó. XI. évfolyam. 3. szám. 2004. pünkösdje.

Fotóalbum. Rédei-Ritter János (1846–1911) Orosháza, kb. 1890. Megőrizte Fazekas Mária (Jászberény) Beküldő Rédey Katalin (Pécs) és Rédei-Ritter Jánosné Tomcsányi Ida (1851–1923) Orosháza, kb. 1890. Megőrizte Fazekas Mária (Jászberény) Beküldő

Rédey Katalin (Pécs) Orosházi Harangszó. XXIV. évfolyam. 4. szám. 2017. advent-karácsony
Csete Ilona: Márványba vésve az elődök neve. Lelkészekre és tanítókra emlékeznek az evangélikus templomkertben. Békés Megyei Hírlap. 2004. július 26. (59. évfolyam, 173. szám. 6. oldal)

Dr. Sipos III. Béla: A Murár-Rédey (Ritter) család. MATRIKULA 2018. 1. szám. A Murár-Rédey (Ritter) család 2. rész. MATRIKULA 2018. 2–4. szám.

Orosházi Evangélikus Levéltár. Vezetője Koszorús Oszkár. 2017-ben 4 napig végzett kutatást és fényképezést Sipos Béla. A Levéltár sok Ritter Jánossal kapcsolatos iratot őriz.

Híres Orosháziak. Ritter-Rédei János. Orosháza.

Híres Kőszegen születtek. Ritter-Rédei János. Kőszeg.

Ritter-Rédei János. Wikipédia cikk.

Ritter-Rédey család. Wikipédia.

Összeállította:
DR. SIPOS BÉLA
Pécs

ROHOVSZKY RUDOLF (Budapest, 1927. január 23. – Székesfehérvár, 1994. január 20.) tanár, igazgató, szakfelügyelő

A Fejér megyei Mezőszentgyörgyön élő családba született, és itt is nevelkedett, szüleinek egyetlen gyermekeként. Édesapja, Rohovszky Rudolf hentesként, vendéglősként dolgozott apósa, Nagy Géza üzletében. Édesanyja, Nagy Mária is a családi vállalkozásban dolgozott szakácsnőként. A szülők nagy szeretettel nevelték gyermeküket, akárcsak a nagyszülők, akik gyakran segítettek a gyermeknevelésben.

Rohovszky Rudolf elemi iskolai tanulmányait Mezőszentgyörgyön végezte. Majd a nagyhírű Pápai Református Kollégiumba írták be szülei. A kollégiumi évek alatt életre szóló barátokat szerzett, haláláig lelkes szervezője és résztvevője volt a kollégiumi találkozókknak. A II. világháború elején levontként hadifogságba került, majd 10 hónap után hazatért szüleihez. 1946-ban tanítói oklevelet szerzett, és még ebben az évben tanítóként kezdett dolgozni az általános iskolában, **Mezőszentgyörgyön**. Az 50-es évek elején nagyapját kuláknak nyilvánították, a család tulajdonát (hentesüzlet, vágóhíd, vendéglő) államosították. Édesapja éjjeliőrként dolgozott tovább, hogy nyugdíjat kapjon.

Munkában a versenybizottság. Csillebérc, 1967, országos döntő.

(A fénykép Tatár István: Feladatok az úttörő-matematikuskok vetélkedőin című könyvéből való.)

1955-ben házasságot kötött a Mezőszentgyörgyön élő Szalay Katalinnal. Egy kétszobás szolgálati lakást kaptak a faluban, nem messze a szülői háztól. (Szüleit így halálukig tudta segíteni, gondozni.) A szolgálati lakás korábban paplak volt, és az ott maradt harmóniumon önszorgalomból megtanult játszani. Két gyermekük született, mindketten pedagógusok lettek. A 60-as évek elején, munka mellett, levelező tagozaton vörös diplomás középiskolai tanárként végzett az ELTE-n matematika-ábrázoló geometria szakán. Egyetemi

évei alatt sok oktatójával alakított ki egész életére szóló szakmai kapcsolatot, barátságot. Tagja lett a Bolyai János Matematikai Társulatnak. Részt vett tananyagfejlesztésekben, oktatási kísérletekben. Volt egyetemi oktatói, az OPI (Országos Pedagógiai Intézet), valamint a Társulat ajánlására Fejér megye vezető szakfelügyelőjének nevezték ki. Lelkes támogatója, követe volt a tehetséggondozásnak. A kezdetektől részt vett az úttörő matematikusok vetélkedőinek (1965–1985) szervezésében, a feladatok összeállításában, a zsűri munkájában. A versenyen résztvevők közül sokan kiváló kutatók, egyetemi oktatók lettek.

Közben, egészen 1988. december 31-i nyugdíjazásáig tanított szülőfalujában. Feleségével, aki óvónőként dolgozott a faluban, szeretettel nevelték gyermekeiket, és gondozták idős szüleit.

Kitüntetései:

- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1971)
- Kiváló Tanár (1974)
- Munka Érdemrend ezüst fokozat (1981)

• Szakmai munkáját a Bolyai János Matematikai Társulat 1970-ben Beke Manó Emlékdíjjal ismerte el.

1973-ban jelent meg Középiskolára Előkészítő Tanfolyamok Anyaga című munkája, a Tankönyvkiadó Vállalat gondozásában (1980-ban és 1986-ban, a nagy érdeklődésre való tekintettel újra kiadták).

A 80-as évek végén szülőfalujában, az iskola igazgatójának halála után évekig ellátta az igazgatói feladatokat is megbízott igazgatóként.

A munka mellett sok időt töltött a lepsényi szőlőhegyen levő hobbitelkén, ahol szőlőtermesztéssel, borászattal foglalkozott. Másik kedvenc szórakozása a tarokk kártyajáték volt. Az 50-es, 60-as években otthonában rendszeresek voltak a tarokkpartik. Voltak állandó partnerei a faluban, ilyen volt a jegyző, a református pap, a párttitkár és az iskolaigazgató, időnként a tanácselnök. Sok mindent meg tudtak beszélni a falu ügyeiről kártya és borozgatás közben. Mindenkit ismert, és mindenki ismerte a faluban. Igazi közéleti ember volt.

Megyei vezető szakfelügyelőként jó szakmai, sokszor baráti kapcsolatot alakított ki a székesfehérvári és a város környéki iskolák igazgatóival, valamint a matematika szakos kollégákkal. Elsősorban a járási matematika–fizika szakos szakfelügyelők (Gábeli István – sárbogárdi járás, Szalai Istvánné – Dunaújváros és dunaújvárosi járás, Fazekas Jánosné – móri járás, Majoros Jenőné – Székesfehérvár város) támogatását élvezte. Vezető szakfelügyelőként évente összegzést készített a megye matematikai oktatásáról a szakfelügyeletet irányító Fejér Megyei Művelődésügyi Osztálynak. Igényes munkáját mindig megelégedéssel fogadták, ennek köszönhető minisztériumi kitüntetése is.

Imádta a Bolyai Társulat évenkénti vándorgyűléseit, lelkesen készült az előadásokra, és az esti tarokkpartikra a matematikus barátokkal.

Nem sokkal nyugdíjazása előtt vesztette el idős szüleit. Nyugdíjba vonulása után, hogy közelebb legyen gyermekeihez és az unokákhöz (a régi barátok közül is alig éltek már a faluban), 1990-ben Székesfehérvárra költözött.

A nyugdíj mellett is dolgozott az országos matematikaversenyek szervezésében. Új kiadványokat is tervezett. Fehérvári nyugdíjas kollégáival tartotta a kapcsolatot. Sokat játszott unokáival, alig várta, hogy Dienes professzor játékait megmutassa nekik, később, hogy taníttassa őket. Sajnos, a tervek tervek maradtak. Több évig tartó súlyos betegség után 1994-ben itthagyott minket.

Gyermekei,
ROHOVSZKY KATALIN
és *ROHOVSZKY RUDOLF*

ROTHSCHNEK JENŐ (Debrecen, 1915. – Kiskunhalas, 1977.) gazdasági tanár

A szokatlan hangzású név Debrecenben és környékén talán nem ismeretlen, főleg a múzeumlátogatók előtt. Az első Debrecenben működő Rothschnek neve Károly volt, gyógyszerész, aki a város első polgári patikáját, az Arany egyszarvúhoz címzettet vette meg (Kossuth utca – Sas utca sarok – jelenleg évek óta zárva.) Ezt a fia örökölte, Rothschnek V. Emil, aki jelentős közéleti szerepet töltött be a város életében. Az 1905-ben megnyíló Városi Múzeumnak ajándékozta a patika eredeti barokk berendezését és festményeit, amelyek aztán átkerültek a Déri Múzeumba, és ma is ott láthatók.

A fia, Rothschnek Jenő (ezen a néven az első), doktori címet szerzett, majd a gyógyszerterület eladva királyi fővegyész lett Kolozsvárott. Trianon után hazatért Debrecenbe, és a Gazdasági Akadémián tanított. A fia, Rothschnek Jenő (ezen a néven a második), szakított a gyógyszerési hagyományokkal, és a pallagi Mezőgazdasági Akadémia hallgatója lett egy időben Wass Alberttel.

Végzése után egy **Károlyi-birtokon** helyezkedett el intézőként. Mindig lelkesen emlegette, hogy lóháton járta be a birtokot. Közben megnősült, és egy lánya született. De ennek már nem örülhetett itthon, mert besorozták katonának. Paulus tábornok hadtestében szolgált, és Sztálingrád eleste után hadifogságba került. Már sokan irtak, beszéltek a hadifogság nehézségeiről, természetesen ő is. Az 1940-es évek végén került haza. Ekkor már a házassága tönkrement. Debrecenbe érkezésekor édesanyám, a húga várta („*úriembernek csak húga van*” – mondta ő) és hozta haza hozzánk. Hosszabb ideig lakott nálunk.

Majd rájött, hogy a gazdasági pálya válságban van. Uradalmak már nincsenek, tsz-ek még nem voltak, ekkor kihasználva az akkor adódó lehetőséget: mezőgazdasági tanár oklevelet szerzett. Először **Kiszomborban** tanított, majd **Kiskunhalasra** került a mezőgazdasági technikumba. Itt nősült meg 1956-ban, a felesége védőnő volt, aki később a város vezető védőnője lett. Két gyermekük született: Katalin 1958-ban, Jenő 1959-ben.

Tanári munkája középpontjában a géptan állt. Alapos tudás jellemezte, és az óráira való rendszeres és elmélyült felkészülés. A választott és vállalt munkáját nagy hozzáértéssel végezte. A diákjai szeretettel beszéltek róla és emlegették sajátos, szarkasztikus humorát, amellyel oldani tudta a feszültségeket.

Munkája és felkészültsége alapján tanítani hívták akkor, mikor a **Kecskeméti Mezőgazdasági Főiskola** kihelyezett tagozatot indított Kiskunhalason. Itt kinevezték a géptan tanszék vezetőjének, és hamarosan docensi beosztást kapott.

A diákjai nagy része Bács-Kiskun megyében vezető munkakörbe került, hasznosítva a tőle is kapott tudást és gyakorlati ismereteket.

Rendkívüli családzeretet jellemezte. Amíg másodjára nem nősült meg, minden nyári szünetet nálunk töltött Debrecenben.

Mikor én 1961-ben az ő közbenjárásával Kecskemétre kerültem mezőgazdasági jellegű munkára, a hétvégék jelentős részét nálunk töltöttem, hiszen Kiskunhalasra könnyebb volt eljutnom, mint Debrecenbe. Mindig nagy szeretettel fogadtak és láttak el. Néhány alkalommal elvittek iskolai rendezvényekre, ezeken megtapasztalhattam a diákjainak iránta megnyilvánuló tiszteletét és szeretetét.

Bár már nyugdíjas volt, 1977-ben bekövetkezett halála nagy megdöbbenést és gyászt

váltott ki kollégából és tanítványaiból is – a családon kívül.
Szeretném példamutató életének az emlékét így is megőrizni.

Unokahúga,
TÖRÖK ZSUZSÁNNÁ
lánya,
ROTHSCHNEK JOHANNA

„Gondolkodni és beszélni: nem lehetne rövidebben és mégis teljesebben megjelölni egész középiskolai tanításunk célját.”

(Babits Mihály, 1910)

S

SÜTŐ JÓZSEFNÉ Szilágyi Ilona (Debrecen, 1934. szeptember 25.
– Debrecen, 2021. december 13.) tanító

Munkáscsalád legidősebb gyermeke. Édesapja Szilágyi Dezső MÁV alkalmazott (mozdonyvezető, tisztviselő, Fűtőház főnöke), édesanyja Bancsi Ilona háztartásbeli. Két testvére született: Dezső 1942-ben és Katalin 1945-ben. Kicsi gyermekkorának egy részét Dombóváron és Királyházán töltötte, mert az akkor még mozdonyvezető édesapját oda helyezték. Ezekről az évekről mindig nagy örömmel és szeretettel beszélt, kedves emlékeket idéztek fel benne. Mivel a családban ő volt a legnagyobb gyermek, ezért édesanyjának sokat segített a testvérei ellátásában. Nagy szeretettel játszott velük és mesélt nekik a kedvenc könyveiből, hiszen már ekkor nagyon szeretett olvasni. Pályaválasztását, gyerekszeretét ezek az évek nagymértékben meghatározták. A könyvek, az olvasás iránti szeretete élete végéig megmaradt, s ezt igyekezett átadni tanítványainak, gyermekének, unokáinak. Gyermekkorát ugyanakkor beárnyékolta a II. világháború, mely időszak nehézségei közepette szülei igyekeztek maximálisan mindent megtenni azért, hogy az összetartó családban lehetőleg senki semmilyen hiányt ne szenvedjen. Születésétől kezdve Lilikének becézte az édesapja, s ez a kedves keresztnév annyira megmaradt, hogy egész életében mindenki ezen a néven ismerte.

Tanulmányait Debrecenben végezte. Az elemi iskola első és második osztályába a homokkerti református elemi népiskolába, a harmadik és negyedik osztályba az ispotályi református népiskolába járt, kiválóan tanult. Tanulmányi eredményei elismeréseként gyakran jutalmazták meg tanítói, tanárai könyvekkel az év végi bizonyítványosztáskor. A középiskola négy osztályát a Dóczi Leánynevelőintézet Gimnáziumában végezte, majd

1949-ben beiratkozott az Állami Tanítóképző Intézetbe. A középiskola 5 évfolyamon képezte a tanítókat úgy, hogy 4 évig tartott az alapképzés, majd az ötödik évet önállóan kellett végigtanítani valamelyik általános iskolában. Ily módon sikeres vizsga eredményeképpen 1953-ban tanítóképzői érettségi bizonyítványt szerzett, majd **Vértesligeten**, egy tanyasi általános iskolában egy évig tartó gyakorlótanítás és a szaktantárgyakból letett vizsgák után 1954-ben megkapta az általános iskolai tanító oklevelet. Immár végzett tanítóként 3 évig **Hosszúpályiban** tanított 1-4. osztályt összevontan, 72 fős létszámmal. Már fiatal, kezdő pedagógusként is igen nagy ambícióval végezte feladatait annak ellenére, hogy a vidéki iskolákban különösen nehéz körülmények voltak.

1956-ban kötött házasságot, férje Sütő József, a Debreceni Postaigazgatóság dolgozója. Egy gyermekük született: József, 1957-ben.

Gyermeke születése után sikerült **Debrecenben** elhelyezkednie. Először egy évig szerződéssel dolgozott a **Simonyi úti általános iskolában**, majd kinevezték a **nyulási általános iskolához** (jelenleg: Árpád Vezér Általános Iskola), ahol 5 évig második osztályosokat tanított. 1963 szeptemberében áthelyezték az **Új Élet Parki Általános Iskolába** (jelenleg: Ibolya Utcai Általános Iskola), ahol harmadik és negyedik osztályban tanított közel 30 éven keresztül, az 1991. évi nyugdíjazásáig. A tantárgycsoportos oktatás bevezetése után magyar nyelv és irodalom, valamint az ének-zene tantárgyak kerültek hozzá. Szakmai pályafutása ebben az iskolában tartott leghosszabb ideig, és mivel munkáját mindig kimagasló színvonalon végezte, ebben az időszakban érte el a legjobb, kimagasló eredményeket. Elsődleges vezérelve a tudás átadása, a gyerekek személyiségének minden irányú fejlesztése volt, melyet az önzetlen szeretet hatott át. Mindent megtett a hátrányos helyzetű vagy nehezebben tanuló gyerekek felzárkóztatásáért. Fontos feladatának tekintette a tehetség gondozást is, minek keretében odaadással és kitartással készítette fel tanítványait a városi és megyei szaktárgyi versenyekre, ahol aztán rendszeresen szép sikerrel szerepeltek. Nemcsak a kiváló, hanem a kevésbé jó tanulókat is igyekezett valamilyen jutalomban részesíteni, mert az volt a hitvallása, hogy minden tanuló jó valamiben, legyen az reál vagy humán tantárgy, de ugyanilyen fontos a rajzolás, az éneklés vagy sport is. Lényeg, hogy az adott területen mindegyik gyereket dicsérni, bátorítani kell, és újabb eredményekre sarkallni.

Iskolájába rendszeresen jártak tanítási gyakorlatra a Tanítóképző Főiskola hallgatói akár évközi, akár februárban hónapos gyakorlatra. Neki is minden évben volt több hallgatója, akiket nagy hozzáértéssel, lelkesedéssel készített fel a megtartandó óráikra, majd ezt követően segítő szándékkal értékelt, bírálta, dicsérte munkájukat.

Pályafutása során számtalan pedagóguskollégával dolgozott együtt, akik közül sokakkal szoros baráti viszonyba került. A 38 tanévet felölelő időszakban több ezer gyerekkel volt tanár-diák kapcsolatban. Nemcsak tanította, hanem nevelte is őket a jóra, a szépre, egymás kölcsönös megbecsülésére és szeretetére. Osztályfőnökként még közelebb került a gyerekekhez, mellettük állt, mindig számíthattak rá, nyomon követte sorsukat, örömeiket, problémáikat. Végtelenül igazságos és gyermekszerető volt, ugyanakkor szigorú és következetes, mégis szerették a gyerekek is. Jó kapcsolatot épített ki a tanulók szüleivel. A fogadóórák és a családlátogatások során velük karöltve igyekezett megoldani a gyerekekkel kapcsolatban felmerülő gondokat, problémákat. Segítőkészsége ezen a téren is példamutató volt mindenki számára. Egy szülő az iskola igazgatójának 1979. május 23-án írt levelében e szavakkal méltatta: *„Örömmel írom soraimat Önhez, kedves Igazgatónő, egy olyan pedagógusról, aki két gyermekem nevelője, Sütő Józsefné tanárnő. Ő olyan pedagógus, aki a szülőkhöz is és a gyerekekhez is szüntelenül megértő és jóságos, szíve aligha pótolható.*

Így egész családom nevében dicséretben részesítem Sütő Józsefnét, akinek további munkájához kívánok erőt, egészséget, hogy még sokáig, nagyon sokáig gyönyörködhesse nek igazságosságában és kimagasló szeretetében mind a gyerekek, mind a szülők!”

A nagyfokú szakmai tudással, szívvel-lélekkel, példamutatóan végzett oktató-nevelő munkája elismeréseként 1975-ben megkapta „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetését, 1988-ban pedig a „Pedagógus Szolgálatért Emlékérem” boldog tulajdonosa lett. Tanítói pályafutása legmagasabb szakmai kitüntetését 1985-ben a „Munka Érdemrend ezüst fokozata” jelentette.

Egyik kedves diákja 1985-ben így köszöntötte pedagógusnap alkalmából, néhány nappal a Munka Érdemrend ezüst fokozatának átvétele után: „Kedves Lilike néni! Szeretettel köszöntjük pedagógusnap alkalmából! Elsősorban is megköszönjük példás és kitartó munkáját, amit értünk, mint kisdíákokért tett mindig és minden időben. Szívából gratulálunk Lilike

néninek, hogy a kitüntetés boldog tulajdonosa lehet. Szeretettel gondolunk majd vissza kedves tanítónkra, hogyha elhagyjuk az iskola falait, eszünkbe jut, hogy egyszer mi is itt voltunk diákok, és itt tanultuk meg, hogy minden célért küzdeni kell!”

Az egész pályáját végigkísérte az úttörőmozgalomban való aktív és lelkes részvétel. Az Új Élet Parki Általános Iskolában folyamatosan kisdobosvezető, illetve csapatvezető-helyettes volt, az alsó tagozatos gyerekek az ő szakmai vezetésével kapcsolódtak be a kisdobosok mozgalmas életébe. Az évközi rendezvényeken túlmenően éveken-évtizeden keresztül szervezte a kollégái segítségével a 3. és 4. osztályos gyerekek 10 napos nyári táborozását. A résztvevő gyerekek és pedagógusok megismerték az ország számtalan településének (pl. Aggtelek, Mátrafüred, Pécs, Sopron), illetve környékének nevezetességeit, történelmi emlékeit és földrajzi szépségeit, így egész életre szóló, felejthetetlen élményekkel és emlékekkel gazdagodtak.

Iskolai oktató-nevelő munkája mellett 1965–1988 között a debreceni Lówy Sándor Úttörőház kisdobos-rendezvényeinek felelőse is volt. A kedd délutánjai az úttörőházban teltek, ahova a város iskoláiból más-más csoportok jöttek a változatos, érdekes programokat kínáló foglalkozásokra. Mindig nagy szeretettel, aktivitással és a gyerekek fejlődését szolgáló feladatok összeállításával készítette a forgatókönyvet, aminek alapján került sor a szellemi vetélkedővel, illetve kvizzel kombinált foglalkozás megtartására, természetesen jó néhány kollégája segítségével.

A megyei és városi Kisdobos Szakbizottságban 25 évig (1965–1990) tevékenykedett, ezen belül 10 évig tagja volt a Debrecen Városi Csapatvezetői Tanácsnak. Munkájával segítette, ellenőrizte más úttörőcsapatoknál a kisdobosmunkát. Irányításának hatása nagyban meghatározta a város iskoláiban a kisdoboséletet. Munkáját maximális odaadással és szakértelemmel végezte.

Az úttörőmozgalomban végzett fáradhatatlan munkáját is többször elismerték,

nevezetesen 1966-ban Kiváló Úttörővezető, 1969-ben Aranykoszorús KISZ jelvény, 1974-ben és 1982-ben Úttörővezetői Érdemérem kitüntetésekkel.

Nagy örömet jelentettek számára a családdal, a barátokkal közösen szervezett, élménygazdag utazások, rövidebb-hosszabb kirándulások. Szülőhazája gyönyörű tájainak, kisebb-nagyobb városainak, az ottani nevezetességeknek felkeresésén túlmenően fontosnak tartotta más országok minél teljesebb megismerését is. Már gyermekkorában sokat utazott szüleivel és testvéreivel, s ez – a sok új dolog felfedezésével párosuló öröm – egész életében megmaradt. Később családjával, rokonokkal és baráti társasággal járt Európa több országában, mely utazások során számos élményben volt része. Természetesen rendkívül figyelt arra, hogy az iskolában, a tanítás folyamán a gyerekeknek is átadja tapasztalatait, s a tananyaghoz kapcsolódva szemléltetni tudja és érdekesebbé tegye a tanórákat a hazahozott tárgyi emlékekkel.

Nyugdíjba vonulásakor, pályája utolsó pedagógusnapján, 1991. év nyarán az egyik kedves tanítványa így köszöntötte: *„Kedves Lilike néni! Sok-sok tanítványa nevében köszönöm meg szeretetét, jóságát, mellyel körülvelt bennünket. Köszönöm azt, ahogyan bánni tudott a gyermekekkel az iskola falain belül és kívül is. Sokan hálásan gondolunk vissza a felénk áradó bizalomra, arra, ahogyan segítette szervezkedésünket, szélesítette látókörünket. Köszönjük a sok játékot, az együtt éneklés örömét, az egy célért küzdés, drukkolás varázsos érzését, a közös ünnepek szívet derítő vidám vagy meghitt hangulatát.”*

Nyugdíjba menetele után sem vonult vissza teljesen, mert rendszeresen járt szeretett iskolájába nyugdíjas pedagógus, illetve osztálytalálkozókra. Legutóbb 2021. év szeptemberében 45 éves általános iskolai találkozón vett részt egy 1976-ban végzett, nagyon szeretett osztályánál.

A Debreceni Református Kollégium Dóczi Gimnáziumában a tanítói oklevél megszerzésének jubileumi ünnepségein 2004-ben arany-, 2014-ben gyémánt- és 2019-ben vasoklevelet vehetett át a Kollégium épületében.

Életében a családja iránti szeretet, a békeesség, a megértés, a mások önzetlen segítése volt a mértékadó. Végtelen boldogságot és örömet jelentett egyetlen gyermeke, József megszületése, akit – férjével együtt – mindenkor féltő gonddal nevelt, segített. Büszkeséggel töltötte el mindkettőjüket, amikor fiuk a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen megkapta gépészmérnöki diplomáját, majd néhány év múlva családot alapított. A sors úgy hozta, hogy szintén pedagógus menyee, Kovács Gabriella a 80-as években egy tantestületben dolgozhatott vele. Az öröm csak fokozódott, amikor megszülettek az unokák, József 1987-ben és Gábor 1990-ben. Az unokák születésének első percétől kezdve nagymamaként és aktív, majd nyugdíjas pedagógusként mindent megtett a fejlődésük érdekében. A sors hatalmas ajándéka volt, hogy életének 80-as éveiben megérhette az idősebbik unokájának esküvőjét, amit két dédunoka (Márk 2018-ban és Levente 2020-ban) megszületése koronázott meg. A két fiú dédunokában a két fiú unokát látta viszont, de 2021 decemberében bekövetkezett halála miatt ez az öröm sajnos rövid ideig tartott számára. Nagyon jól főzött, finom ételeket készített a konyhában, a kisebb-nagyobb kerti összejövetelek során valamennyi családtag és vendég legnagyobb meglepődésére. Évtizedeken keresztül kedvenc elfoglaltsága volt a kötés-horgolás, illetve különböző hímzések készítése. Emellett hobbija volt a szobanövények és a virágok ápolása, gondozása is.

Az élet szépségei mellett sajnos, szomorú eseményekben is volt része, a halálesetek lelkileg különösen megviselték. Nagyon szeretett édesapja 1982. évi váratlan halála élete végéig nyomasztotta. Édesanyját 20 évvel később, 2002-ben veszítette el, ami szintén

pótolhatatlan veszteséget jelentett számára két, egymás utáni csípőprotézis műtéttel terhelt időszakban. A nálánál 8 évvel fiatalabb öccse és 11 évvel fiatalabb húga 2017-ben, 4 hónap különbséggel ment el, és ezt sem tudta feldolgozni. A legnagyobb tragédia azonban 2021. november 27-én következett be, amikor is rövid, súlyos betegség után örökre elveszítette drága férjét, Jóskát, akivel több mint 65 évig élt boldog, szeretetteljes házasságban. Ez a hír annyira sokkolta, hogy az időskori betegségekkel terhelt szervezete lelkileg-testileg teljesen összeomlott, ami nagymértékben hozzájárult a 2021. december 13-án bekövetkezett halálához. Szinte meseszerű, hogy mindössze 16 nap különbséggel követte a 89 éves férjét, ugyanakkor biztosan boldog is, mert tartalmas és hosszú 87 évet élt. Szeretteik örökre megőrzik az emléküket a szívükben!

2020-ban karácsonyra az unokáitól kapott egy olyan könyvet, amibe egyrészt megadott szempontok alapján, másrészt szabadon választva elmesélhette gyakorlatilag az egész életét. A fényképekkel gazdagított visszaemlékezések, események, történetek egy részét nagy odaadással és lelkesedéssel már 2021-ben leírta. Hitvallását ebben így fogalmazta meg: *„Nem csináltam soha, semmi különös nagy tettet. Igyekeztem kötelességemet teljesíteni, becsülettel dolgozni, s helytállni ott, ahol szükség volt rám. Nagyfokú szeretettel gondoskodtam tanítványaimról.”*

Élete történetét azonban – sajnos – teljes egészében már nem fejezhette be...

*Fia,
SÜTŐ JÓZSEF
és menyee,
SÜTŐNÉ KOVÁCS GABRIELLA
Debrecen*

„Egyik legrégebb, tán még tulajdon iskolás koromból eredő gondolatom, hogy az iskolának mesterséges »életdarab« -nak kell lennie, mely az egész életet sűríti magába, az oktatás céljaira leegyszerűsítve s áttekinthetővé téve.”
(Németh László: Ha én miniszter lennék, 1962)

SZ

SZABÓ ZOLTÁN (Tiszavárkony, 1935. október 31. – Debrecen, 2022. augusztus 24.) műszaki tanár

Életének 87. évében, súlyosra fordult betegsége következtében hunyt el Szabó Zoltán, a DSZC **Debreceni Vegyipari Technikumának** nyugdíjas műszaki tanára, aki példamutató nevelő-oktató munkája mellett évtizedeken át országos rangú pedagógus érdekképviselői munkát is végzett.

1935. október 31-én Tiszavárkonyban született, majd a Köröstarcsán töltött gyermekévek után családjával **Debrecenbe** került és az 1946/1947. tanévtől már itt végezte további iskoláit. Édesapja lelkes-tanítóként teljesítette hivatását, majd fizika–matematika szakos tanári végzettséget szerzett, és nyugdíjba vonulásáig a KLTE Gyakorló Általános Iskolájának tanára volt. Zoltán fia tőle örökölhette a gyerekekkel, emberekkel való foglalkozás iránti elkötelezettségét. Szülei négy fiúgyermeket neveltek azokban a nehéz években, és odaadásukat, áldozatkészségüket mutatja, hogy mindnyájukat diplomához juttatták: testvérei közül Gábor orvos, Péter jogász, György testnevelő tanár lett.

1964. július 25-én kötött házasságot Pettendi Erzsébet Eszterrel, akivel maradéktalanul meg tudták valósítani azt a szeretetteljes családi modellt, amelyet mindketten otthonról hoztak magukkal, és amelyet évtizedeken át, mindvégig képviseltek. Két gyermekük született: 1970. április 3-án Péter (képzőművész, tanár; jelenleg Budapesten él), majd 1975. szeptember 16-án Gabriella. Ő Sopronban lakik, 2019. május 3-án kisfiú unokával ajándékozta meg a debreceni szülőket. Évente tartott nyugdíjas vegyis tanári összejöveteleinken Marci unokájára születésétől kezdve végtelen büszkeséggel, szeretettel mutatta nagypapája a friss fényképeket.

A korabeli Nehézipari Minisztérium az 1950/1951-es tanévben hozta létre a – később országos rangot szerzett – **Debreceni Vegyipari Technikumot**, amelynek induló, első évfolyamán kezdte meg középiskolai tanulmányait *Szabó Zoltán*, aki a Magyar Kémikusok Lapjában megjelent írásában – többek között – így emlékezik diákéveire:

*„1950. szeptember 1-jén főleg a tiszántúli tájegység 47 településéről 132-en vettünk részt a **Debreceni 3. Számú Vegyipari Technikum** első tanévnyitó ünnepségén. Az ünnepségen Ujvárosi Imre igazgató úr köszöntött és tájékoztatott bennünket az induló új iskola célkitűzéseiről, feladatairól, a vegyész technikus képzés jelentőségéről, a vegyipar várható hatalmas fejlődésének indulásáról. Fő feladatunknak természetesen a tanulást tekintettük, ám szabadidős tevékenységünk során is sok élményben volt részünk, és szinte valamennyien sportoltunk a Petőfi Sportegyesületben. Mondhatom ennyi év távlatából is: szép, mozgalmas diákéletünk volt. Elért eredményeinkhez szükség volt tanáraink szigorú, odaadó, de emberséges munkájára, ennyi év után is köszönjük nekik!”*

1954-ben szerzett vegyésztechnikusi végzettsége birtokában a **Budapesti Porcelán- és Fajanszgyárban** kezdte szakmai pályafutását, majd – több mint kétéves katonai szolgálat után – 1958. április 16-án visszakérült alma materébe: az iskola vezetőinek hívására technikumtanári megbízást kapott. Ez a tény meghatározta további pályafutását: munkavégzés mellett szerzett műszaki oktatói végzettséget, és az 1962/1963. tanévtől 1996-ban történt nyugdíjba vonulásáig ő vezette az intézmény műszeres laboratóriumában folyó oktatást. Önmaga így idézte fel tanári pályája egyes elemeit a már említett folyóiratban:

„A hatvanas évek elején (1962–63-ban) kerültem a műszeres laboratóriumba, s ekkor kezdődött a pályafutásom végéig tartó szép és változatos munkám. Az új műszerek »csatsorba« állítása nagy feladatot jelentett számomra. Mivel tankönyv nem volt, így a készülékek alkalmazási területéről, működési elvéről és használati utasításáról kellett részletes leírást készíteni. A kezelési útmutatók sokszorosítását »stencilezéssel« lehetett elkészíteni, amit sok-sok munkával – hatnapos tanítás mellett – sikerült megoldani. A 90-es években már számítógép-technikával ellátott műszerekkel bővült az eszközparkunk.

A gyakorlati oktatás csak úgy lehetett és lett is eredményes, ha azt – magas szinten – megalapozta a közismereti és szakmai tárgyak oktatása és tanulása. Tanáraink és tanulóink elhivatottsága, a tanuláshoz és munkához való hozzáállása iskolánkat országos hírűvé tették, amihez számottevően hozzájárult az is, hogy diákjaink a közismereti és szakmai tanulmányi versenyeken kimagaslóan szerepeltek.

A Debreceni Vegyipari Technikum (Szakközépiskola) eredményességéhez, az igényes szakmai képzéshez nagymértékben hozzájárul az a tény is, hogy a tantestületben sok kolléga volt, van, akik – felsőfokú tanulmányaik befejezése után – tudásukkal és a „Vegyji” hagyományainak továbbvitelével korábbi iskolájukban segítik a mindenkori tanulók sikeres tanulását. Közéjük tartozom én is, és erre igazán büszke vagyok.”

Egykori tanítványa, *Arany László*, aki később évtizedeken át maga is az iskola gyakorlati oktatója volt, ekként emlékszik együttműködésükre:

„Jó szervező, önzetlen, segítőkész kolléga volt, engem számos tevékenységbe bevont. Szakmai munkájának csúcspontja az úgynevezett »Nagyműszeres laboratórium« létrehozása, működtetése és fejlesztése volt. Nyugdíjba vonulásakor nekem jutott a megtiszteltetés, hogy átvegyem ezt a labort. Addig »fétis«-ként tekintettem erre a laboratóriumra, nem igazán ismertem az ott folyó munkákat, de azt tudtam, hogy a gyakorlati felkészítés csúcspontját jelenti, hiszen a mindenkori végzős évfolyamok tanulóinak „munkahelyét” jelentette.

A laboratórium átvételében sokat segített. Részletesen bemutatta a mérésekhez,

vizsgálatokhoz szükséges elméleti ismereteket és a gyakorlati fogásokat. Mintákat adott a tanulói munkák megkezdése előtti írásbeli ellenőrzéshez, illetve a beadott munkalapok értékeléséhez, emellett a készülékek működésekor előforduló (esetleges) meghibásodásának elhárítási »fogásait« is elmagyarázta. Mivel nyugdíj mellett még tanított, így (szükség esetén) a későbbiekben is több évig besegített.

A teljesség igénye nélkül megemlítek még néhányat sokrétű tevékenységéből: megszervezte az őszi mezőgazdasági (társadalmi) munkát, és amikor osztályfőnök volt, az osztálya munkájának irányítását rá bízta.

Az iskolai laboratóriumok nyári szünetekben történő felújításának megszervezésekor is bevont a munkába. A városi Pedagógus Szakszervezet üdülési felelőseként a bükk-szentkereszti üdülő építését koordinálta, ekkor 3 napi (intenzív) munkát végeztem az építkezésen. Egyik kötelező nyári gyakorlaton én váltottam őt a tanári felügyeleti munkában. A diákokkal munkásszálláson voltunk elszállásolva, és felbízta őket, hogy majd én főzök halászlévet mindenkinek. Teljesítettem, és ez volt életem első halászléve, nagy tételű főzése. Ma is szeretettel és hálával gondolok rá!”

Értékteremtő szaktanári munkája mellett mintaszerű, tanuló-középpontú osztályfőnöki tevékenységet végzett, amit azért kell kiemelni, mert a gyakorlati oktatók közül keveseknek adatott meg ez a bizalom az iskolavezetés részéről. Ebben a feladatkörében olyan elhivatottsággal követte tanítványai mindennapjait, az egyéni személyiségfejlődésüket, ami napjaink pedagógusai számára is mintaértékű lehet. Két dolgot emelt ki és várt el tőlük: egyfelől azt, hogy mindnyájan a személyes képességük, adottságaik szerint teljesítsék tanulmányi feladataikat, másrészt azt, hogy ki-ki a saját helyén mindent tegyen meg az osztályközösség kohéziójáért.

Az 1988-ban érettségizett diákjainak emlékeit osztályfőnökükről *Leskoviczné Meszesán Katalin* – később maga is a Vegyipari tanára –, és *Bíróné Barna Krisztina* így foglalta össze: „Szabó Zoltán, mindannyiunk Zoli bácsija, 1984 és 1988 között volt az osztályfőnöke a korábbi Erdey-Grúz Tibor Vegyipari Szakközépiskola egyik utolsó lányosztályának. Mindnyájunk nevében mondhatjuk: szerencsések vagyunk, hogy az Ő osztályába járhattunk, és hogy az Ő óvo-tanító szárnyai alatt nevelkedhettünk, hiszen Zoli bácsi személyisége meghatározó volt későbbi életünkre nézve is. A miénk volt az első osztálya, amit osztályfőnökként gardírozott. Talán ezért vagy sem, de azt bizton állíthatjuk, hogy különleges és kivételes osztály voltunk, hiszen 32 lány egy férfi osztályfőnökkel, már önmagában különlegesnek és kivételesnek hat. Olyanok voltunk, mint egy nagyobbacska család. Zoli bácsi nemcsak pedagógus, kiváló tanár, és nagyon jó ember, de nekünk második apánk is volt, annak minden velejárójával. Mindig és mindenféle témában élvezhettük a támogatását az iskolában, sőt azon is túl a felejthetetlen kirándulásokon és programokon, vagy épp hangulatos almaszedéseken és konzervgyári befőttsomagolásokon is. A négy évünk alatt fáradhatatlanul támaszt nyújtott a diákjainak emberileg és mentálisan is, ahogyan ma a fiatalok mondanák: »jött tőle, ami csak a csövön kifért«. Családias légkörben, segítő gondoskodással, és nem utolsó sorban magas fokú pedagógiai szakértelemmel vitt végig bennünket a középiskolai évek néhol rögös, de vele kiegyensúlyozott és szeretetteljes útján. Hangsúlyozzuk, hogy ebben az időben a Vegyipari Szakközépiskola tanári kara kivételesen elhivatott pedagógusokból állt, és Debrecen egyik legjobb, ha nem a legjobb középiskolájának is számított az intézmény. Természetesen a támogató környezet mindenki részéről fantasztikus volt. Mindannyian nagyon szerettünk vegyis diáknak lenni, és ezt a mai napig köszönjük a tanárainknak és felejthetetlen osztályfőnökünknek, Zoli bácsinknak.”

Gyakorlatvezetői és osztályfőnöki tevékenységén túl sok éven át igen eredményesen ellátta az iskolai szintű diákönkormányzatot patronáló tanári feladatokat is. A közös tevékenység során szerzett élményeket, eredményeket így idézi fel napjainkban az iskola egykori diákvezetője, *Laczkó Mária*:

„Zoli bácsi mellett nem lehetett lazsálni. Mindig voltak ötletei, amit nem hagyott elveszni, addig dolgoztunk rajta, míg meg nem valósult. A szó szoros értelmében tényleg dolgoztunk, például amikor a pedagógusüdülőt segítettünk építeni Bükkzentkeresztben. Cserébe kiharcolta nekünk, hogy amikor elkészült, visszamehettünk egy hétvégére pihenni. Azóta is emlegetem, hogy négyen felültünk egy erős, nagy kukászsákra, úgy csúsztunk le a sípályán.

A másik alkalom: megszervezte NDK-ba az építőtábor, ahol cseresznyét szedtünk két

*Szabó Zoltán tanévzáró
nevelőtestületi összefoglaló, 2005*

héti. Nem tudtunk németül, és magasak voltak a fák, próbáltunk a helyi munkavezetőtől létrát kérni. Mutogattunk, mondtuk, hogy létra, létra, erre Ő: »ja, ja, langaléta«. Akkor ott ez nagyon vicces volt, jót nevtünk.

Tőle tanultam, hogy ha adok, akkor kapok is, amit megígérünk, azt be is kell tartani, a jól végzett munka elnyeri jutalmát. Erre a legjobb példa, hogy iskolánk történetében először, 1982-ben, a KISZ zászlóbontásának 25. évfordulóján, megkaptuk a KISZ KB Vörös Vándorzászlaját. Akkor az sokat számított, nagy ünnepség volt a debreceni Bartók teremben. Természetesen ez minden diáktársam munkájának elismerése volt, de a Zoli bácsi inspirálása kellett hozzá, az az óriási lelkesedés, tenni akarás, ami mindig is jellemezte. Csodálatos évek voltak, legendás tanárokkal, legendás iskolában.”

1958-tól folyamatosan tagja volt a **Pedagógusok Szakszervezetének** és ennek keretében iskolai, városi és megyei szintű, kiemelkedően

elkötelezett közérdekű munkát végzett, amelynek eredményeként később az Országos Nyugdíjas Tagozat vezetését is ellátta, és tagja volt az **Idősek Tanácsának** is. Húsz éven át vezette a **Debreceni Pedagógus Nyugdíjas Klubot**, és annak keretében számos pedagógiai, szakmai, kulturális és szabadidős programot szervezett kollegái teljes megalégedésére.

A **Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület** tagjaként rendszeresen részt vett közgyűléseinken, ünnepi rendezvényeinken.

Szabadidejében hozzáértő módon, kora tavasztól késő őszi szívesen dolgozott a város határában lévő hétvégi kertjében.

Végül, de nem utolsó sorban (sőt, akár első helyen is kiemelhetjük volna) az iskolaközösség iránti, egész életére kiható elkötelezettségét hangsúlyozzuk. Mindene volt a Vegyipari, és ezt számos példa igazolja: közülük felidézhetjük a szabadban töltött tanévzáró rendezvényeket, amelyeken mindig Szabó Zoltán főzött finomságokat bográcspan. Ide soroljuk, hogy – mint az intézmény legelső diákévfolyamának tagja, majd nyugdíjba vonulásáig a tanára – büszkén, elérékenyülve, ám tiszta szívvel tűzte fel az iskolazászlóra azt

a szalagot, amelyet ő tervezett (és az emlékkötetünkben bemutatott Bakó Mária hímezett) az éppen 70 éves technikum tanévnyitó ünnepélyére.

Kiemelkedő pedagógusi és érdekképviseleti tevékenysége elismeréseként számos központi díjban részesült, így elnyerte a Kiváló Munkáért és az Ifjúságért Érdemérmet, Debrecen Város Kiváló Pedagógusa címet, az Eötvös József Emlékérem arany és vas fokozatát, a Szakszervezeti Munkáért arany fokozatú kitüntető jelvényt, majd elnöki dicséretet kapott, és elnyerte a Magyar Köztársaság Bronz Érdemkeresztjét is.

Halálával súlyos veszteség érte – a családján túl – egykori tanulóit, iskoláját, barátait és a pedagógus érdekképviselet egészét, akik egyöntetűen megőrzik értékkeremtő pályájának példáját. Biztosan és pontosan tudjuk, hogy milyen úr maradt utána a Vegyipari iskolaközösségében, ám az emléket magunkkal visszük.

DR. CS. NAGY GÁBOR
ny. igazgató
Debrecen

DR. SZALAI KÁROLYNÉ Oláh Mária (Hajdúdorog, 1943 – Székesfehérvár, 2021) középiskolai tanár

A helybeli (Hajdúdorog) görögkatolikus székesegyházban keresztelték. Édesapját korán elvesztette, hadiárvaként nőtt fel. Kitűnő tanuló volt, mint kisdíák a templomi kórusban énekelt. Középiskolai tanulmányait Debrecenben a Közgazdasági Technikum kereskedelmi tagozatán folytatta. Minden évben képviselte iskoláját az országos matematika tanulmányi verseny második fordulójában. 1960-ban – ebben az iskolatípusban – az Arany Dániel matematikaversenyen az országos döntő első három helyezettje között végezett. Özvegy édesanyjának anyagi nehézséget jelentett taníttatása, ezen állandóan tanítványok vállalásával igyekezett enyhíteni. Diplomáját 1967-ben szerezte a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem matematika–fizika szakán.

Pályáját még a diploma kézhezvétele előtt, a 10. félévben történelem–földrajz szakos férjével együtt a **dunaföldvári Magyar László Gimnáziumban** kezdte. Mindkét tárgyat tanította. Itt két alkalommal volt osztályfőnök, utoljára 1973-ban ballagatott osztályt. Szakmai, emberi, pedagógiai, vezetői tulajdonságai és józan életszemlélete, megfontoltsága alapján valóságos tekintélye volt a tanítványai és munkatársai között. Egykori diákja, majd kollégája, *Bognár Zoltán tanár úr* így emlékezett rá: „Az a nyugodt, visszafogott,

csöndes tanárember, aki a folyosón haladva is mosolygott, aki a tanórai tanulói tantárgyi melléfogásokat is elképesztő nyugalmat, biztonságot árasztva fogadta. Talán eleinte nem is értettük, hogy ez a pedagógusságának, emberségének vezérfonala, tanári hivatásának alfája és omegája... Bámultuk, hogy ez a fiatal tanárnő pedagógusfeleség három gyermekkel, épülő házzal hogy igazodhat el ily biztonsággal a világ legrégebbi, legalapvetőbb tudományainak összefüggései, szabályai között”.

A gyermekek, Ágnes, Károly és Zoltán a földvári évek (1967–1978) alatt születtek. Hihetetlen energiájába került a kisgyermek nevelése, hiszen pályája kezdetén még nem létezett a GYES intézménye, a rokonok igen távol éltek. Igaz, 10 év múltán özvegy édesanyja is hozzájuk költözött, akit Marika nagy tisztelettel 27 éven keresztül gondozott és ápolt. Minden vasárnap figyelték a görögkatolikus egyház rádióban vagy a televízióban tartott szertartásait, s a gyülekezetekkel együtt énekelték a dalokat.

1978-ban, miután **Székesfehérvárra** került a család (férje főiskolai oktató lett), munkáját a **Bugát Pál Egészségügyi Szakközépiskolában** folytatta. Kezdetben matematika helyett a fizika volt a kötelező érettségi tárgy. Leánytanulói számára ez az elvárás különösen nagy terhet jelentett. Három cikluson keresztül a matematika–fizika munkaközösség vezetője volt. Diákjai szerették, hiszen szelíd szavú, gondos „anyjuknak” bizonyult. Így írt tevékenységéről 1982-ben a róla készített minősítésében *igazgatója, Koncz László: „Kitűnően képzett, átlagon felüli teljesítményt nyújtó tanár. Munkáját az egyenletes teljesítmény, igényes megbízhatóság és pontosság jellemzi. A feladatok elvégzésében önálló, kezdeményezőképesége nem látványos, szerény. Magatartásának és munkájának szervezetsége tervszerű, fegyelmezett és céltudatos, a felelősséget mindig vállalja. A tanulókkal szemben türelmes, igazságos, ugyanakkor határozott követelményekkel lép fel.”*

Marika 1987. június 7-én a művelődési minisztertől „Eredményes munkájáért dicséretben” c. elismerést kapott. Arra is jutott energiája, hogy tehermentesítse a gyermekek nevelésében a doktori képzését folytató férjét. 1996-ban korkezdémmel nyugdíjba vonult, de még két évig óraadó tevékenységet folytatott, a hátrahagyott osztályait leérettségiztette. A gyermekei helyben végezték el a középiskolát, ketten diplomát is szereztek. Beszédés tény, hogy Ági lánya édesanyja tanári szakját választotta. Majd jöttek a gyermekek házasságai, és nyomukban természetesen a gyermekáldás is. A hat unoka nevelésébe bekapcsolódott, ha

Otthonában 2017-ben

kellett, vidékre is járt. A kis unokák hálások voltak, se szeri se száma pl. a tőlük kapott anyák napi rajzos üdvözlőnek. Ők tudták, érezték, hogy egy olyan nagymamit szeretnek, aki soha senkit sem tudott bántani, mindig is szerény volt. Külön ünnep volt számára, hogy 2020-ban megszületett a dédunokája, Bercike.

Folyamatosan végzett karitatív munkát, rendszeresen (egészen haláláig) pénzügyi adománnyal támogatott három országos egészségügyi alapítványt: a Hospice Alapítványt, a Szent Vitus Alapítványt és az Országos Mentőszolgálat Alapítványt. Nagy öröm volt neki és

a családjának, hogy 2016-ban még ünnepélyes keretek között férjével együtt megülték az aranylakodalmat. A következő évben a diplomaszerezés 50. évében megkapta a Debreceni Egyetemtől az aranydiplomát.

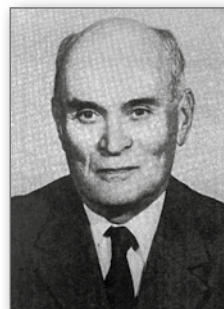
Ezután azonban már a felerősödő szívgyengesége és balesetei miatt egyre inkább csak gyengült. A Covid-járványtól ugyan sikerült megmenekülnie, azonban az elhatalmasodó szervi bajok kórházba kényszerítették, ahol végül is elhunyt egy csendes reggelen. Családjá azóta is siratja, fájalmuk csillapíthatatlan.

Férje,
DR. SZALAI KÁROLY
Székesfehérvár

SZÁSZ BÉLA (Karcag, 1900. október 21. – Szeged, 1990. január 7.)
középiskolai tanár

Édesapja Szász Károly, a karcagi Református Népiskola tanítója, édesanyja Kalmár Eszter. Elemi iskolai és középiskolai tanulmányait Karcagon végezte. A karcagi Református Főgimnáziumban érettségizett 1918-ban. A debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetemen 1926-ban tanári oklevelet szerzett magyar, történelem, latin és görög-pótló szakon. 1926-ban a **karcagi Református Reálgimnázium** helyettes tanára, majd 1929-ben kinevezett, rendes tanára lett, mely állásából 1968-ban vonult nyugalomba. Nem mindennapi dolog, hogy valaki 44 esztendő egy munkahelyen töltsön el.

Kezdő tanár korában a szüleinél lakott. Módjában volt nyaranta külföldi tanulmányutakat tenni, és nyelvtudását fejleszteni. Szabadidejében rendszeresen segítette szüleit, kijárt a karcagi Zug II. kertekben lévő gyümölcsfákkal vegyes szőlőbe. A kerti kunyhóban lévő hordók saját termésű bort tartalmaztak. A kertet szülei halála után is megtartotta. Számára ez a munka kikapcsolódást jelentett.

A harmincas években a fiatal tanár az iskolai könyvtár vezetője, a cserkészcsapat parancsnoka, önképzőköri tanárelnök, a színjátszó csoport vezetője volt. Mély humanizmussal átitatott, katonás egyénisége inkább vonzott, mint taszított. Ő volt az iskola egyik legnépszerűbb tanára. Diákjait szívesen vitte kerékpáros kirándulásra.

1937-ben feleségül vette korábbi tanítványát, Seidner Annát. 1944-ben született leányuk, Anna Éva.

Ekkortájt vette gondjaiba az immár több évtizedes múltra visszatekintő **Nagykun Múzeumot**, melyet 1950 decemberéig irányított. E tiszte fokozta a helyi múlt iránt korábban

is benne élő érdeklődést, és fáradhatatlan szorgalommal gyűjtögette a szülővárosának történetére vonatkozó adalékokat. Fájdalmasan érintette a múzeum anyagának háborús pusztulása.

Szász Béla azonban elsősorban tanár volt: nemzedékeket nevelt szülővárosában. Sok kitűnő tanítványa – orvos, színész, festőművész, tudós – mindig sok szeretettel emlékezett rá. A soproni főiskolai tanár, jeles költő, *Sarkady Sándor* 1978-ban, érettségi találkozájukon méltán köszöntötte az alábbi szép szonettel:

A gyűrött tabló

*A gyűrött tablót forgatom kezemben,
S míg szemem régi arcok közt kutat,
Bölcs mosolyod a szívemig szalad,
Öreg tanárom. - Hangod ide rebben...*

*Fészekben ültünk nálad, nem teremben,
Mint fiának a fecske bogarat,
Hordtál szánkba ízes szavakat...
Hogy tőlük egyszer ének édesedjen!*

*Tíz éve már, hogy szárnyra kapva szállunk,
Az emlék hozzád mégis hazahajt –
Ha más eget hasít is már a szárnyunk,*

*Neked mondjuk fel máig is a dalt!
(Figyelsz-e ránk a karcagi határbul,
Szavaink apja, Szász Béla tanár úr?)*

Sajátos irodalomóráin vitafórumot rendezett diákjainak, és következetesen ki is tartott e módszere mellett. Sokszor bevitte az egész osztályt a karcagi gimnázium könyvtárába, engedte, sőt biztatta növendékeit a könyvek kézbevételeire, – ha az felkeltette érdeklődésüket. A kötelező olvasmányok körét kitérítette: hozzájárult, hogy a diák válassza ki magának az olvasnivalót, majd abból kérdezte, feleltette. Merész újítás volt, de az idő őt igazolta.

„Növendékei – rögzítette vallomását az újságíró, Kertész Péter – *valósággal legendákat mesélnek róla: úgy tanított, mintha nem is lett volna a tanteremben. Az önálló gondolkodás híve volt, szinte minden órán valamelyik diákja tartott kiselőadást, amelyet azután a társai kiegészítettek, megbíráltak. S mikor valaki összefoglalta az anyagot, a szakfelügyelő egy ízben így szólt a tanárhoz: »Maga nem is csinált semmit!«.*”

A tanár úr utolsó osztálya (1963–67), melynek jelen írás szerkesztője is tagja volt, inkább természettudományos beállítottságú tanulókból állt. Közülünk tizenketten műszaki pályára mentek, egy orvos lett, ketten matematika–fizika szakos középiskolai tanárok lettünk. Nálunk a stílus- és műismeret elmélyítése érdekében alkalmazta azt a módszert, hogy minden órán egy-egy mű jellegzetes részletének felolvasása után feltette a kérdést: „Ki írhatta? Melyik műből idéztem?” – 66 évesen is tudott örülni, ha tanulóik közül valaki felismerte az idézett regényrészletet.

Életelve: dolgozni, olvasni és kapcsolatot tartani. Kivételesen jó munkabírásu volt, a be-

tegséget nem ismerte. Általa értették meg, hogy a precíz, gondos, lelkiismeretes, becsületes munka a boldogság forrása, és a legjobb emberi befektetés. Az osztálytalálkozókon rendszeresen részt vett nyugdíjas korában is. Volt tanítványai örömmel és szeretettel vették körül. A találkozók látható örömmel töltötték el őt is, sokat mesélt korábbi tanítványairól, foglalkoztatta sorsuk, hogy ki mire jutott a pályán. Életművének országos elismerését jelentette, amikor 1978. június 4-én a Magyar Televízió „*Csak középiskolai tanár?*” címmel portréműsort sugárzott róla. Pályájáról tanítványa, az irodalomtörténész Bodnár György beszélgetett vele.

Nyugállományba vonulása után felszabadult idejét ismét a helytörténeti kutatásának szentelte. Részt vett és díjat nyert számos különféle helytörténeti pályázaton. Cikkei jelentek meg helyi lapokban, országos folyóiratokban. Az új karcagi kórház névadását előkészítette Kátai Gáborról írott számos tanulmánya. Folytatta karcagi bűvárkodását akkor is, amikor 1983-ban orvos leányához, dr. Laczi Ferencné dr. Szász Annához Szegedre költözött. 1983-ban készítette el – 83 évesen – régen tervezett doktori disszertációját.

Szász Béla kiadatlan kéziratának megjelentetését *Karcag a magyar művelődés történetében* (2001) című gyűjteményes kötet bemutatóján javasolta az egyik szerző, H. Tóth Imre egyetemi tanár, dr. Fazekas Sándor polgármesternek, aki ezt örömmel fogadta. 2002-ben meg is jelent a Szász Béla írásait tartalmazó *Karcag történetéhez* című kiadvány. E könyv előszavában így írt róla dr. Fazekas Sándor polgármester: „... »Szász Béla bácsi« munkásságával és emberi tartásával fogalom és legendás tekintély volt a karcagi diákok és lakosok számára, csakúgy, mint a környező iskolákban tanuló gimnazistáknak is.”

Szász Béla tanár úr egész életét szülővárosának áldozta. Sorsa mégis úgy hozta, hogy 1990. január 7-én Szegeden hunyt el. Hamvai a szegedi Belvárosi temető földjében pihennek.

Munkái:

- Szász Béla 1985. A karcagi kunok református vallásra való áttérése. Múzeumi Kurir, 48. 42–46.
- Szász Béla 1974. A 300 éves karcagi gimnázium könyvtára. Könyvtáros, 7. 409–410.
- Szász Béla 1971. Tudományos ismeretterjesztés hazánkban a 19. sz. közepén. Természet Világa, 9. 402.
- Szász Béla. Követválasztások Karcagon. Múzeumi Levelek, 25-26. 6–9.
- Szász Béla 1978. Kátai Gábor orvostudor. Honismeret, 5–6. 96–97.
- Szász Béla 2002. Karcag történetéhez: Válogatott írások. Szerk.: Péter László. Karcag: kiad. a Karcagi Nyomda Rt.

Forrás:

Péter László 2002. Utóirat Karcag történetéhez.

Az iskola 250 éves évfordulójának vacsorája, jobb szélén Szász Béla, mellette felesége

Kertész Péter 1976. A karcagi "deákos" oktatás. Lobogó, 46. 16-17.

Gelléri Miklós 1988. Múlt jelen időben. Képes Újság, 40. 10-11.

Szász Béla 1976. Emlékeim. Kézirat, 1-72.

Összeállította:

DR. SZÁSZ ANNA, DR LACZI FERENC., DR. LACZI BEÁTA (lánya, veje, unokája)

Szerkesztette, kiegészítette egykori tanítványa,

OLAJOS ISTVÁN

Polgár

SZIKORA IMRÉNÉ Bogdán Margit (Hajdúdorog, 1934. szeptember 27. – Fényeslitke, 2016. április 18.) tanár

Bogdán Margit Hajdúdorogon született, édesapja vasutasként dolgozott, édesanyja a háztartást vezette és a négy gyermek – Imre, Mihály, Irén és Margit – nevelésével foglalkozott. Az általános és középiskolát Hajdúdorogon végezte, kitűnő tanulmányi eredménnyel, soron kívül nyert felvételt a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemre, ahol orosz–magyar szakon folytatta tanulmányait. A második évfolyam befejezése után 6 hónapos képzésen vett részt Leningrádban, ahol kiváló nyelvértéke segítette a sikeres vizsgák letételében. Az egyetemet 1957 júliusában fejezte be, színjeles eredménnyel, szeptembertől **Tiszacsegére** helyezték, ahol az általános iskolában kezdte meg tanári munkáját. Azokban az években több tanító és tanár kapott állást településünkön, akik összetartó baráti csapatot alkottak, segítettek egymás munkáját, aktívan kapcsolódtak be a KISZ, a Hazafias Népfront, a gyermekek mozgalmi munkájába is.

Bikki Gáborné nyugdíjas tanítónő emlékeiben így élnek a 60 évvel ezelőtti, közös munkahelyen töltött évek eseményei: „*Miután megszereztem a tanítói oklevelet, azonnal állást kaptam Tiszacsegén, amikor Dienes Antal volt az igazgató a település általános iskolájában. Nagy lelkesedéssel tanítottunk, családokat látogattunk, és szabadidőnkben dolgoztunk a faluért, szórakozni jártunk az akkor alakulóban lévő KISZ-be. Engem jelölt az igazgató a titkári feladatokra, de én nem akartam vállalni, kibúvót kerestem. Arra hivatkoztam, hogy új hely, és én ismeretlen vagyok itt. Nos, a következő évben megérkezett Gitta! »Idősebb, egyetemet végzett, ő sokkal jobb lesz« – mondogattuk barátnőimmal, így aztán ő lett a KISZ-titkárunk! Fonódiné Marikával kineveztük „anyukánknak”, mert sokat támogatt, segített mindkettőnket. Szerettük, mert jólelkű volt, minden tétivel igyekezett*

pótolni távol lévő családunkat. Mikor férjhez mentem, még szorosabb lett a kapcsolatunk. Később Gitta párttitkár lett, de továbbra is egyszerű, kedves ember maradt.”

1965-ben férjhez ment Szikora Imréhez, a tiszacsegei vasútállomás főnökéhez. Közös gyermekük nem született, de férje árván maradt gyermekeinek felnevelésében aktívan részt vett. Eszter és Imre fiatalon elkerültek otthonról, a legtöbb időt Pali fiuk töltötte a szülői házban. A gyermekek érettségi után továbbtanultak, Imre közlekedési mérnök, Eszter általános iskolai tanár, Pál kertészmérnök-tanár képesítést szerzett, mindhárman családot alapítottak, és szüleikkel együtt örültek az unokák érkezésének.

Csajági Józsefné Szabó Éva 1964–1968 között volt iskolánk tanulója. A Hajdú-Bihar megyei Pedagógiai Intézetben dolgozott gyógypedagógiai szakértőként, valamint az Oktatási Hivatalban logopédus szakértőként, most az ő iskolai emlékeiből idézek: „Az, hogy pedagógus lettem, Gitta néninek köszönhetem. Ő volt az osztályfőnököm a felső tagozatban, mindenkinek ilyen osztályfőnököt kívánok! Igazi „tyúkanyó” volt, szeretettel fogadott bennünket, végtelen kedves, megértő és segítőkész volt mindenkivel az

*Szakmai továbbképzésen
csegei kollégákkal és a képzővel*

osztályban. Igen jól kezelte a „másságot”, türelmes volt mindenkivel, és kiválóan oktatta a szaktantárgyait (magyar–oros). Nagyon jó közösséggé formált bennünket, mindent megtett értünk, igazi aktív, összetartó osztály voltunk. Minden gondunkat meghallgatta, és segített azok megoldásában. Nyolcadik osztályban a továbbtanulás kérdésében is harciasan kiállt mellettünk. Emlékszem, akkor épült fel a járási székhelyen, Polgáron a gimnázium, és fontos volt annak tanulókkal „feltöltése”. Ezért az igazgató elrendelte, hogy valamennyi jó képességű gyerek oda jelentkezzen. Én nem akartam Polgárra menni, mert ekkor már határozott tervem volt, hogy milyen irányban kívánok továbbtanulni, és ezt a célt melyik középiskolában tudom elérni. Ezt az elképzelésemet az igazgató úr nem támogatta, és nem írta alá a jelentkezésemet, de Gitta néni segített nekem, és meggyőzte őt pályaválasztásom helyességéről, így Debrecenben folytathattam tanulmányaimat. Ezért írtam a visszaemlékezésem elején, hogy neki köszönhetem, hogy pedagógus, logopédus lettem! Azzal háláltam meg, hogy rendszeresen beszámoltam életem alakulásáról, szakmai sikereimre nagyon büszke volt, évről-évre nyomon követte a pályafutásomat. A négy év alatt mindig kiegyensúlyozott, mosolygós, türelmes, kedves és jó szándékú osztályfőnöknek láttam őt, akire 55 év távlatából is nagy tisztelettel és szeretettel emlékezem.”

BacsKay Zoltánné iskolánk magyar–orosz szakos tanára így emlékezett a szeretett kollégánkkal töltött évekre, közös munkájukra: „1968. augusztus végén kerültem Tiszacsege-re, akkor ismertem meg Szikora Imréné kolléganőt, aki szaktársam volt. Néhány év múlva párhuzamos osztályok főnökei lettünk, így (ha nem is rögtön) de folyamatosan egyre közelebb kerültünk egymáshoz. Az olvasottsága és nyelvtudása magas szintű volt, állandóan ké-

pezte magát, elvégezte mindkét szakjából az akkor előírt komplex tanfolyamot is. A tanulóitól precíz, tiszta munkát várt el, nagyon figyelt rájuk. Mint osztályfőnök jó közösséget nevelt, tanulóiba belenevelte – saját példáján is – a tartást, önérzetességet, gyerekeit a végsőig védte. Osztálya tanulóival sok műsort készített és rendezett az ünnepélyekre – március 15-re, április 4-re, november 7-re. Minden évben a NOSZF rendezvényekre érkező orosz delegációkkal gyerekek is jöttek a nevelőikkel, ő vállalta a tolmácsolást, a csoport kísérését, az idegenvezetést, mindezt kiválóan teljesítette.

Az iskolai „Komplex művészeti munkaközösség” aktív tagja volt, rendszeresen tartott bemutatóórákat, szeretettel segítette a fiatal pályakezdő kollégáit. Minden évben megrendeztük az irodalmi, helyesírási, versmondó, Kazinczy szépkiejtési versenyeket. Ő a szépkiejtési verseny felelőse volt. Együtt szerveztük a „Barátunk a jó könyv” vetélkedőt, csapatai megyei szinten is kimagasló eredményeket értek el. Az úttörő-mozgalomban is lelkes volt, Őriztük a lángot – megmutattuk: „Nem térkép e táj”. A Föld napján, a Néphadsereg napján, akadályversenyeken kigyalogolt a gyerekekkel a Tiszáig meg vissza, soha nem bízta másra az osztálya kísérését vagy versenyekre való felkészítését.

Magánemberként nehezen megközelíthető volt, ez a tartózkodó magatartás azonban megszűnt, amint közelebbi kapcsolatba került a társaival. Akikkel közös nyelvet beszélt, azokkal szemben megnyílt, azok megismerhették segítőkész, melegszívű, barátságos arcát. Szakmailag a megbecsülésemet bizonyítja, hogy a lányomat is hozzá írtattam, ő tanította számára az orosz nyelvet. Jó alapokat adott tanítványainak, hisz a lányom is nyelvtanár lett. Jó barátom, barátnőm volt, szerettem, tiszteltem, becsültem őt.

A nyugdíjazását nagyon fájlalta, szeretett volna még dolgozni, de az akkor érvényben lévő törvények ezt nem tették lehetővé.”

Az életrajz írójaként egy rövid epizóddal szeretném kiegészíteni Szikora Imréné kollégánk életéről írt emlékezést, mert a nagy korkülönbség ellenére szoros munkakapcsolatban álltunk. 1980-tól csapatvezetőként tagja lettem az iskola vezetésének, ahol havi rendszerességgel gyűltünk és döntöttünk számtalan szakmai, iskolai, személyi és egyéb kérdésben, melyekről nem mindig kellő megfontoltsággal nyilatkoztam. Gitta eleinte 1-2 rövid mondattal reagált heveségemre, míg egy alkalommal a maga megfontolt és higgadt módján leültetett beszélgetni. A közel egyórás beszélgetésünk hatására személyiségem gyökeres változáson ment át, megértettem, hogy változnom, változtatnom kell. Tanácsait átgondoltam, megfontoltam, éveken át tartó folyamatos támogatása eredményeként 1990-től a tantestület megválasztott iskolánk igazgatójának.

A visszaemlékezők sorában a fiatalabb korosztályt Hajdu Katalin, a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Balmazújvárosi Tagintézményének vezetője képviseli: „Gitta néni ötödik osztálytól (1984–1988) nyolcadikig volt osztályfőnökünk, gyermekkori emlékezetem megőrizte magas alakját, egyenes tartását. Ahogy belépett a terembe, méltóságteljes légkör lengte körül, szavait mindig figyelemmel, néha kevés fegyellemmel hallgattuk. Következetességét olykor szigorinak éltük meg. A magyar irodalom és nyelvtan, valamint az orosz nyelv ismeretét igyekezett átadni nekünk. Az óráira mindig felkészülten érkezett, szakmai elhivatottsága ránk, diákokra is ösztönzően hatott. Igyekeztünk legjobb képességeink szerint teljesíteni az általa tartott órákon. A hibáinkból, csínyeinkből soha nem csinált nagy ügyet, mindig a helyén kezelte a dolgokat. Az iskolán kívül is sok programon vett részt velünk, osztálykirándulásokra és tanulmányi versenyekre is elkísért minket.”

Hűségét, kitartását mi sem bizonyítja jobban, hogy Gitta (ahogy mindenki ismerte) 1989-ben abból a tiszacsegei általános iskolából ment nyugdíjba, ahová a diploma megszerzése

után helyezték.

Később is rendszeresen belátogatott az iskolába, a helyi menzáról hordta az ebédet, mindig volt ideje egy kis beszélgetésre volt tanítványaival, eszmecsere a kollégákkal. Férjét, Imre bácsit 1993-ban veszítette el, ami nagyon megviselte, elköltözött az állomás épületéből a Zátonyban lévő Ürgés utcai családi házukba, ott élte csendes, nyugodt nyugdíjas éveit. Egészségi állapota 2010-ben megromlott, önállóan már nem tudta ellátni magát, ezért gyermekei döntése alapján Imre fia elvitte Tiszacsegéről, és a lakhelyének közelében a fényeslitkei Idősek Otthonában helyezte el.

Családjának tagjai rendszeresen látogatták, csegei ismerősei sem feledkeztek el Gittáról, tartotta a kapcsolatot tanítványaival, kollégáival. Szellemileg nem hanyatlott meg, de egészsége folyamatosan romlott. 2016. április 18-án végső búcsút vett a földi léttől. Emléke szívünkben örökké él. Nyugodjon békében!

Megköszönöm Szikora Imrének és a család tagjainak, kollégáimnak a közös emlékezést, a megható sorokat, melyekkel sikerült bemutatnom egy remek pedagógiai érzékkel rendelkező pedagógust.

FARKAS JÁNOSNÉ
nyugdíjas igazgató,
munkatársak, kollégák

*„Az ember cselekedeteit meghatározó egyik leglényegesebb tényező az az értékrendszer, melyet fiatal korában alakít ki.”
(Szent-Györgyi Albert)*

T

TAKÁCS KÁROLYNÉ Berkeszi Ilona (Vaja, 1926. szeptember 21. – Nyíregyháza, 2018. július 14.) tanítónő, tanár, történelem, majd magyar szakvezető tanár

Takács Károlyné Ica néni Vaján született. Édesapja, Berkeszi Gyula cipésmester, édesanyja Helmeczi Jolán szülész nő volt. A családnak három gyermeke volt, ő volt a középső. Nővérel és öccsével szerény körülmények között, de nagy szeretetben éltek. Az elemi iskola elvégzése után mindhárman továbbtanultak.

Arra nem volt lehetősége szüleinek, hogy a kiválasztott intézményben bentlakásos tanuló legyen, így minden reggel hajnalban kelve vonattal utazott Nyíregyházára a Református Kálvineumba. Gyakran mesélt arról, hogy milyen nagyszerű tanárai voltak a tanítóképzőben, nagy gondot fordítottak a szocializációjukra, hogy képzett és művelt tanítók legyenek, akik megfelelően tudják képviselni a Kálvineum hagyományait.

A diákévek nem voltak könnyűek, hiszen a 40-es évek nehézségei, a háború, a nélkülözések rányomták a bélyegüket ezekre az évekre. A háborút követő infláció, a kiszámíthatatlanság nehezítette a pálya indulását. Végül 1946-ban képesítő vizsgázott jeles eredménnyel, és olyan szerencsés volt, hogy szülőfalujában 1946 szeptemberétől helyettes tanítóként alkalmazták a helyi református iskolában. Kollégái lettek volt tanítói, akik sokat segítettek, különösen az első években.

A háború utáni években nem volt könnyű sorsuk a tanítóknak, mert volt, amikor kilencven elsős és másodikos gyereket tanított egyszerre. Sikeresen megküzdött ezekkel a nehézségekkel is. Ezt azzal ismerték el, hogy az ötvenes évek elején már nagyon fiatalon

igazgatóhelyettes lett.

Időközben – 1947-ben – hazatért a hadifogságból a szomszédjában lakó Takács Károly, akit gyerekkora óta ismert. Kapcsolatuk szerelemmé formálódott, és 1950. december 23-án házasságot kötöttek. 52 éven át boldog házasságban éltek. Házasságukból két gyerek született. 1951-ben László és 1954-ben Ildikó.

Az iskola igénye is volt, hogy a tanítóképző után továbbtanuljon, és ő maga is szívesen vállalkozott rá. Így elvégezte az Egri Pedagógiai Főiskolát magyar–történelem szakon 1955-ben. Ettől kezdve magyar–történelem szakos tanárként tanított.

A tanulás éveit sem voltak könnyűek, hiszen a tanulmányai során született második gyermekük. Ebben az időben összesen 3 hét szülési szabadsága volt, tehát tanított, főiskolára járt és két gyermeket nevelt. A család a vajai kiskastélyban létrehozott pedagógus szolgálati

Pedagógusnapon

lakások egyikében élt, majd 1956-ban elkészült a saját családi házuk és odaköltöztek. 10 évig laktak ebben a házban Vaján. Itt biztosították boldog gyerekkort gyerekeiknek.

Mivel fiuk 1966-ban befejezte az általános iskolát, és Nyíregyháza szeretett volna továbbtanulni, a család úgy döntött, **Nyíregyházára** költöznek. Ezt a döntést az is erősítette, hogy férje 1956-tól már a Nyíregyházi Járási Tanácson dolgozott, ahová naponta bejárt. Megpályázott egy állást az akkori erdőszori gyakorlóiskolában, amit meg is kapott. Így 1966. augusztus 15-től a későbbi **Apáczai Csere János Gyakorló Általános Iskola** tanára lett, előbb történelem, majd magyar szakvezetőként.

Már a vajai években is sokat dolgozott a tantestület alakításáért, az ifjú kollégák szocializációjáért, az eredményes tanítás és szakmai fejlődés érdekében, és ez nem volt másképp az új nevelőtestületben sem. Nem sajnálta az időt a kollégákkal való beszélgetésre, tapasztalatait és új módszereket megosztására.

Ugyanilyen figyelemmel és lelkesedéssel dolgozott a gyerekekkel. Különösen nagy gondot fordított a tanítványai családi körülményeinek megismerésére, esetleges nehézségeinek feltárására, a hátrányos helyzetűek segítésére és a tehetségek támogatására is. A tanulók mindig mertek tőle kérdezni, meghallgatta őket és elbeszélgetett velük.

A korban, amelyben dolgozott, az iskolában nagy szerepe volt az úttörőmozgalomnak. Ez a szervezet adott lehetőséget a gyerekeknek a szabadidő sokszínű eltöltésére, táborok, sportesemények szervezésére, közös programok létrehozására. Már a vajai években is aktívan bekapcsolódott az úttörőmozgalomba, sok eseménynek kezdeményezője, ötletadója és kivitelezője volt. Mindent megtett, hogy a gyerekek élvezzék ezeket a programokat. Részt vett a táboroztatásban, a nyarak elteltével a gyerekek mindig örömmel idézték fel ezeket az eseményeket.

A gyakorlóiskolában szakvezetőként dolgozott, és nagyon következetesen munkálkodott azon, hogy a nála gyakorló főiskolai hallgatók a lehető legjobban felkészülve tudják elkezdni tanári pályájukat. A továbbképzéseken is mindig örömmel találkozott ifjú kollégáival, akik

szívesen idézték fel a főiskolás tapasztalataikat, szeretettel teli útmutatásait, gazdag módszertani ismereteit, pontos, előremutató értékeléseit.

Nagyon jó kapcsolatban volt tanártársaival mindkét tantestületben. Vaján húsz évet dolgozott, Nyíregyházán tizenhetet. A gyakorlóiskolai nevelőtestületi szobában a bejáratnál jobbra volt a „magyar sarok”, ahol a „Sárikák” (Borbás, Bors, Bory) ültek, és mellettük az „Ica nénik” (ő maga és Tóth Andrásné). Mindig jókedvű duruzsolást, néha-néha egy-egy nevetést lehetett hallani. Szerettek együtt dolgozni, megosztani életük eseményeit (és finom süteményeik, ételeik receptjeit) egymással. A magyar szak módszertani oktatóival is jó kapcsolatuk volt.

1983-ban, 57 évesen ment nyugdíjba, azért „húzott rá” még két évet, mert az igazgató megkérte, hogy maradjon addig, amíg osztálya befejezi a nyolcadik osztályt. Ez az időpont egybeesett férje nyugdíjba vonulásával, így szívesen teljesítette ezt a kérését.

Munkája során több, a pedagógusi, úttörővezetői és szakszervezeti munkájáért járó kitüntetést kapott. Ezeket nagy örömmel fogadta, de gyakran mondta, hogy a számára legfontosabb visszajelzések a mosolygó gyermek- és felnőttarcok.

Nyugdíjas éveiben a kertészkedésnek és a családnak élt. Nagy gyümölcsös kertjük volt, ahol kora tavasztól késő őszig sokat dolgozott a család. Nagy gyümölcszedések voltak, főként almaszedések, ahol a családtagok mellett sok barát is segített. Finom ételeket és süteményeket készített ezekre az alkalmakra. Évekkel később is emlegették a barátok a töltött káposztát, a habos túróst, az almáspitét. Sok befőttet és lekvárt készített a finom gyümölcsökből, melyekből a családon kívül a barátok is kaptak.

Nagy öröm volt számára az unokák érkezése. Krisztián és Lacika sok időt töltöttek a nagymamával, aki segített nekik a tanulásban, minden tárgyban, de kiemelten a magyar nyelvtanban. Mind gyermekei, mind unokái nevelésében nagyon figyelt a nyelvhasználatra, az elkötelezettségükre a magyarsághoz. Sokat énekelt a gyerekeknek, mesét olvasott. Minden pillanatát élvezte, amit az unokáival tölthetett.

2002-ben meghalt a férje, ettől kezdve a családi házukban egyedül, de soha nem magányosan élt. Megmaradt a kapcsolata volt kollégáival, Bors Sárikával, Nehéz Marikával és Borbás Sárikával, akit többször meglátogatott Budapesten. Mindig jókedvűen idézték fel a közös élményeket, megosztották a család élményeit és változásait.

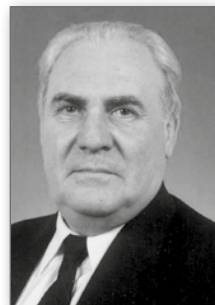
Családi és baráti körben ünnepelte meg a 80. és a 90. születésnapját. Őt sem kerülte el a betegség, de 90 éves koráig az orvosai segítségével megőrizte mozgásképességét, csak az utolsó éveiben voltak nehézségei. A családon belül különösen sokat segített menyé és fia, és a családon kívül több segítőtje is volt a nehézségek leküzdésében, de a legnagyobb harcos ő maga volt. 2018. július 14-én – az utolsó hónapok szenvedésekkel teli időszaka után – csendesen elhunyt.

A közeli és távolabbi családtagjai mellett, barátok, szomszédok, egykori kollégák és tanítványok köszöntek el tőle. Egyik kollégája úgy emlékezett rá, mint aki megosztotta tudását és barátságát a környezetében élőkkel.

TAKÁCS LÁSZLÓ
Nyíregyháza
DR. TAKÁCS ILDIKÓ
Budapest

DR. TANYI JÁNOS (Polgár, 1937. május 7. -- Debrecen, 2021. január 27.) állatorvos, igazgató, egyetemi oktató, a DE Agrártudományi Centrum professor emeritusa

1961-ben az Állatorvostudományi Egyetemen állatorvosdoktorként kitűnő diplomával végzett. 1973-ban az Állatorvostudományi Egyetemen szarvasmarha-szakállatorvosi diplomát szerzett. 1973-ban influenza kutatásaiért a Magyar Tudományos Akadémia Elnökének kutatási jutalmát nyerte el. 1974-ben *Madárinfluenza-vírusok előfordulása Magyarországon* című kandidátusi értekezéssel elnyerte az állatorvostudomány kandidátusa tudományos fokozatot. 1999-ben „Egyes állatbetegségek diagnosztikai eredményeinek és járványtanának értékelése” című munkájával a Magyar Tudományos Akadémia doktora lett.

1961–1964 között a Szolnok megyei Állami Gazdaságok Igazgatóságán és a Szolnok megyei **Palotási Állami Gazdaságban** dolgozott. 1964. szeptember 1-jén kezdett dolgozni a **Debreceni Állategészségügyi Intézetben**. 1966-ban az Emlődiagnosztikai Osztály, 1969-től az akkor létesült Virologiai Osztály vezetője, 1981-ben igazgatóhelyettese lett. 1989. január 1-től 2000. szeptember 1-jei nyugdíjazásáig a Debreceni Állategészségügyi Intézet igazgatója volt.

1972-től a **Debreceni Agrártudományi Egyetem oktatója is lett**, megbízást kapott az Állategészségtan, 1976-ban az Állathigiénia tantárgy oktatására. 1974-ben és 1978-ban *Állategészségtan*, 1976-ban az *Állattartás higiénája* jegyzetei jelentek meg. Egyik szerzője volt a Mezőgazdasági Kiadónál 1984-ben megjelent *Állategészségtan* könyvnek, amely az agrártudományi egyetemeken kötelező tankönyv volt. Az Állategészségtan című jegyzet 2. kiadását nívódíjjal tüntették ki. A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Miniszter 1979-ben a Debreceni Agrártudományi Egyetemen, az Állatélettani és Állategészségtani Tanszéken, az Állategészségtan-állathigiénia tárgykör oktatására számára címzetes egyetemi tanár címet adományozott.

2000. október 1. óta a **Debreceni Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kara Állattenyésztés- és Takarmányozástani Tanszékének** tudományos tanácsadója, 2003-tól pedig egyetemi tanára. 2001 óta a **Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kara Járványtani és Mikrobiológiai Tanszékének** ugyancsak címzetes egyetemi tanára. 2001-ben a Debreceni Egyetemen habilitált. 2007-től a Debreceni Egyetem professor emeritusa.

A *Baromfibeetegségek* c. kézikönyv Orthomyxovírus-fertőzések és Madárinfluenza fejezeteket írta meg. A kézikönyv német nyelven a Jenai Fischer Verlag kiadásában 1992-ben látott napvilágot.

1987-ben a MAE Állatorvosok Társasága Hutyra-emlékéremmel tüntette ki. 1995-ben Derzsy-díjat, 1996-ban Csontos József emlékérmét kapott, míg 2004-ben a Zoonózis Társaság számára a HŐGYES-AUJESZKY emlékérmét adományozta. Egyetemi nyugdíjazásakor, 2007-ben a Debreceni Egyetem Pro Educatione Agriculturae díjjal tüntette ki. 2009-ben a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kar Kari Tanácsától Marek József emlékérmét kapott. 2011-ben szakmai tevékenységét elismerve a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Kara Aranyoklevéllel, az Alpha-Vet Állatgyógyászati Kft. kimagasló szakmai életművéért és példaértékű elhivatottságáért Életmű-díjjal jutalmazta. 2012 novemberében az Országos Állatorvos Nap rendezvényén, az MTA Székházának dísztermében, az „*Alapítvány a sertésállomány védelmére*” kuratóriuma a sertéségszségügy területén végzett kiemelkedő

szakmai tevékenységéért a Sályi Gyula-díjat adományozta.

A Debreceni Akadémiai Bizottság orvosbiológiai és mezőgazdasági szakbizottságainak több munkabizottságában, a Magyar Agrártudományi Egyesületben, a Magyar Országos Állatorvos Egyesületben (2001-ig alelnök), az MTA Állatorvostudományi Bizottságában (2001-ig alelnök), a MOAE Baromfi-, Sertéségeszségügyi Társaságának, valamint a Zoonózis Társaságnak vezetőségi tagjaként állandóan, több ad hoc bizottságban esetenként végzett szakmai tevékenységet. 2012-ig a Magyar Állatorvosok Lapja és 2006-ig az Acta Vet. Sci. Hungarica szerkesztőbizottsági tagja.

Több mint 50 éves szakmai tevékenysége során egyetemi jegyzetektől, könyvrészletekből, pályázatokból és szabadalmakból álló 29 önálló kiadványa, 126 tudományos és 37 ismeretterjesztő közleménye és különböző fórumokon tartott, saját megfigyeléseit, vizsgálatait, kutatásait is tartalmazó 242 előadása volt.

Hivatása mellett a családja is kiemelkedő szerepet töltött be életében. 1961-ben feleségül vette Nyáry Eleonóra tanárnőt, akivel 60 évig élt. Házasságukból 3 fiúgyermek született: Péter (1965) és az ikrek: János és Miklós (1968).

Prof. Dr. Mihók Sándor professor emeritus, oktatótárs, tanszékvezető jól ismerte Tanyi professzort, ő így emlékezik: *„Tanyi János neve a szakmai társadalomban elsősorban mint állatorvos ismert. Nem meglepő, hiszen az állatbetegségek elsőként leírásában, azok elleni védekezés terén kiemelkedőt alkotott. Nemigen szokták emlegetni, vagy kutatását felhasználni a madárinfluenza területén végzett előremutató tevékenységéért, pedig elsőként publikált (már öt évtizeddel ezelőtt) a madárinfluenza-vírusok magyarországi előfordulásáról, sőt a gyakorlatban eredményesen alkalmazták az általa szabadalmaztatott inaktivált madárinfluenza-vaksinát. Ismert mint a Debreceni Állategészségügyi Intézet különböző beosztású munkatársa, végül, mint az Intézet igazgatója.*

Szükséges viszont rámutatni az agrármérnökképzésben betöltött szerepére. A Debreceni Agrártudományi Egyetemen 1972 szeptemberében mint meghívott előadó megkapta az „Állategészségtan” tantárgyat. Egészen különleges előadásokat tartott. Kitűnő szónok volt és az állatorvosi diagnosztikában és egyéb területen szerzett különleges ismerete olyannyira lenyűgözővé tették az előadásait, hogy az egyetemi hallgatók a legnagyobb tisztelettel viseltettek iránta. De az egész megjelenése kikényszerítette ezt az őt hallgatóból. Rendkívül igényes volt a megjelenésére, a pontosságra, az adott órára történő felkészülésére és a korrektségre. A hallgatók felkészülésének segítésére, szakmai ismereteinek gyarapítására 1974-ben és 1978-ban is „Állategészségtan” jegyzetet írt. A Mezőgazda Kiadó megjelentette 1984-ben az „Állategészségtan” szakkönyvét, ami az agrártudományi egyetemeken ajánlott vagy kötelező tankönyv volt.

Közben, 1976-ban felkérték és megbízták a Debreceni Agrártudományi Egyetemen az „Állathigiénia” tárgyak oktatásával. Még ebben az évben megjelent az „Állattartás higiénijája” jegyzete.

Lenyűgöző előadásaiból következő kitűnő oktatói tevékenységének elismeréseként a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Miniszter 1979-ben a Debreceni Agrártudományi Egyetemen, az Állatélettani és Állategészségtani Tanszéken, az állategészségtan és az állathigiénia tárgykör oktatására címzetes egyetemi tanár címet adományozott számára.

1990 után volt egy pár év, amikor a Debreceni Agrártudományi Egyetemen a munkahelyéből adódó rengeteg elfoglaltsága okán nem tudott tárgyelőadói feladat vállalni. 2001. szeptember 1-gyel felmentették a Debreceni Állategészségügyi Intézet igazgatói tisztségéből és nyugdíjazták. Az akkor már Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum

megkereste és mindent elkövetett az alkalmazása érdekében. Előbb tudományos tanácsadó statutust kapott az Állattenyésztés- és Takarmányozástani Tanszéken, egyben új oktatási megbízást. A „Takarmányozástan” tárgy oktatója lett, arra kapott felkérést. Egy állatorvosnak nyilván nem ismeretlen terület ez, de egy tárgy oktatási anyagának elkészítése mégsem kevés feladat és felelősség úgy, hogy héttől hétre helyt kell állni a katedrán. Hihetetlen szorgalommal és kitartással látott neki ennek a feladatnak, és rövid időn belül arra a szintre emelte az előadásait, amit évtizedekkel ezelőtt, a szűk szakmai területéhez kötődő tárgyak esetén megszoktak tőle a kollégák.

Az állatorvostudomány kandidátusa (1974) és a Magyar Tudományos Akadémia (1999) doktora volt, 2011-ben a Debreceni Egyetemen „habilitált doktor” címet szerzett. Mindezek után szinte természetes következményként kell tekinteni, hogy a köztársasági elnök 2013-ban a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum Állattenyésztés- és Takarmányozástani Tanszékére egyetemi tanárnak nevezte ki. Megkapta a legmagasabb oktatói elismerést. Törzstagként részt vett az „Állattenyésztéstudományok” doktori iskola munkájában, s ebben a doktori iskolában egy hallgatója PhD fokozatot szerzett (aspiráns hallgatója a régi tudományos fokozat-szerzési rendszerben is volt, de az „agráron” kívül.).

A hetvenedik életévének betöltésével nyugállományba került. Egyetemi nyugdíjazásakor (2007-ben) a Debreceni Egyetem Pro Educatione Agriculturae díjjal tüntette ki, egyúttal professzor emeritus címet kapott.”

DR. TANYI PÉTER
Debrecen

DR. TANYI JÁNOSNÉ Nyáry Eleonóra (Polgár (Folyás), 1938. június 29. – Debrecen, 2022. április 26.) középiskolai tanár, igazgató

Háromgyermekes szerető családba született, második gyermekként. Egy nővére (Judit) és egy öccse (Kálmán) van. Édesapja, Nyáry Pál az Egri Káptalan intézőjeként dolgozott a Polgár melletti Folyáson, édesanyja, Cséka Valéria háztartásbeli volt. Szülei 1953-ban Szolnokra költöztek, így ő is Szolnokon folytatta a Debrecenben elkezdett középiskolai tanulmányait. 1959-ben jegyezte el magát gyermekkori barátjával, Tanyi Jánossal, akivel 1961 szeptemberében keltek egybe. Házasságukból 3 fiúgyermek született: Péter (1965) és az ikrek, János és Miklós (1968).

Az általános iskolai tanulmányait Polgáron végezte. Középiskolai tanulmányait Debrecenben, a Svetits gimnáziumban kezdte, de a Szolnokra költözés után a második évet

(1953) már a szolnoki Varga Katalin Gimnáziumban végezte, ott is érettségizett 1956-ban. Az érettségit követően egyetemi tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen végezte, ahol történelem–földrajz szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett. Tanulmányai során diáktársaival és tanáraival mindig jó kapcsolatot ápolt, a közösség életében (pl. néptáncsoport) tevékenyen részt vett. Szorgalmas, segítőkész jelleme miatt sokan szerették.

Tanári pályáját a **szolnoki Varga Katalin Gimnáziumban** kezdte, majd 1965-ban költözött férjével és elsőszülött fiával Debrecenbe. Először a **Vígkedvű Mihály utcai általános iskolában** tanított, majd 1975-től az **Új Élet Parki Általános Iskolában** oktatott. Az iskolának 1985-től igazgatóhelyettese, majd 1989-től 1995-ig, nyugdíjba vonulásáig igazgatója volt. Nyugdíjba vonulása után a **Bolyai János Általános Iskolában** az iskolaszék elnöke volt.

Igazgatósága idején a nevelőtestület tagjai anonim kérdőívre adott válaszaik között kiemelten szerepeltek a következő tulajdonságok: az igazgató maga is keményen dolgozik, így mutat példát. Magas szintű felkészültséggel rendelkezik. Segítséget nyújt a tanároknak a problémák megoldásában. Fontosnak tartja a kollégái fejlődését.

1990-ben az igazgatóválasztás előkészítésekor a nevelőtestület véleményét így összegezte *Sári Gusztávné* főbizalmi: „*Dr. Tanyi Jánosné 1978 óta az Új Élet Parki Általános Iskola igazgatóhelyettese, ill. 1985-től igazgatója. Magas szintű szakmai felkészültséggel rendelkező, vezetésre termett tanár, aki iskolája jelen életében és a jövőt illetően is a nevelő-oktató munka színvonalának emelését, megújulását tartja legfontosabb feladatának. Azon kivételes személyiség, aki úgy tudja megosztani önmagát, hogy minden munkában lelkesen és teljes emberként tud dolgozni. Három gyermekének, férjének életében úgy tud példás társ lenni, hogy a munkahelyén is kiegyensúlyozott, hivatásának élő nevelőként dolgozik. A nevelésközpontú iskola megteremtésének akarásához, a hatékony nevelő munkához törekszik megteremteni a feltételeket iskolánkban, és ehhez megnyerni a testület minden tagját. Segíti az egyén azonosulását a közösség céljaival.*

Lelkes segítője, szorgalmazója a kísérletező kutatómunkának. Az innováció támogatója. Motiválja a nevelőket pedagógiai pályázatokra. A pedagógiai gyakorlatban bevált eredményeket, ötleteket, újításokat igyekszik anyagilag is elismerni, s nagy figyelmet fordít arra, hogy a kiemelkedő tevékenységeket minél többen megismerjék, hogy a nevelők segítségük egymást annak érdekében, hogy egyre színvonalasabb pedagógiai munkát végezzenek. Jellemző rá a dolgozókkal, tanulókkal, szülőkkel szembeni figyelmesség, a problémák iránti érzékenység, a segítő szándék és korrektség. Gyermekszeretetét, a gyermekek iránti tiszteletét példázza, hogy a tanulói kezdeményezéseket, aktivitásokat a felnőttekéhez hasonló odafigyeléssel kezeli. A sokszínű, pezsgő, iskolán kívüli tevékenységeket mindig támogatja, sőt kezdeményezi.

Az irányító munkában világosan, egyértelműen határozza meg a feladatokat. A munkaterek felosztásakor tiszta körvonalakat teremt, és önállóságot biztosít. Tud alternatív lehetőségeket ajánlani. Tiszteletben tartja kollégái véleményét, s azokra mindig épít. Rugalmas, hajlik a konszenzusra. Szakmai felkészültsége, alkotó személyisége, kitűnő munkabírása, jó emberi kapcsolata miatt továbbra is javasoljuk az igazgatói munkakör ellátására.”

Dr. Tanyi Jánosné tanári, igazgatói munkájára, emberi kvalitására így emlékeznek kollégái, tanítványai:

„Nórika abban az időben került az akkor Új Élet Parki, most Ibolya Utcai Általános Iskolába, amikor Debrecenben csökkent a gyermeklétszám, így az iskolák egy része bezárt (Péterfia utcai, Ady, Vígkedvű Mihály Általános Iskola), tantestületeiket áthelyezték más intézményekbe.

A Vígkedvű Mihály Általános Iskolából Szabó Imréné igazgatóként került az Új Élet Parki Általános Iskolába, ő hozta magával Nórikát és néhány munkatársát. Nem volt egyszerű számukra a megszokott környezetből egy már jól működő intézménybe beilleszkedni. A megszűntnek és az újnak is megvoltak a szokásai, hagyományai, a kialakult rendje. Nórika egy év múlva igazgatóhelyettes lett. Vezetőkként irányításukkal, kompromisszum-készségükkel ötvözték a régi és új iskola működésének meghatározó elemeit.

Dr. Tanyi Jánosné néhány év után igazgatói megbízást kapott. Igazgatóként kiegyensúlyozott munkát végzett és várt el munkatársaitól is. Kerülte a konfrontációt, de terveit, céljait reális érvekkel el tudta fogadtatni. Jó viszonyra törekedett kollégáival. Vezetése alatt az iskola a város meghatározó intézménye maradt. Sokat dolgozott, igyekezett minden iskolai rendezvényen részt venni. Figyelmes, kollégái munkáját, sikereiket elismerő igazgató volt. Derűs, szimpatikus egyénisége, ember- és gyermekközpontú vezetési stílusa jó feltételeket teremtett a sikeres munkához. Az iskola eredményei őt is elégedettséggel töltötték el, s minden fórumon méltóan képviselte az intézményt. Igazgatói tevékenysége számos pozitívumot hagyott az iskola életében. Nyugdíjba vonulásakor (1995) a tantestület tisztelettel köszönt el tőle.” (Szántó Sándor)

„Nóri jelentős személye volt a pedagógiának. Erős személyiség volt, kapocs személyek és dolgok között. Értékét elsősorban embersége és hivatástudata határozta meg. Az értelmet tartotta a megismerés forrásának. Napi munkáját elementáris erővel végezte. A történelmet magas színvonalon tanította. Szakmai felkészültségét értékelték tanítványai is. Óráin rend és fegyelem volt. Kapcsolataiban magas erkölcsi mércét állított. Tiszta szívű ember volt. Barátságunkat őszinte, nyitott, komolyan vehető hitelesség jellemezte. Emlékét igaz szeretettel őrzöm.” (Szabó Ilona)

„Nórika szívéből vezérelten, felelősségérzettel, mindenki és minden iránti tisztelettel, bölcsességgel élt és menedzselte intézményét, annak dolgozóit, tanítványait és nem utolsósorban csodálatos családját. Óráin a diákok boldogan tanultak, hisz kiválóan felébresztette tudásszomjukat, s ez a vágy hajtotta őket tudásuk növelésében, személyes fejlődésükben.

Vezetői rátermettségét, egyéniségéből eredő határozottságát, kifogyhatatlan munkabírását elismerte a tanári kar, így a közös munka kiváló eredménnyel működött. Modern, az újra fogékony vezetői hozzáállását többször is megtapasztaltam. Támogatásával volt sikeres az egyéves kísérlet, amikor egyik osztályunk heti rendszerességgel úszni járt Kassay Ágnes városi úszásoktató javaslatára. Nórika minden diáksportköri munkát, rendhagyó mozgásos rendezvényt örömmel fogadott, mert őszintén hitt a sportban rejlő nevelési lehetőségekben.

Hatalmas élményt jelentett egy szülő által szervezett háromnapos olasz utunk, mikor Velencében a nevelők párjaikkal együtt a tantestületi kiránduláson igazi közösséggé kovácsolódhattak.

Nórika hatni tudott személyiségével, töretlen hitével, példamutatásával. Mesteri munkásságának, nevelői és vezetői eredményességének ez volt a titka. Míg élek, szívesen mesélek Nórikáról a hála és tisztelet nyelvén.” (Dr. Fazekasné Balogh Piroska)

„A 80-as évek legelején az Új Élet Parki Általános Iskolában történelemtanárom volt. Ő az, aki megvilágította számomra, hogy a gazdasági, társadalmi és politikai események egymásból logikusan következnek. Megtanított arra, hogy a történelemben nincsenek véletlenek. Ha megértjük az összefüggéseket, következtethetünk a jövőben várható eseményekre. A latin közmondás szerint: »Historia est magistra vitae.« (A történelem az élet tanítómestere.) A

történelem tanítása közben Nóra néni nekem is az egyik tanítómesterem lett, hiszen nemcsak a múlttól, hanem az akkori jelenről is sokat tanulhattam tőle.

Következetes szigora mellett mindig érezhető volt a szeretete. Szemével mosolygott még akkor is, ha valami diákcsínyen kapott bennünket. Apró, törekeny alkata ellenére komoly tekintélye volt a fejjel magasabb kamaszok előtt. Óráin csend és fegyelem volt, figyeltük magyarázatait, jegyzeteltük vázlatait. Ugyanakkor nagyon nyitott volt, amikor kérdeztünk vagy vitáztunk. Érdekelte, hogyan gondolkodunk. Kérdezve tanított, s hagyta, hogy magunk jöjjünk rá a válaszra. Szeretettel emlékszem rá mint meghatározó tanáregyézésre.” (Dr. Kissné Kálmán Marianna)

„Nórikát gyermekeim tanáraként ismertem meg a 70-es évek végén. Jó szülő-tanár kapcsolat alakult ki közöttünk, ami tovább erősödött igazgatósága idején, amikor szakmáról, intézményirányítási kérdésekről is véleményt cseréltünk. Majd friss nyugdíjasként rövid ideig együtt dolgoztunk. Erre ő így emlékezett: »Nyugdíjba vonulásom idején hónapokig dolgoztam a H-B. Megyei Önkormányzatnál a megye közoktatási tervének elkészítésében. Ezzel a munkával, a szakmai együttműködéssel oldódott bennem az aktív pedagógusi évtizedek befejezése utáni feszültség.«

Ez alatt persze szakmánkról, a jövő nemzedék neveléséről, a közoktatás aktuális kérdéseiről is értekeztünk. A precíz munkavégzés mellett elkötelezett hivatástudata is megmutatkozott. Később is voltak találkozásaink, ahol már a családról, az unokákról beszéltünk, de természetesen előkerült egy-egy oktatással kapcsolatos kérdés is. Jól ismerte a Pedagógusok arcképcsarnoka kiadványt, nagyívű pályát befutó pedagógusok emlékét megőrző, az utódoknak példát nyújtó tevékenységként értékelte. Ő is bedolgozott, anyagot gyűjtött általa nagyrabecsült kollégák arcképvázlatához. Egyszer mosolyogva kérdezte: »Én is belekerülhetek majd?«

Nóra! A pályafutásod alatti kiváló tevékenységedet, emberi nagyságodat emlékeink között megőrizzük, követendőnek tartva azt, közre is adjuk.” (Kálmán Antalné)

Az aktív évtizedek után megromló egészségi állapotuk miatt férjével 2017-ben a debreceni Méliusz Juhász Péter Református Idősek Otthonába költöztek. Férje, dr. Tanyi János professzor 2021 januárjában, házasságuk 60. évében hunyt el.

Emléküket családjuk mellett sok-sok tanítvány, egykori munkatárs őrzi.

Fia,
DR. TANYI PÉTER
Debrecen

DR. TAR KÁROLY (Izsák, 1933. január 26. – Debrecen, 2022. január 1.)
tanár, osztályvezető, költő

Édesapja Tar Károly földműves, édesanyja Kovács Irén háztartásbeli, aki nagy szeretettel nevelte két gyermekét, és ellátta a családot. Egy testvére volt, Tar Judit (Kulcsár Gáborné), aki szintén a tanári pályát választotta. Akárcsak két gyermeke (édesanyjuk Juhász Gabriella tanár), ifj. Tar Károly és Tar Zsuzsanna, valamint unokája, Tar Natasa. 1983-ban kötött házasságot Szoboszlai Katalinnal (tanár-közművelődési szakember, a Debreceni Művelődési Központ igazgatója), akivel 38 éven át, élete végéig nagy szeretetben élt.

Kisgyermekkorra egy részét Fülöpszálláson töltötte. Magyarország határainak megváltozása miatt 1940-ben költözött családjával Nagyváradra, ahonnan ugyanezen okból 1949-ban költözött át Monostorpályiba. Kemény gyermekkorra volt, amit később a verseiben is megjelenített. Gyerekfejjel megélte Nagyváradon a 2. világháború borzalmait: a szirénák gyakori hangjára a pincékbe menekülést, a városból ki- és visszaköltözést gyalog, batyukkal, édesapja megmentését a haláltól, és közvetlenül látta a munkatáborban élő emberek gyötrelmeit, mert azon a területen éltek, ahol kijelölték a tábor határait. De egyetemistaként megélte 1956 debreceni eseményeit is. Ezek a történések mélyen bevésődtek lelkébe és tudatába. Soha nem kérkedett, és nem is nagyon beszélt róluk, mert úgy érezte, hogy azt tette, amit kellett tennie az adott helyzetben.

1952-től haláláig, 70 éven át élt Debrecenben. Nagyon mélyről indult, de felküzdötte magát a legjobbakig. Amikor több évi hivatali gáncsoskodás után egy vagon fával és üres tarisznyával megérkeztek családjával Nagyváradról a debreceni állomásra, és elgyalogoltak Monostorpályiba, azt hitték, hogy hamar új életet tudnak ott kezdeni. Sajnos, nem így történt. Ideiglenesen egy kis irodahelyiségben húzhatták meg magukat a faluban. Ekkor szegődött cselédnek a keresztapjához, és 2 évig ott dolgozott. Szülei ugyancsak keményen dolgoztak földművesként, amíg egy kis házat meg tudtak venni a faluszélen.

Az ötvenes években nagyon támogatták a munkásokat, így került szakmunkásképzőbe, ahol nem kellett fizetni a tanulmányaiért. A Vagonyárban töltötte a gyakorlati időt, a mozdonyok belsejében dolgozott. Tanulmányaiban szépen haladt előre és a színjátszó körben is, amit a színház akkori fiatal színésze, Sárközy Zoltán vezetett. Adódott egy rendkívüli lehetősége a továbbtanulásra, melyet a kollégium vezetője nagyon szorgalmazott számára: a szakérettségi. Így Pécsre ment és 1 éven át minden nap keményen tanult, vizsgázott, és alkalmassá vált arra, hogy felsőfokú intézményben folytassa tanulmányait. Javasoltak neki többféle szakot, köztük a színészetet is, de ő tanár szeretett volna lenni, ezért választotta a bölcsészetet. 1957-ben kitüntetéses magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Végig a legjobbak között volt. Olyan ösztöndíjat kapott, amiből ő támogatta szüleit.

A végzés után az **Ady Endre Művelődési Házban** dolgozott pár évet, majd 1960-tól a **KLTE** oktatójaként közel 10 évig tanított főállásban, illetve óraadóként a **felnőttnevelési tanszéken**. Számos tanulmányt és egyetemi jegyzetet írt. Doktori disszertációját 1963-ban védte meg. Témája a Horthy-korszak művelődéspolitikája volt. Az Egyetemi Tanács előterjesztése alapján 1978-ban a minisztertől címzetes egyetemi docens címet kapott.

1964-től 10 éven át volt a **városi tanács művelődésügyi osztályának** helyettes vezetője, majd 25 éven át, nyugdíjba vonulásáig az osztály vezetője. Határozott elképzelésekkel,

következetesen és magas színvonalon irányította az osztály munkáját, a város oktatási és művelődési életét. Vezetése ideje alatt jött létre több ezer óvodai férőhely, több általános iskola és több száz iskolai tanterem a városban. Személy szerint neki köszönhető, hogy akkor, amikor a tervgazdaság idején csak óvodát és általános iskolát lehetett építeni, Debrecenben új zeneiskola (Simonffy Emil) és két középiskola (Ady, Medgyessy) is megvalósult, amelyeknek napjainkban is fontos szerepe van, akárcsak azoknak az iskolai könyvtáraknak, melyek ebben az időszakban jöttek létre.

Körütekintő szervezőmunkával sikerült megoldania a demográfiai hullámból adódó gondokat (személyi és tárgyi feltételeket), amelyek a 70-es években érték el az oktatási intézményeket. De Tar Károlynak fontos szerepe volt abban is, hogy az iskolák többségében a szakszerűség, a szakmai szemlélet uralkodott. Tanévnnyitó értekezleteken Eötvös József, Illyés Gyula, Németh László, Sütő András gondolatait idézte, míg mások ekkor a párthatározatokat. Iskolalátogatásai és óraelemzése során az egyéniség, a munkára építő, alkotó pedagógus fontosságát hangsúlyozta, és vitatkozott azokkal a divatos nézetekkel, mint pl. a bukásmentes iskola, illetve a formális, önmagáért való módszerekkel, amelyek az igazi érték felismerését, a tényleges tudás megszerzését akadályozták. Jó együttműködést alakított ki az oktatási, művészeti, közművelődési intézmények vezetőivel. Szakmai felkészültsége, igényessége, nyílt, határozott és őszinte egyénisége révén tekintélyt szerzett magának. Munkáját elismerték és tisztelték. Rangja, neve volt országosan, és több országos hatáskörű program kidolgozásában is részt vett.

Debrecenben ő szervezte meg és indította el azt a kutatómunkát, melynek eredményeként jelent meg többek között *Debrecen iparának története, A debreceni színházat története, Debrecen zenei élete*, és indult el a Debrecen történetét feldolgozó, öt kötetre tervezett monográfia készítése is, amelynek felelős kiadója és egyik szerzője is volt.

Dr. Tar Károly munkálta ki és indította el 1968-ban a városi nagy kulturális rendezvények (Virágkarnevál, Nemzetközi Kórusverseny, Országos Nyári Tárlat, Debreceni Irodalmi Napok, Szinkron Filmszemle, Színházi Napok) koncepcióját és programját. Ez – ráépülve a közművelődési, művészeti intézmények, a művelődési házak, a könyvtárak, a színház mindennapos, közösséget teremtő és formáló munkájára – nyitottabbá tette a város művészeti életét, kitekintést adott az európai kortárs kultúrára, és felhívta a figyelmet egy-egy művészeti ágra.

Ő volt a kezdeményezője és egyben kutatója annak az ízlésszociológiai vizsgálatnak is, amelyet fiatalok és felnőttek körében végeztek Debrecenben, és az Alföld folyóirat sorozatban közölt, majd önálló kötetben is megjelent. Az itt szerzett ismeret évekig meghatározta a városban a művészeti nevelés, az ízlésnevelés teendőit, az intézményfejlesztés irányát (művészeti tagozatos iskolák: Ady, Medgyessy Gimnázium, Zenei Könyvtár, művésztelep, iskolagaléria a Tóth Árpád Gimnáziumban, műtermes lakások ...).

A város szellemi életének hagyományait folytatta és gazdagította az 1990-től kezdődő nyugdíjas éveiben is. A megjelent (összesen 33) verskötetében gondolatait, érzéseit mondja el szűkebb és tágabb környezetéről, Debrecenről, a városhoz való kötődéséről, a társadalmi problémákról, az elmúlásról, az örömről, a bánatról, a szerelemről, az emberi élet szépségeiről, a pedagógusokról, művészbáratairól. Minden kötetében vall édesanyjáról, akit nagyon szeretett. Verskötetei a tiszta érzelmek hangján szólnak hozzánk. Nem véletlenül voltak népszerűek az alkalmanként százak által látogatott irodalmi estjei, ahol az újonnan megjelent kötetét mutatta be a versszerető közönségnek, melyen a város neves zeneművészei voltak a közreműködők. Kötetét Debrecen jeles képzőművészei

(Bényi Árpád, Cs. Uhrin Tibor, Józsa János, László Ákos, Vincze László) illusztrálták. Számos versét megzenésítette Mohai Miklós zeneszerző, melyeket az egyetem kórusa mutatott be.

Dr. Tar Károly több elismerést kapott, melyek közül néhány:

Szocialista Kultúráért (1967), Miniszteri Dicséret (1970), Kiváló Népművelő 1975), Munka Érdemrend ezüst fokozata (1984), Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1990), Arany Oklevél (2007), Holló László Emlékoklevél (2011), Holló László-díj (2014), Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Emlékérme (2018).

„Emlékét örökké megőrzöm! Nekem tanárom is volt Tar Károly tanár úr az egyetemen! Dedikált versesköteteit gyakran olvasgatom manapság is. A színház- és hangverseny-látogatások, a kirándulások, a remek egyetemi órák, tanár úr sziporkázó szellemisége...! Nagyon hiányzik!” (Kiss Judit Éva)

„Tanárom, munkahelyi főnököm, példaképem, apám helyett apám volt, s talán még a barátomként is tisztelhettem! Része volt a mindennapjaimnak, a fiatalságomnak és most a nyugdíjas éveimnek is. Munkássága és embersége eredményeként keze alatt formálódott munkatársaiból egy »NAGYCSAPAT«, mely évtizedek után is összetart és tisztelettel őrzi emlékét!” (Kővári Miklós)

„...Évekig kiváló főnökünk volt a városi művelődési osztályon. Főnyeremény a debrecenieknek, hogy óvodáit, iskoláit, Debrecen oktatását, kultúráját huszonöt éven át ő irányította. Minden percet kihasználva, fáradhatatlanul, személyesen járta az intézményeket. Tapasztalataiból tartotta a szigorúan

Holló László-díj, 2014

egyórás értekezleteit, ahol szenvedélyesen kiemelte pár pontban az oktatás, nevelés minőségét javító legfontosabb tennivalókat. Hálás köszönettel emlékszem rá! Emléke legyen áldott!” (Zeke Lászlóné)

„Kevés embertől tanultam olyan sokat, mint Károlytól.” (Dobszai Jenő)

„Évfolyamtársak voltunk Tar Károlyval. Úgy emlékszem rá, kemény akaratú, nagy szorgalmú diák volt. Mindig bizonyítani akart. Az évfolyam zöme első generációs értelmiségi volt. Kevés olyan évfolyamtársunk volt, aki neves értelmiségi családból származott. Ő ezekhez akart felzárkózni. Sikert is neki. Kitüntetéssel végzett.

Pályámat Hajdúszoboszlón kezdtem, majd Debrecenbe kerültem. 1973-ban szakfelügyelői beosztást kaptam. Ekkor talákoztam újra Károlyval, aki a Debreceni Tanács Művelődési Osztály vezetője volt, s én a beosztottja lettem. Fantasztikus főnök volt. Demokrata abban a világban! Mindenkit hagyott szárnyalni. Következetes vezető volt, de mindenben partner. Megvesztegethetetlen ember. Átfogó látogatások voltak minden tanévben, melyben egy-egy általános iskola munkáját kellett értékelnünk, ezen kívül az igazgatók munkáját. Ha kellett, problémás esetekben velünk jött látogatni is. Értékelése mindig objektív volt. Véleménynyilvánításában a jóindulat vezérelte. Támogató, biztató vezető volt. Mindenki tisztelte, szerette.” (Dr. Gaál Józsefné)

Költészetéről így vélekedtek a szakemberek:

Dr. Ujváry Zoltán:

„Tar Károly elsősorban alanyi költő: verseiben azokat az élményeket, benyomásokat, gondolatokat és érzéseket fogalmazza meg, melyek az ő életének mozzanatairól számolnak be. ...

Az alanyi költői karakter azonban mások számára is hiteles és érdeklődésre számot tartó lírai jellemet formál. Az egyes szám első személyű vallomás vagy a megszólítás nem csupán Tar Károlynak az elmúlt s jelen időhöz szóló monológjának része, hanem mindig egy közösség nevében is szól. Ezt a hangot erősíti föl a gyakran népköltészeti ihletésre megformált lírai darabok sora, amelyekben a hagyományos, magyaros ütemhangsúlyokhoz illő képi megoldásokat alkalmazza. ... S ahogyan Holló László képei és Tar Károly versei egymás mellé kerülnek (avagy egymásra találnak) ... párbeszédet folytatnak egymással, ... költeménnyé változik a kép, festménnyé íródik a vers. Nemcsak Tar Károly költészete gazdagodott itt újabb árnyalattal, de Holló László művészete is egy más hangulati érzelmi kiterjedést, mondhatni, egy újabb életet kapott.” (Tar Károly: A szépség csodája című kötetének előszavából Debrecen, 2009.)

Dobay Zsuzsa:

„Az Együtt sírok az éggel verseskötet az ember, az emberiség iránti aggódásról, szerezetről szól. Egy idős költő összefoglalója, a »lenni vagy nem lenni« kérdésének boncolgató-sával figyelmezteti az embert cselekedeteire és annak következményeire – amíg nem késő.

Ez a kötet gazdag és mély érzéseket, gondolatokat, üzeneteket tartalmaz. A versek olvasásakor »együtt tudok sírni vagy szomorkodni« ebben a reményt soha föl nem adó költészetben... Tudom, voltak már költők, akik szerelmes verseket írtak szerelmükhöz, de Tar Károly lírája valahogy ugyanazt jelenti számomra, mint amit Faludy verse is tartalmaz: »Testeden keresztül keresem lelkedet.« Az ilyen érzés, az ilyen lélek nagy ajándék és ritka emberpárnak adatik meg. Úgy érzem, Tar Károly szerelmi költészete a klasszikusokéhoz lesz sorolva...

Minél többet lapozgatom, olvasom verseit, annál jobban rádöbbenek milyen mély filozófia, élet- és emberismeret van bennük. Meghatóak a világ, a jövő féltéséről vagy a barátokról, kortársakról írt üzenetei. Minden verséből kicsillan az igazság, a jóság, a szeretet, szépség és a remény” – írta Dobay Zsuzsa festőművész (Scenic Drive Gallery, Monrovia, Kalifornia), 2017.

Dr. Tar Károly embert próbáló, történelmi időket élt meg, mindvégig következetesen és tisztességesen, nagy szakmai tudással tette a dolgát. Kiemelkedő szerepe volt Debrecen oktatási, kulturális, művészeti életének irányításában, fejlesztésében, abban, hogy – a politikailag zárt világban – a város lakói szélesebb horizontját lássák a kultúrának, az ismeret, a tudás, a művészet emberformáló szerepének. Ugyanakkor jelentős a Debrecen irodalmi hagyományait folytató költői munkássága is.

DR. TAR KÁROLYNÉ SZOBOSZLAI KATALIN

Idézetek dr. Tar Károly költeményeiből

*„Szedek egy szál virágot
és feltűzöm az égre,
s átadom azoknak,
kik fent vannak a fényben.”*

*„De újra kell álmodni
százszor is a szépet,
béklyóba kötni
a visszahúzó féket
és napfényre hívni
az elbujkált emléket.”*

*„... a kő, a fa,
még a víz is elrohad,
de a tudás, a szellem
örökre megmarad.”
„Olyan jó emlékezni,
a múltat összeszedni.”*

*„Tenni kell hát valamit az égen,
hogy a földön az ember megtérjen,
hogy visszanyerje önmagát
és magához ölelje az emberség csillagát!”*

*„Fogjuk markunkba
az igazat, a szépet
és öntsük a lelkekbe
az isteni igéket.”*

*„Adjál és ne kérj
érte semmit,
csak fogadd el
a tiszta szív reményeit,
az igaz hit tiszta lelkét,
az igaz ember becsületét,
a becsület tisztességét!”*

TARSOLY GÉZA (Tekenyé, 1940. február 3. – 2022. augusztus 30.)
tanító, tanár, igazgató

Tekenyén született, egy kis zalai faluban. Édesanyja, Mórocz Juliánna a háztartásban, kis földjükön, de főleg a szőlőben tevékenykedett. Fő feladata mégis a család összetartása volt. Édesapja, Tarsoly Géza asztalosmesterként dolgozott. Precíz és időre elkészített munkája miatt sokan keresték fel, és ellátták munkával. A család tehát elég tehető anyagi körülmények között élt. Ketten voltak testvérek, ő és leánytestvére. A szülők pedig nagy gondot fordítottak gyermekeik oktatására, nevelésére. A kis Géza általában a műhelyben foglalatoskodott, mindig készített valamit. Minden bizonnyal innen ered a tanítóképzőben mutatott kezűgyessége és a műhelygyakorlati alkotásainak színvonala. Géza jó tanuló volt, ezért tanárai és a szülők egyetértettek abban, hogy a fiú középiskolában tanuljon az általános iskola elvégzése után.

Jelentkezett és felvételt nyert Székesfehérváron a Vasvári Pál Tanítóképzőbe 1954-ben. Az érettségi, majd a tanítói képesítő vizsga után tanítónak nyilvánították 1959-ben. Az akkori Művelődésügyi Minisztérium hét zalai tanítótársával együtt Tolna megyébe irányította, ahol Szekszárdon az eskü letétele után közölték velük leendő munkahelyeiket.

A munkahelyek kihirdetése után csalódás ült az arcokra, mert általában kis falvakhoz helyezték őket. Géza először Madocsára került egy osztálytársával együtt, de két hét után átirányították **Dunakömlődre**. Itt jól érezte magát, jó közösségbe került, de a szíve a szűkebb hazájába, Zala megyébe húzta. Az új helyen kitűnő kollégák és tanítványok várták, mégis szülőfalujához közeli iskolában szeretett volna tanítani. Ezen a munkahelyen két évig az alsó tagozatban, két évig a felső tagozatban tanított különböző tantárgyakat.

1962-ben – jelentkezése után – felvették a Pécsi Tanárképző Főiskola rajz és földrajz szakára. Ugyanebben az évben megvalósult a vágya, mert visszakerült Zala megyébe, és négy évig tanított **Zalabérben**. Itt találta meg a boldogságot Fekecs Borbála oldalán.

A főiskola elvégzése után **Zalaszentgrótra** került az egyetlen általános iskolába. Itt nagyon jól érezte magát, sok jó pedagógus közé került, szívesen tanult tőlük, és igyekezett felzárkózni hozzájuk. Zalaszentgróton akkor még csak egyetlen általános iskola működött, a nagy tanulólétszám és tanteremhiány miatt nehéz körülmények között dolgoztak. Délelőtt az alsó, délután pedig a felső tagozat tanulói jártak iskolába. Mint fiatal tanár tíz évig látta el az úttörőcsapat vezetői feladatait, melyet nagy sikerként könyvelhetett el. Az úttörőélet jó volt a gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt. Ők az úttörőéletnek nem a politikai oldalát nézték, hanem a tanulók érdekeit, kívánságait.

Az 1967-es esztendő jelentős változást hozott az életébe: házasságot kötött, majd megszületett első gyermekük. A következő két évben kemény munkával felépítették családi házukat, majd megszületett második gyermekük is. Az iskolai feladatok mellett a gyermekek nevelése, iskoláztatása gyarapította feladataikat. Mindkét fia sikeres életet élt.

A jó tanári munka elismerése nem váratott sokáig, hiszen az 1976/77-es tanévtől igazgatóhelyettesi teendőkkel bízták meg. A megbízatása előtt beiskolázták a két évig tartó vezetőképző tanfolyamra, amit természetesen munka mellett végzett. Ezt 1978-ban sikeresen befejezte. Ezzel egyidőben nevelépszichológiai képzésen is részt vett az ELTE és a Zala Megyei Pedagógiai Intézet szervezésében.

Az 1978/79-es tanévtől kinevezték az iskola igazgatójának, melyet 16 évig látott el. Az igazgatói kinevezés nagyon sok szervezési feladatot jelentett számára. Kitűnő, a vezetői munka

segítéséhez értő helyettest talált Farkas Imre személyében, aki addig járási matematika szakos szakfelügyelői feladatot látott el. A két logikusan gondolkodó pedagógus (vezető) a tantestület hatékony közreműködésével sorra oldotta meg a legnehezebb feladatokat is.

Tarsoly Géza az igazgatói feladatok mellett mint járási szakszervezeti titkár is tevékenykedett, és hosszú időn át segítette a járás pedagógusainak ügyes-bajos dolgait, elsősorban a jó munka- és életkörülmények javításán fáradozott. Az igazgatói munkája sok feladatot adott számára, ráadásul 1980-ig nagyon zsúfolt körülmények között dolgoztak. Nagy volt a tanulólétszám, mert az iskolát körzeti intézménynek minősítették, és Zalaközpányból, Tüskeszentpéterről és Aranyodról jártak ide gyerekek.

Mivel az iskola csak egyetlen volt a járási székhelyen, többnyire tanteremgondok nehezítették az oktatást, és így elég nehéz körülményekkel kellett szembenéznük. Felmerült tehát a valós igény arra, hogy ezen a helyzeten változtatni kell. Ennek eredményeként új szárny építésével bővítették az iskolát, amelyben öt új tanterem, irodák, ebédlő és egy minden igényt kielégítő tanári szoba is helyet kapott. 1989-ben pedig már új sportcsarnokkal bővült az intézmény. *„Bitumenes pályát, mellette játszóudvart is kialakítottak”* – írja a Zalai Hírlap 1988. szeptember 20-i száma *„Mit hoz az új tanév?”* címmel. Az 1987-től szülői és vállalati támogatással 1989-ben befejeződött az építkezés.

1992-ben nagy ünnepség keretében felvette az iskola Zrínyi Miklós nevét, ettől kezdve így nevezik az intézményt. Az iskola tanárai munkájuk során igyekeztek a legújabb tanítási módszereket alkalmazni. Az igazgató és helyettese sohasem kért mást, mint a módszerek tananyaghoz illő kiválasztását. S ez meghozta az eredményeket. Az sem lehet véletlen, hogy a bemutatóórákat a szakfelügyelők irányították. A tantestület tagjai szívesen és jó szívvél tartották a bemutató tanításokat. A szakfelügyelők egy-egy órát maguk is megtartottak, ahol bemutatták a legújabb módszereket. Az igazgató ezt mondta kollégáinak: *„A legeredményesebb akkor volt a tantestület, amikor csendben, tisztességesen dolgoztatok.”* A 60-as, 70-es években a szakfelügyelők többször is mérték a tantárgyi eredményeket, amelyet Tarsoly Géza igazgató úr is szívesen támogatott a jövő érdekében. A lemaradók tanulmányi eredményét az alsó és felső tagozatban egyaránt segítették a gyermekvédelmi felelősök, amelynek érezhető pozitív eredménye is lett.

A Zalai Hírlap 1988. augusztus 20-i cikkében jelent meg egy újságírói vélemény és értékelés, amely szerint az igazgató és helyettese szabadságuk terhére készítettek elő a közelgő tanév oktatási-nevelési feladatait. Pozitívumként értékelték maguk számára, hogy szeptember 1-től indíthatnak egy felzárkóztató és egy német nyelvet tanuló előkészítő csoportot. Mindezt a szülők kérték. Újdonságként közölték, hogy szeptembertől már működik egy videolánc, amelynek segítségével minden osztályba bevezethető a számítógép és videoanyag. Számítógépes programot dolgoztak ki a gondot okozó számtani és olvasási készségek tanítására és gyakorlására. Az első próbálkozások sikerrel jártak. A gyerekek örömmel vették a számítógép segítségét. Mindez az igazgató mellett Farkas Imre helyettes érdeme is volt.

Elsőként szervezték meg a szaktantermi oktatást, a nyelvi tagozat indítását először orosz, majd angol és német nyelvből. A számítástechnika oktatását először fakultáció, majd órarendi keretben is beindították. Bekapcsolódtak az országos vizsgarendszerbe, hogy az országos standardhoz tudják hasonlítani eredményeiket. Egy újabb sikert hozott az az ének-kórusverseny sorozat, ahol 1998-tól már vendégkórusokkal együtt szerepeltek a gyerekek a különböző rendezvényeken, és ebből már hagyomány lett. A tornaterem és a bitumenes pálya megépítésével a tanulók kiváló sporteredményeket értek el a megyében, de országosan is. Különösen atlétikában és labdarúgásban voltak eredményesek.

Az igazgatónak és helyettesének nagy gondot okozott a tantestületi fluktuáció. A távozó pedagógusok helyére egy nyugdíjas és négy képesítés nélküli pedagógussal tudták megoldani a tanítást. További gondot okozott a pedagógusok bérezése is. Sokan kaptak minimum alatti fizetést. Végül ezt is sikerült megoldani. Ezzel oldódott a tantestület tagjai közötti feszültség. Mindezek ellenére a pedagógusok jó munkát végeztek, tanítványaik sikeresek lettek a megyében. Sok szakmunkás, magas végzettségű orvos, mérnök, tanár és művész emlékezik vissza jó szívvel általános iskolájára. A tartalmas igazgatói munka ígéretes, pozitív eredményeket hozott. Megépült a városban a második általános iskola, így csökkent a gyermeklétszám és a zsúfoltság is, színvonalasabb lett az oktatás. A felépült gimnáziumi épület is enyhítette a tanteremgondokat. Tarsoly Géza szívesen vett részt a város Művelődési Bizottságában vezetőként is. Nagy élményt jelentett számára, hogy vezetői munkája mellett lehetősége adódott tanítani az alsó tagozatban, így visszatérhetett eredeti, tanítói képesítéséhez.

Mint földrajz–rajz szakos tanár hét éven át vett részt művésztaborokban, ahol rajzaiból, festményeiből többször nyílt kiállítás. A művésztaborban alkalma volt megismerkedni jeles művészekkel, akikkel szakmai és baráti kapcsolatokat ápolt. Tanítóképzős osztálytársai, volt tanárai tisztelték tudásáért, emberi magatartásáért.

E sorok írója magyar–történelem szakos szakfelügyelőként sokszor meglátogatta Tarsoly Géza iskoláját. Az óralátogatásokat együtt ülték végig. Akkor még nem gondoltam, hogy ilyen alkalommal is fogok majd szólni a tapasztalataimról. Csupa jót tudok elmondani utólag is az igazgató vezetői és pedagógiai munkájáról. Már akkor is megállapítottam, hogy szakmailag, módszertanilag kifogástalan órákat láttam, és megfigyeltem ennek hozadékát is, a tanulók magas szintű tudását. Ezekhez az eredményekhez az iskola igazgatójának rendszeres, következetes óralátogatási gyakorlata, módszertani segítése is közrejátszott.

Az iskola eredményeit a járási tanulmányi felügyelet is magas szinten értékelte. Mindezekért az iskola igazgatóját az alábbi elismerésekkel jutalmazták:

- Kiváló Munkáért Kitüntetés (1978)
- Munka Érdemrend ezüst fokozata (1980)
- Haza Szolgálatáért Érdemrend ezüst fokozata (1980)
- Eötvös József Emlékérem (1994)
- Zalai Pedagógus Díj (2001)

Nyugdíjazásakor megkapta a címzetes igazgatói címet.

Tartalmas pedagógiai munkájának itt olvasható leírását szívből ajánljuk az utóknak.

TARSOLY GÉZÁNÉ
és BOROVICS GYÖRGY

TOKAJI ISTVÁN JÁNOS (Debrecen, 1901. december 25. – Debrecen, 1984. október. 26.) kántortanító, tanító, tanár, igazgató

Édesapja Debrecenben élő, egyedül dolgozó tímármester volt, míg édesanyja csizmadiaként dolgozott. 1912-ben végezte el az elemi iskola négy osztályát, majd 1916-ban befejezte a polgári iskolát is. Ezt követően 1920-ig kitanulta a tímármesterséget, tímársegédként édesapja mellett dolgozott 1922-ig. Közben a Debreceni Református Tanítóképző Intézetben tanult, ahol 1923-ban vehette át tanítói oklevelét. 1922–23-ban a budapesti Klein-féle bőrgyárban is tímársegédként tevékenykedett.

1924 és 1949 között **Felsőjózsa**n volt kántortanító, majd az államosításokat követően általános iskolai tanár, később iskolaigazgató. Az 1920-as évek végén az iskola mintegy 160 főnyi gyerekseregét egyedül ő maga oktatta írni, olvasni, számolni. Későbbiekben a józsa-i iskola tanulólétszáma már 300 fő körül mozgott, amelynek összevont felső évfolyamait tanította. Türelme, empatikus készsége, szakértelme tette lehetővé, hogy hatékonyan oktasson ilyen, ma már nehezen elképzelhető körülmények között. Az eltérő korú, tudásszintű gyermekek közötti differenciálás folyamatos odafigyelést, nagyfokú felkészültséget követelt.

Első felesége tragikus körülmények között fiatalon hunyt el vérmérgezésben 1944-ben, hátrahagyva két közös gyermeküket. A józsa-i évek alatt ismerkedett meg későbbi, második feleségével, Nagy Ilonával (Tokaji Istvánné), akivel 1949-ben kötöttek házasságot, és tartottak ki egymás mellett évtizedekig. Együtt neveltek fel négy gyermeket, és örülhettek öt unokájuk megszületésének, cseperedésének.

1948 és 1953 között az Egri Állami Pedagógiai Főiskolán tanult, ahol matematika-fizika szakos általános iskolai tanár képesítést szerzett. A későbbiekben is számtalan továbbképzésen vett részt. 1949-ben, a korszakban nem egyedülálló módon, politikai okból áthelyezték **Balmazújváros-Nagyháttanyára**, ahol az ottani kis iskola felső tagozatos tanítója lett. Feleségével 16 éven át együtt alkották a nagyháti iskola tantestületét. Az iskola tanulóinak létszáma átlagosan 30 fő körül volt, többnyire a környék termelőszövetkezetének, illetve a szociális otthonnak a dolgozói jártatták ide gyermekeiket. Mindketten nagy tiszteletnek örvendtek, szerették, megbecsülték őket tanítványaik. Igyekeztek a rendelkezésükre álló lehetőségekhez mérten mindent megtenni a tanulók ismereteinek bővítése érdekében. A családokkal szoros kapcsolatot tartottak fenn, a tavaszi nagy mezőgazdasági munkák idején nem ritkán az óvodás korú gyermekekre is ők vigyáztak az iskolában.

Ránk maradt jegyzetei alapján is érzékelhető az a magas színvonalú szakmai munka, amelynek során a tanórák tudatos megtervezése mellett, figyelve a tanulók egyéni haladási ütemére valósították meg a különböző életkorú gyermekek egyidejű oktatását. Fontosnak tartották a munkáltatást, a kísérletezést, a megfigyelést, amely a mai napig a modern pedagógia egyik alapvetése. Hatékonyan alkalmazták a tantárgyak közötti koncentrációt is. Sokat foglalkoztatta a kérdés, hogy milyen módszerekkel lehet átadni a gyerekeknek mindazt a tudást, amivel ő rendelkezett.

Tapasztalatait igyekezett másokkal is megismertetni: több tanulmányt írt a kisiskolák helyzetéről, problémáiról és a részben osztott vagy osztatlan képzésben résztvevő tanulók számára az önálló foglalkozás lehetőségeiről, pl. így: *„Ha a nevelő nem fetisizálja önmaga személyét, „leereszkedik” tanítványaihoz – természetesen azért, hogy azokat felemelje – ha örül a kicsike örömeinek, ha segít eloszlatni a kicsike bajokat, – egyszóval bizalmas barátjává*

válik neveltjeinek, ha minden kis pozitívum boldoggá teszi, s ezt kiemeli, ha a negatívum láttán nem goromba, gúnyolódó, elhidegülő magatartást mutat neveltjeivel szemben, hanem minden esetben megértő, – a tanulói aktivitásért vívandó csatát megnyeri.”

Tar János, balmazújvárosi kollégája így emlékszik vissza rá: „Nagyon barátságos kolléga volt. Mint huszonéves ember nagyon sok jót megtanultam tőle, a több évtizedes tanítói munkáját „tátott szájjal” hallgatva. Rendkívül jó szókinccsel rendelkezett, élvezet volt hallgatni őt. Tudomásom van arról is, hogy a nagyháti szülők szerették őket.”

1965-ben Debrecenbe költöztek, nyugdíjba vonult. 1978-ig különböző iskolákban dolgozott, hol adminisztrátorként, hol tanítóként részmunkaidőben, amikor is végleg visszavonult a munkától. 1973-ban vehette át a Debreceni Tanítóképző Főiskolán aranyoklevelét.

Élete alkonyán is rengeteget olvasott, kedvencei Passuth László könyvei és különböző történelmi regények voltak. Hatalmas világtaszát is a végsőkig bújta nagytőjével. Amíg tehette, kis debreceni kertjében is tevékenykedett. Idősebb unokái még emlékeznek anekdotáira, vicces szófordulataira. Jelmondata: „Dum spiro spero” volt, azaz „Amíg élek, remélek.”

83 évesen, 1984-ben hunyt el, a Debreceni Köztemetőben nyugszik.

Unokái,

TOKAJI MÓNIKA, TOKAJI LILLA, TOKAJI IMRE, TOKAJI ISTVÁN

TOKAJI ISTVÁNNÉ Nagy Ilona (Debrecen 1915. szeptember 20. – Szolnok, 1999. április 23.) tanítónő

Édesapja egyedül dolgozó tímármester volt, édesanyja a háztartás és a család dolgait intézte. Az elemi iskolát 1922-ben kezdte meg Debrecenben, későbbi tanulmányait a Debreceni Református Polgári Leányiskolában, ismertebb nevén a Dócziban végezte. Itt vehette át népiskolai tanítói képesítését is 1935-ben.

1936-tól a **felsőjósai iskolában** tanította írni, olvasni, számolni az alsós osztályokba járó tanulókat, éveken keresztül több évfolyamot egy osztályként kezelve. Első férje Fábíán Imre, református lelkész volt. 1942-ben megszületett Imre fiuk, majd nem sokkal később, 1945-ben, a front elől menekülő lelkész Sátoraljaújhelyen gyomorvérzés következtében elhunyt.

Józsán ismerkedett meg első férje halála után Tokaji István tanítóval, igazgatóval, akivel 1949-ben összeházasodtak, 1950-ben megszületett István fiuk. Évtizedeken át éltek együtt, nevelték négy gyermeküket. Vejeiket, menyeeiket saját gyermekükként szerették. A későbbiekben öt unokájuk is született.

Férjét 1949-ben, politikai okokból Józsáról a Balmazújváros melletti tanyára, **Nagyhátra** helyezték, kérésére ő maga is itt kapott állást, az alsós osztályok tanítója lett. 16 éven keresztül tanította a legalapvetőbb ismereteket a tanyasi gyerekeket. Az oktatás mellett a nevelés is alapvető volt számára: törekedett a pontosság, rendszeret, kitartás, felelősségérzet kialakítása a rábízott gyermekeknél. Türelem, felkészültség, felelősségérzet és elegancia jellemezte munkáját. Családlátogatások során ismerkedett meg diákjaival és azok szüleivel, akikkel szorosán együttműködve és nagy meglepődésükre tanított Nagyháton éveken át. Fontosnak tartotta azt, hogy a családok megértsék, hogy csak akkor lehet eredményes az oktatói-nevelői munka, ha az iskola azt a szülők tevékeny közreműködése mellett folytathatja.

Az alsós gyerekek alapkészségeit igyekezett fejleszteni az írás, olvasás és számolás terén olyan sikerrel, hogy erre a tudásra alapozva számtalan tanítványa szerzett később diplomát. Az iskola kis létszáma ellenére nem volt könnyű feladat a különböző korú gyerekekre való egyidejű odafigyelés, a megfelelő feladat, pedagógiai módszer megtalálása az adott szituációban, a differenciálás, az egyénre való fókuszálás. Saját bevallása szerint is sok időt fordított önképzésre, szaklapokat, szakirodalmat olvasott.

Férjével együtt nagy tiszteletnek örvendtek a környék lakosságának körében. Mindig nagy odaadással segítettek a hozzájuk forduló emberek gondjain, bajain. Tevékenységük jóval túlmutatott az oktatás keretein. A fiatalabb kollégák szívesen hallgatták meg észrevételeiket, tapasztalataikat. Magas színvonalú pedagógiai munkáját többször elismerték soron kívüli feljebbsorolással.

1965-ben Debrecenbe költöztek, ahol 1971-ig a **Nyulasi Általános Iskolában** dolgozott tanítóként, majd napközis vezetőként. 1971-ben nyugdíjazták, és dicsérő oklevelet vehetett át Debrecen városától pedagógiai munkájáért.

1978-ig folyamatosan dolgozott, utolsó munkahelye a **Békéssy Béla utcai Általános Iskola** volt.

Férje 1984-ben elhunyt.

1985-ben, 50 évvel tanítói képesítésének megszerzése után, aranyoklevelet vehetett át a Debreceni Tanítóképző Főiskolán.

Utolsó éveiben, már özvegyként Szolnokra költözött, családjá körében töltötte napjait, de tartotta a kapcsolatot debreceni barátaival, kollégáival, rokonságával. Unokáit is szeretettel taníttatta, kérdezte ki a leckét, magyarázta el nekik a nehezebb feladatokat. Utolsó percéig érdekelték a világ dolgai, a családban történt dolgok, az unokák élményei. Ma is szállóigeként emlegetik némely mondatát, és ácsingóznak finom süteményei után.

1999-ben Szolnokon hunyt el, a Debreceni Köztemetőben nyugszik.

Unokái,

TOKAJI MÓNIKA, TOKAJI LILLA, TOKAJI IMRE, TOKAJI ISTVÁN

DR. TÓTH ERVINNÉ Almády Gizella (Debrecen, 1922. szeptember 27. – Debrecen, 2020. szeptember 7.) középiskolai tanár

Többszázéves múlttal rendelkező erdélyi családból származik. Édesapja, Almády Béla katonatiszt volt, törzsszázados, aki a második világháborúban hősi halált halt. Sírja a debreceni Honvédtemetőben van. Édesanyját Kun Gizellának hívták. Egy leánytestvére született: Irén. Iskoláit a debreceni Dóczy Gedeon Református Gimnáziumban végezte, majd a Tisza István Tudományegyetemen tanult tovább, történelem és földrajz szakos hallgató lett, és itt szerzett középiskolai tanári oklevelet.

A háború végén a család a front elől Nyugatra menekült, Bakonybél, Kőszeg és Bajorország voltak tartózkodási helyeik. Visszaérkezése után tanári állást kapott a debreceni **Vegyipari Technikumban**, majd **Bethlen Gábor Közgazdasági Technikumban**, ahol nyugdíjazásáig tanított.

Az iskola és a pedagógustársadalom kiemelkedő tagja volt. Szakmai tudása és igényessége, magas fokú műveltsége kivívta a tanártársak és a tanulók tiszteletét és szeretetét.

Papp Ágnes német–történelem szakos tanár a debreceni Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum tanára a IV. c osztály nevében készített megemlékezést volt tanáráról: *„Megtiszteltetés számomra, hogy megemlékezhetek dr. Tóth Ervinné tanárnőről, a debreceni iskolatörténet és egyben az országos pedagógustársadalom egyik kiváló egyéniségéről, rubindiplomás tanárról.*

A debreceni Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum IV. c osztályában földrajz tantárgyat tanított. Kiváló szakmai tudással mutatta be a földrajz világát, kitekintést adva a világűrre, a világegyetemre. Rendkívül fontos volt számára a topográfia, a földrajzi helyek ismerete, a térképen való eligazodás. A földrajzi helyszíneket bemutatva művészeti és történeti vonatkozások is színesítették az óráit. Igazi interdiszciplináris órák voltak ezek modern értelemben véve. Történelmet ugyan nem tanított a mi osztályunkban, de ismertük azt a különleges módszerét, amelyet kidolgozott a történelemoktatás számára, hogy könnyítse az eligazodást a történelem évszázadaiban. Szintetizált, gondolkodással mutatta be a történelmi korokat, helyszíneket, birodalmakat párhuzamba állítva.

Osztályunk mindig bámulta nagy tudását, műveltségét. Mint ember iránt is a legnagyobb tisztelettel és szeretettel voltunk. Számára is igen kedves volt a „szuperosztály”, ahogyan bennünket nevezett. Érettségi találkozóinkat mindig személyes jelenlétével és bölcs gondolataival tisztelte meg.

Rendkívüli egyéniségét, szellemi gazdagságát jelzi az is, hogy több mint hatvan éven át vezetett naplót. Ezeket az írásokat egy Napló-könyvbe írta, megörökítve az eseményeket, történéseket, beszélgetéseket, személyes találkozásokat. A naplókat folyamatosan átadta debreceni Református Kollégium Levéltárának. Ezek valódi forrásértékű iratok.”

Másik tanítványa, Kovács Sándorné Kovács Mária a Bethlen Gábor Közgazdasági Technikum 1965-ben végzett IV. c osztály tanulója volt, így emlékezik volt tanárára: *„Tisztelettel és szeretettel emlékezem dr. Tóth Ervinné tanárnőre, a IV. c osztály földrajztanárára. Nagy szakmai tudás, pedagógiai elhivatottság és hozzáértés volt jellemző egyéniségére.*

Nagy pontosságot, sőt precizitást követelt tőlünk a térképek ismerete vonatkozásában, érdeklődésünket mindvégig fenntartva az egyes országok és népek bemutatásával.

Számomra egész életemen áthúzódva elsősorban az ő óráinak köszönhetően alakult ki az utazás utáni vágy, mint az egyik legfőbb ismeretszerzési és kulturális élmény, bejárva

Magyarország tájait és városait.”

Élete végéig aktív szellemi életet élt, sokirányú érdeklődését megtartotta.
Halála előtt még megkapta rubindiplomáját.

Lánya,
SZÉLL IVÁNNÉ TÓTH MÁRIA

TÓTH LÁSZLÓ BALÁZS (Püspökladány, 1954. március 26. – 2023. március 26.) tanár, igazgató, önkormányzati képviselő

*„Egy nemzedéknek fogom kezét,
figyelem féltően az ütőerét.
Örömét, búját osztva viselem...
Így, csak így teljes az én életem.
Érettük élek, érettük halok,
mert magyar vagyok, tanító vagyok.”*
(Szakály Dezső)

Tóth László Balázs 1954. március 26-án Püspökladányban született Tóth László és Daróczi Rozália harmadik gyermekeként, hívő református, gazdálkodó családba, szülei nagy örömeire. Iskolás éveit Püspökladányban töltötte. Testvéreivel korán megtanulta a munka becsületét és fontosságát, hiszen nővéreivel együtt sokat segített szüleinek a földeken és az állatok gondozásában. Az általános iskola elvégzése után a helyi Karacs Ferenc Gimnáziumban folytatta tanulmányait, itt érettségizett 1972-ben. Nővérei példája őt is a tanári pályára terelte, ezért érettségi után a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola biológia–mezőgazdasági ismeretek szakára jelentkezett, ahova felvételt nyert. Tanulmányait levelező szakon végezte, és 1977-ben szerezte meg tanári diplomáját. 1979-ben házasságot kötött Ujfaludi Ilonával, akit még a gimnáziumi évek alatt ismert meg. 1980-ban megszületett első gyermekük László, majd 1984-ben Krisztina lányuk. Közben elkezdtek saját otthonuk építését Püspökladányban a Kaán Károly utcán. A család nagy örömeire 1992-ben megérkezett Tamás fiuk, akivel teljessé vált a családjuk. A gyermekevelés és a hivatása mellett szüntelenül tevékenykedett a ház körül, folyamatosan szépítette, alakította a portáját. A gyermekeiket nagy szeretetben és anyagi biztonságban nevelték, ehhez a családfőnek sok munkát kellett vállalnia. Nem vetette meg a segédmunkát sem a nyári szünetekben, sőt zöldségtermesztéssel is foglalkozott saját

kis kertjében. „A munka nemesít” – ez volt az életszemlélete.

Pedagógusi munkáját **Szerepen**, az általános iskolában kezdte, képzés nélküli nevelőként. Mivel nagyon szeretett volna szülővárosában tanítani, ezért jelentkezett 1973-ban a **Petritelep Általános Iskolába**. Itt folytatta pedagógusi munkáját. 1976. január elsején harmadéves hallgatóként kapott kinevezést az iskola akkori igazgatójától, Gy. Kiss József igazgató úrtól. Nagyon örült, hiszen egy empatikus, kiváló közösségbe került, ahol nagy ambícióval kezdte meg a gyerekek nevelését, oktatását. Előző munkahelyén szerzett tapasztalatait beépítette, kamatoztatta munkája során. Hamarosan megismerte ennek a városrésznek egyszerű, dolgos lakosait, tanítványainak szüleit, akikkel közvetlen, barátságos, empatikus természete miatt példaértékű, jó kapcsolatot alakított ki. Így volt ez kollegáival is. Igazi pedagógusegység volt, aki több, ma is aktív pedagógust karolt fel és segített pályájuk elején.

Pedagógiai nevelő-oktató munkáját példamutatóan végezte. Óráira, foglalkozásaira lelkiismeretesen felkészült. Biológia–mezőgazdasági ismeretek szakosként nagyot alkotott a tanulók munkára nevelésében. Pályája kezdetén gyakorlókertet működtetett, mely lehetőséget adott számára az ismeretei átadására, hiszen nagyon szerette a földet művelni, gazdálkodni. Ezzel az elméleti és gyakorlati tudás összhangját teremtette meg iskolájában.

Rendkívül közel állt hozzá a sport. Imádta a kézilabdát, a városi csapat oszlopos tagja volt, és sok gyermekkel szeretett meg a kézilabda sportágat, majd később a grundbirkózást. Tanulók tucatjait juttatta el a körzeti, megyei, országos versenyekre, emellett KRESZ és sportlövész szakkört is tartott. A gyermekek érdekében végzett közösségi és sportmunkájáért számos elismerést kapott.

Amíg tehetette, a nyári táborok szervezésében és lebonyolításában is részt vett. A ma már felnőtt tanítványok még mindig emlegetik táborigazgatói emlékeiket. Ezekben a táborokban is megnyilvánult mérhetetlen gyermekszerepe. Értett a „nebulók nyelvén”, szeretett viccelődni velük, de ebben a kellő szigor is benne volt. Többek között Laci nevéhez fűződik az iskola grundbirkózó csapatának sikeres szereplése.

Hajdú-bihari Napló 1999. február 10.
A megyei grundbirkózó I. helyezett csapata
Tóth László vezetésével

„Lacival 1989-től dolgoztam együtt. Személyében egy emberséges, konfliktusterülő, jó kollégát ismertem meg, akinek a családja mellett az iskola volt a mindene. Pedagógusként, iskolaigazgatóként és önkormányzati képviselőként is szeretett iskoláját és a benne tanulókat érdekeit helyezte előtérbe. Szívén viselte a hátrányos helyzetű, szerényebb körülmények közül érkező gyerekek sorsát. Mindig kereste számukra a kitörési pontokat. Így volt ez akkor is, amikor a 90-es években a Diáksport Szövetség – azért, hogy az alsó tagozatos diákok is szélesebb körű sportolási és versenyzési lehetőséghez jussanak – felvette a versenysportágak sorába a grundbirkózást. Én tanítottam az alsóban a testnevelést. Elindultunk

az első versenyen és megnyertük. Ott volt tehát a kihívás és a lehetőség, de közel 30 gyermek felkészítéséhez kevés voltam. Ekkor Laci szívesen és nagy lelkesedéssel állt mellém és a sportág mellé annak ellenére, hogy szabad idejét feláldozva tartotta az edzéseket. Így vittük sikerre ezt a küzdősportot az iskolában. A nehéz munka mellett sokszor a szülőket is rá kellett venni, hogy egy 8 éves gyereket több napra elengedjen pl. Pécsre versenyezni. Értett a szülők nyelvén. Nem véletlen választották több ciklusban a körzet önkormányzati képviselőjének. A petritelepi grundbirkózók nevét több mint 10 éven át jegyezték az országos versenyeken. Érem nélkül tanítványai nem jöttek haza egyetlen versenyről sem. Sok tanítványa folytatta tovább a sportot birkózó szakosztályokban” – Tőkéné Nagy Ilona tanító.

Pedagógusi munkája során nagy hangsúlyt fektetett osztályfőnökként a közösségépítésre. A keze alatt nevelkedett tanulók sorsát a 8. osztály elvégzése után is nyomon követte. Tanítványai példaképként néztek fel rá. Az ő inspirálására lettek többen pedagógusok, edzők. Voltak, akiknek munkahelyet keresett.

„Hiszem, valahol meg volt írva, hogy 1979-től 1983-ig mi legyünk Tóth László tanár úr első és egyben legmeghatározóbb osztálya. A kezdetek kezdetétől vigyázott ránk, figyelme, energiája sosem lankadt. Nagyon értette a nyelvünket, az életünket, a vágyainkat. Nem elégedett meg a jelennel, a jövőnkkel volt minden nap elfoglalva mind az óráin, mind a szakköri foglalkozásokon, a kézilabdaedzéseken, de még a felejthetetlen nyári osztálykirándulásokon is. Ha kellett, napi harcot vívott értünk kollégáival, sokszor még a szüleinkkel is. Példamutató haza- és gyerekszeretete, szakmai tudása, pszichológiai érzéke, összességében emberi mivolta tette Őt nagygyá a szemünkben.

Az ő áldásos munkája nyomán választottam a pedagóguspályát. Mindig nagyon büszke voltam és leszek arra, hogy a tanítványai sorában tudhattam magam” – Kiss Anikó, volt tanítványa, zenetanár.

1990-től 7 évig az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjeként segítette a nevelőtestület munkáját. Folyamatosan képezte magát, számos továbbképzésen, minőségirányítási és kommunikációs programon vett részt, majd közoktatási vezető pedagógus-szakvizsgát szerzett. 2000-ben sikeresen pályázott szeretett iskolája igazgatói állására. Ezt a nehéz, felelősségteljes munkát nagy odaadással végezte. Ember- és gyerekszeretete, pedagógiai felkészültsége segítségével tíz éven keresztül, egészen nyugdíjazásáig sikeresen vezette az iskola tantestületét és gyermekközösségét. Vezetése alatt a tantestületet a következetesség, a nyitottság, az egymás iránti tisztelet jellemezte. Az egyik legfontosabb partnernek a szülőket tekintette, megkövetelte a szülői munkaközösséggel való jó kapcsolat kialakítását.

„Felkészült, lelkiismeretes, nagy teherbírású ember volt úgy, mint pedagógus és mint igazgató is. Közvetlensége, egyszerűsége, humora könnyen népszerűvé tette. Nemcsak a gyerekektől követelt, hanem tőlünk, kollegáktól is. A szakmaiság mellett legfőbb célja volt, hogy a gyermekek biztonságban, szeretetteljes légkörben nevelkedjenek. És bízott bennünk. Hagyott bennünket dolgozni. Az általa adott feladatokat ellenőrizte, értékelése biztató, előremutató volt. Nem sajnálta a dicsérő szavakat. Váratlanul ért a felkérés, hogy igazgatóhelyettesként segítsen munkáját. Sokat tanultam mellette. Bevezetett a vezetői feladatok rejtelmeibe. Bátran bízott meg önálló feladatokkal, amit mindig együtt értékeltünk. Nagyon szerettem vele együtt dolgozni” – Kovács Józsefné igazgatóhelyettes.

Egész életével, pedagógiai tevékenységével a közösséget szolgálta, nemzedékek nőttek fel a keze alatt. Tevékenységét a szakmai alázat, a gyermekek iránti határtalan szeretet és tisztelet jellemezte, melynek elismeréseként a város 2009-ben Csenki Imre néptanítói díjban részesítette. Szívéhez nagyon közel állt a petritelepi közösség. 21 éven át önkormányzati

képviselőként a Püspökladány Város Önkormányzatában képviselte az itt élők érdekeit.

Az aktív szolgálat után sem szakadt el a közösségi élettől, hiszen a Püspökladányi Kézilabda Egyesület elnöke és az Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület püspökladányi szervezetének elnöke volt. Egyszerű, segítőkész, becsületes emberként élte mindennapjait. Ahogy tanítványait, úgy gyermekeit is a munka szeretetére és a becsületességre nevelte. Nagyon büszke volt arra, hogy mindhárom gyermeke főiskolát, egyetemet végzett, és sikeres, boldog felnőttként mindannyian családot alapítottak. Nyugdíjas éveit az unokák érkezése aranyozta be, akiket rajongásig szeretett.

Az egészségében bekövetkezett változások miatt nagyon elszomorodott, mindvégig bízott abban, hogy legyőzheti a betegségét. Türelemmel, méltósággal és reménykedve viselte sorsát, humora az utolsó percig megmaradt. Nagyon boldog volt a hírtől, miszerint érkezik a hatodik unokája, aki kisfiú és Lacika lesz. Sajnos, az ő érkezését már nem érthette meg. „*Én megyek, és ő jön helyettem*” – mondta.

70. évében, születésnapján lépett ki életükből.

Felesége,
TÓTH LÁSZLÓNÉ
és kollégája,
GRIGER MIHÁLYNÉ

TÓTH VINCE (Bakonszeg, 1941. szeptember 10. – Debrecen, 2022. június 28.) tanító, testnevelő, segédedző, újságíró

Édesapja Tóth Vince rendőr őrnagy, édesanyja Szűcs Piroska háztartásbeli. Egy testvére volt, Erzsébet (1943). Általános iskolába Bakonszegen és Szolnokon járt, majd a szülei biztatására jelentkezett a Maróthi György Tanítóképzőbe. Itt érettségizett, majd **Földesre** került tanítani. 1961-ben egy év tanítás után képesítő vizsgát kellett tennie, az akkori oktatási rendnek megfelelően. 1965-1968-ban a Rendőrtisztí Akadémián tanult.

Munkahelyei: 1961–1963. **Földes Általános Iskola**, 1963–1964. **Berettyóújfalu III. sz. Általános Iskola**. 1964–1969 között a Hajdú- Bihar megyei **Rendőrfőkapitányságon** sporttisztként oktatta cselgáncsra és önvédelemre a dolgozókat. 1969-től a Magyar Testnevelés és Sportszövetség Hajdú- Bihar **megyei Tanács** munkatársaként dolgozott. 1974-től nyugdíjazásáig (2004) a **Nyíradony Kőlcsey Ferenc Általános Iskola** testnevelője volt.

Gyermekeiket Bakonszegen, a Berettyó mellett töltötte. Neveltetésében a falu – az ottani

tevékenységek, a vízpart – tőkeletes alapot adtak minden későbbi tevékenységéhez. Amikor Szolnokra majd Debrecenbe költöztek, mindkét helyen folytatta, amit korábban Bakonszegen alapozott meg. Debrecenben végezte el a Tanítóképzőt, akkor még ez középiskolának számított. Évekkel később pályázta meg a testnevelési szakot. Ennek az volt a feltétele, hogy három sportágban legyen meg a segédedzői képesítése. Szorgalmának köszönhetően négyből képezte magát: önvédelmi sportágból, cselgáncsból, úszásból, atlétikából, amelyeket később kézilabdával bővített.

Hitvallása szerint a világon a legfontosabb foglalkozása a tanítónak van. Hiszen ő rakja le a tudás alapjait, amire később építkezni lehet. Az alap a legfontosabb tevékenységi forrása a tanítónak, hiszen sok mindenhez kell érteni annyira, ha a gyerek kérdez, őszintén válaszolni tudjon. Amire pedig nem képes, az az ismeret később kimaradhat a gyermek életéből. Ezért is igyekezett olyan tevékenységekkel is foglalkozni, amelyek nem szerepeltek a tantervben, de hasznosak lehetnek a fiatal egész életében. Így foglalkozott például kiemelten az úszásoktatással. Amíg nem volt uszoda Nyíradonyban, buszokkal szállították a diákokat Debrecenbe a nyári szünidőben úszótanfolyamokra. Mivel ő víz mellett nőtt fel, a különböző minőségű motoros csodákat nemcsak vezette, de szerelni is megtanulta. Házi műhelyében egészen idős koráig házilag bütykölte ezeket, kedvenc szabadidős tevékenységként. Ebből az érdeklődéséből adta át diákjainak a KRESZ-ismereteket. Ahol tanított: Földesen, Nyíradonyban, tanítványaival kibérelték a bajnoki dobogót, nemcsak megyei, de országos szinten is. Zánkán kéthetes edzőtáborban készültek a hazai megmérettetésekre. Így nem csoda, hogy az évek során nem találtak legyőzőre. A miniszteri, rendőrfőkapitányi elismerések arra sarkallták, hogy minden tanítványa ismerje meg a közlekedési szabályokat. Sőt tanuljanak meg segédmotort is vezetni.

Életének következő tanulsága szintén a bakonszegi érából ered. Fiatal éveiben a felnőttek esténként „tanyázní” jártak össze. Ezeken az alkalmakon a régműltről érdekes történeteket meséltek. Kis srácként tátott szájjal hallgatta a múlt eseményeit. Akkor határozta el, ha majd megtanul írni, le fogja jegyezni a hallottakat, mert különben az akkori öregekkel a sírba száll mindez. Ugyanezzel az indítással olvasgatta nagyapja frontról írt leveleit. Ez az élmény is arra ösztönözte, akármit lát, hall, azokat megőrizze az utókor számára. A faluban három generáció élt együtt, volt kitől mit tanulnia. Már iskolás korában rendszeres látogatója volt a megyei lap szerkesztőségének. Gyűjtötte a tapasztalatokat a szakma csínja-bínja elsajátításához. Első képes riportját a Bakonszegen élő Ladányi Ágnes diszkoszvető országos bajnok csúcstartóval és válogatott atlétával készítette. Egy csomagolópapírra írta ceruzával a cikket, és képpel együtt vitte be a Hajdú-bihari Napló szerkesztőségébe. Bár nem jelent meg, de ez nem szegte kedvét, folyamatosan bejárt a szerkesztőségbe. Kezdetben kisebb munkákat kapott, mígnem sportfotózással bízták meg. Később évtizedeken át volt a megyei lap tudósítója. Saját fotóival illusztrálta a látogatott eseményeket. Több ezer cikkét, fotóit őrizi az archívum.

Galambászat is szerepet kapott hasznos hobbijai között. Bakonszegen kezdődött egy sérült parlagi galamb felnevelésével. Folytatódott szolnoki évei alatt gondozással, tapasztalatgyűjtéssel. A postagalambokat külföldi kapcsolatteremtés céljából tenyésztette. Amikor pedig díszgalambokkal fejlesztette állományát, már versenyeken, bemutatókon is részt vett, nem is akármilyen eredménnyel. Ötven felett van díjainak száma.

Felességével 1974 júniusában ismerkedtek meg, és 1974. november 9-én kötötték házasságot. Egy gyermekük született: Éva Ágnes (1975. december 31.) Édesapja hatására szintén a pedagóguspályát választotta. 1998-ban végzett a Kölcsey Ferenc Református

Tanítóképzőben, tanító–angol szakon, majd a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett angol szakos tanári diplomát. 1998-tól a Balmazújvárosi Általános Iskola Kalmár Zoltán Tagintézményében tanít. Unokái: Zsófi, a Debreceni Egyetemen 2022-ben alapszakon biológusként végzett. Folytatásképpen mesterszakon hidrobiológusnak képezi magát. Máté középiskolás, mezőgazdasági technikus szakon tanul.

A megyei napilapnak adott nyilatkozatában elmondta házasságáról, hogy felesége nélkül nem sikerült volna minden, nem lett volna ilyen teljesen elégedett és boldog az élete, hiszen nemcsak a párja, hanem kollegája is volt. Mindig mellette állt a magánéletükben és a munkájukban is. Örülnek az unokáknak, lánya viszi tovább a fotózást, a fiú unokával pedig szerelték a motorokat. A Nyíradonyban élőkben ott van az egész élete, ami boldogságban telt egészen haláláig. Ott van az élete, amire vágyott, minden teljesült.

Tóth Vince kiterjedt munkásságát több rangos elismeréssel jutalmazták. A Hajdú-Bihar megyei Balesetmegelőzési Bizottságtól a gyermekek közlekedésre neveléséért többször részesült oklevél- és emléklapett-díjazásban.

- * 1986. Szocialista Kultúráért kitüntetés
- * 1996. Nyíradony sportéletében végzett kiemelkedő munkájáért Harangi Imre emléklap
- * 1997. Az Év Pedagógusa
- * 2001. Kölcsey Ferenc Emlékérem
- * 2011. Arany okleveles pedagógus
- * 2012. A Városért Közösségi díj
- * 2012. Pro Urbe Nyíradony-díj
- * 2021. Gyémántokleveles pedagógus
- * 2021. Magyar Olimpiai Bizottság és a Magyar Olimpiai Akadémia Elismerő oklevele Harangi Imre hagyományainak ápolásáért
- * 2022. Halála után Posztumusz Díszpolgári Cím, mint pedagógus, újságíró, Nyíradony Városáért végzett példamutató közösségi tevékenységéért

Tóth Vince Tanár Úrra több kollégája, tanítványa emlékezik vissza elismeréssel, meghatottsággal. *Tóthné Illés Erzsébet* (tanítványa, sportolója, pedagógus): „1975-ben 5. osztályban lett Tanár úr – vagy ahogy hívtuk – Vince tanár bácsi a testnevelő tanárom. Akkor már részt vettem néhány mezei futóversenyen, Várhidi Attila jóvoltából. Tanár úr folytatta a versenyztetésemet, egyengette az utamat. Mindig nagyon büszke volt rám egy-egy sikeres verseny után. Nemcsak pedagógus és edző volt számomra, hanem egy tiszta, jószívű ember is. Amikor a pedagóguspályát választottam, számomra ő volt a példa. Olyan tanító szerettem volna lenni, amilyen Ő volt. Sokszor eszembe jut, ahogyan beszélt, viccelődött, ahogyan szólított: Erzsókám! Remélem ma is büszke rám, drága Vince tanár bácsi!”

Mezei-Czifra Bernadett (tanítvány, jegyző): „Külső megjelenése tekintélyt parancsoló volt, egyébként szigorú is, de mégsem erre emlékszem, hanem arra a hihetetlen humorérzékre, amivel a Jó Isten megáldotta, és az állandó vidámságára. A testnevelés sosem volt az erősségem, vézna is voltam, valójában esetlen is, de egy testnevelő szakos osztályfőnöknel ez nem volt akadálya annak, hogy kerékpáros KRESZ versenyeken vehessek részt, gyakran egyedüli lányként. Ez nagyon nagy szívügye volt, és valóban rengeteg energiát fektetett a szabadidejéből a közlekedési szabályok mielőbbi és minél szélesebb körben történő ismertetésére. Olyannyira fontos volt számára a biztonságos közlekedés, hogy hosszú éveken keresztül töretlen lelkesedéssel szervezte és működtette a „kisrendőrséget” a településen. Harminc éve nem volt jelzőlámpás forgalomirányítás, de volt egy Tóth Vince tanár bácsink és voltak az ő diákjai a „kisrendőrök”, akik reggelente az iskolába érkezőknek segítették a

gyalogátkelő-helyen történő szabályos és biztonságos áthaladását. A sportokat illetően nyaranta volt egy állandó program, az általa szervezett kéthetes iskolai úszótábor. Egész pedagógusi pályája alatt aktív szerepet vállalt az iskola és a diákjai életének szervezésében. Délelőtti tanított, délután szervezkedett, mindent, ami sporttal és biztonsággal kapcsolatos. Sok reményt fűzött hozzám, és ennek évekkal később is, akárhányszor találkoztunk, mindig hangot adott, úgy igazán jó szívvel és szeretettel. Nyolc évvel később tanította a testvéremet, és még akkor is érdeklődött a volt tanítványa felől, és tudom, hogy ez nemcsak nekem szól, hanem valójában ő ilyen pedagógus volt. Szerette a diákjait, és nyomon követte pályájuk alakulását. Nyugdíjas korában, ha összefutottunk, a már említett hihetetlen humorérzékekével mesélt a galambjairól és veteránmotorok iránti szenvedélyéről. Leírni nem is lehet, Őt ismerni kellett. Egyszer egy posztban írtam azt, hogy egy jó pedagógus megmentheti egy gyermek életét, de egy rossz ugyanúgy tönkre teheti azt egy életre. Van, aki érzi ennek a súlyát, van, aki nem. Erre egy volt tanítványa, aki azóta maga is tanító, azt írta, hogy ő olyan pedagógus szeretne lenni, mint Tóth Vince, számára ő a követendő példa. PEDAGÓGUS volt ő, csupa nagybetűvel! De nem csak a diákjai értékelték, hisz a fentiekén túl a kézilabda-csapatok, cselgáncs, önvédelem, ökölvívás, sakk, az újságírás és azon keresztül is a város népszerűsítése mind-mind Tóth Vince személyéhez köthetőek, melyekért a Nyíradony Város Önkormányzata által adományozható legmagasabb elismerő címet kapta halála után. Azon túl, hogy nagyon nehezen érintett a váratlan távozása, megható volt jegyzőként ott ülni a képviselő-testület azon ülésén, amikor méltatták mélyen szeretett osztályfőnökömet életében végzett munkájáért.”

Csiszár Antal (testnevelő kolléga): „Rajongtak érted a tanítványok. Nem győzted elküldeni őket, hogy legyen néhány perc nyugalmad. A lányok meg különösképpen kedveltek, érezték a kisugárzásodat, az atyai szeretetedet. Volt mit tanulnunk Tőled. Sokat álltunk esőben, és vezettük az atlétikai versenyeket, a labdarúgó és kézilabda mérkőzéseket, az úttörő, majd diákolimpiai körzeti versenyeket. Ha most testben el is váltunk Tőled, megmaradnak azok a szép mindennapi tevékenységek emlékként az elmúlt évtizedek eseményeiről, a tanórákról, a közös versenyekről, a kirándulásokról, a kollégákkal való egymás ugratásáról, amik az akkori „verkliben” bennünket is egyre jobb emberré tettek.”

Források:

Molnár Csilla: Nyíradony szerelmese lett. Interjú Tóth Vincével. Ligetaljai Hírmondó, Nyíradony Város Lapja (2018. december)

Kovács Zsolt: Minden tevékenységével tanított. Hajdú-bihari Napló (2019. február 18.)

Molnár Csilla: Veterán motorján már a mennyország utcáit rója. Ligetaljai Hírmondó, Nyíradony Város Lapja (2022. július)

Csiszár Antal: Isten Veled, „Öcsi”. Emlékezés egy kiváló kollégára, egy lelki társra, egy igaz, jó barátra. Ligetaljai Hírmondó, Nyíradony Város Lapja (2022. július)

TÓTH VINCÉNÉ,
Nyíradony,
KISS ERZSÉBET,
Debrecen

„Az emberiség beteg, gyógyításra vár, és ehhez saját maga és az egész világ megismerésére van szüksége.”
(Comenius: Pansophiae Diatyposis)

V

DR. VÁCZY MARGIT (Abrudkerpenyes, 1911. május 6. – Kolozsvár, 1994. április 25.) rajztanár, festőművész, képre Restaurátor

Édesapja, id. Váczy Kálmán még Kecskeméten született, s villamosmérnökként került Zalatnára, az ottani villamosművek élére. Az Erdélyi Érchegység Abrudbánya és Topánfalva közt fekvő kis településén, Abrudkerpenyesen (ma Cărpiniș) laktak, szinte teljesen román-móc környezetben. Innen indult a kis Margit és öccse, a későbbi jogász–botanikus ifj. Váczy Kálmán (1913–1992) életútja. Iskoláikat román nyelven kezdték, majd Gyulafehérváron fejezték be. Margit 1930-ban szerzett érettségi diplomát. Kolozsvárt beiratkozott az 1926-ban megnyílt „Belle-Arte” Képzőművészeti Főiskolára, mely ugyan román tannyelvű volt, de a magyar művészfiatalok is szép számmal látogatták. Itt olyan országos hírnévű művészekről tanulhatott, mint a Catul Bogdan, Aurel Ciupe, Papp Sándor vagy a szobrász Romul Ladea. 1932-ben a főiskolát áthelyezik Temesvárra, úgyhogy Váczy Margit ott szerez rajztanári és művészi diplomát 1934-ben. Ezzel azonban nem elégszik meg, s Budapesten beiratkozik a Királyi Képzőművészeti Főiskola ötödik évfolyamára, ahol képre Restauratori szakot végez. A vakációk idején Európa nagy múzeumait látogatja. Eljut a bécsi Kunsthistorisches Museumba, majd a müncheni Alte Pinakothekbe, végül a párizsi Louvre-ba is. Később Velence és Róma híres képtáraiba.

Tanári pályáját 1935-ben Gyergyószentmiklóson kezdi, ahol a Római Katolikus Leánygimnázium rajztanára lesz. 1938-ban kerül Kolozsvárra, itt az Állami Tanítóképzőben kap helyettesként órákat. Közben beiratkozik a román tannyelvű Ferdinánd Király Tudományegyetem Jogi Karára, ahol valamennyi kötelező vizsgát leteszi. Az 1940-es

második bécsi döntés nyomán Kolozsvár – Észak-Erdéllyel és a Székelyfölddel együtt – újra Magyarország része lesz, s ősszel megnyitja kapuit a visszatért Ferenc József Tudományegyetem. Ennek Jogi Karán 1940. november 23-án tartják az első doktortúra avatást, amelyen 13 fiatal ember mellett Váczy Margit is – egyetlen nőként – leteszi a fogadalmat, s megszerzi az államtudományi doktorátust. Ezzel sem elégszik meg, az egyetemen kiegészítő tanulmányokat folytat a Matematika-természettudományi Karon, s itt matematika–földrajz szakos tanárrá képezi magát. Az 1940-es években a kolozsvári Református Leánygimnázium (ma Apáczai Líceum) rajztanára. Erre az időszakra esik házassága Kostyák Imre zenetanárral. Miután orvosilag bebizonyosodik, hogy nem lehet gyermeke, elválnak. (Kostyák második házasságából aztán hat tehetséges muzsikussá váló fiú születik.)

Az 1948-as „tanügyi reformmal” minden romániai iskolát államosítanak. Váczy Margit kolozsvári általános iskolákban kap órát. Az akkori tanterv szerint a négy elemi követően az V–VII., később az V–VIII. osztályban szerepelt heti 1-1 rajz- és zeneóra. Úgyhogy e szakok tanárai gyakran két-három iskolában tanítottak, hogy kijöjjen a „normájuk”. Csak a nagy gimnáziumok tudtak egy-két művésztanárt eltartani. Váczy tanárnő 1950-ben egy tanévre, majd 1955-ben végleg az Unitárius Kollégiumból létrehozott **7-es Számú Fiú Középiskolába** kerül, mely 1957-ben felveszi Brassai Sámuel nevét. Itt bontakozik ki tanári pályafutása. A törekény kis testalkatú tanárnőt nehéz feladat elé állítja a fiúosztályok fegyelmezése. Gyakran próbára teszik idegeit. Idővel azonban megszeretik, s az egész iskola csak „váczimama”-ként kezdi emlegetni. A tehetségesebb diákjait maga köré veszi, s rajzkörön képezi. Nem egy későbbi képzőművész tőle kapta az indíttatást pályájára. 1967-ben megszerezte a vizsgákhoz kötött II., 1969-ben pedig a szakdolgozattal összefüggő I. tanári fokozatot. Ekkoriban megkapta a minisztériumtól az Élтанári oklevelet is. Miután tanítványainak több kiállítását rendezte meg, 1971. május 24-én a Brassai Sámuel Líceumban az ő első egyéni tárlatára is sor kerül. Harminchat évi tanári munkát követően 1971 szeptemberében vonul nyugdíjba.

Váczy Margit a tanítás mellett állandóan alkotott. Két különösen kedvelt műfaja volt: a virágcsendélet és a tájkép. A legkülönfélébb vázába, kancsóba, bokályba, cserépbe helyezett virágai pompás színekben tobzódhatnak, néha egy-egy tál is társul melléjük gyümölcsökkel. Az asztalt népi varrottas fedheti. Frissesség, életöröm árad ezekből a képekből.

„Kompozícióit szigorú logika, tudatos szerkezet tartja össze, a természet alapos, elmélyült megfigyelése jellemzi. Az önmagával szemben támasztott igényesség a képein is megnyilvánul. Klasszikus témabeállításaira a formák szilárdsága és a színek telítettség jellemző. Harmónia és rejtett belső erő tartja össze kompozícióit. Pasztelljei, akvarelljei a legjobb minőségű papírra és márkás festékekkel készültek. Ezek a színes grafika bravúros példái, ennek összes jellegzetességét megcsillogtatják. Az anyagszerűség érzékeltetéséhez világos, határozott rajzot és dekoratív, tiszta színek párbeszédét alkalmazza. Gondosan figyel a dolgok beállítására, elrendezésére, párbeszédére, a megvilágításra, a fény–árnyék játékára. A látvány hol lírai, hol drámai hangsúlyt kap” – írja egykori tanítványa, a művész-tanár *Orbán István* a Művelődésben (2011. 10. sz.).

Tájképeinek többsége Kolozsvárt és környékét ábrázolja. A Hója, a Kálvária-templom, a Szent Donát-szobor, a Botanikus kert, a Szamos-part, a Malomárok, a piarista templom néha őszi fényjátékos, néha titokzatos ködbe burkolózó ábrázolása a lakások díszének számít már évtizedek óta. Olyannak ragadja meg a tájat, amilyennek látni szeretnénk. Ami nem oda illő, azt mellőzi. Ezért megnyugtató összhang árad kompozícióiból.

Állandóan képezte magát. A vakációk jó részét utazással, múzeumok felkeresésével töltötte. Akkori szokás szerint útlevelet csak a szocialista országokba kaphatott, de

mindegyikbe ellátogatott, s felkereste a híres képtárakat. A Szovjetunióban hétszer is megfordult. Elment a múzeumok restauráló műhelyeibe, s újabb módszereket sajátított el. Sokáig Kolozsvárt ő számított a legképzettebb képrestaurátornak. Nyugdíjazása után még többet festett, új lakásba költözött, ahol valóságos restauráló műhelyt alakított ki. A művészvilág is egyre inkább befogadta, állandóan szerepelt a tárlatokon.

Váczy Margit: Virágok

az egyetem Bölcsészeti karának meghívottja képeivel. 1986. szeptember 3-án a Központi Egyetemi Könyvtár kiállítótermében retrospektív pasztell- és akvarellkiállítását rendezik meg. E kiállítás kapcsán írja *Banner Zoltán* műkritikus az Utunkban:

„Ma is a pedagógus szerénységével és lelki gazdagságával ül a festői motívum elé, és ez a szerénység és gazdagság mindig megóvta attól, hogy egyéniségétől idegen feladat megoldására vállalkozzék. Megszokta, hogy sokoldalúan képzett intellektusával a valóság és az álom minden jelenségéből kiszűrje a maga igazát, a maga elégtételét, de megszokta azt is, hogy a továbbadás, a tolmácsolás gesztusában már ne önmagát, hanem mindenekelőtt azokat szolgálja, akik a művészetben megpihenni és felüldülni kívánnak. Pasztelljei (és részben akvarelljei) a színes grafika összes jellegzetességeit megcsillogtatják: rajzuk világos, határozott, színeik dekoratívan, tisztán felelnek egymásnak, az elemek (kerámia, textil, virág, felhő stb.) anyagszerűségét főleg a fények, a megvilágítás gondos elrendezésével, beállításával érzékelteti. Hol kissé líraibb, hol kissé drámaibb hangulattal fogja össze a látványt. Képeivel nem tolakszik életünkbe, hanem hangulatainkhoz szeretne felerősítő háttérrel biztosítani. És stílusát azért nem változtatja, mert tudja, hogy hangulatainkban is van valami örök. Olyan művészre is szükségünk van, aki nem az örökké változóra, hanem az örök dolgok »csend-életeire« figyel.” (Utunk, 1986. szeptember 19).

A 80-as évek végén féloldali szélütés érte a tanárnőt. Ahogy kissé összeszedte magát, festőállványa elé ült, s fél kézzel is rendületlenül dolgozott. 1994 áprilisának végén hunyt el. Április 29-i református szertartás szerinti temetésén a Brassai Líceum akkori igazgatója, az egykori tanítvány, *Kovács Nemere* e szavakkal búcsúztatta:

„... áldozatos, de vaskövetkezetességgel végzett mindennapi munkája diákjainak előrehaladásában öltött testet. Jó néhányan vagyunk, akik a tőle kapott rajztudásnak, művészettörténeti ismereteknek is köszönhetjük helyünket... De kaptunk még valamit, s ezt csak most, tanárként, az igazgatóság tagjaként tudom igazán lemérni: megtanulhattuk, megtanultuk tőle a szakmai alázatot. Azt, ahogy viszonyulnunk kell, illik valamely életpályához, legyen az a művészet oktatása, bármi. Ő mindenképp fölttinek tartotta a művészetet és a pedagógusi hivatást. A művészet misszionáriusa volt, s emberi nagyságát az évek csak kiemelték”. (Az 1557-ben alapított kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Líceum Évkönyve az 1993–1994-es tanévre. Kolozsvár, 1995. 48.)

Negyven pasztell-, akvarell- és olajképét felsorakoztató emlékkiállítását 1997. május 17-én nyitották meg a Református Egyházmegye Gy. Szabó Béla Galériájában. Halála centenáriumán, 2011-ben, leghűbb tanítványa, akkoriban a Báthory István Líceum rajztanára, Orbán István rendezte meg újabb emlékkiállítását a Báthory Klub Galériában.

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

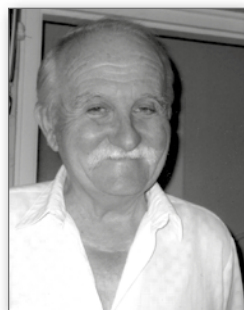
DR. VARGA GÁBOR (Lak, 1941. december 28. – Hajdúböszörmény 2021. október 22.) tanító, tanár, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola docense, Hajdúböszörmény Díszpolgára (2020)

Szülei kismemesi eredetű, gazdálkodó famíliákból származtak, a Belső-Csereháton éltek. Édesanyja Perényi Erzsébet, édesapja Varga Imre vasutas volt. Családjá legidősebb gyermeke volt, egy húga is született, Valéria. A Mánta patak völgyében, Lak községben nőtt fel, a mai Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Ősei a történelmi Borsod vármegyében laktak, mindig is büszke volt palóc gyökereire.

Ide kötődő emlékei olyan meghatározó erejűek voltak, hogy gyakran emlegette őket.

Az általános iskolát Szikszón végezte el 1948 és 1956 közt. Amint lehetett, máris felvételt nyert középiskolába, a sárospataki Comenius Tanítóképzőbe, ahol 1960-ban végzett. Életének meghatározó élménye volt a Patakon töltött idő.

Egy évig képesítés nélkül tanított **Felsődobszán**. A képesítő oklevél megszerzése után Debrecenben, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen tanult tovább 1961-től, történelem-pedagógia szakon. Egy esztendő múlva itt ismerkedett meg leendő feleségével, Elek Etelkával, akivel diplomaszerezése után, 1966-ban házasodott össze.

Első munkahelye **Biharkeresztesen** volt, a gimnáziumban és szakiskolában. Egy évvel később, 1967 szeptemberében született meg első leánya, Ildikó. 1966 és 1970 közt **Karcagon** lett művelődési felügyelő, a Városi Tanácsnál. Második kislánya, Erika, 1969 februárjában jött a világra.

Két esztendő **Szarvason** töltött, az **Óvónőképzőben** mint pedagógia–módszertan szakos tanár. Itt kellemesen érezte magát, életre szóló barátságokat kötött tanártársaival.

1971 szeptemberében kezdte meg működését a **Hajdúböszörményi Óvónőképző Intézet**, ahol több szarvasi kollégájával együtt tanított, 1978-ig. Ebben az időben költöztek Hajdúböszörménybe családjával együtt. Leányai már itt jártak óvodába, iskolába, középiskolába. Hat szép unokája született. Róluk mondta: „Bearanyozzák nyugdíjas éveinket!” Kivétel nélkül valamennyien örökölték nagyszüleik művészeti érdeklődését, talentumait. Nagypapaként unokáinak verseket és meséket is írt.

Nem fejezte be Hajdúböszörményben sem a tanulást, munka mellett doktorált bölcsészettudományból a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen 1978-ban. Közben a Nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán is oktatott, 1978-tól 1981-ig mint óraadó tanár. Rengeteg kedves és értékes embert tanított itt is. Majd megpályázta a **Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola** tanári állását. Évekig ott dolgozott, 1981-től tanított a neveléstudományi tanszék tanáraként, docenseként. Neveléstörténetet oktatott főképpen. Innen kérte a nyugdíjazását, 1996-ban. Tanítványai, szakdolgozói mind a mai napig is tisztelettel emlegetik, szeretettel gondolnak rá.

Több mint 400 szakmai publikációt írt, s könyvei és újságcikkei jelentek meg a hazai és külföldi szaksajtóban, magyarul és idegen nyelveken egyaránt. (Még Japánban is jelent meg publikációja!)

A Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiumának rendes tagja volt.

Tagja volt a Magyar Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztályának (1978-).

Részt vett az MTA Neveléstörténeti Albizottságának munkájában (1990-).

A Magyar Comenius Társaságnak is választmányi tagja volt (1993-)

A Magyar Néprajzi Társaság tagjának választotta meg. (1976-)

A Magyar Bibliofil Társaság 1990-től fogadta őt tagjai közé.

Az Országos Pedagógiai Intézet óvodai tantervi bizottságának tagja volt 1971 és 1986 között.

A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Tudományos és Fegyelmi

Bizottságának éppen úgy tagja volt, mint ahogy a gyakorlóiskola iskolaszékének is.

Részt vett a főiskola évkönyveinek szerkesztésében is, 1986-tól.

Az Óvó- és Tanítóképző Főiskolák Tudományos Közleményeinek egyik szerkesztője volt, szintén 1986-tól.

Szakmai és tudományos tevékenysége elismeréseképpen több kitüntetést vehetett át az idők során:

- 1985-ben a Művelődési Minisztériumtól Kiváló Munkájáért kitüntetést kapott.
- 1989-ben Tanítóképzésért díjat kapott.
- 1990-ben honismereti kutatómunkájáért megkapta az Istvánffy Gyuláról elnevezett elismerést.
- 1991-ben óvodatörténeti kutatásaiért Szabó Endre-emlékplakettel jutalmazták meg.
- 1995-ben Kölcsey Emlékéremben részesült.
- 2020-ban újabb megtiszteltetés érte, hiszen Hajdúböszörmény Város Díszpolgárává választották. Ritkaság, ha nem helyi születésűként valaki ezt az elismerést megkapja. Ezzel

jelzik, hogy maradéktalanul befogadták és megszerették a hajdúvárosban.

1995-ben, harmincéves tanári pályafutásának, pedagógiai tevékenységének tiszteletére megjelent egy műveit, írásait, könyveit és újságcikkeit felsoroló bibliográfia a borsodi Edelényben. Nemcsak tanulmányokat és cikkeket írt, de könyvismertetőket is.

Munkáságának középpontjában a tantárgypedagógia állt, különösen a környezetismeret. Művelődéstörténeti kutatásokat végzett, főképp Borsod megye, szülőfaluja, Lak és Debrecen múltja érdekelte. Neveléstörténettszintén foglalkozott, főként a reformkor és a dualizmus koravolt szakterülete.

Magánéletében örökmozgó volt, mindig szervezett. Nyílt és szókimondó embernek ismerték őt barátai és tisztelői. Nyugdíjas éveiben is aktív maradt. Sokat olvasott, rendszeres látogatója volt a hajdúböszörményi Kertész László Városi Könyvtárnak. A szépirodalom éppen úgy vonzotta, akár csak a szakirodalom (történelem és néprajz, zene és pedagógia).

Zenei érdeklődése még gyermekkorában, Szikszón nyilvánult meg először. Sárospatakon az iskolai zenekar tagja lett. Legkedvesebb hangszere a hegedű volt. Népzene iránti elkötelezettsége jelentkezett akkor is, mikor szívének oly kedves citeráján játszott. A hajdúböszörményi Népzenei Együttesben is sokat muzsikált, több mint egy évtizedig zenélt. A böszörményi Bocskai Néptáncgyüttes történetéről is jelentetett meg kiadványt.

A muzsikálás mellett másik szenvedélye a régiségek és a régi könyvek gyűjtése volt. Nemcsak megszerezte, de ha kellett, saját kezűleg restaurálta, újította fel őket. Odaadó türelemmel javította könyvritkaságait, hatalmas buzgalommal hozta rendbe őket. Több egyedi tipográfiajú, számozott, kézzel készített kötete jelent meg, különleges kivitelezésben az általa alapított Debreceni Bibliofil Műhely könyvsorozatában. Kerámiagyűjteménye néprajzi szempontból is kiemelkedő jelentőségű volt, több kiállításon is szerepelt.

Kedvtelése közé tartozott a szőlőművelés, nem csak Hajdúböszörményben, de még a tokaji szőlőhegyen is. Gondos borosgazda volt, kiváló vendéglátó. Nevezetes fehérborokkal kínálhatta meg vendégeit.

Szerette a kirándulásokat és a gyalogtúrákat. Többször vett részt szakmai összejöveteleken, konferenciákon, tudományos előadásokon előadóként is. Sokat utazott, ha megtehetette. Gyakran felkereste a Felvidéket és Erdélyt, éppen úgy, ahogy a Partiumot és Kárpátalját is. A Szovjetunióban egy tanulmányút keretében meglátogatták Moszkvát, Tallint és Kijevet. Magánemberként 1974-ben eljutott Párizsba is.

Rengeteg minden érdekelte, több tudományágban is jeles eredményeket ért el, fontos kutatásokat végzett, megkerülhetetlen pedagógiai szakkönyveket alkotott, igazi polihisztor típusú tanárember volt dr. Varga Gábor tanár úr.

„Talán az első este történt – 1971 októberében –, mikor a Hajdúböszörményi Óvónőképző Intézet Kollégiumába kerültem. Kicsit félénken, magányosan sétáltam a lépcsőn lefelé, s megszólított egy tanár. Néhány szót váltottunk, bemutatkoztunk egymásnak. Egészen váratlanul közölte velem:

– „Anna, a maga szemében rezignált szomorúságot látok”. Akkor még csak sejtettem, hogy mit is jelent ez a szó. Beszélgetésünkkor azt próbálta firtatni, hogy mit rejt a

rezignáltságom? A mai napig tisztán emlékszem erre a mondatra, személyes beszélgetésre.

Innen indult az ismeretségünk Varga Gábor tanár úrral. Mint óraadó tanárra már nem nagyon emlékszem, milyenek voltak az előadásai, de mint csoportvezetőre igen. Szabadidejében sok időt töltött el közöttünk. Érdekelte, szerette, segítette a „C” csoportját. Közvetlen, érdeklődő, barátságos, nyugodt beszélgetőtárs volt.

Végzett óvónőként a Makarenkó utcai óvodában kezdtem el dolgozni, ahol újra összesodort bennünket az élet. Gyakorlatvezető tanárként a csoportomba járt a kiképzendő hallgatókkal, én pedig mentoróvónőként tevékenykedtem mellette. Kezdő óvónőként nagyon sok segítséget, útmutatást, útravalót kaptam tőle. Ő indított el a hivatásomban, erősítette bennem a munkám szeretetét, szépségét. Finoman terelgette, ellenőrizte a munkámat, és segítette a hallgatók és az én kibontakozásomat.

Hosszú időre különváltak útjaink, de 1999 októberében, hívására bekapcsolódtam a Hajdúböszörményi Népzenei Együttes tevékenységébe. Itt új oldaláról ismerhettem meg Gábort. Autentikus citerajátékával, ízes énekhangjával jókedvre derített bennünket és a közönséget is. Általa és vele gyakran megéreztem a zene lélekemelő varázserejét. Forgatók Együttes néven néhány zenésztársával vonós táncmuzsikát is szolgáltatottak.

A Népzenebarátok Klubjának vezetőjeként arra törekedett, hogy minél szélesebb körrel megismertesse, megszerettesse a népzeneét. Híres előadóművészek meghívásával – Berecz András, Bárdosi Ildikó – tette vonzóbbá a programokat. Közbenjárására rádió- és tévéfelvételek készültek az együttesről. Folyamatosan szorgalmazta, hogy a helyi, megyei, sőt néhány országos újságban is közöljenek népzenei híreket. Ezek mellett szórólapok, plakátok útján is gyakran tájékoztatta az érdeklődő lakosságot. Írásos dokumentum bizonyítja, hogy 2001-ben még a Svédországi Magyarok Országos Szövetségével is felvette a kapcsolatot, hogy velük is megismertesse a böszörményi néptáncos és népzenei életet. „Boldog, önkéntes ügyintézőnek”, krónikásnak, az együttes menedzserének nevezte önmagát. Pályázatai, kérelmei által juthattunk citerákhoz, férfi és női fellépő ruhákhoz.

Maga is igen büszke volt rá, hogy szervezésével, közreműködésével szerepelhettünk például a Földvári Ifjúsági Találkozón, megfordultunk Bihar városában, Erdély több magyar ajkú településén és lengyel testvérvárosunkban, Krašnikban.

Szép emlékek fűznek bennünket a Győr-Sopron megyei Újrónafőhöz, melyet Böszörményből elszármazott családok alapítottak. (Megjegyzés: 1942-ben Csizmadia Károly mosonmagyaróvári református lelkész és Veres Péter, az akkor már ismert író hajdúböszörményi családokat telepítettek be a magyarosítás jegyében. Az 1940-41-ben érkezőket részben már elkészült, szép típusházakban helyezték el.)

Folyamatosan írt, tudósított munkánkról, eredményeinkről, sikereinkről. Mindezek mellett még népzenei gyűjtéssel is foglalkozott.

Figyelmes, nagy adakozó hírében állt. Szeretett kedveskedni, ajándékozni a saját maga által készített, bőrkötésű mini könyveivel, egy-egy népi tárggyal, írásaival, újságcikkeivel, lejegyzett értékes gondolattal, szép idézettel.

Számtalan emlékét, személyiségét, jellegzetes hangját féltve és szeretettel őrzöm tovább.” (Tóth Anna, „az első kedves tanítványa”, Hajdúböszörmény)

BORÓK IMRE
Hajdúböszörmény

DR. VASVÁRI LAJOS (Pereszteg 1909. május 1. – Rákospalota, 1997. december 30.) tanár

„1948 szeptemberében a Szent Imre Gimnáziumba kerültem. A nyolcadik osztálynak lettem az angoltanára és az osztályfőnöke. Többek között Latinovits Zoltánnak és Abody Bélának, akik engem nagyon tiszteltek.”

SZÉP ÖRÖKSÉG – Beszélgetés Dr. Vasvári Lajos tanár úrral. Az interjút Petrányi Judit készítette a Magyar Rádió részére. A ZENE-SZÓ című műsorban 1993 novemberében hangzott el.

Vasvári Lajos 1909. május 1-én született Pereszteg községben, Győr-Moson-Sopron vármegyében, a Soproni járásban. Sopronban a Bencés Gimnáziumba járt, majd tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta, ahol klasszikus görögöt, latint és angolt tanult. Az egyetemet 1940-ben végezte el. Időközben három félévet Kolozsváron jogot tanult, és Komáromban katona volt. Tanári diplomáját görög nyelv és irodalomból védte meg, ezen kívül két doktori címet is szerzett, lélektanból és filozófiából. A diplomáját Hérodotosz Szittyá-Szkíta kérdéséről írta. A forrásmunkákat a magyaron kívül hét idegen nyelvből vette (latin, görög, német, olasz, angol, francia, spanyol). Ezek mindegyikén tudott olvasni és beszélni.

A pályáját a **Nagytétényi Polgári Iskolában** kezdte meg egyéves szerződéssel. Rendkívül nehéz volt állást kapni akkor. Többnyire csak egy-egy időszakra lehetett leszerződni a pályakezdőknek, és nem volt biztos, hogy a saját tárgyukat taníthatják. Kezdetben katolikus hittant, németet, természetrajzot és földrajzot tanított havi 168 pengőért. (Ez volt a „Havi 200 fixszel, az ember könnyen viccel” szövegű sláger időszaka, azaz havi 200 pengő számított jó fizetésnek akkoriban). A következő évet Mohácson töltötte, a **mohácsi Városi Gimnáziumban** latint és görögöt tanított. Ezután a **Szentesi Állami Gimnáziumban** volt három évig, 1945-ig, ahol szintén latint és görögöt tanított. Itt már szépen keresett: 260 pengő volt a havi fizetése. 1947-ig, két tanéven keresztül a **Hatvani Állami Gimnáziumban** tanított nyelveket, de ekkor már Budapesten élt. Innen utazott hetente 3–4 alkalommal **Hatvanba**, majd 1948-ban, egy éven keresztül a **Wagner Manó Gimnáziumban** (ma rákospalotai Dózsa György Gimnázium) sikerült először Budapest közelébe kerülnie. (Rákospalota 1923-ban lett megyei várossá, 1950. január 1-jén csatolták Budapesthez, és Pestújhely faluval Bp. XV. számú kerülete lett.) Ezután, 1949-ig, szűk egy éven át a **Szent Imre Gimnázium** következett, egészen letartóztatásáig.

1949-től 1953-ig, három és fél éven át börtönben tartották „feljelentési kötelezettség elmulasztásának vétsége” miatt. A Markóban kezdte, ezután a Pestvidéki- és a Fő utcai börtön következett. Majd végül a Márianosztrán lévő fegyházba került, amelynek működtetését 1950-ben vette át az ÁVH, mivel azt a politikai elítéltek fogva tartására jelölték ki. A 900 fő fogva tartására szolgáló létesítményben kb. 2000 főnyi rabot helyeztek el. (Az 1956-os forradalom után a politikai okból elítéltek egyik legnagyobb fogva tartó intézete volt az országban.)

Márianosztráról dr. Vasvári Lajos tanár úr 1953 márciusában szabadult (Sztálin halála után). Ezután jöttek a kallódó évek, mivel tanárként állást nem kaphatott. Fél évig a Jász utcában, a XIII. kerületi Töltőtoll Gyárnál volt segédmunkás, fél évig az Épületem Gyárban Kőbányán az Andor utcában, majd az utána következő években a BSZKRT [ejtsd: beszkárt] (Budapest Székesfővárosi Közlekedési Részvénytársaság) dolgozója volt. Ekkor

villamoskalauzként kereste kenyerét.

1956-ban ismét elhelyezkedhetett a pedagóguspályán. Budapest IV. kerületében, **Újpesten a Könyves Kálmán Gimnáziumban** kezdett újra tanítani. Ugyanakkor **Rákospalotán a Tanács Tanügyi Igazgatóságának** vezetője is lett, tizenhét intézmény tartozott hozzá. A forradalmi események idején a „Könyves” gimnázium Forradalmi Bizottságának elnöke lett. A forradalom utáni megkorlátozások azért sikerült „megúszniuk”, mert a forradalom idején a kommunista igazgatót a Forradalmi Bizottság nem engedte meglinceselni. Hollósi László újból visszakérült az igazgatói posztjára az 1956-os forradalom után, és hálából megvédte a Forradalmi Bizottság mindhárom tagját, és mindhármukat engedte tovább ott tanítani. Így dr. Vasvári Lajos 1956-tól 1969-ig, nyugdíjazásáig a **Könyves Kálmán Gimnáziumban** latint és angolt tanított. Utána Rákospalotán lévő otthonában élt.

A felesége 1965-ben hunyt el. Egyetlen fiuk, Pali a Könyves Kálmán Gimnáziumban végzett 1966-ban. Majd miután az orvosi egyetemre felvették, 1968-ban disszidált az Egyesült Államokba. Idősebb korában ezt írta egy barátjának levélben: *„Azért mentem világgá Magyarországról, mert nem tudtam elfogadni azt a rendszert, ahol az igazságot lábbal tiporják. Nem tudtam megemészteni, hogy édesapámat évekig börtönbe zárták, holott nem tett semmi rosszat.”* Így egyedül maradt a tanár úr. 1968 után felesége unokahúga figyelt oda rá, és egyik tanítványa, az 1964-ben Könyvesben érettségizett Vas Pista segített neki mindenben, amiben szüksége volt támogatásra idős korában. Pali nagyra értékelte Vas István segítségét, telefonon gyakran beszélgettek akkoriban, de leveleztek is. Egy 1994. okt. 14-én kelt levélben küldött két képeslapot (Southern California és Los Angeles) Istvánnak. Az első képes oldalán bejelölte merre van Rancho Cucamonga, a hely, ahol lakik, Los Angeles és Palm Springs között. A képeslapok másik felén pedig a következő üzenetet írta: *„Kedves Pistám! Nagyon jól esett hallani a hangodat. Köszönöm Neked, hogy Drága Édesapám hírnevét ápolod és hirdeted. Neki a hírnév fontosabb volt mindennél az életben, és ő ezt mindig ki is hangsúlyozta. Nagyon örülök neki, hogy volt alkalmam őt meghívni, és 22-szer járt Amerikában, ahol úgyszintén nagy elismeréssel emlékeznek rá az itt élő magyarok és amerikai emberek. New York Cityben, Philadelphiában, Washington D. C.-ben és Los Angelesben. Az ISTEN áldja őt szülőhazájában. Ezen a képeslapon Los Angeles belvárosa látható, a kapitalizmus fellegvára. Los Angeles megye nagyságra nézve akkora, mint fél Magyarország. Én pedig jól tettem nagyon, hogy 1968-ban leléptem abból a buta, kommunista országból. Én szívből sajnálom az ott élő magyarokat, ott még többet kell szenvedni, mint itt. De nagy szerencsém is volt a drága feleséggel mindenféle szempontból! Gyerekünk nincs, de így is jó. Itt nagyon nehéz szülőnek lenni, rohadt ez a társadalom is.”*

Amikor Vasvári Pali édesapja hírnevének ápolásáról ír a levelében, arra a hatalmas két kötetes (605 és 670 oldalas) könyvre gondol, amelyet a tanár úr 1993-ban és 1994-ben jelentetett meg Vas István segítségével. A kétnyelvű (bilingvis), angol–magyar könyv címe: 20 000 ENGLISH–HUNGARIAN PROVERBS – SAYINGS FROM ALL OVER THE WORLD / ANGOL–MAGYAR KÖZMONDÁSOK – MONDÁSOK AZ EGÉSZ VILÁGBÓL. A könyv első oldalán *Kedves Olvasó!* megszólítással rendhagyó utazásra hívja a könyve vásárlóit a „szellem és a gondolatok szárnyán” a tanár úr. *„Úti célunk – írja – az egyes népek, nemzetek, etnikumok gondolatainak, élettapasztalataik, sok esetben gondolkodásmódjuk megismerése. Úgy is fogalmazhatnám, hogy az utazás a világ közmondásainak a birodalmába vezet. Ehhez az utazáshoz nincs szükség pénzre, útlevelekre, vízumra, különféle jegyekre, szobafoglalásra és egyéb, az utazásokat általában megnehezítő körülményre. Ezt az utazást lehet fotelban ülve, kereveten fekvve, vonaton, repülön utazva folytatni. Nincs se nap-, se évszakhoz kötve. Nagy előnye*

továbbá, hogy az utazást többször is abba lehet hagyni, sőt, időnként kell is, hogy az élmények, tapasztalatok, benyomások minél mélyebben hatoljanak be agytekervényeinkbe. Nincs olyan szituáció, élethelyzet – bánat, elhagyatottság –, melyre ne találna az olvasó választ, megoldást, gyógyírt. Garantálom, rengeteg élményben lesz része, és nem fogja megbánni, hogy erre az útra vállalkozott. Eltelt 84 évem passziójának, gyűjtő- és rendszerező szenvedélyemnek a kincstárát tárom Ön elé. Hosszú és gyakori utazásaim alkalmával szinte megszállottként gyűjtöttem össze ezt a mintegy 20 000-nyi közmondást és szólásmondást. Mind a gyűjtés, mind a rendszerezés csodálatos, mással össze nem hasonlítható, euforikus örömet nyújtott és nyújt nekem még 84 éves koromban is.”

A tanár úr szenvedélyes utazó is volt. A nyári és téli iskolai szüneteket egész életében külföldi utazásokkal töltötte el, így nagy nyelvtudását állandóan tökéletesíteni tudta az általa megtanult nyelvek országában. Erről is ír könyve olvasóinak: „...első gyűjtőutam az 1930-as évek elején Törökországba és az eddigi utolsó az elmúlt év karácsonyán Athénbe vezetett.

Bejártam Európa összes államát és minden alkalommal az első utam a könyvkereskedésekbe és könyvtárakba vezetett.”

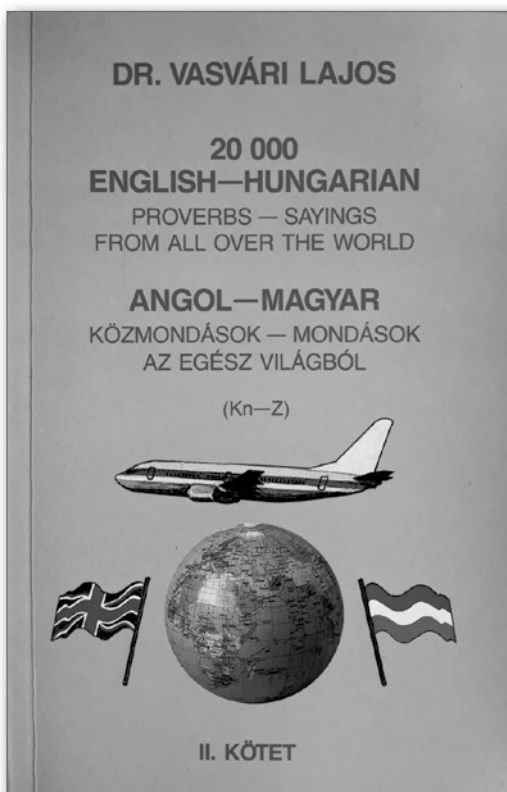
Könyve második kötetének megjelenése után a *Mai Nap* c. újság 1994. szeptember 30-án megjelent számában Teszéri György készített vele egy interjút a Kultúra rovatban *Egy sztahanovista kalauz közmondásai* szalagcímmel. Ebben elmesélte, hogy egy okkultista grafológus barátja már a negyvenes években megjósolta, amikor egy kézírását elemezte, hogy hosszú életet él, és szép örökség vár rá. Bevált a jóslat? – kérdezte tőle a cikk szerzője. A tanár úr a maga különös stílusában így válaszolt: – „Barátom nem hazudott, hiszen jelenleg nyolcvanöt éves vagyok, és én ugyan nem örököltem vagyonokat, de úgy érzem, szép örökség marad utánam, hiszen sikerült kiadnom a világ közmondásait bemutató könyvemet.

– Bizonyára sokat utazott gyűjtőmunkája során. Ön szerint hány közmondás születhetett az emberiség története során?

– Alaszkától a Déli-sarkvidékig szinte mindenhol megfordultam, eddig húszezer közmondást sikerült összegyűjtenem. Kis jegyzetfüzetem mindig nálam volt, a könyvtártól a kocsmáig.

– Ön irigylésre méltó ember, hogy élete során ennyit utazhatott a világban.

– No, ez nem volt mindig így. Ötvenben bebörtönöztek, mivel két kedves diákom feljelentett. Három év és hat hónap után szabadultam. Ezután voltam töltőtollgyári

Vasvári Lajos könyvének
második kötet

segédmunkás, betanított munkás az épületelemgyárban. A legbüszkébb viszont arra vagyok, hogy én lettem az első és egyetlen sztahanovista kalauz az országban. Háromszáz százalékkal sikerült túlteljesítenem a normát, persze barátaim és ismerőseim is besegítettek a jegyek eladásánál.

– Ön olyan, mint a macska, szinte mindig talpra esik, legyen Rákosi-, Kádár-, Antall- vagy Horn-kormány. Sosem vallott még kudarcot ez a taktika?

– Mindig úgy gondoltam, hogy »inkább a hentesnek, mint az orvosnak fizess«. Ez az ősi bölcsesség be szokott jönni bárhol és bármikor élünk, igaz, néha csak mócsingot kaptam, de én azt is szeretem.

– Hogyan tovább, mik a tervei?

– Most sajnos az orvosnak is fizetni fogok, mivel szürkehályog-műtétem lesz, de utána újra kiadok egy közmondásgyűjteményt, amely az angol nyelvet tanuló diákoknak fog segítséget nyújtani. Aki elolvassa, játszva megtanulja ezt a világnyelvet.

Sajnos, nem lett unokája, mindazonáltal az egyik kedvenc tanítása ez volt: „Aki házat épített, fiút nemzett, és könyvet csinált, neve örökké megmarad.” Ma már sem a ház, sem a fiú nem örökíti meg a nevét, de a könyve valóban hirdeti: „Itt járt egy ember a földön, aki 20 000 közmondást összegyűjtött és közreadott két nyelven.” És persze a tanítványok szívében, beszélgetésében és írásaiban is tovább él a tanár úr.

Egyik tanítványa, a Könyves öregdiák alapítványa, az N. J. Pro Homine és az iskola két latintanára: Küri Erika és Bükki Sándorné segítségével még életében „Dr. Vasvári Lajos Latin Verseny” néven 1995-ben nemes vetélkedőt szervezett az újpesti, rákospalotai és angyalföldi iskolák latint tanuló diákjainak. A tanulók egy műveltségi tesztet oldottak meg, és egy 15 soros latin szöveget fordítottak le. A versenyen 118 pontot lehetett elérni, az I. helyezett 111 pontot, a második 98, a harmadik 95.5 pontot ért el, a továbbiak között szoros verseny, nagyon jó színvonalú küzdelem volt. Az eredményhirdetés előtt, amikor a díjakat maga a tanár úr adta át a nyerteseknek, a következőket mondta többek között: „Kedves Lányok és Fiúk! Nagyon örültem, amikor megkaptam a dolgozatokat. Tulajdonképpen mind a huszonketten érdemelnétek jutalmat, mert mind szépen dolgoztatok, és úgy látom, szeretettel is. Hogy a latin nyelvet választottátok, ennek nagyon örüljétek, mert ez az egész Európa, illetve az egész világ kultúrájának alapja. Ez különösen a román nyelvekre így van, az angolra is vonatkozik, ezért, aki latint tanult, az nagyon könnyen tanul angolul.” A tanár úr a díjazottaknak ezért az okleveleken és pénzjutalmakon felül angol–magyar bilingvis könyveit is ajándékba adta.

Ez után a verseny után már nem volt olyan jó egészségben a tanár úr, de még életének utolsó évében is hajlandó volt találkozni a Könyvesben az 1964-ben érettségizett osztályával. Egy rövid, jegyzetlapra írt üzenet őrzi ennek emlékét, amely így szól: „Kedves Pista! Ha tudsz, gyere szombaton reggel borotválni. A találkozó, ha lesz, akkor az én nagyszobámban lesz. Nagy fájdalmaim vannak! Kézcsókkal nejednek, üdv: Lajos bácsi.”

A tanítványai később is rendeztek róla elnevezett latin versenyeket, és ma, halála után negyedszázaddal is szeretettel gondolnak rá.

Dr. Vasvári Lajos aranydiplomás tanár Rákospalotán, 1997. december 30-án, életének 89. évében hunyt el. Földi maradványait 1998. január 13-án 14 óra 15-kor a Rákospalotai temető ravatalozójából kísérték utolsó útjára rokonai, barátai és tanítványai, és helyezték örök nyugalomra római katolikus szertartás szerint. 1998. január 17-én a pestújhelyi római katolikus templomban volt a gyászmiséje.

Források:

A tanár úr kétkötetes könyvének előszava (1993.)

Petrányi Judit SZÉP ÖRÖKSÉG c. 1993. nov.-i rádióinterjúja

Mai Nap c. újság 1994. szeptember 30.

Vasvári Pál levele Vas Istvánhoz 1994. okt. 14.

Könyves Emlék c. gimnáziumi lap 2001. március 12-i száma

Lex Pro Homine c. Könyves lexikon, Dr. V. L. névcikke. Bp., 2007.

A cikket összeállították volt tanítványai:

VAS ISTVÁN,

(a tanár úr osztályfőnöke volt a Könyvesben)

és VIZVÁRY VILMOS,

(a tanár úr latintanára volt a Könyvesben)

„Nem, ne ringassuk magunkat ábrándokba: a tudás által az ember nem valamiféle külső, látványos hatalom birtokosa lesz, igaz, aki tudja a dolgok lényegét, erre nem is pályázik – hanem egyszerűen csak meg tudja hosszabbítani saját határait, a lényét képes kiterjeszteni, akár kozmikus méretekre. Minél többet tud, annál kevésbé lesz idegen a világban és annál kevésbé tudja a világ átéteni.”
(Jókai Anna)

Z

ZÁLOGHNÉ ÁCS ÉVA (Zsenic, 1943. január 31.– Berettyóújfalu, 2023. február 8.) tanár, igazgató

Ács Éva erdélyi kislány volt, az általános iskolai tanulmányait Nagyváradon fejezte be. A család úgy döntött, hogy életüket Magyarországon szeretnék leélni, így Berettyóújfaluban leltek új hazára. Édesanyja varrónő volt, édesapja pénzügyi szakember. Azonnal találtak állást a Gyermekvárosban, egyetlen gyermekük pedig a helyi Arany János Gimnáziumban kezdte el tanulmányait, ahol 1961-ben érettségi vizsgát tett, majd – kiváló eredményei révén – felvételt nyert a Kossuth Lajos Tudományegyetem történelem–orosz szakára. Itt szerezte meg a gimnáziumi tanári diplomáját, és számára természetes volt, hogy visszajön **Berettyóújfaluba** dolgozni és a volt iskolájában fog tanítani. Ekkor 1966-ot írtak. Ungvári Imre már ekkor ott tanított. Így ír visszaemlékezésében: *„Akkor az AJG még a település szélén a Honvéd utcában működött. Egy fiatal tanárnemzedék került akkor a gimibe, és aztán majd később mutatkozott meg a nagyon is kedvező hatása ennek a nemzedéknek. Új szellem, új elképzelések és a fiatalsággal együtt érkező lendület új lehetőséget adott az akkori iskolának.”*

Ács Éva egy volt közülük, nem volt harsány, nem akart fő „szószóló” lenni. Imádta a munkáját. Szigorú volt, de következetes. Igényességét kollégái is elismerték. Tanítványai „tartottak” tőle, de emberségével, tudásával előbb-utóbb elfogadtatta magát. Létével, munkájával nagyban hozzájárult az **Arany János Gimnázium** szellemi fejlődéséhez, az iskola sikereihez, egyre jobb hírnevéhez. Ő valóban igyekezett visszaadni volt alma materének azt, amit diákként ott kapott.

Időközben megismerkedett Zálogh Sándorral, majd házasságot kötöttek. Közös életüket

már a Dunántúlon folytatták. Ott **Keszthelyen** a helyi gimnáziumban kapott állást, folytatta a tanítást, amit rajongásig szeretett. A házasság felbomlása után hazatért Berettyóújfaluba. Szüleihez költözött, de mivel mindez tanév közben történt, így nem volt állás a gimiben. Azonban az **Arany János Kollégiumban** volt nevelőtanári státusz, ahová 1982-ben fel is vette Benedek László igazgató. Sokat kellett tanulnia, az új kollégái sokat segítettek neki, különösen Izsó Dánielné Éva, aki empátiával, szeretettel avatta be a nevelőtanári feladatokba. Mellette óraadó is volt az akkori **Zalka Máté Szakközépiskolában**, aminek nagyon örült. Munkáját az odaadás, a lelkiismeretesség, a precizitás jellemezte. Állandóan továbbképezte magát, szabadidejében színházba járt, bérlete volt a debreceni Csokonai Színházba és a Nagyváradi Teátrumba is. Imádkozta szülőföldjét, Erdélyt, figyelemmel kísérte annak kultúráját. Ezt az igényes szabadidő eltöltést a diákokba is beleplántálta. Jártak a kollégistákkal Budapestre az Operaházba, volt színházbérletük, hangversenyekre látogattak el. A kollégiumi rendezvények híre túlszárnyalt az intézmény falain. A karácsonyi műsorok, azok a legendás Arany János vetélkedők, szavalóversenyek mind-mind együtt és külön is sok tudással ruházta fel a kolisokat. Benedek Lászlót Záloghné Ács Éva követte az igazgatói székben. Nagy megtiszteltetésnek tartotta ezt a kinevezést. A gazdasági kérdésekben biztos útmutatót kapott édesapjától, aki ekkor már a Járási Hivatal pénzügyi osztályának a vezetője volt. Jó kapcsolatot ápolt a szülőkkel, és bízott kollégáiban. Erről így ír *Karakas Ágnes*, akit a főiskola elvégzése után vett fel Éva az első munkahelyére: *„Az intézet nagy múltra tekintett vissza, komoly szakmai munka folyt itt, nagy elvárásokkal. Attól függetlenül, hogy kezdő pedagógusok voltunk, soha nem éreztette, hogy kevesebbek, gyengébbek lennénk. Az irányt mutatta, mit vár el, hova kell eljutni, mi a legjobb a kollégista gyerekeknek. Hitte – és ennek szellemében vezette az intézményt –, hogy a kollégium a diákok második otthona. Elvárta, hogy a diákjaink tanulmányi kötelezettségüknek a lehető legmagasabb szinten tegyenek eleget, biztosította a külön felkészítések lehetőségét. Következetes volt a szilenciumok rendjének betartásában. Komolyan vette és ellenőrizte a csoportfoglalkozások tematikáját, azokon ő maga is részt vett. Szerette a színvonalas irodalmi, művészeti előadásokat, a tanulók képzőművészeti tevékenységét, de ugyanolyan örömmel nézte a táncos bemutatókat, a paródiákat is. Büszke volt határon túli gyökereire, szívesen mesélt ezekről, mi pedig szívesen tanultunk tőle.*

Igényes, pedáns, elegáns volt. Az irodája, az otthona, a kertje. A kollégium környezete is fontos volt számára, a virágok, a fák, a kollégium ebédlője, a szobák.

Sokrétű tudása volt: költségvetést csinált, nevelési programot állított össze, a konyha működését felügyelte, az intézmény gazdálkodásáért felelt. Ezt csak úgy tudta tenni, hogy mindenre rálátása volt és mindenben jártas volt. Megbízható, jó szakemberekkel szeretett együtt dolgozni, akiket ő maga is tisztelt, és ez vonatkozott nemcsak a pedagógusokra, hanem a kollégiumot kiszolgáló technikai dolgozókra is, akiket megbecsült és akik szintén nagyon szerették őt.”

A legjobb kollégistáira mindig nagyon figyelt. Minden lehetőséget megadott az OSZTV-re (Országos Szakmai Tanulmányi Verseny) készülőknek: pl. 1984, majd 1988-ban is a Zalka Máté Szakközépiskola óvónői szakának tanulója lett az első helyezett, ők is a kollégium lakói voltak. Közben szüleiéről is gondoskodott. Csodálatos, mély kapcsolat volt közöttük.

Előbb édesanyja hagyta el a földi világot, ez lelkileg nagyon megviselte. 1989 telén nagy betegség támadta meg. Édesapja mindent megtett érte, de volt tanítványai is segítettek, gyógyultan tért haza a klinikáról. 1995-ben nyugdíjazását kérte, már nem érzett elég erőt ehhez a komplex munkához. 2012-ben édesapját is elveszítette. Betegsége kiújult, barátnője, dr. Fodor Erzsébet és családja életének utolsó három évében mindent megtett érte. Sok időt

töltött a nyíregyházi Jósa András Kórházban főorvosasszony oltalmazó szeretete mellett.

Családi segítségre már nem számíthatott, egyedül nem boldogult betegségével, így méltósággal választotta a nagyrábéi Gyémántkor Idősek Otthonát, ahol a családias légkörben nagyon jól érezte magát. Kedves ismerősökre talált, volt kollégákra, így sok-sok vidám órát töltöttek együtt. A halál a berettyóújfalui kórházban ragadta el 2023. február 8-án.

Emlékét megőrzik volt diákjai, kollégái. Hamvait a szeretett Körös viszi messze-messze drága szülei hamvával együtt!

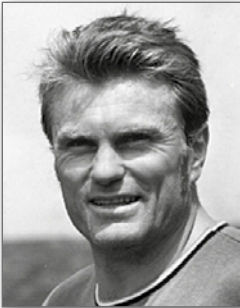
Köszönöm volt kollégáimnak a segítséget, külön név szerint Izsó Dánielné Évának, Karakas Ágnesnek és Bakó Eszternek.

GYULA FERENCNÉ
volt kollégája

„Azt hiszem, hogy minél több függetlenséghez, szabad időhöz jut az ifjúság, annál jobban szembekerül új feladatával, hogy önmagának kell magát megalkotni.”
(Németh László, 1961)

Zs

ZSIVOTZKY GYULA (Budapest, 1937. február 25. – Budapest, 2007. szeptember 29.) testnevelő tanár, edző, sportvezető

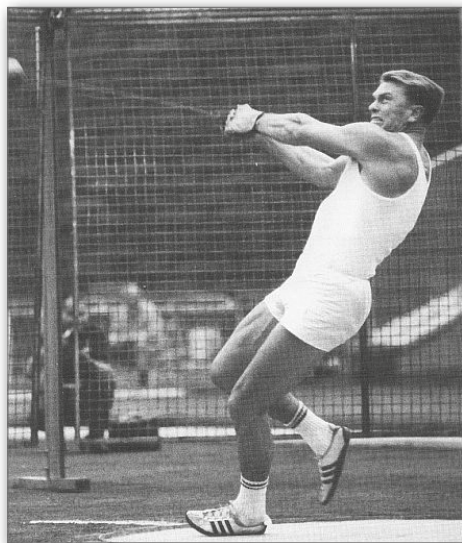
Budapesten született, de pár hónapos korában a család Kisbérre, édesanyja szüleihez költözött. Apja korai elvesztése után rendkívül anyás lett. Nehezen éltek. Bátyja 16 évesen családfenntartó lett, a vasútnál kapott munkát. Anyja minden munkaalkalmat megragadott, hogy ellássa családját, mivel férje után nem kapott nyugdíjat. Mély szegénységben éltek, de gazdag szeretetben.

Gyula középiskolai tanulmányait 1951-ben a Tatai Testnevelési Gimnáziumban kezdte, egy évvel később a kiskunfélegyházi ugyancsak testnevelési gimnáziumban folytatta, mivel a tatai megszűnt. Érettségi után felvételt nyert a Testnevelési Főiskola nappali tagozatára 1955 szeptemberében. Tanulmányait többször megszakította a világversenyekre történő felkészülések miatt. Többszöri halasztások ellenére végül testnevelő tanári diplomáját 1973-ban szerezte meg, a müncheni olimpia után.

Amikor középiskolai kollégiumban folytatta tanulmányait, hosszú ideig szinte fizikai fájdalmat érzett édesanyja távolléte miatt. Mindig szeretett volna valami nagy-nagy boldogságot szerezni neki.

A helsinki olimpia évében az egész ország sportlázban égett. Történt, hogy Csermák József húszéves tapolcai fiú megnyerte a kalapácsvetés olimpiai bajnokságát. Imponáló volt ez a tény fiatal kortársai számára, sőt ezt még fokozta az a megható történet, mikor Csermák édesanyjának jelenlétében mérték le Tapolca főterén a 60 méter 34 centis világrekordot, és a helyi újságok szerint olyan nagy volt a távolság, hogy az édesanyja sóhajtása nem hallatszott el a végéig. Ekkor határozta el Gyula, hogy ő is megszerzi ezt az örömet az édesanyjának. Ez volt az a pillanat, amelyik Mexikóban az olimpiai dobogó tetejére juttatta. Az odáig vezetett út erőfeszítésekkel teli, ám rendkívül sikeres volt. Eredményei fokozatosan javultak.

Magyar bajnokságban nem akadt ellenfele, 1958–1970-ig megszakítás nélkül 13 alkalommal állhatott fel a dobogó legmagasabb fokára, nem is akármilyen csúcsokkal: 1958-ban: (62.88) (64.10). 1959 (65.72) 1960: (65.73) (69.53). 1962: (69.58), (70.72), első magyarként 70 méter felett. 1965: (73.74). 1968: (73.76).

Európa színpadán csúcsokkal vagy helyezésekkel tette le gazdag névjegyét: Stockholm (1958) 3. helyezés (63.68); Budapest 1960. máj. 29. (68.22); (69.53). 1960. aug. 14. (69.58); Belgrád 1962. szept. 8. (69.64); Budapest 1962. szept. 16. (70.42); Budapest 1962. szept. 23.; (1966) 2. hely (68.62.); Athén (1969) 4. hely (69.68).

Hazánkat olimpiákon is sikerrel képviselte: Róma 1960. 2. helyezett (65.79); Tokió 1964. (69.09); München 5. hely 1972. (71.38); Mexikóváros 1968. 1. helyezés (73.36).

Dicsőséglistáján a legfényesebben ragyognak világsúcsai: 73.74 méteres dobásával Debrecenben repítette legmesszebbre kedvenc szerét 1965. szept. 4-én. Fantasztikus eredményét sikerült megismételnie Budapesten. 1968. szept. 14-én 73.76 méteres dobással. Ötvenhétzszeres magyar válogatott, háromszoros

Universiade-bajnok, kétszeres angol bajnok, kétszeres Európa-válogatott.

Egyesületei: Kiskunfélegyházi Vasas, TF Haladás, TFSE, Újpesti Dózsa

Kitüntetései: 1965: Az év sportolója, 1968: A Munka Érdemrend arany fokozata; Az év sportolója. 1985: Az Újpesti Dózsa SC örökös bajnoka, 1997: A Magyar Köztársasági Érdemrend Kiskeresztje. A Belügyminisztérium aranygyűrűje. A Nemzetközi Atlétikai Szövetség (IAAF) érdemrendje; Balatonfenyves díszpolgára; 1998: Olimpiai érdemérem (MOB); 1999: Az évszázad atlétája; 2000: Magyar Örökség-díj;

Kiskunfélegyháza díszpolgára, 2002: A TF Társadalmi Tanácsa cím; Az IAAF (Nemzetközi Atlétikai Szövetség) kitüntetése a monacói gálán; 2004: A Nemzet Sportolója

Aktív sportpályafutását 35 évesen fejezte be, sérülés, valamint az állandó teljesítménykényszer okozta lelki kifáradás miatt. Baráti társasággal vette körbe magát. Barátaival, feleségével utazgattak, amire nem volt ideje sportpályafutása során, azokat be akarta pótolni. Hobbiszerűen sportolt, vízisíelt, vitorlázott, horgászott. Készült az edzői pályára szakirodalom, videofelvételek elemzésével. Hívták külföldre is edzőnek, de ellenállt, Magyarországon akarta kiteljesíteni magát. Számos szövetségbe, alapítványba kapott felkérést, ezekkel tartotta a kapcsolatot, élménybeszámolókat tartott, összefüggéseket szervezett.

1988-ban a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) tagja. 1991–1993: az UTE SC elnökhelyettese; 1993: a Magyar Atlétikai Szövetség (MASZ) elnökségi tagja; 1993: a Magyar Atlétikáért Alapítvány elnöke; 1995: a Minden idők legjobb magyar sportolói (Halhatatlanok) klubjának tagja; 1999: a MASZ alelnöke; 2000: a Mező Ferenc Kuratórium alelnöke; 2004: a Mező Ferenc Kuratórium elnöke; 2005: A MOB elnökségének tagja; 2005: a Nemzeti Sporttanács tagja.

Családja megélhetése érdekében vállalkozásba fogott. Kitanulta a filmnyomó szakmát, majd kisiparos engedéllyel átpártolt a női divatúru irányába feleségével együtt.

Életrajzi regényében az emberi oldaláról is megismerhetjük. „A Halak jegyében születtem, de a róla szóló jellemzéseket olvasva nem mindenben ismertem magamra. Számtalanszor

megtapasztaltam, hogy elég sok szangvinikus megnyilvánulásom akadt életem során, de ha a lényeges döntéseimet veszem sorra, akkor mégiscsak egyensúlyban éreztem dolgaim. Nagy luxusban éltem, ami a gondolati szabadságot illeti. Vélt vagy valós igazságérzetem nem tudtam szőnyeg alá söpörni. Amiért vagy nehezteltek, vagy szeretettel néztek fel rám. Reggelente nyugodt szívvel tekintettem a tükörbe, amelyeket talán életem legfontosabb pillanatainak tartottam. Ebben nagy nevelőm és tanítómestereim a célirányos sporttevékenységeim voltak. Eleinte versenyzőként, majd edzőként és sportvezetőként éreztem hatását. Mielőtt életem mozgatórugóit venném számba, vissza szeretnék tekinteni a kezdetekre, amikor először eszméltem rá a világ dolgaira. Gondolom, hogy a hetvenévesek indíttatását döntően befolyásolta az a tény, hogy gyermekkorunkat és serdülő éveinket a második világháború árnyékolta be. Erre az időszakra visszagondolva véglegesnek tűnő emlékeimet rendezgetve rá kellett döbennem, hogy az, amit borzalomként élt meg az egyén és az emberiség, annak voltak pozitív pillanatai, tapasztalatai is. Ha felhőtlen eufórikus boldogság ért – sajnos ez nem volt sűrű az életemben – akkor mindig eszembe jutott az a pillanat, amikor hivatalosan bejelentették a háború befejezését. Az emberek egymás nyakába borultak és sírtak. Apámat akkor láttam először könnyezni. Mindenki testvér és barát volt. Vajon miért felejtjük el az ilyen pillanatokot ismét és ismét? Azóta tudom, a van és a nincs fantasztikus különbségét és ebből fakadóan a becsületesen elért kis dolgok, eredmények értékét. Ha van, és ha sok van, miért szül mindig vizályt és irigységet. Ilyenkor érzem magam szerencsésnek, hogy a sport megtanított lehajtott fejjel győzni és emelt fővel veszíteni. Természetesen nagyon sok boldog és nehéz pillanatot éltem át sportpályafutásom során. A sors tartogatott számomra sok örömet, kudarcot, boldogságot és szomorúságot. Mindemellett megadta, hogy sportágamban mindent elértem. Eredményeim közül legnagyobbra világrekordjaimat tartom. Kérdezhetik miért? Elhihetik, hogy ha kis időre is, valamiben olyat teljesíteni, amit még ember nem ért el, fantasztikus és megismételhetetlen érzés. A másik ilyen pillanat a dobogón állva, a Himnuszt hallgatva érezni azt, hogy egy egész nemzet követi és csodálja a legmagasabbra kúszó nemzeti lobogónkat. Ebben a rövid időben minden fontos pillanat lejátszódik az ember életéből. A mai napig ez a szeretetteljes pillanat elkísér mindennapjaimban. Milyen érdekes, hogy versenyzői pályafutásom során csak nagy dolgokat, hősiestetteket tudtam elképzelni az életről! Életem e szakaszát befejezve ismét meg kellett tanulnom kis dolgoknak is örülni, és fontosságukat elismerni. Lám, visszaköszöttek a háború utáni apró örömök és bánatok. Boldog ember vagyok, hiszen a családi és sportpályafutásom töretlen. Mi sportcsalád vagyunk. Nejem, Komka Magdolna sokszoros magyar magasugró bajnok és csúcstartó volt. Elsősülött fiam, Gyula többszörös magyar bajnok és kupagyőztes labdarúgásban. Attila fiam a világ legjobb tízpróbázói közé tartozik.”

Zsivotzky Gyula legnagyobb edzői sikereit Attila fiával érte el. A 2004-es athéni olimpiára már együtt készültek fel, és a közös munka töretlenül folyt egészen 2007-es haláláig. Olimpiai hatodik, Európa-bajnoki ezüstérem és világbajnoki bronzérem lett a közös munka gyümölcse. Ez idő alatt ugyanúgy, mint sportoló éveiben, az örökös fejlődésre való törekvés kísérte. Ez a sohasem szunnyadó belső vágy az, ami jellemezte sporttal való kapcsolatát, de ebből nem csak kisebbik fia profitált. Ezt a szemléletet adta át nagyobbik fiának, Gyulának is, aki a labdarúgásban junior Európa-bajnok, többszörös magyar bajnok és kupagyőztes.

Attila fia így emlékszik vissza az édesapára: „*Én nem találkozhattam a nagy sportoló Zsivotzky Gyulával, én mindig is az édesapával találkoztam, aki fejleszteni és javítani próbálta fiai teljesítményét. Emlékszem, amikor bátyám már elég jó labdarúgónak számított a FTC-ben, édesapám külön edzéseket tartott neki a népstadion lépcsőin. Ennek meg is lett az eredménye, mert az egyik leggyorsabb lett a csapatában. Természetesen én is részt vettem ezeken az edzéseken, és akkor nem tudtam, de ott szívtam magamba azt a munkamorált, ami végigkísérte nem csak sportolói pályafutásomat, de egész életemet.”*

Nem meglepő, hogy mindkét fia a pedagógusi pályát választotta. Gyula sikeres edző

a DVTK Labdarúgó Sportakadémián, Attila egyetemi tanár a Tesnevelési és Sporttudományi Egyetemen.

A világvérő kalapácsvető káprázatos élete, 200 napos kórházi ápolást követően 2007. szeptember 29-én fejeződött be. A Bazilikában nagy részvétellel rótták le kegyeletüket Zsivotzky Gyula ravatalánál a hazai sportélet kiválóságai, valamint tisztelői. A kivetítőn megjelentették az olimpiai bajnok életének jeles pillanatait. A római katolikus egyház szertartása szerinti engesztelő szentmisét követően állami- és sportvezetők búcsúztatták. A Bazilikából az Óbudai temetőben folytatódott a szertartás. A Nemzet Sportolójának értékeit talán legjobban az építész barátja, Benczúr László által választott cicerói idézet tartalmazza: *„a halál félelmetes azokra, akiknek a földi élettel mindennek vége. De nem azoknak, akiknek dicső neve halhatatlan”.*

Források:

Kő András: A "KALAPÁCSVETŐ ARATÁSA"; Kiss Erzsébet: Jó hírverése az atlétikának. Hajdú-bihari VB-Napló, (2001. július 7.); Kiss Erzsébet: Zsivotzky világcsúcsa Debrecenben. (2001. július 12.); Kiss Erzsébet: Zsivotzky kvótája. Debreceni Expressz (2004. június 3.); Kiss Erzsébet: Zsivotzky Gyula búcsúztatása. Elrepült a lelke, mint hajdan a kalapácsa.

KOMKA MAGDOLNA,
Budapest,
és KISS ERZSÉBET,
Debrecen

Emlékezzünk régiokról!

DE GERANDO ANTONINA (Párizs, 1845. február 13. – Kolozsvár, 1914. április 6.) leánynevelő, leányiskolai igazgató, tankönyvíró

A második magyar egyetem 1872-es megnyitása után Kolozsvár az ország második művelődési-oktatási központjává vált. Ennek ellenére a leányoktatás – a tanítónőképzést kivéve – népiskolai szinten maradt. A tanár-, orvos-, lelkészcsaládok fiai egyetemre jártak, a lányok legfeljebb elemi végeztek. Hosszas előkészületek után hozott a város határozatot egy felsőbb leányiskola felállítására. Ennek igazgatói tisztségére De Gerando Antonina kisasszonyt hívták meg.

Az új igazgatónő anyai ágon a széki gróf Teleki család sarja, apja pedig egy módos lyoni eredetű francia nemes családból született. Ez további pályáját több szempontból is meghatározta. Az anyai felmenők között ott volt nagyanyja, gróf Brunswick Karolina (1782–1843), Brunswick Teréznek, az 1828-ban megnyitott első magyarországi óvoda alapítójának a húga. Karolina 1805-ben gróf Teleki Imréhez (1771–1848) ment nőül. A házasságból három gyermek született: két leány és egy fiú.

Az idősebb leány, Teleki Blanka (1806–1862), mint a magyar leánynevelés úttörője szerzett nevet magának. A kisebbik leány, Teleki Emma (1809–1893) nővérével már fiatalon utazhat, megismerik a német és olasz nagyvárosok kincseit. Párizsban felkeresik nagynénjüket, Brunswick Terézt. Ott ismerkedik meg Emma a nála tíz évvel fiatalabb, lyoni születésű, jogi tanulmányokat folytató Auguste de Gerandóval. A fiatalok 1840. május 14-én Párizsban házasságot kötnek. Még abban az évben Erdélybe utaznak. Auguste rövidesen megtanul magyarul, sőt románul is, bejárja és megszereti Erdélyt. Első művét a magyarok eredetéről, a másodikat, a két kötetest Erdélyről és lakóiról írja franciául. Ezek közzétételére 1844-ben Párizsba utaznak, s itt születik meg 1845. február 13-án első gyermekük, Antonina. 1845 nyarán újra Magyarországon vannak. Auguste inkább Pesten tartózkodik. Összebarátkozik az ottani tudósokkal és politikusokkal. 1846. december 10-én Pesten születik meg második gyermekük, Attila (1846–1897). Auguste 1848. december 9-én Drezdában meghal. Felesége a két gyermekkel a forradalom utáni megtorlástól félve Párizsba menekül.

A két De Gerando-gyermek Párizsban kiskorától fogva francia környezetben, puritán viszonyok közt nevelkedik. A háztartást édesanyjuk a felcseperedő Antonina segítségével vezeti. Az édesanya eljár egyetemi előadásokra, s gyakran magával viszi Antoninát is. Így ő már 1861-ban leteheti az I. fokú tanítónői vizsgát, 1863-ban a II. fokút, 1864-ben pedig kiállja a tanárnői vizsgát.

A kiegyezést követően az 1870-es évekre válik annyira megbízhatóvá a magyarországi világ, hogy Emma asszony a gyermekeivel haza merjen költözni. Antonina Pesten marad, s itt a leánynevelésben vállal szerepet. Először a Veress Pálné féle Nőképző Egyesület 1869-ben alapított leányiskolájában tanít, emellett a Nő-iparegyesület tanítónőképzőjében is órákat vállal. Ez utóbbi egyesület 1879-ben alelnökévé választja. 1876-ban pesti tágas lakásában megnyitja „magántanfolyamát”. Ez a fővárosi művelt családok serdült leánygyermekei számára francia minta szerinti képzést ígért. A francia nyelvet, számtant, földrajzot, éneket maga Antonina tanította, a többi tárgyra jó nevű tanárokat szerződtetett.

A megválasztott igazgatónő 1880 októberének elején Kolozsvárra érkezett, október 3-án már megtartották az ünnepélyes tanévnyitót. Egyszerre két osztályt indítottak. Az I. osztályba felvett 25 tanulóból csak 4-et írhattak be, akik elvégezték az elemi iskola mind a hat osztályát,

a többieknek felvételi vizsgát kellett tennie. A II. osztályba felvett 23 növendékből 2-nek engedhették el a vizsgáját. Jól jellemzik e számok a korabeli kolozsvári lányok iskoláztatását!

De Gerando Antonina, akit ezután Ónagyságának illetett szólítani (a diáklányok Csurillának becézték), kapott a Bel-Magyar (Kossuth Lajos) utca északi során egy emeletes házban négy tantermet s néhány kisebb helyiséget, két rendes tanerőt s némi felszerelést, hogy ezekkel iskolát teremtsen.

Az iskola tantervét az igazgatónő a tanárok és a felügyelőbizottság közreműködésével dolgozta ki. Ennek célkitűzéseit az első iskolai értesítőben így foglalta össze: „... a lányok oly mérvű általános műveltséget szerezhessenek, mely egyfelől élethivatásukra szükséges, és másfelől megfelel azon általános műveltségnek, melyet a férfiak saját életcéljaik érdekében gimnáziumi és reálgimnáziumi középiskoláinkban nyerhetnek” (Értesítő a Kolozsvár-városi államilag segélyezett Felsőbb Leányiskola 1880/1-iki évéből, 10-11). Az élethivatásra, vagyis a háztartás vezetésére, a gyermeknevelésre való felkészítést a kézimunka, háztartástan, neveléstan, ének, rajz valamennyi tanévben szerepeltetése teszi hangsúlyozottá.

Az iskola 1882/83-ra épült ki négyosztályosra, ekkor 96 diákja volt, de a következő tanévben már 108-ra növekedett a népesség. Az osztályok száma az évtized végéig nem változott, de a létszám egyre nőtt, az évtized végén már 173-ra emelkedett, s az eloszlás igen aránytalanul alakult: 1890/91-ben az I. osztályban 70, a IV-ben 17 tanulóval kellett dolgozni.

Az iskola anyagi és épületgondjainak a megoldását csak az államosítástól remélhették. 1892 őszétől mint Állami Felsőbb Leányiskola működik az intézet. Az ekkor kezdődő tanévben 242 diákjuk van és I–V., a következőben I–VI. osztállyal működnek, az első három osztály párhuzamos, összesen kilenc osztályuk és 282 diákjuk van.

Az új épület iránti remény Wlassich Gyula oktatásügyi miniszternek az 1895. november 4-i iskolában tett látogatása után erősödik meg. Több felajánlott telek közül a minisztérium 1896. december 2-án megvásárolja a Sétatér melletti harmadfél holdas Bánffy-kertet, majd az iskola vezetősége kidolgozza a megtervezendő épület beosztására és berendezésére vonatkozó javaslatot.

Ennek alapján Alpár Ignác fővárosi építész megtervezi a kétemeletes épületet, s azt 1899 tavaszától 1900 szeptemberéig felhúzzák. Ez év őszén költözik át az iskola a minden szempontból megfelelő, Sétatérre néző, 23 ablakos frontú, bentlakással és külön karzatos tornateremmel rendelkező ingatlanba.

A századfordulót követően általában 250 fő körül mozog a diáklétszám. Egyik-másik túlsúfolt osztályt néha párhuzamosítják. Az igazgatónő ekkoriban egy új igénynek is igyekszik eleget tenni. Miután 1895-ben megengedik a lányok beiratkozását az egyetemre, ehhez érettségizniük kell. Az érettségizés nélkülözhetetlen, és a leányoknak addig egyáltalán nem tanított tantárgy, a latin. De Gerando Antonina magára vállalta, hogy 1897-től az arra jelentkezőknek latin kurzust tartson. 1903-ban érettségizik az első három leány – természetesen magántanulóként – a Római Katolikus Főgimnáziumban.

1901 őszétől különben új tantervet kapnak a leányiskolák, s ez a tanterv közelít a

gimnáziumokéhoz. Miután 1905 őszén a fővárosi Felsőbb Leányiskolában megnyílik az első gimnáziumi osztály, a kolozsváriak is harcba indulnak egy ilyen osztályért. Az igazgatónő többször is kifejti, hogy az ország második egyetemi városában is kell működnie egy leánygimnáziumnak.

Az igazgatónő előterjesztésére 1909-ben a minisztérium engedélyezi a VI. osztályt követő női továbbképző tanfolyam beindítását. Ez lesz a VII. osztály, mely 8 diáklánnyal kezdi működését. Az órákat felkért főgimnáziumi tanárok tartják. Az első, vagyis V. rendes gimnáziumi osztály a „Kolozsvári Magyar Királyi Felsőbb Leányiskolában” már csak De Gerando Antonina nyugdíjazása után, 1913 őszén indulhat be.

Az iskola – mint azt az igazgatónő többször hangsúlyozta – a diákért van. Kolozsvárt nagy számú olyan művelt család élt, amelynek fiai egyetemre jártak, e családok leányai nem elégedhettek meg csak az elemi szintű képzéssel. Az egyetem tanárai, a középiskolai tanárok, a hivatalnokok, orvosok, lelkészek írták be első sorban gyermekeiket a felsőbb leányiskolába. De egyre nőtt a vidéki birtokos családból származó lányok száma is. Ezeket eleinte az igazgatónő magáninternátusában és megbízható családoknál helyezték el. Utóbb, az új épületben már tágas bentlakás állt rendelkezésükre. Az arisztokrácia azonban alig képviselt. Habár az igazgatónő és a felügyelőbizottsági elnök is református volt, az igazgatónő vigyázott arra, hogy az iskolának ne legyen felekezeties jellege, az intézetben a vallásórakon kívül semmilyen más valláshoz kötődő tevékenység sem történt, még karácsonyi vagy húsvéti ünnepekről sem kapunk hírt.

A diákélet az iskolában nagyon családias hangulatú volt. Már első tanévtől működött az Önképzőkör. Kéthetente tartotta gyűléseit, évről évre elnökéül De Gerando Antoninát választották, alelnökül pedig valamelyik tanárnőt. A diákok sorából került ki aztán a titkár, jegyző, pénztáros, könyvtáros. A titkári tisztség rendszerint az iskola legtehetségesebb, legügyesebb tanítványára hárult. A körbe szinte minden diáklány beiratkozott. Itt szavalni tanultak, színi előadásokat rendeztek, énekszámokat mutattak be. Nagy dolog volt, hogy 1885/86-ban tudtak vásárolni egy zongorát. Az 1890-es években az igazgatónő pályázatokat írt ki a kör tagjai részére. 1896/97-ben megnyitották a kör „múzeumát”: az igazgatónő beszerezte híres képek, szobrok reprodukcióit. Az önképzőkör tagjai évről évre május 10-én megünnepelték az igazgatónő névnapját. Évzáró ünnepségüket az új épület megnyitásáig a Redut nagytermében tartották, ahol a szülők és rokonság előtt bemutatták számaikat, ilyenkor este 9-ig még táncolhattak is.

Az egész diákélet tulajdonképpen az igazgatónő köré szerveződött. *„Minél többet volt közöttünk, annál boldogabbak voltunk. Azért irigykedtünk a bentlakókra, mert gyakrabban részesültek gondos szeretetében és közvetlenebbül érezték lelke magával ragadó szárnyalását. Pedig velünk is többet volt, mint más iskola igazgatója: ő vezette az önképzőkört, ő kezelte*

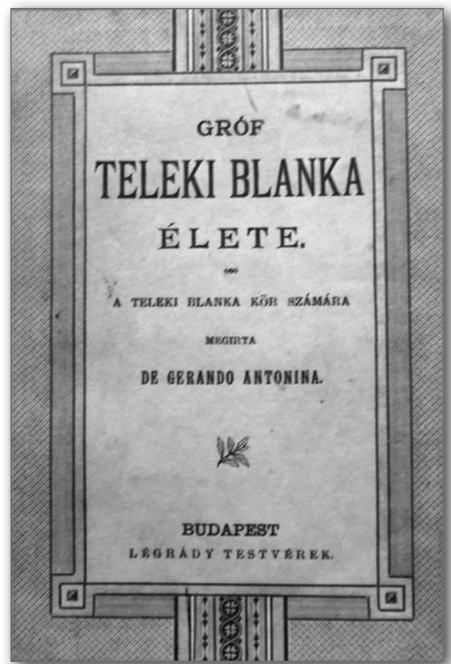
az ifjúsági könyvtárt is, velünk volt a táncórákon, a Bükkerdőbe rendezett emlékezetes kirándulásokon, még külön főződélutánokat, sőt illemtani órákat is tartott. Megmagyarázta, hogyan kell viselkednünk – az akkori idők illemtanának megfelelően –, ha édesanyánk kíséretében nagyobb társaságban megjelenünk, hogyan bókoljunk jobbra-balra, hogyan ülünk le úgy, hogy bőráncú ruhánk redői még a lábfejet is eltakarják. Még a csinos evésre is megtanított! Valóban, mint egy édesanya, úgy nevelt bennünket mindenre, még a legapróbb dolgokra is kiterjedt a figyelme” – írja az egykori tanítvány, Glatz Károlyné a Keleti Újságban (1941. szeptember 28).

A tanári kar vezetője nyilván az igazgatónő volt, aki polihisztorként egész sor tantárgyat tanított. Alaptárgya, a francia nyelv mellett számtant, éneket, nevelést, gazdaságtant, latint oktatott, s alkalmmal bármelyik tanárt helyettesítette. Rendszerint két egyetemi diplomás alaptanárt alkalmazott az iskola, egyet a magyar–történelem, egyet pedig a matematika–fizika–kémia oktatására. A tanárnők valószínűleg Budapesten az Erzsébet Nőiskolában szereztek polgári iskolai tanítónői diplomát.

Antonina tanárnő élete a kolozsvári intézet megnyitása után teljesen összeforr az iskolával. Mondhatni reggeltől estig minden tevékenységen jelen van, mindenről tud. Főleg az államosítás utáni értesítőkből évről évre említi, hogy óráinak megtartása mellett „végezte a sok irodai munkát”. Az 1897/98-as tanévben említi, hogy Biela Mária letette az érettségét, s emellett „segédkezett a hivatalos iratok végzésében”. 1900-tól az igazgatónő lakása az épületben volt, ahol a bentlakóknak az édesanyját igyekezett helyettesíteni. Az új épületben is három évig saját költségén vezette az internárust, csak 1903. augusztus 15-től került az be az állami költségvetésbe. Ezután lehetett volna külön igazgatónőt alkalmazni vezetésére, de Antonina ezt a tisztséget is magára vállalta. Szinte minden reggel a II. emeleti hálószobákban kezdte a munkanapot, s este is ott búcsúzott el a lányoktól. Az étkezéseken is többnyire jelen volt.

Az iskola életének tükröi az évente kiadott értesítők. Ezek rendszerint tartalmazzak egy bevezető tanulmányt, eszmefuttatást, melyet legtöbbször (16 alkalommal) maga az igazgatónő ír. Utána következik a felügyelő bizottság tagjainak felsorolása (az államosításig), majd a tanári kar névsora besorolással, a tanulók osztályonkénti névsora, a statisztikai kimutatások sora, a tanév története, az önképzőkör vezetősége, évi tevékenységük, 1908-tól az igazgatói évről beszédet is közlik. Az értesítők nem túl terjedelmesek, s az ezeket szerkesztő igazgatónő évről évre kifejtette bennük nevelési nézetét.

Az igazgatónő figyelemmel követte tanítványai életpályáját, s igyekezett összetartani őket. Ezzel a céllal alakította meg 1890-ben a Teleki Blanka Kört, mely minden évben az igazgatónő névnapján, május 10-én tartotta közgyűlését. Ezen a volt tanítványok beszámoltak az év folyamán végzett valamely jótettükről. A kör tagjai számára 1892-ben megírta a *Gróf Teleki*

Blanka élete című munkáját. Ennek tizenkét fejezetében meséli el Teleki Blanka életútját, különös hangsúlyt fektetve intézete bemutatására. A kör évkönyveket adott ki, s ifjúságnak szánt – főleg franciából fordított művekből álló – könyvsorozatot. 1904-ben a körnek 214 tagját tartották nyilván.

Antonina tanárnő az 1912/13-as tanév elején nyújtotta be lemondását és vonult nyugalmába 32 évi szolgálat után. 1912. szeptember 26-án rendkívüli tanári értekezleten vett búcsút kollegáitól, s még egyszer összefoglalta nevelői elveit. Megrendült egészségét Franciaországban próbálta helyreállítani, de sikertelenül. Visszatért Kolozsvárra, itt az orvosok és szeretett barátnője, Wass Ottilia grófnő gondoskodása sem segített rajta. 1914. április 6-án, a virágvasárnapot követő hétfőn meghalt. Április 8-án az iskola tornatermből temették. Az iskola még öt évig működött, akkor román tanintézetévé változtatták.

De Gerando Antonina fő alkotása a kolozsvári Felsőbb Leányiskola, ez annyira összeforrott vele, hogy a városban csak „Dezserándó”-nak nevezték, még halála után is. Az igazgatónő azonban szenvedélyes tankönyvíró is volt. 1875-ben számtankönyvet, 1884-ben francia tanmód szerinti zenetankönyvet tett közzé, ehhez Liszt Ferenc írt ajánlást. Ő állította össze az első latin nyelvtant a leánygimnáziumok számára (1899). Francia nyelvkönyveit szerte az országban használták. A leánynevelő intézetek részére állította össze a *Nőtan, vagy az asszonyi hivatás tudománya* (1880), *Neveléstan* (1881), *Háztartástan* (1883) kézikönyveit. Számos munkát fordított franciából, s neki köszönhetjük Jókai regényének, *A kőszívű ember fiainak* az első francia tolmácsolását (1880).

Emlékét 1941-ben egykori iskolája lépcsőházában emléktáblával örökítették meg akkor még élő tanítványai. Aztán emlékezete annyira homályba merült, hogy még sírját sem őrizték meg. Az 1990-es években fedezték fel újra, azóta doktori disszertációkat írtak munkásságáról. 2016-ban házsongárdi sírkövét újra faragták az eredeti fényképe szerint. E sorok írója pedig összeállította válogatott műveinek bevezető tanulmánnyal kísért kiadását: *Nőtan, avagy amit egy leánynak tudni kell.* (Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2018. 408 p.) Így állítva emléket anyai nagyanyja egykori tanárnőjének.

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

GSPANN KÁROLY (Kolozsvár, 1869. október 29. – Torda, 1938. április 8.) testnevelő tanár

A dualizmus kori Magyarország egyik kiemelkedő tanárának, Gspann Károlynak családja Hollandiából származott. Nagypapja kolozsvári sebész, aki az 1850-es évek közepén a kolozsvári Orvos-Sebész Tanintézet kari jegyzője volt. Gyermekkoráról és iskoláiról kevés adat maradt fenn. Az 1885/86-os tanévtől kezdődően a kolozsvári Tanítóképző diákja, tanítói vizsgáját 1889 nyarán tette le.

A Nemzeti Torna Egylet által működtetett 44. tornatanítói tanfolyamot végezte (valószínű 1893-ban tett záróvizsgát). 1896. február 29-én Kolozsváron feleségül vette Tokody Erzsébetet, kitől négy gyermeke született: Adél, Gábor, Mária és Erzsébet.

Gspann Károlyt az 1891/92-es tanévvel kezdődően alkalmazták tanítóként a **Schütz-féle római katolikus fiú és leány elemi iskolában**, ahol az első és a második fiúosztályokban tanította, a vallás és az ének kivételével, az összes tantárgyat, illetve az intézetben minden diák számára ő tartotta a tornaórákat. Emellett 1893 októberében a Kolozs megyei tanítótestület jegyzőjévé választották.

Az 1893/94-es tanévtől Gspannt testnevelő tanárként alkalmazták a **Római Katolikus Főgimnáziumban**, emellett pedig tovább tanított a katolikus elemi iskolában is. **Kolozsváron** elsőként a Római Katolikus Gimnázium döntött saját tornaterem felépítéséről 1892-ben az intézet főtanhatósága rendelete alapján. Így testnevelő tanárként tanította heti két órában az intézet összes osztályát – ez akkoriban igen ritka volt, hiszen a testgyakorlatokat összevont osztályoknak oktatták, ami nagy létszámot jelentett, minimális játéklehetőséggel. Gspann viszont kisebb létszámmal dolgozva minden korosztállyal nagyobb hangsúlyt fektethetett az egyéni jellegű torna-, illetve atlétikagyakorlatokra, valamint a játékokra is. Az általa felkészített tornacsapat részt vett az 1894. szeptember 22-én rendezett kolozsvári kerületi tornaversenyen, majd az 1895-ös nagyváradi iskolaközi vetélkedőn is, ahol Walton Géza és Boga Pál nyújtón, illetve korláton nyertek bronzérmeket, így ők az első iskolaközi vetélkedők első jegyzett érmesei voltak az iskolának.

Az 1895/96-os tanév kezdetén a Római Katolikus Gimnázium volt az egyetlen kolozsvári tanintézet, amely saját tornateremben saját testnevelő tanárt alkalmazott. A többi kolozsvári gimnázium (Református és Unitárius Főgimnáziumok, a polgári fiúiskola, illetve a tanítóképző) diákjai a város tornatermébe jártak testnevelés órára, ahol a Torna és Vívó Egylet által alkalmazott tornatanár, Albert Károly tanított. Amikor 1895. szeptember 30-án Albert tragikus hirtelenséggel elhunyt, helyére Gspann Károlyt javasolták és választották meg.

A megoldás nem volt viszont kielégítő semmilyen szempontból. Már Albert idejében gondot jelentett, hogy egy tornatanító öt tanintézet diákjait tanítsa – ez az emberfeletti munka okozta Albert egészségének gyors romlását és korai halálát. Nem meglepő, hogy az 1895/96-os tanév végére Gspann Károly egészsége is megromlott, az oktatás pedig szünetelt.

Gspann végül két évig bírta ezt a megerőltető munkát, 1897. novemberében saját kérésére áthelyezték **Rózsahegyre (Ružomberok, ma Szlovákia) a katolikus főgimnáziumhoz**. Itt minden feltétel adva volt, hogy a testnevelés és sport terén a legmagasabb szinten dolgozhasson: szakszerűen felszerelt tornaterem és játszótér, valamint osztályonként történő tanítás. Gspann pedig élt a lehetőséggel: „A siker osztatlan része Gspann Károly tornatanár

illeti, aki rövid pár hónapi működésével egész új irányt adott az ifjúságnak a tornázásban. Tapintatos modorával s rendkívüli ügyességével annyira megkedveltette a tanulókkal a testgyakorlás minden nemét, hogy azok most rajongó szeretettel csüngenek tanárukon, s ezt igazolta azon szünni nem akaró éljenzés, melyben a felvonulás után őt részesítették.” (A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló rózsashegyi Kath. Főgymnásium értesítője az 1897/98. tanév végén. Rózsashegy, 1898, 70.)

Már az első itt töltött évben meghatározó egyénisége lett a gimnáziumnak. Nemcsak testnevelés-órákat tartott, de tanított szépírást is, emellett versenyekre is felkészítette az iskolai válogatottat. Az 1897/98-as tanév végén 250 diákkal tartott dísztorna-bemutatót, a legjobb 27 diákkal pedig részt vett a szatmári országos kerületi torna-versenyen is, ahol győztek a katonai gyakorlatok csapatversenyében, illetve a vasbotokkal végzett torna csapatversenyében, amely akkora

sikert aratott a szatmári közönség körében, hogy hosszas visszatapsolás után a csapat ismét bemutatta. Hasonlóan sikeresen szerepelt az intézet csapata az 1901-es budapesti országos tornaversenyen is: futásban, rúdmászásban és kötélmászásban is sikerült győzni.

Gspann híres vadász volt, s rendszeresen közölt vadászati témájú tárcákat különböző szaklapokban. Az 1898-ban a Vadászlap hasábjain megjelent írása arra vall, hogy kiforrott, tapasztalt vadász, aki a felvidéki vadászterületeket kiválóan ismerte. (Az én vadászatom (Gspann Károly tárcá) – Vadászlap, 1898. május 15.)

A következő, 1901/1902-es tanévben Gspann Károly a **beregszászi M. Kir. Állami Főgimnázium** tanára lett. A beregszászi sajtó örömmel számolt be a hírről. „A jövő tanévre főgymnásiumunknál is hozta már a hiv. közlöny egy változásnak hírét. Ugyanis Jánosi László itteni helyettes és Gspann Károly rózsashegyi főgymn., rendes tornatanítók kölcsönösen áthelyeztettek. Gspann Károlyban egy minden tekintetben képzett, gyakorlott tornamestert kap intézetünk, mint kiváló vívómester pedig szolgálatára lehet a vívást tanulni és gyakorolni óhajtó helyb. intelligens fiatalságnak s a helyb. vadásztestület is egy kitűnő jó vadászt nyer benne. Ugyanazért áthelyezésén csak örvendhetünk.” (Bereg, 1901. augusztus 18.)

Nemcsak a tanintézet előljárósága, de a szülők, illetve a beregszászi sportélet rajongói számára is minőségi változást jelentett Gspann érkezése, akinek sikerült nagyon hamar olyan szintre emelni a középiskolás sportéletet, amelyet akkoriban a fővároson kívül csak néhány nagyobb monarchiabéli városban létezett. Már az 1902/1903-as tanévben a főgimnázium csapata 32 diákkal vett részt a lőcsei kerületi tornaversenyen, az igazgató pedig hálás szavakkal köszönte meg Gspannak az elvégzett munkát. „A tornaverseny alkalmával tanulóink úgy a csoportos, mint az egyéni versenyekben derekasan megállották helyüket, s ügyességük mellett különösen fegyelmezett voltukkal és általában tanúsított jó magaviseletükkel tűntek fel. Mindez intézetünk kiváló tornatanárát Gspann Károlyt dicséri...” (A beregszászi M. Kir. Állami Főgymnásium XIII-ik évi értesítője 1902/1903, Beregszász, 1903, 26.)

A beregszászi sajtó is részletes tudósítást közölt a lőcsei kerületi tornaversenyéről,

kiemelve a helyi főgimnázium tornászcsapatának kiváló eredményeit, kiemelve a korláton bemutatott gyakorlatokat. Összesítésben Felvidék (vagy ahogy akkor nevezték, felső Magyarország) összes iskolái közül az összetettben ötödik helyen végeztek, megnyerve a súlylökés, illetve a labdajátékok vetélkedőit. *„A legnagyobb érdeklődés központja a mi tanulóink korlátsapata volt, mely egyes mutatóival bámulatra ragadta nemcsak a közönséget, hanem magukat a más intézetbeli versenytársakat is úgy, hogy a közönség hangos közkívánságára a beregszásziaknak meg kellett ismételnük a korláton mutatóikat.”* (Bereg, 1903. május 31.)

A verseny után a csapat jutalomkiránduláson vett részt a Magas Tátárában, majd a Beregszászra hazatérő csapatot hölgyek csoportja várta, akik megbecsülésük jeléül virágokat tűztek minden sportoló mellkasára, Gspann Károlynak pedig díszes virágcsokorral köszönték meg az odaadó munkát. A nagy meglepetés csak ezután várta az intézet tornatanárát: *Mortenson Ede*, a lőcsei kir. katolikus főgimnázium testnevelő tanára, a verseny egyik főszervezője levelet küldött kollégájának, melyben külön gratulált *„ama gyönyörű, szép siker alkalmából, melyet derék, fegyelmezett ifjúságával elért s mely iránt egész Lőcse közönsége osztatlan elismeréssel adózik.”* (Bereg, 1903. május 31.)

A győztesek között volt a későbbi olimpiai bronzérmes Kóczán Mór is, aki az 1902/1903-as tanévben a beregszászi állami főgimnázium VII. osztályos diákja volt, és ezen a versenyen hívta fel a figyelmet hihetetlen tehetségére – amint azt *Millisits Máté* művészettörténész-történész által közölt naplórészlet is igazolta. *„A gimnázium VII. és VIII. osztályát Beregszászon végeztem, a testvérbátyám, Kóczán Aladár tanár volt, és így az én oktatásomról bőszégesen gondoskodott, s ennek következtében jól kifejlődtem. – Innen vittek el bennünket Lőcsére, ahol a diákok részére rendezett versenyen a súlydobásban jó eredményt értem el, aminek híre Pestre is eljutott, és az érettségi vizsga utáni szünidőben Pestről két fiatalember látogatott meg szülőfalumban, Kocson, akik a Budapesti Torna Club tagjai voltak, és felkértek, hogy lépjek be az ő klubjukba, és az ő színeikben járjak a versenyekre.”* (Millisits Máté: *Kóczán Mór lelkes száz éve lett bronzérmes az olimpián.* In: *Reformátusok Lapja*, 2012. július 29.)

Kóczán a magyar atlétika dobószámainak egyik legnagyobb alakja, legnagyobb sikerét gerelyhajításban érte el 1912-ben, amikor a Stockholmban rendezett olimpián 55,5 méteres dobással a harmadik helyen végzett. Ez volt a magyar gerelyhajítás első olimpiai érme.

Gspann Károlyra felfigyelt Beregszász sportért rajongó közössége, diákjai pedig hálásan köszönték meg azt az óriási munkát, amelyet kifejtett elsősorban a lőcsei siker érdekében. A harmincas évei közepén járó Gspann a kiválóan képzett fiatal magyar testnevelők közé tartozott, kinek neve akkoriban országos szinten ismert volt. Semmiképp sem volt túlzás az a portré, melyet a Bereg hasábjain közöltek az 1902/1903-as tanév végén rendezett intézeti tornaverseny után. *„Gspann Károly tornatanárt, az ünnepély lelkes vezetőjét, ki Magyarország egyik legjobb tornatanárának van elismerve, s ki mindenik helyen, hol tanított, dicsőséggel állta meg helyét, a közönség igazán csodálta, a versenyek végével pedig a növendékek vállaikra emelve aposztrofálták. Az eredmény s az a nyugodtság, mellyel e gyakorlatokat vezette, mindenkit meggyőzhetett, hogy ő városunknak a nagy versenyeken még sok dicsőséget fog szerezni.”* (Bereg, 1903. június 14.)

Az 1904/1905-ös tanévben országos tornaversenyt rendeztek a fővárosban, melyre a beregszászi Állami Főgimnázium csapatát is nevezték. A negyven résztvevő diák számára önmagában a budapesti kirándulás is óriási élményt jelentett, ám a csapat a versenyek során is szépen helytállt, számos díjat nyerve korláton csapatban, rúdugrásban, rúdászásban, a

füleslabda versenyében, illetve a tornászcsapat buzogánygyakorlatában. Az elnyert öt oklevél és tizenhárom érem mellett a csapat tornagyakorlatai is kiválóra sikerültek. *„Különösen tetszett a budapesti közönségnek a buzogánygyakorlat, úgy, hogy a szép produkciót szűnni nem akaró tapsal honorálták.”* (A beregszászi M. Kir. Állami Főgimnázium XV-ik évi értesítője 1904/1905, Beregszász, 1905., 39.)

Gspann Károly a következő két tanévben is lelkesen dolgozott, minden intézeti évkönyvben fellelhető, hogy az intézet igazgatója hálásan beszél arról a buzgalomról, mellyel Gspann tanított, értékelve különösen magas szakképzettségét.

1906 őszén Gspann súlyosan megbetegedett, így az 1906/1907-es tanévben alig tanított, Telman Gyula tornatanár helyettesítette. A tanév végén, nem kis meglepetésre, Gspann kérte áthelyezését **Tordára az Állami Főgimnáziumhoz.**

Gspann tordai működéséről igen kevés információ áll rendelkezésre. A tordai gimnáziumban is nagy népszerűségnek örvendett diákjai körében. *„Már külső megjelenése is az első pillanatra elárulta a nemes lelkű, bátor, egyenes embert, a diákok atyját és jóbarátját, aki minden alkalommal az ifjúság lelkes védelmezője tudott lenni, ha arra szükség volt.”* (Ismeretlen újságcikk egy 1938-as tordai magyar lapból – a család tulajdona)

Életének ebben az időszakában hódolt a vadászatnak, emellett pedig Erdély egyik leghíresebb vadászkutya-tenyésztőjeként tartották számon mind a monarchia, mind a trianoni békediktátumot követő erdélyi vadász körökben. Ekkoriban szakcikkei jelentek például a Vadászlap, illetve a Vadász Újság hasábjain. *„Drótszőrű foxterrierjei épp olyan híresek voltak, mint*

az általa nevelt Setterek vagy más vadászkutyák, örvendhetett az, aki egy-egy ilyen kutyához hozzájuthatott” – jegyezték fel róla. (Ellenzék, 1938. április 17.)

Az első világháború kitörését követően bevezették a kötelező katonai gyakorlatokat a középiskolák szintjén, a tordai állami gimnáziumban ez a feladat Gspannra hárult, *„aki a legnagyobb ügybuzgalommal hajtotta végre és valósította meg a nagyv. Honv. Min. úr által megálapított keretekben az ifjúság katonai kiképzését.”* (A tordai M. Kir. Állami Főgimnázium értesítője az 1915–1916-iki tanévről. Torda, 1916, 34.)

A közhatalomváltást követően számos, a tordai magyar közösséget érintő eseményen vállalt szerepet. Egy 1929-ben rendezett kiállításon neve megjelenik a festőművészek között, mint régi elismert festőművész, alkotásait nemes ízlés és kiforrott műizlés jellemezte. A tordai magyar Iparosegylet ötven éves jubileumi rendezvényén számos sportbemutatót rendezett, ahol mind a lány, mind a fiú tanítványai fényes sikert arattak. Hasonlóan pozitív véleményről számolt be a sajtó, amikor Gspann által felkészített női tornászcsapat fellépett az 1932-es tordai magyar napok keretében.

Nyugdíjba vonulásáról nincs adat. 1938-ban bekövetkezett halálakor az erdélyi vadásztársak búcsúztatták. *„Erdőn-mezőn mindenütt lüktet az élet, hasadó rügyek, új életek hirdetik mindenütt a Feltámadást. És ebben a nagy készülődésben szomorúan, fájóan halljuk*

a hírt, hogy Virágvasárnapján Tordán egy új sírra hullottak a könnyek és a virágok. A természet egyik leghívebb szerelmese tért meg örök pihenőre. Nemes szíve, mely a legkisebb bogárnak is örvendeni tudott, talán már nem bírta mindazt a szépet, amivel annyi tavaszon csordultig telt. És most itt állunk mi transzilván vadászok, hogy elszomorodott szívvel búcsúzzunk tőle. Hogy ki volt Gspann Károly, azt minden vadász tudja, aki csak ismerte: példakép. Nemcsak az iskolában nevelt, hanem hatalmas elméleti és gyakorlati tudását szívesen adta annak a vadászgenerációnak, akinek az a szerencse jutott osztályrészül, hogy az ő oldala mellett tanulhatta meg, hogy mi az a szó nemesebb értelmében vett vadásznak lenni.” (Ellenzék, 1938. április 17.)

KILLYÉNI ANDRÁS

Útmutató arcképvázlat írásához

A pedagógusok arcképcsarnoka sorozatunkat – szándékaink és lehetőségeink szerint – a következő években is folytatjuk. Az élők sorából már eltávozott olyan magyar pedagógusokról fogadunk arcképvázlatokat, akiknek a tevékenysége érdemes az emlékéllítésre.

Az arcképvázlatok tartalma, szerkezeti felépítése

Az arcképvázlat első adata a **címszó**: a családi- és keresztnév, amelyet kerek zárójelben követnek a születés és a halálozás adatai. A **címsorba** kerül még a foglalkozást meghatározó képesítés, illetve tudományos fokozat megnevezése. Amennyiben a szerző mottót keres az arcképvázlatához, a mottó a nevet és a címsort követi.

A főszöveg első része az életút, életpálya bemutatása, amely a származás megjelölésével, az iskolai tanulmányok felsorolásával (oklevél, diploma megszerzése) kezdődik. Ezt követi időrendi sorrendben a munkahelyek, beosztások megemléítése.

A főszöveg második része az életmű bemutatása, a végzett tevékenység szakmai méltatása, a kitüntetések felsorolása. Lehetőség van a kutatási területek és tevékenység leírására, megjelölve az elért eredményeket. Publikációk esetén a főbb művek címét is közöljük, megjelölve a kiadót és a kiadás évét. Idézet vagy átemelés esetén kérjük a forrást pontosan megjelölni.

A főszöveg harmadik része a szakmai-közéleti tevékenység bemutatása, jellemző emberi vonások felvillantása. Ebben a részben élő személyek, tanítványok, egykori munkatársak visszaemlékezései hitelesítik az életművet.

Végül a névcikket **a szerző neve és lakhelyének megnevezése** zárja. Egy névcikket több, de maximum három szerző is készíthet. Kiadványunk elején betűrend szerint tüntetjük fel azokat, akikről megemlékezünk, és természetesen a névcikkek szerzőit is.

Még néhány tanács, illetve követelmény

- Szükséges, hogy az arcképvázlat írója valamilyen formában megkeresse a még élő, közvetlen hozzátartozókat. Ez egyetértő hozzájárulásuk megszerzéséhez és a közölt adatok pontosításához, kiegészítéséhez elengedhetetlen. A személyi adatok hitelességét az arcképvázlat írójának kell garantálnia.
- Az arcképvázlat írója pontosan adja meg azoknak az intézményeknek a nevét, ahol az illető pedagógus diplomát szerzett, illetve dolgozott!
- Technikai okokból csak számítógéppel írt doc kiterjesztésű szöveget fogadunk el (betűtípus és méret: **calibri 10**, az oldalakat nem szükséges számozni). Minden cikkhez jó minőségű **portrét** és **még egy képet** lehet mellékelni. Kérjük, hogy a képeket 600 dpi felbontással szkenneljük be, vagy fényképezéskor 1200x1600-as felbontással készítsék el!
- Az arcképvázlat legalább **8 000 és legfeljebb 12 000** karakter terjedelmű legyen!

A kiadó fenntartja a jogot, hogy a szöveget szerkesztett formában adja közre.
A kötetbe szánt arcképvázlatokat **dr. Gerencsér Attila** tagtársunk címére kérjük elküldeni:
geratister@gmail.com (Tel: +36 30 366-1880).

Az adott naptári évben tavasz végén, általában április 30-án zárjuk le az életrajzok gyűjtését. A kiadványt akkor jelentetjük meg, ha a jelzett határidőig 80-100 életrajz érkezik. A következő évi kötetben megjelentetni kívánt írásokat november 1-jétől folyamatosan várjuk.

Tájékoztatjuk kedves olvasóinkat, hogy a Pedagógusok arcképcsarnoka korábbi kötetei teljes terjedelmükben fellelhetők a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület honlapján: **www.kspe.hu**, itt található a 2002 és 2023 között megjelent kötetek repertórium is, valamint a honlapon is elérhető az Útmutató arcképvázlat írásához.

A SZERKESZTŐSÉG

